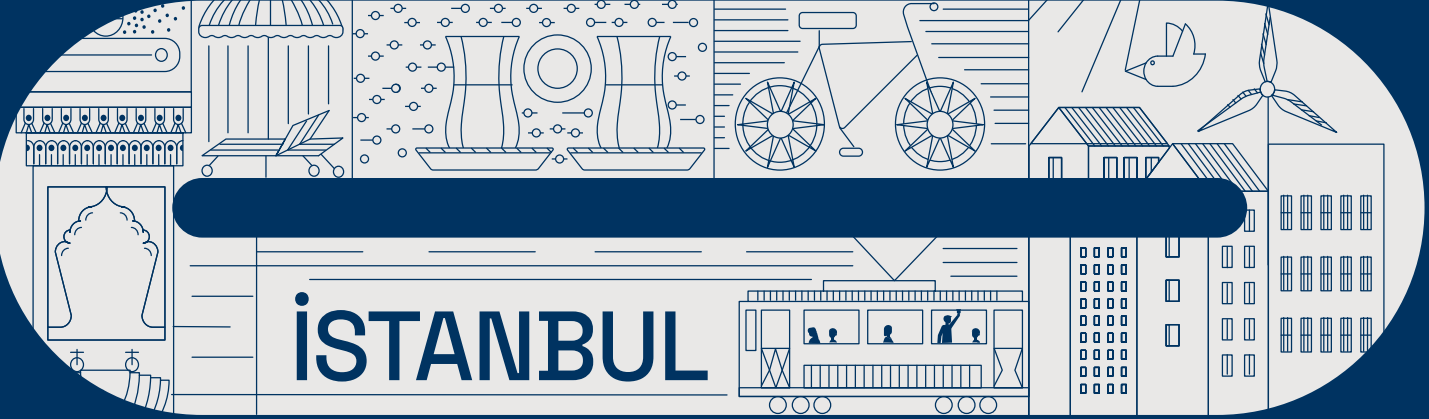
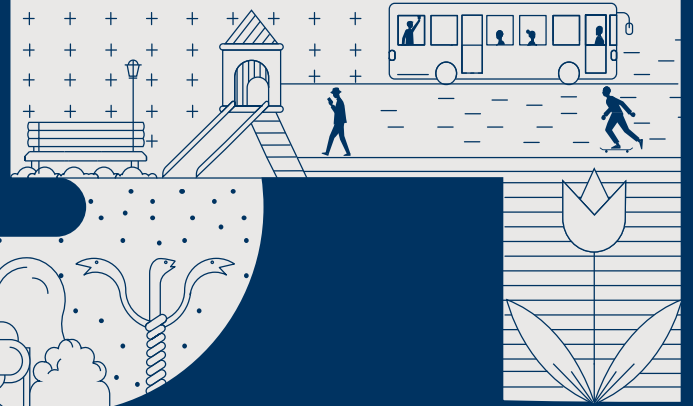

İSTANBUL

VİZYON 2050 EYLEM PLANI

İSTANBUL VİZYON 2050 EYLEM PLANI

Yöneticiler

İstanbul Planlama Ajansı

Resul Emrah Şahan İstanbul Planlama Ajansı Başkanı
Oktay Kargül İstanbul Planlama Ajansı Genel Sekreteri

İstanbul Büyükşehir Belediyesi, İmar ve Şehircilik Dairesi Başkanlığı

Gürkan Akgün İmar ve Şehircilik Dairesi Başkanı
Fatih Doğan İmar ve Şehircilik Dairesi Şehir Planlama Şube Müdürü
Ramazan Gülten İmar Şube Müdürlüğü Şube Müdürü

BİMTAŞ

Nazım Akkoyunlu BİMTAŞ Genel Müdür Yardımcısı

Vizyon 2050 Ofisi

İstanbul Vizyon 2050 Eylem Planı Koordinatörü

Prof. Dr. H. Tarık Şengül ODTÜ Kentsel Politika ve Yerel Yönetimler Anabilim Dalı

İstanbul Vizyon 2050 Eylem Planı Koordinatör Yardımcısı

Dr. Hatice Kurşuncu İstanbul Planlama Ajansı

İstanbul Vizyon 2050 Eylem Planı Ekibi

Can Delice, Eda Kesim, Elif Sıdar Ökdemir, Evrim Faydalı Kuru, İlknur Özgen,
Melek Özmüş, Müge Yorgancı Ozar, Dr. Nazlı Bülay Doğan, Yiğit Ozar

Katkıda Bulunanlar

Berkan Özyer, Buşra Allı Bingöl, Demet Ayhan, Ezgi Kundakcı, Dr. Gökçer Okumuş,
Dr. İrfan Emre Kovankaya, Özgün Rüya Oral, Semiha Fatma Turgut

Vizyon 2050 Ofisi Stajyerleri

Başak Serra Can, Melis Tanrıverdi, Musa Gültekin,
Rümeysa Yeder, Şule Naz Ünlü, Yazgülü Altan

İBB Şehir Planlama Şube Müdürlüğü

Mdr. Yrd. Sema Reyhan, Şef Güldeniz Tatlıcan, Dr. Başak Atan,
Ece Turna, Fatma Tuğba Canan, Revnak Şenay Boyacı, Seyhan Özçelik

Redaktör

Ali Servet Etkin

Tasarım Konsepti ve Yayın Kimliği

Kader Şahin

Basım Yeri ve Tarihi

İstanbul, 2024

İçindekiler

1. GİRİŞ	15
1.1 Vizyon Eylem Planı İlkeleri	17
1.2 Vizyon Eylem Planı Bağlamı, Tematik Kurgusu ve Meydan Okuma Alanları	18
1.3 Vizyon Eylem Planı’nın Ölçek Stratejisi	21
İstanbul_KÜRESEL	22
İstanbul_ULUSAL	25
İstanbul_BÖLGE	27
İstanbul_METROPOLİTEN	29
İstanbul_İLÇE	33
İstanbul_SEMT	34
1.4 Vizyon 2050 Strateji Belgesi’nden Vizyon Eylem Planı’na	36
Vizyon 2050 Strateji Belgesi ve Vizyon Eylem Planı’nın İzleme Süreci	38
Vizyon Eylem Planı ve İBB Stratejik Planlarının İlişkisi	39
Vizyon Eylem Planı’nın Zamansal, Mekânsal Kurgusu ve Yöntemi	40
2. İSTANBUL VİZYON 2050 EYLEM PLANI - MEYDAN OKUMA ALANLARI	45
2.1 Yönetişim ve Demokrasi Meydan Okuma Alanı	47
Stratejik Eylem Çerçevesi 1: 21. Yüzyıl İçin Yerel Yönetim ve Kent Mutabakatı	52
Stratejik Eylem Çerçevesi 2: Küresel Ağlar ve Kent Diplomasisi	62
Stratejik Eylem Çerçevesi 3: İstanbul Yerel Yönetimler Mimarisinde Dönüşüm	66
Stratejik Eylem Çerçevesi 4: Güçlü Toplumsal Taban ve Katılım	71
2.2 Çevre ve Ekoloji Meydan Okuma Alanı	79
Stratejik Eylem Çerçevesi 5: Ekosistem Temelli İstanbul Makroformu: İstanbul’un Kanatları	89
Stratejik Eylem Çerçevesi 6: Doğa Pozitif İstanbul	91
Stratejik Eylem Çerçevesi 7: İklim Uyumlu İstanbul	94
Stratejik Eylem Çerçevesi 8: Kirlilikle Mücadele	99
Stratejik Eylem Çerçevesi 9: Atık Yönetim Sistemi	103
Stratejik Eylem Çerçevesi 10: İstanbul’un Kıyı Ekosistemi	107
Stratejik Eylem Çerçevesi 11: Yenilenebilir Enerji Uygulamaları	111
Stratejik Eylem Çerçevesi 12: Suyunu Koruyan İstanbul	115

2.3 Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım Meydan Okuma Alanı	121
Stratejik Eylem Çerçevesi 13: Üst Ölçek Plan Yaklaşımı ve İstanbul Makroformu	125
Stratejik Eylem Çerçevesi 14: Kırsal Yerleşimler	133
Stratejik Eylem Çerçevesi 15: Kuzey Yaşam Koridoru	139
Stratejik Eylem Çerçevesi 16: İstanbul Mirası Ağı	144
Stratejik Eylem Çerçevesi 17: Kapsayıcı, Erişilebilir ve Dayanıklı Kamusal Açık Mekânlar ve Yeşil Alanlar	157
Stratejik Eylem Çerçevesi 18: Erişilebilir İstanbul	167
Stratejik Eylem Çerçevesi 19: Güçlü, Nitelikli ve Sürdürülebilir Konut Alanları	172
Stratejik Eylem Çerçevesi 20: Afet ve Krizlere Dayanıklı İstanbul	177
Stratejik Eylem Çerçevesi 21: Sürdürülebilir Yük Hareketliliği	185
Stratejik Eylem Çerçevesi 22: Müzakere Odağı Tarihi Yarımada	190
2.4 Toplumsal Refah ve Adalet Meydan Okuma Alanı	199
Stratejik Eylem Çerçevesi 23: Yoksullukla Mücadele ve Sosyal Destek Mekânizmaları	207
Stratejik Eylem Çerçevesi 24: Güvenli ve Adil Gıda Sistemi	211
Stratejik Eylem Çerçevesi 25: Sağlıklı Yaşam ve Erişilebilir Sağlık Hizmetleri	218
Stratejik Eylem Çerçevesi 26: Her Yaşta Herkes için Çok Yönlü Eğitim Olanakları	227
Stratejik Eylem Çerçevesi 27: Erişilebilir, Yaşanabilir, Kapsayıcı Barınma	233
Stratejik Eylem Çerçevesi 28: Herkes İçin Adil Ulaşım	240
Stratejik Eylem Çerçevesi 29: Herkes için Erişilebilir ve Nitelikli Spor Olanakları	248
Stratejik Eylem Çerçevesi 30: Özgün ve Özgür Kültür ve Sanat Ekosistemi	254
Stratejik Eylem Çerçevesi 31: İstanbulluların Kültürel Miras Hakkı	267
Stratejik Eylem Çerçevesi 32: Toplumsal Barış için Bir Arada Yaşam	275
Stratejik Eylem Çerçevesi 33: Dayanıklı ve Yaşayan Semt	282
2.5 Ekonomi ve Kalkınma Meydan Okuma Alanı	293
Stratejik Eylem Çerçevesi 34: Dayanıklı Ekonomi	301
Stratejik Eylem Çerçevesi 35: Yerel Ekonomide Esnaf ve Küçük Üreticiler	306
Stratejik Eylem Çerçevesi 36: Dönüşen Üretim Mekânları	308
Stratejik Eylem Çerçevesi 37: Adil ve Güvenceli İstihdam	310
3. SONUÇ	317
EKLER	320
Ek 1. Vizyon Eylem Planı Kapsamındaki Mevzuat, Birim, Envanter ve Plan Önerileri	322
Ek 2. Eş Güdüm Sağlanan Planlama Çalışmaları	330
Ek 3. İstanbul Vizyon 2050 Strateji Belgesi’nde Yer Alan Tema, Amaç ve Hedeflere İlişkin Kodlar	331
Ek 4. İstanbul Vizyon 2050 Strateji Belgesi Hazırlık Süreci Katılımcı Listesi	340

KAYNAKÇA	348
ŞEKİL, TABLO VE KISALTMALAR	355

Yaşanılır Bir İstanbul, Türkiye ve Dünya için Meydan Okuyoruz!

Sevgili İstanbullular,

Tam beş yıl önce, dünya mirası İstanbul'un ağır ama bir o kadar da onur verici sorumluluğunu üstlenerek yola çıktık. Bir yandan İstanbul'un acil müdahale gerektiren sorunlarına çok kısa sürede çözümler üretmemiz gerekiyordu, bir yandan da bu şehrin yönünü belirlemek, geleceğini planlamak mecburiyetindeydik.

Başta deprem olmak üzere afetlere karşı dirençli İstanbul'u yaratmamız gerekiyordu. İstanbul'un 16 milyonu aşan yerleşik nüfusunun azımsanmayacak bir bölümü için insan onurunu zedelemeyecek biçimde sağlıklı beslenme koşullarını oluşturmak temel görevlerimizden biriydi. Toplu ulaşımdaki yetersizlikleri gidermek bizden beklenen en önemli hizmetler arasındaydı. Tarihî dokunun aşınması karşısında restorasyon ve koruma politikalarını hızla devreye sokmak çok önemli sorumluluklarımızdan biriydi. Çevre kirliliğine karşı etkili müdahaleler, önleyici uygulamalar geliştirmeliydik. İmar düzeninin çarpıklığını bir an önce gidermek, İstanbul'a yönelen yoğun nüfus ve kontrolsüz yapılaşma tehditlerine karşı etkili politikalar üretmek zorundaydık.

Bütün bu başlıklarda ve hayatın tüm alanlarında, önümüze çıkarılan engellere, bütçe kısıtlarına rağmen çok şey başardık. İstanbulluları, şehrin gündelik sorunları karşısında çok daha güçlü, çok

daha korunaklı bir konuma kavuşturduk. İstanbul'da yaşamı çok daha adil, özgür ve dayanışmacı bir hâle getirdik.

Şehrin yönünü belirlemek, geleceğini planlamak hedefiyle attığımız ilk büyük adım, İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin (İBB) kurumsal mimarisini dönüştürmek ve iyileştirmek oldu. Günlük görev ve sorumluluklarımızın ötesine geçen, uzun vadeli politika ve planların geliştirileceği stratejik bir birim olarak kurguladığımız İstanbul Planlama Ajansı (İPA) bu değişimin simgesidir.

Devlet Planlama Teşkilatı gibi hayati kurumların yok edildiği bir dönemde biz objektif veriye dayalı planlamanın ve ortak akılla karar almanın esas olduğu bir yönetim kültürünü İBB'de hâkim kıldık. Çünkü İstanbul gibi kadim bir dünya şehri, rastlantıların kendisini taşıyacağı konumlara razı olamaz. İstanbul, kendi belirlediği bir vizyonla, bu vizyona uygun bir yol haritasıyla geleceğe yürümelidir.

Bu anlayış içerisinde, İstanbul Vizyon 2050 Strateji Belgesi'nin hazırlık çalışmalarını başlattık. Mümkün olan en geniş katılımı, şehrin ortak aklını, ortak değer ve taleplerini yansıtacak biçimde şekillenen bu belge iki yıllık yoğun bir çabanın sonunda ortaya çıktı. İstanbul Vizyon 2050 Strateji Belgesi'ne bakanlar İstanbul'un nasıl bir geleceği hedeflediğini ve o geleceğe nasıl yürüyeceğini çok net ve detaylı bir biçimde görecektir.

Bu çalışmanın tamamlanmasının hemen ardından İPA bünyesinde tamamlayıcı bir çalışma olarak İstanbul Vizyon 2050 Eylem Planı'nın (VEP) hazırlıklarına başladık. VEP'in önemli bir farkı, geleceğin dünyasını şekillendireceği artık açıkça görülmekte olan kriz alanlarına karşı İstanbul'un hazırlıklı ve güçlü hâle getirilmesine odaklanmış olmasıdır. İstanbul Vizyon 2050 Eylem Planı, krizlerle yüzleşmeye ve onlara meydan okumaya dayalı yaklaşımıyla özgündür.

Bu yüzyılın ilk çeyreği göstermiştir ki 21. yüzyıl "krizler çağı" olacaktır. Ekonomiden çevreye, toplumsal refah ve adaletten ulaşım ve altyapıya kadar krizlerin yaygınlık kazandığı bir dönemdeyiz. Bu krizlerin yarattığı sorunlar büyük ölçüde metropollerde birikiyor ve krizlerin en ağır faturalarını metropollerde yaşayanlar ödemek durumunda kalıyor. Bu nedenle, İstanbul'u krizler karşısında dirençli hâle getirmek yaşamsal önemdedir.

Öte yandan, krizler bahane edilerek demokratik süreçlerin askıya alınması, seçilmiş kent yönetimlerinin yetkilerinin kısıtlanması gibi politikalar nedeniyle metropoller demokrasi ve yönetim krizleriyle de karşı karşıya kalıyorlar. Nitekim geçtiğimiz 5 yılda İstanbul da bu gibi antidemokratik müdahalelerin yol açtığı krizlerle uğraşmak duru-

munda kaldı. Ne mutlu ki, İstanbulluların kriz üretken, krizden beslenen siyasi akla gösterdiği tepki tüm dünyaya örnek olacak bir feraset ve olgunlukta oldu.

İstanbul Vizyon Eylem Planı, krizlerle yoğrulmuş günümüz dünyasında İstanbul'u krizler karşısında dirençli hâle getirecek stratejileri beş meydan okuma alanı çerçevesinde kurguladı ve çalıştı. Her bir alanda Vizyon 2050 Strateji Belgesi'nin hedeflerini dikkate alan gerçekçi stratejiler, eylem çerçeveleri ve eylemler kurgulandı.

Günlük gerçekliklerin bizi götüreceği bir geleceğe razı olmadık, olmayacağız. İstanbul; kendisi, Türkiye ve dünya için geleceği inşa etme sürecinde etkili bir küresel aktör olma potansiyeline ve iradesine sahiptir.

İstanbul Vizyon 2050 Eylem Planı bu iradenin ifadesidir ve gelecek güzel günlere inancını asla yitirmeyen, özgüveni tam, heyecanı yüksek 16 milyon İstanbulluya emanet edilmiştir.

EKREM İMAMOĞLU

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Başkanı

Yönetici Özeti

İstanbul Planlama Ajansı 2020 yılında İstanbul'un küresel, ulusal ve metropoliten ölçeklerde üstleneceği rolleri, vizyonunu ve gelişme dinamiklerini bilimsel akıllı ve katılımı öne çıkaran toplumcu bir planlama anlayışı çerçevesinde geliştirmek için kurulmuştur. Geleceğin İstanbul'u kurgusuna ulaşmak için 2020 yılında çalışmaları başlatılan İstanbul Vizyon 2050 Strateji Belgesi 2022 yılında tamamlanarak kamuoyu ile paylaşılmıştır.

İstanbul'un uzun vadeli kalkınma hedeflerini belirleyen İstanbul Vizyon 2050 Strateji Belgesi, 7 Tema, 38 Amaç ve 246 hedef ile İstanbul'un yol haritasını oluştururken teknik ve sosyal boyutları içermiştir.

İstanbul'un geleceğine yönelik bu uzun vadeli çalışmanın ortaya koyduğu temel hedeflere ulaşılması, başta eylem planları olmak üzere bir dizi araç gerektirmiştir. Bu çerçevede İstanbul Vizyon 2050 Eylem Planı (VEP) çalışmasına 2022 yılında başlanmıştır. Strateji belgesinin tema, amaç ve hedefleri İstanbul Vizyon 2050 Eylem Planı'nda stratejik eylem çerçeveleri altında çeşitli ölçeklerde stratejik eylemler ve uygulama projeleri olarak kendilerine yer bulmuştur.

VEP kapsamında yer alan stratejik eylemler içerisinde uygulamaya yönelik yapısal öneriler de yer almaktadır. Uygulamaya dönük somut müdahaleleri içeren bu öneriler 5 meydan okuma alanında toplam 27 mevzuat değişikliği ve yeni mevzuat, 58 birim, 29 envanter, 48 plan ve 40 katılım modeli önerisinden oluşmaktadır (bkz. Ek 1). Eylemlerin kısa (beş yıl), orta (on yıl) ve uzun (yirmi beş yıl) vadelerle uygulanması öngörülmektedir.

VEP'in en özgün boyutlarından biri içinde bulunduğumuz küresel gerçekliğe yönelik temel kabulüne ilişkindir. İlk çeyreğinin de gösterdiği gibi 21. yüzyılın dünyasının küresel nitelikte krizler ve meydan okumalarla karşı karşıya olduğu ve söz konusu krizlerin asli mekânının küresel kentler olacağı VEP çalışmasının çıkış noktasını oluşturmuştur. VEP, bu krizlerin iç içe geçmiş ve birbirini tetikleyen işleyişi karşısında İstanbul gibi küresel kentlerin dirençli hale gelmesinin bütün meydan okuma alanlarında çok ölçekli bir konumlanma ve stratejiler geliştirebilmesine bağlı olduğunu da bir başka temel kabul olarak almıştır. VEP, bu görevi üstlenmiş ve karşı karşıya olunan her bir kriz alanını bir meydan okuma alanı olarak tanımlamıştır.

Bir başka anlatımla, kriz ve meydan okumaları gerçekçi bir şekilde anlayarak, kapsamlı eylem planları ve stratejiler geliştirmek önem arz etmektedir. VEP çalışması kapsamında beş meydan okuma alanı altında toplam 37 stratejik eylem çerçevesi ile 276 stratejik eylem önerilmiştir.

Meydan Okuma Alanları:

1. Çevre ve Ekoloji
2. Ekonomi ve Kalkınma
3. Toplumsal Refah ve Adalet
4. Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım
5. Yönetişim ve Demokrasi

1. Çevre ve Ekoloji

Günümüzde insan faaliyetlerinin doğal kaynakları aşırı tüketmesiyle ekosistemlerin varlığı her yerde tehdit altındadır. Özellikle fosil yakıtların yoğun kullanımıyla artan sera gazı emisyonları, küresel

ısınmanın yanı sıra biyoçeşitlilik kaybı, ormansızlaşma, iklim krizine bağlı afetler ve çevre kirliliği gibi yaşamı tehlikeye atan birçok risk oluşturmaktadır. Son dönemde özellikle dünya kentlerinde hazırlanan 2050 hedefli vizyon planlarının çıkış noktasını gezegenin geleceğini tehdit eden iklim değişikliği oluşturmaktadır.

İstanbul, zengin doğal kaynaklara sahip olmasına rağmen, bu risklerin tümüyle karşı karşıyadır. Aynı zamanda Türkiye'nin en yoğun nüfuslu şehri olan İstanbul, doğal varlıkların yanı sıra sosyoekonomik faaliyetlerin de yoğun bir şekilde entegre olduğu bir ekosistem olarak öne çıkmaktadır. İstanbul, iklim değişikliğiyle mücadele konusundaki kararlılığına karşın, bu konuda dikkate değer güçlüklerle karşı karşıya olduğunun da farkındadır. Bu bağlamda **Çevre ve Ekoloji Meydan Okuma Alanı** çevrenin korunması, ekolojik tahribatın onarılması ve iyileştirilmesine yönelik politikaları ve altyapı sistemlerini etkin biçimde uygulamaya sokan stratejik ve kurumsal adımları ve eylem alanlarını ayrıntılı biçimde tanımlamayı hedeflemiştir.

2. Ekonomi ve Kalkınma

Ulusal ekonomideki önemli rolü ve küresel ekonomideki yeri İstanbul'un günümüze dek bir çekim merkezi haline gelmesinde önemli bir unsur olmuştur. Tarih boyunca önemli bir ticaret merkezi olan İstanbul, küresel krizlerle karşılaşmış ve bu krizleri dönüştürme yeteneğine sahip olmuştur. **Ekonomi ve Kalkınma Meydan Okuma Alanı**, İstanbul'un diğer meydan okuma alanlarıyla uyumlu bir şekilde çalışarak, krizlerin olumsuz etkilerini

en aza indirgeyerek ve gelecekteki krizlerin önüne geçerek sürdürülebilir bir ekonomik yapı oluşturmayı hedeflemektedir. Bu bağlamda Ekonomi ve Kalkınma Meydan Okuma Alanı İstanbul'un metropoliten, ilçe ve semt ölçeklerinde gerçekleştirecek eylemleri şekillendiren bileşenleri içerir. Bu bileşenler, ekonominin dayanıklılığını artırarak sektörel çeşitliliği korumayı ve geleceğe taşımak için üretim mekânlarını dönüştürmeyi, küçük üreticileri ve esnafı desteklemeyi, yerel ekonomileri güçlendirmeyi ve adil, güvenceli istihdam olanakları yaratmayı amaçlamaktadır.

3. Toplumsal Refah ve Adalet

Adil ve sürdürülebilir bir kent için eşitlik, özgürlük ve toplumsal çeşitlilik önemli olup insan hakları çerçevesinde ifade, örgütlenme ve yaşam tarzlarının korunması gibi temel özgürlüklerin yanı sıra ayrımcılığın önlenmesi ve farklılıkların kabul edilmesi gereklidir. İstanbul, farklı kültürel, siyasal ve toplumsal kimliklere sahip insanların bulunduğu bir kenttir. Bu çeşitliliğin korunabilmesi için ayrımcılıkla mücadele ve herkesin kentsel olanaklara eşit erişiminin sağlanması gerekmektedir. Kentsel olanaklara eşit ve adil erişim, toplumsal refah ve adalet için vazgeçilmezdir; gıda, sağlık, eğitim, barınma, ulaşım, spor, kültür ve sanat gibi kentsel olanaklara erişimde engellerin ortadan kaldırılması İstanbul Vizyon 2050 Eylem Planı açısından önceliklidir. Bu bağlamda **Toplumsal Refah ve Adalet Meydan Okuma Alanı**nın altında yer alan stratejik eylem çerçeveleri, birbirini tamamlayıcıdır ve ayrılmaz bir bütün oluşturmaktadır. Farklı kentsel olanaklara odaklanan bu

çerçeveler, kentsel yaşamın her alanını etkileyen önemli unsurları içermektedir. Ulaşımın erişilebilirliği, eğitim ve sağlık hizmetlerine ulaşımı şekillendirirken; kültürel çeşitliliğe saygı gösteren bir kültür ve sanat ortamı, kültürel mirasın korunmasıyla birlikte toplumsal bir uyumun temelini oluşturmaktadır. Yoksullukla mücadele, kentsel olanaklara eşit erişimin sağlanmasıyla güçlenirken; afetlere karşı dayanıklı ve sürdürülebilir semtlerin inşası, kentsel altyapının krizlere hazırlıklı olmasını sağlar. Stratejik eylemler, kuramsal bakış açıları, küresel eğilimler, İstanbul'un koşulları ve İstanbulluların ihtiyaçları göz önünde bulundurularak planlanmıştır.

4. Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım

Söz konusu krizlerin olumsuz sonuçları halihazırda devasa sorunları olan küresel kentlerde yoğunlaşma göstermekte ve kentsel nitelikte krizleri tetiklemektedir. İstanbul'da İkinci Dünya Savaşı sonrası yaşanan hızlı bir kentleşme süreci farklı özellikler kazanarak, mevcut yapıli çevrede yoğunlaşma ve kıyılar yanında tarım, orman ve su havzaları gibi ekolojik alanlara doğru yayılmıştır. Son yıllarda özellikle kuzeye doğru yönelen yapılaşma ve mega ulaşım projeleri, İstanbul'un ekolojik dengesini taşıyamayacağı ölçüde bozmuştur. Yapılaşmış alanlarda yeşil ve açık alanların azalması, kentsel ısı adaları gibi yeni sorunları beraberinde getirmekte, İstanbul'un biyokültürel miras alanları da çeşitli tahribatlara maruz kalmaktadır. Ayrıca, kentin tarihi yapı stokunu da içerecek biçimde mevcut yapıli çevrenin, deprem ve diğer doğal afet risklerine karşı dayanıklı olmadığı da bilinen bir durumdur. Ulaşım sektöründe ise birey-

sel araç kullanımının artması, trafik sıkışıklığını ve çevresel sorunları artırmıştır. Merkezlerin kademelenmesi, sosyal donatılar, sanayi tesislerinin yer seçimi ve geleceği gibi önemli konularda da belirsizlikler bulunduğu bilinmektedir.

Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım Meydan Okuma Alanı, İstanbulluların günlük yaşamlarında karşılaştığı fiziksel mekân boyutunu incelemektedir. İstanbul'un uluslararası alandaki rolünün kent yapılanmasına yansımalarını ve kentin gelişim eğilimlerini şekillendirme gerekliliği vurgulanırken, İstanbul'un kentsel yapılanması ve ulaşımı, İstanbul Vizyon 2050 Strateji Belgesi'nin "İyi Yaşam Sağlayan Canlı ve Duyarlı Mekânlar" temasıyla doğrudan bağlantılıdır. Bir bütün olarak İstanbul'u oluşturan fiziksel mekâna bakılarak Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım konusunda mevcut sorun ve potansiyellerin bir arada ele alındığı meselelerin bağlı oldukları bileşenler belirlenmiştir. Bunlar kentsel makroform, kamusal açık mekânlar ve yeşil alanlar, ulaşım sistemi, kültürel miras, kırsal yerleşimler, yük hareketliliği, afet dayanıklılığı ve konut alanlarıdır. Bu doğrultuda belirlenen bileşenler ve sorun alanlarına göre farklı ölçeklerde uygulanacak stratejik eylem çerçeveleri belirlenmiştir.

5. Yönetişim ve Demokrasi

Türkiye'de yerel yönetimler merkezi yönetim karşısında tarihsel olarak görece güçsüz konumda kalmıştır. Bu durum, sınırlı yetkilere ve kaynaklara sahip yerel yönetimlerin kentsel sorunlara etkili müdahale etmesini büyük ölçüde engellemiştir. Günümüzde ise kentlerin karşı karşıya olduğu so-

runlar daha karmaşık hale gelmiş, küreselleşmeyle birlikte, kentlerin karşılaştığı sorunlar daha da artmıştır. Özellikle büyük metropollerin ekonomik büyümenin merkezleri haline gelmiş olmasıyla ortaya çıkan sorunlar ve krizler, yerel yönetimlerin daha büyük kaynak ve yetkilere ihtiyaç duymasına neden olmuştur.

Öte yandan VEP'in altını çizdiği çoklu ve süreklilik kazanan kriz koşulları karşı karşıya olunan sorunları derinleştirirken, ihtiyaç duyulan güçlü yerel yönetim senaryosunu da suni biçimde zorlaştırmıştır. Krizlerin yarattığı olağanüstülükler çoğu durumda merkezi yönetim açısından kentlere doğrudan müdahale etme ve demokratik süreçlerin askıya alınmasının gerekçesi olarak kullanılmaktadır. Krizler aynı zamanda yerel yönetimlerin ihtiyaç duyduğu kaynakları kısıtlamanın da bir gerekçesi haline getirilmektedir.

Bu bağlamda, İstanbul Vizyon 2050 Eylem Planı (VEP) en kritik bileşeni olarak Yönetişim ve Demokrasi alanlarında ortaya çıkan olumsuz koşullarla baş edebilmeyi diğer alanlarındaki meydan okumalarla baş edebilmek açısından bir ön şart olarak görmekte ve öne çıkarmaktadır. **Yönetişim ve Demokrasi Meydan Okuma Alanı,** diğer tüm alanlarda belirlenen eylem çerçevelerinin gereksinim duyacağı kurumsal yapılar, dönüşümler ve yönetim modellerinin kapsamını ve içermesi gereken unsurları, İstanbul'un özel koşullarını dikkate alarak sistemli bir şekilde ele almakta ve çözüm sağlayan eylem alanları ve projeler önermektedir.

Beş meydan okuma alanında tanımlanan sorunlar ve eylemler genellikle tek bir ölçekle sınırlı kalmamaktadır. Bu nedenle, VEP, İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne ve metropoliten ölçeğe vurgu yaparken, planın çok sayıda aktör ve ölçekten oluşan bir stratejiye dayandırılmasını kritik olarak görmektedir. VEP, İstanbul'a yönelik eylem alanlarını **küresel, ulusal, bölge, metropoliten, ilçe ve semt** olmak üzere 6 temel ölçek etrafında tanımlamıştır. Her bir ölçeğin İstanbul'un önüne koyduğu, o ölçeğe özgü eylem ve sorumluluk alanları bulunmaktadır.

VEP tamamlanmış bir belge olmasına rağmen nihai bir belge olarak değerlendirilmemelidir. VEP, belirlenen stratejik eylem çerçeveleri ve eylemler kapsamında ilgili kurum ve aktörlerle birlikte yürütülen; katılımcı, müzakereci, etkileşimli bir süreçle devam edecek ve kademeli bir biçimde uygulamaya geçecektir. VEP içinde geliştirilen stratejik eylem çerçeveleri ve eylemler, katılımcı süreçlerle belirlenmiş olup, ilgili tarafların sorunlarını ele alarak ortak bir zeminde çözüm ve müdahale önerileri üretmek için demokratik bir platform olarak kurgulanmıştır.

İstanbul Vizyon 2050 Strateji Belgesi ve İstanbul Vizyon 2050 Eylem Planı'nı kapsayan İzleme ve Geri Bildirim Sistemi ise sürecin kontrolünün ve takibinin yapılmasına imkan sağlarken aynı zamanda gerekli revizyonlar için ön çalışma niteliğinde çıktılar da sunacak içerikte hazırlanmıştır.

İstanbul Vizyon 2050 Strateji Belgesi, İstanbul Planlama Ajansı (İPA) tarafından 2022 yılında tamamlanarak kamuoyu ile paylaşılmıştır. İstanbul'un geleceğine yönelik bu uzun vadeli çalışmanın ortaya koyduğu temel hedeflere ulaşılması, başta eylem planları olmak üzere bir dizi araç gerektirmektedir. Burada sunulan **İstanbul Vizyon 2050 Eylem Planı** İstanbul'u geleceğe taşıyacak proje ve uygulama araçlarını tanımlamak amacıyla hazırlanmıştır.

İstanbul Vizyon 2050 Strateji Belgesi; uzun erimli bir sürecin sonunda İstanbul'un ulaşması gereken aşamayı tanımlarken İstanbul Vizyon 2050 Eylem Planı, bu amaca ulaşmak için yürünmesi gereken yolu, bu yolun farklı aşamalarında izlenmesi gereken stratejileri ve gerekli müdahale alanlarını tanımlayan yol gösterici bir belge olarak kurgulanmıştır.

Bir başka biçimde ifade edilecek olursa; İstanbul Vizyon 2050 Eylem Planı (VEP), İstanbul Vizyon 2050 Strateji Belgesi'nde ortaya konulan amaç ve hedeflere erişmek için uygulanacak strateji, eylem, müdahale ve düzenleme biçimlerini sistematik ve bütünlüklü bir anlayış içinde tanımlayan ana belgedir.

VEP, baştan sona tamamlanmış ve bitmiş bir belge olarak hazırlanmamıştır. Belirlenen eylem alanları, eylemler ve projeler ilgili kesimlerle müzakere edilerek geliştirilmiş olmakla birlikte, uygulamaya yönelik atılacak adımların da ilgili alanın kurum ve aktörleriyle birlikte atılması, geliştirilen projelerin katılımcı-müzakereci ve etkileşimli bir sürecin sonunda nihai halini alması önemlidir.

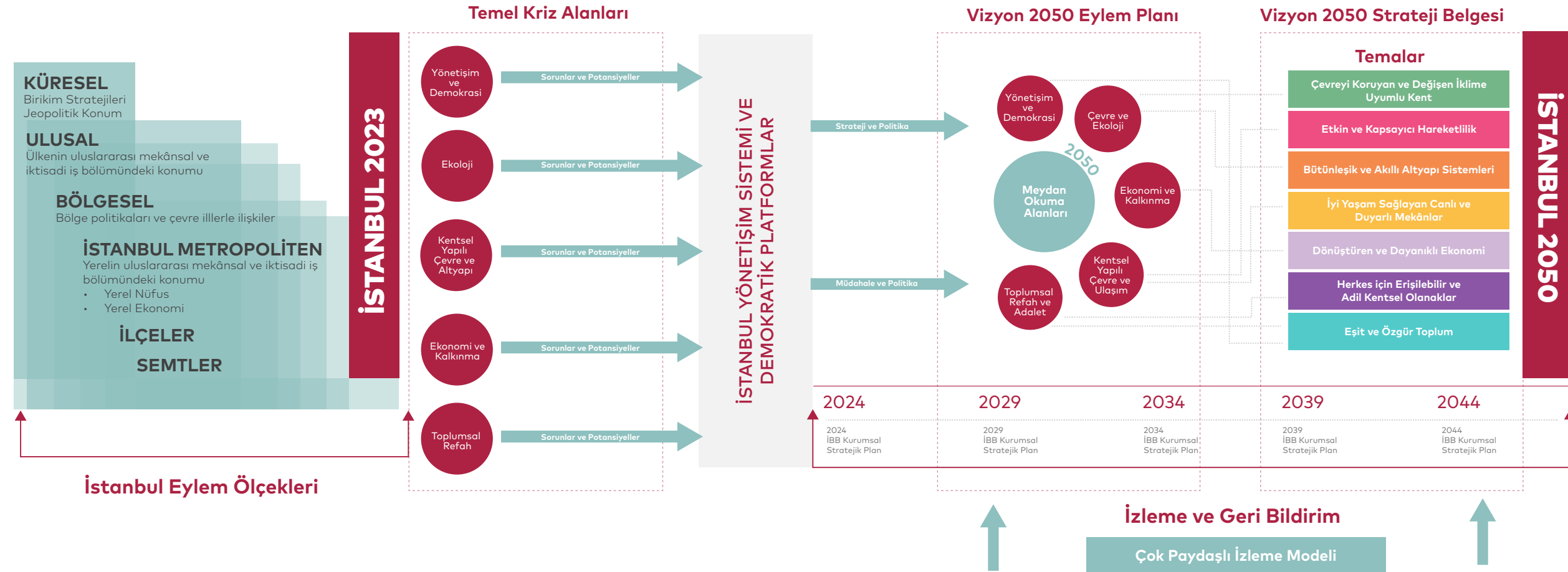
Giriş bölümü VEP'in özeti niteliğindedir. Bu bölümde belgenin kurgusu, ilkeleri, nasıl bir senaryoya dayandığı, ne tür temalar üzerinden şekillendirildiğinin yanında yöntemi de özetlenmektedir.

Vizyon Eylem Planı İlkeleri, VEP'in hazırlık aşamasından uygulama sürecine kadar temellendiği dört ilkeyi açıklamaktadır. Bu ilkeler; *etkin ve demokratik liderlik ve koordinasyon, heterojenliğin ve farklılıkların tanınması, eşitsiz ve dengesiz bölüşüm ve dağılımların önlenmesi, katılım ve temsil mekanizmalarının her kesim için etkin kılınması ve kendi sınırları ötesinde sorumluluk* almaktır.

VEP Bağlamı, Tematik Kurgusu ve Meydan Okuma Alanları, İstanbul'un içinde yer aldığı dünyanın VEP'in uygulama döneminde karşı karşıya olduğu koşulları tanımlamakta ve VEP'in stratejilerinin hangi başlıklar altında geliştirildiğini ele almaktadır. Bu bölümde 21. yüzyılın krizler çağı ve krizlerin yoğunlaşma yerlerinin de İstanbul gibi metropoller olacağı kabulünden yola çıkılmış ve İstanbul'un etkili yanıtlar üretmesini mümkün kılacak çok ölçekli strateji ve müdahale araçları geliştirilmiştir. **İstanbul Vizyon 2050 Eylem Planı'nın Ölçek Stratejisi**

tejisi başlıklı bölümde VEP'in İstanbul'un farklı ölçeklerde nasıl bir konumlanışa sahip olduğu ve her ölçekte öne çıkan stratejik temaları tartışılmaktadır. Beş meydan okuma alanında çok sayıda eylem alanı tespit edilmekle birlikte, belgenin *Giriş* bölümü söz konusu meydan okuma alanını temsil eden en önemli proje ve temaları öne çıkararak VEP'in seçici bir özeti de yapmayı hedeflemiştir.

Vizyon 2050 Strateji Belgesi'nden Vizyon Eylem Planı'na kısmı, VEP ile yoğun ve kapsamlı bir süreç ile hazırlanan Vizyon 2050 Strateji Belgesi arasında kurulan bağlantıyı ortaya koymaktadır. Ayrıca Vizyon Eylem Planı'nın zamansal, mekânsal kurgusu ve yöntemi aktarılmış, birbirinin tamamlayıcısı ve devamı olan iki çalışmanın izleme sistemi de bu bölümde tanımlanmıştır.

Şekil 1. Vizyon Eylem Planı (VEP): Ölçekler-Meydan Okumalar-Eylem Alanları-Vizyon İlişkisi Bütünü

1.1 Vizyon Eylem Planı İlkeleri

Bir bütün olarak bakıldığında VEP birbiriyle ilişkili 4 ilke üzerine inşa edilmiştir. Demokrasi ve özgürlüklere vurgu yapan bir kent projesi bir yandan farklılıkların ve çeşitliliğin tanınmasını diğer yandan da bu farklılıkların katılım ve temsil mekanizmalarıyla karar verme süreçlerine etki yapmasını önemsemek zorundadır. Eşitliği gözetken kentleşme anlayışı çerçevesinde kaynakların dengeli ve adil bölüşümü ilkesi öne çıkarılmaktadır. Dayanışmacı bir kent kurgusu ise *her ölçekte kendi sınırları ötesinde sorumluluk alma* ilkesine vurgu yapmaktadır.

Etkin ve Demokratik Liderlik ve Koordinasyon: İstanbul üstlendiği roller, sosyal ve coğrafi yoğunlaşmasının boyutları ve sahip olduğu nüfusla farklı ölçek ve alanda bütünlüğü sağlanması gereken bir dünya kenti olarak etkin bir liderlik ve koordinasyona ihtiyaç duymaktadır. Küresel düzlemde İstanbul'un kaynaklarının ve potansiyellerinin en etkin biçimde harekete geçirilmesinden, günlük yaşamın İstanbullular için akışkan ve engelsiz hale getirilmesine kadar geniş bir alanda ihtiyaç duyulan düzenlemelerin yapılması, kararların alınması ve uygulanması demokratik değerleri koruyan liderlik ve koordinasyon gerektirmektedir. Bu rol açısından İstanbul Büyükşehir Belediyesi, karar alma organları İstanbulluların ortak iradesi ile oluşmuş olması nedeniyle öne çıkmaktadır. Aynı zamanda bu tür bir sürecin geniş toplumsal ve kurumsal güçleri harekete geçiren bir birlikte yapma iradesini oluşturacak biçimde demokratik anlayış çerçevesinde oluşturulması başarı açısından bir zorunluluktur. Bu nedenle VEP, etkin liderlik ve koordinasyonun altını çizirken aynı zamanda bu rolü, klasik liderlik anlayışlarının ötesine geçen biçimde güç ve sorumlulukları paylaşan ve kolektif nitelik kazanan demokratik bir liderlik ve koordinasyon anlayışı olarak tanımlamaktadır.

Heterojenliğin ve Farklılıkların Tanınması: Kentleri ve İstanbul gibi metropoller özgün ve özel kılan en önemli unsur; damıtma mekânları olarak çok farklı toplumsal kesimleri, doğanın farklı unsurlarını, zaman içinde oluşmuş kültürel, doğal mirası ve mekânları bir arada barındırıyor olmasıdır. Canlı-cansız, toplumsal, biyolojik ve jeolojik çok sayıda unsurun bir araya gelerek İstanbul'u oluşturması; bu heterojenliği her düzeyde harekete geçirilmesi gereken bir zenginliğe ve güce dönüştürmektedir. Bu çerçevede VEP, İstanbul'u

tarihsel ve güncel olarak eşsiz yapan bütün oluşurucu öğeleri İstanbul'un vazgeçilmez değerleri olarak görür, VEP bünyesindeki eylemlerin bu heterojenliğe ve oluşturucu öğelere zarar vermesine izin vermez. Bu ilke toplumsal kesimler için olduğu kadar doğal, tarihi, kültürel değer ve nesneler için de geçerlidir.

Katılım ve Temsil Mekanizmalarının Her Kesim için Etkin Kılınması: VEP, farklılıkların tanınmasını tamamlayıcı kılan önemli bir ilke olarak söz konusu kesimlerin etkin katılımının sağlanmasını öne çıkarmaktadır. Öte yandan demokratik bir kent yaşamının sadece karar alma süreçlerine katılım ile sınırlandırılmayacağını; yaşadığımız ilişkisel dünyada etkin biçimde var olabilmeyi temel koşulunun belirli hedeflere yönelik diğerleriyle bir araya gelmekten geçtiğini vurgulamaktadır. Bu çerçevede katılım, bir araya gelebilme ve bu bir araya gelişlerle fark yaratabilme gücüne sahip olma hakkı olarak tanımlanmıştır.

Eşitsiz ve Dengesiz Bölüşüm ve Dağılımların Önlenmesi: Konuttan kamusal mekânlara, altyapıdan maddi ve maddi olmayan kaynaklara kadar uzanan geniş bir alanda bölüşüm ve dağılım etrafında yaşanan esaslı eşitsizlikler ve dengesizlikler bugün toplumları, özellikle de büyük kentlerde birlikte yaşama iradesini ve toplumsal barışı tehdit eder noktaya gelmiştir. Eşitsiz ve dengesiz dağılımlar aynı zamanda ekolojik dengeleri de ciddi biçimde bozmakta ve büyük ölçekli yok oluşlara zemin hazırlamaktadır. Bu nedenle VEP, İstanbul adına yapılacak her türlü müdahalenin toplumsal eşitsizlikleri ve ekolojik dengesizlikleri azaltmaya yönelik olmasını temel bir ilke olarak benimsemiştir.

Kendi Sınırları Ötesinde Sorumluluk Alma: Birlikte yaşama mekânı olarak kent, aynı zamanda kentsel yaşamın parçası olan her öğenin kendi sınırları ve çıkarlarının ötesinde toplumsallığı ve birlikte yaşamı mümkün kılmak üzere sorumluluk almasını gerektirir. VEP, başta kamu otoritesi olmak üzere kentsel yaşama katılan tüm kesimlerin tüm diğer kesimleri de gözeterek biçimde sorumluluk alması ilkesini benimser. Bu kimi durumda komşuza, kimi durumda olağanüstü gerekçelerle kentimize sığınan kesimlere, kimi durumda kurumsal alanda afet yaşayan bir başka belediye ya da kentimizin başka yerleşmelerde yarattığı olumsuzlukları gidermeye yönelik sorumluluk alma anlamına gelmektedir.

1.2 Vizyon Eylem Planı Bağlamı, Tematik Kurgusu ve Meydan Okuma Alanları

Yaşanılır bir dünya, Türkiye ve İstanbul tahayyülünü gerçekleştirme yolunda önemli bir adım olan İstanbul Vizyon 2050 Strateji Belgesi'nin uygulama aracı olarak üretilen VEP'in temel hareket noktalarından biri karşı karşıya olunan makro koşullardır. Bu çerçevede VEP iki temel kabulden yola çıkmıştır. İlk olarak günümüz dünyasının öngörülebilir gelecekte son derece kritik yaşamsal kriz ve meydan okumalarla karşı karşıya olduğu ve bu meydan okumaları özellikle mega kentlerin iyi tahlil etmesi gerektiğidir. Nihai olarak söz konusu krizler olumsuz sonuçlarını en derin biçimde büyük yerleşmelerde göstermektedir. Bu meydan okumaları gerçekçi biçimde anlayıp, kapsamlı eylem planları ve stratejilerle yanıtlayan ülke ve kentlerin, vatandaşlarına ve yaşayanlarına daha iyi yaşam olanakları sağlayabileceği de ortak tespitlerden biri olarak öne çıkmaktadır.

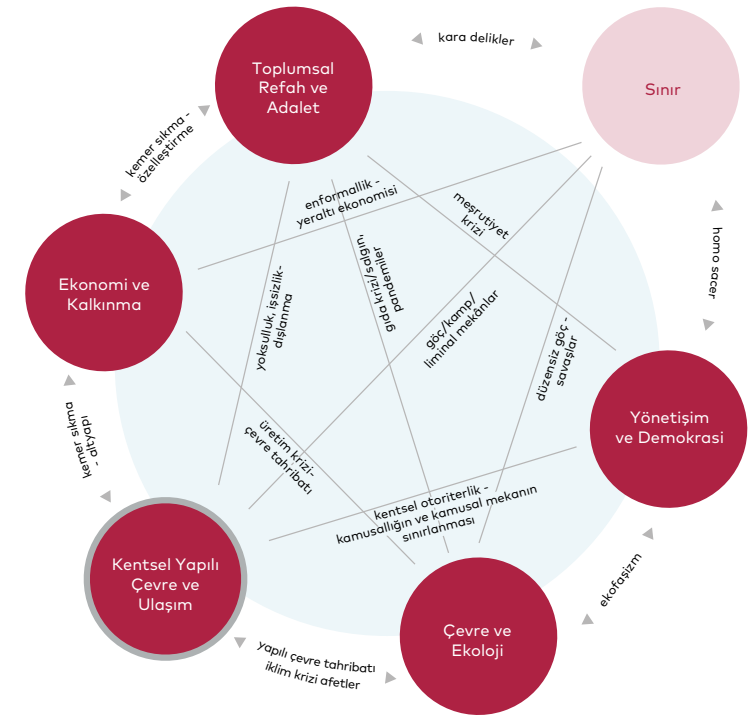
Bu tespitle yakından ilişkili ikinci önemli kabul ise söz konusu krizlerin çok ölçekli yapısı karşısında başarılı olabilmenin ön koşulu olarak meydan okumaların da benzer bir yaklaşımla çok ölçekli ve aktörlü yanıtlar vermesidir. Bu yaklaşım başarıya ulaşmak açısından yaşamsal bir zorunluluktur.

Bu bağlamda küresel, ulusal, bölgesel ve kentsel ölçekte görünür hale gelen ve öngörülebilir geleceğe de damgasını vuracağı anlaşılan bu büyük ölçekli krizlerin altının çizilmesi ve İstanbul vizyonunun bu büyük ölçekli meydan okumalara dönüşen krizlere göre konumlandırılması, VEP'in önemli görevlerinden biri olarak tanımlanmıştır. VEP, öngörülebilir gelecekte Dünya ve Türkiye kadar İstanbul'un da kalıcı hale dönüşen şu 6 temel kriz ya da meydan okumayla karşı karşıya kalacağını temel kabul olarak benimsemiştir (Şekil 2).

1. Sınır Aşınması
2. Ekonomik/Finansal
3. Toplumsal Refah
4. Ekolojik
5. Kentsel
6. Yönetim/Demokrasi

Küreselleşme süreçlerinin en önemli sonuçlarından biri, ulus devletleri tanımlayan ve işlevsel kılan **sınırların aşınmasıdır**. Farklı coğrafya ve ülkeler bu aşınmayı farklı yoğunluklarda deneyimlemekle birlikte sınırları aşındırma yönünde çok farklı dinamiklerin yarattığı gerilimlerin ulus(al) devletleri genel olarak zorladığı görülmektedir.

Sınırların aşınması meselesinde; finansallaşmanın kolaylaştırdığı para hareketleri, çevre kirliliği, terörizm ve hatta salgın hastalıkların ulusal sınırları yok sayan ve durdurulamayan küresel hareketliliğine bir bütün olarak bakıldığında bu hareketlilik bir sınır krizine işaret etmektedir. Günümüzde bu tür bir gerilimin kaynak olduğu ve görünürleştiği en önemli alanlardan biri, mülteci sorunu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu tür bir krizin birinci muhatabı ulus(al) devletler olmakla birlikte; sınırları aşındıran insan, para, virüs ya da terör temelli akışkanlıklar başka tür krizleri de tetikleyecek biçimde kentleri ve özellikle de İstanbul benzeri metropollerini hedeflemekte ve sonuçlarını en çarpıcı biçimde bu yoğun yerleşmelerde yaratmaktadır. Dolayısıyla sınırların aşınmasından doğan krizler kentsel nitelikte olmamakla birlikte İstanbul gibi büyük metropoller için diğer krizleri tetikleyen etkiler yaratmaktadır. Bu çerçevede VEP, sınır merkezli krizleri İstanbul kentine etkileri nedeniyle dikkate almış, ancak bir kentsel kriz alanı olarak tanımlamamıştır. Örneğin mülteci sorunu kente ulaştığı ölçüde bir toplumsal yeniden üretim krizi boyutu haline gelirken, kontrolsüz para hareketleri ekonomik, virüsler ise ekolojik krizin parçası haline gelmiştir.

Şekil 2. Altı Temel Kriz/Meydan Okuma Alanı

Bilinen bir durum olarak **ekonomilerin krize** yatkın işleyişi, finansallaşmanın öne çıkışıyla birlikte çok daha sık yaşanan ve hatta süreklilik kazanan bir küresel gerçeklik haline gelmiştir. Borçlanma/kemer sıkma, spekülasyon balonları, döviz krizleri, iş dünyası ve devletten başlayıp hanelere kadar uzanan mali krizlere yol açmaktadır. 2001 ve 2008 krizleri küresel nitelikteki ekonomik krizlerin kritik eşikleri olarak tespit edilmektedir. Özellikle büyük metropollerde söz konusu krizlerin süreklilik kazandığı bir durum ortaya çıkmıştır. Küreselleşme ve finansallaşma bir yandan ekonomileri dışa açık hale getirirken, aynı zamanda yarattığı krizlerin bu yoğun etkileşim nedeniyle eşitsiz biçimde de olsa tüm coğrafyalarda hissedilmesine yol açmıştır. Küresel kentler şaşırtıcı olmayan bir biçimde söz konusu krizlerin en yoğun hissedildiği yerler haline gelmiştir. **Ekonomi ve Kalkınma** alanında küresel ekonomide güçlü konumlanan kentlerin diğerlerine göre söz konusu krizleri akılcı yönettikleri ve olumsuzluklardan en az etkiyle çıktıkları görülmektedir.

Ekonomilerde yaşanan zorluklar toplumsal alana yayılırken özgünlükler kazanıp, kendi başına ele

alınması gereken yeniden üretim ve **toplumsal refah krizleri** yaratmaktadır. Toplumsal ve toplumun yapı taşları olan bireyler yeniden üretimlerini gerçekleştirmede zorlanmaktadır. Ekonomik koşulların ötesine geçen boyutları olduğu ölçüde kendi başına bir meydan okuma haline gelerek toplumların görece zayıf kesimlerinin kendilerini yeniden üretememesi bir toplumsal refah ve adalet krizine dönüşmekte ve en çarpıcı sonuçlarını küresel kentlerde göstermektedir. Sosyal devletin yaşadığı gerilemenin yanında toplulukların dayanışma ağları da zayıflamaktadır. Konuttan eğitime, sağlık ve toplumsal yaşama; katılımdan kültürel etkinliklere çok çeşitli alanlarda toplumun geniş bir kesimi ayrımcılıkla karşılaşmaktadır. Bu durum bir arada yaşama olanaklarını zorlaştırmakta, parçalanmış bir toplumsal yapının yarattığı gerilimleri doğurmaktadır. İstanbul, toplumsal ve bireysel yeniden üretim alanında karşı karşıya kalınan meydan okuma karşısında bir yandan yerel düzeyde bir refah devleti anlayışını benimserken; diğer yandan da toplumsal bağların ve dayanışmanın güçlendirilmesini hedefleyen bir dizi projeyi kısa sürede uygulamaya koyacaktır.

Yanı sıra, küresel ısınma ve iklim değişikliği kaynaklı sorun ve kaygılar artık ekonomik krizler kadar sık duyulmakta çünkü doğal afetler, kuraklık, gıda krizi, salgın hastalıkların kaynağı olarak bu sorunlar görülmektedir. Ekolojik dengeleri tahrip eden bazı alışkanlıklarımız değişmezse **ekolojik krizin** bir yok oluşla sonuçlanacağı sıkça dile getirilmektedir.

Ekonomik etkinliklerin, mekâna yöneldiği ölçüde doğal ve yapılı çevreyi belli düzeylerde dönüştürmesi kaçınılmazdır. Son yıllarda bu dönüşümün ekolojik ve yapılı çevredeki sonuçları geri döndürülmesi güç bir tahribat yaratmıştır. Bu sorun alanında küresel kentler, bir kez daha yaşadıkları tahribatlarla öne çıkmaktadır. Yapılı çevresi ve etki alanında yaşamı tehdit eden boyutlara varan bu tahribatın onarılması ve 2050 hedeflerinin gerçekleştirilmesi konusunda İstanbul, **Çevre ve Ekoloji Meydan Okuması** bağlamında üzerine büyük sorumluluk düştüğünün farkındadır. Bu çerçevede başta ekonomi ve kalkınma alanı olmak üzere tüm müdahale alanlarında ekolojik ve yapılı çevre tahribatının onarılması, temel kriterlerden biri olarak öne çıkarılmıştır. Ancak daha da önemlisi İstanbul, ekoloji alanına yönelik büyük ölçekli projeleri, VEP'in ilgili bölümünde görüleceği gibi, kendi başına bir öncelik olarak tanımlamaktadır. Bu alandaki projelerin ekonomik, yönetsel ve güvenlik boyutu da eylemlerin tarif edilme sürecinde dikkate alınmıştır.

Krizler, krizlerin yarattığı sorunlar ve sonuçlar kentlerde, en yoğun biçimde de metropoliten kentlerde görünür hale gelmekte, bu krizlerin bazıları **kentsel krizler** haline gelmektedir. Kente özgü nitelikteki bu krizlerin günümüzdeki en çarpıcı örneği konut krizi olarak görünmektedir. Küreselleşme süreci her düzeyde hareketliliği ve hızı artırırken bu durum birçok alanda toplumların kendilerini güvende hissetmemesine yol açmaktadır. Son döneme damgasını vuran yoğun göç dalgalarının yönetilememesinin yanında, artan doğal afetler, gıda güvenliği ve enerji tedariki gibi sorunlar en çarpıcı biçimde küresel kentlerde yoğunlaşmaktadır. Bu olguların **Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım** üzerinde yarattığı etkinin yanında İstanbul, deprem kuşağında olması nedeniyle de güvenlik sorununu en etkili biçimde çözmek konusunda kararlıdır. Bu çerçevede, başta deprem olmak üzere İstanbulluların yaşam kalitesini düşüren tehditler karşısında etkin ve beşeri çözümler getiren bir dizi eylemi kısa sürede uygulamaya koyacaktır.

Kentlerin şekillenmesinde yapılan müdahaleler kadar, bu müdahalelerin kimler tarafından ve hangi yollar izlenerek yapıldığı da belirleyicidir. Bu nedenle İstanbul Vizyon 2050 Eylem Planı, sadece İstanbul için nelerin yapılacağını değil, daha da önemlisi hangi aktörlerle ve nasıl yapılacağını da kayıt altına alan bir belgedir. Bu çerçevede en kritik meydan okuma alanı **Yönetişim ve Demokrasi** olarak tanımlanmıştır. Karmaşık ve farklı alanlardan kaynaklanan krizler kendi alanlarında yaratmış oldukları olumsuzlukların ötesine geçip diğer alanlardaki krizleri de tetiklemekten geri durmamaktadır. Bu durum altıncı olarak **demokrasi/yönetim krizini** yaratmaktadır. Krizler, dağılma ve kaos ortamının yanı sıra farklı kesimlere yönelik mağduriyetleri de doğurduğu ölçüde yönetsel kurumlar çok farklı ve yer yerde çıkarları örtüşmeyen kesimlerin beklentilerinin yönlendirildiği yerler haline gelmektedir. Oysa yönetimler çoğu durumda bu beklentileri giderebilecek yetki ve kadrolara sahip değildirler. Örneğin deprem anında hızlı müdahalesi beklenen kamu kurumları uzunca bir süredir neoliberal politikaların etkisiyle bu müdahaleleri yapabilecek araçları tasfiye etmiş durumdaydı. Benzer biçimde güçlü, çok uluslu çıkarlar karşısında ulusal hükümetler radikal önlemler alabilecek politikaları gündeme getirecek gücü kendilerinde bulamamaktadır. Bu yetersizlikler devlet aygıtlarının yönetme ve meşruiyet krizine kaynaklık etmektedir. Benzer biçimde kriz ortamının yarattığı olumsuzlukların ortadan kaldırılmasına yönelik müdahalelerin acilliği, güçlü kesimlerin talebi haline geldiği ölçüde hızlı karar alma adına demokratik süreçlerin askıya alınmasına yol açan bir şimdiciliği dayatmaktadır.

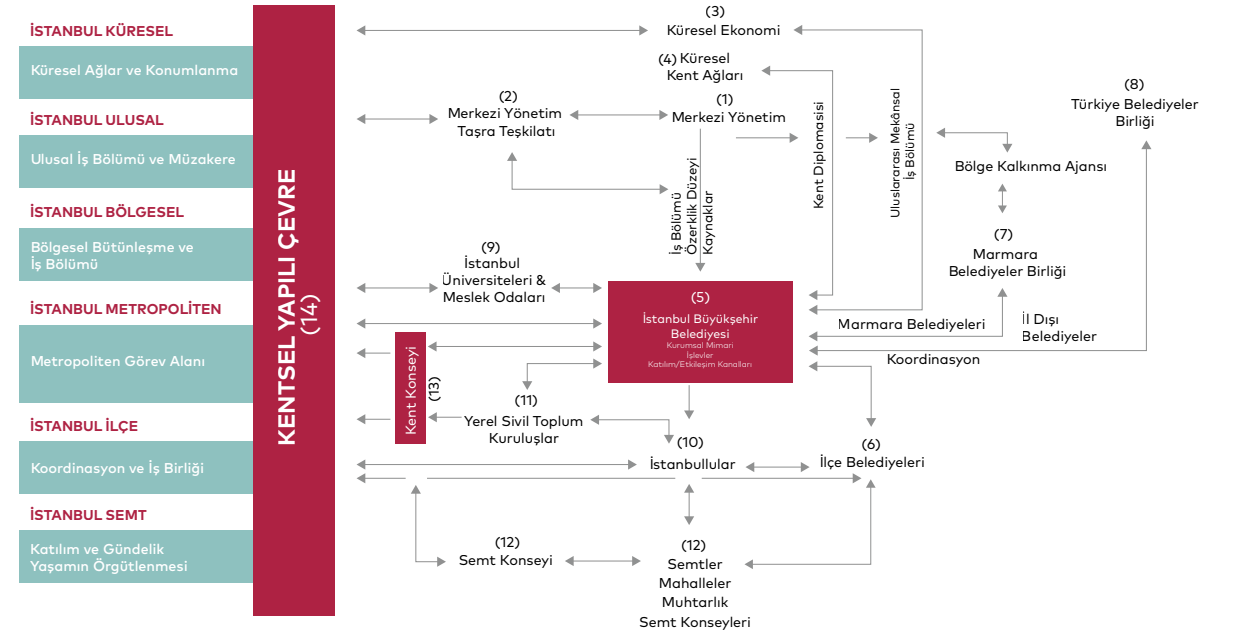
Vizyon'un tanımladığı diğer dört alandaki müdahalelerin bütününe **Yönetişim ve Demokrasi** alanındaki bileşenler şekil verip damgasını vuracaktır. İstanbul Büyükşehir Belediyesi (İBB) İstanbul Vizyon 2050 Strateji Belgesi'nin önüne koyduğu hedeflere, diğer ilgili kurumlar yanında uzun yıllar boyunca biriken toplumsal deneyimini temsil eden İstanbul bileşenleriyle şekil verecek ve öngörülen hedeflere hep birlikte varılacaktır.

VEP bu alanda 2025 yılından itibaren farklı vade-lerde Vizyon hedeflerini gerçekleştirmeye yönelik olarak bu bölümde ayrıntıları verilecek olan bir dizi eylemi hayata geçirmeyi hedeflemektedir. Bu çerçevede eylemlerde ekonomi, ekoloji ve yapılı çevre dengelerinin gözetilmesi, toplumsal yenden üretimin iyileştirmesi, güvenli yaşama katkısı yapılması, dinamik bir yönetim ve katılım modelinin bulunması gözetilmiştir.

1.3 Vizyon Eylem Planı'nın Ölçek Stratejisi

Günümüz dünyasında metropoliten kentleri etkileyen süreçler ve aktörler farklı ölçeklerde konumlanmaktadır. Bu nedenle, kent yönetimleri kendi yetki ve sınırları ne olursa olsun, yerleşmelerini etkileyen tüm ölçek ve süreçlerde etkili biçimde konumlanmak ve o ölçeğe, temaya yönelik etkin

müdahaleler içinde olmak gibi zorlu bir görevle karşı karşıyadırlar. Bir başka anlatımla 5 meydan okuma alanında tanımlanan sorunlar ve eylemlerin birçok durumda tek bir ölçekle sınırlı kalmadığı açıktır. Bu nedenle VEP, İstanbul Büyükşehir Belediyesi ve bu çerçevede de metropoliten ölçeğe vurgu yapmakla birlikte planın bir bütün olarak çok aktörlü/kurumlu ve çok ölçekli bir stratejiye dayandırılmasını yaşamsal görmektedir (Şekil 3).

Şekil 3. İstanbul Kent Mekânı Ölçekler ve İlişkiler

İstanbul'un tarihi mekânsal birikim ve mirası, özgün sorunları ve potansiyellerinin yanında, yürütülen katılımcı vizyon çalışmalarında çeşitli kesimlerce yapılan değerlendirme ve tespitler ışığında VEP, İstanbul'a yönelik eylem alanlarını küresel, ulusal, bölge, metropoliten, ilçe ve semt olmak üzere 6 temel ölçek etrafında tanımlamıştır. Her bir ölçeğin İstanbul'un önüne koyduğu, o ölçeğe özgü eylem ve sorumluluk alanları bulunmaktadır. Ayrıca her bir ölçek içerisinde o ölçeğin özgünlüğüne referans veren **2050 İstanbul Tahyiyülü** tanımlaması yapılmıştır.

1. İstanbul_KÜRESEL
2. İstanbul_ULUSAL
3. İstanbul_BÖLGE
4. İstanbul_METROPOLİTEN
5. İstanbul_İLÇE
6. İstanbul_SEMT

İstanbul_KÜRESEL

Küresel ölçek uzmanlarca sermaye birikim süreçlerinin asli ölçeği olarak tanımlanmaktadır. VEP, İstanbul'un küresel konumlanışını jeoekonomik olduğu kadar jeopolitik yönleri de ağır basan bir stratejik eylem alanı olarak görmektedir.

İstanbul gibi küresel kentlerin finans merkezleri olarak öne çıkması bilinen bir durumdur. Saygın kurumlar dünya kentlerini ekonomik rollerinin yanında, turizm, yaşanılrlık, çevresel değerler ve erişebilirlik gibi ölçütler üzerinden değerlendirip sıralamaktadır. İstanbul son 10 yılda bu sıralamalarda 25-35 aralığında konumlanmıştır. 2014 yılında İstanbul 21. sıradadır. 2019 yılında İstanbul bu derecelendirmede 37. sıraya gerilemiş ve 2023 yılı değerlendirmesinde durumunu iyileştirerek 30. sıraya gelmiştir.

İstanbul_KÜRESEL diğer birçok etkinliği dikkate almakla birlikte İstanbul'un bu ölçekteki asli ve en stratejik uğraşını; söz konusu konumlanışın hem nicel hem de nitel olarak dalgalanmalara maruz kalmayacak biçimde iyileştirilmesi olarak tanımlamaktadır.

Kuşkusuz İstanbul daha üst sıralarda yer almayı hak etmektedir. Ancak İstanbul, diğer ölçeklerde olduğu gibi bu ölçekte de neoliberal küresel yarışmacılığın ötesine geçen ve sorgulayan bir stratejiyi benimsemektedir. Ekonomiden ekolojik sorunlara, birçok konuda küresel ölçekte yarışmacılıktan çok iş birliğine ihtiyaç duyulmaktadır. Dahası küresel ölçekte yaşanan birçok sorun, mülteci sorunu ve ekonomik krizlerde görüldüğü gibi bölgesel ve metropoliten ölçeklerde görece güçsüz bölgelere yığılmaktadır. Bu nedenle küresel kentlerin konumlanış stratejileri jeoekonomik olduğu kadar jeopolitik sonuçlara da sahiptir.

İstanbul son yıllarda bu bakış açısından hareket ederek konumlandığı coğrafyada daha aktif iş birliği ve ortaklık ağları yaratma yönünde önemli ve sonuç alıcı girişimlerde bulunmuştur (Tablo 1). İklim değişikliği hedefli C40 (Büyük Kentler İklim Liderlik Grubu) gibi ağlarda aktif biçimde yer almanın yanı sıra İstanbul, Balkan Kentleri Ağı ve Megacities Zirvesi'nin kurucu aktörü olarak öne çıkmıştır. Bir başka anlatımla İstanbul, bir süredir küresel bir kent olarak salt kendi potansiyellerinin değil aynı zamanda bulunduğu geniş coğrafyanın kaynaklarının ve potansiyellerinin küresel düzleme taşınmasında stratejik bir aktör haline gelmeye başlamıştır. VEP bu stratejinin güçlenerek sürmesini sadece küresel düzlemde daha iyi bir konum elde etmek açısından değil, aynı zamanda küresel sorunların ve yüklerin daha adil ve etkili dağılım ve çözümünü sağlamak açısından önemsemektedir.

Tablo 1. İBB'nin Üye Olduğu Uluslararası Kuruluşlar

No	Kısaltma	Kuruluşun Adı	Üyelik Tarihi	Üyelik Durumu
1	EUROCITIES	Avrupa Kentleri Teşkilatı	8 Eylül 2004	Ortak Üye
2	UCLG	Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler Dünya Teşkilatı	11 Eylül 1987	Üye
3	METROPOLIS	Dünya Büyük Metropoller Birliği	18 Nisan 1995	Yönetim Kurulu Üyesi
4	ECAD	Uyuşturucuya Karşı Mücadele Veren Avrupa Kentleri Teşkilatı	11 Eylül 1997	Üye
5	OICC	İslam Başkentleri ve Kentleri Teşkilatı	1984	Yönetim Kurulu Üyesi
6	OWHC	Dünya Mirası Şehirleri Teşkilatı	8 Kasım 2005	Üye
7	LHC	Tarihi Şehirler Birliği	2002	Üye
8	EMI	Depremler ve Megakentler İnisiyatifi	18 Ocak 2006	Proje Partneri
9	WUWM	Dünya Haller Birliği	2 Eylül 2007	Üye
10	WHO Healthy Cities Network	Dünya Sağlık Örgütü Sağlıklı Kentler Ağı	15 Haziran 2009	Üye
11	AMF	Asya Belediye Başkanları Forumu	2 Nisan 2011	Üye
12	ESN	Avrupa Sosyal Hizmet Ağı	24 Haziran 2011	Üye
13	TDBB	Türk Dünyası Belediyeler Birliği	15 Ocak 2010	Üye
14	DEM HIST	Uluslararası Tarihi Ev Müzeleri Komitesi	21 Eylül 2017	Üye
15	EIT	Avrupa İnovasyon ve Teknoloji Enstitüsü	1 Ocak 2021	Üye
16	CIVITAS	CIVITAS Forum Network Ağı	9 Ağustos 2021	Üye
17	C40	Büyük Kentler İklim Liderlik Grubu	30 Eylül 2021	Üye
18	DELICE Network	Delice Ağı	22 Ekim 2021	Bakanlık Onayı Alınmakla Birlikte Henüz Üyelik Süreci Tamamlanmadı
19	B40	Balkan Kentleri Ağı	30 Kasım 2021	Kurucu Üye
20	LUCI	Uluslararası Aydınlatma Derneği	11 Nisan 2022	Üye
21	MUFPP	Milan Kentsel Gıda Politikası Anlaşması	13 Temmuz 2015	Üye

İstanbul tarihsel birikimiyle bir küresel kent ve kentsel bölge özelliği göstermektedir. Bu rolünü Vizyon'un hedef yılı olan 2050 yılı dikkate alındığında güçlenerek sürdürecektir. Küresel kentler genel bir kabul olarak, finans sektörü yanında ileri hizmetler olarak anılan alanlarda hizmet veren firma ve kurumların yanı sıra ağların da yoğunlaştığı yerlerdir. Bu çerçevede Küresel Güç Kentleri Sıralaması'nda İstanbul, 2022 yılında 32. sıradayken, 2023 yılı itibarıyla 30. sırada görülmektedir. İstanbul'un bu sıralamada 25-35 bandında değişen bir yer tuttuğunu söyleyebiliriz.

Söz konusu endeks, sıralamayı yaparken, ekonomik performans, araştırma geliştirme, kültürel

etkileşim, yaşam kalitesi, çevresel değerler ve erişilebilirliği dikkate almıştır. İstanbul ekonomik performans açısından 42., araştırma geliştirme 29. sırada, kültürel etkileşim açısından 6., yaşanılabilirlik açısından 34., çevresel değerler alanında 30. ve erişilebilirlik alanında 18. sırada yer almaktadır.

Bu tablo İstanbul'un en güçlü yönünün kültürel etkileşim ve erişilebilirlik olduğunu göstermektedir. Yaşanabilirlik ve çevresel değerlerde kendi ortalamasına yakın bir performans gösterirken, ekonomik etkinlikler açısından görece yetersiz bir performansa sahiptir.

Şekil 4. İstanbul'un Küresel Kentler Arasındaki Konumu

VEP, önümüzdeki dönemde bu alanların her biri için iyileşmeler öngörmekle birlikte, İstanbul için daha yapısal sayılabilecek jeopolitik nitelikte bazı stratejik değişikliklerin İstanbul'u söz konusu sıralamada daha iyi bir yere getireceğini de öngörmektedir. Dünya kentlerinin coğrafi dağılımı açısından bakıldığında, diğerlerinden farklı olarak İstanbul özgün bir konuma sahiptir. Bulunduğu coğrafyada İstanbul'a en yakın, benzer statüde olan kent Moskova'dır. Söz konusu coğrafyada İstanbul dışında küresel bir kentin bulunmayışı İstanbul'a potansiyel olarak geniş bir hinterland ve temsil coğrafyası sağlamaktadır. Ancak bu potansiyelin bugüne kadar İstanbul tarafından iyi kullanılabildiği söylenemez. Balkanlar, Ortadoğu, Akdeniz ve Asya bölgeleriyle daha yakın ilişkilene İstanbul'u küresel ortamda daha güçlü hale getirecektir.

İstanbul'un küresel ortamda daha etkili hale gelmesi bazı alanlardaki performansıyla yakından ilişkilidir. Küresel kentlerin derecelendirilmesinde ekonomik performans ve araştırma geliştirme yanında erişebilirlik, yaşanabilirlik, çevre değerleri ve kültürel çeşitlilik gibi kriterlerin kullanılıyor olması dikkat çekicidir.

Öte yandan küresel kentlerin aynı zamanda çelişkileriyle de öne çıktığı bilinen özellikleridir. Örneğin ekonomik dinamikler birçok durumda yaşam kalitesi ve çevresel değerler açısından kent yönetimlerini zorlu süreçlerle karşı karşıya bırakmaktadır. Söz konusu kentlerin küresel düzleme hitap eden konut piyasaları, söz konusu kentlerin hizmet sektörünün alt ucundaki iş gücünün konuta erişimini zorlaştırmaktadır. Büyümenin yarattığı baskı, yapılı çevre ile ekolojik dengeler arasındaki gerilimini artırabilmektedir.

Dolayısıyla küresel düzlemde izlenen stratejiler İstanbul'un doğal ve kültürel değerlerini kentsel yaşamın parçası haline getirirken, kentin tüketen değil doğal ve kültürel değerlerin kendini yeniden üretmesini destekleyen dinamik bir koruma anlayışını gözetmesi gerekmektedir.

İstanbul_ULUSAL

İstanbul'un kendi dışındaki Türkiye coğrafyasıyla olan ilişkisi tarihsel olarak son derece güçlüdür. Türkiye Gayrisafi Yurtiçi Hasıla'sının (GSYH) %30'luk bir bölümünü ürettiği dikkate alındığında İstanbul'a yönelik her gelişmenin diğer coğrafyalar açısından olumlu/olumsuz sonuçlarının olması kaçınılmazdır. Ulusal mekânsal iş bölümü dikkate alındığında İstanbul'un bu iş bölümündeki en önemli ve öne çıkan işlevlerinin finans, ileri hizmetler ve ticaret sektörleri etrafında tanımlanması şaşırtıcı değildir. Bu nedenle İstanbul'un küresel düzlemdeki performansı büyük ölçüde bu sektörler üzerinden tanımlandığından küresel düzlemde İstanbul'un daha etkili olması, Türkiye açısından da yaşamsaldır. Öte yandan İstanbul tarihsel olarak ekonominin diğer sektörlerindeki ağırlığını korumaya devam etmiştir. Sanayi ve üretim faaliyetleri açısından bütün tersi söylemlere ve belli seyrlemelere karşı ağırlığını korumaya devam etmiştir. Benzer biçimde turizm sektörü açısından da İstanbul, anlaşılır nedenlerle Türkiye ekonomisi içindeki öncü rolünü sürdürmektedir. Günümüz kentsel bölgelerinin önemli işlevlerinden biri olan ve coğrafi kaynak dağılımını belirleyen yatırımlar açısından da İstanbul, finans merkezi olmasının yanı sıra stratejik konumu ve nüfus büyüklüğü nedeniyle de büyük ölçekli projeler başta olmak üzere kamu ve özel yatırımlardan ağırlıklı bir pay almaktadır.

Bu nedenle İstanbul'un diğer coğrafyalarla kurmuş olduğu ilişkinin olumlu ve tamamlayıcı yönleri yanında son derece sorunlu boyutları da bulunmaktadır. VEP'in benimsediği İstanbul_ULUSAL stratejisinin ana vurgusu güçlü bağların sağlıklı hale getirilmesine ve eşitsiz dağılımların iyileştirilmesine yöneliktir. Bu çerçevede iki ana tema öne çıkmaktadır. Birincisi, İstanbul'un üstlendiği işlevler yanında karşı karşıya olduğu devasa sorunlar karşısında etkili bir stratejinin gerektirdiği yönetsel özerkliğin nasıl tanımlanacağına ilişkindir. Bu soru, deprem gibi maliyeti yüksek devasa sorunlar karşısında etkili bir yönetsel performansın gösterilebilmesi açısından son derece önemlidir. VEP kentin, Türkiye bütünü'nün bir parçası olma

özelliğini herhangi bir biçimde sarsmayacak en geniş özerklik çerçevesinde hareket edebilmesine yönelik gerekli yasal-yönetsel düzenlemeleri talep eden ve bu konuda öneriler geliştiren bir içeriğe sahiptir.

İkinci alan ekonomik düzlemde İstanbul'un diğer coğrafyalarla ilişkisinin sağlıklı hale getirilmesine yönelik gerekli müdahaleleri içermektedir. Çünkü ekonomik düzlemde güçlü bağlar karşılıklı katkılarının yanında sorunlara da işaret etmektedir. Aşağıda yer alan ilişkisellik haritaları bu açıdan önemlidir (Şekil 5).

Ticari ilişkilerden eğitim ve sağlığa, kargo ve iletişimden bilişime hemen her alanda illerin kendi dışındaki coğrafyalarla kurdukları ilişkide İstanbul'un öne çıkması belli bir eşik aşıldıktan sonra sorunludur ve çoğu durumda etkileşimden çok, tek taraflı bir etkilenmeye işaret etmektedir.

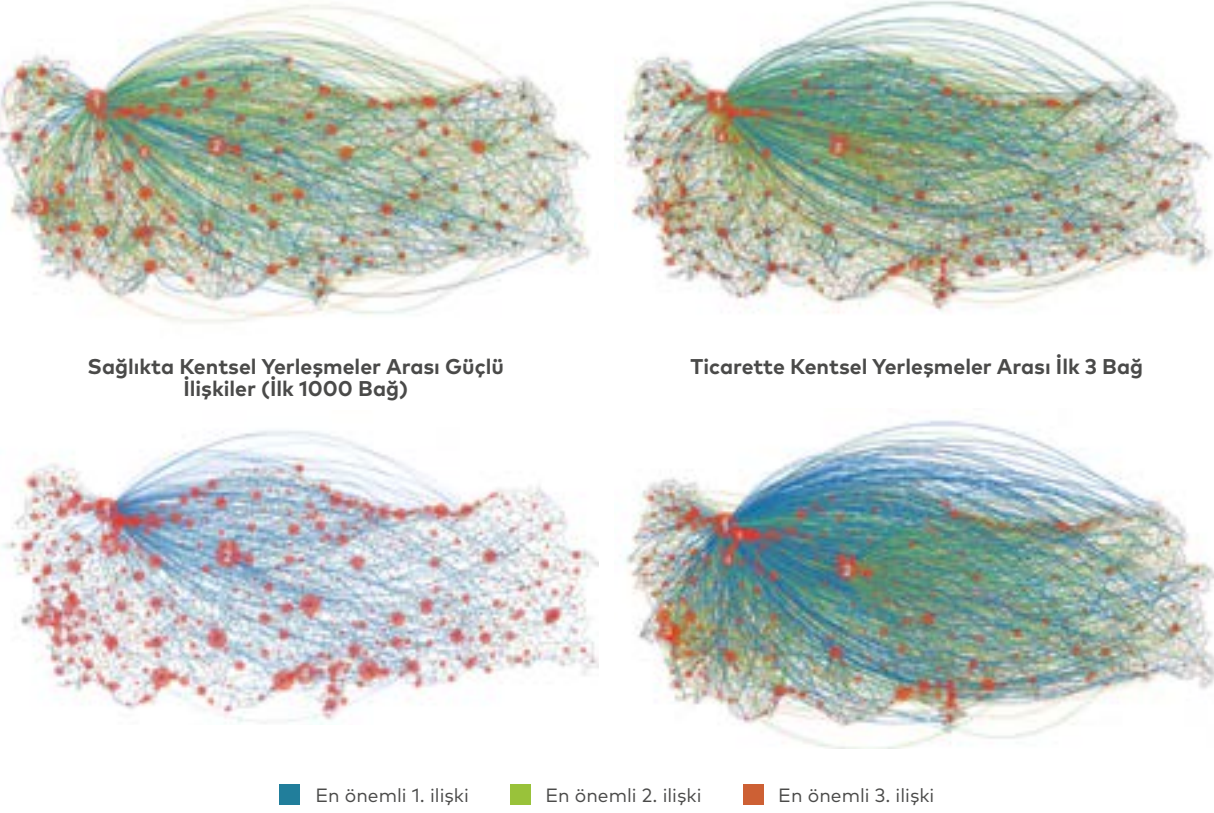
Tek yönlü ilişkilene biçiminin sadece diğer iller ve bölgeler için değil, aynı zamanda aşırı yüklenmiş İstanbul ve Marmara Bölgesi için de büyük sorun haline geldiği açıktır. Deprem, büyümenin yarattığı ekolojik tahribat, büyüme eşiklerinin aşılmış olması bu eşitsiz ilişkinin dengelenmesi gerektiğine işaret etmektedir.

Yükseköğretimde Kentsel Yerleşimler Arası İlk 3 Bağ

İletişimde Kentsel Yerleşmeler Arası İlk 3 Bağ

Sağlıkta Kentsel Yerleşmeler Arası Güçlü İlişkiler (İlk 1000 Bağ)

Ticarette Kentsel Yerleşmeler Arası İlk 3 Bağ

Şekil 5. Kentsel Yerleşimler Arası Güçlü İlişkiler¹

VEP, İstanbul'un geleceğe dengeli taşınması yanında diğer coğrafyaların güçlendirilmesine de hizmet edecek biçimde Anadolu'da kalkınma koridorlarının oluşturulmasını önemsemektedir. Geleneksel bir bakış açısıyla bakıldığında bu tür bir perspektif İstanbul'un sorumluluğunda değildir. Ancak İstanbul kendi geleceğini de yakından ilgilendiren böylesi bir konuda kendi dışındaki coğrafyaların kalkınmasına katkı yapacak bir öneriyi, bir haktan çok sorumluluk saymaktadır.

Bu çerçevede yakın zamanda yaşanan Kahramanmaraş merkezli depremlerin büyük yıkım yarattığı 11 ili de içeren **Birleşik Anadolu Şehirleri Atılım Koridoru (BAŞAK) Projesi**'ni gecikmiş bir tartışma ve kalkınma perspektifi oluşturmakta katkı yapmak amacıyla ortaya koymaktadır. Kuşkusuz, bu sürecin merkezi yönetim kurumları kadar ilgili bölgelerin ilgili bileşenleri tarafından sahiplenilmesi ve katılımcı süreçler tanımlanarak yeniden çalışılması gerekmektedir. Burada geliştirilen öneri proje bir ihtiyaca işaret etmekte ve çalışma zeminini sağlamayı amaçlamaktadır (Şekil 6).

Şekil 6. Bütünleşik Anadolu Şehirleri Atılım Koridoru (BAŞAK) Sentez Haritası

İstanbul_BÖLGE

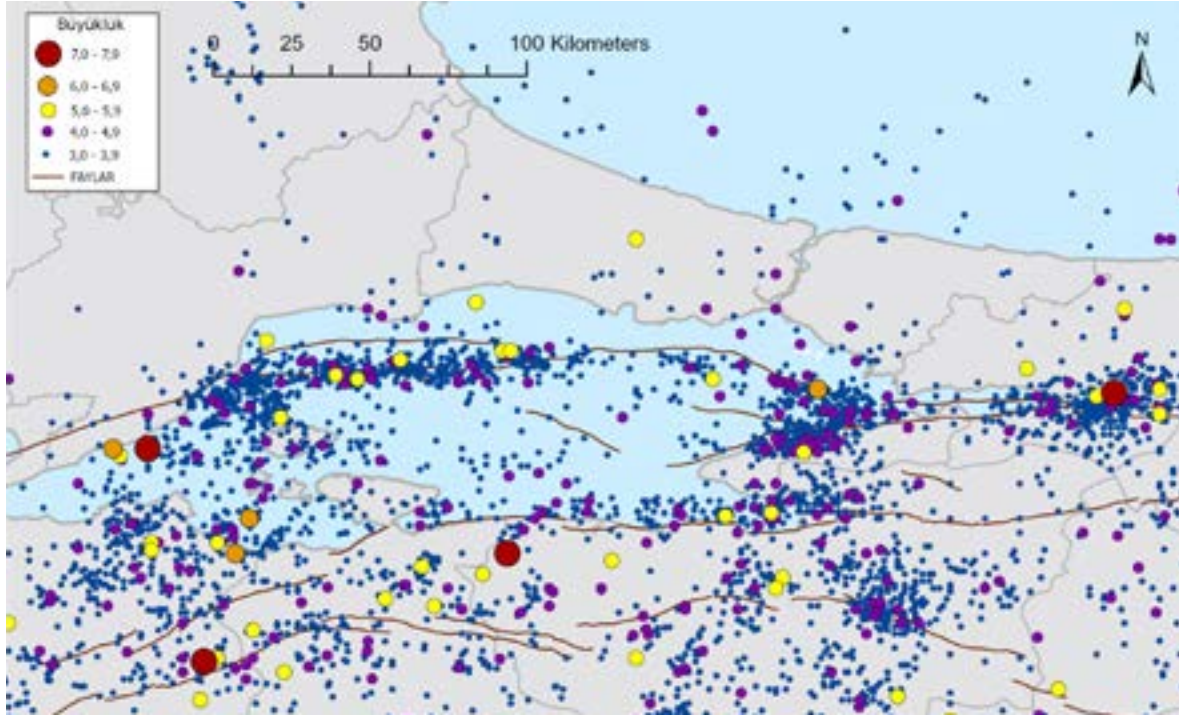
İstanbul; ölçeği, yarattığı devinim ve yol açtığı sonuçlarla idari sınırlarının öngördüğünün ötesinde olumlu ya da olumsuz etkiler yaratmaktadır. Bu etkiler topografik anlamda İstanbul'un verili sınırları ötesinde çok sayıda ili kapsayacak biçimde bölgesel niteliktedir. Bir başka anlatımla İstanbul_BÖLGE, İstanbul'un metabolizma olarak işleyişinin olumlu ve olumsuz sonuçlarının etki alanına karşılık gelen ölçektir.

Bu çerçevede İstanbul, Marmara Bölgesi bütünlüğü içinde bir eylem alanı ve iş birliği modeli etrafında tanımlanmıştır. Söz konusu çok aktörlü

iş birliği modelinin eylem alanı, deprem gibi kısmen doğa olaylarından kaynaklı olumsuzlukları kısmen de çevresel kirlilik ve iklim değişikliği gibi büyük ölçüde insan etkinliklerinden kaynaklanan olumsuzlukları hedeflemektedir. Öte yandan bu sorunların her biri kaynakları ve muhatapları kadar çözüm yollarıyla da son derece farklı örgütlenme modelleri gerektirmektedir, her biri kendi içinde farklı özellikler göstermektedir. Bu çerçevede iki geniş temel eylem alanı İstanbul_BÖLGE mekânsal stratejisinin merkezindedir:

1. Deprem Sorunu
2. Ekolojik Dengeler ve Çevre Sorunları

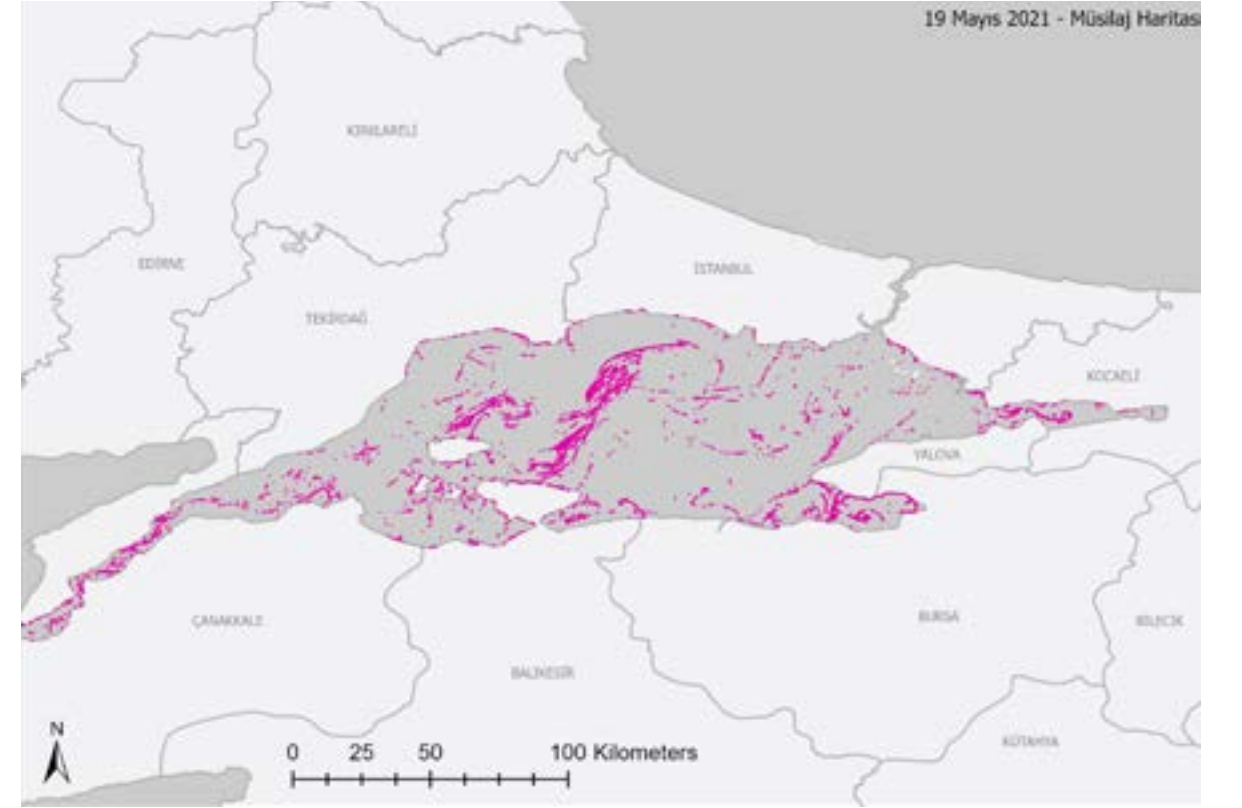
¹ Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (2020), Türkiye'de Kentsel ve Kırsal Yerleşim Sistemleri Araştırması (YER-SİS) Türkiye'de Kentsel ve Kırsal Hizmet Merkezleri Raporu.

Şekil 7. Marmara Bölgesi Tarihsele Depremleri²

Karşı karşıya olunan deprem ve çevre kirliliğine ilişkin sunulan Şekil 7 ve Şekil 8, bu sorunların İstanbul ötesinde Marmara Bölgesi çerçevesinde anlaşılması ve politikalar üretilmesi gerektiğini açık biçimde göstermektedir. İstanbul ya da Marmara Bölgesi'nin diğer illeri ne kadar etkili politikalar üretirse üretsin bütünlüklü bir yaklaşım uygulanmadan her iki alandaki sorunların çözümü mümkün görünmemektedir.

Marmara Denizi yüzeyinde biriken müsilaj gövdelerini gösteren Şekil 8, Sentinel-2 uydusundan alınan görüntüler ile oluşturulmuştur. 21 Mayıs 2021 tarihinde, müsilaj gövdelerinin deniz yüzeyinde ve kıyılarda görünen kısımları mor ile renklendirilmiştir. Sentinel-2 uydu görüntülerinin 4, 8a ve 11 bantlarının kompozitleştirilmesi ile oluşturulan veri, gözetimli bir makine öğrenme algoritması tarafından değerlendirilmiştir. (Şekil 8)

Şekil 8. 19 Mayıs 2021 Marmara Denizi Yüzeyinde Gözüken Müsilaj Gövdeleri Haritası³

İstanbul_METROPOLİTEN

İlişkisel bir dünyada bu ilişkilerin çok ölçekliliğini en fazla hisseden coğrafi yerleşmeler İstanbul gibi küresel kentler olsa da İstanbul açısından metropoliten ölçek, söz konusu ilişkilerin kesişimine izin veren en asli ölçek olarak öne çıkmaktadır. Metropoliten ölçek bir yandan İstanbul'un ilişkisel bir dünyada kendi tutarlı mekânsallığını kurma ölçeği olması nedeniyle, diğer yandan da yönetsel alanda İBB'nin asli sorumluluk alanı olması nedeniyle ayrı bir önem taşımaktadır.

Hemen her müdahale alanının metropoliten ölçeğinde bir uzantısı olmakla birlikte, iki temanın öne çıktığı görülmektedir. Birinci tema İstanbul Yönetişim Modeli, ikincisi ise İstanbul'un Mekânsal Gelişme Stratejisi ve Makroform temasıdır. Öte yandan yerel ve yer yer de noktasal olarak kur-

gularan birçok konunun metropoliten niteliğine vurgu yapmak açısından metropoliten ölçekte ele alınan İstanbul Miras Ağı eylem çerçevesine de bu bölümde kısaca dikkat çekilecektir.

İstanbul Yönetişim Modeli

VEP, İstanbul'un yönetim modelini işlev, kurumsal mimari ve yönetim öğeleri olmak üzere üç temel boyut etrafında tanımlamaktadır.

Yakın dönem dünya deneyimi işlevsel açıdan üç yerel yönetim anlayışı/modeline işaret etmektedir:

1. Yerel Refah Devleti Modeli
2. Gayrimenkulcü Yerel Yönetim Modeli
3. Yerel-Kalkınmacı Yerel Yönetim Modeli

² Kullanılan veri, Boğaziçi Üniversitesi - Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü (KRDAE) - Bölgesel Deprem-Tsunami İzleme ve Değerlendirme Merkezi (BDTİM)'den alınmıştır.

³ Bits'n Bricks, Spatial Analysis & Visualization Initiative ve Technical University of Munich Chair of Building Technology and Climate-Responsive Design (2021). "Marmara Sea Sea Mucus Visualization." <https://github.com/PrattSAVI/Musilaj?tab=readme-ov-file> sitesinden alınmıştır.

Refah devleti anlayışına dayanan yerel yönetim modeli tümüyle devre dışı kalmasa da neoliberal dönemin öne çıkan yerel yönetim modelleri gayrimenkul ve yerel kalkınmacılık modelleri olmuştur. Türkiye örneğinde bu tercih büyük ölçüde gayrimenkul belediyeçiliği yönünde yapılmış; bu tercihin en önemli sahnesi de anlaşılabilir nedenlerle İstanbul olmuştur.

Türkiye ve özel olarak İstanbul gibi dünya kentleri açısından yapılacak model tercihinin geçmiş birikim ve içinde bulunduğumuz koşullara yanıt üretmesi yanında, gelecek eğilimleri de dikkate alan bir konumlanma içinde olması önemlidir. Ekonomik, ekolojik, toplumsal refah, kentsel yapı çevre ve demokrasi/yönetim krizlerinin asli mekânının büyük metropoller olduğu gerçeğinden yola çıkarak bu nitelikteki kentlerin yöneti(şi)m modelinin gayrimenkulcü belediyeçiliği geride bırakan, sürdürülebilir (yerel) kalkınmacılık ile toplumsal dayanıklılığı öne çıkaran (yerel) refah devleti modelini yerel yönetim düzeyinde sentezleyen bir anlayış etrafında kurulması gerekir. Bu çerçevede İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin benimsediği yerel yönetim modeli; kamusal sorumluluğunu öne çıkaran yaklaşımı ile her düzeyde (yerel) aktörlerin aktif rol ve katılımına olanak sağlayan bir sentez olarak görülmektedir. Söz konusu yaklaşım **kamucu-dayanımcı yerel yönetim modeli** olarak ifade edilebilir.

VEP çerçevesinin etkili biçimde uygulanabilmesi açısından **İBB kurumsal mimarisinin** de dikkate değer bir yeniden yapılanmaya gitmesi gerekecektir. Kurumsal mimari omurgasının beş meydan okuma alanı olan; ekonomi ve kalkınma, kentsel yapı çevre ve ulaşım, çevre ve ekoloji, toplumsal refah ve adalet, yönetim ve demokrasi alanları etrafında kurulması esaslı bir yönetsel eylem olarak tanımlanmıştır. Belediye Meclis Komisyonları'nın da benzer bir iş bölümü etrafında yeniden oluşturulması etkin bir yönetim açısından önemlidir.

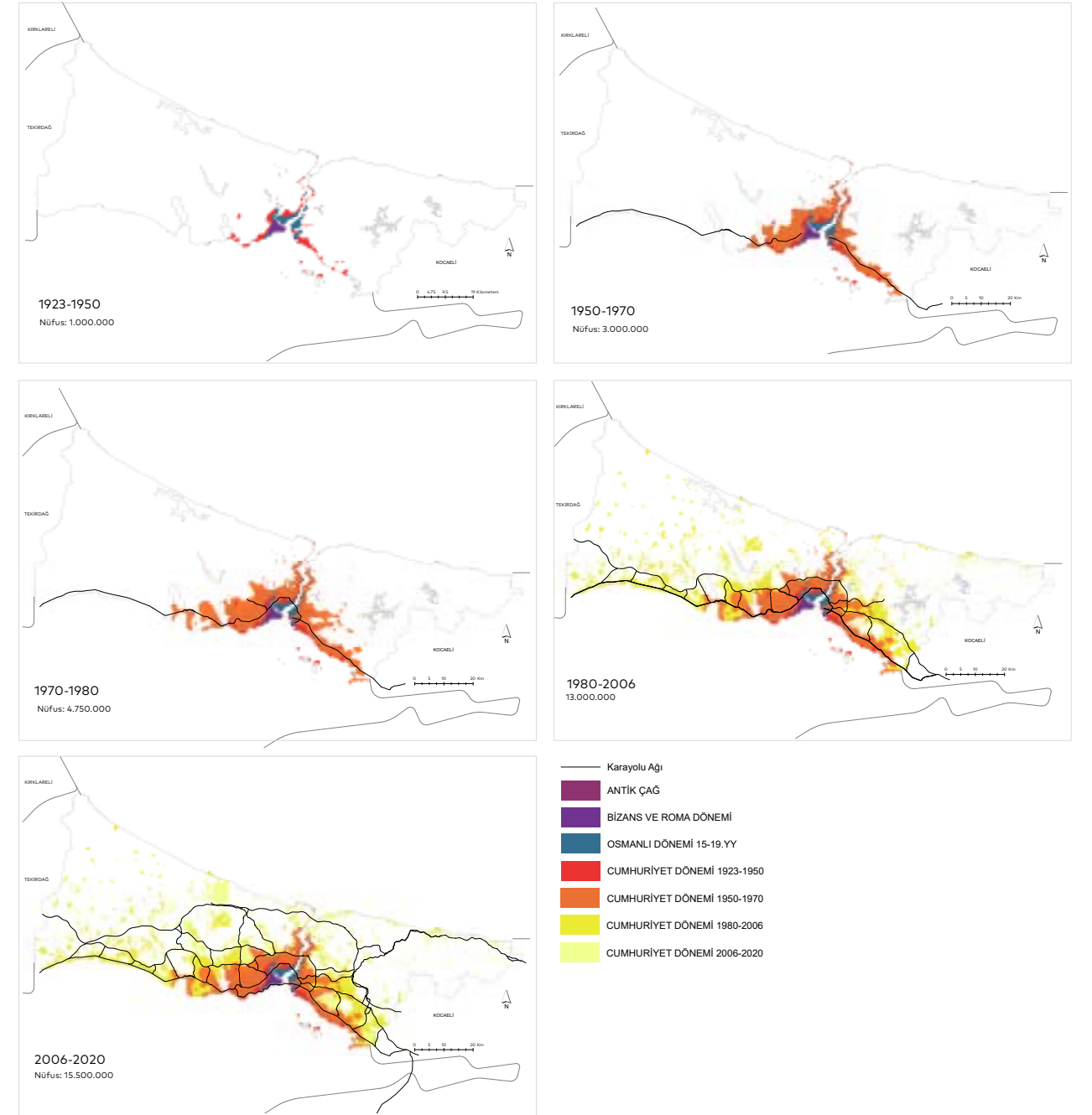
Öte yandan VEP'te tanımlanan İstanbul Vizyonu, eylem alanları ve eylemlerin hayata geçirilmesi, İBB'nin ötesinde ilgili tüm kurumlar, güçler ve kaynakların harekete geçirilmesini gerektirmektedir. Bu, metropoliten ölçekte geniş katılımlı bir yönetim modeli anlamına gelmektedir. İBB'nin eş güdüm sağlayacağı **Metropoliten Konseyi**'nin; İBB'nin yanında, karar alma organları demokratik süreçlerle belirlenmiş meslek odaları ve örgütleri,

Kent Konseyi temsilcileri ve üniversitelerin katılımıyla oluşması öngörülmektedir. Metropoliten Konseyi'nin örgütlenme modeli ve çalışma komisyonlarının da 5 tematik meydan okuma alanı çerçevesinde oluşması, bütünlüklü bir yönetim anlayışı açısından önemlidir.

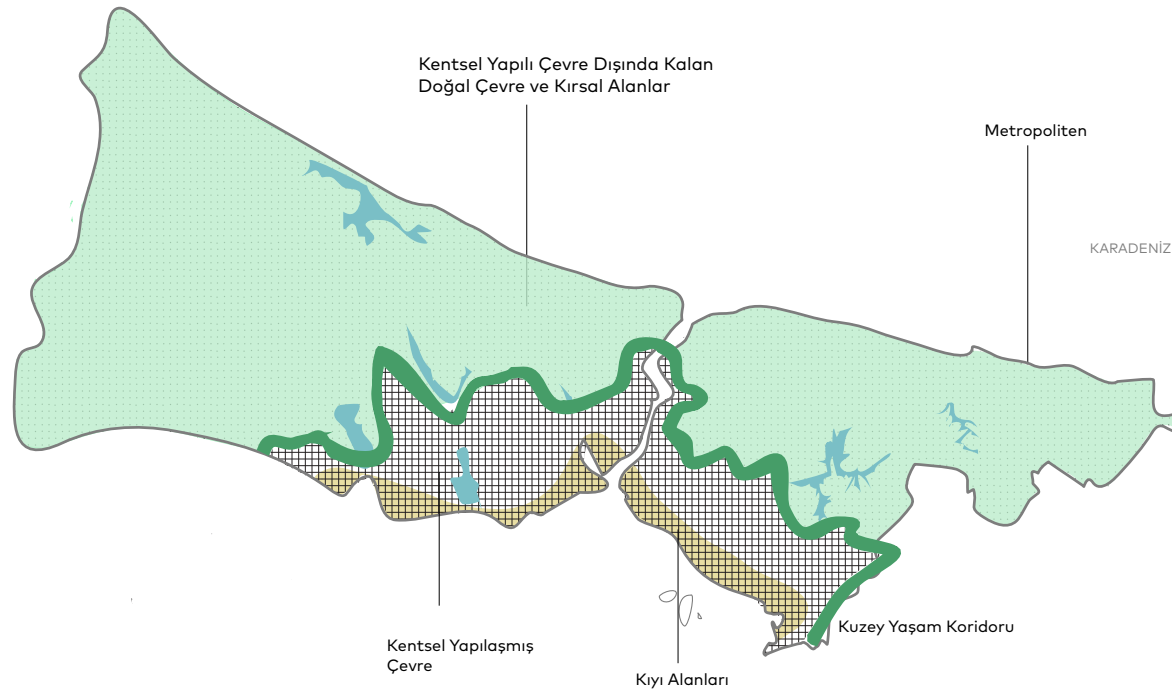
İstanbul'un Mekânsal Gelişme Stratejisi ve Makroform

VEP'in metropoliten ölçekte öne çıkardığı ikinci önemli eylem alanı İstanbul'un mekânsal gelişme stratejisi ve makroformudur. Mekânsal strateji bakımından bütün kadar, bütünü oluşturan farklı katmanların şekillendirilmesi de İstanbul'un mevcut sorunlarını çözmenin yanında potansiyellerini ortaya çıkarmak açısından yaşamsal bir öneme sahiptir.

Makroformun en önemli özelliklerinden biri kentin büyüme dinamiklerinin içeriğinin yanı sıra sınırlarını da belirleyecek olmasıdır. Sağ taraftaki şekil, Antik Çağ'dan başlayarak İstanbul makroformunun gelişimini göstermektedir. 1950 sonrası olarak gruplandırabileceğimiz son üç dönem İstanbul'un canlı yaşamı için hayati öneme sahip, ekolojik açıdan hassas bölgeye yönelen kentsel yayılmayı göstermektedir (Şekil 9).

Şekil 9. İstanbul Kent Makroformunun Tarihsel Değişimi

Şekil 10. VEP Uygulama Alanları

İkinci aşama söz konusu projelerin mekânsal katmanlarının belirlenmesini içermektedir. VEP, İstanbul'un kentsel yapıyı çevre çözümlemesinde 5 ana katman tanımlamıştır (Şekil 10).

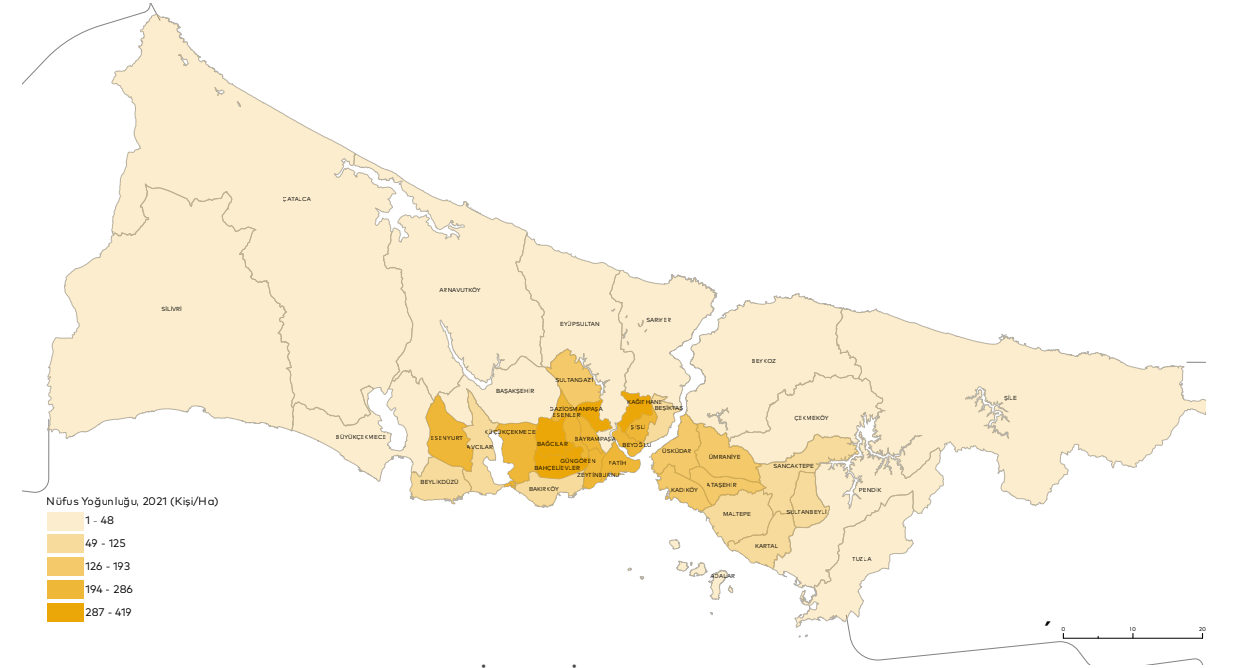
Mekânsal katmanlardan ilki; İstanbul'un orman, mera, tarım alanları ve su toplama havzaları gibi doğal kaynaklarının yoğunlaştığı, **"Kentsel Yapılı Çevre Dışında Kalan Doğal Çevre ve Kırsal Alanlar"** katmanıdır. Bu katman, kırsal alanlar, doğal alanlar, kırsal nitelikli yerleşimler ve su havzalarından oluşmaktadır.

İkinci katman, kırsal ve kentsel doku arasında kalan, kır-kent arayüzü olarak adlandırılan, kent ve kıra dair farklı peyzaj öğelerini heterojen bir dokuda bir arada barındıran **"Kuzey Yaşam Koridoru"** katmanıdır.

Üçüncü katman, kentsel yükün en yoğun olduğu yapıyı çevreyi tanımlayan **"Kentsel Yapılaşmış Çevre"** katmanıdır.

Kamusal erişilebilirlik artırılırken kentsel yükün azaltılacağı, İstanbul'un Marmara ve Boğaz kıyılarını içeren **"Kıyı Alanları"** ise dördüncü katmandır.

"Kentsel Yapılı Çevre Dışında Kalan Doğal Çevre ve Kırsal Alanlar", "Kuzey Yaşam Koridoru", "Kentsel Yapılaşmış Çevre" ve "Kıyı Alanları" olarak bahsedilen 4 katmanın bütünü, **"Metropoliten"** olarak tanımlanmış ve 5. katman olarak değerlendirilmiştir.

Şekil 11. İstanbul İlçeleri Nüfus Yoğunluğu⁴

İstanbul_İLÇE

VEP, İstanbul_İLÇE ölçeğini iki boyut çerçevesinde vurgulamaktadır. Birincisi, ilçe ölçeği uzun süredir büyükşehirlerle ilişkin mevzuatta önemli bir yerel yönetim birimi olarak tanımlanmıştır. Rutin işleyiş ve sorumluluklar yanında afet örgütlenmesi gibi İstanbul açısından hayati konularda ilçe ölçeğinde eş güdüm başta olmak üzere önemli sorumluluklar üstlenecektir.

Öte yandan ilçe ölçeği VEP açısından İstanbul'un sahip olduğu sosyomekânsal özgünlükleri ve zenginliği temsil kabiliyeti nedeniyle de önemlidir (Şekil 11). Kimi ilçeler neolitik döneme kadar uzanan tarihleriyle, kimi ilçeler doğal ve ekolojik değerleriyle özgünlüklere sahiptir. Bazı ilçeler güçlü merkezi iş bölgesi özellikleriyle, bazı ilçelerse kentsel saçılmanın yol açtığı dağınık yapıyı çevreyi temsil etmeleri nedeniyle öne çıkmaktadır. Eski ilçelerin tarihi dokuyla yoğrulmuş yoğun yapılaşma ve nüfus yığılması gösteren özellikleri karşısında bazı ilçeler çok geniş bir alanda sınırlı nüfusla ancak yaygın bir doğal alanı kapsamaktadır. Benzer biçimde sosyal yapılar ve dokular açısından da ilçeler arasında önemli farklar bulunmaktadır.

VEP, ilçe ölçeğini; İstanbul'un özgünlüklerinin, tekillik ve heterojenliğinin görünür hale geldiği ve yer yer sosyomekânsal iş bölümüne dönüştüğü bir katman olarak tanımlamakta, tam da bu nedenle yönetsel açıdan bütün (İBB) ve parça (ilçe belediyeleri) eş güdümünün sağlandığı bir yönetsel birim olarak vurgulamaktadır. Heterojenlik ve farklılıkların sorunlara ve eşitsizliklere dönüştüğü noktalarda (yoksulluk, altyapı, donatı sorunları vb.) ortadan kaldırıldığı, zenginlik olduğu alanlarda öne çıkarıldığı bir etkileşim ölçeği olarak önemini altını çizmektedir. Bütünlük ve koordinasyon açısından ilçe bazlı özgünlük çalışmalarının üst ölçek planlarla ve makroform çalışmalarıyla birlikte düşünülmesi önemlidir.

VEP, İstanbul'da ilçe belediyelerinin merkezinde yer aldığı, İBB, İPA'nın koordinasyon ve kolaylaştırıcı olarak katkı yaptığı ilçe eylem planları hazırlanmasını öngörmektedir. Bu tür bir plan ölçeği ve türü, ilçe bazlı zenginlikleri öne çıkarırken, bu özgünlüklerin metropoliten ölçeğe taşınmasına da olanak sağlayacak ve mekânsal iş bölümünü içerikli hale getirecektir. Bu konuda yakın zamanda İBB bünyesinde yürütülen *Beyoğlu Senin* çalışması ilçe bazlı yaklaşım için bir pilot çalışma niteliğindedir.

⁴ Bu harita, TÜİK (2021). Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları: 2021, Nüfus ve Demografi verileri kullanılarak üretilmiştir.

İstanbul_SEMT

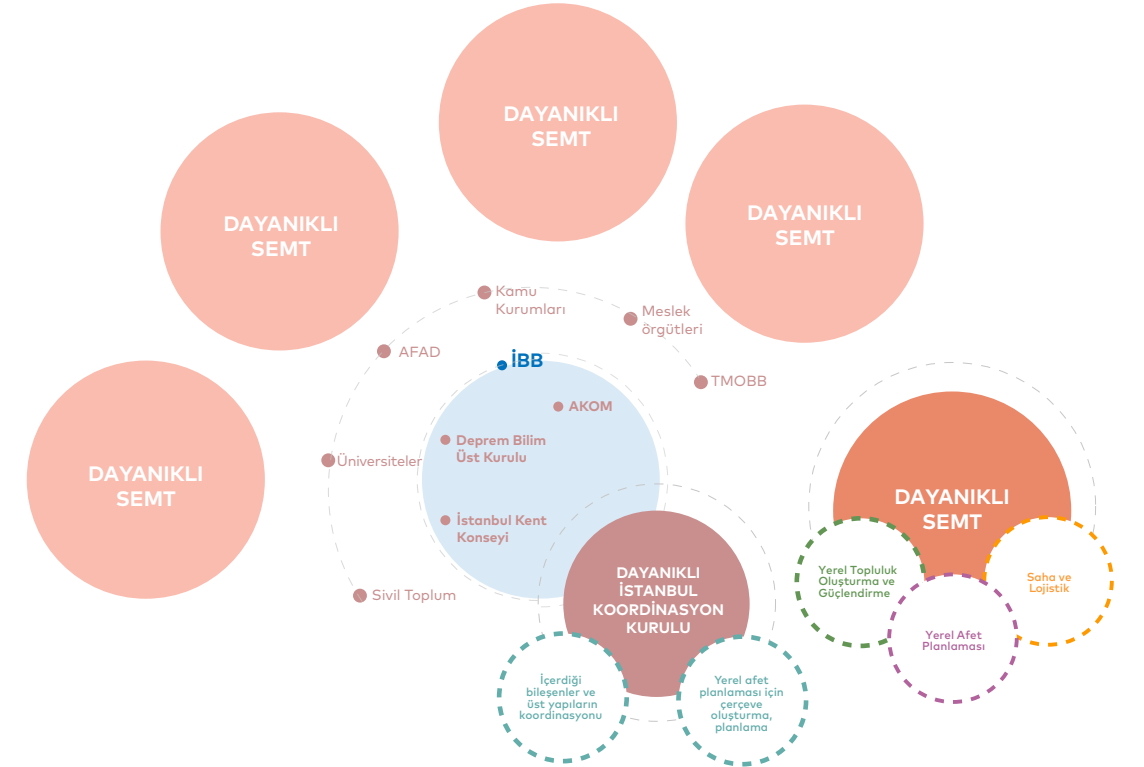
İstanbul sakinlerinin kurduğu toplumsal ağlar ve kentteki gündelik dinamikler kentin mekânsal katmanlarını sürekli olarak yeniden yaratır. Katmanlar üst üste geldiğinde çizdiği sınırlar ne kadar iç içe geçiyor olsa da, İstanbul bu katmanların toplamından fazlasıdır. İstanbul; farklı parçalarındaki birbirinden farklı katmanların bir araya gelme biçimiyle başkalaşmaktadır. Bu noktada gündelik yaşamın en asli mekânı olarak karşımıza semt ölçeği çıkmaktadır. Tarihsel olarak mahalle ölçeği bu tür etkinliklerin örgütlenme mekânı olarak görülmekle birlikte, İstanbul gibi metropollerde mahalle ölçeği ya işlevsizleşmiş ya da ölçek olarak küçük kalmıştır. Bu nedenle mahalle birimleri ile iç içe geçen bir biçimde semt ölçeği, gündelik yaşamın ve kamusal yaşamın inşasına ve demokratikleştirilmesine önemli katkı yapma potansiyeline sahiptir.

İstanbul metropoliten alan sınırları içindeki farklılıkları gözetken, iş bölümüne ve iş birliğine dayanan ve semt ölçeğine kadar incek biçimde geniş kesimlerin katılımını gerçekleştirecek; farklılıkların ve özgünlüklerin zenginliğe dönüştüğü ve krizler karşısında dayanışmanın kazandığı bir İstanbul'un adım adım inşa edilmesinde semt ölçeği önem kazanmaktadır. Büyük ölçüde yaşam alanları ve konut dokuları etrafında tanımlanan semt ölçeğinin merkezinde ise gündelik yaşama hizmet eden ticari ve idari hizmetlerin yanında sosyal altyapı yer almaktadır. Son dönemde İstanbul'un en önemli sorunu olarak öne çıkan deprem gerçekliği karşısında hazırlıklı ve dayanıklı hale gelme çalışmalarının önemli boyutlarından biri olan toplumsal hazırlıklık konusunda mahalle/semt ölçeği öne çıkmıştır. İstanbul'un 1000'e yakın mahallesinde sürdürülebilirliği olan bir katılım modelinin kurulmasının zorlukları nedeniyle semt ölçeği toplumun depreme hazırlıklı hale gelmesi açısından önemli bir karar verme odağı olarak öne çıkmaktadır.

Semt gündelik hayatta kamusal yaşamı, yerel dayanışmayı ve toplumsal dayanıklılığı inşa etmenin ve desteklemenin yanı sıra, kentsel hizmetleri geliştirirken de dikkate alınması gereken önemli ölçeklerden biridir. Tüm İstanbulluların erişim hakkı olan kentsel olanakların sağlanmasının yanı sıra semtlerin değişen ihtiyaçlarına göre kurgulanacak hizmet odakları, VEP'in semt ölçeğine bakış açısının önemli bir ayağını oluşturmaktadır. Semtlerde hizmet verecek **"Semtlerde Dayanış-**

ma ve Refah Odakları" kompleksinin içinde yer alacak **"Teknosemtler"** yoluyla özellikle gençlerin teknolojiye, bilgiye ve dijital araçlara erişimini sağlamak; teknoloji ve bilgi yoğun sektörler ile aralarında ilişki kurmak ve bu ilişkinin sonucunda, semt ölçeğinde etkisini gösterecek ekonomik ve toplumsal fayda oluşturmak hedeflenmektedir. (Şekil 12)

Teknosemt modeli, semti yaşam mekânlarıyla gündelik hayatın ihtiyaçlarının sağlandığı, yüz-yüzelik ve dayanışma ilişkilerinin örüldüğü ölçek olarak gören anlayışın ötesine geçen bir yaklaşımı temsil etmesi nedeniyle önemlidir. Dayanışma ve temel ihtiyaçların sağlanması kendi başına VEP açısından da önemlidir. Ancak küreselleşme ve teknolojinin öne çıktığı kentlerde ve özellikle de dünya kentlerinde endüstri sonrası toplumu geleceğe taşıyan sektörler ve etkinlikler teknoloji başta olmak üzere özellikle alt gelir gruplarının erişemeyeceği biçimde kapalı kampüsler ve erişimi sınırlı mekânlarda örgütlenmiştir. Bu durum İstanbul da dâhil olmak üzere kentlerin çok geniş bir nüfusunu ekonomik ve yer yer de toplumsal yaşamın dışına itmektedir. VEP, teknosemt ve benzer modellerle teknoloji başta olmak üzere dinamik sektör ve etkinlikleri kampüslerin dışına çıkarıp toplumla buluşturma projesi olarak kurgulanmıştır. Bu tür bir semtleştirme stratejisi; uzmanlar, üniversiteler ve meslek odalarıyla yetenekli gençleri kendi yaşam mekânlarında buluşturmayı hedeflemektedir.

Şekil 12. Dayanıklı Semt Birimi ve Bileşenleri

2050 İstanbul Tahayyülü

İzleyen bölümlerde VEP, İstanbul'u beş ana meydana okuma alanında konumlandıran eylem alanları ve projeler tanımlamaktadır. Nihai hedef, geleceğe gerçekçi biçimde şekil verecek **2050 İstanbul Tahayyülü'nün** hayata geçirilmesidir.

VEP'in genel yapısına uyumlu bir biçimde, 6 ölçekli bir **2050 İstanbul Tahayyülü** tanımlamasını aşağıdaki biçimde yapmıştır.

İstanbul **KÜRESEL ölçekte;** ekonomik konumunu güçlendirirken, aynı zamanda jeopolitik bir köprü olarak farklı coğrafyalar arasındaki ilişkilerin adil bir düzlemde kurulduğu, anlaşmazlıkların müzakere edilerek çözüldüğü, kaynakların ekolojik dengeleri bozmayacak biçimlerde kullanıldığı küresel ortamları yaratma çabasında **öncülük edecektir.**

ULUSAL ölçekte; Türkiye coğrafyasının diğer yerleşmeleriyle arasında oluşan uzun vadeli ekonomik, ekolojik ve demografik dağılım eşitsizliklerini dengeleme ve iyi tanımlanmış bir iş bölümü çevresinde bütünleşmeye yönelik aktif tutum alacaktır.

BÖLGESEL ölçekte; Marmara Bölgesi'yle oluşturduğu ortak metabolizmanın sağlıklılaştırılmasına yönelik, başta deprem ve ekolojik/çevresel olmak üzere biriken sorunları hedefleyen kapsamlı ve bütüncül bir bölgesel onarım ve iyileştirme programının uygulanmasına öncülük edecektir.

METROPOLİTEN ölçekte; her düzeyde güçlü bir aktör olmanın ön şartı olan mekânsal, ekonomik, yönetsel ve sosyokültürel bütünleşme programını hayata geçirip, 21. yüzyılın meydan okumalarına karşı dirençli bir kent yaratacaktır.

İLÇE ölçeğinde; İstanbul'un metropoliten bütünleşme ile birlikte gerçek gücünün diğer yüzü olan farklılıklarının ve zenginliklerinin öne çıkması ve anlamlı bir iş bölümü ve katmanlaşmanın temelini oluşturması sağlanacaktır.

SEMT ölçeğinde; günlük yaşamın asli mekânı olan semt ve mahallelerin, aşağıdan yukarıya katılım süreçlerinin gerçekleştiği ve başta afetler ve krizler olmak üzere dayanışmacılığın ve dirençli kentsel toplulukların ortaya çıktığı yerler olması sağlanacaktır.

İBB, İstanbul Tahayyülü'ne öncülük etmeyi temel misyonu olarak görmekle birlikte; İstanbul gibi bir kentin tarihi, coğrafyası ve sosyoekonomik birikimini geleceğe taşımak, geniş kapsamlı, demokratik/katılımcı ve aynı zamanda çok ölçekli bir yönetim ve katılım modeli gerektirmektedir. Küresel ölçekten semt ölçeğine inen bu geniş vizyon sadece İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne ait değildir. 21. yüzyıl dünyası karşısında her ölçekte iş birliklerine ihtiyaç vardır. Vizyon Eylem Planı çerçevesinde önerilen birçok eylem, proje ve program birçok durumda İBB'nin yetki alanının ötesindedir. Ancak İstanbul'un geleceği, tüm diğer yerleşmeler gibi örneğin ulusal ölçekte gerçekleştirilmesi gereken reformlara bağlıdır. Vizyon Belgesi bu tür konularda yapıcı bir yaklaşımla söz konusu reform programlarını bir paydaş olarak ortaya koymak ve gerçekleştirilmesini talep etmekten geri durmamıştır. Aynı yaklaşımla en alt ölçek olan semt/mahalle ölçeğinde de dirençli bir toplum yaratmaya yönelik olarak yerel topluluklara güç aktarımı ve kendi gelecekleri konusunda karar alabilme platformlarının ve bütçe olanaklarının yaratılmasından da geri durulmamıştır.

Bu nedenle VEP içinde **Yönetişim ve Demokrasi Meydan Okuma Alanı** diğerlerinden bir adım öne çıkmaktadır. Eğer 21. yüzyılın krizlerle bezenmiş dünyasında ülkeler, kentler ve coğrafyalar geleceğe güçlü ve dirençli biçimde taşınacaksa, her düzeyde olabildiğince tüm aktörleri, kurumları, (yerel) toplulukları harekete geçirecek güçlü ve katılımcı yönetim modellerine ihtiyaç vardır.

1.4 Vizyon 2050 Strateji Belgesi'nden Vizyon Eylem Planı'na

İstanbul Vizyon 2050 çalışması birbirinin devamı ve tamamlayıcısı olan iki çalışmayı kapsamaktadır. Bunlar İstanbul **Vizyon 2050 Strateji Belgesi** ve **İstanbul Vizyon Eylem Planı**'dır.

VEP ve öngördüğü müdahaleler; kısa, orta ve uzun vadeli bir zaman perspektifiyle kurgulanırken, aynı zamanda beş yıllık aralıklarla Vizyon 2050 Strateji Belgesi'nin de gözden geçirilerek güncel gerçekliklerle uyumlu hale getirilmesini sağlamayı hedeflemektedir.

İstanbul Vizyon 2050 Strateji Belgesi; temalar, amaçlar ve hedefler çerçevesinde kapsamlı bir yol haritası sunarken, bu amaçlara yönelik müdahale ve projelerin geliştirilmesi, daha dinamik ve farklı vadelere geçerli olan VEP Belgesi çerçevesinde sağlanacaktır. VEP, Vizyon 2050 Strateji Belgesi'nin ortaya koyduğu amaç ve hedeflere uygun biçimde; her dönemin özgün koşullarını da dikkate alan, uygulamaya dönük müdahale ve eylemleri tanımlamakta ve uygulama esaslarını belirlemektedir. İstanbul Vizyon 2050 Strateji Belgesi'nde yer alan tema, amaç ve hedefler ile Vizyon Eylem Planı arasındaki ilişki dokümanın **EK 3: İstanbul Vizyon 2050 Strateji Belgesi'nde Yer Alan Tema, Amaç ve Hedeflere İlişkin Kodlar** bölümünden incelenebilmektedir.

Vizyon 2050 Strateji Belgesi'nin amaç, hedef ve göstergelerinin yanı sıra Vizyon Eylem Planı'nda belirlenen meydan okuma alanları ve stratejik eylem çerçeveleri ile İstanbul'un 2050 vizyonunun hayata geçirilmesinin izlenmesi, gerekli iyileştirme ve düzenlemelerin yapılmasına olanak sağlanması ve bu süreçte katılımcı bir yol izlenmesi amaçlanmaktadır.

İstanbul Vizyon 2050 Strateji Belgesi'nde ulaşılacak istenen hedeflerin tanımlandığı ölçüde iyimler ve umut veren bir yaklaşımla geleceğin İstanbul'u; adil, özgür, dayanıklı, güvenli, canlı, yenilikçi, çeşitliliğe kucak açan, herkese iyi yaşam şartları sunan, doğayı önceleyen, dinamosunu gençlerin oluşturduğu bir kent olarak resmedilmiştir. Bu tabloya erişebilmek için 7 ana tema altında toplanan, 38 stratejik amaç ve bunlara ilişkin 246 hedef belirlenmiştir.

Köklü tarihi ve birikiminden doğan çok katmanlı ve kültürlü toplumsal yapısı, bu zenginliğe paralel özgün değerleri yanında iktisadi faaliyetlerin yoğunluğu ve coğrafi konumuyla günümüz İstanbul'u; hem ulusal hem de uluslararası alanda önemli bir çekim gücüne sahiptir. Sahip olduğu genç ve dinamik nüfus da göz önünde bulundurulduğunda kentin geleceğe yönelik önemli potansiyeller barındırdığı açıktır.

İstanbul'un sahip olduğu en değerli demokratik kaynak; insan haklarının, kent hakkının ve demokrasi içinde yaşamının değerinin farkında olan, aktif hemşehrilik anlayışını benimseyen İstanbullulardır. Bu kaynak hayatın tüm çeşitliliği ile canlı

ve özgür olduğu, herkesin iyi yaşadığı bir İstanbul'un ihtiyacı olan yeni bir kentsel demokrasinin nüvesidir.

İstanbul Vizyon 2050 Strateji Belgesi, kent yönetimlerinin demokratikleştirilmesinin yanında kent yaşamının her düzeyde demokratikleştirilmesinin gerçek bir kentsel demokrasinin ön şartı olduğunun farkındadır. Bu nedenle, 16 milyonu bulan İstanbul nüfusunun yaşamın her alanında aktif hale gelmesi; kenti, kamusal hizmetleri ve olanakları en etkin biçimde kullanması temel hedeftir. Gerçek bir kent demokrasisi; İstanbul'un örgütlü, örgütsüz tüm kesimlerinin karar alma süreçlerine aktif katılımının yanında, kentsel yaşamın parçası olabilmesi, şiddet ve baskıya maruz kalmaması, kendi değer ve kimliklerini koruyabilmesi ve kaynaklardan adil şekilde pay alabilmesi ile mümkündür. İstanbul Vizyon 2050 Strateji Belgesi, bu ortamın sağlanmasını en önemli hedeflerinden biri olarak görmektedir.

Öte yandan İstanbul, bu birikim ve potansiyellerinin yanında başka birçok küresel kentte olduğu gibi dikkate değer sorunlarla da karşı karşıyadır. İstanbul Vizyon 2050 Strateji Belgesi'nin ortaya koyduğu; gelir adaletinin sağlanması, yoksulluğun azaltılması, herkes için nitelikli ve erişilebilir kentsel olanakların sunulması, altyapı ve hizmetlerin demografik dönüşüme uygun olarak güncellenmesi, trafik ve ulaşım sorunlarının çözülmesi, iklim kriziyle mücadele edilmesi, biyolojik çeşitliliğin korunması ve afetlere ivedi olarak hazırlıklı hale gelinmesi öncelikli çözüm bekleyen konulardır.

Bu bağlamda İstanbul Vizyon 2050 Strateji Belgesi'nin belirlediği yedi temadan ilki **“Çevreyi Korumayı ve Değişen İklimle Uyumlu Kent”**tir. Uluslararası ve ulusal düzenlemelerin öngördüğü reaktif önlem ve politikaların önemini kabul etmekle birlikte İstanbul, çevre tahribatının önüne etkili olarak geçebilmek için önalan (proaktif) politikalara yönelinmesini önemsemektedir. Bir an önce çevre kirliliğinin ve sera gazı emisyonlarının sınırlandırılması ve azaltılması ile ekolojik tahribatın onarılmasına yönelik adımların atılması amaçlanmaktadır. Örgütsel yapının da gözden geçirilmesini gerektiren bu durum, halkın süreci sahiplenmesini ve katılımını artırmayı hedeflemektedir. Böylece iklim adaletinin sağlanmasında, İstanbul tüm bileşenleriyle üzerine düşeni yapacaktır.

İkinci tema olarak ortaya konulan **“Etkin ve Katılımcı Hareketlilik”** ile günümüz metropollerinin en büyük sorunları arasında yer alan ulaşım ve trafik sorununa çözüm aranmaktadır. Ulaşım türleri arasındaki ilişkinin ve bağlantıların artırılması, çevreye duyarlı ulaşım araçlarının yaygınlaştırılması, trafik güvenliğinin sağlanması, yaygın ve erişilebilir ulaşım ağlarının hizmete sunulması, kentin özgün coğrafi konumunu göz önünde bulundurarak uluslararası ve bölgesel yolcu ve yük taşımacılığının geliştirilmesi bu temanın önde gelen amaçları arasında yer almaktadır.

“Bütünleşik ve Akıllı Altyapı Sistemleri” olarak adlandırılan üçüncü tema ise kentsel sistemlerin teknolojik gelişmeler çerçevesinde güncellenmesi yoluyla daha yaşanabilir ve daha güvenli bir kentsel çevrenin oluşturulmasına ek olarak, şeffaf ve hesap verebilir yönetim anlayışı altında kamuoyuna güvenli ve güvenilir açık veri sunulmasına ilişkindir. Öncelikle sistemler arasında koordinasyonun artırılmasına paralel olarak verimliliğin sağlanması amaçlanmaktadır. Salgın ve afet gibi durumlar karşısında toplum sağlığını ve güvenliğini tehdit eden unsurların bertaraf edilmesi bu yolla hızlı ve etkin bir şekilde sağlanabilecektir. Doğal kaynakları gözetirken aynı zamanda, teknolojik gelişmeler ışığında yenilenebilir enerjiye ağırlık vererek, geri dönüşüm ile atık miktarını en aza indirerek, “sürdürülemez” hale gelen tabiat döngüsünü kendisini yeniden üretebilir bir noktaya çekmek büyük önem taşımaktadır.

Dördüncü tema kentte **“İyi Yaşam Sağlayan Canlı ve Duyarlı Mekânlar”**ın oluşturulmasına yönelik olarak ortaya konulmuştur. Eşitsiz mekânsal gelişimin önüne geçilerek herkes için nitelikli kentsel yapıyı çevrenin inşa edilmesi, kamusal mekânların artırılması ve çeşitlendirilmesi, kültürel miras ve biyokültürel alanlar üzerindeki yok edici baskının kaldırılarak tahribatın engellenmesi, tahrip edilen unsurların onarılması ve kentteki değerlerin toplumsal olarak korunmasına yönelik adımların atılması amaçlanmaktadır.

Beşinci tema **“Dönüştüren ve Dayanıklı Ekonomi”**, kentteki üretim faaliyetlerinin bilgi, teknoloji ve inovasyon ağırlıklı dönüşümünü, İstanbul'un yenilikçi ve yaratıcı girişimler için çekim merkezi haline gelmesi ve kent ekonomisinin daha dayanıklı bir yapıya kavuşması yaklaşımlarını ön plana çıkarmaktadır. Bu kapsamda, farklı sektörlerin de

katılımıyla iktisadi faaliyetlerin çeşitliliğindeki artışa paralel olarak sektörler arası etkileşimin üst düzeyde gerçekleştirilmesi hedeflenmektedir. Bu süreçte emeğin daha nitelikli hale getirilmesi ile bir yandan istihdam artışının sağlanması diğer yandan da emeğin, yaratılan değerden payını adil bir şekilde alması amaçlanmaktadır. Bu dönüşüm gerçekleşirken önceki temalarda yer alan "çevreye duyarlılık" gibi öncelikler ve hassasiyetler göz önünde bulundurulmuştur.

Altıncı tema **"Herkes için Adil ve Erişilebilir Kent-sel Olanaklar"**ın sunulması ile ilgilidir. Sosyal, santsal, kültürel ve sportif faaliyetlerin çeşitlendirilmesi ve yaygınlaştırılması; bireylerin öncelikle kendilerini gerçekleştirebilmeleri, sonrasında da toplumu yeniden üretebilmeleri açısından oldukça önemlidir. Kentteki sağlıklı yaşam koşullarının geliştirilmesi ve nitelikli sağlık hizmetlerinin sunumu son dönemde meydana gelen COVID-19 salgını da göz önünde bulundurulduğunda bir tercihten çok bir zorunluluk olarak ortaya konmuştur. Ayrıca temel ihtiyaçlar olarak sağlıklı gıdanın ve konforlu konutun toplumun her kesimi için erişilebilir kılınması hedeflenmektedir.

Yedinci ve son tema, kendinden önceki temaların gerçekleşmesine koşut düşünülmesi gereken **"Eşit ve Özgür Toplum"**a gönderme yapmaktadır. Bireylerin bir yandan kendilerini yeniden üretirken kentlerine karşı aidiyet hissetmeleri; bir yandan da kenttaşlarıyla etkileşimlerini artırmaya yönelik atılan adımların farklılıklara rağmen birlikte yaşamaya imkân sağlayabileceği düşünülmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına paralel, bireysel özgürlükleri ve farklılıkları güvence altına alan bir anlayış ile ayrımcılıkla sonuna kadar mücadele edilmesi amaçlanmaktadır. Toplumdaki her bireyin kentsel hayatta aktif yer alabilmesi ve kentini sahiplenmesi için karar alma süreçlerine katılımın önünün açılması, gelir adaletsizliğinin ve yoksulluğun her biçiminin bertaraf edilmesi en önemli hedefler arasında yer almaktadır.

Bu temalar, amaçlar ve hedefler çerçevesinde İstanbul Vizyon 2050 Strateji Belgesi, İstanbul'un farklı ölçeklerdeki önemli konum ve işleyişini dikkate alarak, 2050 yılını hedefleyen bir gelişme perspektifini ortaya koymuştur.

Öte yandan İstanbul Vizyon 2050 Strateji Belgesi tek seferde hazırlanarak 2050'ye kadar adım adım uygulanacak bir belge değildir. Belgenin 30 yıl gibi uzun bir zaman dilimini ve kapsam düzeyinde yer yer İstanbul'un mülki sınırlarını aşan bir coğrafyayı içerdiği düşünüldüğünde değişen iç ve dış koşullar karşısında belirli aralıklarla gözden geçirilmesi ve güncellenmesi bir zorunluluktur. Ayrıca İstanbul'u vizyon hedeflerine taşıyacak projelerin de belli zaman aralıkları gözetilerek bu uzun sürecin kapsamına dâhil edilmesi gerekmektedir.

İstanbul Vizyon 2050 Strateji Belgesi ve Vizyon Eylem Planı İzleme Süreci

İstanbul Vizyon 2050 Strateji Belgesi; temalar, amaçlar, hedefler çerçevesinde kapsamlı bir yol haritası sunarken, bu amaçlara yönelik müdahale ve eylemlerin daha dinamik ve farklı vadelerde geçerli olan VEP çerçevesinde önceliklendirilmesi hedeflenmiştir. Strateji Belgesi'ni Eylem Planı'na dönüştüren asli unsur, kısa, orta ve uzun vadelerde tanımlanan eylemler ve müdahalelerdir. Vizyon 2050 Strateji Belgesi'nin başarıya ulaşmasının anahtarı olan VEP; 2025-2029 yıllarını kapsayan kısa vadede beş yıllık dönemi, orta vadede 2025 yılından 2035 yılına kadar olan 10 yıllık dönemi, uzun vadede ise 2050 yılına kadar olan 25 yıllık dönemi kapsamaktadır.

Vizyon 2050 Strateji Belgesi ve Vizyon Eylem Planı'nın eş güdümlü ve ilişkisel bir şekilde izlenmesini amaçlayan bir değerlendirme sistemi oluşturulmuştur. VEP, ortaya koyulan beş temel meydan okuma içerisinde belirlenen stratejik eylem çevreleri ve bunların altında yer alan eylemlerden oluşmaktadır. İzleme süreci temel olarak Vizyon 2050 göstergelerinin ve VEP stratejik eylemlerinin izlenmesini kapsamaktadır.

İzleme sistemi, **İzleme Raporları ve Vizyon İzleme Katılım Platformu** üzerinden gelecek geri dönüşleri değerlendirerek gerekli görülen noktalarda sistemin genişletilmesine ve derinleştirilmesine açık bir yapıda kurgulanmıştır.

İzleme sistemi, Vizyon 2050'nin uygulama adımlarını; toplumsal, mekânsal, ekonomik, ekolojik, yönetim ve demokrasi alanındaki etkilerini paydaşların katkıları ile ortaya koymayı amaçlayan raporlarla takip edecektir. Bu raporlar, beş

yıllık belediye yönetim süresi göz önünde bulundurularak; üç adet İzleme Raporu, bir adet Dönem Değerlendirme Raporu ve bir adet Revizyon Rehberi olmak üzere toplam 5 rapor olarak yayınlanacaktır. Sistemin bileşenleri genel olarak şu başlıklarda özetlenebilir:

- **İzleme Raporu:** Beş yıl içerisinde üç defa yayınlanması planlanan İzleme Raporu, İstanbul Vizyon 2050 Strateji Belgesi göstergelerinin yer aldığı gösterge tablosu ve VEP kapsamındaki eylemler ve projelerin yer aldığı izleme tablosunu temel alan bir rapor olarak tasarlanmıştır. Bu raporlarda projelerin uygulama süreçleri genel olarak izlenecektir.

- **Dönem Değerlendirme Raporu:** Her izleme dönemi sonunda tüm sürecin detaylı değerlendirilmesinin aktarılacağı rapor geçmiş dönemin bütünlüğü özet olacaktır.

- **Revizyon Rehberi:** İzleme dönemi boyunca yapılan proje takipleri, katılımcı toplantılar ve paydaşlardan gelen geri bildirimler sonucunda, İstanbul Vizyon 2050 Strateji Belgesi'nde ve Vizyon 2050 Eylem Planı'nda yapılması öngörülen revizyonlara yön vermek amaçlı çıktılar aktarılacaktır.

- **Vizyon İzleme Katılım Platformu;** Vizyon çalışmasının benimsenmesinin ve hayata geçmesinin paydaşları olan akademi, STK, kamu kurumları vb. aktörler için bir buluşma noktası olmanın yanı sıra birlikte yapma ve iş birliği düzeyinde katılımcı uygulamaların çoğaltılmasını hedeflemektedir. İstanbul'un 2050 vizyonunun hayata geçirilebilmesine katkı sağlayabilecek iş birliklerinin stratejik eylem çevrelerine dahil edilmesi ve raporlanması amaçlanmaktadır. Vizyon Katılım Platformu yerel yönetimin 2050 vizyonunu güncel tutmak için bir **danışma ve istişare** alanı olabileceği gibi güncel sorunlara Vizyon 2050'nin bütünselliği içinde yanıt vermenin ve aynı zamanda farklı ölçek ve temalarda hazırlanacak diğer stratejik planlara çerçeve oluşturma katılım adımlarından biri olacaktır.

Farklı katılım düzeylerini barındıracak **Vizyon İzleme Katılım Platformu**, İstanbul Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile VEP izleme ve geri bildirim sü-

reçlerinin katılımcı bir yaklaşımla yürütülmesine alan açmak için bir araç olarak kurgulanmıştır. Platform aracılığı ile tüm İstanbullular, İstanbul Vizyon 2050 Strateji Belgesi ve VEP ile ilgili süreçleri şeffaflık ilkesi dâhilinde takip edebileceklerdir.

Böyle bir katılım modeli, Vizyon 2050 Strateji Belgesi'nin ve VEP'in tüm İstanbullular tarafından benimsenip sahip çıkılmasına yardımcı olacaktır. Ayrıca, 2050 vizyonunun gerçekleştirilmesi yolunda geri bildirim ve izleme sürecinin ortak akıl ve katılımcı yaklaşımla yürütüleceği konusunda ortaya konan iradenin de desteklenmesi sağlanacaktır.

Platform, VEP'te süreci takip edilen tüm stratejik eylemlerin ilerleme durumunu düzenli raporlarla İstanbullulara sunacaktır. Yerel yönetim hizmetlerinin ve vaatlerinin izlenmesi aşamasında İstanbulluların takip sürecine dâhil olmalarına imkân sağlayacak bu model, İBB'nin hesap verebilirlik ilkesi kapsamında ilkesel duruşunun desteklenmesine de aracı olacaktır.

Vizyon Eylem Planı ve İBB Stratejik Planlarının İlişkisi

VEP'in İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin görev alanının çok ötesine geçen bir kapsama ve vizyona sahip olması kaçınılmazdır. Ekonomiden ekolojiye, toplumsal refahtan kentsel yapı çevre ve ulaşım farklı ölçeklerde birçok kurum ve aktör VEP'te tanımlanan eylem alanlarında önemli rollere sahiptir. Kamu kurumları yanında ekonomi ve sivil toplum alanını temsil eden çok sayıda paydaşın bu süreçte önemli görevler üstlenmesi İstanbul'un geleceğe taşınması açısından önemlidir. İBB VEP sürecini yönlendirecek iradeyi geniş bir katılımcı süreç olarak tanımlarken, liderliği de kolektif bir liderlik olarak tanımlamaktadır.

Öte yandan İBB kendi üzerine düşen kurumsal sorumlulukları yerine getirmeye yönelik olarak aynı zamanda VEP'in de önemli taşıyıcı araçlarından biri olan- beş yıllık sürelerle hazırlanması hukuki bir zorunluluk ve görev olan belediye stratejik planlarını (BSP) hazırlamaktadır. BSP'lerin hazırlanma sürecinde VEP temel yönlendirici olarak değerlendirilecek ve BSP aynı çerçeveden meydan okuma temalarına referansla hazırla-

nan eylem alanları ve projeleri dikkate alacaktır. Dolayısıyla İBB açısından her beş yıllık sürecin sonucunda kendi etkinlik alanında ne düzeyde bir gelişme sağlandığını ölçme olanağı da doğmuş olacaktır. Bu çerçevede beş yıllık aralıklarla BSP deneyiminden elde edilen verilerle VEP'in de gözden geçirilmesi mümkün olacaktır.

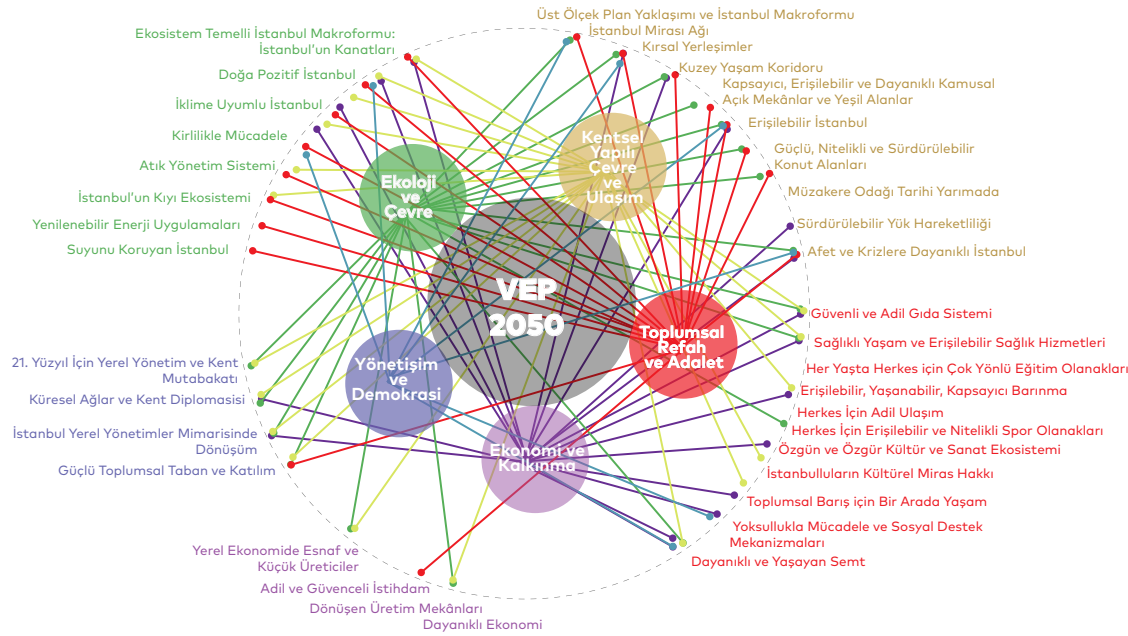
Vizyon Eylem Planı'nın Zamansal, Mekânsal Kurgusu ve Yöntemi

VEP bakımından; Vizyon'un 2050 erimli amaç ve hedeflerini gerçekleştirmeye yönelik yol haritası, işlevsel ve mekânsal olmak üzere iki ana sacayağı üzerinde yükselmektedir. Bu iki iç içe geçmiş boyut; VEP'in stratejik eylem çerçevesi ve stratejik eylem alanlarını tanımlamaktadır.

İşlevsel boyut ise eylem ve uygulamaları tanımlarken, bu boyut belgenin VEP Bağlamı, Tematik

Kurgusu ve Meydan Okuma Alanları bölümünde tartıştığımız beş meydan okuma alanı üzerinden kurgulanmıştır. Her bir meydan okuma alanı sürece dâhil edilmiş, söz konusu alanın bileşenleri, alt bileşenleri tanımlanmış ve her bir (alt) bileşene yönelik olarak temel meseleler (sorunlar ve potansiyeller) ortaya konmuştur.

Bu süreçte oluşturulan her stratejik eylem çerçevesi dâhil olduğu meydan okuma alanındaki bileşen ve alt bileşenlerin bir kısmını içerirken, aynı zamanda diğer meydan okuma alanlarıyla da ilişki kuran bir yapıda kurgulanmıştır. Birbirleriyle yakın ilişki içerisindeki meydan okuma alanları ve stratejik eylem çerçeveleri ilişki ağı belirlenmiş; bazı stratejik eylem çerçevelerindeki ilişki yoğunluğu ve konuların kapsamı göz önüne alınarak bir stratejik eyleme birden fazla stratejik eylem çerçevesinde yer verilmiştir.

Şekil 13. VEP Stratejik Eylem Çerçeveleri İlişki Ağı

İşlevsel olarak tanımlanmış ve mekânsal düzlemde somutlaştırılmış bu müdahalelere bir bütün olarak bakıldığında; 2050 yılı perspektifinden geniş ve uzun vadeli olarak tanımlandıktan sonra uygulamaya ışık tutması açısından farklı vadelerde gerçekleştirilecek bir eylem planına dönüştürülmektedir.

VEP'in gerçekleştirme ve uygulama sürecinde öncelikli olarak göz önünde bulundurulması gereken risklerin tespit edilebilmesi için stratejik eylem çerçeveleri doğrultusunda her eylem çerçevesinin karşı karşıya olduğu temel zorluk ve riskler belirlenmiştir. Ayrıca eylem çerçeveleri dâhilindeki eylemler oluşturulurken, eylemlerin gerçekleştirme vadeleri ve ilgili mekânsal müdahalenin hangi katmanda ele alınacağına ilişkin bir yaklaşım sunulmuştur.

Vizyon Strateji Belgesi'nin 2050 yılını hedefleyen uzun vadeli yaklaşımı yapısal ve kalıcı çözümler açısından önemlidir. Öte yandan bu hedeflere varabilmek için zaman içinde değişen koşulları dikkate alabilmek açısından yürünecek yolun kısa, orta ve uzun vadeli bir stratejiye dayandırılması önemsenmiştir. VEP'in önemli katkılarından biri beş meydan okuma alanında öngördüğü eylem, uygulama ve düzenlemeleri kısa, orta ve uzun vadeli olarak kurgulamış olmasıdır. Bu doğrultuda kısa vadeli eylemler 2025-2029 yıllarını kapsayan beş yıllık dönemi, orta vade 2025 yılından 2035 yılına kadar olan 10 yıllık dönemi ve uzun vade 2050 yılına kadar olan 25 yıllık dönemi kapsamaktadır.

VEP'in ikinci mekânsal stratejisi öngörülen eylemlerin ölçeğine ilişkindir. Birçok eylem kaynaklandığı yer ve etkileriyle İstanbul ötesi ölçeklere de işaret etmektedir. Örneğin; çevre, ekoloji ve afetler alanlarındaki eylemlerin İstanbul ötesi kurgulanması kaçınılmazdır. Bu çerçevede; küresel, ulusal ve Marmara'ya genişleyen İstanbul metropoliten bölgesi ölçekleri birçok eylem ve müdahale alanında önemli görülmüştür. Öte yandan birçok eylemin de metropolitenenden daha alt ölçeklerde düşünülmesi ve kurgulanması gerekmiştir. Birçok eylemin İstanbul ölçeğinde kurgulandığında bile, yerel ölçekteki özgünlükleri dikkate alan farklılaştırmalara uğraması gerekmiştir. Bu çerçevede; küresel, ulusal, bölge, metropoliten-İstanbul, ilçe ve semt ölçekleri eylem ve uygulamalarda öne çıkmıştır.

VEP kapsamında, eylemlerin gerçekleştirilmesi adına yapısal değişiklikler de önerilmiştir. Bu öneriler; İBB kapsamında ya da bağımsız yeni birimlerin kurulması, ilgili mevzuatlarda yapılması gereken değişiklikler, yeni envanter ve araştırma çalışmaları ve yeni planlama çalışmalarını içermektedir. Bu öneriler raporun sonunda özet tablolar halinde sunulmuştur (Ek 1).

Yanı sıra VEP; İBB'nin farklı konular, ölçekler ve türlerde yürüttüğü planlama çalışmaları ile eş güdümlü olarak ilerlemiştir. **Eş Güdüm Sağlanan Planlama Çalışmaları** tablosunda (Ek 2) yer verilmiş olan çalışmalar ile gerek Vizyon 2050 Strateji Belgesi gerek VEP sürecinde karşılıklı bilgi ve görüş alışverişinde bulunulması, süreçte gereken koordinasyonun ve planlar arası bütünlüğün sağlanmasına katkı sağlamıştır.

VEP, İstanbul Vizyonu'nu bitmiş bir kurgu olmanın ötesine taşıyan bir inşa süreci olarak tanımlanmaktadır. Vizyon 2050 Strateji Belgesi ve Vizyon Eylem Planı, 2050 İstanbul'u için belli bir yol haritası öngörmekle birlikte, bu inşa çabasını katılımcı bir süreç olarak değerlendirmiştir. Bu yüzden burada tanımlanan bütün eylemlerin geliştirilme süreci önemli görülmekle birlikte, uygulamaya yönelik her aşamanın da katılımcı süreçler olarak tanımlanması önemlidir. Önümüzdeki dönemde VEP eylemleri, ilgili tüm paydaşlarıyla tartışılarak somut uygulamalara dönüşecektir. **Bu nedenle VEP bitmiş bir üründen çok, İstanbul'un paydaşlarının üzerinde geleceğin İstanbul'unu inşa edecekleri bir platform olarak görülmelidir.**

Tablo 2. Vizyon 2050 Eylem Planı Meydan Okuma Alanları ve Stratejik Eylem Çerçeveleri

Meydan Okuma Alanları	Stratejik Eylem Çerçeveleri
YÖNETİŞİM ve DEMOKRASİ	21. Yüzyıl İçin Yerel Yönetim ve Kent Mutabakatı
	Küresel Ağlar ve Kent Diplomasisi
	İstanbul Yerel Yönetimler Mimarisinde Dönüşüm
	Güçlü Toplumsal Taban ve Katılım
ÇEVRE ve EKOLOJİ	Ekosistem Temelli İstanbul Makroformu: İstanbul'un Kanatları
	Doğa Pozitif İstanbul
	İklimle Uyumlu İstanbul
	Kirlilikle Mücadele
	Atık Yönetim Sistemi
	İstanbul'un Kıyı Ekosistemi
	Yenilenebilir Enerji Uygulamaları
	Suyunu Koruyan İstanbul
KENTSEL YAPILI ÇEVRE ve ULAŞIM	Üst Ölçek Plan Yaklaşımı ve İstanbul Makroformu
	Kırsal Yerleşimler
	Kuzey Yaşam Koridoru
	İstanbul Mirası Ağı
	Kapsayıcı, Erişilebilir ve Dayanıklı Kamusal Açık Mekânlar ve Yeşil Alanlar
	Erişilebilir İstanbul
	Güçlü, Nitelikli ve Sürdürülebilir Konut Alanları
	Afet ve Krizlere Dayanıklı İstanbul
	Sürdürülebilir Yük Hareketliliği
TOPLUMSAL REFAH ve ADALET	Müzakere Odağı Tarihi Yarımada
	Yoksullukla Mücadele ve Sosyal Destek Mekanizmaları
	Güvenli ve Adil Gıda Sistemi
	Sağlıklı Yaşam ve Erişilebilir Sağlık Hizmetleri
	Her Yaşta Herkes İçin Çok Yönlü Eğitim Olanakları
	Erişilebilir, Yaşanabilir, Kapsayıcı Barınma
	Herkes İçin Adil Ulaşım
	Herkes İçin Erişilebilir ve Nitelikli Spor Olanakları
	Özgün ve Özgür Kültür ve Sanat Ekosistemi
	İstanbulluların Kültürel Miras Hakkı
	Toplumsal Barış İçin Bir Arada Yaşam
	Dayanıklı ve Yaşayan Semt
EKONOMİ ve KALKINMA	Dayanıklı Ekonomi
	Yerel Ekonomide Esnaf ve Küçük Üreticiler
	Dönüşen Üretim Mekânları
	Adil ve Güvenceli İstihdam

İstanbul Vizyon 2050 Eylem Planı

Meydan Okuma Alanları

Türkiye'de yerel yönetimler merkezi yönetim karşısında tarihsel olarak görece güçsüz konumda kalmıştır. Bu durum yönetsel ve mali özerklikleri ile yetkileri sınırlı kalmış olan yerel yönetimlerin, devasa ve yaygın kentsel sorunlara hızlı ve etkili müdahalesine izin vermediği gibi; İstanbul da dâhil olmak üzere kentleri geleceğe taşıyacak bir vizyonun oluşturulmasını da engellemiştir.

Yapısallaşan bu durumun birçok özelliği, bugün için de geçerlidir. Ancak günümüz kentlerinin ve özellikle de metropollerin karşı karşıya kaldığı sorunlar, çok daha karmaşık ve devasa boyutlara ulaşmıştır. Günümüzde kentler büyük ölçekli yatırımlar, altyapı ve konut projeleriyle ekonomik büyümenin itici gücü haline gelmiştir. Küreselleşme sonucu hızlanan ve etkileşimi artan bir dünyada sadece yatırımlar değil; sorunlar da kentlerde ve özellikle İstanbul gibi küresel kentlerde yoğunlaşmaktadır. Pandemi, mülteci krizi, iklim değişikliğinin yol açtığı afetler, sağlıklı ve yeterli gıdaya erişimde giderek büyüyen sorunlar ve bitmeyen ekonomik altüst oluşlarla karşı karşıya olduğumuz krizlerin istisnai durumlar olmaktan çıkıp; büyük kentlerde yoğunlaşan ve yaşamımızı belirleyen kurallar haline geldiği görülmektedir. Kentsel büyüme gibi yarattığı sorunların çözümü de büyük bir kaynak ve yetki alanı gerektirmektedir. Eğer kentler karşı karşıya oldukları devasa sorunlara etkili yanıtlar verecekse, bu sorunların çözümünün muhatabı olan belediyelerin, her zaman-ından büyük kaynağa ve yetkiye ihtiyacı vardır.

İhtiyaç duyulan, sadece kaynak ve yetki değildir. İstanbul açısından daha etkili bir konumlanma, kaynakları ve potansiyelleri eş güdümlü biçimde

harekete geçirecek kentsel bir liderliği de gerekli kılmaktadır. Karşı karşıya olunan krizlerin ve etkili yanıtların çok farklı alanlara işaret etmesi, karar alma süreçlerinin çok ölçekli ve aktörlü niteliği, yönetsel süreçleri, katılım süreçlerini de içeren biçimde tüm diğer meydan okuma alanları karşısında bir adım öne çıkarmaktadır.

İstanbul Vizyon 2050 Strateji Belgesi'nde yer alan *Yeni Bir Kentsel Demokrasiye Doğru: İstanbul 2050 Vizyonunu Hayata Geçirmek* bölümünde İstanbul'da yaratılacak etkin ve özgün bir kentsel demokrasi modeline dair bakış ortaya konulmuştur. Bu çerçevede; strateji belgesinde küresel dünyayı hedefleyen kent diplomasisi, uluslararası insan hakları, kent hakkı, katılımcı ve müzakereci demokrasi ile kentsel politika planlaması alanlarındaki deneyimi yerelden hareketle uluslararası düzeye taşıyarak, kentler arası deneyim paylaşımını ve diyalogu güçlendirmek; İstanbul'u temsil eden yerel yönetimlerin yetkilerinin ve kaynaklarının anlamlı biçimde artırılması ve merkezi-yerel yönetim dengesini kurmak; karar alma mekanizmalarının demokratikleştirilmesi, mevcut katılım platformlarının iyileştirilmesi, yeni katılım araçları ve kanallarının açılması ve toplumsal alanın özerkliğini gözetken biçimde ilgili tüm kesimlerin örgütlü bir toplum yaratma çabalarını en etkin biçimde desteklemek gibi amaçlar ortaya konulmuştur.

Yönetişim ve Demokrasi Meydan Okuma Alanı, İstanbul için diğer bütün alanlarda yer alan aşağıdaki kurumsal eylem ve müdahale alanlarının tespitini, bu işlevlerin gerektirdiği kurumsal mimariyi ve bu mimarinin İstanbul bileşenleriyle et-

kileşimini tanımlayan katılım kanallarını sistematik biçimde tariflemeyi amaçlamaktadır. Aşağıda bu çerçevede tanımlanan üç boyutlu bir yeniden yapılanma programı yer almaktadır.

1. İstanbul'un mevcut ve potansiyel sorunlarının yanında gelecek perspektifini şekillendirecek eylem ve müdahale alanlarının İstanbul yönetim sistemi açısından tanımlanması: VEP, İBB'nin İstanbul'a yönelik ana sorumluluk aksını, İstanbul'u geleceğe taşıyacak bir yönetim ve müdahale anlayışı etrafında tanımlamıştır.

Bu çerçevede; önemli bir başlangıç noktası, yakın döneme damgasını vuran ve yerel yönetim uygulamalarını şekillendiren *gayrimenkulcü anlayışın* hedeflediği alanlara yönelik yeni bir tanımlamanın yapılmasıdır. Bu uygulamaların yerel ve merkezi yönetim düzeyinde önceliklendirilmesinin, İstanbul açısından önemli toplumsal ve çevresel maliyetleri olduğu açıktır. Gayrimenkulcü yaklaşımın hedeflediği kentsel yapıyı çevreye ilişkin, iki temel sorun alanını merkeze koyan yeni bir yaklaşıma ihtiyaç vardır. Birincisi, bu alanda *deprem* ve *daha genel olarak afetleri hedefleyen müdahalelerin önceliklendirilmesi*; ikinci olarak da *ekolojik dengeleri yeniden tesis edecek onarım projelerinin öne çıkarılmasıdır*. Bu çerçevede, imar ve afet mevzuatı başta olmak üzere birçok alanda yeni düzenlemelerin yapılması bir zorunluluktur. Benzer biçimde, farklı ölçeklerde şekillenen ve İstanbul'un da çözümüne katkı yapması gereken iklim değişikliği ve kirlilik gibi çevresel sorunlar, gayrimenkulcü anlayışın yerine geçecek yeni modelde var olacak sorumluluk alanları olarak tanımlanmıştır.

Söz konusu yeni modelin en önemli boyutu, giderek ağırlaşan sorunlardan etkilenen görece güçsüz kesimlerin ve aşındırılmış ekolojik öğelerin korunmasına ve onarımına yönelik **toplumsal (refah) ve ekolojik sürdürülebilirliği önceleyen müdahalelerin** öne çıkarılmasıdır. Geçmiş ve mevcut düzenlemelerin yetersizliği dikkate alındığında, bu alanda yerel yönetimlerin ve kent bileşenlerinin geniş biçimde yetkilendirilmesi önemlidir. İkinci olarak İstanbul gibi dünya kenti sorumluluğunu taşıyan bir yerleşmede toplumsal refahı ve gelişmeyi destekleyen ekonomik büyüme stratejilerine yönelik olarak başta Büyükşehir Belediyesi olmak üzere İstanbul bileşenlerinin önümüzdeki dönemde aktif görev alması yaşamsaldır. Sosyal politika ve kentsel yapıyı çevre alanları da benzer türden yereli güçlendirme programları çerçevesinde yeniden düşünülmek durumundadır.

İstanbul bir dünya kenti olarak, Türkiye'nin ekonomik kalkınmasının en önemli itici gücü olagelmıştır. Öte yandan bu rolün, hem Türkiye hem İstanbul için önemli sorunlar barındırdığı da bilinmektedir. Günümüz gerçekliği, yerel yönetimlerin bu alanda sürdürülebilir bir strateji için önemli roller üstlenmesi gerektiğine işaret etmektedir. Ne var ki, tarihsel olarak yerel yönetimler, büyük ölçüde bu alanın dışında bırakılmıştır. Gelişme perspektifinin yanında, İstanbul Büyükşehir Belediyesi başta olmak üzere yerel yönetimlerin bu alanda oynayacağı rollerin, reform programının önemli bir parçası olması öngörülmektedir.

2. Bu müdahaleleri etkili biçimde gerçekleştirmeye yönelik, İBB başta olmak üzere kentsel kurumların kurumsal mimarisinin yeniden yapılandırılması: İstanbul gibi metropollerin artan işlevsel öneminin yanı sıra büyüyen sorunları, kentlerin yönetsel süreçlerini çok aktörlü ve ölçekli hale getirmiştir. Bu durum kaçınılmaz olmakla birlikte, gerek en etkin müdahale biçimini sağlamak açısından gerek kurumlar arası sürtüşme ve yetki karmaşasını önlemeye yönelik olarak gerekse de demokratik karar alma süreçlerini etkili kılmak açısından, kurumlar arası ilişkiyi ve iş bölümünü iyi tanımlayacak bir kurumlar arası mimari çerçeveye ihtiyaç bulunmaktadır.

Benzer biçimde önümüzdeki dönemde, İBB ve bağlı kuruluşlarının kurumsal mimarisinin de yeniden yapılandırılması kaçınılmazdır. Beş temel meydan okuma alanını dikkate alan bir yapılandırma, işlevsellik açısından önemlidir. Belediye Meclisi işleyişinde, komisyonların da söz konusu beş alanı dikkate alacak biçimde düzenlenmesi, bu alana yönelik öneriler arasındadır. Benzer bir dönüşümün, ilçe belediyeleri ve kent konseyleri ile de müzakere edilmesi önemlidir.

3. Bu yönetsel kurgunun ve mimarinin, katılım kanallarıyla birlikte toplumsal alanda konumlanan sektörlere ve kesimlere etkili biçimde açılmasını

sağlayacak bir demokrasi programına dönüştürülmesi: VEP, önümüzdeki dönemin, farklı ölçek ve alanlarda önem ve süreğenlik kazanmış krizler etrafında şekilleneceğini ve bu krizlerin en esaslı görünürlük alanının, İstanbul gibi metropoller olacağını öngörmüştür. Bu öngörünün doğal bir başka kabulü, bu derece büyük sorunların çözülmesinin farklı ölçekler, farklı kurumlar ve farklı toplumsal katmanların bir araya geldiği, geniş yönetim ve katılımcı karar alma süreçleri ile mümkün olacaktır.

Yakın dönemde İstanbul'un karşı karşıya olduğu mülteci sorunu, pandemi ve pandeminin dolaylı olarak sebep olduğu turizm sektöründe yaşanan olumsuzluklar gibi sorunların birçoğu, küresel-bölgesel sorunlar olarak tezahür etmiştir. Benzer biçimde iklim değişikliği ve müsilaj gibi sorunlar da ulus-ötesi boyutlar taşımaktadır. Bu çerçevede; İstanbul, küresel-bölgesel ölçekteki aktif tutumunu önümüzdeki dönemde daha da sistematik hale getirecek "Kent Diplomasisi" programını genişleterek hayata geçirecektir.

VEP, küresel-bölgesel ölçekte iş birliği ağları oluşturmaktan başlayıp; yerel olarak semt düzeyinde katılımcı odakların oluşturulmasına uzanacak biçimde tanımlanan 6 mekânsal ölçeğin her birini, katılımcı-yönetişim modellerinin hayata geçirildiği düzeyler olarak tanımlamıştır.

Yeniden yapılandırma çabasının içermesi gereken çok aktörlü ve çok ölçekli boyut, Şekil 14'te İstanbul üzerinden tanımlanmıştır. Şema, Yönetişim ve Demokrasi Meydan Okuma Alanı'nda atılması öngörülen adımlardan 14 alanı içermektedir.

Bir başka anlatımla; betimlenen kurgu çerçevesinde Yönetişim ve Demokrasi Meydan Okuma Alanı'nda aşağıda listelenen 4 eylem çerçevesi ve 14 alan tanımlanmıştır. Her eylem alanında öngörülen değişim şu üç temel aks etrafında tanımlanmıştır:

1. Değişimin içerdiği yeni işlevler ve etkinliklerin belirlenmesi;
2. Bu işlevleri yerine getirecek kurumsal mimarinin betimlenmesi;
3. Yeni kurumsal mimari bünyesinde işleyiş ve karar alma süreçlerini demokratikleştirmeye yönelik katılım kanallarının tanımlanması.

Stratejik Eylem Çerçevesi 1: (Alan 1 ve 2)

21. Yüzyıl İçin Yerel Yönetim ve Kent Mutabakatı (Yerel Yönetim ve Kent Reformu) eylem çerçevesinde ele alınmış ve merkezi yönetim-yerel yönetim ilişkisinin güncel ve gelecek ihtiyaçlar çerçevesinde yeniden yapılandırılması amaçlanmıştır. Bu kapsamda; Merkezi Yönetim, Yerel Yönetim görev bölüşümünün yeniden tanımlanması (1) ve İstanbul'a yönelik müdahalelerde merkezi yönetim birimleriyle çalışma çerçevesi ve ilkeleri (2) konuları önem taşımaktadır.

Stratejik Eylem Çerçevesi 2: (Alan 3, 4)

Küresel Düzlemde İstanbul'u Yeniden Konumlandırmak (3) yanında Küresel Ağlarda İstanbul'un en geniş ve etkili biçimde temsilini sağlayacak Kent Diplomasisi yaklaşımı (4) **Küresel Ağlar ve Kent Diplomasisi** Eylem Çerçevesi olarak tanımlanmıştır.

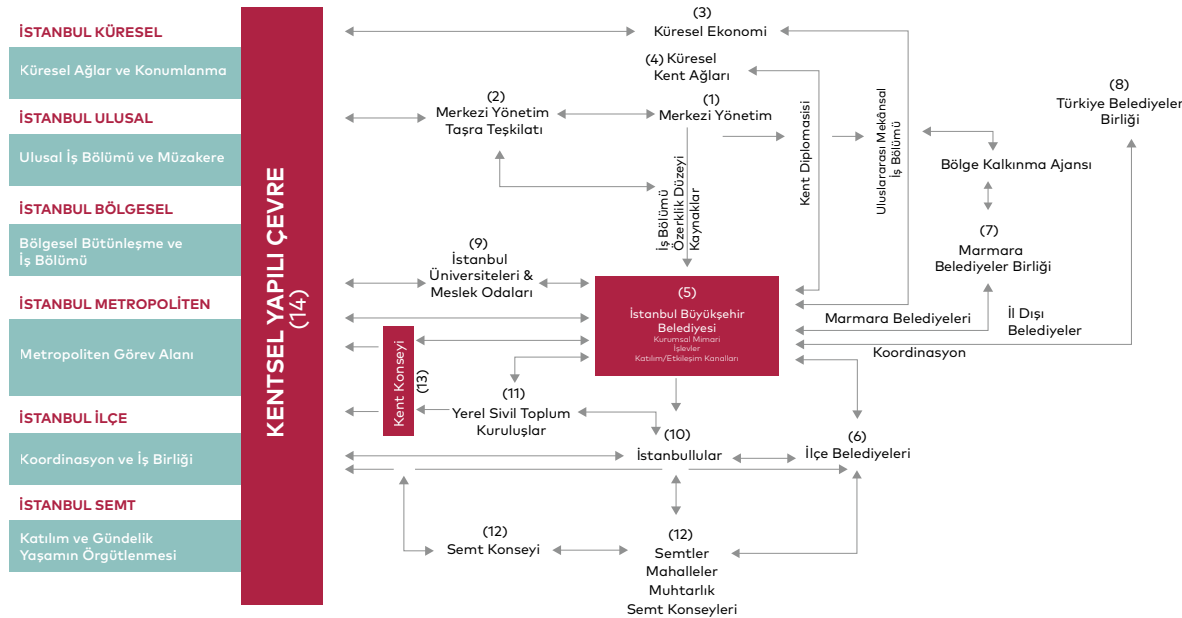
Stratejik Eylem Çerçevesi 3: (Alan 5, 6, 7, 8, 9)

İBB'nin iç işleyişi (5), İlçe Belediyeleri (6), Marmara Belediyeleri ve Marmara Belediyeler Birliği (7), İl Dışı Belediyeler ve TBB (8) ve İstanbul Üniversiteleri ve Meslek Odaları (9) ile ilişkisi **İstanbul Yerel Yönetimler Mimarisinde Dönüşüm** başlığı altında tanımlanmıştır.

Stratejik Eylem Çerçevesi 4:

(Alan 10, 11, 12, 13, 14)

İstanbul Yönetişim Yapısı ile İstanbulluların doğrudan ilişkisi (10), Yerel Sivil Toplum Alanı ile (11) Semt ve Mahalle Düzeyinde Muhtarlıklar ve Semt Konseyleri ile olan ilişkisi (12) Kent Konseyi örgütlenmesinin etkileşimi (13) ve Kent Mekânı ile olan etkileşim ve rezonansı (14) **Güçlü Toplumsal Taban ve Katılım** başlığı altında çalışılmıştır.

Şekil 14. Yönetişim ve Demokrasi Meydan Okuma Alanı Bileşenleri

Stratejik Eylem Çerçevesi 1: 21. Yüzyıl için Yerel Yönetim ve Kent Mutabakatı

20. yüzyıl ulus(al) devletlerin sabit sınırlar içerisinde kentleri ve yerel yönetimleri işlevsel alt birimler olarak tanımladığı kurumsal örgütlenme modellerine şahitlik etmiştir. Günümüz küresel dünyasında kentler ve özellikle metropoliten kentler, bu sınırların ötesine taşarak geçmişte üstlendiklerinden daha esaslı roller oynamaya başlamıştır. **Önümüzdeki dönemde ülkelerin ve coğrafyaların refahı ve geleceği, merkezi ve yerel yönetimlerin çok ölçekli ve çok düzeyli yönetişim yapıları etrafında birlikte çalışabilme iradesini gösterebilmesine bağlıdır.**

Bu değişim, Türkiye'nin kurumsal mimarisine yerli biçimde yansıyamamıştır. İstanbul ve diğer büyükşehirlerin kendi nüfusu ile coğrafyası ve ötesinde üstlendiği bu türden sorumlulukları tam anlamıyla yerine getirebilmesi ve 21. yüzyılın gerçekleri ve devasa sorunlarıyla başa çıkabilmesi, yönetişim ve demokrasi alanında bir dizi iyileştirmenin hayata geçmesi ile mümkündür. VEP'in tanımladığı diğer meydan okuma alanlarında ihtiyaç duyulan dönüşümlerin başlatıcısı ya da katalizörünün de çoğu durumda (yerel) yönetişim yapıları olacağı dikkate alındığında; yerel yönetimlerin ve kentlerin rolünün önümüzdeki döneme yönelik nasıl tanımlanacağını belirleyen eylem çerçevesi, hayati önem kazanmaktadır.

Bu stratejik eylem çerçevesi, mevcut yerel yönetime ve kentleşmeye ilişkin işleyişi tanımlayan hukuki ve kurumsal altyapının, 21. yüzyıl gerçeklerini dikkate alarak müzakereci bir anlayışla yeniden yapılandırılmasını öngören bir çerçeve sunmaktadır. Burada getirilen öneri çerçevesi, İstanbul'un statüsünden dolayı büyükşehirlere yöneliktir. **21. Yüzyıl için Yerel Yönetim ve Kent Mutabakatı** olarak tanımlanan taslak çerçeve, her ne kadar büyükşehirlere sınırlı bir reform programı önerse de; iyileştirmelerin ve değişimlerin diğer büyükşehirlerin yanında büyükşehir statüsünde olmayan yerel yönetimler ve kentler açısından da geçerliliği olan boyutları vardır.

İstanbul'un bu alandaki en acil gereksinimi, başta belediyeler olmak üzere demokratik temsil kabiliyetine sahip yerel yönetim yapılarının İstanbul'u güçlü biçimde temsilinin önündeki engellerin hızlı biçimde kaldırılmasıdır. 21. yüzyıl gerçekleri her zamankinden daha fazla, yerel yönetimlerin temsil ettikleri yerel nüfusu da harekete geçirecek bir güce ve özerkliğe sahip olmasını gerektirmektedir. Bu doğrultuda geliştirilen reform paketleriyle, İstanbul'un ihtiyaçlarına uygun olarak, yerel yönetim karar, sorumluluk ve hizmetlerinde ölçek ve kademelendirme yeniden ele alınmaktadır.

Bu kapsamda, yetki ve sorumlulukların yanında bu sorumluluklara karşılık gelen kaynaklara erişim başta olmak üzere, yerel yönetimlerin güçlü

ve etkin kılınması için gereken düzenlemeleri tarifiyle ve İstanbul'dan yola çıkarak geliştirilen yaklaşım, Türkiye'nin 21. yüzyıl için ihtiyaç duyduğu yerel demokrasi talebinin somutlaştırılmasına da olanak tanıyacaktır.

Bir yandan kent yönetimlerinin yetkilerini ve işleyişini, diğer yandan kent yönetimlerinin merkezi yönetim kurumlarıyla çalışma ilkelerini düzenleyen **Yerel Yönetim ve Kent Mutabakatı** metninin en önemli düzenleme alanı Büyükşehir Yasası olmakla birlikte; Belediye Gelirleri Kanunu, Planlama ve İmar Mevzuatı, Çevre ve Kültür Varlıklarına İlişkin Mevzuat, Afet Mevzuatı ve kentsel yaşama yönelik diğer ilgili tüm düzenlemelerin bütünlüklü biçimde mutabakat metni çerçevesinde ele alınması, etkili ve bütünlüklü bir kent yönetim/yönetişim yapısının inşası açısından şamsaldır. Öte yandan, bu kapsamda bir değişim programının bu alanların ötesinde sağlık, eğitim, toplumsal refah gibi alanlara da önemli yansımaları olacaktır.

Merkezi yönetim ve yerel yönetim arasındaki ilişkinin, yerelin lehine yeniden tanımlanmasına odaklanan "21. Yüzyıl için Yerel Yönetim ve Kent Mutabakatı" stratejik eylem çerçevesi, kent planlama, afet ve çevre koruma alanındaki mevzuatın düzenlenmesi ile **Çevre ve Ekoloji Meydan Okuma Alanına** katkı sağlayacaktır. Bu çerçeve, İstanbul'u ilgilendiren kararların yerindenlik prensibi ile alınmasını sağlayacak ve kent mekânı üzerinde yönetsel anlamda eş güdümü ve ölçekler arası

dengeyi mümkün kılacak yerel müdahale araçlarının desteklenmesiyle **Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım Meydan Okuma Alanında** karşılık bulacaktır. Yerel demokrasinin güçlenmesine ve toplumsal katılımın sağlanmasına yönelik geliştirilecek mevzuat önerileri ile **Toplumsal Refah ve Adalet Meydan Okuma Alanında** hedeflenen nitelikli kentsel hizmetlerin yerindenlik prensibine uygun verilmesine katkı sağlanacaktır. Yerel yönetim alanında yapılacak reformlar, İstanbul'un uluslararası, ulusal ve bölgesel ölçekteki rolünün tanımlanması ve dayanıklı bir kent ekonomisinin kurulması için gerekli düzenlemelerin hayata geçmesi ile **Ekonomi ve Kalkınma Meydan Okuma Alanında** katkı sağlayacaktır.

Özetlemek gerekirse; "21. Yüzyıl için Yerel Yönetimler ve Kent Mutabakatı" Stratejik Eylem Çerçevesi, kentlerin ve kentsel bölgelerin işlevlerini tanımlayan bir reform ve yeniden yapılandırma programı olmasının yanında bu yeni işlevselliği kurumsal düzlemde üstlenecek bir yerel yönetim mimarisi ve bu mimariyle eklemlenmiş temsil yapılarını içermektedir.

Tablo 3. Stratejik Eylem Çerçevesi 1: 21. Yüzyıl İçin Yerel Yönetim ve Kent Mutabakatı

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
21. Yüzyıl Türkiye Vizyonu	Türkiye kentleri ve yerel yönetimlerinin anlamlı bir biçimde geleceğe taşınması daha geniş bir vizyon ve bağlamın oluşturulmasıyla mümkündür. Türkiye'yi 21. yüzyıl ve ötesine taşıyacak çok boyutlu/ölçekli 21. Yüzyıl Türkiye Vizyonu çalışmasının ulusal düzeyde hazırlanması, bu çerçevede önemli bir ihtiyaçtır. Bu tür bir sürecin ulusal düzeyde gerçekleştirilmesi ve eş güdümünün sağlanması, Devlet Planlama Teşkilatı benzeri bir yapılanmanın güncel gerçeklikleri dikkate alarak yapılması mümkündür. 21. Yüzyıl Türkiye Vizyonu'nun kentler ve yerel yönetimler açısından; Mekânsal Strateji, Kurumsal Mimari ve Demokrasi Programı olmak üzere üç temel bileşeni içermesi önemlidir. Türkiye Vizyonu Mekânsal Stratejisi, 21. yüzyılın gerçeklerine karşılık gelen bir kent ve bölge tanımı yapmanın yanında bölgesel ve kentsel ölçeklerde kalkınma koridorları, ekolojik onarım bölgeleri gibi tanımlamalar da yapacaktır. İstanbul Vizyon Eylem Planı kapsamında geliştirilen BAŞAK Projesi, ulusal ölçekte gelişme koridoru bölgesine bir örnek olarak tanımlanmıştır. Türkiye Kurumsal Mimari Tasarımı, Türkiye'nin 21. yüzyılda ihtiyaç duyduğu yönetsel yapılanmayı tanımlarken; bu tanımlamanın en önemli ayaklarından biri, kent yönetimlerinin geleceğe yönelik rollerinin kentlerin artan önemine karşılık gelecek biçimde yeniden tanımlanmasıdır. 21. yüzyılın gerçeklerini dikkate aldığı ölçüde bu vizyon, kentleri ve yerel yönetimleri ulusal düzeyin bir alt birimi olarak gören geleneksel yaklaşımın ötesine geçmek zorundadır. İstanbul, yerel yönetimleri ve kentleri ulusal düzeyin kurucu bir parçası olarak tanımlayan yeni bir yaklaşımın öne çıkarılmasına her düzeyde önemli katkılar yapacaktır. 21. Yüzyıl Türkiye Vizyon Belgesi, kentlerin işlevleri ile yerel yönetim birimlerine ve kentsel kurumlara yaptığı vurgunun yanında, bu süreçleri katılımcı hale getiren bir demokratikleşme programı niteliği de taşıyacaktır. Kentlerin ve yerel birimlerin yerel-üstü ölçeklerde temsil kabiliyetlerinin artırılması, söz konusu demokratikleşme projesinin en önemli ayaklarından biri olacaktır. 21. Yüzyıl İçin Yerel Yönetim ve Kent Mutabakatı başlığı altında bütünlüğü olan somut bir program bu tür bir tahayyül üzerine inşa edilmiştir.	T7A6H5 T7A6H6

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Kent Mutabakatı	Kent mutabakatı, katılımcı bir süreç izleyerek kentleri ve kentsel bölgeleri toplumsal yaşamın tüm alanlarında 21. yüzyılın gerçeklerinin gerektirdiği biçimde öne çıkararak yeniden tanımlamayı ve işlevlendirmeyi hedeflemektedir. Kentlerin yeniden işlevlendirilmesinde 5 temel meydan okuma alanı esas alınacaktır. Söz konusu her bir meydan okuma alanı için yerindenlik tanımı yeniden yapılırken; yerel yönetimler-merkezi yönetim görev bölüşümü de söz konusu yerindenlik tanımlamasına göre belirlenecektir. 5 boyutlu kent tanımlaması aşağıdaki gibidir: Ekonomik Kalkınma Birimi Olarak Kent: Ekonomik kalkınma alanında kentlerin ve kentsel bölgelerin farklı uzmanlaşma alanları da dikkate alınarak, kentlerin ne tür roller üstleneceği ve kalkınma planlarında kentlerin iş bölümündeki konumlarıyla tutarlı rolleri belirlenecektir. Bu çerçevede; i) üretim ii) idari ve mali yönetim iii) turizm ve kültürel etkileşim iv) kaynak dağıtım merkezi işlevleri açısından kentler ve kentsel bölgelerin uzmanlaşma düzeylerinin tespiti yapılacaktır. Kalkınmaya yönelik alansal tanımlamaların yanında farklı kentlerin merkezi yönetim ve koridor üzerindeki yerel yönetim birimleri ile birlikte çalışabildiği gelişme/kalkınma koridorları anlayışının geliştirilmesi, bu alandaki temel hedefler arasındadır. Çevre ve Ekolojik Onarım Odağı Olarak Kent: Başta iklim değişikliği politikalarının gerektirdiği iyileştirmeler ve onarımlar olmak üzere, bu alanda farklı ölçeklerde geliştirilecek eylem alanlarının ve projelerin tanımlaması yapılırken; kentlerin söz konusu projelerdeki rolleri ve diğer yerel birimlerle ekolojik onarım ve benzeri projelerde birlikte çalışma koşulları tanımlanacaktır. Toplumsal Refah Birimi Olarak Kent: Sosyal politika alanında giderek büyüyen sorunlar karşısında, ulusal politikaların yanında kentsel düzeyde etkili müdahalelere olanak sağlayacak yeni politika demetleri, farklı kesimler de dikkate alınarak yapılacaktır. Yapılı Çevre Olarak Kent: 21. yüzyıl, kentleri ve özellikle metropoliten kentleri, beşerî olduğu kadar, fiziki kaynakların yığılım noktaları olarak da öne çıkarmaktadır. Bu durum kentsel yapılı çevreyi konuttan altyapıya, ulaşım yatırımlarından lojistiğe geniş bir alana yayılan yatırımların odağı haline getirirken; aynı zamanda kentleri, birçok alanda farklı kesimlerden gelen taleplerin ve ortaya çıkan devasa sorunların muhatabı haline getirmektedir. Konut, kentsel dönüşüm, altyapı ve ulaşım alanlarında giderek derinleşen sorunlar, büyük kaynaklarla ve yetkilerle yanıtlanması gereken ihtiyaçlara işaret etmektedir. Bu tür politikaların her zamankinden daha fazla kentsel düzeyde formüle edilmesi ve geliştirilmesi gerekmektedir.	T1A1H4 T4A1H6 T6A4H1

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile ilişkisi
Kent Mutabakatı	Yönetim ve Demokrasi Mekânı Olarak Kent: Bir bütün olarak bakıldığında kent ve metropoliten ölçek sadece yerel sorunların değil; giderek küresel hale gelen kriz ve meydan okumaların yanıtlandığı ölçek olarak kent mutabakatında öne çıkarılacaktır. Bu çerçevede yerel yönetimler kadar kentin örgütlü/örgütsüz bütün bileşenlerini harekete geçiren ve sorumlu hale getiren dinamik bir yönetim ve demokrasi modeli, mutabakatın en önemli bileşeni olarak tanımlanmaktadır. Kentlere İlişkin Mevzuatın Bütünlüklü ve Güncel Hale Getirilmesi Kentlerin dirençli hale getirilmesinin önündeki önemli engellerden biri de mevcut işlevleri ve işleyişi tanımlayan mevzuatın dağınıklığıdır. Bu çerçevede; imar ve planlama alanı, yerel yönetimler mevzuatı, tarihi ve kültürel miras, ekoloji ve çevre alanındaki düzenlemeler başta olmak üzere birçok alanda mevcut düzenlemelerin güncellenmesinin yanında, bütünlüklü hale getirilmesi gerekmektedir. Bu çerçevede, düzenleme ve güncelleme gerektiren bir dizi reform alanı tanımlanmıştır: Şehircilik Reformu İmar ve planlama mevzuatının yetki karmaşasına yol açan parçacıl yapısı gözden geçirilerek, planlamada merkez ile yerel arasındaki yetki çatışmalarının ortadan kaldırılmasına yönelik, planlama kademelerine göre yerelde planlama yetkisini güçlendirecek ve katılımı bir kent hakkı olarak ele alacak bir mevzuat reformu yapılacaktır. Bu reform kapsamında; <u>Planlama ve planlama kurumsal mimarisi çerçevesinde:</u> - Üst ölçek plan hazırlama sorumluluğunun büyükşehir belediyelerinde olması esastır. Bölgesel ve ülkesel ölçekli mekânsal planlama süreçlerinde merkezi yönetimin yanı sıra belediye birlikleri ve ilgili belediyelerin bu süreçlerin parçası haline gelmesi önemlidir. Merkezi yönetimin ve bağlı kuruluşlarının kentlere yönelik parçacıl ve kısmi müdahalelerine olanak veren düzenlemeler iptal edilerek, kentsel dönüşüm ve benzeri türden ayrıcalıklı planlama alanları ilan edilmesi uygulamasına son verilecektir. - Farklı ölçeklerde ve kademelerde tanımlanmış planlama sistemi (çevre düzeni planı, mekânsal stratejik plan, çok odaklı kent merkezi için imar planları, katılımcı kentsel tasarım projeleri, kamu alanları ve yeşil alan planları, kentsel dönüşüm projeleri, tasarım rehberleri vb.) bütünlük sağlamaya ve katılımcı hale getirilmeye yönelik olarak gözden geçirilip, yenilenecektir. - Çok aktörlü ve katılımcı planlama süreçlerinin nasıl gerçekleştirileceği ve planlama sisteminin uygulanma mekanizmasının nasıl kurumsallaştırılacağı sistematik bir şekilde yeniden ele alınacaktır. Plan yapma yetkisi, kamu ve toplum yararını önceleyen bir anlayışla, yerindenlik ilkesini gözeten bir şekilde belirlenecek; eş güdümü ve iş birliğini güçlendiren yönetim modellerinin ve katılım araçlarının kullanılması esas alınacaktır.	T1A1H4 T4A1H6 T6A4H1

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile ilişkisi
Kent Mutabakatı	- Sektörel ve bölgesel gelişme farklarını azaltmak üzere, ülke ve bölge mekânsal planlarının, bölge kalkınma ajanslarının ve yerel yönetimlerin katılımına olanak sağlayacak biçimde yeniden yapılandırılması esastır. Bu süreçlerde, ilgili belediyelerin ve belediye birliklerinin proje bazlı yönetim modelinin parçası haline getirilmesi sağlanacaktır. - Kültürel ve doğal mirasın korunması için Bütünleşik Koruma Mevzuatı geliştirilecektir. Bu kapsamda, bu değerlerin korunması açısından oluşan hukuki boşluklar giderilecek; kültür ve tabiat varlıkları, çevre ve orman alanları mevzuatı gibi koruma mekanizmasını ayarıştıran mevcut yasal çerçeve bütünleştirilecek; koruma mevzuatında istisna haller yaratan yasal düzenlemeler kaldırılacaktır. Koruma için gerekli ekonomik kaynakları yaratacak düzenlemelere öncelik verilecek; koruma ile yetkili kurumlar, bilimsel, demokratik, şeffaf karar mekanizmaları ve izleme sistemleri ile yeniden yapılandırılacaktır. - Kıyı alanlarının kamusal kullanımına yönelik mevzuat güncellemesi yapılacak; kıyılarda yoğun yapılaşmaya sebep olan düzenlemeler engellenecektir. - Kıyı mevzuatı; doğal ve kültürel değerlerin çevresel, toplumsal ve ekonomik boyutlarıyla değerlendirilmesine ve bu boyutların birbirini beslediği döngüsel bir ilişki kurma hassasiyetiyle ele alınmasına yönelik bir yaklaşım ile alınacaktır. Kıyı mevzuatındaki kınının kamu yararına kullanımı ilkesiyle çelişen kararlar revize edilecektir. <u>Afetler ve kentsel dönüşüm çerçevesinde:</u> - Afet riski altındaki alanların dönüştürülmesi hakkındaki mevzuat güncellenerek, afetlere dayanıklı yerleşmeler için planlama mevzuatı içinde özel tanımlar ve planlama araçları geliştirilecek; riskli yapıların dönüşümünde sorumluluklar ve yetkiler, yerindenlik esasına uygun şekilde yeniden tanımlanacak; - Kentsel dönüşüm uygulamalarını toplumsal refah ve adalet perspektifinden ele alan, finansal ve toplumsal olarak "Kapsayıcı ve Katılımcı Kentsel Dönüşüm Yönetişim Sistemi" kurulacak; - Kentsel dönüşüm uygulamalarında metropol ölçeğinde önceliklerin belirlenmesi konusunda her düzeyde etkin bir koordinasyon sağlanacak; - Çevresel, kültürel ve sosyal etki değerlendirme mevzuatına ilişkin eksiklikler giderilecek; orta ve büyük ölçekli yatırımlar ve yapılaşmalar için Kentsel Afet ve Risk Etki Değerlendirmesi zorunlu hale getirilecek; bu risk ve etki değerlendirmelerine ilişkin izleme mekanizması kurulacak;	T1A1H4 T4A1H6 T6A4H1

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Kent Mutabakatı	- Antidemokratik uygulamalara neden olan mevcut kentsel dönüşüm çerçevesine karşı bilimsel, veri ve hak temelli kentsel dönüşüm normları yasalarla güvence altına alınarak uygulanacaktır. Bu çerçevede başta konut üretimi olmak üzere TOKİ'nin yetkileri özellikle büyükşehirlerde sınırlandırılarak, bu alandaki yetkiler gerekli kaynaklar gözetilerek büyükşehir belediyelerine bırakılacaktır. Benzer biçimde, büyükşehirlerde kamu arazilerinin dönüşüm amaçlı kullanılabilmesine olanak sağlayacak biçimde bu arazilerin yerel yönetimlere devri gerçekleştirilecektir. <u>Toplumsal katılım bağlamında:</u> - Mekânsal planların ilgili tüm kamu kurumlarının ve bilim insanlarının koordinasyonu ile yapılarak, sürecin şeffaf ve hesap verebilir bir şekilde takip edilebilmesi sağlanacak; - Tüm stratejik ve mekânsal planlama ile kentsel tasarım süreçlerinde yurttaş ve sivil toplum katılımı, mümkün olan en erken aşamada gerçekleştirilecek; bu doğrultuda bilgilendirme ve itiraz süreçlerinin ilerisinde, katılımcı kentsel planlama ve tasarım yaklaşımları mevzuatta yer alacak; - Planlamada ayrıcalıklı imar düzenlemeleri terk edilerek, toplumsal fayda öne çıkarılacak; - Kentsel hizmetlerin ve olanakların, yurttaşlar ve sivil toplum başta olmak üzere, katılımcı yönetimine ilişkin model üretilecektir.	T1A6H5 T7A6H5 T6A4H1
Yerel Yönetimler Mutabakatı	Kentlerin artan önemine karşılık gelen yeni bir yerel yönetimler mimarisinin de hızlı biçimde inşası gerekmektedir. Bu çerçevede mevcut yapılanmanın birikimlerinden yararlanan ve aksayan sorunlu yönlerini onaran/iyileştiren ve güncel gelişmelerin gerektirdiği yeni yerel yönetim kurumları inşa eden bir yaklaşım çerçevesinde aşağıdaki çerçeve geliştirilmiştir: Ulusal düzeyde sağlanacak mutabakatın en önemli muhatabı belediyelerdir. Bu çerçevede yerel yönetimlere yönelik düzenlemelerin bu birimlerin geniş katılımı ile yapılması esastır. Bu konuda etkin biçimde rol üstlenebilecek şemsiye örgüt olarak Türkiye Belediyeler Birliği (TBB) önemli roller üstlenecektir. Temsil yapıları demokratikleştirilmiş ve geniş bir yelpazeyi yansıttığı ölçüde TBB, ulusal ölçekte belediyelerin bireysel katılımını dışlamadan yapılacak düzenlemelerde başta mutabakat zemininde olmak üzere etkin rol üstlenecektir.	T7A3H4

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Yerel Yönetimler Mutabakatı	Bölge Belediye Birlikleri ve Bölge Kalkınma Ajansları: Ekonomik kalkınma, afet ve ekolojik onarım, su havzaları ve çevresel sorunların yanında altyapı sağlanması gibi konularda bölge, önemli bir ölçek olarak öne çıkmaktadır. Söz konusu konuların mali büyüklüğü ve çok sayıda yerleşmeyi içermesi nedeniyle bölge ölçeği çok sayıda belediyenin yanında merkezi ve yerel yönetim birimlerinin birlikte çalışmasını gerektiren özellikler taşımaktadır. Bu çerçevede bölge ölçeğinin kurumsal mimarisi nezdinde bir yandan belediye birliklerinin diğer yandan da merkezi yönetimin bölge ölçeğinde iyi tanımlanmış bir iş bölümü ve iş birliği çerçevesi içinde birlikte çalışması önemlidir. Bu çerçevede özellikle bölge kalkınma ajanslarının işlev, kurumsal mimari ve temsil açısından yeniden kurgulanması ve merkezi yönetim ile yerel yönetim arasında bir köprü görevi görebilecek bir esneklik ve yerel temsil kabiliyetine kavuşturulması önemlidir. Bu çerçevede bölgesel belediye birlikleri de benzer bir yenilenme ile bölgesel ölçekli planlama ve proje uygulamalarında öne çıkacaktır. Öte yandan bölgesel nitelikte planlamanın yanında proje ve uygulamalarda bölge tanımının, gelişme koridorları anlayışının uygulanmasına olanak verecek biçimde esnekleştirilmesi sağlanacaktır. Büyükşehir Belediyeleri: Büyükşehir belediyelerinin sorumluluk alanının il sınırlarıyla tanımlanması, bütünlüklü bir işleyişi ve ilçe belediyeleriyle eş güdümü sağlamak açısından olumlu olmakla birlikte; güncel ihtiyaçlara yanıt verecek dikkate değer iyileştirmeler gerekmektedir. Büyükşehir belediyelerinin yerel ekonomik kalkınma, ekolojik ve çevresel sürdürülebilirlik, afetler, sosyal politika ve kurumlar arası eş güdüm açısından daha geniş yetkilerle donatılması etkin bir yerel yönetim modelinin ihdasının ön şartıdır. Büyükşehir belediyelerinin (yerel) ekonomik kalkınma ve ekolojik onarım projeleri başta olmak üzere gelişme koridorları ve ekolojik bölgelerde sınırları ötesinde iş birliği ve proje geliştirme yetkilerine sahip olması önemli bir gereksinimdir. Bu türden ikili ya da çok taraflı iş birliklerinde, proje esaslı belediye birlikleri oluşturulması olanağı sağlanacaktır. Öte yandan ilçe belediyelerinin de benzer biçimde daha fazla sorumluluk üstlendiği bir iş bölümü çerçevesinin kurulması önemlidir. Özellikle özgünlükleri ve yerel zenginlikleri öne çıkartma konusunda, ilçe belediyelerinin daha geniş sorumluluklar üstlenmesi sağlanacaktır.	T7A3H4

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Yerel Yönetimler Mutabakatı	Kent Konseyleri, Üniversiteler, Meslek Odaları: Kentlerin artan önemi ve büyüyen sorunları karşısında, kamu otoritesinin merkezi ve yerel düzeyde seferberliği önemli olmakla birlikte; kentsel yaşamın ve sorunların birincil muhatabı olan toplumsal kesimlerin de harekete geçirilmesi, başarılı bir kentleşme ve yerel yönetim pratiği açısından yaşamsaldır ve demokratik yaşamın da gereğidir. Bu konudaki stratejiler, güçlü toplumsal katılım başlığı altında ele alınacak olmasına karşın; farklı düzeylerdeki üç farklı kurumsal yapının kent yönetimleri açısından ayrı bir önemi vardır. Kent konseyleri azımsanmayacak bir deneyimle ve yaygınlıkla yerel yönetimlerin yanı başında önemli bir katılım kanalı olarak işlev görmekle birlikte; konseylerin istenilen etkinlik düzeyine ve yaşamsallığa ulaşamadığı bilinmektedir. Önümüzdeki dönemde, kent konseylerinin işlevler ve mali açıdan güçlendirilmesi ve etkili hale getirilmesi önemlidir. Özellikle büyükşehirlerde, kent konseylerinin tek mecra olmasa da semtlerden beslenerek oluşması ayrıca önemlidir. Benzer biçimde üniversitelerin ve meslek odalarının önümüzdeki dönemde kentlerin bilgi ve uzmanlıkla olan ilişkisinin derinleştiği ve önem kazandığı bir ortamda, yerel yönetim alanına güçlü biçimde dâhil edilmeleri gerekmektedir. Ekonomiden ekolojiye, sosyal politikadan altyapıya çok geniş bir alanda üniversitelerin ve meslek odalarının ürettiği uygulamaya dönük bilginin işe koşılması, kentlerin karşı karşıya olduğu meydan okumaların anlamlı yanıtlanabilmesi açısından önemlidir. Belediyeler: Büyükşehir statüsünde olmayan orta ve küçük ölçekli belediyelerin de büyükşehir örneklerine benzer biçimde yetki ve mali olanaklarının güçlendirilmesi önemlidir. Özellikle nüfus hareketleri söz konusu olduğunda, dengesizlikleri artıran iç göç hareketlerinin dengelenmesi açısından söz konusu güçlendirme önemlidir. İstanbul gibi büyük metropollere yığılmanın önlenmesi, bu yerleşmelerde artan yaşam maliyetlerinin yarattığı olumsuzlukların giderilmesi açısından da, orta ve küçük ölçekli kentlerin çekiciliğinin artırılması gerekmektedir. Bu çerçevede kurumsal yeniden yapılanma programının önemli hedeflerinden biri, büyükşehir statüsünde olmayan yerel birimler ve belediyeler olacaktır. İl Özel İdareleri: Büyükşehir Belediyesi statüsünde olmayan illerde kırsal kesime yönelik olarak İl Özel İdareleri'nin yerel yönetim statülerinin yeniden değerlendirilerek, temsil kabiliyeti ile kurumsal mimari ve özellikle tarım konusundaki işlevlerinin güçlendirilmesi yoluna gidilmesi önemlidir. Özellikle tarımsal üretim ve gıda yeterliliğinin son derece önemli hale geldiği bir dönemde, tarımsal alanların en etkin biçimde kullanılmasına yönelik kurumsal altyapının güçlendirilmesi hayatidir.	T7A3H4

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Kentsel/ Yerel Mali Reform	Mali Reform kapsamında: - Yerel yönetimlerin merkezi yönetime mali bağımlılığını azaltacak biçimde yerel öz kaynaklar oluşturulacak ve bu kaynakların yerel düzeyde vergilendirilmesi sağlanacaktır. Bu çerçevede imar planından ve işlev değişikliklerinden kaynaklı değer artışlarına yönelik vergilendirme sürecinde belediyelerin sorumlu kurumlar olarak öne çıkarılması sağlanacak; - Adil bir vergilendirme sisteminin varlığını zorlaştıran dolaylı vergilerin ağırlığının azaltılması, dolaysız vergilere ağırlık verilmesi ile gelir, kazanç ve mülkiyet üzerinden kademeli vergilendirme sistemi esas hale getirilecek, böylelikle vergilendirmede adalet sağlanacak; aynı zamanda kentlerde hayata geçirilecek temel gelir uygulamasının da temel gerekliliklerinden biri hayat geçirilmiş olacak;⁵ - İklim adaletini hedef alan yeni vergi kaynakları yaratılarak, vergilendirmenin gelir dağılımını dengeleyici bir araç haline getirilmesi sağlanacaktır. Yerel yönetimlerin mali özerkliğinin sağlanması amacıyla: - Özellikle yerel yönetimlerin yetki ve sorumluluk alanında bulunan konularda, yerel yönetimlere vergi tanımlama ve vergi oranlarına karar verme yetkisi tanınacak; - Yerel yönetimlerin merkezden alınan payları, yetki ve hizmet alanları ile paralel olarak belirlenecek; - Yerel yönetimlerin mali kapasiteleri artırılacak ve (öz) kaynak geliştirme imkânları genişletilecek; - Kentsel yapılı çevreye müdahalelerin yarattığı rantın, kamusal yatırım olarak topluma geri dönüşünü sağlayan, arazi değerlerinin vergilendirilmesi, değerli konut vergisi, emlak vergisi, boş konut vergisi gibi mülkiyet odaklı dolaysız vergilerin, yerel nitelikleri gereği ağırlıkla yerel yönetimler tarafından belirlenmesi, toplanması ve yerel hizmetlere tahsis edilmesine ilişkin bir sistem kurgulanacak; - Yerel yönetimlerin bütçelerini, katılımcı, şeffaf ve hesap verebilir şekilde kullanmalarını sağlamak için, semt düzeyinden metropol düzeyine kadar, değişen ölçeklerde ve temalarda yurttaş bütçesi ve katılımcı bütçe uygulamaları hayata geçirilecektir.	T7A6H5 T7A6H6

⁵ Toplumsal Refah ve Adalet Meydan Okuması altında bulunan "Yoksullukla Mücadele ve Sosyal Destek Mekanizmaları" Stratejik Eylem Çerçevesi ile eş güdümlü uygulanacaktır.

Stratejik Eylem Çerçevesi 2: Küresel Ağlar ve Kent Diplomasisi

İstanbul'un yöneti(şi)m modelinin, sürdürülebilir (yerel) kalkınmacılık ile toplumsal dayanıklılığı öne çıkaran ve (yerel) refah devleti modelini, yerel yönetim düzeyinde sentezleyen bir anlayış etrafında kurulması amaçlanmaktadır. İstanbul, küresel sorunlara hakkaniyetli tavır oluşturan bir metropol olarak, ulusal ölçeğin ötesine giden bir vurgu ile yönetim anlayışını geliştirecek; bu süreci başarılı bir şekilde sonuçlandırmak için, kent diplomasisi bir araç olarak kullanılacaktır. Ulusal ve küresel pozisyonu ile İstanbul, uluslararası ağların kurulmasında ve geliştirilmesinde, yönetiminde ve karar vermede, katılımcı demokratik yaklaşımların hayata geçirilmesi konusunda öncü bir şehir olacaktır. Sınır ötesi bilgi ve deneyim paylaşımı, finansal kaynak ya da teknik uzmanlık arayışı, ortak proje ve iş birliği geliştirme, küresel tartışmalarda söz sahibi olma gibi amaçlarla kurduğu ilişkileri kalıcı hale getirecek; çözüm üretebilme kapasitesini ve etki alanını artıracaktır. Bu kapsamda, uluslararası deneyim paylaşımını kolaylaştırmak ve katılım diyalogunun gündemde kalmasını teşvik etmek için küresel gündemlere dâhil olunacak ve yerel sesleri küresel forumlara taşımaya yatırım yapılacaktır.

Küresel ekonomi ve kurumlar ilişkisi üzerine odaklanan stratejik eylem çerçevesi, afeti odağına alan bölgesel planların yapılması ve uygulanması ile iklim krizi ve afetler ile mücadele çatısı altındaki pek çok taahhüdün gerçekleşmesi için etkin bir deneyim paylaşımı sağlayarak, **Çevre ve Ekoloji Meydan Okuma Alanına** katkıda bulunmaktadır.

İstanbul, kent mekânına dair evrensel ilkeleri benimseyen ve geliştiren bir hub/öncü şehir haline gelme ve küresel ağlar üzerinden iş birlikleri kurarak Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'nın (SKA) yerine getirilmesi sürecinde yerelin katkısıyla güçlenecektir. Bu stratejik eylem çerçevesi ile **Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım Meydan Okuma Alanındaki** hedeflerin hayata geçmesi desteklenecektir. İstanbul'un kent mekânına taşıdığı özgün bilgi ve değerler, kent diplomasisi ile küresel ölçekte güvence altına alınacak; kaynağını bu değerlerden alan mekân üretme gücü ile diğer kentler için rehber deneyimler ortaya konacaktır. Küresel sorunlarla baş etmede deneyim aktarımının bir araç olarak görüldüğü kent diplomasisi eylem adımları ile İstanbul'da yerel yönetim bu küresel krizlerin yerelde mekânsal adalet üzerine etkilerini ele ala-

rak yerel, bölgesel ve uluslararası öğrenme ağlarının kurucusu olacak; iklim adaleti, göç, enerji krizi gibi pek çok konuda, uluslararası iyi uygulama ve deneyim paylaşımı ile **Toplumsal Refah ve Adalet Meydan Okuma Alanında** hedeflenen nitelikli, kapsayıcı ve erişilebilir kentsel hizmetlerin sunulmasına destek olacaktır.

Adil bir kentleşme ve hakkaniyetli bir yerel yönetim anlayışının temsilcisi olmaya odaklanan eylemlerin yanı sıra; demokrasi, katılım ve müzakere alanında uluslararası deneyim paylaşımı ile Yönetişim ve Demokrasi Meydan Okuma Alanının bütününde hedeflenen toplumsal katılım ve müzakere kültürünün gelişmesine katkıda bulunulacaktır.

Kentin farklı paydaşlarının uluslararasılaşma konusundaki stratejilerinin uyumlu hale getirilmesi ile uluslararası alanda Türkiye'nin ve İstanbul'un görünürlüklerinin sağlanması ve güven tesis edilmesi, **Ekonomi ve Kalkınma Meydan Okuma Alanında** hedeflenen küresel ölçekte ekonomik rekabet gücünün artırılmasına katkıda bulunacaktır. Ayrıca İstanbul'un, uluslararası ağların odağında yer alan bir şehir olarak yerelde dönüşümü desteklemek ve finanse etmek için bu ağlarla iletişimde olması ve bu ağlarda temsil edilmesi sağlanacaktır.

İstanbul'un küresel rolünü güçlendirmek için aşması gereken engellerden biri de kaynak geliştirilmedir. İstanbul'un uluslararasılaşma stratejisinin hayata geçirilmemesi ve kurumsal bir yapıya oturtulmaması durumunda uluslararası koordinasyon, bilgi paylaşımı ve sektörler arası iş birliğinin sağlanamaması riski bulunmaktadır. Bir diğer risk ise İstanbulluların ve sivil toplumun sürece dâhil edilerek yerel yönetim birimlerinin kurabileceği ortaklıkların kapsamının genişletilmemesi halinde, kent diplomasisinin yalnızca yerel yönetim temsilcileri tarafından yürütülen bir uygulama olarak kalmasıdır.

Tablo 4. Stratejik Eylem Çerçevesi 2: Küresel Ağlar ve Kent Diplomasisi

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa ↔ Orta → Uzun		
Uluslararası Kent Koalisyonu ○ ↔	İstanbul gibi dünya kentleri giderek artan biçimde küresel düzlemde oluşan farklı niteliklerdeki ilişki ağlarında aktif biçimde varlık göstermektedir. Kimi durumda ekonomik, kimi durumda beşeri, kimi durumda da ekolojik sorunlar çerçevesinde etkinlik gösteren küresel ilişki ağları ve bunların etrafındaki kurumsallaşmalar, dünya kentlerinin önemli hedef alanlarından biri haline gelmiştir. Kent diplomasisi bu ilişkileri tanımlamak için sıkça kullanılmaktadır. İstanbul, son dönemde kent diplomasisi alanında son derece aktif hale gelmiş; katılmanın ötesinde Balkan Kentleri Ağı örneğinde olduğu gibi kurucu dünya kenti statüsüyle öne çıkmıştır. Bu çerçevede İstanbul, kent diplomasisi alanında aktif ve öncülük eden stratejisini güçlendirerek sürdürecektir. Uluslararası Kent Koalisyonu stratejik eylemi kapsamında: - Uluslararasılaşma süreci deneyimlerini ve içgörülerini paylaşmaları için, ilham veren şehirler iş birliğine davet edilecek; - Uluslararası arenada Türkiye'nin ve İstanbul'un görünürlüğü sağlanacak ve iş birliklerinin hayata geçirilmesine öncülük edilecek; - Uluslararası platformlarda güven tesis edilecek; - Kentin farklı paydaşlarının, uluslararasılaşma konusundaki stratejilerini uyumlu hale getirmelerine destek olunacaktır.	T5A3H3
Uluslararası Kent Ağları ○ ↔	Uluslararası Kent Ağları stratejik eylemi kapsamında: - İstanbul'da yerel yönetim, adil kentleşme ve kapsayıcı şehirler için yerel, bölgesel ve uluslararası öğrenme ağlarının kurucusu olacak; - Uluslararası deneyimin Türkiye'ye yayılması için yeni deneyim paylaşımı ağlarının kurulması teşvik edilecek; - Bunun için, beş meydan okuma alanında ilişki kurulması gereken küresel ağların bir listesi oluşturulacak; İBB bünyesinde bu ağlar ile iletişimi ve koordinasyonu yürüten üst düzey bir sorumluluk alanı oluşturulacaktır.⁶	T5A1H4

⁶ İstanbul Mirası Ağı Eylem Çerçevesi "Ulaşım mirası ağı eylem programı" kapsamında Via Egnatia projesi, güzergâh üzerindeki Balkan kentleri ve İBB arasında kültürel miras odaklı kent diplomasisi ve iş birliklerinin geliştirilmesini hedefleyerek aynı zamanda Uluslararası Kent Ağları eylem programı kapsamında bir uygulamadır.

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa ↔ Orta ↔ Uzun		
Küresel Müzakere ve Kentsel Demokrasi Enstitüsü ○ ↔	İstanbul'da kentsel politikaları belirlerken ihtiyaç duyulan bilimsel, veriye dayalı ve demokratik işleyişe sahip, sivil toplum bileşenlerinin yer aldığı bir sivil oluşum olarak Küresel Müzakere ve Kentsel Demokrasi Enstitüsü kurulacaktır. Enstitü, yerel yönetimlerin çalışmalarını kent hakkı bağlamında izleyecek ve değerlendirme çalışmaları yürütecektir. Enstitü aracılığıyla İstanbul'un, sivil toplum ile birlikte yönetimi sağlanacaktır. Bu kapsamda: - İstanbul'da yönetim ve karar vermede, katılımcı demokratik yaklaşımların hayata geçirilmesinde ve yerel demokrasi alanında dünyada lider bir şehir olunması yolunda atılacak adımlar izlenecek ve raporlanacak; - Sorunların ve güncel meselelerin İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nden başlayarak; Gündem 21, Habitat Gündemi, Yeni Binyılda Kentler ve Yerel Yönetimler Kurultayı Nihai Bildirgesi, Binyıl Bildirgesi, Binyıl Kalkınma Hedefleri, Yerel Yönetimler Avrupa Şartı, Kentlerde İnsan Haklarının Korunması için Avrupa Şartı, Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı, Kültür İçin Gündem 21 gibi çerçeveler üzerinden izlenmesi ve değerlendirilmesi sağlanacak; - Enstitü, İstanbul Uluslararası İzleme Ofisi ile birlikte, yapılan değerlendirmelerin yerel yönetimler için politikalara dönüşmesi için çalışacak; - Sivil toplum bileşenlerinin ve kent konseylerinin bir araya geldiği Enstitü, Kent Hareketleri Ağı'nın ve kent konseylerinin de parçası olacak;⁷ - Küresel Müzakere ve Kentsel Demokrasi Enstitüsü, tarih boyunca birlikte yaşam, uzlaşma ve çatışma tecrübelerinin damıtıldığı Tarihi Yarımada'da, geleceğin küresel krizlerine karşı bir müzakere odağı olarak planlanacaktır.⁸	T7A8H1 T7A8H2 T7A8H4
İstanbul Uluslararası İzleme Ofisi ○ →	İBB bünyesinde kurulacak İstanbul Uluslararası İzleme Ofisi , Küresel Müzakere ve Kentsel Demokrasi Enstitüsü ile eş güdümlü çalışacaktır. Enstitünün izleme ve değerlendirme yaptığı belgeler çerçevesinde, yerel yönetimlerin sorumluluk almasını sağlamaya yönelik çalışmaların yürütülmesi ve verilen taahhütlerin yerine getirilmesi için İBB birimleriyle ortak çalışmalar yürütecektir.	T3A2H7 T6A1H2 T7A8H2

⁷ Söz konusu stratejik eylem, Yönetişim ve Demokrasi Meydan Okuma Alanı altındaki "Güçlü Toplumsal Taban ve Katılım" Stratejik Eylem Çerçevesi içerisinde de yer almaktadır.

⁸ Söz konusu eylem, Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım Meydan Okuma Alanı altındaki "Müzakere Odağı Tarihi Yarımada" Stratejik Eylem Çerçevesi ile ortak eylem olarak belirlenmiştir.

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa ↔ Orta ↔ Uzun		
Yerelde Göç Diplomasisi Platformu ○ ↔	Göçün mekânsal adalet üzerine etkilerini ele alan ve ulusal düzeydeki iş birliklerinin amaçlarından farklılaşarak, yerel yönetimlerin göç yönetişimi üzerine deneyimlerini paylaşmasına olanak tanıyan Göç Diplomasisi Platformu kurulacaktır. Bu platformun, İBB bünyesinde kurulacak olan "Göç Hizmet Merkezleri" ve "İstanbul Göç Müzesi" ile eş güdümü sağlanacaktır. ⁹	T7A1H6 T7A2H5
Yurtdışında Yaşayan İstanbullular (B)ağı ○ ↔	Yurt dışında yaşayan İstanbullular ile bağların sürdürülmesi, kültürel ilişkilerin geliştirilmesi ve yaratıcı (b)ağlar ile güçlenmesi için: - Dijital platformlar kurulacak, - Yurt dışında İstanbulluların yoğun olarak yaşadığı bölgelerde İstanbul temsilcilikleri kurulacak ve bu temsilciliklerde bağı güçlendirecek kültürel etkinliklerin ve sanatsal faaliyetlerin sürdürülmesi sağlanacaktır.	T7A8H2
Genç Yetenekler Tersine Göç Programı ○ ↔	Eğitimi tamamlamak üzere yurt dışında ikamet eden ya da Türkiye'de eğitim aldıktan sonra yurt dışında mesleğini yapan gençlerin Türkiye'ye dönmeleri için gereken akademik ve mesleki ortamın sağlanmasına yönelik bir program oluşturulacaktır.	T7A7H4 T7A7H6

⁹ Bu birimler, Toplumsal Refah ve Adalet Meydan Okuma Alanı içerisinde yer alan "Toplumsal Barış İçin Bir Arada Yaşam" Stratejik Eylem Çerçevesinde yer almaktadır.

Stratejik Eylem Çerçevesi 3: İstanbul Yerel Yönetimler Mimarisinde Dönüşüm

Bu eylem çerçevesi, başta belediyeler olmak üzere İstanbul'da yerel yönetimlerin farklı ölçeklerde 21. yüzyılın gereksinimlerine yönelik olarak yeniden yapılandırılmasını ve güçlendirilmesini hedeflemektedir. İstanbul'un yerel yönetimler mimarisinde öngörülen değişim, 21. Yüzyıl için Yerel Yönetim ve Kent Mutabakatı Eylem Çerçevesinde (Stratejik Eylem Çerçevesi 1) bulunan Yerel Yönetimler ve Kentleşme Mutabakatı'nda öngörülen değişimin, İstanbul'un özgün konumu dikkate alınarak somutlaştırılması olarak görülebilir.

İstanbul'un büyükşehir statüsü nedeniyle bu eylem çerçevesinde geliştirilen yapılanma, büyük ölçüde büyükşehir yönetim modeline odaklanan bir dönüşüm öngörmüştür. Öngörülen model, yerel yönetimlerin işlevlerini ve müdahale alanlarını, kurumsal mimariyi ve temsil kanallarını hedefleyen bir dönüşüm tanımlamıştır.

Bu eylem çerçevesi, merkezi ve yerel düzeyde örgütlenen kurumlar arasında güncelin ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikte iş bölümü ve yenilikçi koordinasyon mekanizmaları ile tüm kurumları açık, şeffaf ve hesap verebilir bir anlayışa yönelmeye davet edecektir. İstanbul'da çok aktörlü ve çok ölçekli yeni bir model ve denge kurulacaktır. Yerel yönetim aygıtının yeniden yapılandırılmasında tutarlı bir işleyiş açısından, yeni işlevsel bölüşümün beş meydan okuma alanı üzerinden yapılması ve işlevlerin yanında kurumsal mimarinin ve temsil kanallarının da, söz konusu meydan okuma alanları üzerinden kurgulanması öngörülmektedir. Bu doğrultuda, İBB iç işleyiş modelinden başlayarak İstanbul'un yerel yönetiminde yeni bir anlayış kurgulanacaktır.

İBB'nin diğer kamu kurumları ile arasındaki ve kendi içindeki koordinasyonun en üst düzeye çıkarılmasına yönelik yönetim mekanizmaları geliştirilecek; yerel yönetişimin gündeminde, diğer kamu kurumlarının ötesinde sendikaların, kooperatiflerin, siyasal örgütlerin, meslek örgütlerinin, kentsel hareketlerin ve öz örgütlenme yapılarının yer alması sağlanacaktır. Bu yolla, toplum ile birlikte, aşağıdan yukarıya hareket eden, iş birliğine açık, ortak akıl yaratma anlayışına dayalı katılımcı kent yönetişimi tesis edilecektir.

İstanbul'da yerel yönetim modelinin yerindenlik anlayışına uygun olarak yeniden yapılandırılması-na odaklanarak geliştirilecek işlevsel model, iklim krizi, su, enerji, atık, kirlilik gibi kentsel sorunların çözümünde koordinasyonun ve iş birliğinin en üst düzeye çıkarılmasını hedeflemektedir. Bu bağlamda, **Çevre ve Ekoloji Meydan Okuma Alanı**nda odaklanılan sorunların yerinden ve etkin koordinasyon ile çözülmesine katkıda bulunacaktır.

Bu stratejik çerçeve, demokratik bir şekilde örgütlenecek yerel yönetim birimleri, kentsel hizmetlerin sunumu ve mekânsal adaletin sağlanması konusunda yol gösterici olacak semt modeli ile **Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım Meydan Okuma Alanı**nda semtin, hem bir ölçek hem de mekânsal bir kurgu olarak işlevsel şekilde kullanılmasını sağlayacaktır.

Demokratik ve adil kentsel politika yapma biçimi, kent hakkını önceliklendiren yönetişim çerçevesi ve beraberinde katılımcı yönetişim araçlarının yaratılması, **Toplumsal Refah ve Adalet** kapsamında kentsel hizmetlerin daha yerinden, etkin ve kapsayıcı bir şekilde sunumunun sağlanması için ön plana çıkmaktadır. Yerel yönetim birimlerinin, dayanışma ağları, kooperatifler ve girişimcilerle iş birliği yapılabilecek araçlar ve alanlar açması ise **Ekonomi ve Kalkınma** alanında katkı sağlayarak dayanıklı bir İstanbul ekonomisinin oluşmasını sağlayacaktır.

Yerel yönetimlerin güçlenmesi ihtiyacına yönelik olarak hayata geçirilmesi gereken hususların, yalnızca merkezden yerele kaynak ve yetki aktarılması ile sınırlı kalması ve yerel yönetim aygıtının yeniden yapılandırılmasının kapsayıcı ve katılımcı modelleri içerecek şekilde gerçekleştirilememesi, önemli risklerdendir. Kentlerin karşı karşıya olduğu toplumsal refah ve adalet, ekonomi, çevre ve ekoloji alanlarındaki krizlerin yalnızca merkez - yerel ilişkileri ile ya da yerel yönetim aygıtının yeniden yapılandırılmasıyla karşılanmasının mümkün olmadığı göz önünde bulundurularak; İstanbulluların kapsayıcı katılımını gözetken önlemlerin alınması gerekmektedir. Bununla birlikte, İstanbul'un küresel ölçekteki önemi gereği, yerel yönetimi yeniden yapılandırma yaklaşımının, bölgesel ve uluslararası ölçeklere ilişkin perspektiflerle birlikte ele alınarak değerlendirilmesi önem arz etmektedir.

Tablo 5. Stratejik Eylem Çerçevesi 3: İstanbul Yerel Yönetimler Mimarisinde Dönüşüm

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa → Orta → Uzun		
İstanbul'un Bölgesel Rolü ve Kentler Arası İlişkilerin Güçlendirilmesi ● →	İstanbul, bir yandan küresel düzlemde üstlendiği işlevlerle Türkiye'yi en etkili biçimde temsil ederken; bir yandan da Türkiye coğrafyasının diğer yerleşmeleriyle, öncelikli olarak da Marmara Bölgesi'nde daha adil ve dengeli bir ilişkiyi kurma konusunda kararlı bir sorumluluk alacaktır. Bu kapsamda İBB bünyesinde kurulacak Marmara Bölgesel Koordinasyon Merkezi ile: - Marmara Belediyeler Birliği ve benzeri kurumlarla birlikte çalışılacak, bölgedeki diğer kentlerle ortak ve/veya kuruma özgü projelerin koordinasyonu ve süreç takipleri yapılacaktır; - İstanbul'un gelişim stratejileri, bölgesel ve ulusal ölçekle uyumlu hale getirilecek; - Öncelikli olarak bölgede yaşanabilecek afet ve risk durumlarını odağına alan bölgesel planların yapılması ve uygulanması sağlanacak; - Yerel yönetimin bilgi-belge yönetim sistemi ile bölgesel ve ulusal düzey sistemi senkronize hale getirilecektir.	T5A3H3 T6A4H2
İstanbul Çok Ölçekli/ Katmanlı Yönetişim Modeli ○●□★□▲ →	Başta İBB olmak üzere <i>İstanbul_Bölge</i> ölçeğinden <i>İstanbul_Semt</i> ölçeğine inen çok katmanlı bir İstanbul Yönetişim Modeli, tüm ilgili tarafların ve paydaşların katılımıyla inşa edilecektir. Her bir ölçek, kendi özgünlüğü çerçevesinde diğer ölçeklerdeki yönetim modeli ile etkileşimli biçimde çalışacaktır. Bu çerçevede öngörülen modelde <i>İstanbul_Bölge</i>, Marmara Bölgesi'ndeki diğer belediyelerle etkileşimli biçimde çalışırken; bu işleyişte Marmara Belediyeler Birliği önemli bir koordinasyon birimi olarak öne çıkmaktadır. <i>İstanbul_Metropoliten</i>, esas olarak İBB'nin asli sorumluluk alanı olarak tanımlanmıştır. Öte yandan <i>İstanbul_İlçe</i>, ilçe belediyelerinin asli muhatap olduğu ölçek olarak tanımlanmıştır. <i>İstanbul_Semt</i>, İstanbul Yönetişim Modeli'nde mahalleleri de içerecek biçimde günlük yaşamın örgütlediği ve aşağıdan yukarıya katılım süreçlerinin tanımlandığı bir ölçek özelliği göstermektedir.	

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★ Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa → Orta → Uzun		
İBB Kurumsal Mimarisi ve Yönetişim Modelinin Yeniden Yapılandırılması ★ →	İBB'nin kurumsal mimarisinin ve yönetim modelinin, yeni ihtiyaçlar ve katılım yöntemleri göz önünde bulundurularak yeniden kurgulanacağı bir model oluşturulacaktır. Bu model, İstanbul'daki diğer yerel yönetimlerle müzakere edilerek eş güdümlü bir şekilde ortaya çıkartılacak ve uygulanacaktır. - Kurumsal mimarinin yeniden yapılandırılması, beş temel kriz/ meydan okuma alanı etrafında şekillendirilecektir. Belediye Meclisi işleyişinde komisyonların da söz konusu beş alanı dikkate alacak biçimde düzenlenmesi önerilecek; - Benzer bir dönüşüm, ilçe belediyeleri ve kent konseyleri ile de müzakere edilecek; - İBB'nin kurum içindeki görev, yetki ve kaynakları başta olmak üzere tüm hususları, mekânsal ve ekolojik ölçütler, katılım, denetim vb. konular da ele alınarak yeniden yapılandırılacaktır.	
	İstanbul Planlama Ajansı: İstanbul'un bir bütün olarak geleceğe taşınmasında Vizyon 2050 Strateji Belgesi ve Eylem Planı ve üst ölçek planlama çalışmalarının gerçekleştirilmesinin, izlenmesinin ve revizyonunun yanında, belediye stratejik planı ile olan tutarlılığının sağlanmasından sorumlu kurumsal yapılanma İstanbul Planlama Ajansı'dır. Vizyon 2050 Stratejik Planı ve diğer planlama çalışmalarının yanında 5 meydan okuma alanı başta olmak üzere strateji geliştirmede, araştırmada ve katılımcı süreçlerin tasarlanmasında da İPA'nın öncü bir rolü olacaktır. İPA, İstanbul deneyimlerinin diğer yerel yönetim birimlerine ve kentlere aktarılmasında da öncü rol üstlenecektir. - İBB bünyesindeki farklı genel sekreter yardımcılıklarına bağlı birimler ve iştirakler arasındaki iş birliğini ve eş güdümlenmeyi mümkün kılacak birimler arası koordinasyon modeli geliştirilecektir. Konut Ofisi, İstanbul Gıda Konseyi gibi yeni yapıların, İBB'nin organizasyon yapısı içindeki yeri ve ilişkiler ağı kurgulanacak;¹⁰ Demokrasiyi Güçlendirme, Katılım ve Aktif Yurttaşlık Müdürlüğü kurulacak;¹¹ - İlçe belediyeleri ve diğer kamu kurumları ile koordinasyon modeli oluşturulacak ve bu model hayata geçirilecek; - İBB Paydaş Yönetişim Modeli,¹² İstanbul Vizyon 2050 Strateji Belgesi ve Eylem Planı kapsamında tanımlanan rollerle yeniden ele alınacaktır. Bu çalışma içerisindeki sivil toplumla iş birliğini ve katılım konularını ele alan modelin hayata geçmesi sağlanacak;	T7A8H2 T7A8H4

¹⁰ Yeni kurulması önerilen birimlerin detaylı anlatımı ilgili eylem çerçevesi ve eylemde yer almaktadır.

¹¹ Söz konusu birimlerin, "Küresel Ağlar ve Kent Diplomasisi" Stratejik Eylem Çerçevesinde yer alan Küresel Müzakere ve Kentsel Demokrasi Enstitüsü ile "Güçlü Toplumsal Taban ve Katılım" Stratejik Eylem Çerçevesi içerisinde yer alan yapılarla iş birliği içinde çalışması öngörülmektedir.

¹² İBB (2022). İstanbul Kent Konseyi Paydaş Yönetişim Modeli ve Katılımcılık Rehberi Uzay Haritası (Paydaş Yönetişim Modeli) (yayınlanmamış rapor).

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★ Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa → Orta → Uzun		
İBB Kurumsal Mimarisi ve Yönetişim Modelinin Yeniden Yapılandırılması ★ →	- Kurum içi demokrasinin geliştirilmesi için çalışanların karar mekanizmalarına katılımı sağlanacak; - Kadınların siyasal katılımını artırmak, karar süreçlerine dâhil olmalarına olanak tanımak ve istihdamda cinsiyet eşitliğini sağlamak için yerel yönetimlerde kadın yönetici sayısı artırılacak; - Çevresel etki değerlendirmesinin yanı sıra tüm projelerin, İstanbul Vizyon 2050 Strateji Belgesi çerçevesinde etki değerlendirilmesinin yapılması sağlanacak; - İBB bünyesinde yapılan tüm strateji planlarının ve eylem planlarının, İstanbul Vizyon 2050 çerçevesinde gözden geçirilmesi, revize edilmesi ve uyumlaştırılması sağlanacaktır.	T7A8H2 T7A8H4
İBB Üniversiteler Meslek Odaları İş Birliği Ağı ★ →	Krizlerin süreklilik kazandığı bir ortamda bilgi, kentlerin anlamlı politikalar üretebilmesinde her zamankinden önemli hale gelmiştir. Meydan okuma alanlarının her birinde kentin bilgisinin öne çıkışı üniversiteler ve meslek odalarını diğer kentsel bileşenlerin bir adım önüne çıkarmaktadır. Üniversiteler ve meslek odalarının kentsel politikalar alanında kalıcı ve kurumsallaşmış katkılar yapabilmele-ri açısından bu kurumların söz konusu alanlardaki rollerinin protokollerle tanımlanmasına gidilecektir. Oluşturulacak İBB-Üniversiteler-Meslek Odaları İş Birliği Ağı İBB kurumsal mimarisinin parçası haline geldiği ölçüde; - VEP'in tanımladığı beş meydan okuma alanının her birinde iş birliğine uygun eylem alanları ve projelerde üniversite ve meslek odalarına yönelik görev tanımlamaları katılımcı bir çerçevede yapılacak ve protokollere dönüştürülecektir. - Bu süreçte üniversite öğrencilerinin eğitim gördükleri alanlara uygun eylem alanları ve projelerde istihdamı, burs programlarıyla da ilişkilendirilerek yapılacaktır. Meslek odaları ve grupları açısından deprem, ekolojik onarım, güçlendirme gibi alanlarda üstlenilen sorumlulukların meslek odası üyelerini en geniş biçimde kapsamı sağlanacaktır. - Tüm ölçekler yanında semt ölçeğinde yürütülecek programlarda teknosemt örneğinde olduğu gibi gerek üniversitelerin ve bünyelerinde kurulan teknokentlerin gerekse meslek odalarının aktif rol oynaması ve eğitim programlarının her aşamasında yer almaları sağlanacaktır. Benzer türden roller cinsiyet eşitliğinden organize sanayi bölgelerine yönelik programlara, genç işsizliğinden üniversite mezunu işsizliğine kadar geniş bir alanda oluşturulan programlarda üniversite ve meslek odaları kurucu kurumlar olarak yer alacaktır.	T7A3H4 T7A8H2

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ☐ Küresel ☒ Ulusal ☐ Bölgesel ☒ Metropolitan ☐ İlçe ☒ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : ☐ Kısa ☒ Orta ☐ Uzun		
Akıllı Şehir İstanbul ve Veriye Dayalı Karar Alma Modeli ★↔	İstanbul'da kentsel altyapı ve hizmetlerinin sunumunda akıllı teknolojilerin kullanımı sağlanacak, tüm kentsel altyapıların afetlere dayanıklılığının artmasına yönelik çalışmaları yürütmek üzere koordinasyon sağlanacaktır. İstanbul Veriye Dayalı Karar Alma Modeli geliştirilerek İstanbulluların kentin büyük verisi üzerinde haklara sahip olduğu, İstanbul'daki yerel yönetimlerin, yerel inisiyatiflerin, girişimcilerin ve toplumun ihtiyaç duyduğu, topluma ait verinin açık bir şekilde paylaşımı ve kullanımı konusunda bir çerçeve geliştirilecektir. Bununla birlikte İstanbulluların yapay zekâ kullanımı ve derin öğrenme kapasitelerini geliştirebilecekleri kentsel hizmet çerçevesi kurgulanacaktır.	T3A6H1 T3A6H3 T3A6H4
İstanbul Vizyon 2050 Dijital Platformu ★↔	İstanbul Vizyon 2050 Strateji Belgesi ve Eylem Planı, İstanbul'u geleceğe hazırlarken bir dizi ilke ve - başta ekolojik değerler olmak üzere - yaşam alanlarımızı korumayı ve iyileştirmeyi hedefleyen stratejiler benimsemiştir. Dijital platform üzerinden İstanbul'un gelişimine etkiye bulunan tüm kurumları hedefleyerek, bu ilkelere ve stratejiye uygun işleyiş gösteren ve İstanbul'a katkıda bulunan kurumlara, başvuruları halinde, İstanbul Vizyon 2050 işareti taşıyan bir belge verilecektir. Bu belgenin asıl amacı, söz konusu kurumun projelerinin ve uygulamalarının İstanbul dostu olduğunu göstermesidir.	T3A6H3 T3A6H4 T7A8H2
Kırsal Yerleşimlere Yönelik Hizmet Modeli ★↔	Kırsal Yerleşimlere Yönelik Hizmet Modeli kapsamında: - İstanbul Vizyon 2050 mekânsal şeması ile ilişkili olarak, İstanbul'da kırsal nitelikteki yerleşimler ve bu yerleşimlerin farklı nitelikteki hizmet ihtiyaçları tespit edilecek; - İstanbul'da büyükşehir yasası ile mahalleye dönüşen beldelerin ve köylerin kırsal niteliklerinin korunması ve merkezdeki yerleşimlerin farklı ihtiyaçlarının sağlanabilmesi için düzenlemeler yapılacaktır; - İstanbul'da kırsal nitelikteki farklı hizmet ihtiyaçlarına cevap verecek bir yönetim modeli üretilecek; Dayanıklı Semt Yönetişim Modeli ile entegre şekilde kırsal yerleşimlere özgü konseylerin ve topluluk modellerinin kurulması sağlanacak; İBB içinde, İstanbul kırsalı ile ilgili karar alma süreçlerini katılımcı bir şekilde yürütmeye ve kırsalda yaşayanların ihtiyaçlarını daha iyi anlamaya yönelik Kırsal Hizmetler Ofisi kurulacaktır.	T3A6H5 T4A2H3

Stratejik Eylem Çerçevesi 4:
Güçlü Toplumsal Taban ve Katılım

İstanbul yönetiminin demokratik ve katılımcı bir anlayışa dönüşümü, kurumsal seviyede dönüşümün ötesinde; sivil alanın güçlenmesi, onu oluşturan bileşenlerin ve İstanbul sakinlerinin, örgütlenme kapasitesi yüksek, aktif yurttaşlar olarak kentsel politikaların belirlenmesine katkıda bulunabilmesiyle mümkündür. Yeni bir kentsel demokrasinin inşası, İstanbul'u etkileyen kararların yaşayanlara eşit olanak ve söz hakkı sunularak alınması; kamusal mekânda demokratik bir ilişki yürütülmesi ve özgür ifade ile yakından ilgilidir. Yaşanılan mekâna yönelik aidiyet bağının gelişmesi ve toplumsal dayanışma ağlarının güçlenmesi, yerel demokrasinin sağlanmasında ön koşuldur.

İstanbul'da anlamlı bir katılım ve temsil işlevi oluşturulabilmesi için öncelikle, müşterek bir mekânsal aidiyet bağı kurulması; yöneten ile yönetilen arasındaki ilişkinin yerini, "müştereklik" ilişkilerinin alması; yerel yönetimin, toplumun farklılaşan taleplerini çoğulcu bir anlayışla karşılaması; böylelikle, kentsel aidiyetin ve toplumun birbirine duyduğu güvenin artırılması amaçlanmaktadır.

Bu kapsamda yapılacak ilk ve en önemli dönüşüm, semt düzeyinde merkezi yönetimden bağımsız bir yerel yapılanmanın geliştirilmesi ve yurttaşların, bu yapılar aracılığıyla kent yönetimine, politika üretme aşamasından başlayarak, düzenli ve demokratik katılımının sağlanması olacaktır.

Kent yaşamının demokratikleştirilmesiyle İstanbulluların, aktif yurttaşlar olarak tüm meydan okuma alanlarında kentsel politikaların belirlenmesine katılımı sağlanacaktır. **Çevre ve Ekoloji Meydan Okuma Alanındaki** konularda, sivil toplumun yerel yönetimle iş birliği yapabilmesi için alanlar ve süreçler oluşturulacaktır. Sivil toplumun ve İstanbulluların, kentsel hizmetler ile ilgili karar alma ve uygulama süreçlerine dâhil olmasıyla ve kentsel hizmetlerin mekânsal adaleti destekleyici, kapsayıcı ve erişilebilir niteliğinin geliştirilmesine sivil katılımın sağlanmasıyla, **Toplumsal Refah ve Adalet Meydan Okuma Alanındaki** toplumsal dayanıklılık hedeflerinin gerçekleşmesine katkıda bulunulacaktır. Kentsel müşterekleri kent hakkı temelinde daha iyi yönetmek, dayanışma ilişkilerinin gelişmesini ve mekânsal aidiyetin güçlenmesini sağlayacaktır. Bu sayede, **Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım Meydan Okuma Alanında** belirle-

nen mekânsal hedeflere katkı sağlanacaktır. Ayrıca sivil toplumun ve bireylerin, bu meydan okuma alanında tarif edilen katılımcı mekânsal planlama ve tasarım araçlarıyla süreçlere dâhil edilmesi garanti altına alınacak; dayanıklılık odaklı yönetim modeli ile toplumsal katılım, semt ölçeğinden başlayarak etkinleştirilecektir.

Katılımcı ve demokratik bir kent yönetimi ideali, ancak yeni bir kentsel demokrasi anlayışı içinde yeşerebilecek bir modeldir. "Güçlü Toplumsal Taban ve Katılım" stratejik eylem çerçevesi, yerindenlik prensibini, hayata geçirilecek reformlar ve mevzuat düzenlemeleri ile ilişkilendirmektedir. Ancak İstanbul'un yönetime katılma talebi, acil ve kritiktir. Mevzuata dayalı sebeplerle, yerel yönetimin sivil toplumla iş birliğinin sınırlandırılması ve sivil toplum üzerindeki baskı, bu stratejik eylem çerçevesinin amacına ulaşmasının önündeki en önemli risktir. Ayrıca, sivil toplum alanındaki düzenlemelerin, bir şekillendirmeden ziyade sivil toplumun özerkliğini koruyan bir kolaylaştırıcılık biçiminde tariflenmemesi ve sivil toplumun özgürlüğüne müdahale anlamı içermesi halinde, risk oluşturacaktır. Yerel yönetimlerin özerkliğine saygı gösteren merkezi yönetim kadar, yerel yönetimin de kentte sivil birlikteliğe ve örgütlenmelere alan açmasına ve olanak sağlamasına ihtiyaç bulunmaktadır. Yerel yönetim kapasitesinin bu yönde gelişmemesi, katılımcılığın önündeki risklerdendir.

Tablo 6. Stratejik Eylem Çerçevesi 4: Güçlü Toplumsal Taban ve Katılım

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa → Orta → Uzun		
Metropoliten Kent Konseyi ve Semt Konseyi Modeli ★ →	Metropoliten Kent Konseyi, İstanbul'un çok farklı alanlarından, kurumlardan ve sivil toplum kurumlarından gelen çok sayıdaki temsilcinin ortaklaştığı ve İstanbul'un geleceğine yönelik iradelerini ortaya koydukları ortak platformdur: - Mevcut İstanbul Kent Konseyi bu yapılanmanın ana nüvesi olmakla birlikte, daha etkin bir temsil platformu olabilmesi için güçlendirilmesi, yeniden işlevlendirilmesi ve kurumsal mimarisinin gözden geçirilmesi gerekmektedir. - VEP, genel bir strateji önermekle birlikte; bu alandaki yapılanma, söz konusu paydaşların katılımıyla gerçekleştirilecektir. Bu çerçevede bazı kurum, dernek ve vakıflar, kent bütününe yönelik işlevsel yapılanmalar olarak konseyde yer alırken; konseyin belli sayıda üyesinin de aşağıdan yukarıya mahalli kuruluşlar olarak semt konseylerinden seçilerek gelmesi öngörülmüştür. - Metropoliten Kent Konseyi'nin, bir yandan karar alma organları demokratik süreçlerle belirlenmiş meslek odaları ve meslek örgütleri, bir yandan da üniversitelerin katılımıyla oluşması öngörülmektedir. Bu konseyin örgütlenme modelinin ve çalışma komisyonlarının beş meydan okuma alanı çerçevesinde oluşturulması, bütünlüklü bir yönetim anlayışı açısından önemlidir.	
	Semt Konseyi kurgusu kapsamında: - Semt ölçeği, dirençli ve sürdürülebilir kentler açısından yaşam-saldır. Konseyler; sokak, mahalle ve semt ölçeklerinden başlanarak kurgulanacaktır. Mevcut ilçe konseylerinin yanı sıra semt konseyleri, sivil toplum inisiyatiflerini, platformları ve aktif yurttaşları, yaşadıkları yere duydukları aidiyet üzerinden bir araya getirecek; - Semt konseyleri, semt ölçeğinde temel katılım mekanizması görevi üstlenerek; yurttaşların, kentsel sorunların çözümünde aktif rol almasına odaklanacak; semt konseyleri, yeni bir kentsel demokrasi anlayışının gelişmesine olanak tanıyacak; - Oluşturulan bu konseylerin demokratik işlevler üstlenebilmesi için sivil toplum ve belediye arasında köprü görevi görmesi sağlanacak ve Belediye Meclisleri ile güçlü iletişimleri garanti altına alınacak; - Konseyler, yerel yönetimlerin ihtiyaç duyduğu uzmanlıklar hakkında sivil toplumu bilgilendirecek ve sivil örgütlenmelerin kent yönetimine katılımına olanak sağlayan demokratik ortamı kurmak için çalışacak; - Konseylerin, izleme, değerlendirme ve sivil toplum katılımını kolaylaştırma işlevlerini yerine getirmeleri için elverişli ortam sağlanacaktır.	T7A8H1 T7A8H4

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa → Orta → Uzun		
Güçlü Sivil Alan Programı ★ →	İstanbul'da toplum yararına ve hak temelli çalışmalar yürüten STK'ların güçlenmesine yönelik Güçlü Sivil Alan Programı oluşturulacaktır. Bu kapsamda: - Kurulacak Sivil Toplum Kuluçka Merkezleri ile ve semt ölçeğinde yerel yönetim tarafından yaratılacak ortak mekânlarla hak temelli çalışmalar yürüten, katılım hakkı ve demokrasi üzerine odaklanan STK'ların çalışmaları desteklenecek; - İstanbuluların ve sivil toplumun, İstanbul'u uluslararası düzeyde temsil etmeleri için destekleyici oluşturulacak; - Sivil katılımın bir hak olarak benimsenmesine ve toplumda örgütlenme becerisinin artırılmasına yönelik sivil toplum uygulamaları desteklenecek; - İstanbul'da sivil toplumun kentsel politika süreçlerine dâhil olma ve savunuculuk becerisi yükseltilecek; yerel yönetimlerle kent hakkını odağa alan sivil toplum kuruluşları arasında iş birliği kurulacak; sivil toplumun, yerel yönetimlerin karar alma süreçlerine, ihtiyaç tespiti aşamasından itibaren katılımı sağlanacaktır. Güçlü Sivil Alan Programı, yalnızca hak temelli sivil toplum kuruluşlarının değil; aynı zamanda odağına dayanışmayı alan inisiyatifleri ve dayanışma ağlarını da kapsayacak; kent hakkının farklı boyutlarında dayanışmayı pekiştirecektir. Bu doğrultuda, İstanbul Dayanışma ve Kooperatifler Ağı kurulacaktır: - Kooperatiflerin ve dayanışma ağlarının, yerel yönetimle birlikte çalışması için iş birliği modelleri geliştirilecek; - Sağlık, eğitim, konut, gıda, enerji, istihdam ve kültür alanlarında, dayanışma ekonomilerinin destekleneceği sivil merkezler kurulacak; bu yapıların yerelde hizmet vermesini kolaylaştıran düzenlemeler yapılacak; yerel yönetimlerin hizmet alımlarında kooperatifleri ve dayanışma ağlarını önceliklendirmesi sağlanacaktır.	T7A8H1 T7A8H3
Yerel Yönetimle İş Birliği Programı ★ →	- Sivil toplumun kent hakkını odağa alan çalışmaları Sivil Toplum Fonu oluşturularak desteklenecek ve yerel yönetim ve sivil toplumun hak temelli konularda ortaklık yapması sağlanacaktır. - Yerel yönetimler sivil toplumun demokratik kapasitesinden ve uzmanlıklarından yararlanmak üzere yerel yönetim-sivil toplum iş birliğini destekleyen yönetim süreçleri geliştirilecek; - Yerel yönetimlerin stratejik planlarını sivil toplumun etkin katılımı ile planlaması ve hayata geçirmesi, ortak süreçler yürütmesi sağlanacaktır.	T7A8H2 T7A8H4

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★ Metropolen □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa ↔ Orta ↔ Uzun		
Kent Hakkı Programı ★ ↔	İstanbul Kent Hakkı programı kapsamında; Kent Hareketleri Ağı ile İstanbul'un farklı bölgelerinde kent hakkı üzerine çalışan sivil toplum öznelerinin bir araya gelmesine olanak sağlayan bir platform kurulacak ve İstanbul'un değerlerini savunan, yaratıcı bir şekilde yorumlayan sivil kent hareketi deneyimlerinin paylaşılacağı imkân ve mekânlar yaratılacaktır. - İstanbul'da kentsel politikaları belirlerken ihtiyaç duyulan bilimsel, veriye dayalı ve demokratik işleyişe sahip, sivil toplum bileşenlerinin yer aldığı koordinasyon üst kurulu niteliğinde bir sivil oluşum olarak Küresel Müzakere ve Kentsel Demokrasi Enstitüsü kurulacaktır. Kent Hareketleri Ağı'nın ve Kent Konseyleri'nin de parçası olacağı enstitü, yerel yönetimlerin çalışmalarını kent hakkı bağlamında izleyip politika üretecek ve İstanbul'un sivil toplum ile birlikte yönetimini sağlayacaktır.¹³ - Demokrasi kültürü ve özgür ifadeyi geliştirecek nitelikte, İstanbulluları bir araya getiren pratiklerin hayata geçirilmesine olanak sağlayan kamusal mekânlara ve bu mekânların ortak yönetimine ihtiyaç bulunmaktadır. Bu doğrultuda İstanbul Müsterek Mekânlar Projesi ile örgütlü bir toplum için kentlilerin bilinçlendiği, bir araya geldiği, örgütlendiği ve kentsel müstereklerin kolektif bir şekilde yaratıldığı kamusal mekânların korunması, yenilerinin oluşması ile yaşanan mekâna dair aidiyet bağı güçlendirilecektir. Aktif Kentsel Yurttaşlık Ağı, İstanbulluların vatandaşlık bağı ile bağlı olup olmadığına bakılmaksızın İstanbul'da yaşayan herkesin hemşehrlik hukukuna dayanarak kente katılım hakkını kullanması sağlanacaktır. Yurttaş Jurisi ve Yurttaş İnisiyatifi: İstanbulluların kampanya oluşturma ve imza toplamaya dayanan yurttaş inisiyatifi ile yurttaşların büyükşehir veya ilçe meclislerinde gündem oluşturabilmesi, meclisten bir kararın onaylanmasının yahut değiştirilmesinin talep edilmesi, belirli bir alan ya da tema üzerine katılımcı bir süreç yürütebilmesi, yeni bir katılım mekanizması veya süreci oluşturulmasını talep edebilmesi belirli sayıda geçerli imza toplanması ile mümkün kılınacaktır.	T7A8H2 T7A8H5

¹³ Söz konusu stratejik eylem, Yönetişim ve Demokrasi Meydan Okuma Alanı, Küresel Ağlar ve Kent Diplomasisi Stratejik Eylem Çerçevesi içerisinde de yer almaktadır.

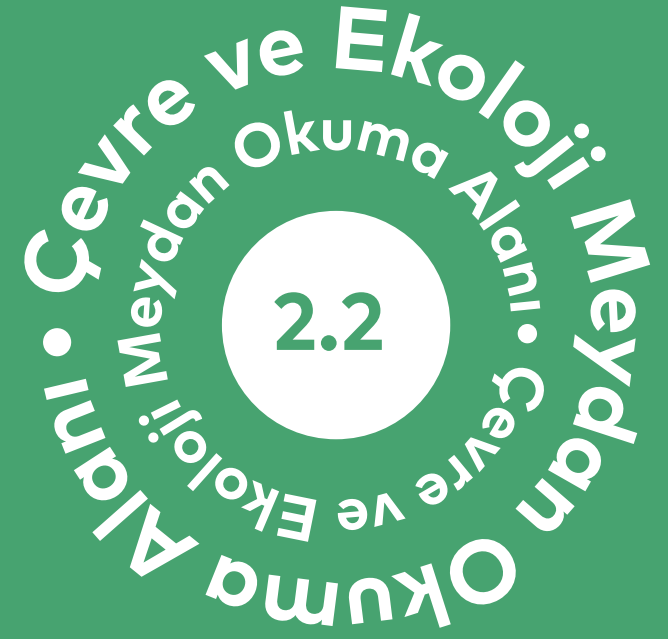
Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★ Metropolen □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa ↔ Orta ↔ Uzun		
Dayanıklı Semtler İçin Topluluk Modeli ¹⁴ ★ ↔	İstanbul'un yerindenlik anlayışı ve toplumsal katılımı ele alan bir anlayışla yönetilmesi, kentin yeniden üretimine katılabilme imkânının sağlanması ve afetlere dayanıklılığı yerelde ve yaşayanlarla birlikte ele alınmasını amaçlayan Dayanıklı ve Yaşayan Semt Yönetişim Modeli geliştirilecektir. Bu kapsamında topluluk modeli ile semt ölçeğinde yeni kurumsal yapılar oluşturulacak; semt bileşenleri ve işleyişleri tarif edilecektir. İstanbul'da kentsel demokrasinin gelişmesi toplumsal tabanın ve kamusal alanın güçlenmesi ile yakından ilgilidir. Semtte Demokrasi Programı ve Beraber Programı toplumsal tabanın ve kamusal alanın güçlendirilmesini amaçlar. Semtte Demokrasi Programı: Semtte Demokrasi Programı ile Metropolen Konsey Modeli doğrultusunda semt ölçeğinde bir katılım mekanizması olan semt konseyini destekleyen bir program oluşturulacaktır. Toplumun katılım hakkı konusundaki farkındalığının ve örgütlenme becerisinin geliştirilmesi sağlanacaktır. Beraber Programı: Program ile ihtiyaç duyulan mekânsal aidiyet ve toplumsal güveni temel alarak semt ölçeğinden başlayarak İstanbul genelinde çocuk ve gençler başta olmak üzere İstanbulluların kapsayıcılık, kentsel adalet, birlikte yaşam, ayrımcılık yasağı ve özgürlük konularında temel bilgileri alacağı ortamlar yaş gruplarına uygun şekilde programlanacaktır.	T7A8H1 T7A8H5
Yenilikçi Katılım Mekanizmaları ★ ↔	Yenilikçi katılım mekanizmaları eylemi kapsamında: - Kent yönetimine, sivil toplumun ve hemşehrilerin politika üretme aşamasından başlayarak düzenli ve demokratik katılım sağlanacak; tüm kararlar - mümkün olan en üst düzeyde katılımcı yöntemler uygulanarak - alınacak; - Toplumun tüm kesimlerinin, kentle ilgili tüm karar alma süreçlerine anlamlı katılımını destekleyecek yenilikçi yöntemler geliştirilecek; araştırma-geliştirme çalışmaları yapılacak; katılımın kapsayıcılığı ve etkisi artırılacak;	T3A6H3 T7A8H1 T7A8H2

¹⁴ Dayanıklı ve Yaşayan Semt Yönetişim Modeli eylemi, Toplumsal Refah ve Adalet Meydan Okuma Alanı kapsamında yer alan Dayanıklı ve Yaşayan Semt Stratejik Eylem Çerçevesi ile eş güdüm içerisinde uygulanacaktır.

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★ Metropolen □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa → Orta → Uzun		
Yenilikçi Katılım Me-kanizmaları ★ →	- Yerel yönetimler için Kapsayıcı Katılım Rehberi geliştirilecek ve yeni katılım mekanizmaları programı oluşturulacak; - Hemşehriler ve İBB arasında çift taraflı bilgi akışı için gerekli arayüzler geliştirilecek; dijital ve fiziksel katılım araçları tasarlanacak; - Yerel yönetimlerin temsil kapasitesinin artırılmasına yönelik yeniden yapılandırma ortaya konacaktır; - Temsil kanalları içinde öne çıkan belediye meclisleri, temsil kapasitesini artıracak biçimde yeniden yapılandırılacak; - Kent konseyleri yapısı, semt ölçeğinden başlayarak yeniden kurgulanacak; - Semt konseyleri ve kent konseyleri başta olmak üzere, sivil toplumdan gelen taleplerin meclis gündemine taşınmasına ve karar mekanizmasına dâhil edilmesine ilişkin etkili yöntemler tarıflenecektir.	T3A6H3 T7A8H1 T7A8H2
İstanbul'un Katılımcı Bütçesi ★ →	İstanbul'un Katılımcı Bütçesi eylemi kapsamında: - İstanbul'da halihazırda yürütülen katılımcı bütçe çalışması, semt/mahalle düzeyinden İstanbul ölçeğine doğru örgütlenen, çok katmanlı ve çok ölçekli bir katılımcı bütçe modeli olarak geliştirilecek; - Katılımcı bütçe sürecinin tüm aşamaları, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme esaslarına göre, bireylerin ihtiyaçları ve hakları dikkate alınarak yapılandırılacak; - Katılımcı bütçe sürecinin tüm aşamalarının, iklim ve çevre odaklı sürdürülerek; yerel düzeyde tanımlanan hedeflerle kentin müşterek değerlerinin, çevresel ve sosyal sürdürülebilirlik anlayışına uygun kullanılması sağlanacak; - Kamu harcamalarının izlenmesi konusunda çalışan sivil toplum kuruluşları ile ortaklık kurulacak ve yerel yönetimin, iklim krizi başta olmak üzere kentsel politika alanlarındaki bütçe harcamalarını, şeffaflık ve hesap verebilirlik ekseninde izlemesi sağlanacaktır.	T7A8H4 T7A8H5

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★ Metropolen □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa → Orta → Uzun		
Dayanıklı ve Yaşayan Semt, Semt Konseyi Yönetişim Modeli ¹⁵ ★ →	İstanbul sakinlerinin kurduğu toplumsal ağlarla ve kentteki gündelik dinamiklerle şekillenen, ilçe, mahalle gibi idari sınırların ve onlara bağlı mekânsal kademelerin ötesinde, doğal eşikler ve toplumsal algı ile sınırları belli belirsiz açığa çıkan özel bir ölçek olarak "semt" aynı zamanda toplumsal katılımı ve dayanıklılığı odağına alan bir model ile İstanbul'un yeni yönetim modelinin parçası olacaktır. Bu modelin odağında adım adım oluşturulacak Semt Konseyi yer almaktadır. Bu modelin semtlerin asli karar alma organı haline gelmesine paralel olarak, katılımcı bütçe uygulamalarının yerelleşebilmesine de olanak sağlayacaktır. - Semt kurgusu, İstanbul'un farklı bölgelerinde değişen ihtiyaçlara göre yeniden ele alınacak; yerel yönetim modeli, semt ölçeği başta olmak üzere farklı ölçeklerde yeniden tanımlanacak; - Katılımın yerelden kentsel ölçeğe organize olacağı mekanizmalar kurulacak; semt ölçeğinden başlayarak, sivil toplumun yerel demokrasiye katılımına yönelik platformların gelişmesi sağlanacak; - Semt konseyleri, yönetim modelinin parçası olacak; Dayanıklı İstanbul Koordinasyon Kurulu'na bağlı olarak kurulacak Dayanıklı Semt Birimleri ile yaşanabilirliğin artırılması ve afetlere hazırlıklı olma süreçleri yerelde organize edilecek; Dayanıklı Semt Topluluk Modeli, bir toplumsal katılım modeli olarak kentsel aidiyeti artıracak; aktif yurttaşlığı teşvik edecek mekanizmaları hayata geçirecektir. Toplumsal dayanıklılığın artırılması için gönüllü olan semt sakinlerinin görev ve sorumluluklarının tanımlandığı; mahallelinin, sivil toplumun ve yerel yönetimin katılımı temeline dayanan örgütlenme ve koordinasyon yapısı oluşturulacaktır.	T7A8H1 T7A8H5

¹⁵ "Güçlü Toplumsal Taban ve Katılım" Stratejik Eylem Çerçevesinde geliştirilen "Dayanıklı Semt Topluluk Programları" eylemi ve Toplumsal Refah ve Adalet Meydan Okuma Alanında yer alan "Dayanıklı ve Yaşayan Semt" Stratejik Eylem Çerçevesi içinde yer alan "Dayanıklı Semt Topluluk Modeli" eylemi ile eş güdümlü uygulanacaktır.

Günümüzde insan faaliyetlerinin doğal kaynakları tüketme hızı, sürdürülemez bir noktaya ulaşmış- tır. Bu durum, dünyanın her yerinde ekosistemle- rin varlığını tehdit etmektedir. Ağırlıklı olarak fosil yakıt tüketimi sebebiyle artan sera gazı emis- yonları sonucunda oluşan küresel ısınma, bu teh- ditlerin en önemlisi olsa da biyoçeşitlilik krizi, or- mansızlaşma, klimatolojik afetler, hava, toprak, su, gürültü ve ışık kirliliği de yaşamı tehdit eden önemli risklerdendir.

İstanbul; nüfus, kaynaklar, altyapı ve kentsel ya- pılı çevre açısından Türkiye'nin en yoğun yığılma coğrafyası olarak öne çıkmaktadır. İstanbul, do- ğal varlıklar açısından zengin bir geçiş bölgesi ni- teliği göstermekle birlikte; sözü edilen yığılma ve yoğunlaşmanın yarattığı etkileşimler, İstanbul'u aynı zamanda çevre ve ekolojik riskler açısından kritik bir eşiğe getirmiş bulunmaktadır.

İstanbul kentsel ekosistemi; bir yanda hava, su, toprak, bitki gibi doğal varlıkları da içeren coğrafi ve iklimsel koşullar; diğer yanda kentsel büyüme ve nüfus artışına bağlı olarak sürekli geliştirilmesi gereken barınma, ulaşım, enerji, ticaret, sanayi, turizm gibi sosyoekonomik insan etkinliklerinin iç içe geçmiş etkileşiminin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Bu dinamik ve aynı zamanda sorunlu ekosistemin sürdürülebilirliği, ekosistemin bile- şenleri olan doğal ve insan yapımı bütün unsur- ların uyumuna ve dengeli ilişkisine bağlıdır. Söz konusu ilişkilerin iyileştirilmesi İstanbul'a özgü bir sürdürülebilirlik sorunu olmanın ötesinde tüm gezegenin geleceği ve sürdürülebilirliği açısından önemli hale gelmiştir.

Ancak, İstanbul yaşamı için kritik önem taşıyan bu dengenin yıllar içindeki değişimine bakıldığın- da; kentin orman alanlarının, meralarının, doğal alanlarının, tarım alanlarının ve su havzalarının tahrip edildiği; İstanbul'un kent içi ekosistemin- de yer alan koruların, kıyıların ve doğal alanları- nın bozulduğu; giderek yapılaştığı ve kentin iklim döngüsünün bozulduğu görülmektedir. Hava, su, toprak, gürültü ve ışık kirliliği, insan dâhil bütün canlıların sağlığını tehdit eden düzeylere ulaşmış- tır. Sera gazı emisyonlarının artması, buna bağlı olarak küresel ısınma ve hava kirliliği; değişen üre- tim ve tüketim alışkanlıkları sebebiyle emisyon ve atık artışı, kirlilik ve doğal varlıklarda tahribata neden olmaktadır.

Ayrıca yakın gelecekte, üç farklı iklimin kesişme bölgesinde yer alan İstanbul ekosistemleri (or- man, açık alan, sulak alan, kayalık, kumul, tarım ve mera ekosistemleri); küresel ısınma ve iklim krizi ile su kaynaklarının azalması, besin kıtlığı, kuraklık ve çölleşme tehlikesi altındadır. Bu çev- resel etkiler; tüm canlıların yaşam alanlarını ve temiz, yaşanabilir bir çevrede yaşam sürdürme hakkını tehdit etmektedir.

İstanbul'da kent ölçeğinde, gerek doğal çevrede gerekse yapılı çevre ve etki alanında yaşamı teh- dit eden boyutlara varan çevresel sorunların ve ekolojik tahribatın onarılması, büyük önem taşı- maktadır. İnsan faaliyetlerinin, mega projelerin, ekonomik etkinliklerin, mekâna yöneldiği ölçüde doğal ve yapılı çevreyi belli ölçülerde dönüştürme- si kaçınılmazdır ancak son yıllarda bu dönüşüm, doğal ve yapılı çevrede sonuçları geri döndürül- mesi güç bir tahribat yaratmış ve yaratmaya de- vam etmektedir.

Bu çerçevede; çevrenin korunması, ekolojik tahri- batın onarılması ve iyileştirilmesi prensibi benim- senmiştir. Çevre ve Ekoloji Alanına yönelik eylem- ler, "Çevre ve Ekoloji" konusunda kriz alanlarına meydan okuyarak öncelikli eylem alanları olarak tanımlanmıştır.

Öte yandan idari sınırlar ve yetki alanının il ölçe- ğine işaret etmesinin yarattığı sıkıntılar çevre ve ekoloji alanında diğer alanlardan daha fazla gö- rülmektedir. VEP, bu kısıtı dikkate almakla birlik- te, mümkün olan tüm durumlarda İstanbul_Bölge ölçeğine vurgu yapmıştır. Çünkü çevresel ve eko- lojik süreçlerin işleyişi açısından metabolizma ni- teliği gösteren ölçek İstanbul il sınırları ötesinde- dir. Yakın zamanda çarpıcı biçimde yüzeye çıkan ve Marmara Denizi ve ötesine yayılan müsilaaj; bu ve benzeri sorunları üreten metabolizmanın böl- gesel ölçekte çalıştığını ve çözümlerin de benzer bir ölçekte politikalarla mümkün olduğunu açık biçimde göstermiştir.

Bu çerçevede çevre ve ekoloji alanında öne çıkarı- lan projeler yer yer semt düzeyine kadar inmekle birlikte ölçek yeğlemesinde İstanbul_Metropoli- ten ve İstanbul_Bölge ölçekleri öne çıkmıştır. İs- tanbul_Bölge ölçeğinin öne çıktığı eylem alanları ve projelerde yönetim bölümünde de vurgulandığı gibi İBB ve Marmara Belediyeler Birliği'nin yakın çalışması öngörülmüştür.

İstanbul Vizyon 2050 Strateji Belgesi, İstanbul'u 2050 yılına taşıyacak vizyonu, temel politikaları ve hedefleri ortaya koyan, kentin uzun erimli ve çok boyutlu kalkınma dinamiklerine bütünleşik bakan, stratejik bir yaklaşımla hazırlanmıştır. Çevre ve Ekoloji Meydan Okuma Alanı öncelikli olarak, Strateji Belgesi'nde tanımlanan tema- lardan Çevreyi Koruyan ve Değişen İklim Uyum- lu Kent ve Bütünleşik ve Akıllı Altyapı Sistemleri temaları ile doğrudan ilişkilidir. Bu temalar kap- samında tanımlanan amaçların altında, teknik ve sosyal boyutu olan birçok hedef ile İstanbul için yol haritası ortaya konulmuştur.

"Çevreyi Koruyan ve Değişen İklim Uyumlu Kent" teması içerisinde dört adet amaç belirlenmiştir. Bunlar:

- Doğal değerleri korumak, iyileştirmek ve onar- mak;
- Çevre kirliliğini ve sera gazı emisyonlarını azalt- mak;
- Kentin iklim değişikliğine uyum kapasitesini ve yurttaşların iklim krizi mücadelesine katı- lımını artırmak;
- İklim adaletini sağlamaktır.

Ekolojik ayak izinin etkisi her geçen gün artarak sürdürülemez hale gelmektedir. İklim krizinin kay- nağı olan insan faaliyetleri nedeniyle kentler ve kent coğrafyaları önemli hasarlar almaktadır. İstanbul örneğinde de ani yağışlar, deniz suyu seviyesinin yükselmesi, günlük azami sıcaklık ar- tışları ve kurak gün sayısının artması gibi birçok farklı etki karşısında kent, savunmasız kalmak- tadır. Dünya genelinde doğal ekosistemler, insan kaynaklı faaliyetler sonucunda hızla bozulmakta ve doğal kaynaklar tüketilmektedir. İstanbul, ba- rındırdığı kendine özgü biyoçeşitlilik ve hala sahip olduğu orman kapasitesi ile dünya metropollerı arasında öne çıkmaktadır. İstanbul'un sahip oldu- ğu Kuzey Ormanları iklim krizinin etkilerinin azal- tımında kritik faydalar sunmaktadır.

Bu çerçevede, İstanbul ekosistemlerinin sürdür-ülebilirliği için bütün canlıların ve doğal yaşam alanlarının korunması, yapılan tahribatların ona- rılması hedeflenmiştir. Bu kapsamda, 2050 yılın- da "Çevreyi Koruyan ve Değişen İklim Uyumlu Bir Kent" için kontrolsüz kentleşmeye sebep olan imar politikalarının sınırlandırıldığı; aşırı insan fa- aliyetleri ile oluşan çevresel kirliliğin en aza indiril- diği; iklim değişimi etkilerine karşı kentin dayanık- lılığının artırıldığı dört stratejik amaç önerilmiştir.

"Bütünleşik ve Akıllı Altyapı Sistemleri" teması içerisinde belirlenen aşağıdaki üç amaç, Çevre ve Ekoloji Meydan Okuma Alanı ile doğrudan ilişki- lidir:

- Enerji üretimi ve tüketiminde yenilenebilir enerjinin payını artırmak;
- Sürdürülebilir su sistemlerini geliştirerek dışa bağımlılığı azaltmak;
- Etkin atık yönetimi ile kentin atık miktarını azaltmaktır.

Altyapı sistemleri, doğal değerlerin sürdürülebi- lir kullanımına olanak sağlamaktadır. Kentsel ve kırsal yaşamın sürekliliği adına kritik öneme sa- hip olan altyapı unsurları, iklim krizi gibi risklerin etkilerine karşı kentlerin korunabilmesi adına bü- tuncül yaklaşımla sistematize edilmesi gereken en önemli araçlar haline gelmektedir. Aşırı yağış kaynaklı taşkınların önlenmesinde altyapı sistem- lerinin kapasitesi ile kuraklığa karşı sürdürülebilir su sistemlerinin geliştirilmesi ve suyun yeniden kullanımının sağlanması; yaşayanların ve fiziksel varlıkların korunmasında en önemli unsurlar ol- maktadır.

Bu kapsamda, İstanbul Vizyon 2050 Strateji Belgesi'nde enerji üretimi ve tüketimi detaylı bir şekilde irdelenmiş; yenilenebilir enerji payının önemli oranda artırılması ve sürdürülebilir su sistemleri geliştirilmesi öngörülmüş; kent bütününde atık yönetiminin verimli ve etkin şekilde yürütülebilmesi için "Bütünlük ve Akıllı Altyapı Sistemleri" kapsamında enerji, su ve atık konularında stratejiler belirlenmiştir.

İstanbul Vizyon 2050 Strateji Belgesinde yer alan temalardan “İyi Yaşam Sağlayan Canlı ve Duyarlı Mekânlar” teması da belli amaçlar çerçevesinde bu meydan okuma alanıyla ilişkilendirilebilir. Bu amaçlar şunlardır:

- Kentin biyokültürel alanlara yayılmasını engellemek, nitelikli kentsel yapıyı çevre oluşturmak;
- Yaşam kalitesini yükseltmek üzere kentsel mekânın dengeli gelişimini sağlamak;
- Canlı kentsel yaşamı destekleyen dinamik kamusal mekânları geliştirmek;
- Kültürel mirası korumak, yaratıcı ve yenilikçi yaklaşımlarla kentsel yaşamla bağını güçlendirmek.

İstanbul'un doğayla uyum içinde bir yaşama olanak yaratan, tüm canlıları koruyan huzurlu bir kent olabilmesi için bu amaçlarda insanı, tabiatı ve tarihi bir bütün olarak ele alan bir yaklaşım ortaya konulmuştur. Bu bağlamda; açık ve yeşil alanların artırılması, kamusal mekânların canlandırılması ve buralara erişilebilirliğin güçlendirilmesi, kültürel varlıkların kent makroformu içerisinde uyum ile yaşatılarak korunması önem taşımaktadır.

"İyi Yaşam Sağlayan Canlı ve Duyarlı Mekânlar" teması ile yaşam kalitesini yükselten, dengeli gelişen, güçlü kentsel yaşama olanak sağlayan, dinamik kamusal mekânlara sahip, kenti bir bütün olarak kültür mirası kabul eden ve kültürel mirasını yaratıcı ve yenilikçi yaklaşımlarla ele alan, canlı ve duyarlı bir mekânsal gelişime sahip bir kent olması hedeflenmiştir. Bu doğrultuda, yapıcı çevrenin yayılarla büyüdüğü saçaklanma dokusunun engellenmesine, kentsel yapı çevrenin gelişiminde mevcut yapı stokunun değerlendirilmesine ve

kompakt gelişme ile dengeli fonksiyonel dağılımın sağlanmasına öncelik verilmiştir.

Bunun yanı sıra bu meydan okuma alanı, İstanbul Vizyon 2050 Strateji Belgesinde yer alan temalardan "Dönüştüren ve Dayanıklı Ekonomi" teması altındaki şu amaçlarla da ilişkilendirilmiştir:

- Ekonomik çeşitliliği ve sektörler arası etkileşimi geliştirmek;
- Yeşil dönüşümü sağlamak.

Geleneksel ekonomik kalkınma modelleri, sıklıkla doğal varlıkların tükenmesi, çevre kirliliği ve biyo-çeşitlilik kaybı gibi sorunlara yol açabilmektedir. Bu nedenle Vizyon 2050 çalışmasında ekonomi, doğal varlıkların korunmasını hedeflemekte ve doğal değerleri ekonomik faaliyetlerin merkezine yerleştirmektedir.

Bu çerçevede, “Dönüştüren ve Dayanıklılı Ekonomisi” teması kapsamında; sektörler arası etkileşimi güçlendirmek için sosyal girişimcilik, kooperatif ve dayanışma ağları gibi etkileşim türlerinin desteklenmesine önem verilmektedir. İstanbul ekonomisinde yeşil dönüşümün sağlanmasına, karbon ayak izinin azaltılmasına, enerji verimliliğine ve tarımsal üretimde agroekolojik üretimin dönüşümüne vurgu yapılmaktadır.

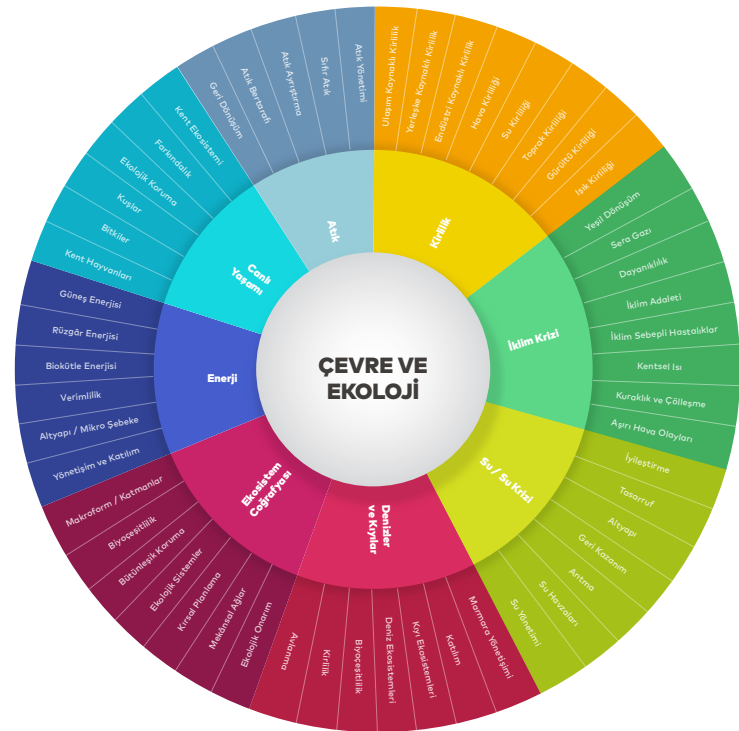
İstanbul Vizyon 2050 Strateji Belgesinde yer alan ilişkili temalardan birisi de “Herkes için Erişilebilir ve Adil Kentsel Olanaklar” temasıdır. Bu tema içerisinde Çevre ve Ekoloji Meydan Okuma Alanı ile ilişkili olan amaçlar şu şekildedir:

- Sağlıklı yaşam koşullarını geliştirmek ve nitelikli sağlık hizmetlerine erişim sağlamak;
- Her koşulda sağlıklı gıdaya erişimi sağlamak.

"Herkes için Erişilebilir ve Adil Kentsel Olanaklar" teması kapsamında; halkın sağlığının bütünsel olarak korunması amacıyla toprak, hava, gürültü ve kirliliğin azaltılması hedeflenmektedir. Kentin gıda tedarikinde dayanıklılığını artırmak için tarımsal üretimin artırılması ve kentsel alanda dikey tarım, kent tarımı, kent bostanları gibi yöntemlerle yeni alanların oluşturulması önerilmektedir.

Bu meydan okuma alanı kapsamında, Türkiye'nin küresel ölçekteki yeri ve İstanbul'a özgü kentleşme yapısı, iklim krizi ile mücadelede, ekolojik tehdit, tahrip ve rehabilitasyon dinamikleri göz önünde bulundurulmuştur. Türkiye'de ve İstanbul'da iklim krizinin yansımaları ve ekolojik tahribatın etkilerine yönelik, sürdürülebilir çevre yönetimi çerçevesinde, onarıcı ve önleyici çevre politikalarının geliştirilmesi için konu, kendi bilimsel parametreleri ve ölçeklendirme kriterleri uyarınca ele alınmıştır.

Çevre ve ekoloji bağlamında iklim krizi ve daha geniş anlamda afetler, biyoçeşitlilik, su varlığı ve sulak alanlar, kirlilik, enerji, yeşil alanlar ve atık yönetimi başlıkları oluşturulmuştur. Ancak çevre ve ekoloji politikaları konusunun geniş uygulama alanı ve yaklaşımları doğrultusunda, diğer meydana okumalar altında da değerlendirmeler yapılmıştır. Yapılan VEP çalışmasının her meydan okuma başlığı kendi bağlamında; iklim, çevre ve ekoloji konularını gözetmektedir.

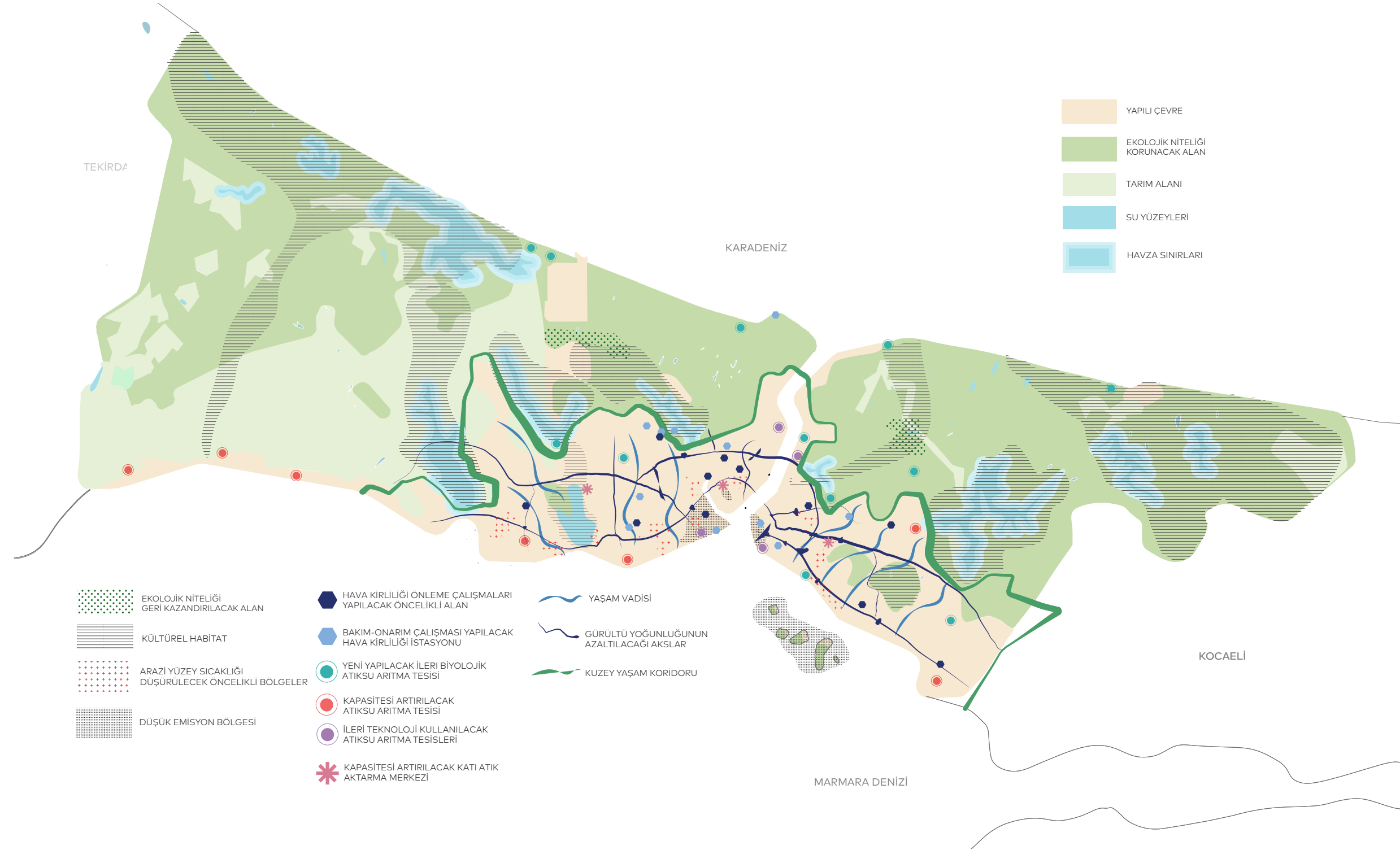
Şekil 15. Çevre ve Ekoloji Meydan Okuma Alanı Bileşen ve Alt Bileşenler

Çevre ve Ekoloji Meydan Okuması çerçevesinde, konuya ilişkin bileşenler (Şekil 15) ile mevcut sorunların ve potansiyellerin bir arada ele alındığı meseleler belirlenmiş; bu bileşen ve meselelere göre farklı ölçeklerde uygulanacak eylemler listelenmiştir. Meydan okuma alanı özelinde hazırlanan bileşenlere ek olarak, konunun geniş uygulama alanı ve VEP'in bütüncül bakış açısı doğrultusunda diğer meydan okuma alanları içerisinde de ilişkili konularda eylemler ele alınmıştır. VEP içerisindeki çevre ve ekoloji eylemleri açısından ön planda yer alması gereken konular: İstanbul ekolojik unsurları, iklimle uyumu, atık yönetimi, yenilenebilir enerjiyi, suyunun korunması, Marmara Denizi, biyoçeşitliliği ve kirliliği konularıdır. Belirtilen konu başlıkları doğrultusunda sınıflandırılan eylemler için aşağıda listelenen stratejik eylem çerçeveleri oluşturulmuştur:

1. İstanbul kent ekosisteminin sürdürülebilirliği için biyokültürel çeşitliliği esas alarak İstanbul'un doğasını korumayı hedefleyen, İstanbul'un koruyucusu **"Ekosistem Temelli İstanbul Makroformu: İstanbul'un Kanatları"**;
2. İstanbul'a özgü canlı yaşamının korunmasını ve devamlılığını gözeten **"Doğa Pozitif İstanbul"**;
3. İklim değişimine uyumu gözetken ve iklim krizini önlemeyi hedef alan **"İklimle Uyumlu İstanbul"**;
4. İstanbul'daki farklı kirlilik türlerine odaklanan, kirlilik yaratan unsurları değerlendirmeye tabi tutan **"Kirlilikle Mücadele"**;
5. Atık yönetiminde küresel alışkanlıklara yaklaşmak amacıyla **"Atık Yönetim Sistemi"**;
6. Marmara Denizi'nde ve İstanbul Boğazı'nda ekolojik sürdürülebilirlik amacıyla **"İstanbul'un Kıyı Ekosistemi"**;
7. Enerji verimliliğinin artırılması ve yenilenebilir enerji kullanımının yaygınlaştırılması konusunda **"Yenilenebilir Enerji Uygulamaları"**;
8. İstanbul'un su varlığını korumaya ve potansiyel su krizine çözümler sunmaya odaklanan **"Suyunu Koruyan İstanbul"**.

Bu eylem çerçeveleri, belirli konu başlıklarını öne çıkarmakla birlikte; ele alınan tüm eylemler, bütüncül, iş birliğine dayalı, adil, estetik kaygıları gözeten ve teşvik edici bir bakış açısıyla değerlendirilmektedir.

Çevre ve Ekoloji Meydan Okuma Alanında yer alan stratejik eylem çerçeveleri kapsamında tanımlanan ve İstanbul büttünde mekânsal olarak karşılığı bulunan eylem adımları Çevre ve Ekoloji Mekânsal Şeması'nda (Şekil 16) yer almaktadır. Şemada, Ekosistem Temelli İstanbul Makroformu: İstanbul'un Kanatları Stratejik Eylem Çerçevesi kapsamında geliştirilen kararlardan Kuzey Yaşam Koridoru dâhilinde ekolojik niteliği geri kazandırılacak alan ve kültürel habitatlar yer almaktadır. İklima Uyumlu İstanbul Stratejik Eylem Çerçevesi kapsamında arazi yüzey sıcaklığı düşürülecek öncelikli bölgeler, düşük emisyon bölgesi ve yaşam vadisi kararları yer almaktadır. Kirillikle Mücadele Stratejik Eylem Çerçevesi; gürültü yoğunluğunun azaltılacağı alanlar, hava kirliliğini önleme çalışmaları yapılacak öncelikli alan ve bakım-onarım çalışması yapılacak hava kirliliği istasyonları kararlarını içermektedir. Atık Yönetim Sistemi Stratejik Eylem Çerçevesinde yer alan mekânsal kararlarda yeni yapılacak ileri biyolojik atıksu arıtma tesisi, kapasitesi artırılacak atıksu arıtma tesisi, ileri teknoloji kullanılacak atıksu arıtma tesisi ve kapasitesi artırılacak katı atık aktarma merkezi yer almaktadır.

Şekil 16. Çevre ve Ekoloji Meydan Okuma Alanı Mekânsal Şeması

Stratejik Eylem Çerçevesi 5: Ekosistem Temelli İstanbul Makroformu: İstanbul'un Kanatları

Tarih boyunca İstanbul'un yaşamsal gereksinimleri için çevresindeki doğal varlıklar önemli birer kaynağa dönüşmüş; kentsel yaşamın gelişmesi ve nüfusunun artışıyla, İstanbul doğal kaynakların tüketimi ve kirlilik açısından da sınırları giderek genişleyen bir coğrafyayı etkiler hale gelmiştir. Günümüzde, nüfus artışı ve çeşitlenen kentsel faaliyetler, İstanbul'un kentsel alanının kentin kuzeyine doğru yayılmasına yönelik yaşanan baskıyı artırmaktadır. İstanbul Havalimanı, Kuzey Marmara Otoyolu gibi büyük ölçekli projeler ve İstanbul Kuzey Ormanları sınırında gelişen konut projeleri, İstanbul'un biyoçeşitliliğinin önemli bir kısmının yer aldığı bölgeyi tehdit etmektedir. "Ekosistem Temelli İstanbul Makroformu: İstanbul'un Kanatları" eylem çerçevesi, doğal çevresine dair söz konusu etkisi ve bağlılığı bakımından İstanbul'u, parçası olduğu ekosisteme tehdit oluşturan tüketici ve kirlenici bir kent değil, koruyucu merkez rolü üstlenen bir kent olarak konumlandırmaktadır. İstanbul'un kentsel gelişimi, sürdürülebilir bir ekolojik sistem çerçevesinde kurgulanmalı; İstanbul metropoliten alanının bütünü, ekolojik eşikleri gözetken bir yaklaşımla bir bütün halinde ele alınmalıdır. Tüm bunları yaparken, karbon ayak izini azaltmak ve iklim krizinin etkilerini karşılayabilmek için İstanbul, mekânsal olarak genişlemesini sınırlamak ve zamanla bu genişlemeyi durdurmak, orman tahribatını engellemek zorundadır.

Söz konusu gereklilikler doğrultusunda, bu belgenin "Vizyon Eylem Planı'nın Ölçek Stratejisi" başlığında da belirtildiği gibi, İstanbul'un mekânsal gelişme stratejisi ve makroformu öne çıkarılmıştır. Bu eylem çerçevesinde İstanbul metropoliten alanı, beş mekânsal katmanda değerlendirilmektedir. Bu katmanlardan ilki, İstanbul'un orman, mera, tarım alanları ve su toplama havzaları gibi doğal kaynaklarının yoğunlaştığı **"Kentsel Yapılı Çevre Dışında Kalan Doğal Çevre ve Kırsal Alanlar"** katmanıdır. İkincisi, kırsal ve kentsel doku arasında kalan, kır-kent arayüzü olarak adlandırılan ve kent ile kırsal farklı peyzaj öğelerini heterojen bir dokuda bir arada barındıran **"Kuzey Yaşam Koridoru"**dur. Üçüncüsü, kentsel yükün en yoğun olduğu konut alanları, kentsel hizmet alanları, kentsel çalışma alanları, kentsel açık mekânlar ile yeşil alanları içeren ve yapı çevreyi tanımlayan **"Kentsel Yapılaşmış Çevre"** katmanıdır. Kamusal erişilebilirlik artırılırken kentsel yükün azaltılacağı İstanbul'un Marmara ve Boğaz kıyılarını içeren **"Kıyı Alanları"** dördüncü katmandır. Beşinci katman ise dört katmanı içine alan ve tüm İstanbul'u kapsayan **"İstanbul Metropoliten Alanı"**dır.

"Ekosistem Temelli İstanbul Makroformu: İstanbul'un Kanatları" Stratejik Eylem Çerçevesi tüm bu katmanları kapsayacak; biyokültürel çeşitliliği esas alarak İstanbul'un doğasını korumayı öncelileyecek ve tüm metropoliten alanı ekolojik hassasiyetler gözetilerek bir bütün halinde ele alacak şekilde kurgulanmıştır. Bu doğrultuda, Kuzey Or-

manları, Kuzey Ormanları ile kentsel yapılaşmış çevre arasında tampon görevi göreceK Kuzey Yaşam Koridoru, kıyı alanları, dereler, su havzaları ve bunları birbirine bağlayacak yaşam vadileri gibi kentin kamusal işlevini üstlenen tüm açık yeşil alanlar ile kentsel kamusal mekânların ilişkileri **“Metropolitan Ekoloji Ağı”** eylemi çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Bu stratejik eylem çerçevesinin, yapısı gereği VEP kapsamındaki diğer meydan okuma alanları ile doğrudan ilişkisi bulunmaktadır. Dolayısıyla, meydan okuma alanları kapsamında geliştirilen stratejik eylem çerçeveleri doğrultusunda hazırlanan eylemlerle bir bütün halinde değerlendirilmelidir. Eylem çerçevesinde yer alan “Orman Ekosistemlerinin Korunması ve Rehabilitasyonu”, “Tarım Köylerinin Geliştirilmesi”, “Kuzey Yaşam Koridoru Ana Planı”, “Kültürel Habitat Alanlarının Planlanması ve Sosyoekonomik Açıdan İyileştirilmesi” ve “Bütünleşik Koruma Envanteri” eylemleri çeşitli meydan okuma alanlarında da kendilerine yer bulmaktadır.

Bu stratejik eylem çerçevesi **Çevre ve Ekoloji Meydan Okuma Alanı** altında bulunan “İstanbul’un Kıyı Ekosistemi” ve “Suyunu Koruyan İstanbul” Stratejik Eylem Çerçevesiyle ilişkili iken **Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım Meydan Okuma Alanı** kapsamında geliştirilen “Kuzey Yaşam Koridoru Ana Planı” ile “Kapsayıcı, Erişilebilir ve Dayanıklı Kamusal Açık Mekânlar ve Yeşil Alanlar” stratejik eylem çerçevelerinin tamamıyla da ilişki içerisindedir. Yine **Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım Meydan Okuma Alanı** altındaki “Kırsal Yerleşimler” Stratejik Eylem Çerçevesindeki “Tarım Köylerinin Geliştirilmesi ve Orman Köylerinin Kalkındırılması” eylem adımları ile “İstanbul Miras Ağı” Stratejik Eylem Çerçevesinde ise “Kültürel Habitat Alanlarının Planlanması ve Sosyoekonomik Açıdan İyileştirilmesi” eylem adımı ile doğrudan bağlantılıdır.

Bu eylem çerçevesi; **Toplumsal Refah ve Adalet Meydan Okuma Alanı** ile halk sağlığının bütünsel olarak korunması amacıyla sağlıklı fiziksel çevrenin oluşturulması ve İstanbul metropolitan alanında eğitim, sağlık, altyapı ve ulaşım gibi hizmetlerin nitelik ve nicelik olarak artırılması kapsamında ilişkilidir. **Ekonomi ve Kalkınma Meydan Okuma Alanı** ile Kuzey Ormanları’ndaki ekonomik faaliyetlerin ekolojik sisteme zarar vermemesi, Kuzey Yaşam Koridoru’ndaki ekonomik faaliyet-

lerin ise yeşil dönüşüm kapsamında ele alınması konularında ilişki kurmaktadır. Son olarak, **Yönetişim ve Demokrasi Meydan Okuma Alanı** ile Kuzey Ormanları’nda yer alan kırsal yerleşimlerdeki aktörler ile Kuzey Yaşam Koridoru’nda etkin olan kentsel ve kırsal aktörlerin ortak karar aldıkları bir yönetim sistemi ile bölgeye özgü bir kurumsallaşma yaklaşımı geliştirilmesi konusunda bir ilişkisi bulunmaktadır.

Stratejik eylem çerçevesinin taşıdığı temel risk, uygulanacak koruma ve rehabilitasyon politikaları ile kentin büyüme ve yayılma eğilimi arasındaki çatışmadır. İklim krizinin etkilerinin sertleşmesi, deprem risklerinin azaltılamaması ve doğal alanlarda yaşama talebinin aşırı artmasının yanı sıra kentin ekonomik faaliyetlerinin kuzeye yayılmasının engellenememesi, kentin kuzeyindeki doğal ve kırsal alanlarda yapılaşma baskısını artıracak; kentsel yapılı çevrede ise koruma ve rehabilitasyon önlemlerini riske atacaktır.

Tablo 7. Stratejik Eylem Çerçevesi 5: Ekosistem Temelli İstanbul Makroformu: İstanbul’un Kanatları

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★Metropolitan □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa → Orta → Uzun		
Metropoliten Ekoloji Ağı ★ →	Metropoliten Ekoloji Ağı, ekolojik eşikleri gözetten bir yaklaşımla İstanbul’un doğasını, idari sınırların ötesinde ekosistem sınırlarına dayalı bir bütün halinde ele almayı hedeflemektedir. Bu nedenle İstanbul ekosistemini, metropoliten ölçeKte koruyacak mekânsal müdahaleler planlanmıştır. Kentin ekosisteminde önemli ve hassas bir yeri olan Kuzey Ormanları, Kuzey Ormanları ile kentsel yerleşik alan arasında tampon görevi göreceK Kuzey Yaşam Koridoru, kıyı alanları, dereler, su havzaları ve bunları birbirine bağlayacak yaşam vadileri, korular gibi kentin kamusal işlevini üstlenen tüm açık yeşil alanlar ile kentsel kamusal mekânlar, bu ağ kapsamında değerlendirilmektedir.¹⁶ Bu doğrultuda: - Metropoliten ölçeğinde parçalanmış ekosistemlerin bütünleştirilmesi için ekolojik-mekânsal bağlantılar kurulacak; Koru İstanbul: İstanbul Doğal ve Kırsal Alanları Strateji Belgesi’yle¹⁷ uyumlu bir şekilde, İstanbul’un doğal/ kırsal nitelikli kentsel açık mekânları, ekosistem değerleri ve dengeleri korunacak; doğal ve kırsal ekosistem tahribatları saptanacak ve onarılacak;¹⁸ - Metropoliten ölçeğinde eski maden alanları ve işlevselliğini kaybetmiş askeri alanlar gibi atıl durumdaki yapılı çevre öğeleri, ekolojik dönüşüm perspektifiyle yeniden işlevlendirilerek öncelikli olarak ekolojik sisteme kazandırılacak; Kuzey Yaşam Koridoru’nun güneyinde kalan alanlar ise ekolojik dönüşüm perspektifiyle yeniden işlevlendirilerek kentsel yaşama kazandırılacak; - Metropoliten ölçekteki tüm kıyı ekosistemlerinin, biyokültürel koruma yaklaşımıyla korunması sağlanacaktır. Bu bağlamda, kentin ekosistemini bölgesel ölçekte korumayı amaçlayan Bütünleşik Kıyı Alanları Planı hazırlanacaktır. Bunun yanı sıra, İstanbul’daki kıyı kullanımının kamusal niteliğini artırmayı, kıyıların ekolojik özgünlüklerinin korunmasını ve tahribatların giderilmesini, kıyıların tarihselliğinin ve kimliğinin korunmasını ve yeni kamusal kullanımı destekleyecek işlevlendirmeler yapılmasına dair stratejileri barındıran Kıyı Alanları Ana Planı hazırlanacak;¹⁹	T1A1H1 T1A1H5

¹⁶ Bu stratejik eylem, Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım Meydan Okuma Alanında yer alan “Kapsayıcı, Erişilebilir ve Dayanıklı Kamusal Açık Mekânlar ve Yeşil Alanlar” Stratejik Eylem Çerçevesi ile “Kuzey Yaşam Koridoru” Stratejik Eylem Çerçevesi, ek olarak Çevre ve Ekoloji Meydan Okuma Alanının tümü ile bütünleşik olarak ele alınmalıdır.

¹⁷ İstanbul Vizyon 2050 Eylem Planı’nda, İBB İmar ve Şehircilik Dairesi Başkanlığı Şehir Planlama Şube Müdürlüğü (2023), Koru İstanbul: İstanbul Doğal ve Kırsal Alanları Strateji Belgesi ile uyumlu analizler yapılmıştır.

¹⁸ Bu eylem, Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım Meydan Okuma alanı içindeki “İstanbul’un Kıyı Ekosistemi” ve “Kapsayıcı, Erişilebilir ve Dayanıklı Kamusal Açık Mekânlar ve Yeşil Alanlar” stratejik eylem çerçevelerinde ortak eylem olarak ele alınmakta ve uygulama adımları açıklanmaktadır.

¹⁹ Bu eylem, Çevre ve Ekoloji Meydan Okuma Alanı içindeki “İstanbul’un Kıyı Ekosistemi” ile Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım Meydan Okuma Alanı içindeki “Kapsayıcı, Erişilebilir ve Dayanıklı Kamusal Açık Mekânlar ve Yeşil Alanlar” stratejik eylem çerçevelerinde ortak eylem olarak ele alınmakta ve uygulama adımları açıklanmaktadır.

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★ Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa → Orta → Uzun		
Metropoli-ten Ekoloji Ağı ★ →	- Metropolitende vadilerin ve dere yataklarının doğal niteliklerinin yeniden kazandırılması için gerekli kriterleri sağlayan kapanan dereler, ekolojik hassasiyetler gözetilerek açılacak ve ekosisteme geri kazandırılacak; yaşam vadisi projeleriyle İstanbul'un kuzeyindeki yeşil ekosistemin kentsel alanlar içine işlemesi, aynı zamanda İstanbul'un kuzeyindeki ve güneyindeki kıyı alanlarının birbirine bağlanması sağlanacaktır. Bu alanların, başta Kuzey Yaşam Koridoru olmak üzere Metropoli-ten Ekoloji Ağı ile ilişkisi kurulacaktır. - Koruların, Metropoli-ten Ekoloji Ağı ile ilişkisi kurularak, korular arasındaki etkileşim ve kentsel ekosistemle bağlantıları güçlendirilecek; koruların kültürel ve doğal miras değerlerini gözetilen ekosistem temelli yönetim planları ve modelleri oluşturulacaktır. Bu kapsamda başta Validebağ Korusu olmak üzere, İBB mülkiyetindeki korularda pilot projeler gerçekleştirilecektir.	T1A1H1 T1A1H5
Orman Ekosistemlerinin Korunması ve Rehabilitasyonu ★ →	Orman Ekosistemlerinin Korunması ve Rehabilitasyonu eylemi kapsamında: 2012 öncesi mevzuatta "orman köyü" olarak nitelenen kırsal yerleşimler arasından, mevcut durumda ormancılık ve orman ürünleri ile geçimini sağlayan yerleşimler tespit edilecek; bu yerleşimlerde orman ekosisteminin bütünlüğünü önceleyen ve orman tahribatını önleyecek tedbirleri içeren bir gelişim modeli uygulanarak, yerel ölçekteki küçük ve geleneksel üretim yöntemleri teşvik edilecek;²⁰ - Yerel halk, orman yangınlarına karşı bilinçlendirilecek; orman yangınlarını önlemek ve müdahale etmek üzere gönüllülük esasına uygun bir model geliştirilecek ve uygulanacak; - Sanayi faaliyetlerinin orman ekosistemi ve komşu ekosistemlere zarar vermesine engel olmak adına, mevzuat değişiklikleri ve denetleme mekanizmalarında revizyonlar yapılacak; - Ormanların içinden geçen ulaşım ve enerji hatları gibi yapıların, orman ekosisteminin parçalanması üzerindeki etkileri tespit edilecek; habitat parçalanmalarını azaltıcı uygulamalar gerçekleştirilecek; - Kuzey Ormanları'nın ev sahipliğini yaptığı zengin canlı ekosisteminin, göçmen kuşları da kapsayarak korunmasına yönelik projeler oluşturulacak;	T1A1H5

²⁰ Bu eylem, Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım Meydan Okuma Alanı içindeki "Kırsal Yerleşimler" Stratejik Eylem Çerçevesinde konuyla doğrudan ilgili adımları içermektedir.

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★ Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa → Orta → Uzun		
Orman Ekosistemlerinin Korunması ve Rehabilitasyonu ★ →	- Endemik, nadir ve tehlike altındaki bitkileri barındıran alanların sınırları yeniden belirlenecek ve bu alanların korunmasına yönelik önlemler alınacak; - Doğal dereler, göller ile yapay yolla tesis edilmiş barajlar ve göller etrafındaki canlı ve bitki ekosistemlerinin korunmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır; - İstanbul'un orman habitatının parçalanarak, tarım alanları oluşturulmasının önlenmesine yönelik gerekli düzenlemeler yapılacaktır.	T1A1H5
Tarım Köylerinin Geliştirilmesi ²¹ ★ →	Bu eylem kapsamında: - Tarım köylerinin, ormanlara ve tarım alanlarına doğru yayılması kontrol altına alınacak; kentsel gelişimin kırsal alanlara atılmasının önüne geçilecek; - Kentsel makroformun kırsal alanlara doğru yayılmasını engellenecek adımlar atılacak; - Kentin genişlemesiyle kırsal alan vasfını kaybetmiş alanlar, onarıcı politikalarla yeniden kırsal alanlara dönüştürülecek; - Tarım Ana Planı çerçevesinde tarım köylerinin gelişim stratejileri belirlenecektir.	T1A3H4 T5A4H7 T6A5H4
Kuzey Yaşam Koridoru Ana Planı ²² ★ →	İstanbul kent ekolojisi ve biyoçeşitlilik açısından korunması gereken Kuzey Ormanları, bölgesel ekolojik sistemin de bir parçası olarak değerlendirilerek, kentsel yapılaşmanın kuzeye yayılmasını engellemek üzere bir tampon bölge olan Kuzey Yaşam Koridoru'nu kapsayan Kuzey Yaşam Koridoru Ana Planı ile koruma altına alınacaktır. Bu plan kapsamında, tampon bölge içerisinde değerlendirilecek kentsel yapılı çevreden kuzeye doğru saçaklanmış yerleşik alanların, kentle ilişkisinin güçlendirilmesine ve bu alanların kuzeye yayılmasının engellenmesine yönelik yaklaşımlar ele alınacaktır.	T1A1H1 T4A1H1

²¹ Bu eylem, Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım Meydan Okuma Alanı içindeki "Kırsal Yerleşimler" Stratejik Eylem Çerçevesinde konuyla doğrudan ilgili adımları içermektedir.

²² Bu eylem, Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım Meydan Okuma Alanı içerisindeki "Kuzey Yaşam Koridoru" Stratejik Eylem Çerçevesinde de yer almakta ve detaylı uygulama adımları açıklanmaktadır. Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım Meydan Okuma Alanı içindeki "Kuzey Yaşam Koridoru" Stratejik Eylem Çerçevesinde, konuyla doğrudan ilgili adımları içermektedir.

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★ Metropolen □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa ↔ Orta ↔ Uzun		
Kültürel Habitat Alanlarının Planlanması ve Sosyoekonomik Açıdan İyileştirilmesi ²³ ★ ↔	Biyokültürel koruma yaklaşımı doğrultusunda kültürel ve doğal varlıkların etkileşiminin güçlü olduğu alanlarda, kentsel ve kırsal peyzajlardaki yerleşim alanları kapsanarak; koruma ve sosyoekonomik iyileşme süreçleri bütünleşik olarak geliştirilecektir. Bu doğrultuda, kültürel habitat alanları (ekolojik koridorlar, tarım ve orman alanları, su havzaları, kırsal yerleşimler, kültürel ve doğal miras gibi çeşitli değerlerin ilişkileneşmesi ile ortaya çıkan biyokültürel ağlar) belirlenecektir. Anastasios Suru hattı (Silivri-Çatalca), Büyükçekmece Lagün Gölü - Terkos Havzası, Küçükçekmece Lagün Gölü - Terkos Havzası, Riva Havzası eksenleri gibi ekolojik koridorlar, Şile kıyı yerleşimi ve kırsal nitelikli yerleşim yerleri ile oluşan mekânsal ağlar, kültürel habitat projeleri için potansiyel alanlardır.	T1A1H4 T1A1H5 T1A3H3
Bütünleşik Koruma Envanteri ★ →	Bütünleşik korumanın sağlanabilmesi için somut ve somut olmayan kültürel miras, orman alanları, dereler ve diğer sulak alanlar, doğal alanlar, biyoçeşitlilik, kıyı alanları, tarım ve mera alanları, anıt ağaçlar gibi korunan ya da korunması gereken değerler hakkında, güncel veri içeren Bütünleşik Koruma Envanteri hazırlanacaktır. Bu kapsamda: - Envanter, ortak bir veri tabanında toplanacak; - Korunacak değerlere dair hazırlanacak tüm yeni envanter çalışmaları, bu veri tabanına dâhil edilecek; - Oluşturulan bütünleşik envanterin herkes için erişilebilir olması, uydu tabanlı arazi kullanımı ile desteklenmesi, yenilikçi teknolojilerle sunumu sağlanacak; - İstanbul özelinde biyoçeşitlilik veri tabanı oluşturularak, bu veriler harita ortamına aktarılacak; şehir ölçeğinde İstanbul'a özgü türlerin yer tespitinin yapılması sağlanacaktır.	T1A1H4 T1A1H5

Stratejik Eylem Çerçevesi 6: Doğa Pozitif İstanbul

İstanbul'un kendine özgü ekolojik yapısı ve içinde barındırdığı canlı yaşamı, "Doğa Pozitif İstanbul" stratejik eylem çerçevesi ile korunacaktır. İstanbul'un özellikle Avrupa Ekolojik Koridoru'nda²⁴ yer alması, konuya uluslararası bir vurgu yapmaktadır. Ekolojik yaşam ve denge içerisinde biyolojik çeşitliliğin devamlılığının sağlanması ve İstanbul'da canlı yaşamının korunması ile ilgili eylemler, bu konu başlığında değerlendirilmiştir. Tüm eylemlerde, insan-çevre-hayvan/bitki sağlığını birlikte ele alan tek sağlık yaklaşımı benimsenmiştir. Artan nüfus ve nüfusun sosyoekonomik ihtiyaçları, İstanbul'da doğal yaşamın sürdürülebilirliğini tehlikeye sokmaktadır. İklim değişikliğiyle mücadelede, doğa pozitif kent planlaması önemli bir rol oynamaktadır. Yeşil alanlar ve diğer canlı popülasyonlarının korunması, karbon emiliminin artırılması ve kent içi sıcaklık etkilerinin hafifletilmesi açısından da önemlidir.

İstanbul'da doğal varlıkların korunması için önemli adımlardan bir diğeri de farkındalık ve eğitim çalışmaları olarak belirlenmiştir. İstanbul'un kendine has bitkilerinin korunması ve yaygınlaştırılması, biyoçeşitliliğin devamı açısından önemlidir. Bu doğrultuda; İstanbul'un doğal otsu bitkilerinin korunması, anıt ağaç özelliği taşıyan ve anıt ağaç olma potansiyeli olan ağaçlarının korunması sağlanacaktır. Hem İstanbul'dan geçen göçmen ve ziyaretçi türlerin hem de İstanbul'da yaşamını sürdüren kuş türlerinin korunması da, bu eylem çerçevesinin önemli konularından birisidir. Bu doğrultuda sulak alanların, kuşların beslenme ve dinlenme alanlarının korunması sağlanacaktır. Bunun yanı sıra, İstanbul'un sahipli ve sokak hayvanlarına yönelik koruma, düzenli bakım ve sahiplendirme çalışmaları yapılacaktır. Bu eylem çerçevesi içerisinde yer alan tüm eylemlerin hayata geçilmesi için, ekolojik varlıkların tahribinin önüne geçilmesine katkısı olacak **"Ekolojik Acil İletişim Noktası"** önemli bir yere sahiptir.

"Doğa Pozitif İstanbul" Stratejik Eylem Çerçevesi, biyoçeşitliliğin sürdürülmesi, İstanbul'a özgü gerek hayvan gerekse bitki türlerinin korunması, canlı yaşamının korunması ve devamlılığı, sokak hayvanlarına özel koruma önlemleri geliştirilmesi

anlamında **Çevre ve Ekoloji Meydan Okuma Alanı**nda karşılık oluştururken; **Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım Meydan Okuma Alanı** açısından ise kent içerisindeki doğal alanların biyoçeşitlilik alanları olarak muhafaza edilmesi, yeni alanların açılması, eylem çerçevesinin kent içerisindeki mekânsal yansımaları anlamına gelmektedir. "Doğa Pozitif İstanbul" Stratejik Eylem Çerçevesi ile yeşil alanlar, temiz hava ve doğal çevrenin, kent sakinlerinin fiziksel ve zihinsel sağlığını olumlu yönde etkilemesi ve mutluluğunu artırması hedeflenmiştir. Bu kapsamda, kent sakinlerinin eşit bir şekilde doğal yaşam ile etkileşimi artırılarak, hem **Toplumsal Refah ve Adalet Meydan Okuma Alanı** açısından kentlilerin hayatında fayda üretilecek hem de uzun vadeli ekonomik ve çevresel sürdürülebilirliğin geliştirilmesi sağlanacaktır.

Çerçeve kapsamında kurulacak bitki hastanesi ve botanik bahçesinin yanı sıra kent hayvanları için sayısı artırılacak VETBÜS araçları ile yaratılacak istihdam, **Ekonomi ve Kalkınma Meydan Okuma Alanı**nda karşılık bulmaktadır. İnsan-çevre-hayvan/bitki sağlığını birlikte ele alan tek sağlık yaklaşımı, çevre adaleti ve çevre hakkı, biyoçeşitliliğin korunarak gelecek nesillere aktarılması konuları kapsamında **Yönetişim ve Demokrasi Meydan Okuma Alanı** ile ilişkilenebilir.

"Doğa Pozitif İstanbul" eylem çerçevesinde yer alan öngörüler açısından iklim krizinin kuraklık ve aşırı hava olayları nedeniyle biyoçeşitliliği olumsuz etkileme riski bulunmaktadır. Ayrıca önerilen uygulamaların hayata geçirilebilmesi için gerekli personel ve ekipman eksiklikleri ve uygulamaların devamlılığının sağlanamaması da önemli riskler arasındadır.

²³ Bu eylem, "İstanbul Miras Ağı" Stratejik Eylem Çerçevesinde ortak eylem olarak ele alınmakta ve uygulama adımları açıklanmaktadır.

²⁴ Avrupa Ekolojik Koridoru için bkz. European Green Belt Association (2018), Course of the European Green Belt, Charlottenburg, Germany, www.europeangreenbelt.org

Tablo 8. Stratejik Eylem Çerçevesi 6: Doğa Pozitif İstanbul

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa → Orta → Uzun		
Doğa Koruma ve Farkındalık Kampanyaları ★ →	Doğa koruma, biyoçeşitlilik, İstanbul'un fauna ve florası ile endemik türlerine yönelik farkındalık çalışmaları, çevre hakkı çerçevesinden ele alınacak: - Okul öncesi dönemden itibaren her yaşı kapsayacak, interaktif deneyimleri içerecek eğitim programları hazırlanacak; - Şehir ve toplu ulaşım panolarında sürekli ve düzenli olarak çevre hakkına dair yaratıcı çalışmalar sergilenmesi sağlanacak; - İstanbul Doğa Tarihi Müzesi kurulacaktır.	T1A3H6
İstanbul Kuşlarının Yaşam Alanlarının Koruma Altına Alınması ★ →	Göç rotası İstanbul'dan geçen göçmen ve ziyaretçi türlerin yanı sıra göçmen olmayan kuş türlerinin de yaşamını devam ettirebilmesi için kuşların beslenme ve dinlenme alanları belirlenecektir. Doğal ve kırsal alanların yanı sıra yerleşim içerisindeki Validebağ Korusu, Büyük Çamlıca Korusu, Atatürk Kent Ormanı gibi alanlar da dâhil olmak üzere tüm ilgili alanlar koruma altına alınacaktır.	T1A1H6 T1A1H7
İstanbul'un Bitki Çeşitliliğinin Korunması ★ →	İstanbul'un bitki çeşitliliğinin korunması için aşağıdaki adımlar atılacaktır: - Kanarya otu, yapışkan otu, soymaç, eşek marulu vb. gibi İstanbul'un biyoçeşitliliği için önemli olan doğal otsu bitkilerin yabani/zararlı olarak görülmemesi için farkındalık çalışmaları yürütülecek; - İstanbul'un sokak otlarının yeşil alanların doğal bir parçası haline gelmesi için kendi haline bırakılması, böylece biyoçeşitlilik için alan açılması ve iklim krizi ile mücadeleye katkı sağlanması sağlanacak; - İBB denetiminde bitki hastanesi kurularak bitkilerin tedavi ve bakımları yapılacaktır; - Biyoçeşitliliği artırmak üzere gerek kent içerisinde gerekse yerleşim lekesinin dışında uygun alanlarda tozlaşma bahçeleri kurulacaktır; - İBB'nin denetiminde bir botanik bahçesi kurulacaktır. Peyzaj ve Süs Bitkileri Yetiştiriciliği Sertifika Programı, öğrencilere yönelik eğitim atölyeleri ve akademisyenlere yönelik uygulama alanları oluşturulacaktır. (Uygulama alanı olarak öncelikle Büyükdere Fidanlığı'nın değerlendirilmesi önerilmektedir.)	T1A1H5 T1A1H6

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa → Orta → Uzun		
İstanbul'un Anıt Ağaçlarının Korunması ve Restorasyonu ★ →	Kentsel Ekolojik Sistemler Şube Müdürlüğü tarafından hazırlanmış olan "Anıtağaç İstanbul" ²⁵ çalışmasının güncel tutulması ve geliştirilmesi kapsamında; İstanbul'da yaşı, türü ve bulunduğu tarihsel konumu dolayısıyla değerli, anıtsal veya korunmaya değer özelliklere sahip olan ağaçlar ile anıt ağaç olma potansiyeli olan ağaçların envanteri çıkarılacak; plan ve haritalarda güncellenecek; koruma altına alınması ve/veya restorasyonu gereken ağaçlarla ilgili çalışmalar yapılacaktır. Bu konuda farkındalık çalışmaları yürütülecektir.	T1A1H6 T4A3H7
Sahipli Hayvanlar ve Sokak Hayvanları Hizmetleri ★ →	İstanbul'daki sahipli hayvanların ve sokak hayvanlarının refahını artırıcı hizmetler kapsamında: - Kent içerisindeki hayvanlara gezici olarak hizmet veren VETBÜS araçlarının sayısı ve istihdam edilen personel sayısı artırılacak; - İlçe belediyelerine ve İBB'ye ait tüm barınakların kontrolü yapılacak ve iyileştirilme, temizlenme çalışmaları konularında personele gerekli eğitimler verilecek; bakım konusunda hayvanseverlerin dâhil edileceği gönüllü programları geliştirilecek; - Sokak hayvanlarına ve yaban hayatına ait canlılara yönelik rehabilitasyon ve koruma hizmet merkezleri kurulacak; - Tüm sokak hayvanlarına mikroçip uygulaması yapılarak hayvanların sağlık durumunun takip edilmesi sağlanacak; tüm sağlık verilerinin tutulduğu, rehabilitasyon ve barınak birimleriyle ortak bir dijital altyapı oluşturulacak; - Sahipli hayvanlar ve sokak hayvanları için İstanbul'da defin alanlarına yer verilecek; - Afet durumunda veteriner müdahale ekipleri oluşturularak afet veya acil durumlar sonrası yaralanan hayvanlara ilk yardım sağlanacak; yuvasından kaçan evcil hayvanların çipleri okutularak sahiplerine dönüşleri sağlanacak; sahipsiz kalmış hayvanların bakımı yapılacaktır.	T1A1H6
Ekolojik Acil İletişim Noktası ★ →	Ekolojik hassas alanların çeperinde yer seçmesi öngörülen "Ekolojik Acil İletişim Noktası" İstanbullularla yönetim birimleri arasında iletişim sağlayacaktır. İstanbul'daki özgün ekolojik varlığa tehdit oluşturan durumların bildirilmesine alan açacak uygulama kapsamında Koru İstanbul: İstanbul Doğal ve Kırsal Alanları Strateji Belgesi kapsamında önerilen "Tahribatı Bildir" online sistemi ile de eş güdümlü çalışılması önerilmektedir.	T1A1H4 T1A1H6 T1A3H5

²⁵ Mevcut çalışma <https://anitagac.istanbul/>'dan incelenebilir.

Stratejik Eylem Çerçevesi 7: İklim Uyumlu İstanbul

Sanayi dönemi başlamadan önce, yaklaşık 10.000 yıl boyunca, atmosferdeki karbondioksit (CO₂) miktarı neredeyse sabit kalmış ve yaklaşık 280 ppm düzeyinde seyretmiştir. Günümüzde (2020) ise CO₂ karışım oranı yaklaşık %50 artarak 413,2 ppm'ye ulaşmıştır.²⁶ İnsan kaynaklı sera gazı birikimlerinin ciddi miktarda artış göstermesi ile beraber, karşı karşıya olduğumuz küresel iklim krizinin sonuçları, hızla göç alan ve kentleşmenin yoğun olarak yaşandığı İstanbul'da sıklıkla gündeme gelmektedir.

İklim krizinin toplumu ve kenti farklı şekilde etkileyen sel, taşkın, aşırı hava olayları, sıcak dalgaları, kuraklık gibi sonuçları bulunmaktadır. İstanbul'da da yapı yoğunluğunun artması ve bitki yüzeyinin azalması gibi etmenler, kentsel ısı adaları oluşturmakta; kentleşme, ormansızlaşma ve sanayileşme gibi değişimlere bağlı olarak, sera gazları atmosferde hızla birikmekte; buharlaşmanın artması sonucu, su döngüsünde değişimler meydana gelmektedir. Sıcak dalgaları, ani ve aşırı yağışlar gibi aşırı hava olaylarından, öncelikle dezavantajlı gruplar (çocuklar, yaşlılar, kronik hastalar vb.) olmak üzere tüm İstanbullular farklı şekillerde etkilenmektedir. Bu nedenle, "İklim Uyumlu İstanbul" Stratejik Eylem Çerçevesi kapsamında bütüncül bir yaklaşımla, İstanbul'da değişen iklimle uyum sağlamaya ve iklim krizini önlemeye yönelik stratejik eylem adımları geliştirilmiştir.

"İklim Uyumlu İstanbul" Stratejik Eylem Çerçevesi, **Çevre ve Ekoloji Meydan Okuma Alanında** yer alan iklim krizinin önlenmesi için öncelikli olarak sera gazı emisyonlarının azaltılması; bununla birlikte iklim değişikliğinin etkilerinden korunma, sel, taşkın, sıcak dalgaları gibi etkilere uyum sağlama çalışmalarının yürütülmesi konularıyla beraber değerlendirilmelidir. **Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım Meydan Okuma Alanında** bu konuyla ilişkili olarak akut şok ve afetlere dayanıklılık için altyapının iyileştirilmesi, erken uyarı sistemlerinin oluşturulması, kent içinde etkilenebilecek alanlara ilişkin mekânsal analizlerin yapılarak önlemler geliştirilmesi ön plana çıkmaktadır. **Toplumsal Refah ve Adalet** alanında; iklim krizinden en çok

etkilenen dezavantajlı grupların ve bu grupların sağlık problemlerinin belirlenmesi (kalp-damar rahatsızlığı bulunan 65 yaş ve üstü bireyler gibi), kırılabilirlik haritalarının yapılması, risklere öncelikli olarak maruz kalacak alanlardaki bireylere yönelik geçici barınma merkezlerinin tanımlanması gibi konularda katkı sağlanmaktadır. Aşırı hava olaylarının kentlerde yarattığı fiziksel bozulmaların verdiği ekonomik kayıp ve hasarın azaltılmasının yanı sıra karbon salımının azaltılması çerçevesinde; özellikle endüstri alanında yeşil dönüşüm süreçlerinin planlanması, adil dönüşüm bakış açısıyla bu süreçlerde istihdamın güvence altına alınması, stratejik eylem çerçevesinin **Ekonomi ve Kalkınma Meydan Okuma Alanındaki** karşılığını oluşturmaktadır. Son olarak **Yönetişim ve Demokrasi Meydan Okuma Alanı** kapsamında ise iklim adaletine yönelik etkili ve yapıcı yönetsel çözümler üretilmesi, iklim değişikliği kaynaklı afetlere karşı toplumsal dayanıklılığın geliştirilmesi, kent sakinlerinin bilgilendirilmesi, kapsayıcı bir dijital veri tabanı oluşturulması ile iklim farkındalığının geliştirilmesi olarak karşılık bulmaktadır.

"İklim Uyumlu İstanbul" stratejik eylem çerçevesi, riskler açısından değerlendirildiğinde, farklı etkilere yönelik uzun vadeli uygulama ihtiyacı göze çarpmaktadır. Uzun vadeli planlama ve uygulama çalışmalarının yanı sıra bazı eylemler kapsamında yüksek bütçe gerekliliği, projelerin uygulanma aşamasında engel teşkil etmektedir.

²⁶ World Meteorological Organization (2023). The Global Climate 2011-2020, A Decade of Accelerating Climate Change, ISBN 978-92-63-11338-2 . <https://library.wmo.int/idurl/4/49934>

Tablo 9. Stratejik Eylem Çerçevesi 7: İklim Uyumlu İstanbul

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa ↔ Orta ↔↔ Uzun		
İklim Risklerine Karşı Kırılabilirlik Analizi ★ →	- İstanbul'da etkileri görülen sel, aşırı sıcaklar gibi iklim risklerinden en çok etkilenen dezavantajlı gruplar belirlenerek; iklim risklerine karşı kırılabilirlik haritası çıkarılacaktır. - İklim krizi sebebiyle meydana gelen yer değiştirmelerde, göç alma ve göç verme riski olan kentsel ve kırsal alanlar belirlenecek; bu alanlarda iklim değişikliğinin sonuçları üzerine etkilenebilirlik analizleri yapılacak ve gerekli önlemler alınacaktır.	T1A4H1 T1A4H4
İklim ve Çevre Adaleti Temelli Çalışmalar ★ →	- İklim krizinden en çok ve en önce etkilenen kadınların, çocukların, yaşlıların, yoksulların ve benzeri dezavantajlı grupların iklim risklerine karşı güçlenmesini sağlayacak pozitif ayrımcı çalışmalar yürütülecektir. - Sera gazı emisyonlarının azaltılması ve çevresel kirliliğin önlenmesi için kirliliğe ve ekolojik yıkıma sebep olan gerçek ve tüzel kişilerin cezalandırılmasına yönelik ilgili mevzuatlarda gerekli düzenlemeler yapılacak; ceza ve tazmin mekanizmalarının etkin ve toplumsal adaleti önceleyen yaklaşımla uygulanması için çalışmalar yapılacak, devamlı ve düzenli denetlemelerle süreklilik sağlanacaktır. - Yeşil dönüşüm sürecinde mevcut sistemlerin düşük emisyonlu, yüksek katma değerli iş modeline doğru evrilebilmesi için farklı disiplinlerin birlikte üreteceği alt modeller oluşturulacaktır. Yeşil dönüşüm süreçlerinde emek gücünün adaptasyonunun sağlanacağı modeller kurgulanacaktır.	T1A3H1 T1A3H4 T1A4H4
İklim Riskleri Erken Uyarı ve Bilgilendirme Sistemi ²⁷ ★ →	İklim riskleri erken uyarı ve bilgilendirme sistemine yönelik olarak: - Meteorolojik izleme ve bilgilendirme çalışmaları kapsamında iklim krizine bağlı risklere (sıcak dalgaları, taşkın, sel vb.) yönelik erken uyarı sistemleri kurulacak; - Afet Koordinasyon Merkezi (AKOM) tarafından yürütülen taşkın erken uyarı sistemi (TEUS) altyapısı geliştirilerek, vatandaşlara yönelik erken uyarı sistemleri oluşturulacak;	T1A3H1 T1A4H2 T3A5H2

²⁷ Bu stratejik eylem, Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım Meydan Okuma Alanı içindeki "Afet ve Krizlere Dayanıklı İstanbul" stratejik eylem çerçevesinde açıklanan "Afet Riskleri Dijital Altyapı Sistemi" Stratejik Eylemi Kapsamında yer almaktadır.

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★ Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa → Orta → Uzun		
İklim Riskleri Erken Uyarı ve Bilgilendirme Sistemi ★ →	- İstanbul Senin uygulaması içerisinde oluşturulacak bir arayüz ile vatandaşlara iklim ve çevre konularında bilgilendirici metinler ve uyarılar gönderilecektir. Bu kapsamda, "İklim Riskleri Erken Uyarı Sistemleri" aracılığıyla cep telefonlarına anlık "alarm" ve "afet durumu" bilgileri gönderilecektir. İstanbul'un karbon ayak izi, sera gazı emisyonları gibi bazı göstergeler ve çevre bilimleri konusunda farkındalık yaratan bilgiler gibi içerikler yer alacak; - Uzaktan algılama (uydu görüntüleri) çalışmaları ve sıcak hava ölçümleri yapılarak, İstanbul için kentsel ısı yoğunluğu ve termal risk haritalaması yapılacaktır. Vatandaşlara yönelik çevrimiçi haritalar oluşturularak serinlik noktaları işaret edilecek; açık veri sunumu sağlanacak; - İklim krizi sebebiyle yaşanabilecek kuraklık, kıtlık ve hastalık gibi acil eylem gerektiren durumlara müdahale amaçlı birimlerin geliştirilmesi sağlanacaktır.	T1A3H1 T1A4H2 T3A5H2
Kentsel Isı Kontrol Sistemi ★ →	Küresel iklim krizinin sonuçlarından biri olarak meydana gelen sıcak hava dalgalarının olumsuz etkilerini en aza indirmek; uyarı, önleme ve takip çalışmasına dair bilgilere de ulaşmak amacıyla Sıcak-Sağlık Eylem Planı (Heat-Health Action Plan) hazırlanacaktır. Bu planla uyumlu olarak: - Yapılarda kentsel ısı adası etkisine karşı daha az yansıtıcı, daha az ısı tutan cephe kaplamalarının kullanılması sağlanacaktır. Aynı zamanda kentsel dönüşüm projelerinde teşvik düzenlemeleri kapsamında cephe malzemesi seçimi kriter olarak değerlendirilecek; - Yapılı çevre içerisinde kentsel ısı adası etkisinin en yoğun olduğu lokasyonlarda bölgesel çözümler üretilmesi amacıyla, belirlenecek pilot bölgelerde mavi-yeşil altyapı (ağaçlandırma, çeşmeler vb.) uygulamaları hayata geçirilecek; - Kent içerisinde içilebilir su imkânı sağlayacak çeşme, sebil ve benzeri öğelere yer verilecek; - İklim krizi ve sıcaklığın artışı ile ilgili olarak hayvan ve su kökenli hastalıklar ile bu hastalıkların ekosistem üzerindeki etkileri araştırılacaktır. Aynı zamanda iklime bağlı hastalıkların önlenmesi amacıyla, ilgili birimlerle iş birlikleri kurulacak; - Termal risk haritasına göre, sıcaklık değeri yüksek olan riskli alanlarda, olası yangın vb. afetlere karşı yangın hidrant sayıları artırılacak; - Kent bütününde evde sağlık hizmetleri; aşırı yağış, sıcak ve soğuk hava dalgası gibi koşullara uygun olarak güçlendirilecektir.	T1A1H1 T1A3H2

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★ Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa → Orta → Uzun		
İstanbul'un Yutak Alanları Kapasite- sinin Artırılması ★ →	Kent içerisinde orman, koru, yeşil alan, sulak alan gibi yutak görevi gören alanların karbon tutma kapasiteleri hesaplanacak; ormansızlaşmayla mücadele kapsamında, yutak alan kapasitesini artırmaya yönelik kent genelinde belirlenecek atıl alanlarda yeşil alanlar artırılacaktır.	T1A1H4 T1A1H5 T1A3H2
İklim Krizi Kaynaklı Risk ve Afetlere Dayanıklı Kültürel Miras ²⁸ ★ →	- Kültürel ve doğal mirasın iklim hassasiyeti değerlendirmeleri, risk envanteri ve modellemelerine, İklim Risklerine Karşı Kırılganlık Analizi'ne dâhil edilecek; bu veriler ile uyum ve müdahale planlamalarına kültürel ve doğal miras dâhil edilecektir. - Tarihi kentsel çevre, iklim krizi bağlamında değerlendirilecek; bu alanlarda düşük salım alanı (DSA) uygulamaları gerçekleştirilecek; kültürel miras destinasyonlarında düşük karbon uygulamaları hayata geçirilecektir. - Kültür varlığı yapılarda koruma ilkelerine uygun enerji verimliliği uygulamaları ve yenilenebilir enerji kullanımı üzerine çalışmalar gerçekleştirilecektir. Tarihi binalardaki gömülü enerjinin korunması ve yeniden değerlendirilmesi sağlanacaktır. - Kültürel ve doğal mirasın iklim uyumu bağlamında taşıdığı bilgi, öğreti ve tecrübelerden iklim kriziyle mücadelede yararlanılması amacıyla eğitim ve araştırma faaliyetleri düzenlenecek; iklim krizine karşı somut olmayan mirasın rolü ve dayanıklılığı güçlendirilecektir. - Geleneksel bilgi ve öğretileri ile kentin tarımsal miras sistemleri korunacak ve yaygınlaştırılacak, agroekoloji yaklaşımlarıyla iklim krizine karşı tarımsal mirasın rolü güçlendirilecektir.	T1A3H3 T4A4H1 T4A4H4

²⁸ Söz konusu eylemler, Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım Meydan Okuma Alanı, "Afet ve Krizlere Dayanıklı İstanbul" Stratejik Eylem Çerçevesi içerisinde iklim krizi boyutuyla "Doğal ve Kültürel Mirasın Afetlere Karşı Dayanıklılığının Artırılması" stratejik eylemi kapsamında da yer almaktadır.

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★ Metropolen □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa ↔ Orta →→ Uzun		
İklim Uyumlu Peyzaj Düzenlemeleri ★ ↔	- Kent içerisinde yapılan peyzaj ve yeşil alan düzenlemelerinde su ihtiyacı az olan, iklime uyumlu, İstanbul'a özgü bitki türleri kullanılacaktır. - Emici ve yöreye özgü bitki örtüleri kullanımı artırılarak, plastik fileli halı çim gibi sürdürülebilir olmayan ve çok su tüketimi gerektiren uygulamalara son verilecektir. - Yağmur suyunu düştüğü yere yakın yönetmek amaçlı, doğal su döngülerini destekleyen tasarımlar kullanılacaktır. - Kentsel tasarım ve peyzaj projelerinde kullanılacak kent mobilyalarının ve aydınlatma öğelerinin seçiminde, iklim uyumluluğu belirleyici kriter olarak değerlendirilecektir. - Peyzaj düzenlemeleri, kentsel tasarım projeleri ve kentsel mobilya seçimlerinde, iklim uyumluluk kriterleri mevzuat düzenlemeleri ile koruma altına alınarak yasal bağlayıcılık oluşması sağlanacaktır. "Kamusal Açık Mekânlar ve Yeşil Alanlar için Tasarım ve Uygulama Rehberi" kriterleri uygulanacaktır.²⁹	T1A3H2 T4A1H3 T4A2H5

²⁹ Söz konusu uygulama rehberinin detayları Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım Meydan Okuma Alanı içinde yer alan "Kapsayıcı, Erişilebilir ve Dayanıklı Kamusal Açık Mekânlar ve Yeşil Alanlar" Stratejik Eylem Çerçevesi içinde yer almaktadır.

Stratejik Eylem Çerçevesi 8: Kirlilikle Mücadele

Farklı kirlilik türlerine odaklanan "Kirlilikle Mücadele" eylem çerçevesi; hava, su, toprak, ısı ve gürültü kirliliğinin İstanbul'a ve ekolojik varlıklara olan etkilerini en aza indirmeyi; kirlilik yaratan unsurları incelemeyi ve değerlendirmeyi; gerekli durumlarda da denetimleri artırmayı amaçlamaktadır. Bu kapsamda, İstanbul'un ekolojik değerlerini etkileyen kirlilik türleri ile mücadele edilmesi ve kirliliğin önlenmesi için hayata geçirilmesi gereken eylemler belirlenmiştir.

Hava kirliliği, solunan havanın canlı ve cansız varlıklara zarar verecek oranda kalitesiz olması olarak tanımlanırken; fiziki ve sosyal etmenler sonucunda oluşan hava kirliliği, dünyanın birçok metropolünde olduğu gibi İstanbul'da da önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. İstanbul'da sera gazı emisyonlarının oluşumundaki etken bileşenlere baktığımızda; enerji tüketimi %64'lük bir oranla birinci sırada yer alırken, ulaşım sektörünün %28'lik oranla ikinci sırada geldiği görülmektedir.³⁰ Ulaşım kaynaklı sera gazı emisyonları karayolu, demiryolu ve denizyolunu kapsarken; havacılık sektörünün de dâhil edileceği hesaplamada, bu oran daha da artacaktır. Aynı zamanda İstanbul'da iklimsel olarak baskın olan hava devinimi düşünülmeden gelişen kentsel yapılaşma ve yapılar arasında kirlenmenin atmosferde dağılımı için gerekli hava dolaşımını engelleyen kentsel tasarımlar, hava kirliliğinin artmasında önemli bir sebep olarak tespit edilmiştir. Bu noktada ekolojik yaklaşımlı planlama anlayışı ile beraber, İstanbul'un kuzeyinde yer alan orman varlığının ve tüm ekosistemin korunmasının önemi, tekrar karşımıza çıkmaktadır.

"Kirlilikle Mücadele" Stratejik Eylem Çerçevesinde, İstanbul'da ulaşımın karbonsuzlaştırılmasına yönelik projelere önem verilmiş; binalarda ve endüstriyel üretimde karbon ayak izinin azaltılması, toprak kirliliğinin önlenmesi, gürültü ve ısı kirliliğinin azaltılması, su kaynaklarının korunması, denizlerin ve kıyıların temizliği gibi başlıklar altında yönlendirmeler yapılmıştır.

Çevre ve Ekoloji Meydan Okuma Alanı açısından bu stratejik eylem çerçevesinde yer alan eylemler; İstanbul'un doğal değerlerinin ortaya konması, tahrip olmuş alanların onarılması ve iyileştirilmesi, farklı kirlilik türlerinin nedenlerinin ve sonuçlarının, kirlilik türlerinin kentte yarattığı sorunların ve etkilerin ortaya konması anlamına gelmektedir. Kentsel yapılı çevrede oluşan kirleticiler ve bunların kentsel yapılı çevreye olan etkileri, ulaşımdan kaynaklanan emisyonların yarattığı hava kirliliği ve su havza alanları üzerinde bulunan yapılaşma, **Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım Meydan Okuma Alanında** karşılık bulmaktadır. **Toplumsal Refah ve Adalet Meydan Okuma Alanı** açısından, kirleticilerin yarattığı sağlık sorunları ve toplumsal etkileri, kirliliğin önlenmesi açısından farkındalık çalışmaları ve doğa temelli çözümlerin adalet ve eşitlik ilkeleri gözetilerek hayata geçirilmesi konularıyla ilişkilidir. Çerçeve kapsamındaki eylemler, **Ekonomi ve Kalkınma Meydan Okuma Alanı** ile kirletici sektörler ve döngüsel ekonomi bağlamında ilişkilendirilirken; **Yönetişim ve Demokrasi Meydan Okuma Alanında** kirlilik konusundaki yasal mevzuat, ceza ve denetimlerle karar alma süreçlerinde kapsayıcı yönetim mekanizmalarının uygulanması anlamına gelmektedir.

Eylemlerin hayata geçirilmesi aşamasında destek hizmetlerinin yetersizliği, yüksek uygulama maliyetleri ve yeterli ölçüm/analiz yapılamaması şeklinde riskler yer almaktadır. Ayrıca toplumsal farkındalık eksikliğinin, kirlilikle mücadelede etkili destek mekanizmalarının kurulmasına yönelik kısıtlayıcı etkisi de risk olarak değerlendirilebilir.

³⁰ İBB Çevre Koruma ve Kontrol Dairesi Başkanlığı - İklim Değişikliği Şube Müdürlüğü (2023). Sera Gazı Envanteri 2021, İstanbul Büyükşehir Belediyesi İklim İzleme Raporu 2022. <https://cevre.ibt.istanbul/wp-content/uploads/2023/04/2022-iklim-izleme-raporu-tr.pdf>

Tablo 10. Stratejik Eylem Çerçevesi 8: Kirlilikle Mücadele

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★ Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa → Orta → Uzun		
İstanbul'da Ulaşımın Karbonsuzlaştırılması ★ →	- Lastik tekerlekli toplu taşıma araçları ve deniz yolu ulaşım araçlarının düşük karbonlu/karbonsuz araçlara dönüşümü (elektrikli-hidrojen) sağlanacak; 2050 karbon nötr hedefi uyarınca İBB araç filosu karbonsuzlaştırılacak ve elektrikli araçlara yönelik şarj istasyon altyapısı kurulacak; - Kavşaklarda sinyalizasyon optimizasyonu ile araç bekleme sürelerinin optimize edilmesi gibi uygulamalar için emisyon azaltımına katkı verecek Akıllı Ulaşım Sistemleri (AUS) uygulamaları yaygınlaştırılacak; - Düşük karbonlu bölgeler kurmak amacıyla yayalaştırma gibi uygulamalarla düşük salım alanları (DSA) oluşturulacak; - Atık aktarma merkezlerine yönlendirilen araç güzergâhlarında optimizasyon ile araç sirkülasyonları (atık araçlarının rotaları ve atık toplama saatleri optimizasyonu) azaltılacaktır.	T1A2H5 T2A1H2 T2A2H3
Binalarda Karbon Ayak İzi Takibi ve Azaltımı ★ →	- Yeni yapılan binaların, düşük karbon ayak izi üretecek şekilde yapımı sağlanacak; enerji verimliliği ve yenilenebilir enerji uygulamaları değerlendirilecek ve ilgili mevzuat düzenlenecek;³¹ - İBB'ye ait kamu binaları karbon nötr prensibi uyarınca düzenlenecek, 2050 yılı karbon nötr hedefine İBB binalarından başlanacaktır. "Güçlü, Nitelikli ve Sürdürülebilir Konut Alanları" stratejik eylem çerçevesi kapsamında hazırlanacak olan Sürdürülebilir Konut Standartları Rehberi kriterleri esas alınacaktır.	T1A2H4 T3A2H1 T5A4H5
Hava Kirliliği Ölçüm İstasyonları Kurulum, Bakım ve Onarımı ★ →	- Hava kirliliğine yönelik ilgili yönetmelik uyarınca yeterli ölçüm yapmayan istasyonlar belirlenerek, bakımları ve onarımları yapılacak; - Nüfus yoğunluğu yüksek bölgeler belirlenerek, burada yaşayan nüfusun maruz kaldığı hava kirliliğinin tespit edilmesine yönelik hava kirliliği ölçüm istasyonları kurulacak; - Hava kirliliği ölçümlerinde, hava kirletici parametrelerinden biri olan, havada asılı katı ve sıvı parçacıkların karışımından oluşan, 2,5 mikrometreden küçük ve bu nedenle, akciğerlere yerleşebilen partiküllerin (PM_{2,5}) parametresi için mevzuata ulusal sınır değer konulması ve bu kritere uygun ölçümlerin yapılması sağlanacaktır.	T1A2H1 T6A2H1

³¹ Bu eylem, Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım Meydan Okuma Alanında "Güçlü, Nitelikli ve Sürdürülebilir Konut Alanları" Stratejik Eylem Çerçevesi içinde "Konut Alanlarında Yeşil Çözümler" stratejik eyleminde de bulunmaktadır.

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★ Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa → Orta → Uzun		
Toprak Kirliliğinin Önlenmesi ve Toprağın Geri Kazanımı ★ →	- Kent bütünündeki toprak varlığının farklı kullanımlar sonucu kirlenmesinin önüne geçilmesine yönelik izleme ve denetim faaliyetleri yapılacak; - Kent içi ve kent çeperi tarım alanlarında gübre, pestisit ve diğer kimyasal maddelerin kullanımı denetim altında tutulacak, yanlış ve aşırı kullanımının önüne geçmek için bilgilendirme çalışmaları yapılacak; - Tarım alanlarında toprak kirliliği denetimleri yapılacak, denetimler sonucunda toprak kirliliği yüksek alanların geri kazanımına yönelik çalışmalar yapılacak; - Belediye faaliyetleri ve sanayi kaynaklı arıtma çamurunun yönetimi geliştirilecek, arıtma çamurunun enerji üretimi amacıyla yakıt olarak değerlendirilerek geri kazanımı artırılacaktır. Böylece, depolanan arıtma çamuru miktarı azaltılacak; - Madencilik faaliyetleri ile bozulan arazilerin doğaya yeniden kazandırılmasına ilişkin çalışmalar yapılacaktır.	T1A2H9 T6A2H1
Su Havzalarındaki Kirleticilerin Takibi ve Önlenmesi ★ →	- Su havzalarındaki tarım ve endüstriyel üretim kaynaklı kirleticiler belirlenerek yayılı ve noktasal etki ortaya konulacak, kirleticiler kademeli olarak kaldırılacak; - Su havzaları 1. ve 2. koruma bandı içerisinde, kirletici faaliyetlere izin verilmeyecektir.	T1A1H2 T4A1H1
Marmara Denizi'ne Deşarj Noktalarının Denetimi ★ →	Özellikle İstanbul'un Marmara Denizi kıyıları başta olmak üzere, çevresel kirliliğin azaltılmasına yönelik denetim faaliyetleri artırılabilecek; denetim mekanizması işletilerek kaçak atık boşaltımının ve deşarjların önüne geçilecek; ceza mekanizmaları kullanılarak, deniz ve kıyı ekosistemlerine verilen katı atıkların ve atık suların yarattığı kirlilik önlenecektir.	T1A1H4 T1A2H10 T1A3H5

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★ Metropolen □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa ↔ Orta ↔ Uzun		
Sanayi Sektörü Kaynaklı Kirliliğin Kontrolü ve Önlenmesi ³² ★ →	Sanayi sektörünün kirletici etkisi, hazırlanacak İstanbul Sanayi Ana Planı kapsamında detaylı olarak değerlendirilecektir. Aşağıdaki alt başlıklar öncelikli olmak üzere, stratejiler belirlenerek plan kapsamında çözüm odaklı uygulama yönlendirmeleri yapılacaktır: - Kirlilik kaynaklarının, noktasal ve noktasal olmayan kirliliklerin tespit edilmesi ve kirlilik türlerinin belirlenmesi sağlanacak; - Noktasal kirlilik kaynaklarına yönelik olarak gerekli mevzuat düzenlemelerinin yapılması sağlanacak ve denetim mekanizmaları kurulacak; - Endüstriyel üretim süreçlerinde geri dönüşümü mümkün olan ham madde ve ara maddelerin kullanılması sağlanacak; - Sanayi sektörüne yönelik kirlilik önleyici teknolojik yeniliklerin takip edilmesine ve bu yeniliklerin uygulanmasına katkıda bulunmak amacıyla, sektörel kırımları kapsayacak Araştırma ve Geliştirme (AR-GE) Merkezleri kurulacaktır. - Enerji kullanımına, filtrelemeye, arıtma sistemlerine ve deşarj istasyonlarına dair mevzuatların değerlendirilmesi ve mekânsal uygulama yönlendirmeleri üzerine çalışmalar yapılacaktır.	T1A2H3 T1A2H9 T3A3H4
Gürültü Eylem Planı ★ ↔	- İBB tarafından 2017 yılında hazırlanan Gürültü Eylem Planı güncellenerek, yeniden ölçümler yapılacak ve uygulamalar belirlenecek; - Belirlenen yüksek gürültü ölçümü alanlarında, yenilikçi gürültü perdeleri yapılacaktır.	T1A2H8 T6A2H1
Aydınlatma Master Planı ★ ↔	- İBB tarafından 2017 yılında yapılan Aydınlatma Master Planı güncellenecek; - Mevcut durumun tespiti için yeni ölçümler yapılarak analiz edilecek; - Planın uygulanabilmesini sağlayacak bir izleme sistemi, plana dâhil edilecektir.	T1A2H7 T6A2H1

³² Söz konusu stratejik eylem, Çevre ve Ekoloji Meydan Okuma Alanında Atık Yönetim Sistemi Stratejik Eylem Çerçevesi içerisinde yer alan Endüstriyel Atıklar stratejik eyleminde de ilave adımlar içermektedir. Ekonomi ve Kalkınma Meydan Okuma Alanında Dönüşen Üretim Mekânları Stratejik Eylem Çerçevesi içinde de yer almaktadır.

Stratejik Eylem Çerçevesi 9: Atık Yönetim Sistemi

Atık yönetimi, önleme, azaltma, tekrar kullanım, geri dönüşüm, enerji geri kazanımı ve bertaraf faaliyetlerinden oluşmaktadır. Geri kazanım, hem katı atık depo sahalarının gereksiz yere işgal edilmesini önlemekte hem de maddi kazanç sağlanmasına olanak vermektedir. İstanbul'da oluşan atıklar, çok büyük oranda düzenli depolama yöntemi ile bertaraf edilmektedir. Bu durum, ekonomik bir yük yaratmakta; çevre ve halk sağlığını tehdit etmektedir. Bu kapsamda, İstanbul'da atık yönetim sisteminin verimliliğinin artırılması için mevcut yapıda iyileştirmeler yapılmalıdır. Aynı zamanda atık üretiminin azaltılması, atık ayrıştırma, organik atıkların ayrı toplanması gibi konularda farkındalık çalışmalarının yürütülmesi gerekmektedir. Ek olarak atık sektörünün karbon ayak izinin azaltılması ve döngüsel ekonominin uygulamaya geçirilmesi, İstanbul'un atık ayak izi açısından dikkat edilmesi gereken hususlardır.

Çevre ve Ekoloji Meydan Okuma Alanında, "Atık Yönetim Sistemi" Stratejik Eylem Çerçevesi altında, sıfır atık yönetimi ve döngüsel ekonomiye geçiş konusunda; öncelikle, atığın oluşmadan önlenmesine dair farkındalık yaratmak hedeflenmiş; önlenemeyen kısmın yeniden kullanımı, geri dönüştürülmesi veya enerji geri kazanımı yoluyla döngü içinde kalmasının sağlanması esas alınarak, döngüsel ekonomi teşvik edilmiştir. Aynı zamanda çevre kalitesinin iyileştirilmesi ve korunması, karbon salımının azaltılması, çöp sızıntı sularının çevreye verdiği zararın azaltılması, en-

düstriyel kirliliğin kontrol edilmesi, kirliliğe maruz kalmış arazilerin ıslah edilmesi gibi alt başlıklara da değinilmektedir. Özellikle nüfusu yoğun ilçe-lerde; kirlilik miktarının ölçülmesi ve kirliliğin bertaraf edilmesine yönelik altyapının kurulması, mekânsal kirlilik analizleri, atık davranış ve karakterizasyonunun ortaya konması **Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım Meydan Okuma Alanıyla** ilişkili konulardır. **Toplumsal Refah ve Adalet Meydan Okuma Alanı** açısından, insan sağlığının korunması ve yaşam kalitesinin iyileştirilmesi konuları bu stratejik eylem çerçevesiyle ilişkilidir. Atıkların kaynak olarak değerlendirilmesi sonucunda ham maddelere olan ihtiyacın azaltılması, kaynak verimliliğinin sağlanması, sürdürülebilir ve döngüsel ekonomik büyümenin hızlandırılması, yeni iş kollarının yaratılması ve yeşil dönüşüm sağlanması stratejik eylem çerçevesinin **Ekonomi ve Kalkınma Meydan Okuma Alanındaki** karşılığını oluşturmaktadır. **Yönetişim ve Demokrasi Meydan Okuma Alanı** açısından ise bölgesel ve küresel çevre sorunlarının ele alınmasına yönelik uluslararası düzeydeki önlemlerin desteklenmesi ve teşvik edilmesi, bağlayıcı çevre mevzuatları ile atık bertarafının iyileştirilmesi anlamına gelmektedir.

Atıkların oluşumu ve bertarafı, gerek bireysel gerekse kent ölçeğinde farklılık göstermektedir. Atıkların kaynak olarak kullanılması ve fayda sağlanması ile atık oluşumunun azaltılması yönünde; atık ayrıştırma ve ayrı toplamanın verimli yapılamaması, atık yönetim zincirinde çalışanların bilinçli olmaması, bireylerin ilgili eğitimleri alması risk olarak görülmektedir.

Tablo 11. Stratejik Eylem Çerçevesi 9: Atık Yönetim Sistemi

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: Küresel Ulusal Bölgesel Metropoliten İlçe Semt / Gerçekleştirme Vadesi : Kısa Orta Uzun		
Atık Azaltma ve Ayrıştırma Modeli ★ →	- İBB'nin üretim tesislerinde, kaynak yönetimi, kaynak verimliliği, yeniden kullanım üzerine oluşturulacak sistemler, tek merkezden takip edilecek; - Atıklarda ayrıştırma prensibi her kademesi ile doğru işletilecek, geri dönüşüm sektörüne saf atık ham madde sağlanacak; - İstanbul'da üretilen pil, akü, kimyasal atık vb. tehlikeli atıkların geri dönüşümü için izleme ve takibi yapılacaktır; - Medikal ve biyolojik atıkların kaynağında ayrıştırılması ve uygun şartlarda bertaraf edilmesi sağlanacak; - Organik atıklar, biyometanizasyon için kaynağında ayrıştırılacak ve ayrı toplanacak; - Bitkisel atık yağların da organik atıklar gibi ayrı toplanması sağlanacak; - Atık toplayıcılarının, sosyal güvenlik ile güvenli, güvenceli ve sağlıklı çalışma şartları ile kayıtlı iş gücüne katılmaları sağlanacaktır.	T1A2H6 T3A4H1 T3A4H2
Atık Yönetimi Farkındalık Çalışmaları ve Teşvik Mekanizmaları ★ ↔	- İstanbul genelinde daha az atık oluşturmak ve oluşan atık malzemelerin türlerine göre ayrıştırılarak ayrı toplanmasına katkı sağlamak amacıyla, öncelikle gerekli altyapının kurulması sağlanacak ve bu çalışmalara paralel olarak, atık yönetimi eğitimleri verilecek; - İBB ve diğer kurumlarda kurum içi tek kullanımlık plastikler kullanılmayacak, plastik atıklar ile ilgili farkındalık çalışmaları yürütülecek; - Sıfır atık prensibine göre atık azaltma, ayrıştırma ve toplama yapan binalar, vergi indirimi uygulamasıyla öne çıkarılacak; sıfır atık prensibi yaygınlaştırılacak; - Sıfır atık prensipli sistemlerin kentsel dönüşüm projelerinde uygulanması için vergi indirimi ve alan kullanımı gibi ek haklarla teşvik mekanizmaları kurulacak; - İBB personeline atık yönetimi konusunda eğitimler verilecektir.	T1A2H6 T1A3H5 T1A3H6

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: Küresel Ulusal Bölgesel Metropoliten İlçe Semt / Gerçekleştirme Vadesi : Kısa Orta Uzun		
Atık Geri Dönüşümü ve Kazanımı ★ ↔	Atıkların geri dönüşümü ve geri kazanımına yönelik uygulamaların yaygınlaştırılması kapsamında: - Atıklar, geri kazanım ve yeni ürünlere dönüşüm merkezlerine iletilerek katı atık depolama sahalarına gönderilmeden geri kazanılmaları sağlanacak; - Hallerde, gıda atıklarının gıda bankalarına, kompost tesislerine, biyometanizasyon tesislerine gönderilmesi için iş süreklilik planları oluşturulacak; - Plastik atıkların yoğun olduğu bölgelerde bu malzemeler toplanacak; üç boyutlu yazıcı ile bank, saksı gibi kent mobilyalarına dönüştürülecek; - Kurulacak olan İBB çöp taksi uygulaması ile geri dönüştürülebilir büyük malzemeler tesislere taşınacak, üretim tesislerinde (İSFALT, İSTON vb.) geri kazanılan malzemelerin kullanımı arttırılacak; - Geri kazanılan ahşap ürünlerin, yapı malzemesi ve kent mobilyası olarak kullanımına yönelik AR-GE çalışmaları yapılması sağlanacak; - Atıksu arıtma işlemi sonucu yan ürün olarak ortaya çıkan arıtma çamurlarının, tarımda ve/veya çimento yapımında ham madde olarak kullanılmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır.	T1A2H6 T3A4H1 T3A4H2
Endüstriyel Atıkların Kontrolü ve Önlenmesi ³³ ★ ↔	Hazırlanacak İstanbul Sanayi Ana Planı'nda sanayi kökenli tehlikeli atıkların güvenli ve mevzuata uygun şekilde ayrıştırılması, geçici depolanması ve bertaraf edilmesi/geri kazanılması konularında yapılacak yönlendirmeler esas alınacaktır. Bu kapsamda: - Endüstriyel nitelikli atıkların (tehlikeli atıklar, atık yağlar, kontamine ambalaj atıkları vb.) kaynağında ayrıştırılması sağlanacak; İnşaat/yıkıntı atıklarının geri dönüştürülmek üzere toplanmasına yönelik eylem planı hazırlanacaktır. İlgili yönetmeliğe³⁴ istinaden inşaat/yıkıntı atıkları içerisinde bulunan asbest, boya, floresan, cıva, asit ve benzeri tehlikeli atıkların diğer atıklardan ayrı olarak toplanması ve Tehlikeli Atıkların Kontrolü Yönetmeliği hükümlerine göre bertaraf edilmesi sağlanacaktır.	T1A2H6 T3A4H2 T3A4H4

³³ Söz konusu stratejik eylem, Çevre ve Ekoloji Meydan Okuma Alanında "Kirlilikle Mücadele" Stratejik Eylem Çerçevesi içerisinde yer alan "Sanayi Sektörü Kaynaklı Kirliliğin Kontrolü ve Önlenmesi" stratejik eylemi kapsamında ilave adımlar içermektedir. Ekonomi ve Kalkınma Meydan Okuma Alanında "Dönüşen Üretim Mekânları" Stratejik Eylem Çerçevesi içinde de yer almaktadır.

³⁴ 25406 sayılı Hafriyat Toprağı, İnşaat ve Yıkıntı Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★Metropolitan □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa ↔ Orta ↔ Uzun		
Atık Toplama Optimizasyonu ★ →	Atık toplama faaliyetlerinde karbon ayak izinin azaltılması için atık toplama sistemi, kent bütününde farklı ölçeklerde yeniden ele alınacaktır. Atık sorununun yerel ölçekte, üretildiği yere yakın çözülmesi konusunda çalışmalar yürütülecektir.	T1A2H6 T3A4H3
Atıktan ve Biyokütleden Enerji Üretimi ³⁵ ★ →	- Atıkların kaynağında ayrıştırılması ve toplanması sağlanarak, katma değeri yüksek organik atıklar ve mikroalgler; biyokimyasal, termokimyasal ve hidrotermal teknolojilerle biyoyakıt ve hidrojen gibi son ürünlere dönüştürülecektir. Ayrıca biyokütleden enerji üretimi kentte yaygınlaştırılacak, böylece yenilenebilir enerjinin payı yükseltilecek; - Mikroalg yetiştiriciliği desteklenerek, uygun pilot alanlarda mikroalg yetiştiriciliği yapılması sağlanacaktır. Böylece İstanbul'da yeşil girişimcilik ekosistemi desteklenecek; aynı zamanda, karbon yutak alanı görevi görece alanlar oluşturulacaktır. Üretilen mikroalgler ham madde olarak kullanılıp; biyoyakıt, elektrik gibi ürünlere dönüştürülecektir.	T1A2H6 T3A4H2 T3A2H6

Stratejik Eylem Çerçevesi 10: İstanbul'un Kıyı Ekosistemi

Dünyadaki sayılı boğaz veya kanal sisteminden ikisini bünyesinde barındıran Marmara Denizi, yapısı gereği iki deniz arasında bir bağ sistemi olarak görev almaktadır. Özellikle Karadeniz gibi üretkenliği yüksek bir denizle, Akdeniz gibi biyoçeşitliliği sınırlı bir deniz arasında boğaz sistemi olması, pek çok koruma altındaki türün göç, üreme veya barınma alanı olarak Marmara Denizi'ni kullanmasını ve kuvvetli akıntılardan dolayı da biyoçeşitliliğin yüksek olmasını sağlamaktadır. Marmara Denizi'ni çevresel açıdan bu kadar kırılgan hâle getiren özelliği, onun kapalı bir sistem, bir iç deniz olmasıdır. Yaklaşık 31 km uzunluğunda olan İstanbul Boğazı da, Marmara Denizi ile birlikte bir biyolojik koridor olarak ele alınmaktadır. Balıkların göç ettiği, göç esnasında duraklayarak kendi vücutlarını farklı ortama adapte etmeye çalıştıkları bu biyolojik koridor, biyokültürel koruma yaklaşımı çerçevesinde ele alınmalı ve özellikle endüstriyel balıkçılığın boğazı göç için kullanan türler üzerinde oluşturduğu baskının önüne geçilmelidir.

Marmara Denizi'nde ve İstanbul Boğazı'nda yaşanan çevresel problemlere, ekolojik afetlere, canlı yaşamına ve deniz ekosisteminin tamamına dikkat çeken "İstanbul'un Kıyı Ekosistemi" stratejik eylem çerçevesi, Özel Çevre Koruma (ÖÇK) Bölgesi ilan edilen Marmara Denizi'ne ve Boğaz Hattı'na yönelik eylemleri içermektedir. İstanbul ve Marmara Denizi'ne kıyısı bulunan illerin tamamında gerçekleştirilen faaliyetlerin deniz ekosistemini önceliklendirecek şekilde gerçekleştirilmesi, böylelikle Marmara Denizi'nin yaşayan bir varlık olarak devam etmesi sağlanacaktır. Bu kapsamda, Marmara Denizi'nin barındırdığı farklı çevresel zenginliklerin devamlılığı için bölgesel yaklaşımla ele alınan, denizdeki doğal yaşamın sürdürülmesini ve kirlilik türlerinin önlenmesini hedefleyen stratejik eylemler geliştirilmiştir. Marmara Denizi'ne sahili olan illerde, kıyı alanları için **Bütünleşik Kıyı Alanları Planlaması** yapılarak bu alanların sürdürülebilir şekilde korunması sağlanacaktır.

Eylem çerçevesi, Marmara Denizi'nin ve İstanbul Boğazı'nın ekolojik yapısının korunmasının ve devamlılığının sağlanması, canlı yaşamının gözetilmesi ve kirliliğin azaltılması konularına odaklanmaktadır. Bu eylem çerçevesinin **Kentsel Yapılı**

Çevre ve Ulaşım Meydan Okuma Alanındaki karşılığı, kentsel yapılı çevrede dolgu alanı faaliyetlerinden uzak durulması, kıyı alanları yönetiminin yapılması ve yapılı çevrede oluşan atıkların denize atılmaması olmuştur. **Toplumsal Refah ve Adalet Meydan Okuma Alanı** bağlamında, toplum açısından sağlıklı bir deniz ekosistemi sunulması, rekreasyon ve spor olanaklarının, yüzülebilecek temiz kıyı ve plaj alanlarının ve kamusal mekânların artırılması anlamına gelmektedir. **Ekonomi ve Kalkınma Meydan Okuma Alanı** açısından ise "İstanbul'un Kıyı Ekosistemi" Stratejik Eylem Çerçevesi, balıkçılık, turizm ve ulaşım gibi sektörlerin İstanbul'un kalkınmasına sağlayacağı katkı ile ilişkilidir. Çevre iller ile birlikte ortak konsorsiyumların oluşturulması ve ÖÇK bölgesi gibi mevzuatların takibi açısından, **Yönetişim ve Demokrasi Meydan Okuma Alanı** ile ilişkilidir.

"İstanbul'un Kıyı Ekosistemi" Stratejik Eylem Çerçevesinin hayata geçirilmesi konusunda, iklim krizi sebebiyle deniz suyu sıcaklığının ve su seviyesinin artması, denize bırakılan kontrolsüz atıklar, müsilaj vb. çevresel problemler ile kaçak uygulamalar gibi riskler yer almaktadır. Gemi kazaları ve petrol sızıntıları gibi olayların, su kirliliğine ve deniz yaşamı kaybına neden olması ve bilinçli veya bilinçsiz olarak taşınabilecek yabancı türlerin yerel türlerle rekabet ederek ekosistemlere zarar vermesi de riskler arasında yer almaktadır.

³⁵ Söz konusu stratejik eylem, Çevre ve Ekoloji Meydan Okuma Alanında "Yenilenebilir Enerji Uygulamaları" Stratejik Eylem Çerçevesi içerisinde de yer almaktadır.

Tablo 12. Stratejik Eylem Çerçevesi 10: İstanbul'un Kıyı Ekosistemi

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: Küresel Ulusal Bölgesel Metropoliten İlçe Semt / Gerçekleştirme Vadesi : Kısa Orta Uzun		
Kıyı Alanları Planlaması 	Metropoliten ölçekteki tüm kıyı ekosistemlerinin, biyokültürel koruma yaklaşımıyla korunması sağlanacaktır. Bu bağlamda, kentin ekosistemini bölgesel ölçekte korumayı amaçlayan Bütünleşik Kıyı Alanları Planı hazırlanacaktır. Yanı sıra, İstanbul'daki kıyı kullanımının kamusal niteliğini artırmayı, kıyıların ekolojik özgüllüklerinin korunmasını ve tahribatların giderilmesini, kıyıların tarihselliği ile kimliğinin korunmasını ve yeni kamusal kullanımı destekleyecek işlevlendirmeler yapılmasına dair stratejileri barındıran Kıyı Alanları Ana Planı hazırlanacaktır:³⁶ - Kıyı Alanları Ana Planı kapsamında çocuklar ve Marmara Denizi'nde balıkçılık sektöründe çalışanlar başta olmak üzere, tüm vatandaşlara yönelik Marmara Denizi'ne, deniz kirliliğine, denizlerdeki ve kıyılardaki ekosistemlere dikkat çeken farkındalık etkinlikleri düzenlenecektir. - Marmara Denizi hakkında bilimsel verileri ve denizin mevcut durumu hakkında bilgileri sunan, denizin kirlenmesi durumunda gelecek senaryolarını paylaşan, deniz ekosistemine yönelik farkındalık yaratan bir etkinlik olarak Marmara Denizi Festivali düzenlenecek; ek olarak bu etkinlikte, müsilaj gibi çevresel sonuçların balıkçılık, turizm gibi sektörlerle olan etkileri ele alınacaktır.	T1A1H4 T1A3H5
Marmara Belediyeleri Koordinatörlüğü 	- İBB bünyesinde çalışacak; belediyeler, Marmara Belediyeler Birliği ve benzeri kurumlarla birlikte çalışan, Marmara Denizi'ne kıyısı bulunan tüm iller ile eş güdüm hâlinde, ortak ve/veya kuruma özgü projelerin koordinasyonunu ve süreç takiplerini yapacak Marmara Belediyeleri Koordinatörlüğü birimi kurulması hedeflenmektedir. - Çevresel cezai yaptırımlarda vatandaş verisi kullanılacak, kanıt oluşturma ve veri toplama amacıyla Marmara Dijital Platformu oluşturulacaktır. - Marmara Bölgesi bütününde afet kurtarma amaçlı koordinasyon çalışmalarında deniz yolu ile kurulabilecek bağlantıların belirlenmesi ve eylem planlarının oluşturulması için çalışmalar yapılacaktır.	T1A1H4 T1A3H5

³⁶ Bu eylem, Çevre ve Ekoloji Meydan Okuma Alanında "Ekosistem Temelli İstanbul Makroformu: İstanbul'un Kanatları" Stratejik Eylem Çerçevesi kapsamında da yer almaktadır. "Ekosistem Temelli İstanbul Makroformu: İstanbul'un Kanatları" ve "Kapsayıcı, Erişilebilir ve Dayanıklı Kamusal Açık Mekânlarda ve "Yeşil Alanlar" stratejik eylem çerçevelerinde ortak eylem olarak ele alınmaktadır.

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: Küresel Ulusal Bölgesel Metropoliten İlçe Semt / Gerçekleştirme Vadesi : Kısa Orta Uzun		
Marmara Denizi ve Boğazlarda Kirliliğin Önlenmesi ★	- İstanbul'un Marmara Denizi kıyıları ve Boğazlar çevresinde (köprülerde vb.) ışık kirliliğinin azaltılması sağlanacak; - İstanbul'un Marmara Denizi kıyıları ve Boğazlar çevresinde çöp, akaryakıt gibi kirlletici maddelerin deniz yüzeyindeki birikiminin takibi ve toplanması sağlanacak; - İstanbul'un Marmara Denizi kıyıları ve Boğazlar çevresinde gü-rültü kirliliği ile mücadele kapsamında gerekli ölçümlerin düzenli olarak yapılması, tespit edilen ihlallere müdahale yöntemlerinin belirlenerek çözüm süreçlerinin takip edilmesi ve iş birlikleri üretilmesi sağlanacak; yönetmeliklerde gerekli düzenlemeler yapılacaktır; - Gemi atıkları (balast suları vb.) için izleme ve denetleme mekanizmalarına destek olacak ilave uygulamalar geliştirilecek ve yaygınlaştırılacak; - Tüm atıksuların, ileri biyolojik arıtmadan geçtikten sonra denize verilmesi ve özellikle de İstanbul'un Marmara Denizi kıyılarından giren atıkların tümünün ileri biyolojik arıtma tesisinden geçmesi sağlanacaktır.	T1A1H4 T1A2H10
Deniz Koruma Alanlarının Belirlenmesi ★	- Deniz biyoçeşitliliğinin korunması, özellikle deniz çayırlarının ve mercanların olduğu habitatların belirlenmesi ve koruma altına alınması sağlanacak; - Deniz koruma alanlarının tanımlanması ve takibi konusunda uluslararası sözleşmelerle taahhüt edilen, yapılması gerekli eylemler ile ilgili çalışmalar takip edilecektir.	T1A1H4 T1A2H10
Deniz Biyoçeşitliliğinin Korunması ★	- Marmara Denizi'ndeki ve İstanbul Boğazı'ndaki balık türlerinin mevcut durumu belirlenecek; balık türleri için koruyucu önlemler alınacak; muhafaza alanlarının korunması ile balık yaşamı canlandırılacak; - İstanbul Boğazı ile ilgili av politikaları düzenlenerek, özel koruma alanları oluşturulacak; "Deniz Koruma Alanlarının Belirlenmesi" eylemi kapsamında belirlenen alanlarda deniz biyoçeşitliliğinin korunması, deniz çayırlarının ve mercanların olduğu alanların koruma altına alınması sağlanacaktır.	T1A1H4 T1A2H10

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ☐ Küresel ☒ Ulusal ☐ Bölgesel ☒ Metropoliten ☐ İlçe ☒ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : ☐ Kısa ☒ Orta ☐ Uzun		
Kıyı ve Dolgu Alanlarında Alınacak Önlemler ★ →	- Kentin ekolojik dengesinin bozulmasına ve yakın çevresindeki sosyal profilin, ekonomik değerin ve mevcut yapılı çevrenin değişmesine sebep olmaları nedeniyle, özellikle Marmara Denizi şeridi olmak üzere İstanbul'un doğal kıyı sınırının, dolgu alanları ve altyapı yatırımları ile değiştirilmesini engelleyen düzenlemeler yapılacaktır; - Dolgu alanları, afet anında ve sonrasında oluşabilecek sel veya tsunami gibi su baskınlarına karşı kırılgan olmaları sebebiyle Bütünleşik Afet ve Kriz Etki Değerlendirme Eylem Planı kapsamında hassasiyetle değerlendirilecektir.	T1A1H4 T1A2H10
Yüzülebilir Deniz Suyu Kalitesinin Sağlanması ★ →	- Deniz suyu kalitesinin yüzme suyu standartlarına uygun hâle getirilmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır; - Bu kapsamında yapılan ölçümler ve gelişmeler düzenli olarak İstanbullularla paylaşılacak; - Denize girmeye yönelik olarak kıyılarda yapılacak düzenlemeler ile deniz sporlarına yönelik aktivite imkânları yaygınlaştırılacaktır.	T1A1H4 T1A2H10

Stratejik Eylem Çerçevesi 11: Yenilenebilir Enerji Uygulamaları

İstanbul'da fosil yakıttan elde edilen enerji kullanımı, karbon ayak izinin önemli bir kısmını oluşturmaktadır. İstanbul'un 2050 yılı karbon nötr hedefini yerine getirebilmesi için ihtiyacı olan enerjiyi, yenilenebilir enerji kaynaklarından elde etmesi gerekmektedir. En önemli ilkesel yaklaşım ise başta fosil kaynaklı enerjiler olmak üzere, sanayide, ulaşımda, konutta ve kamu yapılarında genel olarak enerji tüketimini azaltmak olmalıdır.

Bu kapsamda “Yenilenebilir Enerji Uygulamaları” stratejik eylem çerçevesi, binalarda enerji verimliliğinin sağlanması ve çatılara güneş paneli uygulaması gibi yenilenebilir enerji kullanımının artırılması, rüzgâr enerjisi, dalga enerjisi, güneş enerjisi ve organik atıktan enerji elde edilmesi gibi yenilenebilir enerjiye geçişi sağlayacak adımları tanımlamaktadır. Enerjinin yenilenebilir kaynaklardan elde edilmesi, öncelikli olarak küresel ısınma ile mücadeleye fayda sağlamakla birlikte, birçok alanda ve sektörde de değişim meydana getirecektir. Yeşil enerji demokrasisinin sağlanması ve yerelde yenilenebilir enerji üretiminin desteklenerek, başta afet durumunda hazırlıklı olabilmek üzere, enerji bağımlılığın azaltılması hedeflenmektedir. Bu eylem çerçevesi, **Çevre ve Ekoloji Meydan Okuma Alanında** güneş, rüzgâr, dalga, organik atık gibi yenilenebilir kaynakların enerji üretimi için kullanılması yolu ile İstanbul'da karbon ayak izinin azaltılması, fosil yakıt tüketiminden vazgeçilmesi ve enerji verimliliği çalışmaları sonucu enerji tasarrufu sağlanmasını hedeflemektedir.

Yenilenebilir Enerji Uygulamaları Stratejik Eylem Çerçevesi **Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım Meydan Okuma Alanında** altyapı ihtiyacının karşılanması, kent içerisinde enerji verimliliği çalışmalarının yürütülmesi ve çevre dostu ulaşım sistemlerinin uygulanması, güneş ve rüzgâr enerji santrallerinin mekânsal dağılımının belirlenmesi bağlamında ilişkilenebilir. Güneş ve rüzgâr enerji santrallerinin nerelerde kurulacağını kesinleştirilmesi, çalışma prensiplerinin tanımlanması, yaygınlaştırılması gibi alt başlıkların çalışılacağı stratejik eylemler ayrıca tanımlanmıştır.

Yenilenebilir Enerji Uygulamaları Stratejik Eylem Çerçevesi, iklim krizinin ve iklim kaynaklı afetlerin toplumsal etkilerinin azaltılması ve önlenmesi, farklı yerel ölçeklerde (semt vb.) hayata geçirile-

bilecek enerji kooperatiflerinin kurulması açısından **Toplumsal Refah ve Adalet Meydan Okuma Alanı** ile ilişkilidir. Yenilenebilir enerji aynı zamanda önemli bir girişimcilik alanı olarak değerlendirilmekte, adil dönüşüm yaklaşımıyla, iş gücünün korunarak ve dönüştürülerek kirletici sektörlerden (kömür gibi fosil yakıt kullanan vb.) yeşil sektörlerle kaydırılması, yatırımların yenilenebilir enerji projelerine yönlendirilmesi başlıklarıyla, **Ekonomi ve Kalkınma Meydan Okuma Alanı** ile kesişmektedir. Yenilenebilir enerji üretimine ve tüketimine yönelik teşvikler için gerekli durumlarda mevzuat değişikliği yapılması, yerel enerji üretimi yoluyla yurttaşların ve sivil toplumun iklim krizine uyum kapasitelerinin geliştirilmesine katkıda bulunması doğrultusunda çalışılmış alt başlıkları ile **Yönetişim ve Demokrasi Meydan Okuma Alanı** ile beraber değerlendirilebilir.

“Yenilenebilir Enerji Uygulamaları” Stratejik Eylem Çerçevesinin hayata geçirilmesi önündeki engeller arasında, mikro enerji şebekeleri ve yenilenebilir enerji üretiminin yaygınlaşmasında mevzuat uyum süreçlerinde yaşanabilecek problemler yer almaktadır. Ayrıca uygulama aşamasında; üretilen enerjinin dağıtımı ve finansal yönetimi, sistemlerin düzenli bakım-onarım hizmeti ihtiyacının karşılanamaması riskli açılar olarak değerlendirilmektedir. Yenilenebilir enerji üretiminin doğal kaynaklara bağımlılığı, hava koşullarına ve mevsimsel değişikliklere bağlı üretim dalgalanması enerji arzında belirsizlikler ve güvenlik riskleri oluşturmaktadır. Buna ek olarak, projelerin yer seçimlerine bağlı olarak yaratacağı arazi kullanım değişiklikleri sonucunda oluşacak çevresel etkilerin de toplumsal tepkilere neden olması riskler arasındadır.

Tablo 13. Stratejik Eylem Çerçevesi 11: Yenilenebilir Enerji Uygulamaları

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa → Orta → Uzun		
Enerji Verimliliği ve Dönüşümü Enstitüsü ★ →	İBB bünyesinde kurulacak Enerji Verimliliği ve Dönüşümü Enstitüsü kapsamında: - İBB'ye ait tüm kamu yapılarında enerji tasarrufunun ve verimliliğin sağlanmasına yönelik tedbirler alınacak; böylece enerji ihtiyacının yenilenebilir enerji ile karşılanma oranı artırılabilecek; Karbon Rezerv Merkezi ile Güneş ve Rüzgâr Teknoloji Merkezleri kurulacak ve AR-GE çalışmaları yürütülecek; - Marmara ve Karadeniz kıyılarında dalga enerjisi potansiyeli hakkında incelemeler ve gerekli çalışmalar yapılacaktır; - Enerji sisteminin dönüşümüne yönelik orta-uzun vadeli enerji planlamalarında yeşil hidrojen konusunda AR-GE çalışmaları yürütülecektir.	T1A2H2 T3A2H7
Yenilenebilir Enerji Mevzuatının Düzenlenmesi ★ →→	Enerjinin yenilenebilir kaynaklardan elde edilme süreçlerinin daha aktif ve katılımcı yöntemlerle güçlendirilmesi ve üretimin artırılmasına teşvik için hukuki düzenlemeler yapılacaktır. - Yenilenebilir enerji projelerinin lisans ve izin süreçlerinin hızlandırılması ve kolaylaştırılması ile yatırımcıların sektöre daha fazla katılımı teşvik edilecektir. - Yenilenebilir enerji projelerine adil ve açık bir rekabet ortamı sağlamak amacıyla mevcut enerji piyasası düzenlemelerinin güncellenmesine destek verilecektir. - Mikro şebeke kurulumuna dair mevzuat düzenlemeleri ile yenilenebilir enerji kaynaklarından elde edilen enerjinin konutlarda ve benzeri yerel birimlerde kullanımının kolaylaştırılması sağlanacaktır.	T1A2H2
Güneş Enerjisi Kullanımının Yaygınlaştırılması ★ →	- Güneş enerjisi verimlilik analizi yapılacak ve bu analiz tüm İstanbul için haritalanacak; - Kentsel hizmet ve çalışma alanlarında, fabrika, garaj, spor kompleksi, sosyal tesis, kültür tesisi, katlı otopark, alışveriş merkezi gibi yapıların çatılarında ve cephelerinde güneş enerjisinden elektrik elde edilmesine yönelik uygulamalar, kamu binaları öncelikli olmak üzere yaygınlaştırılacak; - Kentsel konut alanlarında güneş enerjisi kullanımının yaygınlaştırılması için çalışmalar yapılacaktır.	T1A2H2 T3A2H1 T3A2H4

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa → Orta → Uzun		
Rüzgâr Enerji Santralleri Etki Değerlendirme ve Yer Seçim Kriterleri Rehberi ★ →	İstanbul içinde ve çevresinde (denizler de dâhil olmak üzere-kara üstü ve deniz üstü) aşağıdaki eylemler yapılacaktır: - Rüzgâr enerjisi potansiyeli güncel veri ve kaynaklarla ortaya konulacak; Rüzgâr Enerji Santralleri Etki Değerlendirme ve Yer Seçim Kriterleri Rehberi oluşturulacaktır. Bu rehberde, yerleşim alanlarından uzaklık, arazi kullanımı, eğim, kuş göç yollarına uzaklık gibi tüm fiziki, ekolojik ve toplumsal kriterler gözetilecektir. Rehberde belirlenen kriterler, ilgili mevzuatlara eklenecek; Koru İstanbul: İstanbul Doğal ve Kırsal Alanları Strateji Belgesi'nde belirtildiği üzere, biyoçeşitlilik bakımından çok değerli ve korunması gereken Kuzey Ormanları'nda projelendirilmiş ve projelendirilmesi planlanan rüzgâr enerjisi santrallerinin, hazırlanan Etki Değerlendirme ve Yer Seçim Kriterleri Rehberi'ne uygunlukları sorgulanacaktır.	T1A2H2 T3A2H5
Atıktan ve Biyokütleden Enerji Üretimi ³⁷ ★ →	- Atıkların kaynağında ayrıştırılması ve toplanması sağlanarak, katma değeri yüksek organik atıklar ve mikroalgler; biyokimyasal, termokimyasal ve hidrotermal teknolojilerle biyoyakıt ve hidrojen gibi son ürünlere dönüştürülecektir. Ayrıca biyokütleden enerji üretimi kentte yaygınlaştırılacak, böylece yenilenebilir enerjinin payı yükseltilecek; - Mikroalg yetiştiriciliği desteklenerek, uygun pilot alanlarda mikroalg yetiştiriciliği yapılması sağlanacaktır. Böylece İstanbul'da yeşil girişimcilik ekosistemi desteklenecek; aynı zamanda, karbon yutak alanı görevi görece alanlar oluşturulacaktır. Üretilen mikroalgler ham madde olarak kullanılıp; biyoyakıt, elektrik gibi ürünlere dönüştürülecektir.	T1A2H2 T3A2H6
Mikro Şebeke Kurulumu ★ →	- Yenilenebilir kaynaklardan elde edilen enerjinin ana sisteme entegrasyonu sağlanacak, enerji depolama tesisleri ile ilgili gerekli çalışmalar yürütülecek; "Yenilenebilir Enerji Mevzuatının Düzenlenmesi" eylemi kapsamında mikro şebeke kurulumuna dair mevzuat düzenlemeleri ile yenilenebilir enerji kaynaklarından elde edilen enerjinin konutlarda ve benzeri yerel birimlerde kullanımının kolaylaştırılması sağlanacaktır.	T3A2H1

³⁷ Bu stratejik eylem, Çevre ve Ekoloji Meydan Okuma Alanında "Atık Yönetim Sistemi" Stratejik Eylem Çerçevesi içerisinde de yer almaktadır.

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ☐ Küresel ☒ Ulusal ☐ Bölgesel ☒ Metropoliten ☐ İlçe ☒ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : ☒ Kısa ☒ Orta ☐ Uzun		
Sanayide Yenilenebilir Enerji Ortak Altyapısı Kurulması ★ ☒	Sanayide yenilenebilir enerji dönüşümüne yönelik olarak, tesislerin yenilenebilir enerji kaynaklarından ürettikleri enerjiyi entegre edecekleri ortak bir şebeke kurulacak; büyük ölçekli ve yoğun enerji tüketimi gerektiren sektörlerde yenilenebilir enerji kullanım oranları artırılacaktır.	T3A2H3
Binalarda Enerji Optimizasyonu Sağlanması ★ ☒	Mevcut ve yeni yapılan binalarda performans değerlendirmesi için optimizasyon yapılarak enerji verimliliği sağlanacaktır.	T1A2H3 T1A2H4
Ulaşımda Elektrikli Araçların Kullanımı ★ ☒	Ulaşım sisteminde gerek bireysel gerek toplu taşımada, araçların karbonsuzlaştırılması doğrultusunda, kaynağı yenilenebilir enerji-den sağlanan elektrikli araçların kullanımı yaygınlaştırılacaktır.	T1A2H5
Enerji Konusunda Farkındalık Çalışmaları ★ ☒	Enerji üretimi ve tüketimi, enerji verimliliği ve yenilenebilir enerji konularında çocuklardan başlayarak tüm İstanbullulara yönelik farkındalık çalışmaları yürütülecektir.	T1A2H5 T1A3H6
Enerji Kooperatiflerinin Kurulması ³⁸ ★ ☒	Enerji verimliliği ve yenilenebilir enerji teknolojisi alanlarına yönelik yatırımların teşvik edilmesi için ekonomik araçlar oluşturulacak; vergi/mevzuat düzenlemeleri yapılacak; kurumlara ve kişilere kendi ürettikleri elektriği satma izni verilecek ve enerji ittifakı kurulacaktır. Tüm bu çalışmalar, enerji kooperatifleri ile hayata geçirilecektir.	T1A2H2 T5A3H5

³⁸ Bu stratejik eylem kapsamında değerlendirilen enerji kooperatifleri konusuna, Toplumsal Refah ve Adalet Meydan Okuma Alanı ve Ekonomi ve Kalkınma Meydan Okuma Alanı içerisinde de yer verilmiştir.

Stratejik Eylem Çerçevesi 12: Suyunu Koruyan İstanbul

İstanbulluların su hakkının güvence altına alınması ve herkesin temiz suya erişiminin sağlanması gerekliliğine ek olarak, iklim krizi kaynaklı afetlerin etkilerine hazırlıklı olunması, İstanbul’un çevre havzalardan tükettiği su miktarının azaltılması, su kaynaklarının korunması ve sürdürülebilir biçimde kullanılması, yaşanması muhtemel su krizinin önüne geçecektir. İstanbul'un doğrudan ya da dolaylı su ayak izinin azaltılması ve su döngüsünün verimli şekilde sürekliliğin sağlanması, doğal varlıkların korunması açısından da büyük önem taşımaktadır. Tarihi boyunca hep suya ihtiyacı olmuş olan İstanbul, küresel iklim krizi sebebiyle gelecekte yaşanacak su krizinin etkilerini minimuma indirebilmek için su varlığını ve su yapılarını korumak, su meselesine gerektiği önemi vermek zorundadır.

“Suyunu Koruyan İstanbul” stratejik eylem çerçevesi, **Çevre ve Ekoloji Meydan Okuma Alanı**nda suyu toprakla buluşturan ve toprağın su tutma potansiyelini destekleyen yağmur suyu çözümlerinin hayata geçirilmesi; ek olarak atıksuların geri kazanımı, su döngüsünün artırılması, su yüzeylerinin artması ile karbon miktarının sönmelenmesi, su ayak izinin azaltılması, suyun bilinçli tüketimi için farkındalık çalışmaları yapılması anlamına gelmektedir. Bu stratejik eylem çerçevesi ile ilgili konular, **Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım Meydan Okuma Alanı**nda, kentin yapılaşmış alanının kuzeye yayılmasını önleyecek önlemlerin alınma-

sı, böylece su havzalarının korunmasına destek olunması, yeşil çatı, geçirgen zemin, yağmur suyu göletleri içeren parkların ve uygulamaların kentsel yapılı çevrede artırılması olarak karşılık bulmaktadır. İstanbulluların su hakkının güvence altına alınması, temiz suya erişim konularında çalışmalar yapılması doğrultusunda **Toplumsal Refah ve Adalet Meydan Okuma Alanı**na katkı sağlayan bu çerçeve; **Ekonomi ve Kalkınma Meydan Okuma Alanı**yla ise endüstride su kirliliğinin ve su tüketiminin azaltılması, döngüsel su tüketiminin sağlanması konularında ilişki kurmaktadır. Son olarak, **Yönetişim ve Demokrasi Meydan Okuma Alanı**nda İBB içerisinde entegre su kaynakları yönetimi ile ilgili birimin kurulması ve yağmur suyu konusunda etkin yönetişimin sağlanması konuları ön plana çıkmaktadır.

“Suyunu Koruyan İstanbul” Stratejik Eylem Çerçevesi kapsamında, gri su konusundaki mevzuat eksikliği, geçirgen zeminlerde mevcut altyapıların hendeklerinde filtrasyon olmadığı için çökme riski, yağmur suyu hasadında seçilen zeminin uygun olmaması veya uygun yalıtım yapılamaması durumunda yakın binalarda su problemleri ve yeşil çatılarla ilgili mevzuatın olmaması nedeni ile uygun yalıtım eksikliği, stratejik eylemlerin hayata geçmesi önündeki risk unsurlarından birkaçıdır. Diğer risk unsurları ise uygun drenaj tasarımı vb. konularda eksiklik/sistemin düzgün çalışmaması ve alan bazında önerilen atıksu arıtma tesislerinde geri kazanım suyu için İBB'nin kontrol mekanizmasında yaşanacak problemlerdir.

Tablo 14. Stratejik Eylem Çerçevesi 12: Suyunu Koruyan İstanbul

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa → Orta → Uzun		
Bütünleşik Su Yönetimi ★ →	İBB bünyesinde, ilgili Avrupa Birliği standartlarına uygun detayda çalışmaların yürütüleceği, su kaynaklarının yönetimi ve yeşil çatı, sürdürülebilir yağmur suyu sistemleri gibi uygulamaların aktif ve bütünleşik olarak takip edileceği Bütünleşik Su Yönetimi Birimi kurulacak ve ilgili çalışmalar tek bir çatı altında toplanacaktır. Birimin sorumluluk alanı kapsamında yürüteceği temel projeler şu şekilde tanımlanmaktadır: - Su kullanımının takip edilmesi için su kaynakları ve su kullanımı ile ilgili mevcut tüm bilgiler sayısallaştırılarak dijital ortama aktarılacak; açık veri portalı oluşturulacak ve dijital yönetim anlayışı benimsenecek; - Su altyapısında kayıp ve kaçakların azaltılması, olası hasarların ve arızaların erken tespit edilmesi, planlı ve otonom müdahaleler sağlanarak insan ve sistem kaynaklı hataların en aza indirilmesi için altyapı sistemlerinde akıllı sayaçların kullanımı yaygınlaştırılacak; - Kişi başına düşen su tüketim miktarının azaltılması için İstanbullulara yönelik farkındalık çalışmaları yapılacak; su tüketimi yüksek olan abonelere danışmanlık hizmetleri sağlanacak; - Parsel ve bina ölçeğinde analizler gerçekleştirilecek; tesisat gibi içme suyu güvenilirliğini etkileyen faktörler incelenerek su kalitesi raporları hazırlanacak; - Mevcut binalarda kayıp ve kaçak su kullanımının önüne geçilecek; binaların tesisatları kontrol edilerek gereken durumlarda yenilenecek; yeni binalarda ise gerekli denetimler yapılacak; - Yağmur suyu hasadı, su geciktirme yapıları gibi su biriktirme uygulamaları ile kent içerisinde sulak alanlar oluşturulacak, bu alanların soğutma ve mavi altyapı görevi görmesi sağlanacak; - Kent içerisindeki atıksu ve yağmur suyu hatlarının mevcut durumuna ilişkin birleşik sistem ve ayrık sistemin haritalandırması yapılacak; birleşik sistem olarak çalışan hatlar birbirinden ayrılacak; geçirimli zeminlerin kullanımı artırılacak; tasarımda iklim krizi etkilerinin göz önünde tutulması sağlanacak; - Deniz suyundan kullanım suyu elde edilmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır.	T3A3H1 T3A3H3 T3A3H7

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa → Orta → Uzun		
Suyun Geri Kazanım Modeli ★ →	- Atıksu arıtma tesislerinden geri kazanım suyunun sanayi alanlarında ve meydan temizliklerinde kullanımı teşvik edilecek; - Sulu ve kuru tarım alanlarında, depolanan yağmur suyunun ve geri kazanılan atıksuyun kullanılmasına yönelik kapalı devre sulama sistemleri planlanacaktır. Ayrıca, semt bostanlarında kullanılacak sulama suyu, yağmur suyundan elde edilecektir. Tarımda az su tüketimini teşvik edecek verimli sulama teknikleri hakkında bilgilendirme ve destek programları oluşturulacak; - Yeni yapılarda gri su sistemleri kurularak su tüketimi azaltılacak; buna ek olarak çatı uygulamaları ile yağmur sularının kullanımına yönelik sistemler kurulacak; - Ön arıtma yapan atıksu arıtma tesisleri biyolojik ve/veya ileri biyolojik atıksu arıtma tesislerine dönüştürülecektir. Böylelikle Marmara Denizi'ne deşarj edilen kirli su miktarı azaltılacak, deniz suyu kalitesi artırılacaktır. Ayrıca, atıksu arıtma tesisleri ileri biyolojik arıtma olarak dönüştürülerek atıksuların geri kazanımı artırılacak; bu sayede doğal kaynaklardan su çekimi azaltılacak; - Kent genelinde yüksek kapasiteli atıksu arıtma tesislerinin yanı sıra uygun olan yerlerde lokal ölçeklerde tekil arıtma tesisleri planlanacak; geri kazanım suyu ekolojik koridorlarda su döngüsünün artırılması için kullanılacak; - Endüstriyel tesislerde su geri kazanım potansiyeli değerlendirilecek ve su geri kazanımı artırılacaktır. Ayrıca karakterine bağlı olarak atıksular ortaklaştırılarak arıtılacak; şebeke suyuna bağımlılık azaltılarak doğal kaynaklardan su çekimi azaltılacak; döngüsel yaklaşımları benimseyen çalışmalar ortaya konulacaktır.	T3A3H6 T3A3H7 T3A3H9
Su Varlıklarının Korunması ve İyileştirilmesi ³⁹ ★ →	- Metropolitende ve özellikle yaşam vadileri kapsamında değerlendirildiğinde gerekli kriterleri sağlayan yerlerde kapanan dereler ekolojik hassasiyetler gözetilerek açılacak; ekosisteme ve kent hayatına yeniden kazandırılacak;⁴⁰ - Mevcutta akar derelerde atık deşarjları ve kontrolsüz su kullanımı denetlenerek ekosistemin bir parçası olarak sürdürülebilirliği sağlanacak; - Küçükçekmece Lagünü başta olmak üzere, göller ve sulak alanlarda tahribatların önlenmesi sağlanacak;	T1A1H3 T3A3H4

³⁹ Söz konusu eylem, Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım Meydan Okuma Alanı içerisinde İstanbul Mirası Ağı Stratejik Eylem Çerçevesinin "Su Mirası Ağı" eylemleri ile eş güdüm içerisinde gerçekleştirilecektir.

⁴⁰ Bu eylem, Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım Meydan Okuma Alanı içerisinde "Kapsayıcı, Erişebilir ve Dayanıklı Kamusal Açık Mekânlara ve Yeşil Alanlar" Stratejik Eylem Çerçevesinde "Yaşam Vadileri" stratejik eylemi ile paralellik içerisinde.

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ☐ Küresel ☒ Ulusal ☐ Bölgesel ☒ Metropolen ☐ İlçe ☒ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : ☐ Kısa ☒ Orta ☐ Uzun		
Su Varlıklarının Korunması ve İyileştirilmesi ★ ☒	- İstanbul'da risk altındaki temiz içme suyu kaynaklarının korunmasına yönelik önlemler alınacak; - İklim dayanıklılığına kültürel miras ile destek olunması kapsamında, kent içerisindeki sokak çeşmelerinin bakım ve onarımları yapılacak; su akar şekilde çalışır hâle getirilecek ve yaygınlaştırılacaktır.	T1A1H3 T3A3H4
Yeraltı Sularının Takibi ve Farkındalık Çalışmaları ★ ☒	Su kuyularının takibi yapılarak yeraltı suyu korunacak; izinsiz açılan su kuyularını önlemek için denetim mekanizması oluşturulacaktır. Ayrıca, yeraltı suyunun öneminin anlaşılması için farkındalık çalışmaları yürütülecektir.	T3A3H6
Su Havzalarının Korunması ⁴¹ ★ ☒	- İstanbul'un temiz içme suyu ihtiyacını karşılayan su havzalarının korunması, yeni yapıların ve kirletici faaliyetlerin engellenmesi yönünde denetimler artırılacak; - İçme Suyu Havzaları Yönetmeliği'nin koruma alanları sınırlarına uyulmadan açılan kentsel kullanım alanlarının geri kazanılması yönünde politikalar izlenecektir. Böylece, su havzalarındaki ekosistemlerin rehabilitasyonu ve sürekliliği sağlanacak; - Küçükçekmece Lagün Gölü Havzası başta olmak üzere, içme suyu olarak kullanılabilirliğini yitirmiş havzaların geri kazanılması için projeler oluşturulacak; İstanbulluların temiz su ihtiyacının dışa bağımlılığı azaltılacaktır.	T1A1H2 T1A2H10
Su Kaynakları ve Altyapı Sistemlerinin Akut Şoklara Karşı Güçlendirilmesi ★ ☒	- İklim krizi sonucu ortaya çıkan sel, kuraklık, fırtına, yangın gibi afetlerin su kaynakları ve altyapı sistemleri üzerinde yaratacağı olası etkiler projeksiyonlarla belirlenecek; - Projeksiyonlar sonucu belirlenecek senaryolara göre altyapının akut şoklara karşı güçlendirilmesi başta olmak üzere gereken önlemler tespit edilerek, su krizlerine karşı dayanıklılığın artırılması sağlanacak; - Su taşıma hatları, barajlar, ana pompa istasyonları gibi altyapı sistemlerinde deprem sonucu oluşabilecek hasarlara dair projeksiyonlar yapılarak gerekli önlemler alınacaktır.	T3A5H1

⁴¹ Bu stratejik eylem, Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım Meydan Okuma Alanında yer alan Kuzey Yaşam Koridoru Stratejik Eylem Çerçevesi ve İstanbul Miras Ağı Stratejik Eylem Çerçevesine (Su Miras Ağı stratejik eylemi) ek olarak Çevre ve Ekoloji Meydan Okuma Alanının tümü ile bütünlük olarak ele alınmalıdır.

Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım başlığı ile ele alınan meydan okuma alanı, İstanbulluların doğrudan deneyimledikleri kentsel hayatın fiziksel mekân boyutunu ele almaktadır. Uluslararası ölçekte İstanbul'un, Türkiye ve bölge içinde alacağı rollerin yapılı çevreye yansımaları, kentin makroformunun ve gelişim eğilimlerinin şekillendirilmesi, bütüncül ve ilişkisel bir mekânsal bakış açısı gerektirmektedir.

1950'lerden günümüze hızlı bir kentleşme süreci yaşayan İstanbul'da yerleşim dokusu, tarım ve orman arazileri ile su havzaları gibi ekolojik nitelikli alanlara doğru yayılmıştır. Her ne kadar 1980 sonrası hazırlanan üst ölçekli planlarda, İstanbul yerleşim lekesinin doğu-batı yönünde gelişmesi yaklaşımı esas alınsa da büyük ölçekli ulaşım yatırımları başta olmak üzere çeşitli faaliyetler sonucunda İstanbul, kuzey yönünde yayılmasını sürdürmüştür. Son 25 yılda tarım alanlarının yaklaşık %25'ini kaybeden İstanbul'da, Kanal İstanbul Projesi gerçekleştirildiği takdirde toplam tarım alanı kaybının %40'a ulaşacağı öngörülmektedir. İstanbul Havalimanı ile geri döndürülemez bir tahribata uğrayan kentin kuzeyi, Kanal İstanbul ile daha büyük bir risk ile karşı karşıya kalacaktır. İstanbul'un doğal alanlara doğru yayılma riskine ek olarak mevcut yapılaşmış doku da yoğunlaşmış ve yoğunlaşmaya devam etmektedir. Bu yoğunlaşmayla kamusal mekânlar, açık ve yeşil alanlar azalmıştır. Yapılaşmış alanda yeşil alanların azalması yalnızca yurttaşların sosyalleşebileceği ve karmaşık kent hayatında nefes alacağı mekânların azalması anlamına gelmemekte; yapılaşmış çevrede oluşan ve yeşil alan eksikliği ile daha da büyük bir sorun hâline gelen kentsel ısı adaları, iklim krizinin etkilerinin daha sert hissedilmesine neden olmaktadır.

İklim krizinin etkileri yalnızca yapılaşmış çevrede değil, İstanbul'un özgün kimliğini oluşturan biyokültürel alanlarda da çeşitli tahribatlara yol açmaktadır. Bununla birlikte İstanbul'un tarihi boyunca karşı karşıya olduğu deprem tehlikesi, taşkın alanlarında bulunan yapılar ve diğer

tehlikelere maruz alanlar, yapı stokunun da eski olmasıyla önemli riskler ortaya çıkarmaktadır. İstanbul'un yüzyıllar boyunca farklı kimliklerce oluşturulan ve kent kültürünün önemli bir temsili ve toplumsal aidiyet unsurlarından biri olan kültürel miras alanları da bu risklerle karşı karşıya olan alanlardan biridir.

Yerel kalkınmadan sosyal adalete birçok farklı fayda sunan; insan ve ekonomik faaliyetlerin sürekliliği adına temel araçlardan biri olan ulaşım sektörüne ilişkin olarak son yıllarda bireysel motorlu araçlarla yolculuk talebi ve buna bağlı olarak trafik sıkışıklığı ciddi bir artış göstererek İstanbul'un en temel sorunlarından biri hâline gelmiştir. Trafik sıkışıklığının azaltılmasına yönelik geçmiş yıllarda benimsenen karayolu altyapısında hayata geçirilen yatırımlar ise bireysel motorlu araç ile yolculuk talebini kısırtmış; bunun sonucunda da çevresel kirliliğin artmasına ek olarak ekosistemlerin parçalanması, kentin kuzeye yayılması ve bu alanlarda nüfus yoğunluğunun artması gibi pek çok olumsuz etkiye de sebep olmuştur.

Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım strateji çerçevesi, İstanbul Vizyon 2050 Strateji Belgesi'ndeki "İyi Yaşam Sağlayan Canlı ve Duyarlı Mekânlar" temasıyla doğrudan bağlantılıdır. Bu tema altındaki;

- Kentin biyo-kültürel koruma alanlarına yayılmasını engellemek, nitelikli kentsel yapıyı oluşturmak,
- Yaşam kalitesini yükseltmek üzere kentsel mekânın dengeli gelişimini sağlamak,
- Canlı kentsel yaşamı destekleyen dinamik kamusal mekânları geliştirmek,
- Kültürel mirası korumak, yaratıcı ve yenilikçi yaklaşımlarla kültür mirasının kentsel yaşamla bağına güçlendirmek amaçlarını içermektedir.

Belgede, ulaşım ve hareketlilik konularını ele alan "Etkin ve Kapsayıcı Hareketlilik" teması altındaki;

- Bütünleşik ulaşım sistemleriyle erişilebilir ve konforlu yolculuk sağlamak,
- Yaya ve bisikletli ulaşımı kent genelinde bir ulaşım türü olarak yaygınlaştırmak,
- Trafik güvenliğini sağlamak,

- Ulaşım sistemlerinde kapsayıcılığı sağlamak ve

- Küresel ve bölgesel bağlantıları güçlü, çevreyle uyumlu insan ve yük hareketliliği sağlamak amaçları Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım strateji çerçevesinde kapsamaktadır.

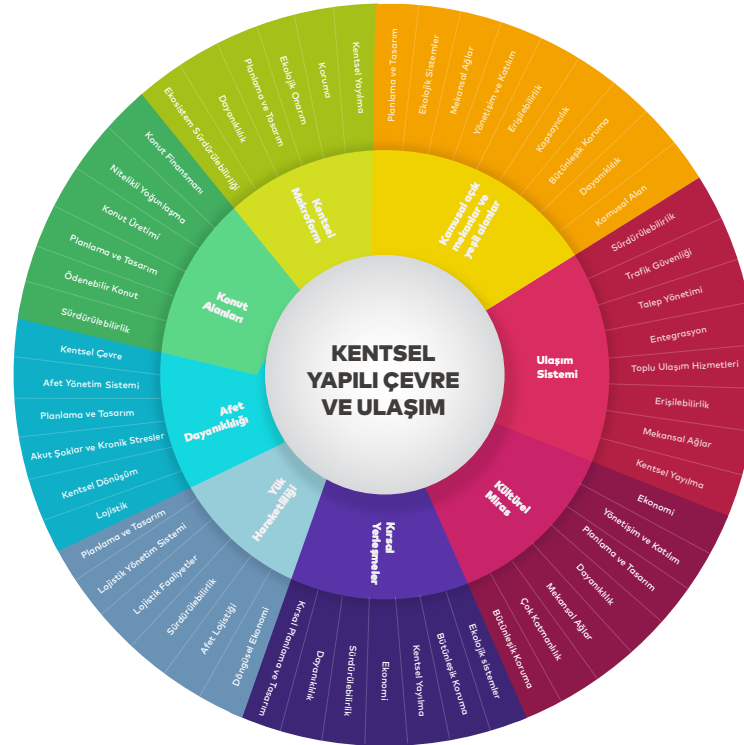
Strateji çerçevesi, strateji belgesinde "Bütünleşik ve Akıllı Altyapı Sistemleri" teması altındaki;

- Afetlere hazırlıklı ve güvenli altyapı sistemleri geliştirilmesi ile

"Herkes için Erişilebilir ve Adil Kentsel Olanaklar" teması altındaki olanaklara yönelik genel fiziksel erişim boyutu ile

- İstanbulluların konforlu ve ödenebilir konutta erişimini sağlamak amaçlarıyla doğrudan bağlantılıdır.

Bir bütün olarak İstanbul'u oluşturan fiziksel mekâna bakıldığında, Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım konusunda mevcut sorun ve potansiyellerin bir arada ele alındığı meselelerin bağlı oldukları bileşenler belirlenmiştir. Bunlar kentsel makroform, kamusal açık mekânlar ve yeşil alanlar, ulaşım sistemi, kültürel miras, kırsal yerleşimler, yük hareketliliği, afet dayanıklılığı ve konut alanlarıdır.

Şekil 17. Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım Meydan Okuma Alanı Bileşen ve Alt Bileşenleri

Bu doğrultuda, belirlenen bileşenler ve sorun alanlarına göre farklı ölçeklerde uygulanacak stratejik eylem çerçeveleri belirlenmiştir. Bu meydan okuma alanı özelinde hazırlanan bileşen ve sorun alanlarına ek olarak konunun geniş uygulama alanı ve VEP'in bütüncül bakış açısı doğrultusunda diğer meydan okuma alanları içerisinde farklı konularda da stratejik eylem çerçeveleri ele alınmıştır.

Bu meydan okuma alanında yer alan stratejik eylem çerçeveleri, diğer meydan okuma alanlarında yer alan ve İstanbul'un öncelikli müdahale alanlarını yansıtan farklı stratejik eylem çerçeveleriyle birlikte ele alınmış; bütünleşik ve ilkesel yaklaşım, kompakt gelişim, biyo-kültürel koruma ile onarım ve dayanıklılık yaklaşımları temel alınarak oluşturulmuştur. Stratejik eylem çerçevelerini belirlerken ele alınan başlıca çalışma konuları, afet, kültürel miras, kırsal nitelikli yerleşimler, kuzey yaşam koridoru, ulaşım ve yük hareketliliği, Tarihi Yarımada, konut alanları ve kamusal mekânlardır. Bu kapsamda oluşturulan stratejik eylem çerçeveleri aşağıdaki şekildedir.

- Metropolitan ölçekte İstanbul'u mevcut sorunlarından arındırıp geleceğe taşıyacak önemli bir müdahale aracı olarak **"Üst Ölçek Plan Yaklaşımı ve İstanbul Makroformu"**,
- Kırsal kimliğin yeniden oluşturulması ve tarımsal üretimin desteklenmesi doğrultusunda **"Kırsal Yerleşimler"**,
- Yapılı çevrenin İstanbul'un doğal alanlarına olan baskısının önüne geçmek için yol haritasını çizen **"Kuzey Yaşam Koridoru"**,
- İstanbul'un eşsiz mirasının önemine ve korunmasına dikkat çeken **"İstanbul Miras Ağı"**,
- Kentsel yaşam kalitesi doğrultusunda kentlinin etkileşim ve nefes alanlarını bütüncül olarak ele alan **"Kapsayıcı, Erişilebilir ve Dayanıklı Kamusal Açık Mekânlar ve Yeşil Alanlar"**.
- Kentsel ulaşımın eşitlik ve kapsayıcılık ilkeleri çerçevesinde gelişimini vurgulayan **"Erişilebilir İstanbul"**,

7. Kentsel yapılı çevrenin önde gelen bileşenlerinden konut alanına yönelik **"Güçlü, Nitelikli ve Sürdürülebilir Konut Alanları"**,

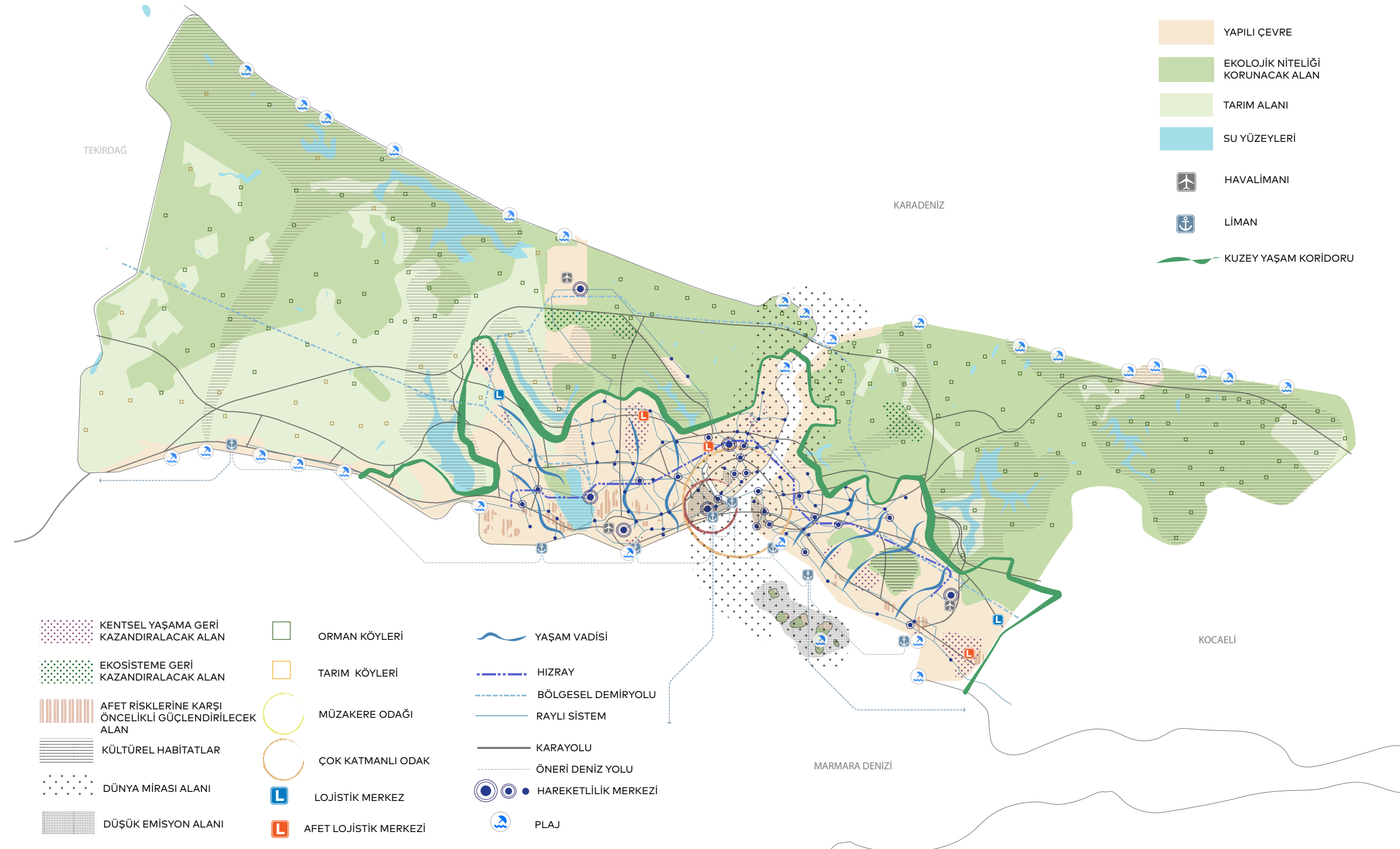
8. Afet ve krizlerin olası etkilerini bütüncül bir şekilde ele alarak İstanbul'un mekânsal gelişiminde dayanıklılığı hedefleyen **"Afet ve Krizlere Dayanıklı İstanbul"**,

9. Yük hareketlerinin kentte yarattığı olumsuzlukların önüne geçmeyi amaçlayan **"Sürdürülebilir Yük Hareketliliği"**,

10. Dünya Mirası Tarihi Yarımada'nın bütünlük ve özgünlük değerleriyle korunması ve iyileştirilmesine vurgu yapan **"Müzakere Odağı Tarihi Yarımada"**.

Eylem Çerçevesleri farklı mekânsal müdahale katmanlarında belirli konu başlıklarını öne çıkarmakla birlikte; VEP çalışması içerisinde yer alan Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım Meydan Okuma Alanı için ele alınan tüm eylemler birbirleriyle ve diğer meydan okuma alanları ile doğrudan ve/veya dolaylı olarak ilişkili olup, bir bütün olarak değerlendirilmektedir.

İlçe Belediyelerinin merkezinde yer aldığı ve İBB (İPA)'nın koordinasyon - kolaylaştırıcı olarak katkı yaptığı İlçe Eylem Planları hazırlanarak, Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım Meydan Okuma Alanında ele alınan ilkelere uygun olarak, ilçe bazlı zenginliklerin öne çıkarılmasına ve bu özgünlüklerin metropoliten ölçeğe taşınmasına olanak sağlanacaktır. Bu konuda yakın zamanda İBB bünyesinde yürütülen Beyoğlu Senin çalışması ilçe bazlı yaklaşım için bir pilot çalışma niteliğindedir.

Şekil 18. Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım Meydan Okuma Alanı Mekânsal Şeması

Stratejik Eylem Çerçevesi 13: Üst Ölçek Plan Yaklaşımı ve İstanbul Makroformu

İstanbul makroformu ve makroform bünyesindeki mekânsal işlevlendirmeler ve iş bölümü her dönemde kentsel büyüme ve gelişme süreçlerinin en önemli sorun alanları olmuştur. İstanbul tarihi boyunca Asya ve Avrupa Yakaları arasındaki denge ve gerilimli ilişkinin nasıl şekilleneceği temel meselelerden biri olagelmis; 15 Temmuz Şehitler Köprüsü'nün (Boğaziçi Köprüsü) yapım sürecinde ortaya çıkan tartışmalar bu ilişkinin kuruluş esasları etrafında şekillenmiş, köprü'nün yapımı sonrasında yeni bir bölünüşme gereksinimi ve arayışları ortaya çıkmıştır.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında yaygın enformel konut, çalışma alanı ve merkez gelişmeleri makroform ve planlama tartışmalarının bir başka eksenî hâline gelmiş, İstanbul'un ana planlama sorunsalı bir yandan bu yayılımın sınırlarının nasıl tesis edileceği, diğer yandan da enformel kente formal İstanbul arasındaki ilişkinin nasıl kurulacağı etrafında şekillenmiştir.

Makroform tartışması 1990'lı yıllardan itibaren doğu-batı ekseninde görece lineer bir gelişme anlayışını öne çıkarırken, bu eksenle yapılan tartışmaların önemli bir boyutu her dönem belli bir hassasiyet taşıyan ve İstanbul'un ekolojik duyarlılık bölgesi olan Kuzey İstanbul'un korunması olarak öne çıkmıştır. Bu kaygı 2000'li yılların ilk en yılında İMP (İstanbul Metropolitan Planlama) tarafından hazırlanan Üst Ölçek Plana da damgasını vurmuştur. Ancak planlama biriminin İstanbul'un kuzeyine ilişkin duyarlı yaklaşımı, 2010 sonrası dönemde hızlı biçimde büyük ölçekli projeler aracılığıyla boşa düşürülmüş, hazırlanan ve onaylanan planın işlevliliği de büyük ölçüde kalmamıştır.

Bugün geldiğimiz noktada makroformu ve bu form çerçevesinde kentsel kullanımları şekillendirecek üst ölçek plan çalışması önemli bir öncelik hâline gelmiştir. Bu gereksinimi doğuran nedenleri aşağıdaki dört başlık altında toplamak mümkündür.

1. Uzunca bir süredir izlenen gayrimenkulculuk kent/yerel yönetim yaklaşımı, daha önce cecaret edilmeyen, İstanbul ve Marmara Bölgesi açısından hassas bazı eşikleri aşarak büyük ölçekli müdahaleler/projeler aracılığıyla kentin dengelerini makro ölçekte bozmuştur. Kuzey İstanbul'a yönelik Yavuz Sultan Selim Köprüsü ve İstanbul Havalimanı bu yönelimin gerçekleşen projeleridir. Aynı yönelimin parçası olan Kanal İstanbul ve Yeni İstanbul gibi projelere yönelik bazı gelişmeler olmakla birlikte henüz bu projeler hayata geçirilmemiş durumdadır. Makroform açısından bu yönelimleri kabullenen bir strateji, İstanbul açısından olduğu kadar Marmara Bölgesi için de ekolojik ve mekânsal bir yıkımı kabullenmiş olacaktır. Söz konusu büyük ölçekli müdahale ve projelerin etki alanı Kuzey İstanbul ile sınırlı değildir. Bu derece büyük ve dengeleri bozup yeni eksenlere oturtan müdahaleler çerçevesinde İstanbul'u metropoliten ve bölge ölçeğinde yeniden düşünmek bir planlama ve makroform çalışmasına ihtiyaç vardır.
2. Yakın dönemin büyük ölçekli müdahalelerinin ve projelerinin yarattığı sorunlar yanında, İstanbul'un uzun bir süreç sonucunda birikmiş, yapısal hâle gelen ve mekânsal düzlemde çözülmesi gereken bir dizi esaslı sorunu bulunmaktadır. Bu sorunlar ve sorunlara verilmesi gereken büyük ölçekli yanıtlar da İstanbul'un mekânsal gelişme dinamiklerini ve makroformunu yeniden düşünme yönünde bir ihtiyaç doğurmaktadır.

a. Deprem ve depreme dayanıklı bir kentsel yapı için gereken geniş ölçekli kentsel dönüşüm projelerini değerlendiren; bu dönüşümün İstanbul makroformu, kullanım dengeleri ve yoğunluklarına etkilerini analiz edebilen;

b. Kentsel gelişmenin yol açtığı çevre sorunlarının giderilmesi ve ekolojik tahribatın onarılmasına yönelik makroform ölçeğinde iyileştirilme kararları alabilen;

c. Üretim mekânlarında yaşanan dönüşümler, merkezi iş alanı ve alt merkezlerin değişim dinamikleri, ulaşım alanında yaşanan dikkate değer dönüşüm ve gelişmelerin etkilerini değerlendiren ve İstanbul'un mekânsal gelişimini bütünlüklü düşünen yeni bir tahayyüle ihtiyaç olduğu görülmektedir.

3. Teknoloji ve iletişim/etkileşim alanında ortaya çıkan hızlı ve baş döndürücü gelişmeler kentin ana bileşenleri ve sektörlerinin mekânsal davranışlarını ve kenti kullanım biçimlerini hızla değiştirmektedir. Birçok sektörün gelecekteki mekânsal davranışları, mekân kullanımları ve mekânla ilişkilene biçimlerinin geçmiş ve günümüze göre köklü biçimde değişeceği anlaşılmaktadır. Hâlihazırda üretim, hizmetler ve turizm sektöründe bu değişimin ipuçları ortaya çıkmıştır. Benzer biçimde farklı uzmanlaşmalar içeren merkezlerin işleyişi ve mekânsal yönelimlerinde de önemli değişiklikler ortaya çıkmıştır. Teknoloji, bilişim ve kültür endüstrileri çerçevesinde ortaya çıkan bu köklü değişimlerin, kent makroformunu üst ölçekte yeniden düşünmeyi gerektiren bir basınç yarattığı söylenebilmektedir.

4. İstanbul'un geleceğine yönelik olarak başta seçilmiş yerel yöneticiler olmak üzere İstanbul'u geleceğe taşıyan kesimlerin İstanbul Tahayyülü, İstanbul Vizyon 2050 Strateji Belgesi ve Vizyon Eylem Planı'nda ortaya konulmuştur. İstanbul Tahayyülü, kentin sorunlarını ve eğilimlerini dikkate almanın ötesinde tarihi ve mekânsal birikimiyle İstanbul için bir gelecek tasarımını da içermektedir. Bu tasarım Eylem Planı'nda çeşitli alanlarda esaslı müdahaleler öngörmektedir. Bu projelerin ve müdahalelerin İstanbul bütününe olacak etkilerini dikkate alan biçimde gerçekleştirilebilmesi için üst ölçek plan ve makroform çalışmasına ihtiyaç vardır.

Bu çerçevede üst ölçek planın altyapısı ve bileşenleri olarak da düşünülebilecek 8 eylem altında bir dizi proje ve eylem adımlarının gerçekleştirilmesi öngörülmüştür. "Üst Ölçek Plan Yaklaşımı ve İstanbul Makroformu" stratejik eylem çerçevesi kapsamında metropoliten ölçekte İstanbul'u mevcut sorunlarından arındırıp geleceğe taşıyacak bir önemli müdahale aracı olarak, İstanbul'un mekânsal gelişimini yönlendirmek üzere çeşitli eylem adımları tanımlanmıştır. "Büyük Ölçekli Proje ve Müdahalelerin Kent Bütünü ve Makroform Açısından Değerlendirilmesi" eyleminde İstanbul'da gerçekleşmiş büyük ölçekli projelerin etkileri, makroform açısından ve beş temel meydan okuma alanı kapsamında değerlendirilmektedir. "Ekolojik Açıdan Hassas Bölgelerle Makroform İlişkisi" eyleminde, İstanbul'un daha fazla kuzeye doğru büyümesinin önlenmesi ve ekolojik olarak hassas bölgelerin korunmasına yönelik üst ölçek yaklaşım sergilenmektedir. "Deprem Riskli Alanların Dönüşümü ve Makroforma Etkisi" eyleminde

ise deprem odaklı kentsel dönüşüm uygulamalarının bir bütün olarak makroform ve üst ölçek plan çalışmaları açısından değerlendirilmesi konuları ele alınmaktadır. "Üretim Alanlarının Dönüşümü ve Geleceği" eyleminde, sektörlerin kent içindeki yer seçimi ve konumlanışına yönelik dinamiklerin, makroform üzerindeki etkileri ve üst ölçek plan çalışmasında nasıl ele alınacağına ilişkin eylem adımları yer almaktadır. "Kent Merkezlerinin Dönüşümü ve Geleceği" eylemi, kent merkezlerinin mevcut durum ve gelecek eğilimlerini içeren özel bir araştırma ile makroform çalışmasına dâhil edilmesine yönelik eylem adımlarını içermektedir. "Ulaşım Biçimlerinin Değişimi, Yayılımı ve Makroforma Etkisi" eyleminde, kentin ekolojik açıdan hassas noktalara doğru büyümesine neden olacak büyük ölçekli ulaşım projelerinin engellenmesi ve kentin kuzeye yayılmasını önleyen ulaşım kararları bulunmaktadır. Son olarak "İstanbul'u İlçeler ve Semtler Üzerinden Kurmak" eyleminde, ilçe ve semt ölçeklerinin kent makroformunun kurgulanmasında en alt kademe bağlayıcı ölçekler olarak benimsenmesine yönelik adımlar tanımlanmıştır.

"Üst Ölçek Plan Yaklaşımı ve İstanbul Makroformu" stratejik eylem çerçevesinde yer alan İstanbul'u İlçeler ve Semtler Üzerinden Kurmak eyleminin **Yönetişim ve Demokrasi** Meydan Okuma Alanında İstanbul Yerel Yönetimler Mimarisinde Dönüşüm Stratejik Eylem Çerçevesiyle ilişkisi bulunmaktadır. **Çevre ve Ekoloji** Meydan Okuma Alanında yer alan Ekosistem Temelli İstanbul Makroformu: İstanbul'un Kanatları ve Suyunu Koruyan İstanbul ve İklim Uyumlu İstanbul stratejik eylem çerçeveleri Ekolojik Açıdan Hassas

Bölgelerle Makroform İlişkisi eylemiyle ilişkili iken, aynı meydan okuma alanı içindeki Kirlilikle Mücadele Stratejik Eylem Çerçevesinin Üretim Alanlarının Dönüşümü ve Geleceği eylemiyle bağlantısı bulunmaktadır.

İçinde yer aldığı **Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım** Meydan Okuma Alanına bakıldığında, Ekolojik Açıdan Hassas Bölgelerle Makroform İlişkisi eyleminin Kuzey Yaşam Koridoru ve Kapsayıcı, Erişebilir ve Dayanıklı Kamusal Açık Mekânlar ve Yeşil Alanlar eylem çerçeveleri ile ilişkili olduğu görülmektedir. Deprem Riskli Alanların Dönüşümü ve Makroforma Etkisi eylemi ise Kapsayıcı, Erişebilir ve Dayanıklı Kamusal Açık Mekânlar ve Yeşil Alanlar, Afet ve Krizlere Dayanıklı İstanbul, Güçlü, Nitelikli ve Sürdürülebilir Konut Alanları, Kuzey Yaşam Koridoru ve Sürdürülebilir Yük Hareketliliği eylem çerçeveleriyle bağlantılıdır. Bir diğer eylem olan Üretim Alanlarının Dönüşümü ve Geleceği, Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım Meydan Okuma Alanında Kirlilikle Mücadele ve İstanbul Miras Ağı stratejik eylem çerçeveleri ile ilişkilidir.

"Üst Ölçek Plan Yaklaşımı ve İstanbul Makroformu" Stratejik Eylem Çerçevesinde yer alan İstanbul'u İlçeler ve Semtler Üzerinden Kurmak eylemi, **Toplumsal Refah** ve Adalet Meydan Okuma Alanında İstanbulluların Kültürel Miras Hakkı Stratejik Eylem Çerçevesiyle ilişkilidir. Üretim Alanlarının Dönüşümü ve Geleceği eylemi, **Ekonomi ve Kalınma** Meydan Okuma Alanında Dönüşen Üretim Mekânları Stratejik Eylem Çerçevesiyle ilişkilidir.

Tablo 15. Stratejik Eylem Çerçevesi 13: Üst Ölçek Plan Yaklaşımı ve İstanbul Makroformu

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa ↔ Orta ↔ Uzun		
Üst Ölçek Plan Yaklaşımı ve İstanbul Makroformu Çalışması ★ →	Metropoliten ölçekte ve İstanbul'u mevcut sorunlarından arındırıp geleceğe taşıyacak bir önemli müdahale aracı olarak, İstanbul'un mekânsal gelişimini yönlendirmeyi amaçlayan Üst Ölçek Plan Yaklaşımı ve İstanbul Makroformu çalışması yapılacaktır. Bu çalışma kentin bütününe çok ölçekli biçimde değerlendirirken; bütünlüsel bir yaklaşım benimseyecek; kompakt gelişim, biyokültürel koruma ile onarım ve dayanıklılık yaklaşımları temel alınarak oluşturulacaktır.	T4A1H1 T4A1H2 T4A1H3 T4A1H4
Büyük Ölçekli Proje ve Müdahalelerin Kent Bütünü ve Makroform Açısından Değerlendirilmesi □ →	İstanbul'da gerçekleşmiş büyük ölçekli projelerin etkilerinin makroform açısından ve beş temel meydan okuma alanı kapsamında incelenmesi sağlanacaktır. Söz konusu projelerin mevcut ve gelecekte yaratacağı olumsuz etkilerin tespiti ve özellikle ekolojik açıdan hassas bölgelere yönelik etkilerin minimuma indirilmesi için yapılabilecek müdahale önerilerini içerecek bir araştırma raporu ile ele alınması sağlanacaktır. Bu rapor üst ölçek plan çalışmasına da yönlendirici bir altlık oluşturacaktır.	T4A1H1 T4A1H2
Ekolojik Açıdan Hassas Bölgelerle Makroform İlişkisi ★ →	İstanbul'un başta kuzey bölgelerine doğru olmak üzere saçaklanarak büyüme eğilimi devam etmektedir. Kuzeye doğru güçlenen bu baskının önlenmesi ve ekolojik olarak hassas bölgelerin korunmasına yönelik üst ölçek yaklaşımın geliştirilmesi gerekmektedir. Ekolojik açıdan hassas bölgelere yönelik bu tür bir çalışma bu alanda yapılacak bir dizi çalışmaya altlık sağlayacağı gibi, üst ölçekli planın da önemli bir girdisi hâline gelecektir. ⁴² Ekolojik açıdan hassas bölgeler ile makroform ilişkisi çerçevesinde; - Mevcut kentsel yayılmanın kontrol altına alınması, ekolojik nitelikli alanların korunması ve ekolojik değerini kaybetmiş alanların ekosisteme geri kazandırılması için Kuzey Yaşam Koridoru tampon bölgesi oluşturulacaktır.⁴³ - Parçalanmış ekosistemlerin bütünlleştirilmesi için ekolojik-mekânsal bağlantılar kurulacak olan Metropoliten Ekoloji Ağı⁴⁴ oluşturulacaktır.	T1A1H1 T1A1H3 T1A1H5 T4A1H1

⁴² Kuru İstanbul: İstanbul Doğal ve Kırsal Alanları Strateji Belgesi ile eş güdüm sağlanacaktır.⁴³ Kuzey Yaşam Koridoru Ana Planına ilişkin detaylar, Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım Meydan Okuma Alanı içindeki "Kuzey Yaşam Koridoru" Stratejik Eylem Çerçevesinde yer almaktadır⁴⁴ Bu eylemin detayına ilişkin bilgiler, Çevre ve Ekoloji Meydan Okuma Alanı içindeki "Metropoliten Ekoloji Ağı" stratejik eyleminde yer almaktadır.

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa ↔ Orta ↔ Uzun		
Ekolojik Açıdan Hassas Bölgelerle Makroform İlişkisi ★ →	- Ormansızlaşmayla mücadele kapsamında, yutak alan kapasitesini artırmaya yönelik kent genelinde belirlenecek atıl alanlarda yeşil alanlar artırılacaktır.⁴⁵ - Makroform genelinde "Yaşam Vadileri" stratejik eylemi çerçevesinde belirlenen eylemlere uygun biçimde ekolojik alanların, su varlıkları ile kıyı alanlarının korunması ve iyileştirilmesi sağlanacaktır.⁴⁶	T1A1H1 T1A1H3 T1A1H5 T4A1H1
Deprem Riskli Alanların Dönüşümü ve Makroforma Etkisi ⁴⁷ ★ →	Deprem riski altındaki konut ve çalışma alanlarının yerinde dönüşmesi ya da alternatif alanların yaratılması öncelikli ve yaşamsal bir müdahale alanı olarak tanımlanmıştır. Söz konusu dönüşümler çoğu durumda mevcut yapı çevreyle ilişkili olmakla birlikte, yoğunlukların değişimi, alanlar arası işlev değişimi gibi kararların büyük ölçekli niteliği kent bütününe ve makroformu etkileyecek düzeydedir. Ayrıca hizmetler, lojistik ve altyapı sağlanması açısından da deprem odaklı kentsel dönüşümün önemli sonuçları olacaktır. Bu nedenle deprem odaklı kentsel dönüşüm uygulamalarının bir bütün olarak makroform ve üst ölçek plan çalışmaları açısından değerlendirilmesi önemli bir tespit çalışması alanı olarak belirlenmiştir. Bu çalışma, depremsellik, zemin etütleri ve çoklu afet risk tespitleri göz önünde bulundurularak yoğunluğu azaltılacak konut bölgelerinin belirlenmesine ve yoğunluk azaltıcı dönüşüm modelleri geliştirilmesine yardım edecektir.	T3A5H1 T4A1H4 T4A1H6

⁴⁵ Bu eylem, Çevre ve Ekoloji Meydan Okuma Alanında yer alan "İklim Uyumlu İstanbul" Stratejik Eylem Çerçevesi kapsamında geliştirilen İstanbul'un Yutak Alanları Kapasitesinin Artırılması eylemiyle ilişkilidir.⁴⁶ Bu eylem, Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım Meydan Okuma Alanı içerisinde "Kapsayıcı, Erişebilir ve Dayanıkl Kamusal Açık Mekânlar ve Yeşil Alanlar" stratejik eylem çerçevesinde "Yaşam Vadileri" stratejik eylemi ile aynı zamanda Çevre ve Ekoloji Meydan Okuma Alanı içerisinde "Suyunu Koruyan İstanbul" stratejik eylemi ile paralellik içerisindedir.⁴⁷ Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım Meydan Okuma Alanı kapsamında geliştirilen "Afet ve Krizlere Dayanlı İstanbul" Stratejik Eylem Çerçevesi ile eş güdüm hâline uygulanacaktır.

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ☐ Küresel ☒ Ulusal ☐ Bölgesel ☒ Metropoliten ☐ İlçe ☒ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : ☐ Kısa ☒ Orta ☐ Uzun		
Üretim Alanlarının Dönüşümü ve Geleceği ★ →	Üretim ve üretimi destekleyen lojistik vb. sektör ve etkinlikler İstanbul'un en dinamik ve sürükleyici kentsel öğeleri arasındadır. Gelişme ve büyüme genellikle, bu etkinliklerin artışı ve çeşitlenmesi ile özdeşleşmektedir. Ancak son yıllarda teknolojinin de etkisiyle bu sektör ve etkinliklerin önemli değişimler yaşadığı; bazı sektör ve etkinliklerin küçülüp çepere yöneldiği, bazı yeni etkinlik alanlarının öne çıktığı ve büyüdüğü görülmektedir. Yakın geçmişte imalat sanayi gibi geleneksel bazı sektörlerde faaliyet gösteren işletmelerin bir bölümü mevcut alanlarını terk ederken, bu alanların yeniden işlevlendirilmesi başlı başına bir planlama sorunu hâline gelmiştir. Diğer yandan bilişim, teknoloji ve ileri hizmetler alanında dinamik bir büyüme kaydedilirken bu etkinliklerin kent içindeki yer seçimi ve konumlanışı önem kazanmıştır. Bu sektörlerde kimi durumda tekil kimi durumda teknokent ve organize sanayi bölgeleri örneğinde olduğu gibi kümeleme düzeyinde yer talepleri ortaya çıkmıştır. Öte yandan bu tür yeni sektörlerin bile kısa bir sürede teknolojik gelişmelerin de etkisiyle mekân kullanım davranışlarının değiştiği gözlenmektedir. Bir başka boyutta yeşil dönüşüm, mekânsal sonuçlar yaratacak bir değişimi kaçınılmaz hâle getirmiştir. Çok farklı sektör ve boyutlarda ortaya çıkan bu geri çekilme ve gelişme eğilimlerinin kendi başına bir planlama sorunu olarak ele alınması önemlidir. Bu tür bir çalışmanın makroform ve üst ölçek plan çalışmasına altyapı oluşturacak biçimde yürütülmesi sağlanırken aynı zamanda deprem ve ekolojik gerçeklikler çerçevesinde İstanbul'un taşınması zor hâle gelen ekonomik etkinliklerin planlı bir biçimde başka coğrafyalara yönlendirilmesi ve bu türden yeni etkinliklerden kaçınılması da sağlanmış olacaktır.	T1A2H3 T5A4H4 T5A4H6 T5A4H7
Kent Merkezlerinin Dönüşümü ve Geleceği ★ →	- İstanbul için Tarihi Yarımada'dan başlayıp, Taksim-Şişli bölgesi ve Levent-Maslak-Büyükdere Aksı boyunca kuzeye doğru genişleyen Merkezi İş Alanı (MİA) zaman içinde önemini korusa da çok farklı dinamiklerin etkisiyle merkez işlevi kent içerisinde dağılmış ve kent, çok merkezli olarak gelişmiştir. Son dönemde uygulanan ulaşım kararları nedeniyle merkez işlevlerinin yanı sıra konut ve diğer kentsel fonksiyonların da kuzeye doğru yayılması tetiklenmiş, bu durum korunması gereken hassas ekolojik bölgelerin hızla tahrip edilmesine sebep olmuştur. - Bu çerçevede Merkezi İş Alanı ve farklı ölçeklerde merkez işlevlerini üstlenen kent merkezlerinin mevcut durum ve gelecek eğilimlerini içeren özel bir araştırma ile makroform çalışmasına dâhil edilmesi sağlanacaktır. Merkezler arası kademelenme açısından metropoliten ölçek yanında ilçe (alt merkezler) ve semtler düzeyinde yerel-semt merkezlerinin gelişimine yönelik durum tespiti yanında makroform tercihlerinin bir parçası olarak merkezlere yönelik gelecek kurgusuna ilişkin kapsamlı bir araştırma-planlama çalışması yapılacaktır.	T4A1H2 T4A2H2 T4A3H2

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ☐ Küresel ☒ Ulusal ☐ Bölgesel ☒ Metropoliten ☐ İlçe ☒ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : ☐ Kısa ☒ Orta ☐ Uzun		
Kent Merkezlerinin Dönüşümü ve Geleceği ★ →	- Bu çerçevede bazı alt araştırmaların da destekleyici biçimde gerçekleştirilmesi öngörülmüştür. - Merkezlerin tanımlanmasında öne çıkan tüketim, hizmet ve ticaret merkezli tanımlama önemli olmakla birlikte, kamusal kullanımlar, hizmet birimleri ve kültürel etkinliklerin yoğunlaşmasının merkez alanların tanımlanmasında giderek artan rolünü tespit etmeye yönelik özel bir çalışma yürütülecektir. - Kültür ve yaratıcı endüstrilerin yoğunlaştığı ve yoğunlaşabileceği potansiyel bölgelere odaklanan bir merkez çalışması yapılacaktır. - Ulaşım yatırımlarının merkezlerin gelişmesine etkisi bir özel araştırma alanı olarak tanımlanıp, tespit çalışmaları gerçekleştirilecektir. - Uzaktan çalışma ve bilgi teknolojilerindeki gelişimin farklı alanlarda merkezleri nasıl etkileyeceğine yönelik kapsamlı bir tespit çalışması ve bu çalışma temelinde söz konusu güçlü eğilimin merkezler açısından nasıl yönetileceği bir strateji belgesi hâline getirilecektir. - Birçok bölgede yerel düzeyde ve özellikle semt düzeyinde merkezleşme eğilimleri oluşmakla birlikte, bu tür eğilimleri günlük yaşamın örgütlenme mekânı olarak sistematik hâle getirmek gerekmektedir. Bu çerçevede kamusal hizmetler ve kamusal alanlarla desteklenen bir semt merkezleri stratejisi ve uygulaması hayata geçirilecektir. - Geniş ölçekli AVM-Kültür-İş Merkezleri kümelerinin merkezler üzerinde yarattığı etki ve geleceğe yönelik dönüşüm eğilimleri merkez çalışmasına girdi olmak üzere araştırılacaktır.	T4A1H2 T4A2H2 T4A3H2

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★ Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : — Kısa ↔ Orta ↔ Uzun		
Ulaşım Biçimlerinin Değişimi, Yayılımı ve Makroforma Etkisi ★ —	İstanbul Havalimanı ve ulaşım bağlantıları, Kuzey Marmara Otoyolu ve Yavuz Sultan Selim Köprüsü gibi büyük ölçekli yatırımların çevresinde; her türlü yapılaşma ve kente daha fazla trafik yükleyecek, kentin ekolojik açıdan hassas noktalara doğru büyümesine neden olacak büyük ölçekli ulaşım projeleri, üst ölçek plan kararları ile engellenecektir. Özel araç kullanımının azaltıldığı, toplu taşıma kullanımının artırıldığı, yapılı çevre içinde özellikle raylı sistem ağının genişlediği, aynı zamanda aktif hareketliliğin teşvik edildiği bir ulaşım sistemi hayata geçirilecektir. Üst ölçek plan yaklaşımı ve makroform kararlarında bu sistem göz önüne alınacaktır. - Raylı sistem ağı, öngörülen makroform sınırları içerisinde, kuzeyde İstanbul Havalimanı haricinde Kuzey Yaşam Koridoru'nu aşmayacak şekilde genişletilecek; doğu batı eksenindeki ulaşımı rahatlatacak Hızray projesi hayata geçirilecektir. Semtten metropoliten ölçeğe kadar uzanan farklı kademelerde, farklı ulaşım türlerinin entegre edilmesi ve aktarma kolaylığı sağlayacak hareketlilik merkezleri kurulacaktır. - Semt kurgusunu destekleyecek ve besleyecek şekilde, yayalara ve bisikletlilere öncelik tanıyan bir ulaşım altyapısı oluşturmak üzere gerekli mekânsal organizasyonlar gerçekleştirilecektir.	T2A1H2 T2A2H3
İstanbul'u İlçeler ve Semtler Üzerinden Kurmak ▲ —	İlçe ölçeği mekânsal olarak metropoliten alan bütünlüğü içindeki farklılıkları, zenginlikleri öne çıkaran bir iş bölümü ve katmanlaşmayı tanımlamaktadır. Semt ölçeği ise günlük yaşamın kurulduğu krizler karşısında dayanışmanın örgütlenebileceği bir ölçek olması açısından önemsenmektedir. Aynı zamanda kentsel yapılı çevrenin gelişiminde mevcut yapı stokunun değerlendirilmesi ve kompakt gelişme ile dengeli fonksiyonel dağılımın sağlanması konusunda Vizyon Eylem Planı'nda öncelenen en alt kademe kentsel ölçektir. Bu çerçevede genellikle ilçe ve semt ölçekleri metropoliten bütün içerisinde belli bir özgünlük alanı olarak ele alınmaktadır ve tamamlayıcı bir çalışma olarak metropoliten bütününe ilçe ve semtler üzerinden kurgulanması önerilmektedir.	T4A1H2 T4A1H4

Stratejik Eylem Çerçevesi 14: Kırsal Yerleşimler

İstanbul'un kırsal yerleşimleri, kontrolsüz büyüyen kentsel yapılı çevre baskısıyla kırsal niteliğini kaybetme tehlikesiyle karşı karşıyadır. Bunun sonucu olarak, bu yerleşimler sürekli nüfus kaybetmekte; kentsel yerleşik alan ile olan bağı giderek kopmakta; tarımsal üretim, ormancılık ve balıkçılık gibi kırsal yerleşimlere özgü ekonomik aktivitelerin sürdürülebilirliği sağlanamamaktadır.

"Kırsal Yerleşimler" stratejik eylem çerçevesi, kırsal yerleşimlerde tarımsal üretim başta olmak üzere kırsala özgü ekonomik aktivitelerin niteliksel ve niceliksel olarak desteklenmesini, bölgesel ve bütüncül bir plan kapsamında hareket edilmesini ve bölgedeki refah ve altyapının desteklenerek kırsal kimliğin güçlendirilmesini amaçlamaktadır. Bu doğrultuda, proaktif bir onarım ve koruma yaklaşımıyla İstanbul'un kırsal kimliğinin yeniden kurgulanması, üretimin artırılması ve üretici refahının sağlanması adına bölgesel bir kalkınma planı çerçevesinde hareket edilmesini önceleyen bir yaklaşım sergilenmektedir. Tarımsal üretimin teşvik edileceği mahalleler tespit edilerek, bu mahallelere özel bir koruma yaklaşımı sağlayacak tarım köyü niteliği kazandırılması öngörülmektedir. Ayrıca, teknolojik destekler ve kırsal niteliği bozmayan doğaya uyumlu turizm gibi farklı sektörlerin destekleneceği bir üretim modeli benimsenmiştir. Bu eylem çerçevesi ile "Kanal İstanbul" benzeri mega projeler karşısında kırsal yerleşimlerin korunması ve bu yerleşimlerin, imar rantlarına karşı dirençli hâle getirilmesi amaçlanmaktadır.

Bu eylem çerçevesi içerisinde, kırsal yerleşimlere ilişkin uygulama imar planı esasları geliştirilecek ve plansız alanlarda yapılaşma koşulları getirilecek; kırsal mimariyi odağına alan tipoloji çalışmaları yapılacak ve bu konudaki projeler desteklenecektir. Aynı zamanda, seracılık ve ekolojik tarım gibi kırsal ekonominin canlandırılmasına ilişkin uygulamaların imar planlarında tanımlı hâle getirilmesi sağlanacaktır.

Kırsal alanlara yönelik **"İstanbul Kırsal Araştırmaları Enstitüsü"**nün kurulması amaçlanmaktadır. Bu enstitünün, İstanbul'un kırsal alanlarıyla ilgili yapılan her türlü araştırmayı bünyesinde barındırması ve bu araştırmaları desteklemesi; İstanbul'un kırsalına ilişkin hazırlanacak planlarda alınan kararlara girdi sağlaması öngörülmektedir. **"Kırsal Yerleşmeler Varlık Envanteri"** ise bu enstitünün çalışma alanlarından bir diğeri olarak karşımıza çıkmaktadır. Tüm bu çalışmaların, kamuya açık bir web portalında yayımlanmasıyla kırsal alanlardaki dönüşümlerin ve eğilimlerin takip edilebilirliği sağlanacaktır.

İstanbul ekonomisi içerisindeki payı zamanla azalan tarımsal üretimin, kırsal yerleşimlerin sürdürülebilirliğinin sağlanmasında sürükleyici bir rolü bulunmaktadır. Bu bağlamda, **"Tarım Ana Planı"** ile kırsal yerleşimlerde ekolojik tarım alanlarının belirlenmesi ve bu alanların yasal güvence altına alınması hedeflenmektedir. Aynı zamanda kırsal yerleşimlerdeki nüfusun devamlılığını sağlamak üzere, başta tarımsal üretim olmak üzere tarım

dışı çeşitli ekonomik faaliyetler de desteklenmektedir. Ayrıca kırsal yerleşimlerin refahını artıracak eğitim, sağlık, altyapı ve ulaşım gibi temel hizmetlerin ve kültürel etkinliklerin nitelik ve niceliğinin artırılması, yerleşimlerin sürdürülebilirliğinin sağlanmasına ilişkin atılacak adımlar olarak belirlenmiştir. 2012 yılındaki yasal düzenleme⁴⁸ öncesinde, mevzuatta "orman köyü" olarak nitelenen kırsal yerleşimlerin sürdürülebilirliğine ilişkin kararlar ayrıca önemsenmiştir.

İlgili çerçeve kırsal yerleşimlerin, tarım dışı ekonomik faaliyetlerle de sürdürülmesini desteklemektedir. **"Kırsal Keşif Rotaları"** ile kentin ekolojik koridorlarında ve doğal alanlarında, doğal varlıklar ile kültürel mirasın etkileşiminin yoğun olduğu kültürel habitatlarda, biyokültürel koruma yaklaşımıyla doğa sporlarını da destekleyecek şekilde, turistik amaçlı kırsal keşif rotaları oluşturulacaktır. Ayrıca biyoçeşitliliği tehlike altına atmayacak biçimde, balıkçılık mesleğinin sürdürülmesini güvence altına almak üzere eğitim ve destek mekanizmaları sağlanacaktır.

"Kırsal Yerleşimler" stratejik eylem çerçevesi, İstanbul kırsalının sosyolojik ve ekonomik olarak yaşaması, kentsel yapılı çevrenin kuzeye yayılmasının engellenmesi ve doğal varlıkların korunması konusunda **Çevre ve Ekoloji Meydan Okuma Alanı** ile ilişki hâlinindedir. Kırsal yerleşimlerle ilişkili atılacak her bir adım, "Ekosistem Temelli İstanbul Makroformu: İstanbul'un Kanatları" adlı Stratejik Eylem Çerçevesinde tanımlanan eylem adımlarından bağımsız düşünülmemelidir. "Kırsal Yerleşimler" Stratejik Eylem Çerçevesi, **Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım Meydan Okuma Alanı** kapsamında yer alan "Kuzey Yaşam Koridoru" Stratejik Eylem Çerçevesiyle de doğrudan ilişki hâlinindedir. Bu üç stratejik eylem çerçevesi, kentin kuzey kesimindeki doğal ve kültürel miras alanlarını koruyacak; kırsal yerleşimlerin devamlılığını sağlayacak ve kentsel yerleşik alanın daha fazla kuzeye yayılmasını önleyecek biçimde geliştirilmiştir. Söz konusu stratejik eylem çerçevelerinde, İstanbul'un kentsel yerleşik alanı ile kuzey ormanları arasında

kalan bölge ile kuzey ormanları olarak tabir edilen kırsal nitelikli alana dair makroformu şekillendiren başlıca kararlar yer almaktadır.

"Kırsal Yerleşimler" Stratejik Eylem Çerçevesinde tanımlanan, kırsal mimariyi odağına alan kültürel ve kimlik çalışmaları yapılması ve kırsal yerleşimlerdeki eğitim, sağlık, altyapı ve ulaşım gibi hizmetlerinin nitelik ve nicelik olarak artırılması, **Toplumsal Refah ve Adalet Meydan Okuma Alanı**yla ilişkisini tanımlamaktadır.

Aynı zamanda, seracılık ve ekolojik tarım gibi kırsal ekonominin canlandırılmasına ilişkin uygulamaların imar planlarında tanımlı hâle getirilmesi, sürdürülebilir balıkçılık teşvikleri ve kırsal keşif rotaları gibi eylem adımlarıyla, **Ekonomi ve Kalkınma Meydan Okuma Alanı**nda kırsal nitelikli yerleşimlerde yaşayan vatandaşların nitelikli bir yaşam sürdürebilmeleri için gerekli ekonomik etkinliklerin sürdürülebilir kılınması, bölgede kentle bütünleşik bir kalkınmanın sağlanması anlamında ilişki kurmaktadır.

Son olarak "Kırsal Yerleşimler" Stratejik Eylem Çerçevesi, **Yönetişim ve Demokrasi Meydan Okuma Alanı** ile kırsal nitelikli yerleşimlerle bağlantılı, farklı kesimlerden paydaşların, yönetim modelleriyle bölgeye dair karar alma süreçlerinde daha aktif rol almalarının sağlanması; aynı zamanda kırsal yerleşimler varlık envanterinin hazırlanması ve bu kapsamdaki çalışmaların kamuya açık web portalında paylaşılması ile Tarım Ana Planı'nın hazırlanması konularında doğrudan ilişkilidir.

"Kırsal Yerleşimler" Stratejik Eylem Çerçevesinin barındırdığı en temel risk, katma değerli tarımsal üretimin yaygınlaştırılması ve emekten ziyade sermaye yoğun tarımsal yatırımların bölgeye çekilme riskidir. Bu durum tarım sektöründeki istihdamın azalmasına sebep olabileceğinden, istihdam ve üretim arasındaki dengenin iyi kurulması gerekmektedir.

Tablo 16. Stratejik Eylem Çerçevesi 14: Kırsal Yerleşimler

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa → Orta → Uzun		
Kırsal Yerleşimlerin Niteliğinin Artırılması ★ →	Kırsal nitelikli yerleşimlerde bu yerleşimlere uygun imar planı uygulama esasları getirilecektir. Plansız alanlarda yapılaşma koşulları belirlenecek; köy tipolojileri belirlenerek köy tasarım rehberleri hazırlanacak; planlarda, seracılık ve ekolojik tarım gibi uygulamalar tanımlı hâle getirilecek; - Mevcut yapı stokunun yenilenmesi, tarım amaçlı yapıların inşaa edilmesi ve kırsal mimarinin desteklenmesi için proje destekleri sağlanacak, - Kırsal nitelikli yerleşimlerde, bu alanların görünürlüğünün artırılması için kırsal mimariyi odağına alan kültürel ve kimlik çalışmaları yapılacak, kırsal yerleşim dokusuna yönelik bölgeleme ve tipoloji çalışmaları gerçekleştirilecektir. - Kırsal nüfusun kırdaki yaşamlarını güvence altına alacak altyapı, ulaşım, eğitim gibi kentsel hizmetler sağlanacak, - Kırsal alanlarda kadınların ekonomik etkinliği görünür hâle getirilecek; kadınlar, ekonomik ve sosyal olarak desteklenecek, - Kırsal üreticiler örgütlenme, pazara erişim ve üretim maliyetlerinin düşürülmesi konularında desteklenecek, - Kırsal alanlardaki istihdamı artırmak üzere, tarım dışı alternatif ekonomik faaliyetler de desteklenerek geliştirilecek ve görünür hâle getirilecek, - Genç nüfusun İstanbul kırsalındaki yaşamını garanti altına alacak teşvik, altyapı ve hizmet mekanizmaları oluşturulacak, bu alanlardaki eğitim ve kültürel hizmetlerin ve sosyal olanakların nitelik ve niceliği artırılacak, - İstanbul'a özgü, katma değerli ürünler belirlenip üretimi teşvik edilecek ve bu ürünlerin markalaşması sağlanacaktır.	T1A4H5 T5A3H2 T6A5H4
İstanbul Kırsal Araştırmaları Enstitüsü ★ →	İstanbul'un kırsal alanlarına dair farklı disiplinlerde yapılmış araştırmaları bir araya getirecek, yapılacak yeni araştırmaları teşvik edecek ve bu çalışmalarla ilgili düzenli raporlar hazırlayacak ve etkinlikler düzenleyecek İstanbul Kırsal Araştırmaları Enstitüsü kurulacaktır.	T4A1H5 T4A1H6

⁴⁸ 6360 Sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve KHK'lerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (2012). T.C. Resmi Gazete, 28489, 06 Aralık 2012.

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa ↔ Orta ↔ Uzun		
İstanbul Kırsal Araştırmaları Enstitüsü ★ →	- Enstitü, İstanbul Büyükşehir Belediyesi koordinatörlüğünde farklı akademik ve yerel paydaşların katılımıyla oluşturulacak; - İstanbul kırsalına dair akademik bilgi birikimi sağlayarak alınacak plan kararları ve stratejik kararlar için girdi sağlayacak; Kırsal Yerleşmeler Varlık Envanteri hazırlayacak; - Köy tipolojilerinin belirlenmesi, köy tasarım rehberleri gibi çalışmaları yürütecektir.	T4A1H5 T4A1H6
Kırsal Yerleşmeler Varlık Envanteri ★ ↔	İstanbul Kırsal Araştırmaları Enstitüsü tarafından kırsal alanlardaki tarımsal üretime ve sosyoekonomik duruma ilişkin Kırsal Yerleşmeler Varlık Envanteri hazırlanacaktır. Bu kapsamda: - Farklı kaynaklarda ve araştırmalarda, değişen sayıda belirtilen İstanbul köylerine ve kırsal nitelik taşıyan eski beldelerine dair nihai durum ve sayı tespiti ile köylerin profilleri belirlenecek; - Köylerin demografi, istihdam ve sosyokültürel koşullarına dair saha çalışması yapılarak, üreticilerin tarımsal üretime dair tercihleri, pazarlama kanalları ve bunların yanında toprağın yapısı, ürün deseni, verim potansiyeli gibi teknik veriler toplanacaktır. - Toprak kabiliyeti ve tarımsal arazi kullanımı gibi konularda analiz ve sentez çalışmaları yapılacak; - Tarım ve Orman Bakanlığı ile Ticaret Bakanlığına bağlı kooperatiflerin durumlarına ve sorunlarına dair araştırma yapılacak; - Tarım alanlarına ilişkin durum tespiti yapılması için belirli aralıklarla dron çekimi ve havadan görüntüleme yapılacak; - Kırsal nitelikli yerleşimlerdeki arazilerin mülkiyet durumları ve mevcut arazi kullanımı incelenerek, ekime ve meracılığa uygun alanlar belirlenecek; - Kırsal yerleşmeler varlık envanteri ile Kentsel Tarım Alanları Envanterinin ilişkisi kurulacak; kentsel tarım alanlarına dair üretici, tüketicisi, hasat miktarı gibi nitel ve nicel veriler toplanacak; - Bütün bu çalışmalar, kurum içi ve/veya kurum dışı araştırmacılar için açık olacak şekilde bir web portalında paylaşılacak; kırsal alanlardaki dönüşümlerin ve eğilimlerin takip edilebilirliği sağlanacaktır.	T3A6H2

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa ↔ Orta ↔ Uzun		
Tarım Köylerinin Geliştirilmesi ⁴⁹ ★ ↔	Bu eylem kapsamında: - Kentsel makroformun kırsal alanlara doğru yayılmasını engelleyecek adımlar atılacak, - Kentin genişlemesiyle kırsal alan vasfını kaybetmiş alanlar, onarıcı politikalarla yeniden kırsal alanlara dönüştürülecek, - İklim krizi kapsamında su tasarrufu, organik tarım, su yönetimi, erozyon kontrolü gibi iklim dostu tarım uygulamalarını teşvik edici eğitim ve kaynaklar sağlanacak; çiftçilere iklim değişikliğine dayanıklı tohum çeşitleri kullanmaları konusunda destek verilecek, - Bütüncül ve entegre arazi kullanım planlarına ek olarak hazırlanacak Tarım Ana Planı ile ekolojik tarım alanları belirlenecek ve bu alanlar, yasal güvence altına alınacak; lojistik altyapısı, yerel yönetim ve merkezi yönetim tarafından desteklenecektir. Bu kapsamda Kentsel Tarım Alanları Envanteri hazırlanacaktır.	T1A1H1 T1A2H5 T3A3H5 T5A4H7
Orman Köylerinin Kalkındırılması ⁵⁰ ★ ↔	Orman Köylerini Kalkındırma Modeli kapsamında değerlendirilmek üzere, 2012 öncesi mevzuatta "orman köyü" olarak belirtilen kırsal yerleşimler arasından, mevcut durumda ormancılık ve orman ürünleri ile geçimini sağlayan yerleşimler tespit edilecek; - Orman ekosisteminin bütünlüğünü önceleyen ve orman tahribatını önleyecek tedbirleri içeren bir gelişim modeli ile yerel ölçekteki küçük ve geleneksel üretim yöntemleri teşvik edilecek; - Kooperatif vb. destek mekanizmalarıyla bir üretim modeli kurulacak ve görünürlük çalışması yapılacak; - Yerel halk, orman yangınlarına karşı bilinçlendirilecek; orman yangınlarını önlemek ve müdahale etmek üzere gönüllülük esasına uygun bir model geliştirilecek ve uygulanacaktır.	T1A1H5 T5A3H2 T5A3H5

⁴⁹ Söz konusu eylem Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım Meydan Okuma alanı içerisinde yer alan Kuzey Yaşam Koridoru Stratejik Eylem Çerçevesi içerisinde yer alan Kuzey Yaşam Koridorunda Keşif Rotaları ile eş güdüm içerisinde gerçekleştirilecektir.

⁵⁰ Söz konusu eylem Çevre ve Ekoloji Meydan Okuma Alanı içerisinde yer alan "Ekosistem Temelli İstanbul Makroformu: İstanbul'un Kanatları" eylem çerçevesi içerisinde de yer almaktadır. Bunun yanı sıra, Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım Meydan Okuma Alanı içerisinde yer alan "Kuzey Yaşam Koridoru" Stratejik Eylem Çerçevesi içerisindeki "Kuzey Yaşam Koridorunda Keşif Rotaları" ile eş güdüm içerisinde gerçekleştirilecektir.

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ☐ Küresel ☒ Ulusal ☐ Bölgesel ☒ Metropoliten ☐ İlçe ☒ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : ☐ Kısa ☒ Orta ☐ Uzun		
Akıllı ve Teknolojik Tarım Uygulamaları ★ ☒	Tarımsal ürün arzı desteklenecek, yeni teknolojilerle birlikte artan imkânlar göz önünde bulundurularak, tarımsal üretim uygulamaları yaygınlaştırılacaktır. Akıllı ve teknolojik tarım uygulamaları, büyük şirketlere dayalı sermaye yoğun yatırım süreçlerinden ziyade küçük üreticilerin desteklenmesi ve bir araya gelerek kuracakları üretici kooperatifleri ile gerçekleştirilecektir.	T5A3H5 T6A5H4
İstanbul Kırsalında Sosyal Uyum Programları ★ ☒	Kentten kırsala taşınıp tarım yapan nüfus ile yerleşik nüfus arasında yaşanabilecek gerginlik ve çatışmaların engellenmesine yönelik birlikte iş yapma ve uyum programları uygulanacaktır.	T7A2H1
Kırsal Keşif Rotaları ★ ☒	Oluşturulacak ve geliştirilecek kırsal keşif rotaları, İstanbul'a dışarıdan gelecek ziyaretçiler için de turizm amaçlı olarak değerlendirilecek; - Kentin ekolojik koridorları ve doğal alanlarında doğal varlıklar ile kültürel mirasın etkileşiminin yoğun olduğu kültürel habitatlarda yer alan rotalarda doğa sporları teşvik edilecek; - Kentsel alanda yaşayan ve üretim ile bağı kopmuş İstanbulluların, toprağa, tarıma ve İstanbul'un kırsalına aidiyetlerini güçlendirecek kırsal keşif rotaları ile kırsal alanda refahın artması ve üretimin devamlılığı sağlanacaktır.	T2A2H6
Sürdürülebilir Balıkçılık Teşvikleri ★ ☒	Denizlerdeki biyoçeşitliliğin korunması sağlanacak ve balık türlerinin devamlılığı güvence altına alınacaktır. İstanbul denizlerindeki balık yaşamının canlandırılmasına yönelik; av yasağı bulunan türlerin avlanmamasına ilişkin denetlemeler ve yaptırımlar sıkılaştırılacak, balıkçılık mesleğinin sürdürülmesini güvence altına alacak projeler ile üreticilere eğitim ve destek mekanizmaları sağlanacaktır. Aynı zamanda tüketicilerin İstanbul balığını tercih etmesi teşvik edilecektir.	T1A1H4

Stratejik Eylem Çerçevesi 15:
Kuzey Yaşam Koridoru

Kırsal ve kentsel alanlar, özellikle metropollerde, literatürde yaygın olarak tanımı yapılan kır-kent ayrımının ötesinde, kırsal ve kentsel fonksiyonların iç içe geçtiği belirli ilişkisellikler çerçevesinde tanımlanmaktadır. Bu açıdan “derin kırsal” ve “derin kentsel” olarak ayrıştırılan dokuların kesişiminde “kır-kent arayüzü” olarak tanımlanan alanlar oluşmuştur. Saçaklanarak büyüyen İstanbul’da bu dokular, konut alanları, depolama ve sanayi alanları ile ticaret alanlarıyla iç içe geçmiş tarım ve orman alanlarını ifade etmektedir. Kent merkeziyle çeperlerde gelişen alt merkezler arasında tarım ve orman alanları, havza sınırları, İstanbul’un duyarlı yöreleri ve yutak alanları bulunmaktadır. Bu alanlar kentsel yayılma tehlikesiyle karşı karşıyadır. İstanbul’un doğu-batı ya da kuzey-güney yönlerinde yayılmaya devam etmesi, duyarlı yörelerin ve yutak alanların yok olmasına yol açacaktır. Bu doğrultuda, mevcut kentsel yayılmanın kontrol altına alınması, ekolojik nitelikli alanların korunması ve ekolojik değerini kaybetmiş alanların ekosisteme tekrardan kazandırılması için, İstanbul Vizyon 2050 Strateji Belgesi’nde kentsel yapılı çevreyle duyarlı yöreler arasında Kuzey Yaşam Koridoru adını taşıyan bir tampon bölge oluşturulmasına yönelik kararlar alınmıştır.

Bu kararlar doğrultusunda Vizyon Eylem Planı’nda, kentin yoğun yerleşimi ile ekolojik nitelikli alanları arasında yayılmanın önlenmesi, doğal alanların korunması ve ekolojik niteliğini kaybet-

miş alanların ekosisteme kazandırılması amacıyla, Kuzey Yaşam Koridoru önerilmektedir. Kuzey Yaşam Koridoru Stratejik Eylem Çerçevesinde, İstanbul’un kentsel dokusunu oluşturan yapı-lı çevrenin saçaklanarak orman, tarım ve mera alanlarını içeren doğal alanlara doğru yayılma örüntüsünü engellemek adına bir tampon bölge ve bu bölgede gerçekleştirilecek eylem adımları tanımlanmıştır.

Bu bölgede yeni yapılaşmanın engellenmesi, mevcut yerel doku ve fonksiyonlar gözetilerek, kentin kamusal mekân ve yeşil alan ihtiyacının sağlanması hedeflenmektedir. Eylem adımlarından biri olarak tanımlanan “Kuzey Yaşam Koridoru Ana Planı” kapsamında, tampon bölge içerisinde değerlendirilecek kentsel yapılı çevreden kuzeye doğru saçaklanmış yerleşik alanların kentle ilişkisinin güçlendirilmesine ve bu alanların kuzeye yayılmasının engellenmesine yönelik yaklaşımlar geliştirilecektir.

Bölgenin işlevsel kullanımı amacıyla bölgede, kirletici sanayilerin adil dönüşümünü sağlayacak temiz üretim alanları, yerel kalkınmayı sağlayacak yenilikçi işlevler, ekoloji ve kültürel miras alanlarının kesiştiği bölgelerin değerlendirilmesi ve işlevini kaybetmiş, sürdürülemez durumdaki atıl alanların ekolojik dönüşüm perspektifiyle kente kazandırılmasını içeren birtakım eylem adımları tanımlanmıştır. Bu eylem adımlarından biri, “Kuzey Yaşam Koridorunda Yeşil ve Adil Dönüşüm”-dür. Bu kapsamda, kuzey yaşam koridorunda yeşil ve adil dönüşümün sağlanabilmesi için öncelikli olarak, kirletici sektörlerin yer aldığı ve kuzey ya-

şam koridoru ile kesişen alanlardaki sanayi alanlarında döngüsel üretimin ve tüketim sistemlerinin yaygınlaştırılması ve sera gazı emisyonlarını azaltacak faaliyetlerin hayata geçirilmesi; bunun yanında, endüstri mirası olarak kabul gören ve işlevini sürdüren alanların sürdürülebilir ve yeşil dönüşüm perspektifiyle korunması amaçlanmaktadır.

Vizyon Eylem Planı kapsamında yenilikçi ve yaratıcı girişimleri destekleyen ve etkileşimlerini artıran odakların oluşturulması hedefi doğrultusunda, yaratıcılık ve girişimcilik odakları tanımlanmıştır. Eylem planında doğrudan **Ekonomi ve Kalkınma Meydan Okuma Alanının** bir konusu olan bu odaklardan Kuzey Yaşam Koridoru ile kesişen alanlar için birtakım nitelikler tanımlanmıştır. Kuzey Yaşam Koridoru, aktif bir yeşil arayüz olup; kentin mevcut ve gelecek ihtiyaçlarına yanıt veren yaratıcılık ve girişimcilik odaklarıyla, gelecek nesillerin bilim ve teknoloji odaklı eğitim ve üretim havzaları ile ilişki içerisinde. Bu odakların, biyokültürel koruma yaklaşımı doğrultusunda, İstanbul'un kuzeyindeki doğal çevreye zarar vermeyecek ve kentin kuzey alanlarına yayılmasını önleyecek şekilde gerçekleştirilmesi sağlanacaktır.

"Kuzey Yaşam Koridoru" Stratejik Eylem Çerçevesinde tanımlanan bir diğer eylem adımı, "Kuzey Yaşam Koridorunda Kültürel Habitat Kavşakları"dır. Kültürel habitat kavşakları, Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım Meydan Okuma Alanı kapsamında tanımlanan "İstanbul Miras Ağı" Stratejik Eylem Çerçevesinin bir eylem adımıdır. Biyokültürel koruma yaklaşımı çerçevesinde geliştirilen kültürel habitat alanları, İstanbul coğrafyasının önemli bileşenleri olan ekolojik koridorları, kültürel miras ve doğal çevrenin etkileşiminin yüksek olduğu alanları ele almaktadır. Sosyal, kültürel,

ekolojik ve ekonomik ilişkileri koruma amaçlı olarak ele alınan, özellikle kırsal bölgelerde kuzey-güney doğrultusunda eksenlerde, kıyı bölgelerinde, koruma ve sosyoekonomik iyileşme süreçlerinin bütünleşik olarak geliştirileceği alanlardır. "Kuzey Yaşam Koridorunda Kültürel Habitat Kavşakları" eylem adımı, Kuzey Yaşam Koridoruyla kesişen kültürel habitat alanları, bir kavşak noktası olarak tanımlanmıştır. Bu kavşaklarda koruma ve sosyoekonomik iyileşme süreçleri bütünleşik olarak geliştirilecek; bölgedeki planlama ve tasarımı çalışmaları ile farklı karakterlerdeki peyzaj alanları, yerleşim sistemleri ve koruma alanlarının bağlantılılığı güçlendirilecek ve habitat bölünmeleri giderilecektir.

"Kuzey Yaşam Koridorunda Keşif Rotaları" eylem adımı, Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım Meydan Okuma Alanı kapsamındaki "Kırsal Yerleşimler" Stratejik Eylem Çerçevesinde yer alan kırsal keşif rotaları ile "İstanbul Miras Ağı" Stratejik Eylem Çerçevesinde yer alan deneyim ve keşif rotalarından Kuzey Yaşam Koridoru ile kesişenleri ele almaktadır. Bu rotalar, kentsel alanda yaşayan ve üretim ile bağı kopmuş İstanbulluların toprağa, tarıma ve İstanbul'un kırsalına aidiyetlerini güçlendirmek, kırsal alanda refahı arttırmak ve üretimin devamlılığını sağlamak üzere kullanılacaktır.

Bir diğer eylem adımı olan "Kuzey Yaşam Koridorundaki Atıl Alanların Ekolojik Dönüşümü" Kuzey Yaşam Koridoru ile kesişen, kentsel yapıları çevreden kuzeye doğru saçaklanmış yerleşik alanlar içinde kalan ve sürdürülemeyeceği öngörülen eski maden alanları ve işlevini kaybetmiş askeri alanlar gibi atıl durumdaki yapıları çevre öğelerinin, ekolojik dönüşüm perspektifiyle yeniden işlevlendirilerek kentsel yaşama kazandırılmalarını amaçlamaktadır.

Son olarak "Kuzey Yaşam Koridorunda Tarım Odakları" eylem adımı ise doğrudan "Kırsal Yerleşimler" Stratejik Eylem Çerçevesiyle ilişkili olup; Kuzey Yaşam Koridoru ile kesişen yerleşik alanlardaki potansiyel tarım alanlarının tespit edilerek korunması, kırsal yerleşimler varlık envanteri ile kentsel tarım alanları envanterinin ilişkisinin kurulması ve kentsel tarım alanlarına dair üretici, tüketici, hasat miktarı gibi konularda nitel ve nicel veriler toplanması kararlarını içermektedir.

Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım Meydan Okuma Alanı kapsamındaki "Kuzey Yaşam Koridoru" Stratejik Eylem Çerçevesi, içerdiği eylem adımlarıyla, Vizyon Eylem Planında tanımlanan diğer meydan okuma alanlarıyla ilişkisi en yüksek olan eylem çerçevelerinden biridir. "Kuzey Yaşam Koridoru" Stratejik Eylem Çerçevesi, hem **Çevre ve Ekoloji Meydan Okuma Alanında** yer alan "Ekosistem Temelli İstanbul Makroformu: İstanbul'un Kanatları" Stratejik Eylem Çerçevesiyle hem de "Kırsal Yerleşimler" Stratejik Eylem Çerçevesiyle doğrudan ilişki hâlinindedir. Bu üç stratejik eylem çerçevesi, kentin kuzey kesimlerindeki doğal ve kültürel miras alanlarını koruyacak, kırsal yerleşimlerin devamlılığını sağlayacak ve kentsel yerleşik alanın daha fazla kuzeye yayılmasını önleyecek biçimde geliştirilmiştir. Söz konusu stratejik eylem çerçevelerinde, İstanbul'un kentsel yerleşik alanı ile kuzey ormanları arasında kalan bölge ile kuzey ormanları olarak tabir edilen kırsal nitelikli alana dair makroformu şekillendiren başlıca kararlar yer almaktadır.

İçinde yer aldığı **Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım Meydan Okuma Alanı** açısından bakıldığında, "Kırsal Yerleşimler" Stratejik Eylem Çerçevesinin yanı sıra "İstanbul Miras Ağı" Stratejik Eylem Çer-

çevesinde tanımlanan kültürel habitat alanları ve keşif rotalarıyla da doğrudan ilişkilidir. "Kapsayıcı, Erişilebilir ve Dayanıklı Kamusal Açık Mekânlar ve Yeşil Sistemler" eylem çerçevesinde yer alan eylem adımlarının işleyişinde ise yeşil alan sisteminin sürekliliğini sağlamak üzere Kuzey Ormanları ile kentsel yerleşik alan arasında bütünleştirici bir rolü bulunmaktadır.

Toplumsal Refah ve Adalet Meydan Okuma Alanıyla, Kuzey Yaşam Koridoru kapsamında ve ona komşu çeper yerleşimlerde yaşayan, sosyoekonomik statüsü düşük vatandaşların kentsel olanaklara erişiminin adil bir şekilde sağlanacak olması ve eşitsizliklerin önlenmesi konusunda bağlantılıdır. **Ekonomi ve Kalkınma Meydan Okuma Alanı**yla ise doğrudan bu meydan okuma alanının konusu dâhilinde olan yeşil ve adil dönüşüm ile yaratıcılık ve girişimcilik odakları eylem adımlarıyla ilişki kurmaktadır. Son olarak **Yönetişim ve Demokrasi** bağlamında, Kuzey Yaşam Koridoru'nda etkin olan kentsel ve kırsal aktörlerin ortak karar aldıkları bir yönetim sistemi ile bölgeye özgü bir kurumsallaşma yaklaşımı geliştirilmesi konusunda bir ilişkisi bulunmaktadır.

Stratejik eylem çerçevesinin etkin olacağı bölgedeki temel risklerin başında, bölgenin taşıdığı kentsel rant potansiyeli gelmektedir. Ağırlıklı olarak bu potansiyel nedeniyle, planda geliştirilen mekânsal politikalara uyulmaması ya da bu plan doğrultusunda oluşturulacak mekânsal planların uygulan(a)maması önemli bir risktir. Göz önünde bulundurulması gereken bir başka risk ise bölgede gerçekleştirilecek müdahalelerin getireceği soylulaşma riskidir. Ayrıca eksik ve edilgen bir koruma anlayışına göre hareket edilmesi, alınan kararların uygulanabilmesini zorlaştıracak risklerdendir.

Tablo 17. Stratejik Eylem Çerçevesi 15: Kuzey Yaşam Koridoru

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa ↔ Orta ↔ Uzun		
Kuzey Yaşam Koridoru Ana Planı ★ →	İstanbul'un kentsel yerleşik alanı ile kuzeyindeki ekolojik açıdan hassasiyeti bulunan kuzey ormanları arasında tampon görevi görecek Kuzey Yaşam Koridoru Ana Planı çalışması yapılacaktır. Bu plan kapsamında, tampon bölge içerisinde değerlendirilecek kentsel yapılı çevreden kuzeye doğru saçaklanmış yerleşik alanların kentle ilişkisinin güçlendirilmesine ve bu alanların kuzeye yayılmasının engellenmesine yönelik yaklaşımlar geliştirilecektir.	T1A1H1 T1A1H5 T4A1H1
Kuzey Yaşam Koridorunda Yeşil ve Adil Dönüşüm ★ →	Öncelikli olarak kirlетici sektörlerin yer aldığı ve Kuzey Yaşam Koridoru ile kesişen alanlardaki sanayi alanlarının, 2050 karbon nötr hedefi ve iklim adaleti perspektifi doğrultusunda yeşil ve adil dönüşümünü sağlamak üzere bu alanlarda döngüsel üretim ve tüketim sistemlerini yaygınlaştıracak ve sera gazı emisyonlarını azaltacak faaliyetler hayata geçirilecektir.	T1A2H3 T1A4H4
Kuzey Yaşam Koridorunda Yaratıcılık ve Girişimcilik Odakları ★ ↔	İstanbul'da girişimleri desteklemek ve etkileşimlerini artırmak üzere önerilen yaratıcılık ve girişimcilik odaklarından Kuzey Yaşam Koridoru ile kesişenlerin faaliyetlerinin biyokültürel koruma yaklaşımı doğrultusunda, İstanbul'un kuzeyindeki doğal çevreye zarar vermeyecek ve kentin kuzey alanlarına yayılmasını önleyecek şekilde gerçekleştirilmesi sağlanacaktır.	T4A3H8 T5A2H4
Kuzey Yaşam Koridorunda Kültürel Habitat Kavşakları ★ ↔	Biyokültürel koruma yaklaşımı doğrultusunda kültürel ve doğal varlıkların etkileşiminin güçlü olduğu alanlarda ekolojik koridorlar, tarım ve orman alanları, su havzaları, kırsal yerleşimler, kültürel ve doğal miras gibi çeşitli değerlerin ilişkileneşmesi ile ortaya çıkan kültürel habitat alanları ile Kuzey Yaşam Koridoru'nun kesiştiği kültürel habitat kavşaklarında: - Koruma ve sosyoekonomik iyileşme süreçleri bütünleşik olarak geliştirilecek; - Bölgedeki planlama ve tasarım çalışmaları ile farklı karakterlerdeki peyzaj alanları, yerleşim sistemleri ve koruma alanlarının bağlantılılığı güçlendirilecek; - Bölünmüş habitatların rehabilitasyonu sağlanacaktır.	T4A1H3 T4A3H7

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa ↔ Orta ↔ Uzun		
Kuzey Yaşam Koridorunda Keşif Rotaları ⁵¹ ★ ↔	Kuzey Yaşam Koridoru ile kesişen, biyokültürel koruma ile mekânsal ağlar oluşturulması kapsamında kültürel habitatlarda önerilen deneyim ve keşif rotaları ile "Kırsal Yerleşimler" stratejik eylem çerçevesi kapsamında önerilen kırsal keşif rotaları , kentsel alanda yaşayan ve üretim ile bağı kopmuş İstanbulluların toprağa, tarıma ve İstanbul'un kırsalına aidiyetlerini güçlendirmek, kırsal alanda refahı arttırmak ve üretimin devamlılığını sağlamak üzere kullanılacaktır. Bu rotalarda, biyokültürel koruma yaklaşımı önceliklendirilerek, doğa sporları ve turizm amaçlı faaliyetlerin doğal alanları tahrip etmesi önleneccektir.	T2A2H6
Kuzey Yaşam Koridorundaki Atıl Alanların Ekolojik Dönüşümü ⁵² ★ →	Kuzey Yaşam Koridoru ile kesişen, kentsel yapılı çevreden kuzeye doğru saçaklanmış yerleşik alanlar içinde kalan eski maden alanları ve işlevini kaybetmiş askeri alanlar gibi atıl durumdaki yapılı çevre öğeleri, ekolojik dönüşüm perspektifiyle yeniden işlevlendirilerek kentsel yaşama kazandırılacaktır.	T1A1H1 T1A1H3
Kuzey Yaşam Koridorunda Tarım Odakları ⁵³ ★ →	Kuzey Yaşam Koridoru ile kesişen yerleşik alanlardaki mevcut ve potansiyel tarım alanları tespit edilerek korunacaktır. Yeni alanlarda tarımsal üretim teşvik edilecek ve böylece, bölgedeki mahallelerde gıda yeterliliği kapasitesi artırılarak, hem gıda güvenesi desteklenecek hem de yerel dayanışma güçlendirilecektir. Bu bölgelerde, Kırsal Yerleşmeler Varlık Envanteri ile kentsel tarım alanları envanterinin ilişkisi kurulacak; kentsel tarım alanlarına dair üretici, tüketici, hasat miktarı gibi konularda nitel ve nicel veriler toplanacaktır.	T4A1H1

⁵¹ Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım Meydan Okuma Alanı içerisinde yer alan "Kırsal Yerleşimler" Stratejik Eylem Çerçevesi kapsamında Kırsal Keşif Rotaları'na ilişkin daha detaylı eylemler yer almaktadır.

⁵² Çevre ve Ekoloji Meydan Okuma Alanı içerisinde yer alan "Ekosistem Temelli İstanbul Makroformu: İstanbul'un Kanatları" Stratejik Eylem Çerçevesi içerisindeki "Metropoliten Ekoloji Ağı" eylemi ile eş güdümlü şekilde uygulanacaktır.

⁵³ Söz konusu aynı meydan okuma alanı içerisinde yer alan "Kırsal Yerleşimler" stratejik eylem çerçevesi ile eş güdümlü şekilde uygulanacaktır.

Stratejik Eylem Çerçevesi 16: İstanbul Mirası Ağı

İstanbul'un kültürel ve doğal mirası, kültür-doğa etkileşimi ile kentin coğrafyası ile bütünleşik bir karakter göstermekte ve kent bütününe yayılmaktadır. Ancak, birden çok koruma statüsüne sahip alanlarda planlama yetkisi karmaşası ve koordinasyon eksikliği, yenileme alanı gibi kararların uygulamaları, büyük ölçekli projelerin, ulaşım ve altyapı yatırımlarının peyzaj bütünlüğünü tehdit eden etkileri, koruma uygulamalarının ve yatırımlarının kent bütününde dar bir alanda yoğunlaşması, doğal ve kültürel mirasın bütünleşik olarak korunmasını güçleştirmektedir. Bu nedenle, VEP Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım Meydan Okuma Alanı, kültürel mirasa dair temel sorun olarak bütünleşik korumaya odaklanmaktadır.

İstanbul Vizyon 2050 Strateji Belgesi, İstanbul'un mirasını, mevzuata dayalı kategorik ayrımların ve parçacıl sınırların ötesine taşıyarak; kenti kültürel, doğal ve yaşayan bir miras olarak bir bütün halinde ele almaktadır. Bu bağlamda VEP, İstanbul'un sınırları dışında İstanbul Mirası kavramını mekânsal (ekolojik ve toplumsal boyutlarını da kapsayarak) ve zamansal bir dolanıklık perspektifiyle tanımlamaktadır. Bu anlayış doğrultusunda, İstanbul Mirası Ağı, metropoliten alan bütününde ve sınırları dışındaki uzantılarıyla bütünleşik korumaya odaklanan mekânsal ağlar yaklaşımıyla İstanbul Mirası Ağı stratejik eylem çerçevesini geliştirmektedir.

Bu stratejik eylem çerçevesi, İstanbul Mirası'nın ekolojik koridorlar, arkeolojik katmanlar, su mirası, endüstriyel miras, tarihi ulaşım güzergâhları, tarihi savunma hatları gibi güçlü eksenlerinin çevresindeki farklı değerlerle etkileşimini arttırarak mekânsal ağlara dönüştürülmesini, kentin farklı karakterlerdeki bölgeleri arası bağlantılılığın güçlendirilmesini ve mekânsal bütünlüğü parçalanmış alanların ilişkilerinin yeniden kurulmasını; koruma planlaması, kentsel tasarım projeleri, iyileştirme programları, koruma ve onarım projeleri ile sağlayacaktır. Bu sayede İstanbul Mirası'nın özgün mekân üretim gücünden kent bütününde yararlanılacak; İstanbul'un kültürel ve doğal mirası yerin ruhu, mekânın hafızası ve peyzaj ilişkileriyle bütünleşik olarak korunacaktır.

"İstanbul Mirası Ağı" Stratejik Eylem Çerçevesi, 10 temel stratejik eylem üzerine kuruludur. Bu çerçevede öncelikle, İstanbul Mirası Ağı'nın farklı ölçeklerde hayata geçirilebilmesi için gerekli araçlar belirlenmiştir. Bu araçlardan ilki, eylemleri hayata geçirecek kurumsal altyapının geliştirilmesi için bir koruma planlaması programı geliştirilmesidir. Bütünleşik koruma için bir diğer önemli araç ise korumayla ilgili veriyi bütünleşik olarak erişilebilir kılabacak bir envanter çalışması olarak planlanmıştır. Ayrıca, kent bütününde arkeolojik boyutuyla çok katmanlı bir bütünleşik korumanın sağlanabilmesi için özel araçlar ve mekânsal yaklaşımlarla, İstanbul metropol arkeolojisi programı geliştirilmiştir. Eylem çerçevesinin temel araçlarını geliştiren bu eylemler dışında, mekânsal müdahale odaklı belirleyen eylemler belirlenmiştir.

İstanbul Mirası Ağı'nın mekânsal müdahalelerini belirleyen eylemler farklı **değerlerin** (tarım ve orman alanları, su havzaları, kültürel ve doğal miras, kırsal yerleşimler), **eksenlerin** (ekolojik koridorlar, kültürel miras eksenleri) ve katmanların yoğunlaştığı alanlardaki ağlara ve kent bütününe yayılan tematik kültürel miras eksenleri ile, kent içi bölgelerde ve kent bütününde farklı karakterlerdeki alanlar arasında bağlar oluşturarak İstanbul Mirası Ağı'nı güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda VEP, İstanbul'un sınırları dışında üretilen mirası da içeren İstanbul Mirası kavramını mekânsal (ekolojik ve toplumsal boyutlarını da kapsayarak) ve zamansal bir dolanıklık perspektifiyle tanımlamaktadır. Bu anlayış doğrultusunda, İstanbul Mirası Ağı, metropoliten alan bütününde ve sınırları dışındaki uzantılarıyla bütünleşik korumaya odaklanan mekânsal ağlar yaklaşımıyla İstanbul Mirası Ağı stratejik eylem çerçevesini geliştirmektedir. Biyokültürel koruma yaklaşımı çerçevesinde geliştirilen kültürel habitat alanları, sosyal, kültürel, ekolojik ve ekonomik ilişkileri koruma amaçlı olarak ele alınacağı ve özellikle kırsal bölgelerde, kuzey-güney doğrultusundaki eksenlerde, kıyı bölgelerinde koruma ve sosyoekonomik iyileşme süreçlerinin bütünleşik olarak geliştirileceği alanlardır. İstanbul coğrafyasının önemli bileşenleri olan ekolojik koridorların, kültürel mirasın ve doğal çevrenin etkileşiminin yüksek olduğu alanları ele almaktadır. Diğer yandan, Boğaziçi, Haliç Havzası ve adaların doğal niteliklerinin kültürel miras ve ekolojik değerler ile etkileşimi kültürel habitatlarla benzer özellikler gösterse de; İstanbul makroformunun tarihsel gelişiminin önemli mekânsal sonuçlarını yansıtan çok katmanlı mirası ve kentsel yapılaşmış çevredeki alanları nedeniyle, İstanbul Mirası Ağı yaklaşımı içinde özel eylem alanları olarak planlanmıştır. Bu alanların, biyokültürel koruma, kültürel peyzaj, tarihi kentsel peyzaj gibi yaklaşımlarla ve aynı zamanda UNESCO Dünya Mirası Listesi gibi küresel düzeyde araçlarla koruma altına alınmasını hedefleyen eylemler belirlenmiştir.

VEP'in özel ölçeği olan ve İstanbul'un tarihsel gelişiminde de özgün bir konuma sahip semt örüntülerinin kültür mirası değerine ve İstanbul Mirası Ağı'nın alt ölçek uygulamaları olarak rehabilitasyon programlarına dair yaklaşımlar belirlenmiştir. Böylece İstanbul mirasının farklı bileşenlerini, semtlerin gündelik yaşantısında koruyarak iyileştiren "Semt Mirası" eylemleri ile İstanbul Mirası Ağı'nın mekânsal müdahaleleri, VEP'in tüm mekânsal ölçekleri üzerinden planlanmıştır.

kaynaklarının bulunduğu doğal çevresi ile suyu tüketen kent içi bölgeler arasında bağlantı sağlamaktadır. Ulaşım mirası eksenleri ise kentler arası ve kent içi tarihi ulaşım sistemleri ile bölgesel, kent bütünü ve kent içi ölçeklerde İstanbul Mirası Ağı'nı güçlendirecek eylem alanlarına işaret etmektedir. Endüstri Mirası eksenleri, kıyılar ve ulaşım mirasına paralel tarihi endüstri mirası odakları ile kentin emek ve üretim hafızasını mekânın yeniden üretiminde değerlendirerek, İstanbul Mirası Ağı içerisinde korumaktadır.

VEP'in özel ölçeği olan ve İstanbul'un tarihsel gelişiminde de özgün bir konuma sahip semt örüntülerinin kültür mirası değerine ve İstanbul Mirası Ağı'nın alt ölçek uygulamaları olarak rehabilitasyon programlarına dair yaklaşımlar belirlenmiştir. Böylece İstanbul mirasının farklı bileşenlerini, semtlerin gündelik yaşantısında koruyarak iyileştiren "Semt Mirası" eylemleri ile İstanbul Mirası Ağı'nın mekânsal müdahaleleri, VEP'in tüm mekânsal ölçekleri üzerinden planlanmıştır.

İstanbul Mirası Ağı'nın son stratejik eylemi, modern mirasın korunması sorunsalına odaklanmaktadır. Bu miras kategorisinin kabulündeki sorunlar, deprem kaynaklı riskler göz önünde bulundurularak; İstanbul Mirası'nın zamansal olarak en genç fakat riskli bileşeni modern mirasın 2050 yılına ulaştırılmasını içeren stratejik eylemler olarak belirlenmiştir. İstanbul Mirası Ağı eylem çerçevesini oluşturan söz konusu 10 stratejik eylem, bütünleşik korumanın kurumsal ve veri temelli araçlarını geliştirmekte ve mekânsal müdahale kararları ile kent bütününe yayılan koruma eylemleri geliştirmektedir. Bununla birlikte arkeolojik mirastan modern mirasa kadar genişleyen bir kronolojide, İstanbul Mirası Ağı'nı zamansal boyutuyla da bütünleşik olarak ele alan bir koruma yaklaşımı içermektedir. Tüm bunlara ilaveten İstanbul Mirası Ağı eksenleri, VEP'in iklim krizi bağlamında tarihi çevrenin rolüne dikkat çeken yaklaşımları ile düşük karbon ve DSA uygulamalarının yaygınlaştırılması için olanak sağlayacaktır.

İstanbul Mirası Ağı ile kültürel ve doğal mirası koruma amaçlı mekânsal müdahaleler, metropoliten alan ve kent bütününde planlanırken; söz konusu ağı oluşturan mekânsal eksenlerin ve araçların kesişimlerinde mekânsal odaklar ortaya çıkmaktadır. Bu kapsamda, İstanbul Mirası

Ağı'nın merkezinde bir düğüm noktası olan Tarihi Yarımada'ya, çok katmanlı mirası ve kültürel çeşitliliği ile bir müzakere odağı olarak küresel ölçekte stratejik bir önem atfedilmektedir. Aynı zamanda, tarihi kentsel çekirdek olarak Tarihi Yarımada'nın etki alanının zaman içinde genişlemesinin sonucu olarak Beyoğlu, Eyüpsultan, Kağıthane, Beşiktaş, Kadıköy ve Üsküdar gibi ilçelerin merkezleri çok katmanlı kentsel merkezi olarak değerlendirilmektedir. Diğer yandan çeperdeki yerleşim merkezleri tarihsel birikimleri ve peyzaj ilişkileri ile İstanbul Mirası Ağı içinde çok katmanlı yerleşim merkezleri olarak önem kazanmaktadır. Söz konusu odaklara, İstanbul Mirası Ağı'nın farklı stratejik eylemlerinin ortak uygulama alanları olarak VEP kapsamında dikkat çekilmektedir.

"İstanbul Mirası Ağı" Stratejik Eylem Çerçevesindeki kültürel miras politikalarının toplum ve yönetim boyutu, **Toplumsal Refah ve Adalet Meydan Okuma Alanı** "İstanbulluların Kültürel Miras Hakkı" Stratejik Eylem Çerçevesi kapsamında ele alınmaktadır.

"İstanbul Mirası Ağı" Stratejik Eylem Çerçevesi içerisinde yer alan projeler, **Çevre ve Ekoloji Meydan Okuma Alanı**nda İstanbul mirasının kültür-doğa etkileşimine dayalı özgün karakterinin iklim krizi ve iklim adaleti, su krizi gibi küresel krizlere karşı korunması ve bu kriz alanlarında rolünün güçlenmesi ile karşılık bulurken; kültür-doğa üzerine geliştirilen bütünleşik yaklaşım, kültür mirasıyla birlikte kentin doğal çevresini ve ekolojisini de koruyacaktır. **Toplumsal Refah ve Adalet Meydan Okuma Alanı** kapsamında kentsel olanakların kültürel miras aracılığıyla artırılması ve İstanbul Mirası'nın özgün mekân oluşturma gücüyle İstanbulluların kente dair kimlik ve aidiyet duygularını güçlendirerek iyi olma hâline katkı sağlarken; **Ekonomi ve Kalkınma Meydan Okuma Alanı**nda ise İstanbul Mirası Ağı içerisinde yer alan proje alanları, doğa, toplum ve ekonomi alanlarını sentezleyen bütünleşik koruma yaklaşımıyla, bölgenin kalkınma dinamiklerini gözetecektir. Bu bağlamda, stratejik eylem çerçevesinin içerisinde yer alan projeler, turizm ve kültürel miras ilişkisinde yerelin ve İstanbul mirasının korunma ihtiyaçlarını gözetken, ziyaretçilerin yanı sıra İstanbulluların kentin mirasını deneyimleme olanaklarını eşitleyen mekânsal çözümler sunacaktır. **Yönetişim ve Demokrasi Meydan Okuma Alanı**na ise kapsayıcı katılım araçları sunarak kültürel miras yönetiminin demokratikleşmesine katkıda bulunmaktadır.

Stratejik eylem çerçevesinin uygulama süreçlerinde, kent bütününde yasal olarak farklı statülere sahip pek çok alanda planlamaya yönelik yetkilerin farklı kurumlara dağıtılmış olması temel bir risktir. Öte yandan, kültürel miras eksenlerinin salt turizm öncelikli rotalar olarak ele alınması, mekânsal ölçekler ve fiziksel müdahale düzeyleri arası uyumun planlanmaması da, eylem çerçevesi dâhilindeki diğer risklerdendir.

Aşağıdaki mekânsal şema, **İstanbul Miras Ağı ve Müzakere Odağı Tarihi Yarımada** stratejik eylem çerçevesi kapsamında tanımlanan ve İstanbul bütününde mekânsal olarak karşılığı bulunan eylem adımlarını içermektedir. Mekânsal şemada, **Kültürel Habitat Alanlarının Planlanması ve Sosyoekonomik Açından İyileştirilmesi** eyleminde, metropoliten alan bütününde kültürel varlıkların yoğunlaştığı ekolojik nitelikli alanlarda kültürel ve doğal varlıkların oluşturduğu ağlar Kültürel Habitat Alanları olarak gösterilmek ve Anastasios Suru Hattı bu kapsamda örnek bir eksen olarak vurgulanmaktadır. İstanbul Mirası Ağı içinde **Su Mirası Ağı** eylemi ise tarihi su isale hatları ve su mirasıyla ilgili diğer öğelere dayanarak oluşturulmuş eksenlere dayanmaktadır. **Ulaşım Mirası Ağı**, İstanbul'a ulaşan ve İstanbul içinde yer alan tarihi yol ve güzergâhlar ve ulaşım ile ilgili kültür varlıklarının oluşturduğu **Ulaşım Mirası Eksenleri** ile temsil edilmektedir. **Endüstri Mirası Ağı** eylemi kapsamında, bu kategoride tescilli kültür varlığı yapılardan koruma ve kentsel yaşama kazandırma potansiyeli güçlü örnekler endüstri mirası odakları olarak gösterilirken; günümüze kadar emek ve üretim faaliyetlerini sürdüren semtler, emek ve üretim semtleri olarak mekânsallaşmaktadır. **Haliç, Boğaziçi ve Adalar'ın Korunması ve Dünya Mirası Sisteminin Geliştirilmesi** eyleminde, İstanbul'daki mevcut Dünya Miras Alanlarının genişletilmesi hedeflenmektedir, genişletilmesi hedeflenen bu bölge "Boğaziçi - Adalar Dünya Mirası Alanları" olarak ifade edilmektedir. İstanbul Mirası Ağı içerisinde farklı miras eksenlerinin ve katmanlarla ilişkili eylemlerin mekânsal müdahale alanlarının ortaklaştığı merkezi yerleşim alanları Çok Katmanlı Odak; İstanbul Mirası Ağı eylemlerinin müdahale alanlarının ortaklaştığı kentsel yapılaşmış çevre dışında kalan yerleşim alanları ise Çok Katmanlı Yerleşim Merkezi olarak gösterilmektedir. İstanbul Mirası Ağı içinde kentin tarihsel çekirdeği Suriçi İstanbul'u ise **Müzakere Odağı Tarihi Yarımada** stratejik eylem çerçevesi ile özel bir mekânsal katman olarak gösterilmektedir.

Şekil 19. İstanbul Miras Ağı ve Müzakere Odağı Tarihi Yarımada Stratejik Eylem Çerçevesi Mekânsal Şeması

Tablo 18. Stratejik Eylem Çerçevesi 16: İstanbul Mirası Ağı

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★ Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa ↔ Orta → Uzun		
Koruma Planlaması Programı ★ →	Program, mevcut mekânsal planlama araçlarının bütünlüklük kentsel koruma bağlamında daha etkin kullanımı ve koruma alanında stratejik planlama araçlarının geliştirilmesine, bütünlüklük korumanın kurumsallaştırılabilmesine odaklanacaktır. Bu kapsamda; - İBB bünyesinde kurulacak Koruma Planlama Bürosu ile Koruma Amaçlı İmar Planları, alan yönetim planları gibi koruma odaklı planlama araçlarında kurumsal kapasite ve uzmanlık geliştirilecektir. Ayrıca, büronun çalışmaları kapsamında İstanbul Mirası yaklaşımı ve İstanbul Mirası Ağı eylemlerine yönelik mekânsal ve stratejik planlama araçları tasarlanacaktır. Bu doğrultuda, koruma planlamasında kapasiteyi artırmak amacıyla ulusal ve uluslararası iş birlikleri güçlendirilecektir.. - Kentsel koruma plan ve kararlarına yön veren İstanbul'a özgü bir rehber olarak İstanbul Mirası Koruma Politikası Belgesi oluşturulacak, Kültürel Miras Etki Değerlendirme (KÜMED) çalışmalarına ilişkin mevzuat oluşturularak; KÜMED'lerin standartları belirlenecek, tarafsız etki değerlendirmesi için görev ve sorumluluklar belirlenecek, katılım, askıya çıkarma, görüş ve itiraz toplama usulleri belirlenecek, ayrıca uluslararası koruma örgütlerinin hazırladığı rehberler çevrevesinde güçlendirilmesi sağlanacaktır.	T4A4H1 T4A4H6 T4A4H7
Bütünlüklük Koruma Envanteri ⁵⁴ ★ →	Bütünlüklük korumanın sağlanabilmesi için somut ve somut olmayan kültürel miras, orman alanları, dereler ve diğer sulak alanlar, doğal alanlar, biyoçeşitlilik, kıyı alanları, tarım ve mera alanları, anıt ağaçlar gibi korunan ya da korunması gereken değerler hakkında, güncel veri içeren Bütünlüklük Koruma Envanteri hazırlanacaktır. Bu kapsamda: - Envanter, ortak bir veri tabanında toplanacak; - Korunacak değerlere dair hazırlanacak tüm yeni envanter çalışmaları, bu veri tabanına dâhil edilecek; - Oluşturulan bütünlüklük envanterin herkes için erişilebilir olması, uydu tabanlı arazi kullanımı ile desteklenmesi ve yenilikçi teknolojilerle sunumu sağlanacak; - İstanbul özelinde biyoçeşitlilik veri tabanı oluşturularak, bu veriler harita ortamına aktarılacak; şehir ölçeğinde İstanbul'a özgü türlerin yer tespiti yapılması sağlanacaktır.	T1A1H8 T4A4H1 T4A4H5

⁵⁴ Söz konusu stratejik eylem, Çevre ve Ekoloji Meydan Okuma Alanı, Ekosistem Temelli İstanbul Makroformu: İstanbul'un Kanatları Stratejik Eylem Çerçevesi içerisinde de yer almaktadır.

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★ Metropolen □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa → Orta → Uzun		
İstanbul Metropol Arkeolojisi Programı ★ →	İstanbul'un doğal çevre, kırsal alanlar, kentsel yapılaşmış çevre gibi farklı karakterlerdeki alanlarında karşılaşılabilen arkeolojik katmanların İstanbul Metropolen ölçekten başlayarak her ölçekte kent planlamasındaki yerinin güçlendirilmesi, çok katmanlı arkeolojik mirasın güncel kent yaşantısı ya da doğal çevre gibi içinde bulundukları mekânsal bağlamla bütünleşik olarak korunabilmesi hedefiyle: - İBB bünyesinde metropol ölçeğinde arkeolojik mirasın araştırılması, korunması, yönetilmesi, kente ve topluma sunumunda uzmanlaşmış bir İstanbul Metropol Arkeolojisi Ofisi kurulacak; bu yönde kurumsal kapasite ve kadro geliştirilecek; - Arkeolojik mirasın korunmasını, araştırılmasını, sunumunu ve arkeolojik alanlardaki projelerde çalışma ilkelerini ve yöntemlerini içeren İstanbul Arkeolojik Mirasını Koruma Uygulama Rehberi geliştirilecektir. Rehber çerçevesinde kent arkeolojisinin farklı aşamalarında (ön değerlendirmeler, masa başı ve saha çalışmaları, kazı, belgeleme, konservasyon, yorumlama, yayınlama, toplumu bilgilendirme, tasarım ve plana entegre etme, sergileme vb.), aktörler arası (yetkili ya da ilgili müze, koruma kurulu, yerel yönetimler, mülk sahipleri arasında) yetki ve sorumluluk paylaşımının düzenlenmesi için İstanbul Arkeolojisi mirasının korunmasında yetkilerin ve sorumlulukların paylaşılmasına ilişkin bir yönerge hazırlanması ve yönergenin ilgili projelerde taraflar arası protokollerin hazırlanması aşamasında kullanılması sağlanacak; - Yenilikçi teknolojilerle kent arkeolojisi veri tabanı oluşturulacak; planlama çalışmalarına güncel veriler sağlanacak; bu veri tabanından hareketle arkeolojik karakter bölgeleri tespit edilecek; - Kentsel yapılı çevre içindeki kazısı yapılmış arkeolojik alanlar için yönetim planları ve çevre düzenleme projeleri ile arkeolojik parklar oluşturulacak; bu alanlar kentsel kamusal açık mekân ve yeşil alan sisteminin parçası hâline getirilecek; - Arkeolojik parkların yönetimine katkı sağlayacak alanı canlı ve sürdürülebilir kılacak topluluk destekli yönetim modelleri oluşturulacak; katılım planları hazırlanacak; - Kentsel yerleşim alanı içindeki arkeolojik varlıkların koruma durumu iyileştirilecek; arkeolojik araştırma, koruma ve kentsel tasarım projeleriyle kentin arkeolojik varlıklarının ve katmanlarının noktasal olarak görünür hâle getirildiği arkeolojik odaklar oluşturulacak;	T4A4H1 T4A4H5

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★ Metropolen □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa → Orta → Uzun		
İstanbul Metropol Arkeolojisi Programı ★ →	- Kentin arkeolojik verilerinin bilimsel standartlara uygun bir şekilde farklı hedef kitlelerle (uzmanlar, İstanbullular, vb.) paylaşılabilmesine ve yayınlanmasına yönelik etkinlikler düzenlenecek; uygulamalar geliştirilecek; sunum ve sergileme çalışmaları gerçekleştirilecek; - Kırsal alanlardaki arkeolojik alanlar için koruma planları ile bütünleşik çevre düzenleme projeleri hazırlanacak; izlemeye ve sahanın güvenliğinin sağlanmasına yönelik tedbirler alınacak; - İstanbul metropolen ölçekte bilimsel araştırma kurumları ve ekipleri tarafından sürdürülen arkeolojik araştırma, kazı ve yüzey araştırmaları desteklenecek; ilgili bilimsel ekiplerle yerel yönetim arasında iş birlikleri geliştirilecek; - İstanbul Metropol Arkeolojisi Programı'nın kent arkeolojisi boyutunun hayata geçirilmesinde "çok katmanlı kentsel merkez ve çok katmanlı yerleşim merkezleri" ve "çok katmanlı odak" öncelikli proje geliştirme ve uygulama alanları olarak ele alınacaktır.	T4A4H1 T4A4H5
Kültürel Habitat Alanlarının Planlanması ve Sosyo-ekonomik Açidan İyileştirilmesi ★ →	İstanbul Vizyon 2050 Strateji Belgesi'nde benimsenen biyokültürel koruma yaklaşımı doğrultusunda kültürel ve doğal varlıkların etkileşiminin güçlü olduğu alanlarda, kentsel ve kırsal peyzajlardaki yerleşim alanları kapsanarak, koruma ve sosyoekonomik iyileşme süreçleri bütünleşik olarak geliştirilecektir. Bu doğrultuda kültürel habitat alanları (ekolojik koridorlar, tarım ve orman alanları, su havzaları, kırsal yerleşimler, kültürel ve doğal miras gibi çeşitli değerlerin ilişkilenmesi ile ortaya çıkan biyokültürel ağlar) oluşturulacaktır. Bu kapsamda, Anastasios Suru hattı (Silivri-Çatalca), Büyükçekmece Lagün Gölü-Terkos Havzası, Küçükçekmece Lagün Gölü-Terkos Havzası, Riva Havzası eksenleri gibi ekolojik koridorlar, Şile kıyı yerleşimi ve kırsal nitelikli yerleşim yerleri ile oluşan mekânsal ağlar, kültürel habitat projeleri için potansiyel alanlardır. Bu alanlarda öncelikle: - Araştırma projeleri ile peyzaj biyografileri, envanter çalışmaları, kazı ve yüzey araştırmaları, sözlü tarih ve somut olmayan miras araştırmaları, geleneksel bilgi ve uygulamaların belgelenmesi, çevre ve ekoloji araştırmaları ile alanın değerlerini, anlamını ve mevcut durumunu ortaya koyan veriler açığa çıkarılacak; - Planlama ve yönetim projeleri ile koruma amaçlı ana plan çalışmaları, katılımcı alan yönetimi plan ve modelleri hazırlanacak; ayrıca risk yönetimi, ziyaretçi yönetimi, yorumlama ve sergileme, eğitim planları gibi tematik planlarla ve izleme ve etki değerlendirme çalışmaları ile yönetim sistemi güçlendirilecek;	T1A1H5 T4A4H1 T4A4H3 T4A4H6

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★ Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa → Orta → Uzun		
Kültürel Habitat Alanlarının Planlanması ve Sosyo-ekonomik Açıdan İyileştirilmesi ★ →	- Kültürel ve doğal miras odaklı koruma projeleri ile kültür varlığı yapıların koruma - onarım çalışmaları, doğal değerlerin korunması ve iyileştirilmesi için araçlar, kültürel ve doğal mirasın korunması için güvenlik, izleme ve uyarı sistemleri geliştirilecek; - Peyzaj ve mekânsal etkiye odaklanan projeler ile deneyim ve keşif rotaları oluşturulacak; rotaların erişilebilirliğini artıracak; ayrıca bölgenin doğal ve kültürel habitat algısını güçlendiren hassas ve duyarlı mekânsal müdahaleler için tasarım rehberi hazırlanacak; bu rotalar üzerinde bölgenin doğal ve kültürel değerlerini aktaran ziyaretçi merkezleri ve sergileme mekânları ile peyzaj ve toplum arasında etkileşim olanakları sağlanacak; - Kırsal yerleşimlerde kültür varlığı yapı ve dokuların koruma ve onarımı, kültürel habitat alanlarının korunmasına yönelik beceri kazandırma programları ile paralel istihdam olanakları, "İstanbul (Kültür) Takvimi ve İstanbul Şenlikleri"⁵⁵ kapsamında festival vb. etkinlikler düzenlenmesini bütünleşik olarak ele alan rehabilitasyon projeleri geliştirilecek; bu eylemler "Kırsal Yerleşimler" stratejik eylem çerçevesi ile eş güdüm içerisinde yürütülecek; - Kültürel habitat alanları içerisindeki farklı karakterlerdeki peyzaj alanları, yerleşim sistemleri, koruma alanlarının bağlantılılığı güçlendirilecek; habitat bölünmeleri giderilecek; - Web sitesi, web tabanlı arşiv, dijital atlas ve mobil uygulamalar gibi yenilikçi araçlarla kültürel habitat alanlarına dair iletişim araçları geliştirilecek; - Kültürel Habitat alanlarının, doğal ve kültürel değerleri ile erken çocukluk döneminden itibaren yüksek öğrenim de dâhil olmak üzere eğitim ve öğretimin tüm kademeleri için doğal ve kültürel miras temelli öğrenme mekânı olarak değerlendirilmesi sağlanacak;⁵⁶ - Bu stratejik eylem çerçevesi kapsamında, Anastasios Suru Kültürel Habitat Alanı Planı ve Küçükçekmece Lagün Gölü Fikir Projesi Yarışması ile elde edilen projelerin uygulanması, kültürel habitat pilot çalışmaları olarak ele alınacaktır.	T1A1H5 T4A4H1 T4A4H3 T4A4H6

⁵⁵ "İstanbul (Kültür) Takvimi ve İstanbul Şenlikleri" alt eylemi, Toplumsal Refah ve Adalet Meydan Okuma Alanı içindeki "Toplumsal Barış için Bir Arada Yaşam" stratejik eylem çerçevesi kapsamında yer almaktadır.

⁵⁶ Bu stratejik eylem, Toplumsal Refah ve Adalet Meydan Okuma Alanı içerisinde "Her Yaşta Herkes İçin Çok Yönlü Eğitim Olanakları" stratejik eylem çerçevesi kapsamında geliştirilecek projelerde doğa, koruma ve kültürel miras odaklı içerikler için mekânsal uygulama alanı olacaktır.

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★ Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa → Orta → Uzun		
Su Mirası Ağı ⁵⁷ ★ →	Su Mirası Ağı ile su havzaları, dereler, göller, kaynaklar, kıyılar gibi doğal değerler ile tarihi su yolları, çeşmeler, hamamlar, sarnıçlar, ayazmalar gibi suyla ilişkili kültürel miras bileşenlerinin bağlantısal-lıkları ele alınarak su teması çerçevesinde doğal ve kültürel mirasın bütünleşik olarak korunmasına odaklanılacaktır. Bu kapsamda, tarih boyunca su sorunuyla mücadele eden bir kent olarak İstanbul'un kırsal alanlarından kentsel yerleşim bölgelerine bağlanan su mirası eksenleri açığa çıkarılacaktır. Bu sayede doğal ve kültürel değerleri, kentsel yapılı çevre ve kırsal alanlar arasındaki etkileşimi güçlendiren kültürel miras temelli projeler üretilecektir. Ayrıca, su mirasının İstanbul'un başta iklim ve su krizlerine karşı dayanıklı bir kent olmasındaki rolü güçlendirilecektir. Bu kapsamda; - Roma su yolları, Kırkçeşme, Halkalı, Taksim, Terkos gibi İstanbul Mirası Ağı'nın eksenleri arasında ele alınarak; koruma planları ve kentsel tasarım projeleri hazırlanacaktır. Su yolları üzerindeki kültür varlığı yapıların restorasyon projeleri, koruma planları ve kentsel tasarım projeleri ile bütünleşik olarak yürütülecek ve kentsel yapılı çevre ile kırsal alanları bağlayan su mirası temelli rekreasyon ve koruma rotaları oluşturulacak; - İstanbul'un su yönetimi ve teknolojileri konusundaki tarihsel ve ender birikimi, su mirası ağına kurulacak müze ve sergileme mekânları ile tanıtılacak; ayrıca geçici sergi, belgesel çalışmaları vb. ile İstanbul'un su mirası, su krizine karşı farkındalık çalışmalarında değerlendirilecek; - Tarihi su altyapısının su hakkı, iklim sorunları ve su krizi bağlamında yeniden kullanılabilirliği değerlendirilecek; - Tarihi çeşmelerin koruma ve onarım çalışmaları tamamlanarak, bu çeşmelere sağlıklı su bağlanacaktır.	T1A3H3 T4A4H1 T4A3H7 T4A4H4
Endüstri Mirası Ağı ★ →	Endüstri Mirası Ağı, İstanbul'daki endüstri mirası örüntülerini korumayı ve değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu çerçevede, İstanbul'un endüstri mirası; mühendislik, mimarlık, teknoloji tarihi ve kent planlama gibi teknik boyutların yanı sıra, kurumsal hafıza ve emek hafızasını da içeren somut olmayan değerleriyle birlikte, bütünleşik bir yaklaşımla ele alınacaktır. Bu bağlamda, mevcut durumda kültür varlığı olarak tescilli endüstri mirası bileşenleri arasında mekânsal ağlar oluşturulacak, günümüzün emek ve üretim alanlarının miras değeri taşıyan unsurlar olarak geleceğe aktarılabilmesi amacıyla belirlenen emek ve üretim semtlerinde kentsel kimlik ve toplumsal hafıza çalışmaları yapılacaktır. Bu çalışmaların sonucunda, mekânsal uygulamalar hayata geçirilecektir.	T4A3H6 T4A4H1 T4A4H3 T4A4H4

⁵⁷ Söz konusu eylem, Çevre ve Ekoloji Meydan Okuma Alanı, Suyunu Koruyan İstanbul Stratejik Eylem Çerçevesi ile eş güdüm içerisinde uygulanacaktır.

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa → Orta → Uzun		
	Ağırlıklı olarak 19. ve 20. yüzyıla tarihlenen Boğaziçi, Haliç havzası ve Marmara kıyılarındaki endüstri mirası eksenleri ile 21. yüzyıldaki emek ve üretim semtlerinin yoğunlaştığı bölgelerde, endüstri mirası değerlerinin kentsel yapılaşmış çevre üzerindeki etkisi analiz edilecek; farklı nitelikte koruma projeleri ve kentsel tasarım kararları ile bu etkiler güçlendirilecektir. Endüstri mirası odakları arasında kentsel tasarım kararlarının ve toplu ulaşım sistemlerinin, yaya ve bisikletli erişimi sağlayan rotaların entegrasyonu ile fiziksel bağlantılılıkları güçlendirilecek; endüstri mirası eksenleri açığa çıkarılacaktır. Bu amaçla öncelikle, Marmara Endüstri Mirası Eksenini (Yedikule - Azatlı Baruthanesi arası odaklar) oluşturan odaklar, miras değeri ve toplumsal ihtiyaçlar gözetilerek koruma projeleri ile ele alınacak; odaklar arasında etkileşim Marmaray hattının (ve hattın eski İstanbul banliyösü katmanının) değerlendirilmesi ile güçlendirilecektir. Güzergâh üzerindeki endüstri mirası odakları arasındaki bağlantılılığı güçlendiren alternatif kentsel tasarım ve ulaşım sistemleri geliştirilecek;	
Endüstri Mirası Ağı ★ →	- Metruk endüstri mirası yapılar, bileşeni oldukları endüstri mirası eksenlerinde miras değeri ve toplumsal ihtiyaçları gözetilen işlev kararları doğrultusunda ele alınacaktır. Yapılar, tarihsel birikimleri, içinde bulundukları kentsel doku ve peyzaj ile ilişkileri ve toplumsal ihtiyaçlar gözetilerek işlevlendirilecek; - Mevcut durumda işlevlendirilmiş, özel ve farklı kamu kurumlarının mülkiyetinde bulunan endüstri mirası yapıların koruma durumunu iyileştiren, sosyal faydasını artıran ve kullanıcı kapasiteciğini güçlendiren yaklaşımlar teşvik edilecektir. Bu doğrultuda, Endüstri Mirası Ağı içerisindeki diğer bileşenlerle ortak programların geliştirilmesi desteklenecek ve kurumlar arası işbirlikleri geliştirilecek; - Endüstri mirası envanteri, 21. yy endüstri alanlarını kapsayarak güncellenecek; bu alanlar içinde, işlevi sürdürülerek korunması gereken aktif endüstriyel alanlar belirlenecektir. - Endüstri mirası olarak kabul gören, işlevini sürdüren endüstriyel alanların sürdürülebilir ve yeşil dönüşüm prensipleri çerçevesinde işlevleriyle korunması sağlanacak; kent ve emek tarihindeki yerleri tanıtılacak;	T4A3H6 T4A4H1 T4A4H3 T4A4H4

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa → Orta → Uzun		
Endüstri Mirası Ağı ★ →	- Emek ve üretim hafızası, sanayi ve üretim tesislerinin yoğun olduğu semtlerde özgün mekân üretimini destekleyen bir kimlik ögesi olarak ele alınacaktır. Bu doğrultuda, kentsel tasarım kararlarında bu hafızanın izleri korunup sürdürülecek; ayrıca bu amaçla müze ve hafıza mekânları oluşturulacak;⁵⁸ - Atölye ve küçük ölçekli endüstrilerin yoğun olduğu semtlerde, bu alanların miras niteliği belgelenecektir. Bu doğrultuda, İstanbululluların Yaşayan Mirası Destek Programı⁵⁹ kapsamında yer alabilecek atölye ve küçük ölçekli endüstriler tespit edilerek, envantere dâhil edilecektir. Mekânsal projeler, miras değeri taşıyan bu tür işletmeler için destek mekanizmalarını kapsayarak hazırlanacaktır.	T4A3H6 T4A4H1 T4A4H3 T4A4H4
Ulaşım Mirası Ağı ★ →	Kentsel yapılaşmış çevre, doğal çevre, kırsal alanlar ve sınır ötesi izleri görülebilen tarihi ulaşım ağları, "Ulaşım Miras Ağı" stratejik eylemi çerçevesinde kentsel yaşama geri kazandırılacak; ulaşım mirasının İstanbul için kent içi ve sınır ötesi kültürel ve mekânsal bağlar kurma potansiyeli açığa çıkarılacaktır. Bu kapsamda: - İstanbul'un kıtalararası konumunun tarihsel bir sonucu olarak, içerisinde bulunduğu tarihi ulaşım ağlarının günümüzdeki izlerinin korunması hedeflenmektedir. Bu doğrultuda, bu rotalar üzerindeki kentlerle kültürel mirasın korunmasına yönelik kent diplomasisi araçları kullanılacak ve ortak koruma projeleri geliştirilecektir. Öncelikli bir proje olarak, Via Egnatia hattı, güzergâh üzerindeki Balkan kentleri ile İstanbul'un tarihsel bağlarının ortak bir mirası olarak önemli bir bağlantı eksenini sunacaktır.⁶⁰ - İstanbul'un ulaşım sisteminin kültürel miras değeri taşıyan vapur, tramvay gibi bileşenlerinin ve güzergâhların kültürel miras kimliğine dair belgeleme, araştırma çalışmaları artırılacak; envanter hazırlanarak korumaya alınacak; bu taşıtları ve güzergâhları deneyimleme olanakları geliştirilecek; - Şehir Hatları filosunun tarihsel kimliği korunacak; filodan çıkarılmış vapurlar kente geri kazandırılacak; tarihi filonun yeni deniz taşıtı ihtiyacının, ulaşım mirası kimliği ve iklimle uyumlu bir şekilde karşılanmasını da içeren İstanbul Tarihi Deniz Taşıtları Koruma Amaçlı Tasarım Rehberi hazırlanacak;	T4A4H3 T4A4H4

⁵⁸ "Endüstri Mirası Ağı" alt eylemleri, söz konusu emek ve üretim hafızası boyutuyla, Toplumsal Refah ve Adalet Meydan Okuma Alanı altında bulunan "İstanbul Müzeleri ve Hafıza Mekânları Programı" ile eş güdüm içerisinde yürütülecektir.

⁵⁹ "İstanbululluların Yaşayan Mirası Destek Programı," Toplumsal Refah ve Adalet Meydan Okuma Alanı "İstanbululluların Kültürel Miras Hakkı" stratejik eylemi çerçevesinde geliştirilmiştir.

⁶⁰ Bu eylem aynı zamanda, "Küresel Ağlar ve Kent Diplomasisi" stratejik eylem çerçevesi içinde yer alan eylemler için mekânsal bir uygulama projesi olarak ele alınacaktır.

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa ↔ Orta ↔ Uzun		
Ulaşım Mirası Ağı ★ →	- İşlevini kaybetmiş tren istasyonlarının, iskelelerin ve diğer ulaşım yapılarının, tarihsel rolleri gözetilerek ulaşım sistemine yeniden entegrasyonu sağlanacak ya da toplumsal ihtiyaçlar üzerinden yeniden işlevlendirilecek; işlevini sürdüren istasyonların ve iskelelerin koruma durumları iyileştirilecek; - Kentin tarihi ulaşım akslarının, yaya ve bisiklet rotaları ile kent-sel yaşamdaki yeri güçlendirilecek; - İstanbul'un kurumsal olarak miras değeri taşıyan İstanbul Elektrik Tramvay ve Tünel İşletmeleri (İETT) Genel Müdürlüğü ve Şehir Hatları A.Ş. ile Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları (TCDD) ve Türkiye Denizcilik İşletmeleri (TDİ) A.Ş.'nin bu alandaki belleği, İstanbulluların erişimine açılacak; bu amaçla araştırma projeleri teşvik edilecek; sergi alanları ve müzeler ile bu belleğin mekân oluşturma gücü açığa çıkarılacaktır.	T4A4H3 T4A4H4
Haliç, Boğaziçi ve Adalar'ın Korunması ve Dünya Mirası Sisteminin Geliştirilmesi ⁶¹ ★ →	İstanbul Mirası Ağı ile İstanbul'un Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu (UNESCO) Dünya Mirası Alanları, Boğaziçi ve Haliç havzası ile Adaları kapsayacak biçimde genişletilecek; bu alanların kültürel miras değeri, küresel ölçekte tescil edilecektir. Alanın kültürel peyzaj niteliği, tarihi kent peyzajı ve biyokültürel koruma gibi güncel yaklaşımlar, UNESCO Dünya Mirası Sistemi araçları, UNESCO tarihi kent peyzajı tavsiyeleri ve katılımcı planlama araçları ile korunacaktır. Bu kapsamda: - Boğaziçi-Adalar Dünya Mirası alanları sürecinin topluluk destekli yönetilebilmesi için katılım odaklı bir eylem planı hazırlanacaktır. Bu amaçla çalışacak yerel yönetim, kamu kurumları, uzmanlar ve sivil toplum için bir platform kurulacaktır. Sürece katılımın sürdürülmesi, topluluk geliştirme programları ile desteklenecek; - Yerel yönetimler ve ilgili bakanlıkların ortaklığında Boğaziçi-Adalar Dünya Mirası Alanları kapsamındaki dosyaların hazırlanması için, her alanın niteliklerine göre uzmanlaşmış çalışma grupları kurulacak; alanın UNESCO Dünya Mirası Sözleşmesi'nin Uygulama Rehberi doğrultusunda adaylık dosyası hazırlanacaktır. Özgünlük, bütünlük, istisnai evrensel değer kriterleri açısından alanın incelenmesi için çalışmaları yürütecek, eylem planı çerçevesinde yönetim sağlayacak, platformun kolaylaştırıcılığını yürütecek bir uzman ekip oluşturulacak;	T4A1H3 T4A4H1 T4A4H6 T6A1H2

⁶¹ Söz konusu eylem Kapsayıcı, Erişilebilir ve Dayanıklılık Kamusal Açık Mekânlar ve Yeşil Alanlar Stratejik Eylem Çerçevesi Kıyı Alanları Ana Planı eylemi ile eş güdüm içerisinde yürütülecektir.

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa ↔ Orta ↔ Uzun		
Haliç, Boğaziçi ve Adalar'ın Korunması ve Dünya Mirası Sisteminin Geliştirilmesi ★ →	- Toplumsal iletişim ve medya araçları ile alanın üstün evrensel değerinin yerel ve uluslararası ölçekte tanıtılması için kampanya yürütülecek; - Hâlihazırda Dünya Mirası Listesi'nde yer alan "İstanbul'un Tarihi Alanları," geçici listedeki alanlar ve "Dünya Mirası Prens Adaları" adaylık süreci, Boğaziçi-Adalar dünya mirası alanları kapsamında ortak yaklaşımlarla güçlendirilecek; mevcut ve potansiyel alanların özgünlüklerine dikkat çekilerek İstanbul'un UNESCO Dünya Mirası politikalarının, Boğaziçi, Haliç, Tarihi Yarımada ve Adalar ekseninde mekânsal bütünlüğü sağlanacak; - Kültürel peyzaj nitelikleri ile alanın üstün evrensel değerlerini açığa çıkaran kültürel miras ve ekosistem temelli katılımcı koruma planlaması, kentsel tasarım, koruma ve rehabilitasyon projeleri geliştirilecektir. Alanın koruma durumunun iyileştirilmesi için öncelikli müdahaleleri içeren eylem planları hazırlanacak; tarihi bahçe, park, bostan, koru, mezarlık gibi yeşil alan sistemleri, kıyılar ve kültür mirası yapılar ile somut olmayan miras bu kapsamda ele alınacak; - Kentsel yaşamın aktif olduğu tarihi kentsel peyzaj niteliği ile öne çıkan çok katmanlı kentsel odak bölgesinde (Fatih, Beyoğlu ve kısmen Eyüpsultan, Beşiktaş, Kadıköy ile Üsküdar) kültür kurumları, kamusal mekânlar, kentsel hizmetler ve kültür mirası mekânlar arasındaki bağlar, kentsel tasarım projeleriyle güçlendirilecek ve erişilebilirlikleri arttırılacaktır.⁶²	T4A1H3 T4A4H1 T4A4H6 T6A1H2
Miras Semtler Rehabilitasyon Programları ▲ →	İstanbul Mirası'nın semt ölçeğinde oluşturduğu ağların, mekânın ve gündelik hayatın yeniden üretimine katkısından yararlanılacak; semtlerin konut dokusu, çarşı, pasaj, meydan gibi miras değeri taşıyan mekânsal nitelikleri ve somut olmayan mirasının korunması sağlanacaktır. Miras Semtler Rehabilitasyon Programları kapsamında, kültür mirası dokulara sahip semtlerde katılım süreci planlaması ve kültürel miras koruma ilkeleri takip ederek; - Kültürel miras hizmet istasyonları açılacak,⁶³ - Koruma-onarım çalışmaları yürütülecek,	T4A4H1 T4A4H2 T4A4H7

⁶² Bu eylem kapsamında bahsi geçen "Çok Katmanlı Odak" aynı zamanda Toplumsal Refah ve Adalet Meydan Okuma Alanı "İstanbulluların Kültürel Miras Hakkı" stratejik eylem çerçevesi içinde "Paylaşılan Kültürel Miras Mekânlar Programı" eyleminin önemli bir uygulama alanını oluşturmaktadır.

⁶³ Kültürel Miras Hizmet İstasyonları Toplumsal Refah ve Adalet Meydan Okuma Alanında İstanbulluların Kültürel Miras Hakkı stratejik eylemi Erişilebilir Kültürel Miras Hizmetleri programı kapsamında geliştirilmiştir.

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★ Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa ↔ Orta ↔ Uzun		
Miras Semtler Rehabilitasyon Programları ▲ ↔	- Mekânsal değerin okunabilirliğini, kentsel dokunun koruma durumunu, güvenlik ve erişilebilirliği iyileştiren kentsel tasarımlar gerçekleştirilecek, - Koruma ilkelerini gözeten uygulamalarla enerji verimliliği ve yenilenebilir enerji kullanımı sağlanacak, - Afetlere hazırlık çalışmaları yürütülecek,⁶⁴ - Altyapı ve kentsel donatıların kültür mirası dokuları ile uyumlu şekilde iyileştirilmesi sağlanacak, - Semt ölçeğinde yapılacak ihtiyaç analizleri ile kentsel hizmetlerin güçlendirilmesi çalışmaları bütünlük olarak yürütülecektir.	T4A4H1 T4A4H2 T4A4H7
Modern Miras 2050 Programı ★ ↔	2050 yılında İstanbul'un kentsel yapılı çevresinde, planlama, mimarlık, mühendislik ve sanat alanlarında 20. ve 21. yüzyıl değerlerini içeren modern mirasın korunabilmesine yönelik olarak: - Program ile modern mirasa ilişkin değer kriterleri ve tanımı belirlenecek; kültür varlıkları envanteri bu kategoride geliştirilecek, - Bu çalışmalar sonucunda, modern miras örnekleri plan ve tescil kararları gibi yasal araçlar ile koruma altına alınacak; belgeleme çalışmaları tamamlanacak, - İstanbul modern mirası envanteri, tasarımcılarının, üreticilerinin belirlenmesi yoluyla geliştirilecek; eserler üzerindeki imzaların açığa çıkarılması, bilgilendirme levhaları, mimar ve sanatçıların isimlerinin yerleştirilmesi gibi işaretlemeler ve dijital uygulamalar gibi diğer araçlarla farkındalık çalışmaları yürütülecek, - Yapı ve alan özelinde koruma yaklaşımları, müellif mimar, uzmanlar, kullanıcılar, mülk sahipleri gibi paydaşlarla birlikte değerlendirilecek ve yapı özelinde koruma ve kullanma yönetmelikleri hazırlanacak, - Modern mimarlık mirası örneklerinin yapım teknikleri, tasarım özellikleri gözetilerek güçlendirme kriterleri belirlenecektir. Statik risk raporları hazırlanırken ölçütler bu yapılara dair koruma ilkeleri doğrultusunda değerlendirilecektir. Bu yapıların güçlendirilerek korunabilmesi için teknik ve finansal destek araçları geliştirilecektir.	T4A3H1 T4A3H2 T4A3H7

Stratejik Eylem Çerçevesi 17: Kapsayıcı, Erişilebilir ve Dayanıklı Kamusal Açık Mekânlar ve Yeşil Alanlar

Kamusal mekânlar, kentlilerin spor ve kültürel faaliyetler gibi gündelik rekreasyonel eylemlerine olanak sağlayan, hizmetlere ve bilgiye erişebildikleri açık mekânlar olmasının yanı sıra; kentlilerin, kentin tüm yaşayanlarıyla karşılaşabildiği, etkileşime geçebildiği, ortak taleplerini özgürce dile getirebildiği fizik mekânlar olarak gündelik hayatta önemli bir yer tutar. Bu durum kamusal mekânların, fiziksel, sosyal ve ekonomik boyutlarıyla birlikte düşünülmesini ve bu çok yönlü bakıştan hareketle kurgulanmasını gerektirir.

Kamusal mekânlardaki faaliyet olanaklarının çeşitlenmesi, toplumsal refahın sağlanmasının, kentsel mekânı tanımanın, ilişki geliştirmenin ve mekâna bağlı biçimde toplumsal olanı yeniden üretmenin imkânını oluşturur ve genişletir. Kentle kurulan aidiyet ilişkisinin güçlenmesi, kente dair söz söyleme talebinin oluşması, kentsel demokrasinin ve toplumsal yeniden üretimin ön koşullarından biridir. Kent ve kentliler arasındaki ilişkinin gelişmesinin ön koşullarından biri ise kentlilerin kamusal mekândaki etkinliğinin artmasıdır.

Bu doğrultuda stratejik eylem çerçevesi, özgün tarihselliğine/belleğine ve ekolojisine referansla kentin kamusal mekânları ve yeşil alanlarında kapsayıcılık, çeşitlilik ve erişilebilirlik ilkeleriyle birlikte olanakları artırmayı, kentlilerin kentle olan ilişkisini kuvvetlendirmeyi, birlikte yaşamı desteklemeyi ve kentsel demokrasiye dair talebi güçlendirmeyi hedefleyen eylemleri içermektedir. Eylem çerçevesi Kuzey Ormanları, yaşam vadileri, kıyı alanları, meydanlar, sokaklar ve parklar gibi İstanbul'un tüm kamusal açık mekânlarına ve yeşil alanlarına dair eylemleri kapsamakta; tüm bu mekânlara bütünlüklü bir sistem olarak bakarak strateji geliştirilmesi gerekliliğini temel almaktadır. Bu bakıştan hareketle, **Kentsel Kamusal Açık Mekân ve Yeşil Alan Sistemi** ile İstanbul'un kentsel açık mekânları, yeşil alanları ve kıyı alanları arasında bütünlüklü bir ağ kurulacaktır. Kıyı alanlarında kentin ve kentlilerin denizle olan ilişkisi kuvvetlendirilecek; kıyı kullanımının kamusal niteliği artırılacak; kıyıların ekolojik özgüllükleri ile kimliğini koruyacak ve yeni kamusal kullanım-

ları destekleyecek işlevlendirmelerin tarifi edildiği bir ana plan hazırlanacaktır. Kentin meydanları, sokakları, parkları ve kentsel boşlukları gibi açık mekânları ve yeşil alanları katılımcı yöntemlerle yeniden ele alınacak; mekânların daha kapsayıcı, erişilebilir ve bulunduğu çevrenin ihtiyaçlarına cevap veren mekânlara dönüşmesi için yeniden düzenlenmesi veya tasarlanması için kullanılmak üzere **Kamusal Açık Mekânlar ve Yeşil Alanlar için Tasarım ve Uygulama Rehberi** hazırlanacaktır. Kentin doğasının, kültürel mirasının ve toplumsal hafızasının taşıyıcısı olan "İstanbul'un Köklü ve Yenilikçi Kamusal Mekânları ve Yeşil Alanları" korunarak; kentlilerin aidiyet ilişkisi geliştirdiği müsterek mekânlar olarak görülmesi için çeşitli programlar geliştirilecektir. Semt ölçeğinde mekânsal niteliği düşük veya ihtiyaçları karşılamayan kamusal mekânlar, ilgili paydaşları bir araya getiren **Burada Birlikte Hareketi** ile katılımcı yöntemlerle yeniden tasarlanacaktır. "Kamusal Mekânların Afetlere Karşı Dayanıklılığının Artırılması" eylemiyle, kamusal mekânlarda doğal ve insan kaynaklı riskleri azaltılacak; mekânların, afet anında ve sonrasında güvenli kalabilmesi ve toplumun tüm kesimleri için erişilebilir olmaları sağlanacaktır.

Kentlilerin, kentin kamusal mekânlarıyla ilgili ihtiyaçlarını ve taleplerini dile getirme ve özgür söz söyleme zeminlerini genişleterek; kentsel demokrasi talebinin oluşmasına teşvik etme amacıyla, İstanbul'un kamusal mekânları için kamu ve toplum iş birliğinde, kamu tarafından örgütlenen katılımcı ve kapsayıcı bir demokratik yönetim modeli olan "Kamusal Mekânların Ortak Yönetimi" oluşturulacaktır. Bakım, düzenleme, yatırım, güvenlik, koordinasyon, denetim, temizlik ve tasarım gibi konularda alınan kararlar, uygulama süreçleri ve yasal düzenlemelere dair önerilerin ve süreçlerin yürütülmesi, bu yönetim üzerinden ilerletilecektir. Aynı zamanda bu mekânlarda uygulanacak kentsel tasarım projelerini değerlendirmek üzere bağımsız bir **Kamusal Tasarım Komisyonu** kurulacak; mekânların oluşturulması, tasarımı, geliştirilmesi, bakımı ve yönetimi konusunda paydaşları, görevleri ve süreçleri tanımlayan, eş güdümlü olarak yapılan çalışmaların takip edildiği ve izlendiği bir dijital sistem olan **Kamusal Mekân Değerlendirme ve İzleme Uygulaması** kurulacaktır.

⁶⁴ Söz konusu eylem "Yönetişim ve Demokrasi" meydan okuma alanı "İstanbul Yerel Yönetimler Mimarisinde Dönüşüm" stratejik eylem çerçevesi "Dayanıklı ve Yaşayan Semt Yönetişim Modeli" eylemi ile eş güdüm içerisinde yürütülecektir.

“Kapsayıcı, Erişilebilir ve Dayanıklı Kamusal Açık Mekânlar ve Yeşil Alanlar” Stratejik Eylem Çerçevesi, İstanbul’un kentsel açık mekânları, yeşil alanları ve kıyı alanları arasında sürekliliği sağlayacak bağlantıları kurarak; “Metropolitan Ekoloji Ağı”nın kentsel mekânın bütününde hayata geçmesini sağlayacak ve **Çevre ve Ekoloji Meydan Okuma Alanı**na katkıda bulunacaktır.

Kent makroformunun doğal alanlar üzerinde yarattığı tahribatın önlenmesi, kentsel mekânın dengeli gelişiminin sağlanması yoluyla yaşam kalitesinin yükseltilmesi ve oluşturulacak kentsel kamusal mekân ve yeşil alan sistemiyle kesintisiz yaya ve bisiklet ulaşımının desteklenmesiyle, **Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım Meydan Okuma Alanı**ndaki diğer stratejik çerçevelere katkı sağlanacaktır.

Eylem çerçevesinin bütünüyle, kentin kamusal mekânları ve yeşil alanlarında kapsayıcılığın, çeşitliliğin, erişilebilirliğin artırılması ve kentle

kurulan aidiyet ilişkisinin güçlenmesini hedefleyen eylemlerden oluşması, **Toplumsal Refah ve Adalet Meydan Okuma Alanı**ndaki katkısının temelini oluşturmaktadır. “Kapsayıcı, Erişilebilir ve Dayanıklı Kamusal Açık Mekânlar ve Yeşil Alanlar” Stratejik Eylem Çerçevesi, kentin açık mekânlarında bir araya gelmeyi teşvik etmekte; kamusal alanı ve dolayısıyla kentsel demokrasiye dair talebi güçlendirerek, kente dair söz söyleme talebinin oluşmasını sağlamaktadır. Bunların ötesinde, kentsel mekânın katılımcı tasarımına yönelik rehberler ve izleme mekanizmaları gibi katılım ve yönetim araçları oluşturmaktadır. Bu eylemler ise çerçevenin, **Yönetişim ve Demokrasi Maydan Okuma Alanı**yla kesişimidir. Yanı sıra canlı bir kentsel yaşamı destekleyen dinamik kamusal mekânların oluşturulması yoluyla, kamusal mekânda gerçekleşen ekonomik faaliyetlerin çeşitliliğini destekleyerek, **Ekonomik ve Kalkınma Meydan Okuma Alanı**nda hedeflenen ekonomik dayanıklılığın yerelden başlayarak tesis edilmesi-ne katkıda bulunmaktadır.

Tablo 19. Stratejik Eylem Çerçevesi 17: Kapsayıcı, Erişilebilir ve Dayanıklı Kamusal Açık Mekânlar ve Yeşil Alanlar

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: Küresel Ulusal Bölgesel Metropoliten İlçe Semt / Gerçekleştirme Vadesi : Kısa Orta Uzun		
Kentsel Kamusal Açık Mekân ve Yeşil Alan Sistemi ★ →	Kentsel Kamusal Açık Mekân ve Yeşil Alan Sistemi; kentin ekosisteminde önemli ve hassas bir yeri olan Kuzey Ormanları, İstanbul'daki yerleşim alanıyla Kuzey Ormanları arasında tampon görevi görecek yeşil arayüz Kuzey Yaşam Koridoru, yaşam vadileri gibi kentin kamusal işlev üstlenen açık yeşil alanları; bunların yanı sıra kentin meydanları, sokakları gibi kentsel kamusal mekânları arasında bütüncül bir planlama ve tasarım bakışı ve ilişkisi kurmayı amaçlayan bir sistemdir. Bu doğrultuda; - Kentsel açık mekânlar ve yeşil alanlar ile kıyı alanları arasında bütüncül bir ağ olarak planlanacak; Koru İstanbul: İstanbul Doğal ve Kırsal Alanları Strateji Belgesi'yle uyumlu bir şekilde, İstanbul'un doğal/kırsal nitelikli kentsel açık mekânları, ekosistem değerleri ve dengeleri korunacak; doğal ve kırsal ekosistem tahribatları saptanacak ve onarılacak; - Vadilerin ve dere yataklarının doğal niteliklerinin yeniden kazandırılması ve dere kıyısı vejetasyonlarının korunması ve geliştirilmesi için yapılması planlanan ıslah çalışmalarının ekolojik tabanlı olarak yapılması ve geleneksel mühendislik yöntemlerinden yenilikçi kıyı tasarımlarına geçilmesi için rehberler hazırlanacak; - Bununla birlikte Yeşil Alan Strateji Belgesi (YAYSİS) kapsamında ele alınan boyutları ile kamusal açık mekânların ve yeşil alanların güvenli ve konforlu yaya bağlantıları sağlanacak ve yeni planlarda, yeşil koridorlar ile bütüncül bir kentsel yeşil alan sistemi oluşturulacak; - Kent genelindeki açık ve yeşil alanların, mavi - yeşil altyapı sistemi bileşenleri bağlamında YYSİS kapsamında yapılan bölgelemeler, bağlantılar ve bağlantı noktaları ele alınacaktır. - Kentin mevcut kamusal mekânları ve yeşil alanlarının aralarındaki ilişkileri kurmanın ve güçlendirmenin yanı sıra, askeri alanlar, atıl sanayi ve depolama alanları gibi kentin kentsel kamusal açık mekân sistemine dâhil edilebilecek alanlar belirlenerek, bu alanların mevcut sisteme dâhil edilmesi için kentsel tasarım projeleri geliştirilecek, kentsel dönüşüm ve yenileme uygulamalarında yeşil alanlar artırılacaktır. - Kamu yapılarının bahçeleri, mahalle parkları, sokaklar, yapı adalarındaki boşluklar gibi küçük ölçekli ama kamusal niteliği yüksek ara mekânlar saptanarak küçük kent boşluklarının mevcut sisteme dâhil edilmesi veya iyileştirilmesi, özgün ihtiyaçlarının giderileceği tasarım projelerinin geliştirilmesi ve sokak bağlantılarının potansiyel kamusal mekânlar olarak güçlendirilmesiyle kentin kamusal açık mekân sistemine dâhil edilmesi sağlanacaktır.	T1A1H3 T4A3H3

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★ Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa ↔ Orta ↔ Uzun		
Kıyı Alanları Ana Planı ★ ↔	İstanbul'daki kıyı kullanımının kamusal niteliğini artırmayı, kıyıların ekolojik özgünlüklerinin korunmasını ve tahribatların giderilmesini, kıyıların tarihselliği ve kimliğinin korunmasını ve yeni kamusal kullanımı destekleyecek işlevlendirmeler yapılmasına dair stratejileri de barındıran Kıyı Alanları Ana Planı hazırlanacaktır.	
	Bu bağlamda İstanbul'un Karadeniz Kıyıları, Avrupa Yakası Karadeniz Kıyıları, Boğaziçi Kıyıları, Haliç Kıyıları, Anadolu Yakası Marmara Denizi Kıyıları ve Avrupa Yakası Marmara Denizi Kıyıları olmak üzere farklı kıyı karakterlerine yönelik yapılacak düzenlemelerle kentin ve kentlilerin denizle olan ilişkisini kuvvetlendirmek amacıyla, sosyal, fiziksel, ekonomik ve çevresel karakter ve kimlik analizi çalışmaları gerçekleştirilecektir.	
	Kıyı Alanlarının Korunması ve Onarımı için: Çevresel sürdürülebilirlik açısından kritik öneme sahip, bozulan ve zarar gören kıyı alanlarının doğal ve kırsal karakteri korunarak, rehabilite edilecek ve geliştirilecek,	
	- Kıyıda yaratılan yeşil kuşakların kullanılabilirliğini artırmak üzere, kıyının suyla ve denizle ilişkinin kurulacağı kıyı parkları yaratılacak; - Boğaziçi kıyı şeridinde yeşil bandı ve küçük parsellerdeki küçük kıyı parkları korunacak ve geliştirilecek; - İstanbul'un Karadeniz kıyılarındaki tarım ve özgün üretim alanları korunacaktır.	T4A3H5 T1A1H4
Kıyı Alanları ve Çevresinin Özgün Tarihselliği ve Kimliği için: ⁶⁵	Kıyı alanlarının uzak, yakın çevresiyle ve çevre mahallelerle olan ulaşım ve yaya bağlantıları güçlendirilerek kıyı kullanımının artması, kıyı çevresinde yaşayan nüfusun kıyıya ulaşması ve kıyı ile yaşayan eski kıyı mahalle özelliklerinin korunması sağlanacak,	
	- Kıyı alanlarında İstanbul'un kültür yaşamının parçası olan kullanımlara olanak yaratılacak, - Kıyıda yapılan tasarım ve düzenlemelerde, parçalı bir yaklaşım yerine kent bütününde kimliğe ve karaktere bağlı bir yaklaşım benimsenerek, denizle kurulan bağlantıyı güçlendirmek amacıyla kentin kültürünü simgeleyen tarihi mekânlarla ve yapılarla, plajlar ve doğal kıyı alanları işlevlendirilecek; suya dayalı kullanımlara olanak sağlanacak;	

⁶⁵ "Kıyı Alanları ve Çevresinin Özgün Tarihselliği ve Kimliği" alt eylemleri, "İstanbul Mirası Ağı" stratejik eylem çerçevesi kapsamında Haliç, Boğaziçi ve Adalar'ın Korunması ve Dünya Mirası Sisteminin Geliştirilmesi" eylemleri ile eş güdüm içerisinde yürütülecektir.

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★ Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa ↔ Orta ↔ Uzun		
Kıyı Alanları Ana Planı ★ ↔	- Dolgu alanları çevresindeki nüfusun suyla bağlantısı güçlendirilecek; dolgu alanları ile bu alanlarda kıyı boyunca yaya ulaşımının sağlanması için yaratılan park alanlarında kentlilerin deniz ile buluşacağı açık alanlar korunacaktır. Kıyı Alanlarında Kamusal Kullanımı Destekleyici İşlevlendirmeler için: - Kıyı alanlarında tarihi kimliği ile uyuşan ve birbirini tekrar etmeyen düzenlemeler yapılacaktır; kıyı dolgu alanları yürüyüş, spor, bisiklet gibi rekreatif kullanıma yönelik işlev alanları ile çeşitlendirilecek; - Kentin deniz kültürünü sürdürmek ve kentlilerin denizle ilişkisini artırmak amacıyla plajlar yeniden oluşturulacak; - Kıyıda yer alan depolama alanları kaldırılacak; parklara ve kültür alanlarına dönüştürülerek, kıyı şeridinin rekreasyonel gereksinimini karşılayan işlevler devam ettirilecektir.	T4A3H5 T1A1H4
Yaşam Vadilerinin Artırılması ★ ↔	Dereler ve vadiler ile tanımlanan alanlarda rekreasyon ve kentsel hizmet alanlarını barındıran yaya ve bisiklet odaklı Yaşam Vadileri yaklaşımı sürdürülecek; bu alanların sayıları artırılacaktır. Vadiler işlevlendirilirken farklı rekreasyonel faaliyetler içermesi sağlanacak; bölgenin ihtiyaçları dâhilinde özgün olarak kurgulanacaktır. Mevcut vadiler ve yeni tasarlanacak vadiler, İstanbul'un kuzeyindeki ve güneyindeki kıyı alanları ile bağlanacak; bu sayede yoğun kentsel alanlar içine işleyecek yeşil ağlar desteklenecektir. Bu alanların, başta Kuzey Yaşam Koridoru olmak üzere, kentin kamusal açık mekân sistemiyle ilişkisi kurulacaktır.	T1A1H3 T4A3H3
Kamusal Açık Mekânlar ve Yeşil Alanlar İçin Tasarım ve Uygulama Rehberi ★ →	İstanbul'un "Kentsel Kamusal Açık Mekân ve Yeşil Alan Sistemi"ne dâhil olan yeşil alanların, meydanların, sokakların, parkların ve kentsel boşlukların kapsayıcılığı ve erişilebilirliği ile ilgili standartlar belirlenecek ve uygulama rehberleri oluşturulacaktır.	
	İstanbul'un sokaklarının ve meydanlarının oluşturduğu kamusal açık mekân sistemi ve ulaşım sistemi bir arada ele alınarak yayalar ve bisikletliler için güvenli ve yürünebilir sokakların tasarlanması için rehberler oluşturulacaktır. Sokakların yalnızca araçların hareket edebildiği değil; öncelikle yayaların güvenli gündelik ihtiyaçlarını karşıladığı mekânlar olması hedefiyle, ana caddelerden başlamak üzere bütün sokaklar yaya odaklı olarak yeniden düzenlenecektir. Sokakların farklı toplumsal grupları kapsayan, kadınların, çocukların ve LGBTI+'ların, yaşlıların ve engellilerin kendini güvende hissedeceği, yürünebilir, aktif ulaşımı destekleyen ve yeşil altyapı stratejilerini bünyesinde barındıran, yayalar ve bisikletliler için güvenli mekânlara dönüşmesi için stratejilerin yer aldığı bir tasarım rehberi oluşturulacaktır. Ana caddelerden başlamak üzere İstanbul'un tüm sokakları, bu stratejiler doğrultusunda düzenlenecektir.	T4A3H1 T4A3H2 T4A3H9

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa ↔ Orta ↔ Uzun		
Kamusal Açık Mekânlar ve Yeşil Alanlar İçin Tasarım ve Uygulama Rehberi ★ →	Katılımcı bir anlayışla oluşturulacak kriter seti, kamuoyuyla, yerel yönetimlerle ve sivil toplumlarla paylaşılacaktır. Tasarım ve uygulama kriterlerini içeren bu set ile kamusal mekânların ve yeşil alanların: - Engelliler, yaşlılar ve çocuklar başta olmak üzere farklı kullanıcı gruplarının ihtiyaçlarını karşılayan; - Toplumsal etkileşimi artıran tasarımlarla daha kapsayıcı; - Malzeme ve uygulama yöntemleriyle ekolojik tasarım kriterlerinin öncelendiği; - Çocukların, yaşlıların ve engellilerin bulunduğu kırılgan kullanıcıların güvenliğine öncelik veren; - Aktif ulaşımın yanı sıra yaya ve bisikletliler için güvenli erişim olanakları sağlayan; - Yeşil altyapıyı önceleyen ve kent ekosistemini iyileştirmeye odaklı; - Kent içi açık ve yeşil alanların yeşil enerji kullanımını ve etkin enerji tasarımını yaygınlaştıran; ekolojik etkinliğini artırıp, iklim krizinin etkilerini azaltan; - Kendi ekonomisini yaratan ve canlı çekim noktaları hâline gelen; - Afetlere karşı dayanıklı; - Mekânın özgün tarihselliğine ve toplumsal bellekteki yerine saygı duyan ve sembolik anlamını geleceğe taşıyan; - Katılımcı yöntemler kullanılarak tasarlanan mekânlar olması sağlanacaktır. - Hazırlanan rehberin, kamusal mekâna dair üreten tüm paydaşlar için anlaşılır olması için farklı formatları hazırlanacak ve tanıtım toplantıları yapılacaktır.	T4A3H1 T4A3H2 T4A3H9

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa ↔ Orta ↔ Uzun		
Kamusal Tasarım Yarışmaları Düzenlenmesi ★ →	Çok katmanlı ve karmaşık bir kent olan İstanbul'un kentsel mekânlarını tasarlamak veya karar geliştirmek konusunda başvurulacak yöntemlerin bilimsel ve veriye dayalı olmasının ötesinde katılımcı ve şeffaf olması amaçlanmaktadır. Bu kapsamda, kamusal niteliği olan kent mekânının tasarlanmasında rol ve sorumlulukların dağıtılmasında eşitlikçi ve izlenebilir bir araç olarak planlama, kentsel tasarım ve mimari yarışmalara odaklanılacaktır. Yarışmalar, disiplinlerarası deneyimlerden ve bu disiplinlerdeki kolektif birikimden yararlanmanın pratik bir yöntemidir. Yarışmalar ile proje elde etme süreçleri sadece fiziksel mekâna yönelik alternatifler geliştirmek için değil, aynı zamanda kararların oluşturulmasında kamuoyu duyarlılığını sağlama, karar vericilere yol gösterici çerçeveler yaratma ve ortak bir vizyon oluşturmaya yönelik amaçlara da hizmet edecektir. Kentsel açık mekânlar ve kamusal alanlar başta üzere kentteki tüm kamusal nitelikli alanların tasarımında daha yaşanabilir çevreler elde etme anlayışına sahip ve katılımcı süreçleri de içeren yarışmaların düzenlenmesi yerel yönetimler ve diğer kurumlar açısından teşvik edilecektir. VEP stratejik eylem çerçevelerini hayata geçirecek mekânsal müdahalelerin planlama, kentsel tasarım ve mimari boyutlarıyla tasarlanması için İPA ve İBB tarafından her yıl seçilen eylem çerçevelerinde farklı tür ve kademelerde Vizyon 2050 Fikir ve Uygulama Projeleri yarışmaları gerçekleştirilecektir.	T4A3H4 T7A8H4
Burada Birlikte Katılımcı Tasarım Projesi ▲ →	Burada Birlikte Hareketi ile sokaklar, mahalle parkları gibi gündelik hayatın parçası olan fakat mekânsal niteliği düşük veya ihtiyaçları karşılamayan kamusal mekânlar ve atıl kalmış küçük ölçekli kent boşlukları gibi kamusal kullanıma açılacak mekânlar katılımcı yöntemlerle yeniden tasarlanacaktır. İhtiyaçların belirlenmesinden, uygulamaya kadar uzanan proje aşamalarında tasarım süreçlerindeki olası paydaşlar, her yaştan ilgili alanın kullanıcıları, çevredeki sivil toplum kuruluşları, muhtar, ilçe belediyesi, büyükşehir belediyesi ve kent konseyleri gibi ilgili paydaşların sürece dâhil edildiği ve katılımcı tasarım yöntemlerinin kullanıldığı bir modele dönüşecektir. Öncelikli olarak İstanbul'un kentsel açık alanlara erişimi az, dezavantajlı mahallelerinde çalışmalar yürütülecektir.	T4A3H4 T7A8H4

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa ↔ Orta ↔ Uzun		
Kamusal Mekânların Afetlere Karşı Dayanıklılığının Artırılması ⁶⁶ ▲ →	Toplumsal dayanıklılığın ön koşullarından birisi olan toplumsal güvenin inşa edildiği kamusal mekânlar, aynı zamanda afet durumlarında insanların bir araya geleceği ve afet sonrası arama kurtarma çalışmalarının organize edileceği ve temel hizmetlerin verileceği alanlardır. Kamusal mekânlarda doğal ve insan kaynaklı riskleri azaltmak ve kentsel dayanıklılığı artırmak açısından, kamusal mekânın afetlere dayanıklılığı artırılacak, afet anında ve sonrasında güvenli kalabilmesi, toplumun tüm kesimleri için erişilebilir olması sağlanacaktır. Bu kapsamda: - Kentsel açık mekânlar ve yeşil alanlar, iklim krizi kaynaklı doğal afetlere ve depreme dayanıklı şekilde tasarlanacak; sıcak hava dalgaları başta olmak üzere iklim krizi kaynaklı doğal afetlerle baş etmede kentsel açık mekânlar ve yeşil alanlardan yararlanılacak; - Afet sonrasında toplanma, acil yardım, tahliye ve lojistik için kullanılmak üzere belirlenmiş kentsel açık mekânlar ve yeşil alanlar için yönetim planları hazırlanacak; - Kentsel açık mekân sistemi üzerinde geçici barınma ve toplanma alanı olarak kullanılabilecek alanların güvenliğinin ve işleyişinin sağlanması için ön çalışmalar yapılacaktır; - Kamusal açık mekânların afet sonrasında üstlenebileceği işlevler,⁶⁷ afet risklerini azaltmak ve hazırlıklı olmak amacıyla hazırlanacak risk azaltım eylem planında, müdahale eylem planında ve semt lojistik planlarında tanımlanacak; yerelde kent sakinleri ile birlikte riskleri azaltmaya yönelik çok paydaşlı ve katılımcı planlama süreçleri tasarlanacaktır.	T3A5H1 T3A5H4
İstanbul'un Köklü ve Yenilikçi Kamusal Mekânları ve Yeşil Alanları Programı ★ →	İstanbulluların kente dair aidiyetinin güçlenmesi için, kentin doğası, kültürel mirası ve toplumsal hafızasının taşıyıcısı ve kentin gündelik hayatın önemli bir parçası olan kamusal mekânlarının ve yeşil alanların kentsel müşterek olarak görülmesini sağlamaya yönelik olarak; Yeşil alanların ve kamusal açık mekânların kentin müşterek değerleri olarak kavranmasını sağlayacak katılım, farkındalık, gönüllülük ve bilinçlendirme çalışmaları yapılacaktır.	T4A3H6 T4A3H7

⁶⁶ Söz konusu eylem adımı, Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım Meydan Okuma Alanında yer alan Afet ve Krizlere Dayanıklı İstanbul Stratejik Eylem Çerçevesinde tanımlanan Kamusal Mekânların Dayanıklı Hâle Getirilmesi eylem adımı ile bağlantılıdır.

⁶⁷ Kamusal açık mekânlar afet durumlarında toplanma alanı olmanın ötesinde; afet sonrası arama kurtarma çalışmalarının organizasyonu ve temel hizmetlerin sunulması açısından önem taşımaktadır.

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa ↔ Orta ↔ Uzun		
İstanbul'un Köklü ve Yenilikçi Kamusal Mekânları ve Yeşil Alanları Programı ★ →	- İstanbul'un çok katmanlı ve çok kültürlü kent kimliğinin sürdürülebilmesi için İstanbul'un doğal ve kültürel miras değerine sahip ayrıcalıklı alanlarıyla ilgili kentsel tasarım, mimari ve peyzaj tasarımlarının bilimsel ve katılımcı süreçlerle hazırlanması için rehberler hazırlanacak, İstanbul'un doğal ve kültürel bitki varlığı ve yeşil alan kültürü için referans alanları belirlenecektir. Tarihi Yarımada, Boğaziçi, Adalar gibi kentsel bölgeler için özgün bü-tüncül yaklaşımlar geliştirilecektir.⁶⁸ - Kültürel miras niteliğinde olan bostanların sürdürülebilirliği güvence altına alınacak, farklı kişi ve kurum mülkiyetindeki bu bostanlarda bostancılığın yaşatılabilmesini sağlayacak yönetim modelleri geliştirilecektir. - İstanbul'un çok katmanlı kentsel gelişiminin izlerini taşıyan kamusal mekânların geleceğe taşınması için "İstanbul'un Kaybolan Meydanları Yeniden" programıyla İstanbul'un kentsel gelişimi sırasında çeşitli nedenlerle işlevini yitirmiş, fakat geçmişte kamusal ve toplumsal yaşamı destekleyen meydanları güncel durumu üzerinden değerlendirilerek özgün tarihselliği, toplumsal hafızadaki yeri ve bölgenin mevcut ihtiyaçları göz önüne alınarak yeniden kentin aktif kamusal mekânlarına dâhil edilecektir.	T4A3H6 T4A3H7
Kamusal Mekânların Ortak Yönetim Modeli ★ →	İstanbul'un kamusal mekânları için kamu ve toplum iş birliğinde, kamu tarafından örgütlenen katılımcı ve kapsayıcı bir demokratik yönetim modeli oluşturulacaktır. Kamusal mekânların her birinin katılımcı, şeffaf, sivil toplumla birlikte uzlaşılı ortamı yaratabilen, toplumun ifade gücüne imkân veren, yenilikçi ortaklıkları ve finansman modellerini içeren bir anlayışla yönetilen kentsel mekânlar olması sağlanacaktır. Bakım, düzenleme, yatırım, güvenlik, koordinasyon, denetim, temizlik ve tasarım gibi konularda alınan kararlar, uygulama süreçleri ve yasal düzenlemelere dair öneriler ve süreçlerin yürütülmesi bu yönetim modeliyle sağlanacaktır.	T7A8H4

⁶⁸ Kent bütününe yayılan tematik kültürel miras eksenleri ile kentin içi bölgelerde ve kent bütününde farklı karakterlerdeki alanlar arasında bağlar oluşturacak İstanbul Mirası Ağı ile eş güdüm içinde ele alınacaktır.

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★ Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa ↔ Orta ↔ Uzun		
Kamusal Mekânların Ortak Yönetim Modeli ★ →	Kamusal Tasarım Komisyonu Kamusal mekânda uygulanacak kentsel tasarım projelerinde her ölçekte projelerin değerlendirildiği, gerektiğinde değişiklik önerecek ve/veya onaylayacak bağımsız bir komisyon kurulacaktır. Bu komisyon aynı zamanda projeleri İstanbul'un Kentsel Kamusal Açık Mekânları için Tasarım Kriterleri Seti'ne uygunluğu bağlamında değerlendirecektir. Kamusal Mekân Değerlendirme ve İzleme Uygulaması Kamusal mekânların oluşturulması, tasarımı, geliştirilmesi, bakımı ve yönetimi konusunda paydaşları, görevleri ve süreçleri tanımlayan, eş güdümlü olarak yapılan çalışmaların takip edildiği ve izlendiği bir dijital sistem kurulacaktır. Kamusal Açık Mekânlar ve Yeşil Alanlar için Tasarım ve Uygulama Rehberi bağlamında İstanbul'un tüm kamusal mekânları değerlendirilecektir. Bu sistem içinde aynı zamanda kamusal mekânlarda yaşanan sorunların tespit edilmesi, bu sorunların hızlı ve etkili bir şekilde çözümlenmesi için kullanıcıların değerlendirmelerini girebilecekleri bir interaktif uygulama geliştirilecektir. Bu uygulama ile güvenlik, erişim, arıza, bozulma, yıpranma gibi konularda alınan tespitler ilgili birimlere yönlendirilecektir. Tüm kamusal mekânların kalite göstergeleri ölçülerek her kamusal mekânın skoru belirlenecek ve buna göre revizyonlar yapılacaktır.	T7A8H4

Stratejik Eylem Çerçevesi 18: Erişilebilir İstanbul

İstanbul'da özellikle 1950'lerden sonra yaşanan plansız kentsel gelişme ve plansız yapılan ulaşım yatırımları, kentin kuzeye yayılmasına, makro-formunun doğal alanlara doğru genişlemesine ve ekolojik tahribata neden olmuştur. Kentsel yayılma sebepli ekolojik tahribatın önlenmesi için, kentin ulaşım sisteminin karayolu merkezli yaklaşımdan raylı sistem merkezli yaklaşıma dönmesi; buna paralel olarak da kentsel omurganın alt merkezlerle birlikte yeniden ele alınması gerekmektedir.

İstanbul'da, kentin makro ve mikro ölçekteki arazi kullanım gelişimine olumlu etkileri olan raylı sistemlerin, özel araç kullanımının azaltılması, toplu taşıma araçlarının karbonsuzlaştırılması gibi uygulamalar ile ulaşım kaynaklı karbon salınımının azaltılması konusunda olumlu etkileri bulunmaktadır. Vizyon Eylem Planı kapsamında geliştirilen “Erişilebilir İstanbul” stratejik eylem çerçevesi kapsamında, kent bütününde raylı sistemler yaygınlaştırılacak; yürüme ve bisiklet başta olmak üzere aktif ulaşım türleri teşvik edilecektir. Aynı zamanda aktif hareketliliğin artırılması için besleyici bisiklet güzergahları oluşturularak; sürdürülebilir ulaşım türlerinin kullanımının teşvik edilmesi hedeflenmektedir. Bu hedeflere ulaşabilmek amacıyla, ilgili eylem çerçevesi kapsamında “Entegre Toplu Taşıma Sistemi” ve “Ulaşımda Talep Yönetimi” stratejik eylemleri tanımlanmıştır.

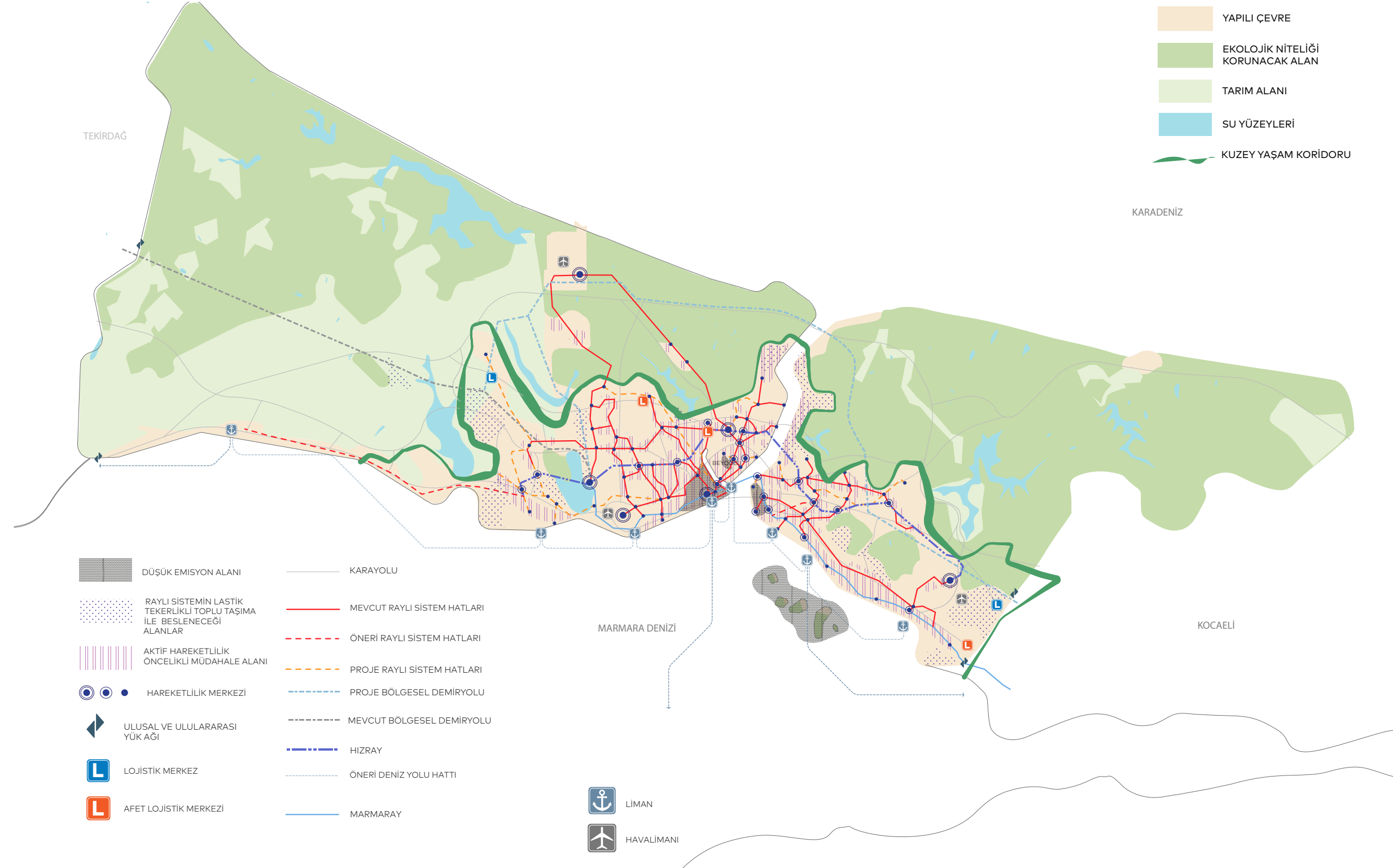
İstanbul'un sürdürülebilir ulaşım vizyonu, katılımcı bir şekilde hayata geçirilecek; raylı sistem ve deniz ulaşımı ağırlıklı bir yaklaşım oluşturularak yeni hatlar planlanacak; bu bağlamda hem ekosistemlerin parçalanması önlenecek hem de fosil yakıt tüketimine bağlı sera gazı emisyonları azaltılacaktır. “Çevresel Sürdürülebilirliği Yüksek Ulaşım Sistemi” stratejik eyleminde kendine yer bulan bu adımlar ile, 2050 yılında İstanbul'un karbon nötr bir şehir olması yolundaki hedefe ulaşabilmesi amaçlanmaktadır.

Aynı zamanda bu stratejik eylem çerçevesinde, farklı ulaşım türlerinin entegre edilmesi ve yolculara aktarma kolaylığının sağlanması amacıyla raylı sistem istasyonları ve iskeleler çevresinde hareketlilik merkezleri hayata geçirilecektir. Bu merkezler, havalimanı ve otogar gibi kente ana varış noktalarından semt/mahalle ölçeğine kadar farklı ölçeklerde ve kademelerde planlanacak; farklı ihtiyaçlara yönelik farklı fonksiyonları, aktiviteleri ve faaliyetleri içerecektir.

Tüm bunların yanı sıra, İstanbul'un toplu taşıma sistemi, kapsayıcılık, erişilebilirlik ve ödenebilirlik, güvenilirlik ve güvenlik açılarından geliştirilecektir. Herkes için erişilebilir, entegre, kapsayıcı, güvenli ve konforlu bir ulaşım sistemi sunarak; toplu taşımaya geçiş teşvik edilecektir.

Erişilebilir İstanbul stratejik eylem çerçevesi, **Çevre ve Ekoloji Meydan Okuma Alanı**yla fosil yakıt tüketimine bağlı sera gazı emisyonlarının azaltılması ve iklim dostu ulaşım hizmetlerinin verilmesi konusunda ilişkilidir. Aynı zamanda bu eylem çerçevesi, İstanbul makroformunun temel omurgasını oluşturan ulaşım sistemlerini konu edinmesi nedeniyle, içinde yer aldığı **Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım Meydan Okuma Alanı**nda yer alan tüm stratejik eylem çerçeveleriyle doğrudan ilişki hâlinindedir. Eğitim, sağlık, çalışma vb. temel hizmetlere erişimin sağlanması için yaşamsal öneme sahip toplu taşıma sisteminin kesintisiz aktarma ve entegrasyon kapasitesine sahip olması, mekânsal adaletin sağlanması açısından önemlidir. Bu açıdan, “Erişilebilir İstanbul” stratejik eylem çerçevesinin **Toplumsal Refah ve Adalet Meydan Okuma Alanı**yla doğrudan ilişkisi bulunmaktadır. Ulaşım hizmetlerinin toplumsal boyutunu içeren eylemler, bu meydan okuma alanında “Herkes İçin Adil Ulaşım” stratejik eylem çerçevesinde ele alınmaktadır.

Yan tarafta görülen mekânsal şema (Şekil 20), Erişilebilir İstanbul ve Sürdürülebilir Yük Hareketliliği stratejik eylem çerçeveleri kapsamında tanımlanan ve İstanbul bütününde mekânsal olarak karşılığı bulunan eylem adımlarını içermektedir. Erişilebilir İstanbul Stratejik Eylem Çerçevesi kapsamında, Entegre Toplu Taşıma Sistemi eylemi çerçevesinde belirlenen mekânsal kararlar, raylı sistemin lastik tekerlekli toplu taşıma ile besleneceği alanlar, karayolu, öneri raylı sistem hatları, proje bölgesel demiryolu, hızray ve öneri deniz yolu hattıdır. Hareketlilik Merkezleri Planlaması eylemi kapsamında, hareketlilik merkezleri oluşturulmuştur. Düşük emisyon alanı, Ulaşım-da Talep Yönetimi eylemi ile ilişkili bir karar iken; aktif hareketlilik ile ilgili öncelikli müdahale alanı, Aktif Hareketliliğin Teşvik Edildiği, Güvenli Sokak Ağı eylemi kapsamındadır. Son olarak Erişilebilir İstanbul Stratejik Eylem Çerçevesi kapsamındaki Çevresel Sürdürülebilirliği Yüksek Ulaşım Sistemi eylemi, düşük emisyon alanı kararını içermektedir. Sürdürülebilir Yük Hareketliliği Stratejik Eylem Çerçevesinde ise Afet Lojistik Ana Planı eylemi kapsamında afet lojistik merkezi, İstanbul Lojistik Merkezleri Sistemi kapsamında lojistik merkez, Lojistik Bağlantıların Güçlendirilmesi eylemi kapsamında ise ulusal ve uluslararası yük ağı gösterimleri yer almaktadır.

Şekil 20. Erişilebilir İstanbul ve Sürdürülebilir Yük Hareketliliği Eylem Çerçevesi Mekânsal Şeması

Tablo 20. Stratejik Eylem Çerçevesi 18: Erişilebilir İstanbul

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★ Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa ↔ Orta ↔↔ Uzun		
Entegre Toplu Taşıma Sistemi ★ ↔	Kompakt ve çok merkezli gelişmeyi destekleyen bir ulaşım sistemi oluşturmak amacıyla kent merkezinde, çeperde ve kırsalda yer alan yerleşimlerin kendi içerisindeki ve birbirleri arasındaki ulaşım bağlantılarının güçlendirileceği toplu taşıma organizasyonu tanımlanacaktır. Bu kapsamda: - Raylı sistem ağı, öngörülen makroform sınırları içerisinde genişletilecek; planlı ve yapımı devam eden raylı sistem projeleri öncelikli olarak tamamlanacak; - Yürüme mesafesinde raylı sistem erişimi olmayan yerleşim alanları, lastik tekerlekli toplu taşıma araçları ile raylı sisteme entegre olacak; ara toplu taşıma araçları gibi lastik tekerlekli toplu taşıma araçları ile bisiklet ve skuter gibi paylaşımlı aktif hareketlilik araçları, raylı sistemleri besleyecek şekilde optimize edilecek; - Farklı ihtiyaçlar ve talepler için deniz yolu ulaşımına yönelik rotalar ve seyir düzenlemeleri gerçekleştirilecek; - Deniz taksiler yaygınlaştırılacak ve bu araçların, paylaşımlı olarak kullanılmasına yönelik düzenlemeler hayata geçirilecektir.	T2A1H1 T2A1H2 T2A1H3
Hareketlilik Merkezleri Planlaması ★ →	Farklı ulaşım türlerinin entegre edilmesi ve yolculara aktarma kolaylığının sağlanması amacıyla, başta raylı sistem istasyonları ve iskeleler çevresinde olmak üzere hareketlilik merkezleri hayata geçirilecektir. Bu doğrultuda: - Hareketlilik merkezleri, kent bütününde havalimanı ve otogar gibi kente ana varış noktalarından semt/mahalle ölçeğine kadar farklı ölçeklerde ve kademelerde planlanacak; - Hareketlilik merkezlerinde, planlandığı alan ve ölçek göz önünde bulundurularak, değişen ihtiyaçlara yönelik farklı fonksiyonlara, aktivitelere ve faaliyetlere yer verilecek; - Öncelikli olarak, mevcutta aktarmaların yoğun olduğu Yenikapı, Sirkeci, Kadıköy Rıhtım gibi alanların hareketlilik merkezleri olarak faaliyetlerini sürdürmeleri için uygulamaya yönelik düzenlemeler gerçekleştirilecektir.	T2A1H1

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa ↔ Orta ↔ Uzun		
Ulaşımında Talep Yönetimi ★ ↔	Toplu taşıma kullanımını teşvik edecek şekilde, kentlilerin özel araç yerine sürdürülebilir ulaşım türlerini kullanmaya yönlendirilmesi çerçevesinde:	
	- İstanbul genelinde otopark arzının yönetilmesi için "İstanbul Otopark Alanları Planlaması ve Uygulama Stratejilerinin Geliştirilmesi" çalışmasına paralel olarak bölgelemeler hayata geçirilecek; - Otopark düzenlemelerinin bütüncül bir yaklaşımla ele alınması ile otopark yönetimi, süre ve ücret politikaları, semt kurgusuna uygun olarak ve otoparkların bulunduğu bölgelerde yaşayan nüfus göz önünde bulundurularak düzenlenecek; - Kentsel mekânların geri kazanılması için yol kenarı otopark kapasitesi azaltılacak;	
	- Park Et-Devam Et otoparkları, kentin çeperleri başta olmak üzere tüm toplu taşıma türlerini kapsayacak şekilde yaygınlaştırılacak ve fiyatlandırma politikalarına yönelik kapsamı genişletilecek; - Teknolojik ve akıllı ödeme sistemleri geliştirilecek;	T2A4H4
	- Kent merkezinde insan hareketliliğinin yoğun olduğu bölgelerde, Düşük Salım Alanları (DSA), trafik tıkanıklığı fiyatlandırması, yol kapasite kısıtlamaları, birden fazla araca sahip olanlardan ek vergi gibi uygulamalar hayata geçirilecek - Araç ve yolculuk paylaşım sistemleri zenginleştirilecek; - İstanbul'un taksi kullanımına yönelik düzenlemeler uygulamaya konulacaktır. Taleplerin ve şikâyetlerin ulaşım talep yönetimi kapsamında değerlendirilebilmesi için yayaların, yaya alanlarında karşılaştığı fiziksel sorunları anlık olarak işaretleyebilecekleri uygulamalar geliştirilerek verilerin mekânsallaştırılması sağlanacaktır.	

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa ↔ Orta ↔ Uzun		
Trafikte Güvenliğin Sağlanması ★ →	İstanbulluların yaya ve bisikletli yolculuklarında kendilerini güvende hissetmeleri sağlanacaktır. Ulaşımın ve yolculukların emniyetini artırmak, trafik kazalarından kaynaklanan maddi ve manevi kayıpların önüne geçmek amacıyla İstanbul yol ağının tamamında, insan hareketliliğinin yoğun görüldüğü yerleşim alanları başta olmak üzere: - Yol güvenliğinin sağlanmasına yönelik, periyodik olarak kaza sıcak nokta analizleri gerçekleştirilecek; - Kaza sıcak nokta analizlerine bağlı olarak yol ve kavşak iyileştirmeleri yapılacak; - Kent içi yol ağında yol sınıflandırması yapılarak yol ağının çevresindeki arazi kullanımları ve yol altyapısının niteliği de göz önünde bulundurularak güvenli hız sınırları belirlenecek; - Kent içi yollarda güvenli hız yönetimi uygulamaları (EDS sistemleri, şerit daraltma, yol yüzey malzemesi değişiklikleri vb.) kent bütününde hayata geçirilecek; - Güvenli okul bölgeleri, çocuk dostu sokaklar, yaya bölgeleri gibi uygulamalar yaygınlaştırılacak; - Yol güvenliği konusunda eğitim-farkındalık çalışmaları gerçekleştirilecek; farklı kurumlar arası iş birliği sağlanacak; bağımsız izleme-denetleme mekanizmaları hayata geçirilecektir.	T2A3H1 T2A3H2 T2A3H3
	İstanbul'da oluşturulması planlanan semt kurgusunu destekleyecek ve besleyecek şekilde, yayalara ve bisikletlilere öncelik tanıyan bir ulaşım altyapısı oluşturulacaktır. Bu kapsamda: - Yürümeyi ve bisiklete binmeyi teşvik edecek ve güvenilir kılacak mekânsal organizasyon yapılacak; konut alanları çevresinde toplu taşıma, sağlık, eğitim, alışveriş, rekreasyon ve spor gibi temel kentsel fonksiyonların dengeli dağılmasını sağlayacak karma arazi kullanım planlamaları oluşturulacak; bu uygulamalar, "Kamusal Açık Mekânlar ve Yeşil Alanlar için Tasarım ve Uygulama Rehberi" doğrultusunda hayata geçirilecek, - Tarihi alanlarda ulaşım altyapısı ve sirkülasyonu, yaya ve bisiklet altyapısı ile güçlendirilecek; - Evrensel tasarım ilkeleri doğrultusunda dezavantajlı grupları kapsayacak bütüncül sokak tasarımları hayata geçirilecektir.⁴⁹ Bisiklet kullanımının artırılması ve bisikletin bir ulaşım aracı olarak tercih edilmesi kapsamında: - Bisiklet yolları artırılacak ve bu yolların güvenliği sağlanacak; - Bisiklet otoparkları oluşturulacak;	T2A2H1 T2A2H2 T2A2H3

⁴⁹ "Herkes İçin Adil Ulaşım" Stratejik Eylem Çerçevesi içinde bulunan "Yaya Ulaşım Olanaklarının İyileştirilmesi" eylemiyle eş güdüm sağlanacaktır.

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa ↔ Orta ↔ Uzun		
Aktif Hareketliliğin Teşvik Edildiği, Güvenli Sokak Ağı □ ↔	- Bisiklet inisiyatiflerinin sayısının artırılması teşvik edilecek; - Bisikletin bir ulaşım aracı olarak görülmesi için iletişim kampanyaları düzenlenecektir.	T2A2H1 T2A2H2 T2A2H3
Çevresel Sürdürülebilirliği Yüksek Ulaşım Sistemi ★ ↔	Çevresel olarak sürdürülebilir bir ulaşım sistemi ve düşük karbona geçiş hedefleri doğrultusunda, - Toplu taşıma araçları karbonsuz araçlara dönüştürülecek; - Bireysel araç kullanımında insanların çevre dostu araç teknolojilerine yönlendirilmesine yönelik politikalar ve teşvikler hayata geçirilecek; - Çevre dostu araç kullanımını destekleyecek bir politika olarak kent merkezi ve tarihi alanlar öncelikli olmak üzere DSA ve trafik sıkışıklığı fiyatlandırması gibi düzenlemeler uygulanacak; - DSA uygulaması uzun vadede, İstanbul'un semtlerinde de belirli tanımlamalar çerçevesinde (daha küçük alanlar, sokak ölçeği, semt sakinlerine yönelik düzenlemeler gibi) hayata geçirilecek; kentsel yaşam çevrelerinde sağlıklı ve insan öncelikli alanlar oluşturulacaktır.	T2A2H1 T2A2H3 T2A2H4
Ulaşımında Bütünleşik ve Kullanıcı Dostu Dijital Uygulamalar ★ ↔	İstanbullular ve ziyaretçiler için toplu taşıma, yürüme ve bisiklet gibi sürdürülebilir ulaşım türlerinin kullanımını teşvik etmek amacıyla yeni uygulamalar geliştirilecek; bu doğrultuda otomobil bağımlılığı, karbon salımı, hava ve gürültü kirliliği ile trafik kazaları gibi olumsuz etkiler azaltılacaktır. Bu kapsamda: - İstanbul'daki ulaşım sistemine yönelik farklı uygulamalarda yer alan hizmetlerin bütünleştirilmesine yönelik, İstanbulluları sürdürülebilir ulaşım türlerini kullanmaya teşvik edecek önerilerin ve uyarıların yer aldığı; kullanıcılara İstanbul'u keşfetme ve öğrenme olanağı da sağlayacak; tüm ulaşım türlerini kapsayan bütünleşik ve kullanıcı dostu bir mobil uygulama hayata geçirilecek; - Mobil uygulama kapsamında, ulaşım ile ilgili gerekli tüm işlemler kullanıcılar tarafından yapılabilecek; aynı zamanda ulaşım sistemlerinde emniyetin ve güvenliğin sağlanması için kullanıcılar, deneyimlerini harita üzerinden lokasyon belirterek aktarabilecek; - Ayrıca, İstanbul'u ziyaret edenler ve kişisel mobil uygulama imkânı bulunmayan bireyler göz önünde bulundurularak; yolculuk planlaması için toplu taşıma duraklarında ve kentin kalabalık bölgelerinde, "Yürübe İstanbul Uygulaması" ile bütünleşik, kullanıcı dostu bilgilendirici kiosklar eklenecektir.	T2A1H5 T2A1H6 T2A1H8

Stratejik Eylem Çerçevesi 19: Güçlü, Nitelikli ve Sürdürülebilir Konut Alanları

Temel insani haklardan biri olan, gelir düzeyine veya ekonomik kaynaklara erişim düzeyine bakılmaksızın, herkes için güvence altına alınması gereken barınma hakkının sağlanması, kaliteli bir yaşam için elzemdir. Kaliteli bir yaşamın sağlanması adına, kentsel yapılı çevre içinde düşünüldüğünde konut alanları, olası afet risklerine ve akut şoklara karşı dayanıklı, eğitim, sağlık, kültür, alt-yapı, yeşil alanlar ve ulaşım hizmetleri gibi kentsel hizmetlere erişilebilirliğin kolay olduğu, kamusal açık mekân ve yeşil alanlarla beslenen bir yapıda olmalıdır. Bu bağlamda, konut alanlarına yönelik geliştirilen “Güçlü, Nitelikli ve Sürdürülebilir Konut Alanları” stratejik eylem çerçevesi, konut üretiminin fiziksel boyutuna yönelik düzenlemeler, bina kimlik uygulamaları ve dijital envanter üretimi, afetlere karşı dayanıklılık, sağlıklı kentsel yapılı çevreye uygun evrensel tasarım ilkeleriyle uyum, konutlarda ekolojik alt ve üst yapı uygulamaları ile konut alanlarının kentsel yapılı çevreyle ilişkisinin kurgulanması konularını kapsamaktadır.

Bu stratejik eylem çerçevesinde, konut alanlarının makroform içerisinde mekânsal boyutuna işaret eden eylemlere yer verilirken; **Toplumsal Refah ve Adalet Meydan Okuma Alanı**nda yer alan “Erişilebilir, Yaşanabilir, Kapsayıcı Barınma” Stratejik Eylem Çerçevesinde barınmanın insani temel bir hak olduğu vurgusuyla, var olan barınma krizinin çözümüne yönelik kapsayıcı eylemlere

yer verilmiştir. Her iki stratejik eylem çerçevesinde ele alınan konularda kapsayıcı bir rolü olması sebebiyle Konut Ofisinin Kurulması eylemi, söz konusu stratejik eylem çerçevelerinin ikisinde de tekrar etmektedir. **Konut Ofisi**, İstanbul'daki konut krizini çözmek üzere bütüncül, veriye dayalı, konuta erişimi sınırlı olan kesimleri önceleyen bir konut politikası ortaya konulması için İBB bünyesinde kurulacak birimdir. Bu birime, kiralık konut sistemi, kooperatifçilik, ortak mülkiyet gibi farklı konut sistemleri geliştirmek ve kentsel dönüşüm ile yenileme konularında finansman modelleri geliştirmek gibi görevler tanımlanmıştır.

“Güçlü, Nitelikli ve Sürdürülebilir Konut Alanları” Stratejik Eylem Çerçevesinde yer alan “Konut Alanlarında Niteliksel Yoğunlaşma” eylemiyle, kentsel yapılı çevrede yeşil alan sistemleri ve yoğunluk açısından dengeli bir makroformun yaratılabilmesi; depremsellik açısından riskli olan ve yoğunluğu azaltılması gereken konut alanlarına yönelik kararların alınabilmesi için çeşitli eylem adımları tanımlanmıştır. “Sürdürülebilir Konut Standartları Rehberi” eylemi ile, konut alanlarının evrensel tasarım ilkelerine uyumlu tasarlanması, inşa edilmesinin, yenilenmesinin ve güçlendirilmesinin garanti altına alınması ve konut alanlarını ekolojik bir bakış açısıyla ele alarak, iklim dostu ve enerji optimizasyonu sağlanmış konut alanlarının üretilmesi konusundaki eylem adımlarına işaret edilmektedir.

“Dijital Konut Envanteri” eyleminde ise “Afet ve Krizlere Dayanıklı İstanbul” Stratejik Eylem Çerçevesinde tanımlanan “Afet Riskleri Dijital Altyapı Sistemi”nin oluşturulması kapsamındaki adımlardan biri olarak konut alanlarının dijital ikizinin oluşturulmasına ve konut envanterinin bu projenin bir parçası olarak ele alınmasına ilişkin kararlar yer almaktadır.

“Güçlü, Nitelikli ve Sürdürülebilir Konut Alanları” Stratejik Eylem Çerçevesi, konutların ekolojik sürdürülebilirliğe uyumlu olarak inşası, kentsel tasarım ilkeleri kapsamında kamusal açık alanlar ve yeşil alanlar ile uyumlu olması, doğal unsurların kentsel yapılı çevreye nüfuzunu kolaylaştırarak yaşanabilir konut alanlarının kurulabilmesi ve sağlıklı bir kentsel ekolojinin gelişimine olanak tanınması açısından **Çevre ve Ekoloji Meydan Okuma Alanıyla ilişkilidir. Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım Meydan Okuma Alanı** kapsamında, mevcut konut stokunu yenileme ve güçlendirme faaliyetleri ile bu stokun afetlere dayanıklı hâle gelmesi ve ulaşım, altyapı yükünün semt ölçeğinde dengeli dağılması açısından ilişki kurmaktadır.

Bu stratejik eylem çerçevesinin tamamlayıcısı, **Toplumsal Refah ve Adalet Meydan Okuma Alanı**ndaki “Erişilebilir, Yaşanabilir, Kapsayıcı Barınma” Stratejik Eylem Çerçevesidir. Konut üretimine ilişkin planların mekânsal organizasyonu kapsamında, semt ölçeğinde ele alındığında, söz konusu semtin sosyoekonomik statüsü, ekolojik ve topografik vb. özellikleri gözetilerek, sosyal ki-

ralık konut benzeri alternatifler geliştirilmesi bu anlamda önemlidir. “Güçlü, Nitelikli ve Sürdürülebilir Konut Alanları” Stratejik Eylem Çerçevesinin **Ekonomi ve Kalkınma Meydan Okuma Alanı** ile ilişkisine bakıldığında, mevcut konut stokunun yenileme ve/veya güçlendirmeye dayanıklı hâle getirilmesinde kapsayıcı alternatif finansman yöntemlerinin kullanılması ön plana çıkmaktadır.

Son olarak bu stratejik eylem çerçevesi, mevcut konut stokunu güçlendirme ve yenileme çalışmalarında topluluk merkezli karar alma süreçleri, kooperatif örgütlenmeleri ve yasal mevzuat değişiklikleri ile kurum içi yapılanmaya ilişkin **Konut Ofisi** önerisi üzerinden **Yönetişim ve Demokrasi Meydan Okuma Alanı** ile ilişki kurmaktadır.

Konut güçlendirme ve yenileme çalışmalarında özellikle kiracıların geçici barınma aşamasında yaşadıkları sorunlar; dönüşüm süreçleri sonrasında soylulaştırma riskiyle bölgenin demografik yapısının değişimi ve buna bağlı olarak, alt orta ve alt gelir gruplarının yeni mağduriyetlerle karşılaşmaları, stratejik eylem çerçevesinin taşıdığı en önemli risklerdir.

Tablo 21. Stratejik Eylem Çerçevesi 19: Güçlü, Nitelikli ve Sürdürülebilir Konut Alanları

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa → Orta → Uzun		
Konut Ofisinin Kurulması ⁷⁹ ★ →	Yerel yönetimin İstanbul'da bütüncül, veriye dayalı, konuta erişimi sınırlı olan kesimleri önceleyen bir konut politikası ortaya koyması ve farklı birimler, iştirakler ve paydaşlar ile koordinasyonu sağlamak üzere İBB bünyesinde Konut Ofisi kurulacaktır. Konut Ofisi'nin öncelikli olarak görev alacağı konular şu şekildedir: - Mekânsal planlara da kaynaklık edecek biçimde, İstanbul'da konut ihtiyacı, konut arzı, boş konut ve konut rezervi konularında veri toplamak ve analiz etmek; - Bu analizleri kullanarak, konuta erişimi sınırlı olan kesimleri önceleyen sosyal konut, sosyal kiralık konut modelleri geliştirmek; - Konut ve konut alanı tasarımlarına yönelik rehberler hazırlamak; - Adil bir konut piyasasının oluşturulmasına yönelik olarak kiralık konut sistemi, kooperatifçilik, ortak mülkiyet gibi farklı konut sistemleri geliştirmek; - Kentsel dönüşüm ve yenileme konusunda finansman modelleri geliştirmek; - İhtiyaç sahibi İstanbulluların konut üretimine ve kullanımına ilişkin kararlara katılımını sağlayacak katılım ve yönetim modelleri geliştirmek; - Kamu kurumları ve yerel yönetimler arasında koordinasyon sağlamaktır. Ayrıca ofis bünyesinde tarihi konutlar için özel bir birim kurulacak; tarihi konutların koruma durumunun ve konut kullanıcılarının yaşam koşullarının iyileştirilmesi sağlanacak; metruk konutların konut stokuna kazandırılması için destek mekanizmaları ve programlar geliştirilecektir.	T6A4H1 T6A4H6 T6A4H7

⁷⁹ Bu eylem, Toplumsal Refah ve Adalet Meydan Okuma Alanı altındaki "Erişilebilir, Yaşanabilir, Kapsayıcı Barınma" Stratejik Eylem Çerçevesinde ortak eylem olarak ele alınmakta ve uygulama adımları açıklanmaktadır.

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa → Orta → Uzun		
Konut Alanlarında Yoğunluğun Dengelenmesi ★ →	Kentsel yapılı çevrede doluluk/boşluk, yeşil alan sistemleri ve yoğunluk açısından dengeli bir makroformun yaratılabilmesi, depremsellik açısından riskli olan ve yoğunluğu azaltılması gereken bölgelere yönelik kararların alınabilmesi için konut alanlarına yönelik detaylı mekânsal analizler yapılacaktır. Bu analizler sonucunda: - Öncelikli olarak depremsellik, zemin etütleri ve çoklu afet risk tespitleri göz önünde bulundurularak; yoğunluğu azaltılacak konut bölgeleri belirlenecek ve yoğunluk azaltıcı dönüşüm modelleri geliştirilecek; - Afete karşı dayanıklılığı yüksek bölgelerde yoğunluk artışının gerçekleştirilmesine yönelik mekânsal planlar hazırlanacak; - Kentsel dönüşüm alanlarının kentsel donatı standartlarına uygun, toplu ulaşım sistemine iyi entegre olmuş bölgeler hâline gelmesi sağlanacaktır.	T3A5H1
Sürdürülebilir Konut Standartları Rehberi ★ →	Yeni konut alanlarında ve mevcut konutların iyileştirilmesi/güçlendirilmesi süreçlerinde kullanılmak üzere evrensel tasarım ilkelerini temel alan Sürdürülebilir Konut Standartları Rehberi oluşturulacaktır. İstanbul'a özgü, iklim ve mekânsal farklılıkları da gözетerek yeşil çözümleri odağına alacak olan bu rehberde, İstanbul'un 2050 vizyonuna yönelik sürdürülebilirlik ilkelerinin ve tasarım standartlarının belirlenmesine ve uygulanmasına yönelik olarak: - Yeni yapılaşma, gelişme konut alanları ve kentsel dönüşüm uygulamaları, bu rehber doğrultusunda gerçekleştirilecek; katılımcı tasarım süreçleri yürütülecek; yeni yapılaşma alanlarında yapı ve ada ölçeğinde çeşitlilik içeren projeler geliştirilecek; - Konut alanları yenilenirken enerji optimizasyonu gözetilecek; rüzgâr ve güneş enerjisi gibi yenilenebilir enerji üretimi yapılabilen uygulamalar yaygınlaştırılacak; - Konutlarda kentsel ısı adası etkisini azaltacak yapı malzemelelerinin kullanılması, yağmur suyunun ve gri suyun depolanarak yeniden kullanılması sağlanacak; karbon ayak izinin azaltılmasını ve atıkların kaynağında ayrıştırılmasını sağlayan uygulamalar hayata geçirilecek; - Yeni inşa edilen konutların düşük karbon ayak izi üretecek şekilde yapımı sağlanacak; enerji verimliliği ve yenilenebilir enerji uygulamaları değerlendirilecek; ilgili mevzuat düzenlenecek; - Konut alanları altyapısının, yenilenebilir enerji üretim kooperatifleri eliyle konutlardaki enerji kullanımının ortaklaştırılmasına yönelik tasarlanması için ilkeler geliştirilecektir.	T6A4H7

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★ Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa ↔ Orta ↔ Uzun		
Sürdürülebilir Konut Standartları Rehberi ★ →	Tasarım kriterlerinde ön plana alınacak ilkeler ise şöyledir: - Her birey için eşit derecede kullanılabilir ve erişilebilir; - Farklılaşan ihtiyaçları karşılayacak olanaklar sağlayan; - Kolaylıkla anlaşılabilir ve algılanabilir, karmaşıklıktan uzak olan; - Kaza ve kötü kullanımlar sonucunda tehlike yaratmayacak biçimde, etkin ve rahatlıkla kullanılabilir; - Konut alanlarında yaşayan bireylerin sosyalleşebileceği ve dayanışma ilişkilerini geliştirebileceği ortak açık mekânlar ile balkon ve teras gibi açık bölümlerin yer aldığı konut birimleri tasarlanacak; - İstanbul'a özgü mimari özellikler korunacak ve yeni geliştirilen tasarımlarda, bu özelliklerin kullanılması gözetilecektir.	T6A4H7
Dijital Konut Envanteri ★ →	Dijital konut envanteri, "Afet Riskleri Dijital Altyapı Sistemi" eylemi kapsamında önerilen İstanbul Dijital İkizi projesinin bir alt çalışma alanı olarak, konut yapılarının ve konut veri sisteminin dijital ikizlerinin çıkarılmasına ilişkin projelerle desteklenecektir.⁷¹ Dijital Konut Envanteri eylemi kapsamında: - E-devlet şifresi veya bina karekodu ile girilebilen, binanın zemin etüdü, yapı denetim raporu, belediyeye verilen projesi gibi bilgileri içeren ve şeffaf olarak erişilebilen bina künyeleri çıkartılacak; kamunun erişebildiği dijital bir konut envanteri oluşturulacak; - Arsa arazi fiyatları, kira ve satış fiyatları gibi konuta ilişkin kapsamlı veri altyapısı geliştirilecek; bu verilerin düzenli bir biçimde tutulması sağlanacak; tavsiye edilen kira bedelleri düzenli aralıklarla yayınlanacaktır.	T3A1H1 T3A1H4

⁷¹ Söz konusu eylem adımı, Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım Meydan Okuma Alanı altında bulunan "Afet ve Krizlere Dayanıklı İstanbul" Stratejik Eylem Çerçevesi içerisindeki "Afet Riskleri Dijital Altyapı Sistemi" ve "Doğal ve Kültürel Mirasın Afetlere Karşı Dayanıklılığının Artırılması" eylem adımlarında da ele alınmaktadır.

Stratejik Eylem Çerçevesi 20: Afet ve Krizlere Dayanıklı İstanbul

"Afet ve Krizlere Dayanıklı İstanbul" Stratejik Eylem Çerçevesi, kentsel mekânın riskler ve afetler karşısında dayanıklı hâle getirilmesi hedefine ulaşmak üzere kurgulanmıştır. Söz konusu eylem çerçevesi kapsamında, başta deprem riski olmak üzere heyelan, taşkın, tsunami gibi afet riskleri, ilk afeti takip eden ikincil afetlerin yanı sıra aşırı hava olayları, kuraklık, kentsel ısı adası gibi çeşitli iklim risklerini de afetin bir türü olarak değerlendirerek; kentsel mekânın dirençli kılınmasına yönelik çözüm önerileri geliştirilmiştir.

Bu eylem çerçevesi kapsamında kentin afetlere karşı dayanıklı hâle getirilmesi konusunda çalışan tüm kurumlar ve kurumların hazırladığı çeşitli planlar arasında koordinasyon ve eş güdümün sağlanması; iklim risklerinin de bir afet olarak değerlendirilmesi ve afet sonrasında oluşabilecek ekonomik kayıpların en aza indirilmesi için, **Bütünleşik Afet ve Kriz Etki Değerlendirme Eylem Planı** hazırlanması önerilmiştir.

"Afet Riskleri Dijital Altyapı Sistemi" stratejik eyleminde, afete karşı alınacak önlemler kapsamında kentin dijital ikizinin oluşturulmasına; afet konusunda yapılan araştırmalara, temel yapı bilgilerine ve yapıların standart ile sertifikasyonlarına ilişkin bilgilerin kamuya açık hâle getirilmesine yönelik öneriler geliştirilmiştir.

"Kamusal Mekânların Dayanıklı Hâle Getirilmesi" stratejik eyleminde, afet anında ve sonrasında kentteki kamusal mekânların toplanma, temel ihtiyaçların giderileceği ve acil sağlık hizmetlerinin verileceği mekânlar olarak kurgulanmasına yönelik öneriler tarif edilmektedir.

"Yapılarda Dayanıklılığın Sağlanması" stratejik eylem adımı, afet risklerine karşı yapı ölçeğinde önlemlere odaklanılarak; kentteki mevcut yapı stokunun yenilenmesine ve güçlendirilmesine yönelik atılacak adımlar detaylandırılmaktadır. Bu kapsamda ele alınan "Dayanıklı Kentsel Hizmetler" ile başta eğitim ve sağlık olmak üzere, tüm kentsel hizmetlerin sağlandığı yapıların depreme dayanıklı hâle getirilmesiyle deprem sonrasında verilecek hizmetlerin, kentsel yapılı çevre içindeki koordinasyonu üzerinde durulmaktadır. "Dayanıklı İş Yerleri" ise iş yerlerinin afete karşı güçlendirilmesine yönelik eylemleri kapsamaktadır.

"İstanbul Mirasının Afetlere Karşı Dayanıklılığının Artırılması" stratejik eylem adımı, Tarihi Yapılarda Deprem Riskleri Yönetimi Kılavuzu'nun güncellenmesini; İBB bünyesinde ilgili birimlerde afet sonrasında kültürel miras için acil müdahale ve koordinasyon gruplarının oluşturulması gibi, İstanbul'un kültür mirası yapılarının afetlere karşı dayanıklı hâle getirilmesi için yapılacakları tarif etmektedir.

Afet sonrasında farklı tehlikelere ve bütünleşik risklere maruz kalacak alanlardaki bireyler için, semt ilişkileri ve kurgusu dâhilinde geçici barınma alanlarının tasarlanması ve bu alanlara yönelik tasarım ve kullanım kriterleri "Afet Sonrası Geçici Barınma Alanlarının Mekânsal Organizasyonu" stratejik eyleminde yer almaktadır. "Afet Sonrası Temel Hizmetlerin Planlanması" stratejik eylem adımı ise afet sonrasında verilecek sağlık, gıda tedariki ve eğitim gibi temel hizmetlerin mekânsal koordinasyonuna yönelik kararlar tanımlanmıştır.

Afet ve Krizlere Dayanıklı İstanbul Stratejik Eylem Çerçevesi de diğer stratejik eylem çerçevelerinde olduğu gibi Vizyon Eylem Planı'ndaki farklı meydan okuma alanlarıyla ilişki hâlinindedir. **Yönetişim ve Demokrasi Meydan Okuma** Alanı açısından, afete ilişkin hazırlıkların farklı ölçeklerde ve farklı paydaşlarla birlikte hayata geçirilmesi ile merkez-yerel yönetim ilişkilerinin yetki, görev ve mali açılardan yerindenlik esasına uygun olarak reforme edilmesi önemlidir. Aşırı hava olayları, kuraklık, kentsel ısı adası gibi çeşitli iklim risklerinin afet olarak değerlendirilmesi ve kentsel yapılı çevrenin bu risklere karşı güçlendirilmesi, bu eylem planının **Çevre ve Ekoloji Meydan Okuma Alanı** ile olan ilişkisini tanımlamaktadır. "Afet Riskleri Dijital Altyapı Sistemi" stratejik eylem adımı, yer alan öneriler, aynı zamanda **Yönetişim ve Demokrasi ile Çevre ve Ekoloji Meydan Okuma Alanları**nda atılacak adımlarla ilişki hâlinindedir.

Stratejik eylem çerçevesinin **Toplumsal Refah ve Adalet Meydan Okuma Alanı** ile ilişkili olduğu konular, afet farkındalığının yaygınlaştırılması, afet hazırlıklarının efektif ve kapsayıcı hâle getirilmesi ile afet ve kriz anlarında toplumsal olarak daha kırılgan olan kesimlerin dayanıklı hâle getirilmesidir. Eylem çerçevesinin içinde bulunan iş yerlerinin dayanıklı hâle getirilmesi ve kentsel yapılı çevredeki olası ekonomik kayıpların en aza indirilmesine yönelik tanımlanan öneriler ile afetlerin ve krizlerin ekonomik kalkınma ve istihdam üzerindeki etkilerinin en aza indirilmesi, **Ekonomi ve Kalkınma Meydan Okuma Alanı**yla ilişkilidir.

Tablo 22. Stratejik Eylem Çerçevesi 20: Afet ve Krizlere Dayanıklı İstanbul

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa → Orta → Uzun		
Bütünleşik Afet ve Kriz Etki Değerlendirme Eylem Planı ★ →	İstanbul'un afet risklerinin tespit edildiği, mekânsal, ekonomik, toplumsal ve ekolojik etkileri içeren, bu konuda çalışan kurumların ve bu kurumlarca hazırlanan afet planlarının ve diğer çalışmaların koordinasyonunu sağlamak üzere, Bütünleşik Afet ve Kriz Etki Değerlendirme Eylem Planı hazırlanacaktır. Bu kapsamda: - Afetlerin ve krizlerin her alanda yaratacağı etkilerin ve risklerin tespitinin yapıldığı detaylı analizler gerçekleştirilecek; - Afet konusunda çalışan Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) ve AKOM (Afet Koordinasyon Merkezi) gibi farklı yetki düzeylerine sahip kurumlar tarafından düzenlenen planlar arasında eş güdüm sağlanacak; - Başta İstanbul Deprem Seferberlik ve Eylem Planı ve İstanbul İklim Değişikliği Eylem Planı olmak üzere İstanbul'da afet ve kriz yönetimine ilişkin hazırlanan tüm planların entegrasyonu sağlanacak; bu kapsamda ortak bir izleme mekanizması kurulacak; - Öncelikli olarak depremi, depremle bağlantılı heyelanı ve tsunamiyi kapsayan, iklim krizi sonucunda oluşan aşırı hava olaylarıyla ortaya çıkan heyelan, taşkın, kuraklık ve ısı adası etkisi gibi afetlerin etkileri değerlendirilecek; - Ekonomik krizler, savaş, kıtlık, salgın hastalıklar vb. ani şoklar karşısında olası ekonomik kayıp tahminlerine ilişkin olarak "Ekonomik Kırılganlık Simülasyonu" geliştirilecek; kent ölçeğinde ekonomik risk planlaması yapılacaktır; - İstanbul Deprem Seferberlik Eylem Planı ve İstanbul Lojistik Ana Planı çalışmalarıyla entegre yürütülecek şekilde Afet Lojistik Ana Planı çalışmalarına başlanacaktır; - Mikro bölgeleme çalışmaları bitirilecek ve her ölçekteki plan, bu çalışmaya göre revize edilecek; - Metropoliten ölçekteki afet yönetimine eş güdümlü olarak, semt ölçeği de göz önünde bulundurulacak; eylem planlarının semt ölçeğinde uygulamaya dönüşmesi sağlanacaktır. Eylem planı hazırlanırken, toplumsal dayanıklılık boyutu üzerine odaklanan Dayanıklı ve Yaşayan Semt Stratejik Eylem Çerçevesiyle afetlerle mücadeleye yönelik bir toplumsal katılım modeli ele alınacaktır. Bu kapsamda afet risklerini azaltmak ve hazırlıklı olmak amacı ile semt ölçeğinde Risk Azaltım Eylem Planı, Müdahale Eylem Planı ve Semt Lojistik Planları hazırlanacak ve Bütünleşik Afet ve Kriz Etki Değerlendirme Eylem Planı ile koordineli çalışılacaktır.⁷²	T1A4H1 T3A5H1

⁷² Bahsi geçen eylem planları belgenin Toplumsal Refah ve Adalet Meydan Okuma Alanı içinde yer alan "Dayanıklı ve Yaşayan Semt" ile Yönetişim ve Demokrasi Meydan Okuma Alanı içinde geliştirilen "Dayanıklı Semt Yönetişim Modeli" stratejik eylem çerçeveleri bağlamında kurulacaktır; Dayanıklı Semt Birimleri tarafından semt ölçeğinde katılımcı yöntemlerle hazırlanacaktır.

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa → Orta → Uzun		
Afet Riskleri Dijital Altyapı Sistemi ★ →	Afet risklerinin tespit edilmesi ve kamuoyu ile paylaşılmasına yönelik olarak dijital araçlar, mobil uygulamalar ve kullanıcı dostu arayüzler ile: İstanbul Dijital İkizi Projesi kapsamında, kentin dijital ikizi oluşturulacaktır.⁷³ Bu proje dâhilinde, İstanbul'daki tüm yapıların dijital ikizleri oluşturularak, yapılarda afet güvenliğine ilişkin ruhsat, yapı kullanma izni, yapı denetim sonuçları, yapı denetim firması bilgileri, proje müellifi gibi temel bilgiler ile yapı standartları ve sertifikasyonları kamuya açık hâle getirilecek; bu projenin "Dijital Konut Envanteri" projesiyle entegrasyonu sağlanacak; - Başta deprem olmak üzere, tsunami, heyelan, kuraklık ve ısı adası etkilerine ilişkin yapılan araştırmaların sonuçları, toplumun geneli için anlaşılır ve erişilebilir şekilde paylaşılacaktır.⁷⁴	T3A5H2
Kamusal Mekânların Dayanıklı Hâle Getirilmesi ⁷⁵ ★ →	Afet sırasında insanların bir araya geleceği ve afet sonrasında arama kurtarma çalışmalarının koordine edileceği ve temel hizmetlerin sağlanacağı alanlar olması sebebi ile kamusal mekânların dayanıklılığı, kentsel çevrenin dayanıklı hâle getirilmesi açısından öne çıkmaktadır. Bu bağlamda: - Kamusal mekânlar, beklenen İstanbul depreminde toplanma alanı ve temel ihtiyaçların karşılanabileceği yerler olarak kurgulanacaktır. Meydan, park alanı, otopark gibi alanlarda, afet sonrasında ihtiyaç duyulacak altyapıların hazır hâle getirilmesi için gerekli çalışmalar yapılacaktır;⁷⁶ - Afet anlarında spor tesisleri, meydan ve metro istasyonu gibi kamusal ve kolay erişilen alanlarda su, gıda, enerji vb. ihtiyaçların depolanması için gerekli altyapı sağlanacaktır.	T3A5H1 T4A1H4

⁷³ İstanbul Dijital İkizi projesi, Kentsel Yapılı Çevre Meydan Okuma Alanındaki "Güçlü, Nitelikli ve Sürdürülebilir Konut Alanları" Stratejik Eylem Çerçevesi içerisinde bulunan "Dijital Konut Envanteri" eyleminde de yer almaktadır.

⁷⁴ Bu proje içinde yer alan riskler kapsamında toplumun bilgilendirilmesi konusu, Çevre ve Ekoloji Meydan Okuma Alanı ve İklim Uyumlu İstanbul eylem çerçevesinde İklim Riskleri Erken Uyarı ve Bilgilendirme Sistemi alt eylemi kapsamında da ele alınmıştır.

⁷⁵ Kamusal Mekânların Dayanıklı Hâle Getirilmesi" eylemi, Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım Meydan Okuma Alanında yer alan "Kamusal Mekânların Afetlere Karşı Dayanıklılığının Artırılması" stratejik eylemini desteklemektedir.

⁷⁶ Söz konusu eylem adımı, Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım Meydan Okuma Alanı, Güçlü, Nitelikli ve Sürdürülebilir Konut Alanları Stratejik Eylem Çerçevesi içerisinde "Dijital Konut Envanteri" eyleminde de ele alınmaktadır.

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★ Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa → Orta → Uzun		
Yapılarda Dayanıklılığın Sağlanması ★ →	İstanbul'da farklı ihtiyaçları karşılayan ve farklı fonksiyonlar için kullanılan tüm yapıların afetlere karşı dayanıklılığının artırılması sağlanacaktır. Bu doğrultuda: - Yapıların, başta deprem olmak üzere tüm afetlere karşı sağlamlaştırılması/güçlendirilmesi sağlanacak; yapı güçlendirme konusunda var olan mevzuat geliştirilecek ve yapısını güçlendirmek isteyenlere yönelik kredi olanakları artırılacak; - Yenileme/kentsel dönüşüm alanları için önceliklendirme çalışması sonuçlarına göre alan bazlı yenileme çalışmalarının etaplandırılması yapılacaktır; yapı ve alan bazlı yenileme süreçleri hızlandırılacaktır; - Yapı kayıt belgesi almış yapılar da dâhil olmak üzere, İstanbul'daki tüm yapıların bütünsel afet riski açısından değerlendirilmesi zorunlu kılınacak; tespit çalışmaları afet riskinin boyutuna göre etaplandırılacaktır; "Bütünsel Afet ve Kriz Etki Değerlendirme Eylem Planı" ile eş güdümlü yürütülecek bu eylem ile yenileme ve güçlendirme seçenekleri değerlendirilecek; - İstanbul'da bütünsel afet riski taşıyan alanlarda faaliyet gösterecek yapı üreticilerine yönelik, belirlenecek kriterlere göre karne uygulaması getirilecek; yapı inşaatında çalışan tüm çalışanlara yönelik temel eğitim ve yeterlilik belgesi uygulaması başlatılacaktır; - Yaşamaya elverişli ve güvenli boş konutların yenileme/kentsel dönüşüm süreçlerinde, geçici süreyle barınma ihtiyacının karşılanması için kullanılmasına ilişkin bir sistem kurulacaktır; teşvik ve vergi mekanizmaları oluşturulacaktır;⁷⁷ - Yenileme/kentsel dönüşüm ve güçlendirme faaliyetlerinde kapsayıcı alternatif finansman modeli geliştirilecektir. Bu kapsamda, sosyal kiralık konutlar, sosyal konutlar, boş konutlar aktif konutlara dönüştürülecek ve kentsel dönüşüm süreçleri bütünlüklü şekilde değerlendirilecek ve "Dayanıklı Kent, Dayanıklı Konut Fonu" kurulacaktır;⁷⁸	T3A5H1 T4A1H4

⁷⁷ Söz konusu eylem adımı, Toplumsal Refah ve Adalet Meydan Okuma Alanı, "Erişilebilir, Yaşanabilir, Kapsayıcı Barınma" Stratejik Eylem Çerçevesi altındaki "Boş Konutların İşlevlendirilmesi" stratejik eyleminde de ele alınmaktadır.

⁷⁸ Söz konusu eylem adımı, Toplumsal Refah ve Adalet Meydan Okuma Alanı, "Erişilebilir, Yaşanabilir, Kapsayıcı Barınma" Stratejik Eylem Çerçevesi altındaki "Kapsayıcı ve Alternatif Finansman Modelleri" stratejik eyleminde de ele alınmaktadır.

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★ Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa → Orta → Uzun		
Yapılarda Dayanıklılığın Sağlanması ★ →	- Yerel ve merkezi yönetimlerin garantörlük, kolaylaştırıcılık ve denetim gibi işlevlerinin netleştirilmesi ile kentsel dönüşüm alanlarında yaşayanlar başta olmak üzere, sürecin paydaşlarını bilgilendirme ve içermeye ilişkin katılımcı bir model kurgulanacak; - İstanbul'da kentsel hizmetlerin sağlandığı tüm yapılar, özellikle de sağlık ve eğitim kuruluşları, kamu ve özel ayrımı olmaksızın depremsellik açısından değerlendirilecek ve bu yapılara ilişkin yenileme/güçlendirme çalışmaları yapılacaktır; - Kentsel hizmet yapılarının, afet anında ve sonrasında hangi fonksiyonlar için kullanılacağı, afet sonrası ortaya çıkacak kentsel hizmet ihtiyaçlarına göre belirlenecek; bu fonksiyonlara göre afet öncesi hazırlıklar tamamlanacaktır; - Çalışma alanlarının ve iş yerlerinin güçlendirilmesi kapsamında, büyük iş yerlerine ve sanayi alanlarına yönelik risk tespiti zorunluluğu getirilecektir. Yoğun istihdamın olduğu iş yerleri önceliklendirilerek yapılar güvenli hâle getirilecektir.	T3A5H1 T4A1H4
İstanbul Mirasının Afetlere Karşı Dayanıklılığının Artırılması ★ →	İstanbul Mirasının afetlere karşı dayanıklılığı, başta deprem olmak üzere bütünsel bir dayanıklılık yaklaşımı ve iklim krizi odaklı risklere karşı dayanıklılık olmak üzere iki odakta kurgulanmıştır. Afetlere karşı bütünsel dayanıklılık yaklaşımı kapsamında: - İstanbul'un deprem riski yüksek alanlarından biri olan Tarihi Yarımada, bu eylemin öncelikli uygulama alanı olarak ele alınacaktır; - Risk envanteri ve modellemeleri hazırlanacaktır; tarihi yapıların zemin, depremsellik ve diğer afetler bakımından riskleri tespit edilecek; İstanbul Dijital İkizi projesi kapsamında tarihi yapıların dijital ikizleri ve rölöve çalışmaları tamamlanacaktır;⁷⁹ - Tarihi Yapılarda Deprem Riskleri Yönetimi Kılavuzu'nun bilimsel gelişmeler doğrultusunda periyodik olarak güncellenmesi ve kılavuzun uygulanmasına yönelik eğitim programlarıyla kapasite geliştirilmesi sağlanacaktır; kılavuzun uygulanması yasal düzenlemeler ile güvence altına alınacaktır; - İBB Koruma Uygulama ve Denetim Büroları (KUDEB) bünyesinde bölgesel ölçekte ve semt ölçeğinde tarihi yapı denetim birimleri ile afet riskleri üzerinden periyodik teknik izleme ve denetim sağlanacaktır; önleyici koruma tedbirleri alınacaktır;⁸⁰	T1A3H3 T4A4H1

⁷⁹ İstanbul Dijital İkizi projesi, Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım Meydan Okuma Alanı, Güçlü, "Nitelikli ve Sürdürülebilir Konut Alanları" eylem çerçevesi içerisinde "Dijital Konut Envanteri" eyleminde de ele alınmaktadır.

⁸⁰ Bu birimler; Toplumsal Refah ve Adalet Meydan Okuma Alanı, İstanbulluların Kültürel Miras Hakkı eylem çerçevesine göre kurulması planlanan Kültürel Miras Hizmet İstasyonları ve KUDEB'ler üzerinden çalışmalarını yürütecektir.

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa → Orta → Uzun		
İstanbul Mirasının Afetlere Karşı Dayanıklılığının Artırılması ★ →	- İBB bünyesinde ilgili birimlerde afet sonrasında kültürel miras için acil müdahale ve koordinasyon grupları oluşturularak Kültürel Miras İlk Yardım Ekibi kurulacak; - İBB Kültürel Miras İlk Yardım Ekipleri ve kültür varlığı yapı kullanıcı kurumlarında afet öncesi, sırası ve sonrası müdahaleye yönelik kurumsal kapasite geliştirilecek; periyodik olarak eğitimler ve tatbikatlar düzenlenecek; - Özel mülkiyetteki tarihi yapıların afetlere dayanıklılığını sağlamak için, özel finans modelleri ve destek paketleri hayata geçirilecektir. İklim krizi odaklı olarak ise kültürel ve doğal mirasın iklim krizine dayanıklılığının artırılması ve iklim krizine karşı kültürel ve doğal mirasın rolünün güçlendirilmesine odaklanılmaktadır.⁸¹ Bu kapsamda: - Kültürel ve doğal miras risk envanteri ve modellemelerinde iklim hassasiyeti değerlendirmelerine yer verilecek, iklim risklerine karşı kırılganlık haritasına dâhil edilecek, bu veriler ile uyum ve müdahale planlamalarına kültürel ve doğal miras dâhil edilecektir. - Tarihi kentsel çevre, iklim riskleri bağlamında değerlendirilecek; bu alanlarda DSA uygulamaları gerçekleştirilecek, kültürel miras destinasyonlarında düşük karbon uygulamaları hayata geçirilecektir. - Kültür varlığı yapılarada koruma ilkelerine uygun enerji verimliliği uygulamaları ve yenilenebilir enerji kullanımı üzerine çalışmalar gerçekleştirilecektir. Tarihi binalardaki gömülü enerjinin korunması ve yeniden değerlendirilmesi sağlanacak; - Kültürel ve doğal mirasın iklim uyumu bağlamında taşıdığı bilgi, öğreti ve tecrübelerden iklim kriziyle mücadelede yararlanılması amacıyla eğitim ve araştırma faaliyetleri düzenlenecek; iklim krizine karşı somut olmayan mirasın rolü ve dayanıklılığı güçlendirilecek; - Geleneksel bilgi ve öğretiler doğrultusunda kentin tarımsal miras sistemleri korunacak; agroekoloji yaklaşımıyla iklim krizine karşı tarımsal mirasın rolü güçlendirilecektir.⁸²	T1A3H3 T4A4H1

⁸¹ Söz konusu eylemler, Çevre ve Ekoloji Meydan Okuma Alanı, "İklimle Uyumlu İstanbul" Stratejik Eylem Çerçevesi "İklim Krizi Kaynaklı Risk ve Afetlere Dayanıklı Kültürel Miras" eylemleri ile ortak eylemlerdir.

⁸² Söz konusu eylem "Kapsayıcı, Erişilebilir ve Dayanıklı Kamusal Açık Mekânlar ve Yeşil Alanlar" Stratejik Eylem Çerçevesindeki "İstanbul'un Köklü ve Yenilikçi Kamusal Mekânları ve Yeşil Alanları Programı" eylemi ile eş güdüm içerisinde geliştirilecektir.

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa → Orta → Uzun		
Afet Sonrası Geçici Barınma Alanlarının Mekânsal Organizasyonu ★ →	Farklı afetler, bütünsel riskler, akut şoklar ve bunlara bağlı kitle-sel göç durumlarında kullanılmak üzere, semt ilişkileri ve kurgusu dâhilinde geçici barınma alanları belirlenecektir. Bu kapsamda afet sonrası geçici barınma alanları için zamansal ve mekânsal organizasyon birlikte ele alınarak: - Afet sonrası geçici barınma alanlarının mekânsal organizasyonu için afet öncesinde hazırlıklar yapılacak; geçici barınma alanlarının mekânsal planlaması acil barınma (2-3 ay), zorunlu ikamet (1-1,5 yıl), uzun süreli ikamet (1-5 yıl) ve geçiş dönemi (5+ yıl) şeklinde belirlenmiş bir zaman periyodu çerçevesinde hazırlanacak ve belirlenen alanlarda oluşturulacak mekânların altyapı çalışmalarının tamamlanması sağlanacak; - Geçici barınma alanları için, ana arterlerle bağlantıya sahip, erişilebilir ve yürüme mesafesinde, kamu mülkiyetindeki alanlar önceliklendirilerek planlanacak; - Geçici barınma alanları kent sakinlerinin aidiyet bağıını koparmamak için yaşanan bölgeye yakın oluşturulacak; 500 m²'den küçük olmayacak şekilde, özellikle kadınlar, çocuklar, yaş almış ve dezavantajlı kesimlerin ihtiyaçlarına uygun olarak planlanacak ve alt yapısı sıhhi standartlar ve güvenlik önlemleri gözetilerek önceden hazırlanacaktır.	T3A5H1 T3A5H4
Afet Sonrası Temel Hizmetlerin Planlanması ★ →	Afet sonrasında hayati öneme sahip olan temel hizmetlerin verilebilmesi için mekânsal ihtiyaçların önceden tanımlanması, planlanması ve afetlere hazır hâle getirilmesi sağlanacaktır. Bu kapsamda sağlık ve gıda hizmetlerine yönelik mekânsal kriterler şu şekilde belirlenmiştir: Geçici Sağlık Hizmetleri Planlaması:⁸³ - Afetlerle ilgili risklerin etkin bir şekilde yönetilmesi için risk temelli bir yaklaşımla kaynak kullanımının optimize edilmesi amacıyla, Dünya Sağlık Örgütü tarafından önerilen Riskleri Değerlendirme Stratejik Aracı (The Strategic Tool for Assessing Risks, STAR)⁸⁴ kullanılacak; İstanbul'a özgü bir Stratejik Risk Değerlendirmesi yapılacak; - Afet sonraki ilk 10 günde acil sağlık hizmetlerinin verileceği mekânlar ile ilk 10 günden 3 aya kadar, rutin sağlık hizmetlerinin verileceği mekânlar belirlenecek;	T3A5H4 T6A2H4

⁸³ Söz konusu eylemler, Toplumsal Refah ve Adalet Meydan Okuma Alanında bulunan "Sağlıklı Yaşam ve Erişilebilir Sağlık Hizmetleri" Stratejik Eylem Çerçevesinin altındaki "Sağlık Hizmetlerinin Afetlere Dayanıklı Hâle Getirilmesi" ve "Sağlık Çalışanlarının Krizlere ve Afetlere Hazırlıklı Olması" stratejik eylemleriyle eş güdüm içerisinde geliştirilecektir.

⁸⁴ World Health Organization (2021). Strategic toolkit for assessing risks: a comprehensive toolkit for all-hazards health emergency risk assessment, Geneva, Licence: CC BY-NC-SA 3.0 IGO, ISBN 978-92-4-003608-6. <https://www.who.int/publications/i/item/9789240036086>

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa ↔ Orta ↔ Uzun		
Afet Sonrası Temel Hizmetlerin Planlanması ★ →	- Geçici ya da dönüştürülebilir sağlık alanlarının yer tespiti yapılacak ve bu alanların altyapı gereksinimleri hazır hâle getirilecek; - Var olan sağlık kuruluşlarına ek olarak, deprem sonrasında kara ve denizde hizmete alınabilecek sağlık birimleri seçenekleri belirlenecek; - Mobil hastane hizmeti sunacak deniz araçlarının sayısı artırılacak; mobil sağlık üniteleri (laboratuvar, radyoloji, diş hekimliği vb.) oluşturulacak; - Önceden belirlenmiş alanlarda kronik hastalık ilaçları/malzemeleri ve temel ilaç/malzemeler depolanacak; belirlenen noktalarda sahra eczaneleri kurulacak; ekipmanlar hazır hâle getirilecek ve ilaç sevkiyatı için acil plan oluşturulacaktır. Gıda Dayanıklılık Planlaması:⁸⁵ - Güvenli ve sağlıklı gıdaya erişim semt ölçeğine kadar planlanacak; semt ölçeğinde belirlenen risk ve hedef gruplarına yönelik dayanıklılık planlaması oluşturulacak; - Afet sonrası müdahale ve iyileşme/toparlanma süreçlerinde ortaya çıkacak gıda ihtiyacının karşılanabilmesi için gıda depoları ve gıda tedarik planlaması ile İstanbul'un gıda dayanıklılığı sağlanacak; - Kamusal alanlarda afet anında suya erişimi sağlayacak depolama ve dağıtım sistemleri hayata geçirilecektir.	T3A5H4 T6A2H4

Stratejik Eylem Çerçevesi 21: Sürdürülebilir Yük Hareketliliği

Türkiye'nin dâhil olduğu Pan - Avrupa, Trans - Avrupa, Avrupa - Kafkasya - Asya - Ulaşım Koridoru gibi tüm ulusla rarası ulaşım koridorları, Marmara Bölgesi'nden ve İstanbul'dan geçmektedir. Dolayısıyla uluslararası ve şehirlerarası taşımacılık ve lojistik faaliyetleri, İstanbul'da trafiğin ve hareketliliğin önemli bir bileşenini oluşturmaktadır. İstanbul'un lojistik hizmet alanları ve altyapısı, plansız bir şekilde kentin birçok yerine dağılmış yük çekim-dağıtım merkezlerinden oluşmaktadır. Bu da, mal ve hizmet tedariki, dağıtımı ve depolanmasında sorunlar yaratmakta; kent trafiğine ek yükler getirmektedir.

Asya ve Avrupa kıtalarını birleştiren ulusal ve uluslararası bir geçiş noktası olma özelliğine sahip olan İstanbul, 2050 yılında ulaşım ve lojistik altyapısı ile döngüsel ekonominin desteklendiği lojistik merkezleri barındıracaktır. Bu stratejik eylem çerçevesinde, hem kamu hem de özel sektör aktörlerinden oluşan karmaşık bir ağ olan kentsel yük ekosistemi odağa alınmaktadır. Yük hareketleri açısından daha güvenli, daha temiz ve daha yaşanabilir bir çevre yaratılmasına katkıda bulunma amacı taşımakta olan bu eylem çerçevesi; aynı zamanda ekonomiyi destekleyen bir sistem geliştirilmesine katkı sunmaktadır. İstanbul'un küresel ve bölgesel olarak bulunduğu coğrafi konumu ve ekonomik hareketliliği göz önünde bulundurularak hazırlanan "Sürdürülebilir Yük Hareketliliği" stratejik eylem çerçevesi, her ölçekteki

yükün kente gelişi, kent içerisinde üretilen yüklerin kentten çıkışı, depolanması ve kent içindeki dağıtımına kadar olan tüm süreçlerin koordineli gerçekleştirilmesini hedeflemektedir.

Kente gelen yük hareketlerinde ve şehir dışından gelen insan hareketliliğinde İstanbul'un küresel ve bölgesel bağlantılarının çevre dostu bir yaklaşımla güçlendirilmesi, toplumsal refahın ve kalkınmanın artırılmasına katkı sağlayacaktır. Bu kapsamda, stratejik eylem çerçevesinde tanımlanan en üst ölçekteki lojistik merkezlerden en alt ölçekteki semt yük aktarma merkezlerine kadar tüm yük aktarma merkezlerinin, kent genelinde ekolojik sınırlarla küresel ve bölgesel koridorlar dikkate alınarak planlanması hedeflenmiştir. Bu kapsamda, kentteki tüm lojistik sistemin kurgulanmasında, çevreye uyumu, verimli taşıma ve dağıtım sistemlerinin geliştirilmesi, ambalaj ve atıkların azaltılıp; katı ve tehlikeli atıkların imhası, emisyon ve gürültü kontrolü, lojistik faaliyetlerde enerji kullanımının ve malzeme kullanımının azaltılması gibi faaliyetleri içeren yeşil lojistik yaklaşımı benimsenecektir. Tüm bu sistem dâhilinde, çevresel sürdürülebilirlik göz önünde bulundurularak; lojistik faaliyetler kapsamında oluşturulacak farklı ölçeklerdeki ve kademelerdeki lojistik ve aktarma merkezlerinin enerji verimliliği sağlayacak şekilde yapılandırılması, depolama alanlarında ısı kontrolünü sağlayacak geri dönüştürülebilir yönetim malzemelerinin kullanılması, kompakt depolama alanlarının oluşturulması, otomatik taşıma ekipmanlarının kullanılması sağlanacaktır.

⁸⁵ "Dayanıklı ve Yaşayan Semt" Stratejik Eylem Çerçevesinde yer alan "Kendi Kendine Yeterli Semtler" eylemi ve "Kapsayıcı, Erişilebilir ve Dayanıklı Kamusal Açık Mekânlar ve Yeşil Alanlar" Stratejik Eylem Çerçevesi ile eş güdüm hâlinde uygulanacaktır. "Güvenli ve Adil Gıda Sistemi" Stratejik Eylem Çerçevesinde "Gıda Dayanıklılık Planlaması" daha detaylı bir eylem açıklaması yer almaktadır.

İstanbul, uluslararası ve ulusal lojistik ağının -Marmara Bölgesi'nde Avrupa ve Asya kıtalarını birbirine bağlayan kritik konumuyla- merkezi kabul edilmektedir. Bu ağ düşünülerek, çalışmalarına devam edilen İstanbul Lojistik Ana Planı'na paralel şekilde üç kademeli bir "İstanbul Lojistik Merkezleri Sistemi" kurgulanmıştır. Bu sistem çerçevesinde, üst ölçekten alt ölçeğe doğru lojistik merkezler, yük aktarma merkezleri ve semt yük hareketlilik merkezleri tanımlanmıştır. Buna göre, kentteki en üst ölçekli "Lojistik Merkezler" Avrupa Yakası'nda ve Anadolu Yakası'nda iki ayrı lojistik merkez olarak planlanacaktır. İstanbul'un kent içi trafiğine giren ağır vasıta sayısının ve lojistik hareketlerden kaynaklanan karbon ayak izinin azaltılması için birincil lojistik bölge olarak tanımlanan bu lojistik merkezler, ağır vasıtaların transit geçişleri dışında son noktası olacaktır. Bu merkezler, herhangi bir afet sonrasında Afet Lojistik Ana Planında tanımlanacak afet lojistik merkezleri gibi işlevlendirilecek ve bu merkezlerle eş güdümlü çalışmaları sağlanarak, deprem sonrasındaki acil ihtiyaçların karşılanmasına yönelik kullanılacaklardır.

Stratejik eylem çerçevesi altında tanımlanan "Yük Aktarma Merkezleri" ise yük hareketliliğinin kademeli olarak etkin bir biçimde gerçekleştirilmesi için demiryolu ve karayolu altyapısı ile kamyon ve kamyonet gibi daha küçük araçlar kullanılarak; lojistik merkezlerden gelen yükün, kent içine dağıtılması için geliştirilmiştir. Sultangazi'de ve Sultanbeyli'de planlanan bu merkezler ile, kente gelen ve giden yüklerin konsolide edilmesi sağlanacaktır.

"Semt Yük Hareketlilik Merkezleri" ise "Sürdürülebilir Yük Hareketliliği" Stratejik Eylem Çerçevesinde tanımlanan en küçük ölçekli lojistik merkezdir. Yük hareketlilik merkezlerinden semt yük hareketlilik merkezlerine gelen yüklerin, kent içinde yük trafiği oluşturmamak için hafif ticari taşıtlar, motosikletler, elektrikli araç ve bisikletler gibi küçük araçlarla taşınarak; kullanıcıya ulaştırılması sağlanacaktır.

Lojistik merkezler, yük aktarma merkezleri ve semt yük hareketlilik merkezleri arasındaki bu bağlantı ve ilişkisellik, stratejik eylem çerçevesinde tanımlanan "Etkin Yük Sirkülasyonu Modeli" eylem adımı da açıklanmaktadır. "Lojistik Bağlantıların Güçlendirilmesi" eylem adımı da,

kentteki lojistik merkezlerin İstanbul çevresindeki diğer lojistik merkezlerle ilişkisinin ve lojistik merkezler ile yük aktarma merkezleri arasındaki karayolu bağlantılarının güçlendirilmesine yönelik kararlar yer almaktadır. "Yeşil Lojistik Yaklaşımı Tasarım Rehberi"nde lojistik merkezler, yük aktarma merkezleri ve semt yük hareketlilik merkezlerinin yeşil lojistik yaklaşımına göre tasarlanmasına yönelik kriterler tanımlanmıştır. Son olarak "Yeşil Lojistik Yaklaşımına Uygun Yük Araçlarının Teşviki" stratejik eyleminde, lojistik faaliyetlerinde kullanılacak yük araçlarının yeşil lojistik yaklaşımına uygunluğu ele alınmıştır.

Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım Meydan Okuma Alanı kapsamında hazırlanan "Sürdürülebilir Yük Hareketliliği" Stratejik Eylem Çerçevesinin de diğer stratejik eylem çerçevelerinde olduğu gibi, Vizyon Eylem Planı'ndaki diğer meydan okuma alanlarıyla ilişkisi bulunmaktadır. Kentin lojistik sisteminde yeşil lojistik yaklaşımının benimsenmesi, **Çevre ve Ekoloji Meydan Okuma Alanı**yla yük hareketlerinden kaynaklı sera gazı emisyonlarının düşürülmesi ve düzensiz depolama alanlarının yarattığı çevresel olumsuz etkilerin azaltılması şeklinde olumlu bir ilişki içerisindedir. **Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım Meydan Okuma Alanı**ndaki diğer stratejik eylem çerçeveleriyle, yük hareketlerinden kaynaklanan ilave trafik baskısının azaltılması konusunda doğrudan ilişkilidir. Semt ölçeğindeki yük hareketlilik merkezleri, **Toplumsal Refah ve Adalet Meydan Okuma Alanı**nda temel yapısı aktarılan semt kurgusunun önemli bir parçası, afete dirençli semt örgütlenmesi ve afet planlaması açısından da önemli bir bileşendir. **Ekonomi ve Kalkınma Meydan Okuma Alanı**nı, lojistik maliyetlerin düşürülmesi ve sektörlerin yeşil dönüşümüne olanak veren bir lojistik yapının kurgulanması konusunda desteklemektedir.

Sürdürülebilir Yük Hareketliliği Stratejik Eylem Çerçevesi içerisinde tanımlanan ve İstanbul bütününde mekânsal olarak karşılığı bulunan eylem adımları, Erişilebilir İstanbul ve Sürdürülebilir Yük Hareketliliği Eylem Çerçevesi Mekânsal Şemasında (Şekil 20) gösterilmiştir. **Afet Lojistik Ana Planı** eylemi kapsamında afet lojistik merkezi, "İstanbul Lojistik Merkezleri Sistemi" kapsamında lojistik merkez, "Lojistik Bağlantıların Güçlendirilmesi" eylemi kapsamında ise ulusal ve uluslararası yük ağı gösterimleri yer almaktadır.

Tablo 23. Stratejik Eylem Çerçevesi 21: Sürdürülebilir Yük Hareketliliği

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa ↔ Orta ←→ Uzun		
Afet Lojistik Ana Planı ★ →	Deprem ve diğer afetler için önleme-risk azaltım, hazırlıklı olma, müdahale, toparlanma süreçlerini kapsayacak biçimde oluşturulacak senaryo bazlı eylem planları, kapasite geliştirme, bölge eşleştirme ve kritik tesisler için olası konumların belirlenmesi amacıyla, aşağıdaki bileşenlere dair detaylı çalışmaları içeren Afet Lojistik Ana Planı hazırlanacaktır: - Bölgelendirme; - Ekiplerin ve ekipmanların ulaştırılması; - Lojistik depolarının oluşturulması ve yönetimi; - Tedarik zinciri yönetimi; - Acil sağlık hizmetleri ve özel ihtiyaçlara yönelik hizmetler (şeker hastaları vb.); - Durum tespiti; - Öncelikli yardım ihtiyaçları için mobil destek hizmetleri (su, çadır, battaniye, yemek, tuvalet vb.); - Bölgesel depolar ve yönetimi; - Bağış yönetimi; - Çadırkent yönetimi; - Enkaz kaldırma.	T2A5H1 T3A5H4 T4A1H4
İstanbul Lojistik Merkezleri Sistemi ★ ↔	İstanbul Lojistik Ana Planı'na ve çalışmalarına paralel şekilde, üç kademeli bir lojistik sistemi kurulacaktır. Bu merkezlerin, deprem veya herhangi bir afet sonrasında, tıpkı Afet Lojistik Ana Planı çalışmaları kapsamında tanımlanacak olan afet lojistik merkezleri gibi işlevlendirilmesi ve bu merkezlerle eş güdümlü çalışmaları sağlanarak; deprem sonrasındaki acil ihtiyaçların karşılanmasına yönelik kullanılmaları sağlanacaktır. İstanbul dışından gelecek yardım malzemeleri bu merkezlerde depolanacak; bu malzemeler kent içindeki yük aktarma merkezlerine, sonrasında da semt yük hareketlilik merkezlerine ulaştırılacaktır. Ulaşım altyapısının güçlü olacağı lokasyonlarda yeşil lojistik yaklaşımı benimsenerek; İstanbul'un iki yakasında Kuzey Yaşam Koridoru sınırları içinde, İstanbul Lojistik Ana Planı ve çalışmalarına paralel şekilde lojistik merkezler oluşturulacaktır.	T2A5H1 T2A5H5

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★ Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa → Orta → Uzun		
İstanbul Lojistik Merkezleri Sistemi ★ →	İstanbul'un iki yakasında, Kuzey Yaşam Koridoru sınırları içinde, ulaşım altyapısının güçlü olacağı noktalarda ve lojistik merkezlerle entegre olacak şekilde, farklı kademelerde yük aktarma merkezleri hayata geçirilecek; kente gelen ve giden yüklerin konsolide edilmesi sağlanacaktır. Semt ölçeğinde karma arazi kullanım kararları ile uyumlu ve "Erişilebilir İstanbul" Stratejik Eylem Çerçevesinde yer alan "Hareketlilik Merkezleri Planlaması" eylemi ile entegre olacak şekilde semt yük hareketlilik merkezleri kurulacaktır. Merkezler ile en alt ölçekteki tedarik ve dağıtım faaliyetlerinin belirli alanlardan gerçekleştirilmesi sağlanacaktır: - Söz konusu merkezler içerisinde kargo firmalarına yönelik teslimat alanları oluşturulacak; perakende satış yapan özel firmalara yönelik analiz ve planlama çalışmaları sonucunda bu firmalara yönelik depolama alanları tesis edilecektir. Bu şekilde konut alanları içerisine yayılmış farklı firmalara ait depolama alanlarının belirli bir alanda toplanması sağlanacak; bu alanların tasarımlarında görüntü ve gürültü kirliliğinin önüne geçecek önlemler alınacak; - Söz konusu alanlarda yapılacak yükleme-boşaltma faaliyetleri, kentsel yaşamı olumsuz etkilemeyecek şekilde (yükleme boşaltma gün ve saatleri, parklanma düzenlenmesi gibi) düzenlenecek; - Tanımlanmış olan faaliyetler için gerekli düzenlemelerin uygulama aşamaları, kapsamlı bir denetleme ve izleme sistemi ile takip edilecektir.	T2A5H1 T2A5H5
	- Hayata geçirilecek lojistik merkezlerle, İstanbul ve çevresinde yer alan (Tekirdağ, Kocaeli, Balıkesir) limanlar ve havalimanları demiryoluna bağlanacak; - Kentsel yük hareketliliğindeki ana yüklerin, denizyolu/demiryolu aracılığıyla lojistik merkezlerde depolanması ve buradan dağıtılması sağlanacak; - Bunun yanı sıra, lojistik merkezler ile yük aktarma merkezleri arasındaki karayolu altyapısı da güçlendirilecektir.	T2A5H3

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★ Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa → Orta → Uzun		
Etkin Yük Sirkülasyonu Modeli ★ →	Lojistik merkezler ile birincil yük aktarma merkezleri arasındaki yüklerin parçalanarak kamyonet, panelvan ve minivan gibi ticari araçlarla; birincil yük aktarma merkezlerinden ikincil aktarma merkezlerine ise hafif ticari araçlarla yük taşınmasına yönelik koridorlar belirlenecek; ağır vasıtaların İstanbul trafiğine yarattığı ilave baskının önüne geçilecektir.	T2A5H3
Yeşil Lojistik Yaklaşımı Tasarım Rehberi ★ →	Lojistik merkezler, yük aktarma merkezleri ve semt yük hareketlilik merkezleri için gürültü ve görüntü kirliliği oluşturmayacak; enerji ihtiyaçlarını yenilenebilir enerji kaynaklarından karşılayacak; düşük enerji tüketen şekilde ortak tasarım kriterleri belirlenecek ve uygulanacaktır.	T5A4H1
Yeşil Lojistik Yaklaşımına Uygun Yük Araçlarının Teşviki ★ →	Yük hareketlerinde, özellikle kent içi tedarik ve dağıtım faaliyetlerinde yeşil lojistik yaklaşımına uyumlu yük araçlarının kullanılmasını teşvik eden mekanizmalar hayata geçirilecektir. Bu kapsamda: - Karayolu taşımacılığında, ulaşım kaynaklı karbon emisyonlarını azaltan araçlar kullanılacak; - Gürültü kirliliğine sebep olabilecek araç kullanımının önüne geçilecek; - Lojistik merkezlerinde, yük aktarma merkezlerinde ve semt hareketlilik merkezlerinde araç şarj istasyonları oluşturulacak; - Düşük karbonlu/karbonsuz (elektrikli-hidrojen) olmayan yük araçlarının kent içerisinde belirlenen düşük salım alanlarına (DSA) girmesi engellenecektir.	T5A4H1
Yük Hareketlilik Yönetim Sistemi ★ →	- Kente gelen, kentten çıkan ve kent içinde sirkülasyonu olan tüm yüklere ilişkin tek çatı altında bir yönetim sistemi kurulacak; - Yük sirkülasyonuna yönelik izleme ve denetim faaliyetleri gerçekleştirilecektir.	T2A5H5
Lojistik Teşvikleri ⁸⁶ ★ →	Afet Lojistik Ana Planı ve İstanbul Lojistik Ana Planı ile eş güdümlü olarak, lojistik süreçlerinde deniz ve demiryolu tercih eden sektörlerle yönelik teşvikler sunulacaktır.	T2A5H3 T2A5H6

⁸⁶ Bu stratejik eylemde öngörülen teşvikler, Ekonomi ve Kalkınma Meydan Okuması altında bulunan "Dönüşen Üretim Mekânları" Stratejik Eylem Çerçevesinin "Sınırdaki Karbon Düzenlemelerine Uyum Sağlanması" eylemi ile eş güdüm içinde olacaktır.

Stratejik Eylem Çerçevesi 22: Müzakere Odağı Tarihi Yarımada

İstanbul'un tarihi kentsel çekirdeği olan Tarihi Yarımada (Suriçi), günümüze taşıdığı üstün evrensel değerleriyle VEP Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım Meydan Okuma Alanı kapsamında özel bir ölçek olarak ele alınmaktadır. Tarih boyunca farklı kültürlerin, etnik ve dini grupların, siyasal sistemlerin ve yönetim anlayışlarının damıtıldığı çok katmanlı bir mekân olarak Tarihi Yarımada'yı korumak ve yaşatmak, küresel, bölgesel, kentsel ölçeklerde sorumlulukların bir birleşimidir. Bu nedenle Vizyon 2050 çalışmaları kapsamında, Tarihi Yarımada'nın geleceği semt ölçeğinden küresel ölçeğe kadar etkileri olan bir mesele olarak görülmekte; kentin tarihi kentsel çekirdeği, Vizyon 2050 çalışmalarının koruma ve birlikte yaşam ilkeleri ile ilişkili olarak özel bir mekânsal müdahale alanı olarak planlanmaktadır.

Tarihi Yarımada, Antik Çağ'da günümüze kesintisiz bir şekilde bölgesel ve küresel süreçlerin parçası olmuştur. Roma, Bizans ve Osmanlı başkenti olarak, bu süreçleri yöneten köklü bir metropolün tarihsel çekirdeğini oluşturmuştur. Bu tarihsel birikimle, Tarihi Yarımada'nın kentsel topografyası, çeşitlilik, karmaşa, birlikte yaşam, çatışma, prestij ve iktidar sembollerinin yanı sıra, politik dönüşümlerin izleriyle şekillenmiştir. Bir anlamda, Tarihi Yarımada'nın mirası, farklı kültürlerin ve siyasal sistemlerin aynı zaman diliminde ya da birbirini takip eden dönemlerdeki çatışma, uzlaşma ve birlikte yaşam tecrübelerinin bir sonucu olarak değer kazanmış ve bu miras bir sentez ha-

line gelerek müzakere mirasına dönüşmüştür. Bu bağlamda, Tarihi Yarımada'nın doğu ve batı arasındaki tarihsel rolü, bu miras katmanlarını küresel krizlere karşı geleceğe yol gösteren anlamlı bir müzakere zemini haline getirmektedir. Dolayısıyla, Tarihi Yarımada, "3 İstanbul 1 Tarihi Yarımada" vizyonu çerçevesinde sentez ve müzakere mirası olarak ele alınmakta ve İstanbul'un tarihi kentsel çekirdeğini bir birlikte yaşam ve müzakere mekânına dönüştürme hedefi güdülmektedir. * Tarihi Yarımada'ya düşen bu rol, tarihindeki birlikte yaşam ve müzakere tecrübelerini açığa çıkararak, bölgenin geleceğin küresel krizlerinin çözümüne katkı sağlayacak önemli bir mekânsal odağa dönüşmesini sağlayacaktır.

Bu doğrultuda öncelikle Tarihi Yarımada'nın (Suriçi); Dünya Miras Alanlarını (DMA) tehdit eden uygulamalardan ve yaklaşımlardan, büyük ölçekli projelerin yarattığı tahribattan, tarihi kentsel peyzajı zayıflatan parçacıl müdahalelerden, silüetini bozan yapılaşma baskısından ve ulaşım yükünden kurtarılması amaçlanmaktadır.

Bu kapsamda stratejik eylem çerçevesi, beş meydan okuma alanının Tarihi Yarımada'daki karşılıklarına ve alanın, Dünya Mirası niteliğinden kaynaklı küresel sorumlulukların yerine getirilmesine odaklanan altı stratejik eylem üzerinden belirlenmiştir. **Yönetişim ve Demokrasi Meydan Okuma Alanı ile Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım Meydan Okuma Alanının** bir kesişimi olarak; Tarihi Yarımada'da iyi yönetim ve katılımcı planlama ile koruma eylemi, Tarihi Yarımada'da merkez-yerel arasındaki yetki dengesinin sağlanması ile yerindenlik

ilkesinin uygulanması için, çok paydaşlı toplumsal yapısının etkisini artırmayı, koruma odağında iyi yönetim ve katılımcı planlama araçları ile kentsel mekânın iyileştirilmesini hedeflemektedir.

Dünya Mirası Tarihi Yarımada eylemleri ile **Yönetişim ve Demokrasi Meydan Okuma Alanının** yaklaşımlarını ve uluslararası koruma araçlarını etkin bir şekilde kullanarak Tarihi Yarımada'nın korunması için küresel ölçekte sorumlulukların yerine getirilmesi yoluyla, alanın evrensel değerinin altının çizilerek küresel müzakere mekânı rolünün de güçlendirilmesi hedeflenmektedir. Bu rolden hareketle, Tarihi Yarımada'nın çok katmanlı ve çok kültürlü karakterinin toplumsal barışa ve müzakereye katkısı, **Toplumsal Refah ve Adalet Meydan Okuma Alanındaki** eylem çerçeveleri ile ilişkilendirilmiştir.

Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım Meydan Okuma Alanı bağlamında eylem çerçevesinin hayata geçirilmesini sağlayacak mekânsal müdahaleler, alanın çok katmanlı kentsel topografyasının özgün mekân üretimi gücünün açığa çıkarılmasına odaklanmıştır. Bu yaklaşımın **Çevre ve Ekoloji Meydan Okuma Alanının** Tarihi Yarımada ölçeğinde karşılığı ise doğal yapının korunması, doğal izlerin açığa çıkarılması ve onarılması, enerji verimliliği ve DSA uygulamaları ile bir arada düşünülmüştür. Öte yandan Tarihi Yarımada'ya özgü tarihsel birikime sahip ekonomik sektörlerin, zanaatlerin, geleneksel ticaret alanlarının ve kültürel miras ile ilişkili turizm gibi sektörlerin sosyoekonomik boyutu göz önünde bulundurularak; bütünsel koruma odağında değerlendirilen araçlarıyla **Ekonomi ve Kalkınma Meydan Okuma**

Alanında düzenleyici ve güçlendirici etkiler yaratması hedeflenmiştir.

Tarihi Yarımada'nın küresel ve bölgesel tarih açısından taşıdığı değer, İstanbul'un ortak miras niteliğini de beslemektedir. Bu özelliği aynı zamanda alanın bileşenlerinin en tanınmış UNESCO Dünya Mirası Alanları içinde yer almasıyla, UNESCO tarafından da bir anlamda küresel ölçekte tescil edilmiştir. Kültürel miras temelli sembolik ve tarihsel değeri, tanınırlığı, İstanbul'un küresel ve bölgesel açıdan jeostratejik konumu, güçlü mekânsal imgeler, Tarihi Yarımada'nın küresel ölçekte bir müzakere mekânına dönüşebilmesinin temel kriterlerini oluşturmaktadır.

Ancak, küresel ölçekte müzakere süreçlerinde ortaya çıkan olağanüstü güvenlik önlemlerinin kentsel mekâna ve özellikle müzakere mekânlarına yönelik riskler yaratması söz konusudur. Bu önlemler kapsamında, müzakere mekânlarının kentten yalıtılması ve konaklama, buluşma, toplantı gibi ihtiyaçlar nedeniyle ortaya çıkabilecek, tarihi dokuya uygun olmayan mekânsal müdahaleler yapılma riski büyüktür. Alanın müzakere mekânı potansiyelini sağlayan değerleri ve bu alandaki kültürel mirasın özgünlüğünü, İstanbulluların bu alanlarda yaşayabilme hakkına yönelik olumsuz etkiler yaratma riskini de ortaya çıkartmaktadır. Bununla birlikte Tarihi Yarımada'nın yönetsel, mekânsal, toplumsal, çevresel ve ekonomik olarak güçlenip değer kazanmasını hedefleyen stratejik eylemlerin uygulanmasında karşılaşılabilecek bir diğer risk ise alanın çok aktörlü yapısından kaynaklı yetki dağılımının ve yetki ve ilgili aktörlerin katılım isteksizliğidir.

Tablo 24. Stratejik Eylem Çerçevesi 22: Müzakere Odağı Tarihi Yarımada

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa → Orta → Uzun		
Tarihi Yarımada'da Koruma Yönetimi □ →	Tarihi Yarımada'nın özgünlüğü ve bütünlüğünün korunabilmesi için, koruma odaklı bir yönetim anlayışıyla alan yönetim sistemi özerklik ve yerindenlik ilkeleri doğrultusunda güçlendirilecektir. Bu kapsamda: - İBB bünyesinde Tarihi Yarımada (Suriçi) Koordinatörlüğü kurulacak, koordinatörlük ile İBB'nin ve iştiraklerinin farklı birimlerinin bölgedeki projeleri ve uygulamaları, Müzakere Odağı Tarihi Yarımada Stratejik Eylem Çerçevesi ve alan yönetim planları çerçevesinde takip edilerek, İstanbul Tarihi Alanları Alan Başkanlığı'na veri akışı sağlanacak; proje ve etkinlik planlaması yapılacaktır; ayrıca Tarihi Yarımada (Suriçi) Bilgi-Belge Merkezi kurularak, arşivi erişilebilir hâle getirilecek; Koruma Planlama Bürosu ve Tarihi Yarımada Koordinatörlüğü ile Alan Yönetimi Planı'nın periyodik olarak güncellenebilmesi ve izlenebilmesi sağlanacak; - Tarihi Yarımada'nın korunması için turizm gelirleri ve ulaşım DSA karbon salım oranlarına göre kurulacak kirleten öder sistemi ile elde edilen gelir ile Tarihi Yarımada Koruma Fonu oluşturulacak; bu yönde mevzuat düzenlemesi yapılacaktır; - Tarihi Yarımada alan yönetimi sisteminde katılımın kapsayıcılığını artırmak için, Tarihi Yarımada İyi Yönetişim ve Koruma Katılım Planı hazırlanarak katılım araçları artırılacaktır; katılımcı izleme araçları geliştirilecektir; - Mekânsal bütünlüğün korunması, koruma durumunun iyileştirilmesi için Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı (KAİP) güncellenecek; mekânsal ve stratejik planlar arasında ilişkiler kurularak, alan yönetimi planının periyodik güncellemesi gerçekleştirilecektir; Bu çalışmalar, tarihi kentsel çekirdeğe aidiyeti artıracak bir iletişim kampanyası ile desteklenerek, alanda katılım araçlarıyla gerçekleştirilecektir.	T4A4H6 T4A4H7

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa → Orta → Uzun		
Dünya Miras Alanları Koruma Sisteminin Geliştirilmesi ve Bütünleştirilmesi □ ↔	İstanbul'un, UNESCO Dünya Mirası Alanlarını (DMA) koruma sisteminin geliştirilmesi; yeni ve potansiyel DMA ile bütünleştirilmesi kapsamında: "İstanbul'un Tarihi Alanları" kapsamında belirlenen dört bileşen Dünya Mirası Alanı'nın (Sultanahmet Arkeolojik Parkı, Süleymaniye Camii ve Çevresi Koruma Alanı, Zeyrek Camii ve Çevresi Koruma Alanı ve İstanbul Kara Surları), Dünya Mirası sistemi doğrultusunda yönetim kapasitesi desteklenecek ve bu alanlarda Kültürel Miras Hizmet İstasyonları açılacaktır; - Her bileşenin koruma durumunun iyileştirilmesi için acil koruma müdahalelerini de içeren mekânsal stratejik planlar, Alan Yönetim Planı ile etkileşimli olarak hazırlanacaktır; mevcut yönetim sistemi mikro düzeyde güçlendirilecektir;⁸⁷ - Tarihi Yarımada'nın bütünleşik bir alan olarak koruma ve planlama çalışmalarına konu edilebilmesi için tampon bölge yeniden belirlenecek; alana "yarımada" özelliği sağlayan coğrafi bileşenleri, Marmara Denizi'ni ve Haliç'i de kapsayarak genişletilecektir.	T4A4H1 T6A1H4 T7A1H5
Birlikte Yaşam ve Uzlaşma Merkezi Tarihi Yarımada ⁸⁸ □ ↔→	Tarih boyunca bölgesel ve küresel merkezi rollerinden hareketle, Tarihi Yarımada'nın geleceğe birlikte yaşam ve barış mesajları veren, farklı kültürler, toplumlar, ülkeler, görüşler ve taraflar arası diyalog imkânları sağlayarak; müzakerelere ve uzlaşmalara zemin sunan mekânsal bir odağa dönüşmesi hedefi kapsamında: - Tarihi Yarımada'da küresel düzeyde etkili bir Küresel Müzakere ve Kentsel Demokrasi Enstitüsü⁸⁹ kurulacaktır; - Tarihi Yarımada semtlerinde Toplumsal Hafıza Merkezleri açılarak; yerel bellek, kültürel çeşitlilik ve sözlü tarih çalışmalarına imkân sunulacaktır; - Tarihi Yarımada'da farklı inanç gruplarına ait kültürel miras mekânlarının desteklenmesi ve belirli günlerde ortak programlarla ve etkinliklerle ziyarete açılması için iş birlikleri yapılacaktır.⁹⁰	T7A1H2 T7A1H5 T7A3H2

⁸⁷ Söz konusu adım, Toplumsal Refah ve Adalet Meydan Okuma Alanı "İstanbululların Kültürel Miras Hakkı" Stratejik Eylem Çerçevesindeki "Erişilebilir Kültürel Miras Hizmetleri Programı" eylemi kapsamında geliştirilen "Kültürel Miras Hizmet İstasyonları'nın, Dünya Mirası Alanları bağlamında uygulamasını içermektedir.

⁸⁸ Söz konusu stratejik eylem kapsamı gereği, Toplumsal Refah ve Adalet Meydan Okuma Alanı'nın "Birarada Yaşam Programları," "İstanbul Müzeleri ve Hafıza Mekânları Programı," "Paylaşılan Kültürel Miras Mekânlar Programı" stratejik eylemlerinin, Tarihi Yarımada özelinde uygulamalarını içermektedir.

⁸⁹ Söz konusu eylem adımı, Yönetişim ve Demokrasi Meydan Okuma Alanı, "Küresel Ağlar ve Kent Diplomasisi" Stratejik Eylem Çerçevesi kapsamında detaylandırılmaktadır.

⁹⁰ Söz konusu eylem adımı, Toplumsal Refah ve Adalet Meydan Okuma Alanı, "İstanbululların Kültürel Miras Hakkı" Stratejik Eylem Çerçevesi "Paylaşılan Kültürel Miras Mekânlar Programı" stratejik eyleminin Tarihi Yarımada ölçeğindeki uygulamalarını içermektedir.

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★ Metropolen □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa → Orta → Uzun		
Tarihi Yarımada'nın Çok Katmanlı Kültürel Peyzajının Korunması ve Sunumu ⁹¹ □ →	Tarihi Yarımada'nın, arkeolojik katmanları ve izleri çok katmanlı kültürel peyzaj bütünü içinde ele alınarak; planlama, kentsel arkeoloji, kentsel tasarım, yenilikçi yaklaşımlar ve teknolojilerle korunması sağlanacaktır. Bu kapsamda: - Mevcut açık yeşil alan sisteminde ve yapılaşmış alanların dışında kalan arkeolojik mirasın araştırılması, korunması ve sunumu için kentsel araştırma, arkeolojik park ve sergileme projeleri geliştirilecek; - Rekreasyon alanı olarak kullanılan antik açık sarnıçların koruma, işlev kararları ve kentsel tasarımı, alanın arkeolojik kimliği-ne ve tarihsel bağlarına uyumlu hâle getirilecek; - Sultanahmet Kentsel ve Arkeolojik Koruma Alanı'nda arkeolojik katmanların korunması ve algılanabilirliği artırılacak; Büyük Saray kalıntıları gibi semt içinde oluşturdukları mekânsal ağıları açığa çıkaracak planlama ve tasarım çalışmaları gerçekleştirilecek; - Tarihi Yarımada'da kazılarak açığa çıkarılmış arkeolojik alanlarını koruma, çevre düzenleme ve sergileme çalışmaları tamamlanacak; - Tarihi Yarımada'nın tarihsel topografyası ve arkeolojik katmanları koruma ve kentsel tasarım uygulamaları ile ele alınacak; bu kapsamda öncelikle antik Mese güzergâhı ve üzerindeki anıtlar, meydanlar, arkeolojik kalıntılar, Bayrampaşa (Lykos) Deresi aksı, Kara Surları üzerindeki sur kapılarını kente bağlayan rotalarda koruma-onarım, kentsel arkeoloji, kentsel tasarım ve dijital uygulamalarla desteklenen çalışmalar gerçekleştirilecek; - Tarihi Yarımada'nın bütününde arkeolojik araştırmalara ek olarak, bütünleşik değer odaklı analizler yapılacak; ekolojik, sosyal, kültürel, tarihi ve güncel değerlerin tespit edilmesi ve gözetilmesi yoluyla, çok katmanlı kültürel peyzajın hafıza bütünlüğünün korunması hedeflenecek; - Akıllı şehircilik sistemleri ile Tarihi Yarımada'nın izlenmesi ve korunması desteklenecektir.	T4A4H1 T4A4H4 T4A4H5

⁹¹ Söz konusu eylem, "İstanbul'un Köklü ve Yenilikçi Kamusal Mekânları ve Yeşil Alanları Programı" ve "İstanbul Metropol Arkeolojisi Programı" ile eş güdüm içerisinde yürütülecektir.

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★ Metropolen □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa → Orta → Uzun		
Tarihi Yarımada'nın Afet ve Krizlere Karşı Dayanıklı Hâle Getirilmesi □ →	Deprem kaynaklı riskler üzerinden analiz edildiğinde, İstanbul'daki yüksek derece riskli alanlardan birisi olan Tarihi Yarımada, "Afet ve Krizlere Dayanıklı İstanbul" Stratejik Eylem Çerçevesinin öncelikli uygulama alanı olarak ele alınacaktır. Tarihi Yarımada Kentsel Dönüşüm Planlama Yaklaşımı çalışmasının güncellenmesi, Vizyon 2050 Strateji Belgesi ve Eylem Planları, İstanbul Kentsel Dönüşüm Strateji Belgesi yaklaşımları ile uyumlu Alan Yönetim Planı çalışmaları ile eş güdümlü olarak gerçekleştirilecektir. Tarihi Yarımada bölgesinde emisyon azaltım faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi kapsamında: - Tarihsel topografya ve geleneksel ticaret ile üretim alanlarının lojistik ihtiyaçlarını göz önünde bulundurularak, toplu taşıma, yaya ve bisikletli ulaşım türlerinin önceliklendirildiği planlamalar ile ulaşımdan kaynaklanan emisyonlar azaltılacaktır. - Tarihi Yarımada özelinde, farklı kültür varlığı yapı tiplerinin koruma kriterlerine uygun enerji verimliliği standartlarının, restorasyon, bakım-onarım projelerinde uygulanması sağlanacak; - Tarihi Yarımada'da tarihi kentsel peyzaj ile uyumlu, sürdürülebilir mimarlık için ilkeler belirlenecek ve uygulamaları teşvik edilecek; - Tarihi Yarımada'da yer alan farklı mülkiyetteki metruk kültür mirası yapılar, İBB iş birlikleri ile kentsel yaşama kazandırılacaktır.	T1A3H3 T4A4H1 T4A1H4
Üreten ve Koruyan Tarihi Yarımada Turizm Modeli □ →	Tarihi Yarımada'da kültürel mirasın korunmasını ve İstanbulluların ihtiyaçlarını gözetken bir anlayışla dengeli ve sürdürülebilir bir turizm için: - Tarihi Yarımada turizm amaçlı taşıma kapasitesi analizi ve bütünleşik ziyaretçi yönetim modeli oluşturulacak; - Tarihi Yarımada'nın turizm alanlarında karma kullanımın planlanması ile konut, ticaret, üretim-turizm dengesi sağlanacak; kamusal kullanımlar artırılacak; - Tarihi Yarımada'daki konaklama hizmetlerinden ve diğer turizm gelirlerinden koruma fonuna katkı alınacak;	T4A4H2 T6A1H8

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ☐ Küresel ☒ Ulusal ☐ Bölgesel ☒ Metropoliten ☐ İlçe ☒ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : ☐ Kısa ☒ Orta ☐ Uzun		
Üreten ve Koruyan Tarihi Yarımada Turizm Modeli ☐ ☒ ☐	- Sürelî ev kiralamayı, denetimsiz ev pansiyonculuğunu ve konaklama tesislerini kontrol altına almaya yönelik olarak, İBB tarafından bir dijital platform oluşturulacak; - Yeni gezi rotaları ile Tarihi Yarımada'nın turizm alanlarındaki mevcut yoğunluğu dağıtılarak kitlesel baskı azaltılacak; ziyaretçilerin ve kent sakinlerinin özgün rotalar oluşturabilmesine olanak sağlayan dijital uygulamalar geliştirilecek; - Turizm alanlarında kentsel hizmet alanları ve etkinlikleri ile yerel topluluklar ve ziyaretçiler arasında etkileşim olanakları artırılacak; - Tarihi Yarımada'daki akademik kurumların, uluslararası bilimsel eğitim programları ve etkinlikler düzenlemesi için İBB iş birlikleri gerçekleştirilecek; kültür, sanat ve zanaat alanında yaratıcı endüstrilerle etkileşim içinde programlar geliştirilmesi teşvik edilerek, turistlerin Tarihi Yarımada'yı öğrenerek ve üreterek, bölgeye katkı sağlayarak deneyimlemesi desteklenecektir.	T4A4H2 T6A1H8

Ekonomik krizlerle yakından ilişkili olmakla birlikte günümüz dünyasında toplumsal yeniden üretim başlı başına bir kriz ve meydan okuma alanı hâline gelmiştir. Toplumsal refah ve yeniden üretim koşulları küresel dünyanın genel bir sorunu hâline gelirken, İstanbul dâhil olmak üzere özellikle büyük metropoliten kentler dezavantajlı kesimlerin yığılma alanı olarak öne çıkmaktadır.

Toplumsal refah alanının krizi çoğu durumda doğrudan (işsizlik vb.) ya da dolaylı mekanizmaların (kamu hizmetlerine erişememe vb.) işlememesi sonucu kaynaklara erişememe durumu etrafında tanımlanmaktadır. Biraz dikkatli biçimde bakıldığında bu alanda biriken sorunların sadece bölüşüm esaslı olmadığı görülecektir. Dezavantajlı kesimleri dezavantajlı hâle getiren farklı mekanizmalar bazı durumlarda kaynaklara erişim sorunundan çok daha büyük yaraların oluşmasına yol açabilmektedir. Belli bir kimlik ya da sorun etrafında meşru taraf olarak dikkate alınmama, katılım ve karar alma mekanizmalarından dışlanma, topluluk yapısının üyesi sayılmama, marjinalleştirilme, değer sistemlerinin ve yaşam biçimlerinin yok sayılması, çeşitli şiddet türleriyle karşı karşıya kalma, mekânsal açıdan olumsuz koşullara maruz bırakılma bu kesimlerin dezavantajlılık koşullarını en uç noktalara itebilmektedir.

Toplumsal Refah ve Adalet Meydan Okuma Alanı bu çerçevede, kendi başına var olmasının yanı sıra diğer meydan okuma alanlarını toplumsal açıdan tamamlayan geniş bir alanı kapsar. İçeriğindeki çeşitliliğe rağmen, iç bütünlüğünü koruyan ve birbirine referans veren stratejik eylemlere sahip bu meydan okuma kapsamında, afet ve kriz durumları dâhil olmak üzere her koşulda kentsel olanakların güçlendirilmesi, sürdürülebilir, kapsayıcı ve erişilebilir hâle getirilmesi; toplumsal barış için bir arada yaşam koşulları ile dayanışmanın yerleşikleşmesi ve kent yoksulluğunun en aza indirilmesi hedeflenmektedir. Bu hedeflere ulaşmak için planlanan stratejik eylemler, belirli kuramsal bakış açıları, küresel eğilimler, İstanbul'un özgün koşulları ve İstanbulluların ihtiyaçları dikkate alınarak çerçevelendirilmiştir.

Adil ve sürdürülebilir bir kent yaratılması için eşitlik, özgürlük ve toplumsal çeşitlilik, anahtar kavramlardır. İnsan hakları çerçevesinde ifade özgürlüğü, örgütlenme özgürlüğü ve bireylerin yaşam tarzlarını ve kültürlerini devam ettirme özgürlüğü başta olmak üzere bireysel özgürlüklerin korunması, ayrımcılığın önlenmesi, farklılıklarla bir arada yaşama olanaklarının artırılması ve İstanbul'a aidiyet duygusunun yaygın ve güçlü kılınması, İstanbul'da toplumsal refahın ve barışın sağlanması için gereklidir. Diğer yandan, kentsel olanaklara dair iyileştirmeler ve yeni kurgular için temel kavram olarak kentsel haklar kullanılmıştır.

Tarih boyunca dünyanın en büyük ve kalabalık kentleri arasında yer alan İstanbul, geçmişten bugüne farklı fikirlerin ve kimliklerin buluşma noktası olmuştur. Aynı zamanda kültürel, ekonomik ve siyasal bir çekim merkezi olan İstanbul, 16 milyona yaklaşan nüfusuyla Avrupa'nın en büyük, dünyanın da sayılı metropollerinden biridir. Türkiye'nin en çok bilinen kenti olan İstanbul farklı kültürel, siyasal ve toplumsal kimliklere, etnik kökenlere ve uyruklara sahip bireylerin ve toplulukların kentidir. Dünyanın her yerinden gelen topluluklar sayesinde yüzyıllardır gelişen ve değişen İstanbul, kültürel zenginliğinin temelini oluşturan çok kültürlü bir yapıya kavuşmuştur. Ancak çeşitliliğiyle güçlü bir yaşam kültürünün temeli, etnik köken, ırk, dil, din, yaş, cinsiyet, cinsiyet kimliği, cinsel yönelim, engellilik, siyasi görüş, ekonomik durum gibi özelliklere karşı ortaya çıkan ayrımcılıkla mücadele ile mümkün olabilir. Bu mücadelenin adımlarından biri, bu çeşitliliği ile tüm İstanbulluların kentsel olanaklara eşit erişimlerinin sağlanması yoluyla toplumsal refahın tesis edilmesidir.

Kentsel olanakların eşit ve adil dağılımı, toplumsal refah ve iyi bir yaşamın sağlanması tüm İstanbullular için önemlidir. Herkes için erişilebilir gıda, sağlık, eğitim, barınma, ulaşım, spor, kültür ve sanat ve kültürel miras olanakları, yaşam kalitesini etkileyen önemli kentsel olanaklar olarak öne çıkmaktadır. İstanbul'da kentsel olanaklara erişimde farklı toplumsal gruplar pek çok nedenle

dezavantajlı durumdadır. Bu hedef gruplar değişen ihtiyaçlarıyla, benzer görünen eylemlerin farklı gerçekleşme yöntemlerini belirlemektedir. Mekânsal olarak baktığımızda, İstanbul'da yaşayanların ekonomik, kültürel ve toplumsal dezavantajlarının, yoksulluk ve derin yoksulluk bölgelerinde yoğunlaştığını görebilmekteyiz. Temel beslenme, bakım, barınma, sağlık ve psikososyal destek giderlerini karşılayamama durumunu ve açlık sınırının altında yaşamı tanımlayan derin yoksulluğun yoğunlaştığı bu bölgeler, Toplumsal Refah ve Adalet Meydan Okuma Alanı'nın altında yer alan stratejik eylem çerçevelerinin pek çoğunun içinde yer alan eylemlerde hedef bölge olarak işaretlenmiştir.

Dezavantajlı grupların önündeki engellerin kaldırılması ve olanaklara erişimlerinin desteklenmesi, **toplumsal refahın sağlanması kadar toplumda adaletin sağlanması** için de son derece önemlidir. **Dolayısıyla, kentsel olanaklara erişim meselesi bir yandan yoksullukla mücadele için sosyal destek mekanizmaları ile ilişkilenmekte; öte yandan, toplumsal barışın sağlanması için bir arada yaşamın tesisi ile bağlantı kurmaktadır.** Son stratejik eylem çerçevesi kapsamında eylem ölçeğinin doğrudan semte odaklanması ise kentte toplumsal refah ve adaletin sağlanacağı en önemli ölçeğin semt olduğuna dikkat çekmek içindir. Ayrıca semt, toplumsal dayanışmanın da inşa edileceği ölçek olacaktır.

Tüm bu ilişkilenmelerin gösterdiği üzere Toplum-sal Refah ve Adalet Meydan Okuma Alanının altında bulunan stratejik eylem çerçeveleri, birbirinden ayrı düşünülemez. Farklı kentsel olanaklara odaklanan eylem çerçeveleri, birbirini tamamlar niteliktedir. Ulaşım sisteminin kapsayıcılığı, eğitim ve sağlık olanaklarına erişimi etkilemekte; bir arada yaşamın kurulabilmesi, ancak kültürel çeşitliliği gözeten bir kültür ve sanat atmosferi ile kültürel miras hakkı ile mümkün olabilmektedir. Yoksullukla mücadele, kentsel olanaklara erişimin sağlanması ile büyürken; dayanıklı ve yaşayan bir semt inşası, gıdadan sağlığa ve eğitimden barınmaya birçok kentsel olanağın afet durumlarına hazırlıklı olmasını koşul olarak önümüze koymaktadır.

Toplumsal Refah ve Adalet Meydan Okuma Alanı, konuyla ilgili İBB'nin önüne koyduğu eylem planlarıyla da eş güdüm içinde ilerleyecektir. Özellikle kadınların ve kız çocuklarının kentli haklarını kullanabilmeleri için ihtiyaçlarının ortaya çıkarılması gerektiğinin ve onların yaşam koşullarına uygun katılım ile hizmet düzenlemelerinin yapılması gerektiğine vurgu yapan 2021-2024 İBB Yerel Eşitlik Eylem Planı ve kentsel hizmet alanlarının kapsayıcılığının artırılmasının, kurumsal yapılanmanın bu doğrultuda güçlendirilmesinin ve yerel halk ile göçmenler arasındaki diyalogun geliştirilmesinin hedeflendiği 2020-2024 İBB Göç ve Uyum Eylem Planı, meydan okumanın altında yer alan birçok stratejik eylem çerçevesinde dikkate alınan perspektifler sunmaktadır.

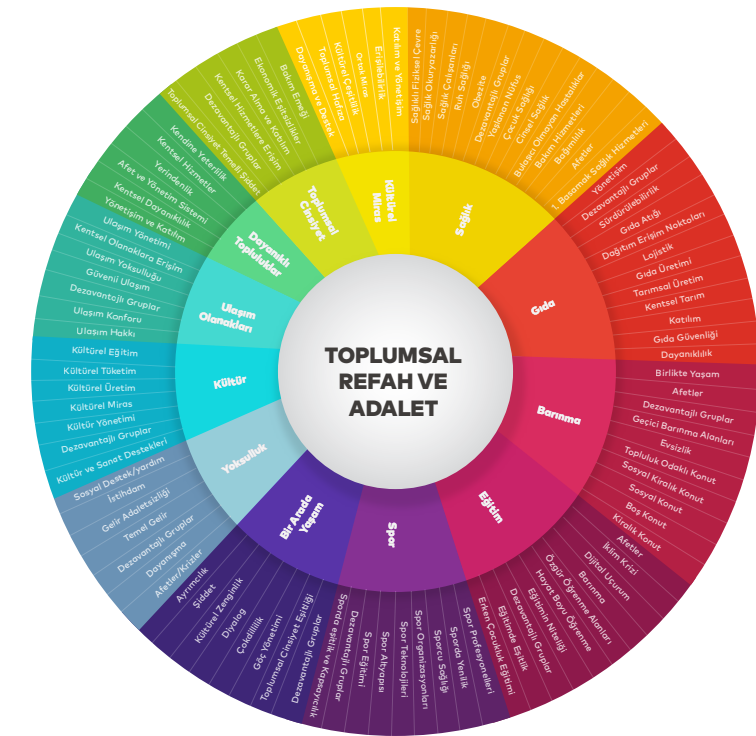
İstanbul Vizyon 2050 Strateji Belgesi; kentin uzun erimli ve çok boyutlu kalkınma dinamiklerini bütünleşik bir şekilde ele alan stratejik bir yaklaşımla hazırlanmıştır. İstanbul'u 2050 yılına taşıyacak vizyonu, temel politikaları ve hedefleri ortaya koymaktadır. Bu doğrultuda belgede tanımlanan tematik alanlardan iki tanesi, toplumsal refah ve adalet alanıyla doğrudan ilişkilidir. Bunlar, "Herkes için Erişilebilir ve Adil Kentsel Olanaklar" ile "Eşit ve Özgür Toplum" temalarıdır. Bu tematik alanlar kapsamında tanımlanan amaçların altında teknik ve sosyal boyutu olan birçok hedef ile İstanbul için yol haritası ortaya konmuştur.

"Herkes için Erişilebilir ve Adil Kentsel Olanaklar" tematik alan içerisinde altı tane amaç belirlenmiştir. Bunlar:

- İstanbulluların aktif katılımı ile kenti sanat ve kültür alanında bir odak hâline getirmek,
- Sağlıklı yaşam koşullarını geliştirmek ve nitelikli sağlık hizmetlerine erişim sağlamak,
- Her yaştan bireyin potansiyelini ortaya çıkarmak, beceriler kazanacağı eğitim hizmetlerine erişimini sağlamak,
- İstanbulluların konforlu ve ödenebilir konutlara erişimini sağlamak,
- Her koşulda sağlıklı gıdaya erişimi sağlamak,
- Uluslararası standartlarda spor altyapısını geliştirmek, sporun yaşam biçimi olarak benimsenmesini sağlamak.

"Eşit ve Özgür Toplum" tematik alan içerisinde sekiz tane amaç belirlenmiştir. Bunlar:

- Bütün toplumsal ve kültürel grupların özgünlükleriyle birlikte yaşayabilmesine imkân sağlamak,
- Ayrımcılıkla etkin ve sürekli mücadele etmek,
- Bireysel özgürlükleri ve farklılıkları güvence altına almak,
- Toplumsal cinsiyet eşitliğini hayatın her alanında ve her düzeyde sağlamak,
- Yaşlanan nüfusun bağımsız yaşayabilmesini, kentsel yaşama aktif katılabilesini sağlamak,
- Gelir adaletsizliğini önlemek ve tüm biçimleriyle yoksulluğu azaltmak,
- Gençlerin karar süreçlerine katılımını artırmak ve potansiyelini gerçekleştirebileceği beceriler kazandırmak,
- Sivil alanı ve toplumsal dayanışmayı güçlendirmek.

Şekil 21. Toplumsal Refah ve Adalet Meydan Okuma Alanı Bileşenleri ve Alt Bileşenleri

Bu meydan okuma alanının öncelikli müdahale alanlarına yönelik sınıflandırmalar İstanbul'un sağlık, eğitim, gıda, spor, kültür ve sanat, kültürel miras, birlikte yaşam, yoksulluk, dayanışma ve barınma alanlarıdır. Bu bileşen ve alt bileşenler bağlamında belirlenen konu başlıkları doğrultusunda sınıflandırılan eylemler için aşağıda listelenen stratejik eylem çerçeveleri oluşturulmuştur:

1. İşsizlik ve gelir adaletsizliğinin oluşturduğu sorunlara çözüm sunan **"Yoksullukla Mücadele ve Sosyal Destek Mekanizmaları,"**
2. Sağlıklı gıdaya erişimi sistematik bir yaklaşımla, tarladan sofraya tüm yönleriyle ele alan **"Güvenli ve Adil Gıda Sistemi,"**
3. İstanbul'daki sağlık hizmetlerinin geliştirilmesine niceliksel ve niteliksel yönleriyle çözümler sunan **"Sağlıklı Yaşam ve Erişilebilir Sağlık Hizmetleri,"**

4. Her yaş grubunu dikkâte alarak eğitim hakkının önemini vurgulayan **"Her Yaşta Herkes için Çok Yönlü Eğitim Olanakları,"**
5. Mevcut konut krizi ve barınma sorunlarına çözüm üretmek amacıyla **"Erişilebilir, Yaşanabilir, Kapsayıcı Barınma,"**
6. Ulaşımın dezavantajlı gruplar dâhil olmak üzere tüm İstanbullular için daha kapsayıcı ve adil hâle getirilmesini hedefleyen **"Herkes İçin Adil Ulaşım,"**
7. Ekolojik ve sosyal dengeleri gözeterek sporu gündelik yaşamın bir parçası olarak ele alan **"Herkes İçin Erişilebilir ve Nitelikli Spor Olanakları,"**
8. Kültürel çeşitliliği gözetken ve kültürel haklarda bu çeşitliliğe de yer veren bir bakış açısıyla **"Özgün ve Özgür Kültür ve Sanat Ekosistemi,"**

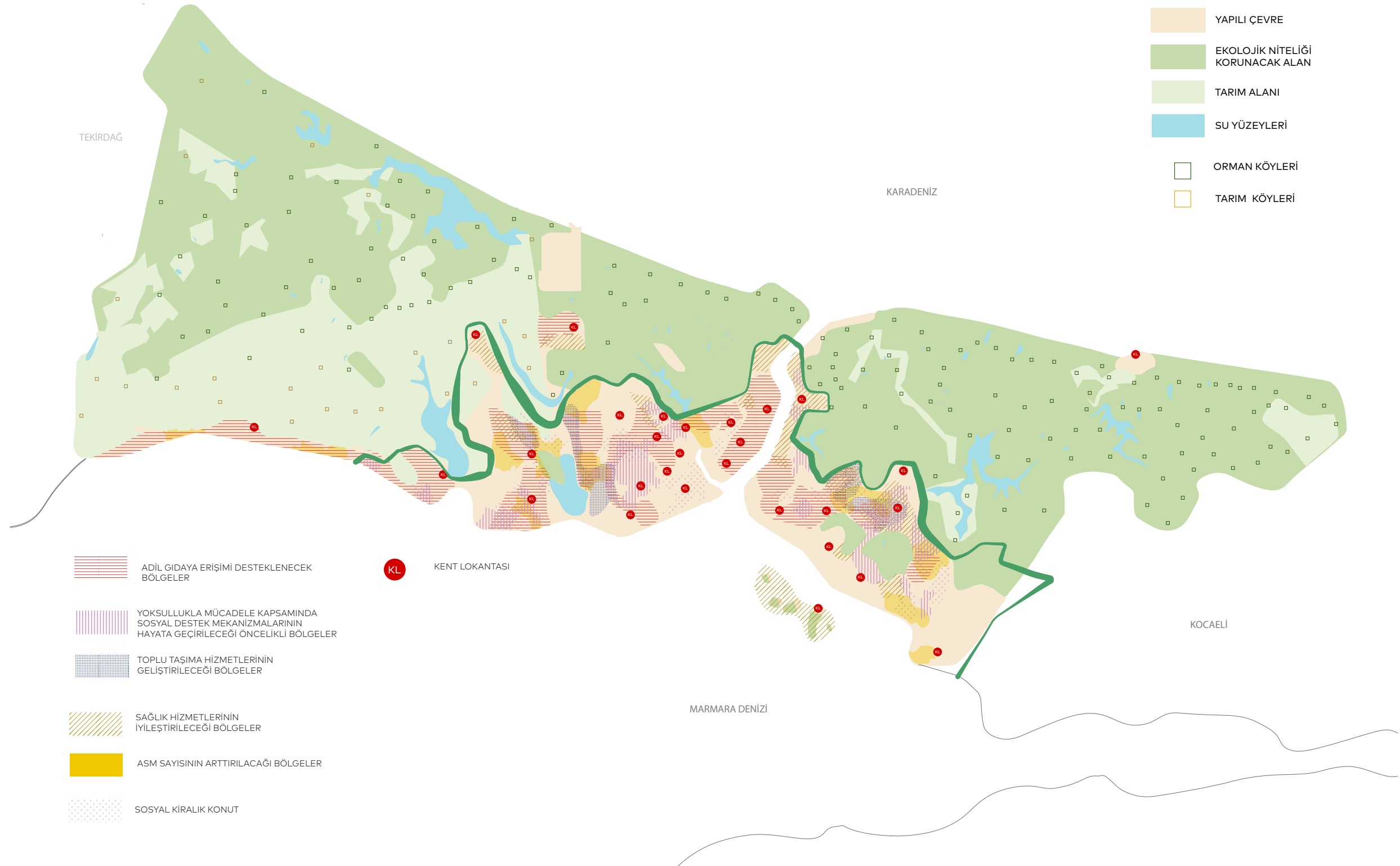
9. İstanbul Mirasının korunmasını, kullanılmasını ve yaşatılmasını insan hakları odaklı ele alan **"İstanbulluların Kültürel Miras Hakkı,"**
10. Yaşamın her alanında her türlü ayrımcılıkla mücadelele dikkat çeken **"Toplumsal Barış İçin Bir Arada Yaşam,"**
11. Kentsel dayanıklılığın semt ölçeğinde katılımcı biçimde uygulamaya ve yaşam biçimine dönüşümünü ve yerellik ekseninde hizmet anlayışının önemini vurgulayan **"Dayanıklı ve Yaşayan Semt."**

Stratejik eylem çerçeveleri belirli konu başlıklarını öne çıkarmakla birlikte; VEP çalışması içerisinde yer alan Toplumsal Refah ve Adalet Meydan Okuma Alanı için ele alınan tüm eylemler bütüncül bir yaklaşımla ele alınmakta ve birlikte değerlendirilmektedir.

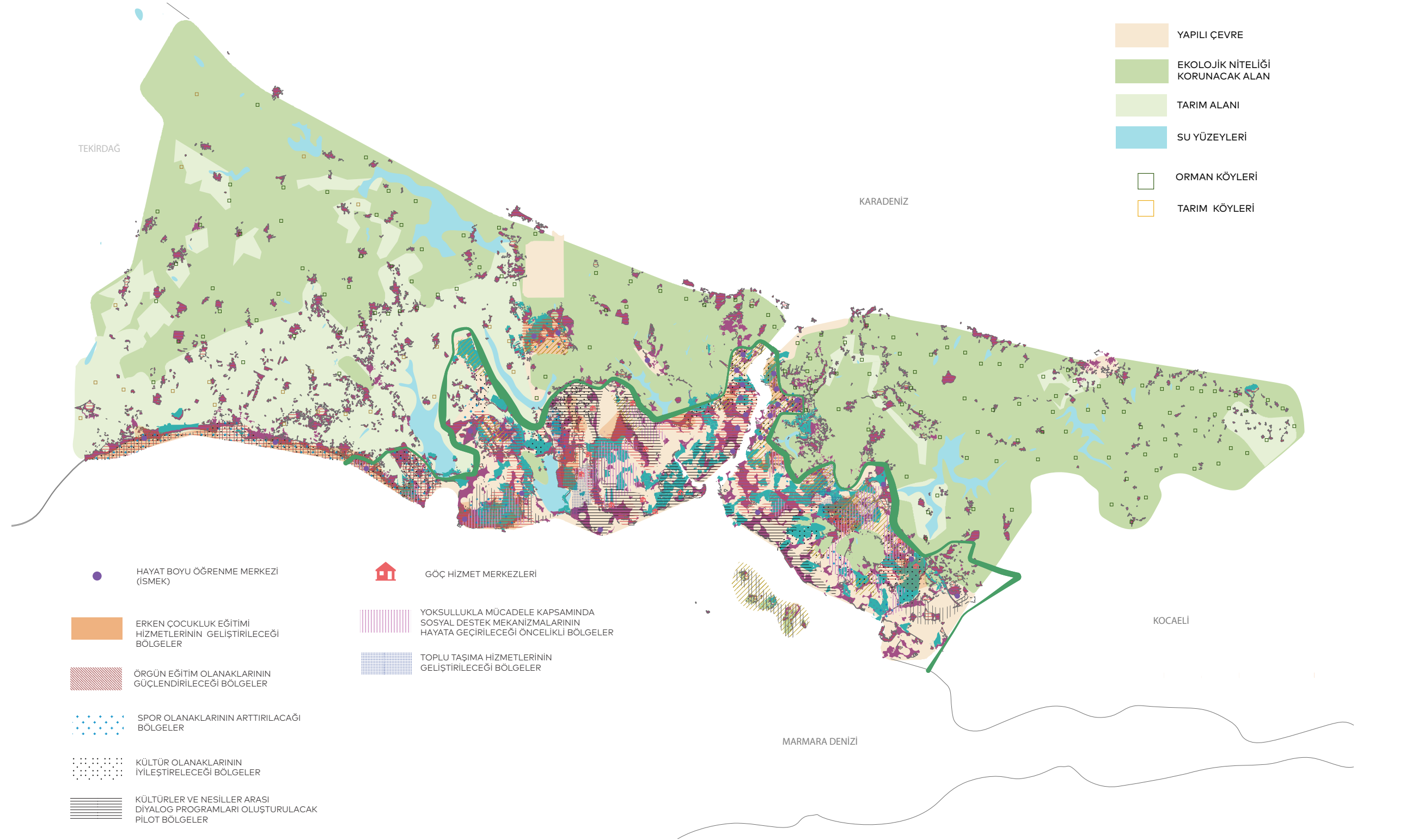
Yanda yer alan Toplumsal Refah ve Adalet Meydanı Okuma Alanı Mekânsal Şeması-1 (Şekil 22), bu meydan okuma alanında yer alan gıda, sağlık, barınma, ulaşım ve yoksullukla mücadele konularında geliştirilen temel toplumsal hizmet alanlarına ilişkin stratejik eylem çerçeveleri kapsamında tanımlanan ve İstanbul bütününde mekânsal olarak karşılığı bulunan eylem adımlarını içermektedir. Mekânsal gösterimler şematik olmakla birlikte belirtilen konularla ilgili erişilebilirlik, nicelik ve nitelik açısından yeterlilik analizleri yapılarak belirlenmiştir. Güvenli ve Adil Gıda Stratejik Eylem Çerçevesi kapsamında adil gıdaya erişimi desteklenecek bölgeler ve yeni açılması önerilen kent lokantalarına yer verilmiştir. Sağlıklı Yaşam ve Erişilebilir Sağlık Hizmetleri Stratejik Eylem Çerçevesi kapsamında sağlık hizmetlerinin iyileştirileceği bölgeler ve ASM sayısının artırılacağı bölgeler bulunmaktadır. Erişilebilir, Yaşanabilir, Kapsayıcı Barınma Stratejik Eylem Çerçevesi, sosyal kira-

lık konut projelerinin önceleneceği bölgeleri içermektedir. Herkes için Adil Ulaşım Stratejik Eylem Çerçevesi kapsamında toplu taşıma hizmetlerinin geliştirileceği bölgeler yer almaktadır. Yoksullukla Mücadele ve Sosyal Destek Mekanizmaları Stratejik Eylem Çerçevesinde yoksullukla mücadele kapsamında sosyal destek mekanizmalarının hayata geçirileceği öncelikli bölgeler bulunmaktadır.

Toplumsal Refah ve Adalet Meydan Okuma Alanı Mekânsal Şeması-2 (Şekil 23), ise meydan okuma alanında yer alan eğitim, ulaşım, spor, kültür ve sanat, bir arada yaşam ve yoksullukla mücadele konularında geliştirilen temel toplumsal hizmet alanlarına ilişkin stratejik eylem çerçeveleri kapsamında tanımlanan ve İstanbul bütünündeki mekânsal olarak karşılığı bulunan eylem adımlarının bir kısmını içermektedir. Her Yaşta Herkes için Çok Yönlü Eğitim Olanakları Stratejik Eylem Çerçevesi hayat boyu öğrenme merkezlerini, erken çocukluk hizmetlerinin geliştirileceği bölgeleri ve örgün eğitim olanaklarının güçlendirileceği bölgeleri içermektedir. Herkes İçin Adil Ulaşım Stratejik Eylem Çerçevesi kapsamında toplu taşıma hizmetlerinin geliştirileceği bölgeler yer almaktadır. Herkes İçin Erişilebilir ve Nitelikli Spor Olanakları Stratejik Eylem Çerçevesi kapsamında spor olanaklarının artırılacağı bölgeler bulunmaktadır. Özgün ve Özgür Kültür ve Sanat Ekosistemi Stratejik Eylem Çerçevesi kültür olanaklarının artırılacağı bölgeleri kapsamaktadır. Toplumsal Barış İçin Bir Arada Yaşam Stratejik Eylem Çerçevesi kültürler ve nesiller arası diyalog programı oluşturulacak bölgeleri ve göç hizmet merkezlerini içermektedir. Yoksullukla Mücadele ve Sosyal Destek Mekanizmaları Stratejik Eylem Çerçevesinde yoksullukla mücadele kapsamında sosyal destek mekanizmalarının hayata geçirileceği öncelikli bölgeler bulunmaktadır.

Şekil 22. Toplumsal Refah ve Adalet Meydan Okuma Alanı Mekânsal Şeması Temel Toplumsal Hizmetler-1

Şekil 23. Toplumsal Refah ve Adalet Meydan Okuma Alanı Mekânsal Şeması Temel Toplumsal Hizmetler-2

Stratejik Eylem Çerçevesi 23: Yoksullukla Mücadele ve Sosyal Destek Mekanizmaları

"Yoksullukla Mücadele ve Sosyal Destek Mekanizmaları" eylem çerçevesi, İstanbul'un en temel toplumsal sorunlarından biri olan yoksulluk sorununa çözüm getirmeyi amaçlamaktadır. Toplumsal refahın sağlanması açısından yoksulluk sorunu, işsizliğe dayandırılrsa da gelir adaletsizliğinin daha derin yaşandığı günümüzde çalışan yoksulluğu da önemli sorunlardan biri hâline gelmiştir. Bu açıdan **Toplumsal Refah ve Adalet Meydan Okuma Alanı**nın temel eylem çerçevelerinden birisi yoksullukla mücadele etmek için geliştirilen sosyal destek mekanizmalarıdır. Bu doğrultuda, yoksul ve ihtiyaç sahibi bireylere yönelik yardımlarla vergilendirme ve temel gelir mekanizmalarına yönelik eylemler geliştirilmiştir.

Yoksullukla mücadele ve sosyal destek mekanizmaları açısından öncelikli olarak İstanbul'da yaşayan bireylerin sosyal ve ekonomik açıdan kırılganlıklarına ilişkin veri tabanı oluşturulacak, bu veri tabanına göre kırılganlık analizleri yapılacak ve bu çalışmanı düzenli aralıklarla güncellenmesi sağlanacaktır. **Toplumsal Refah ve Adalet Meydan Okuma Alanı** içinde yer alan çok sayıda sosyal destek hizmeti İstanbul'un kentsel ve kırsal alanlarını bütünlüklü bir şekilde ele alacak olan bu tespit ve analizlere göre planlanacaktır.

Yoksullukla mücadele açısından kısa erimli eylemlerden biri sosyal destek hizmetleridir. Bunlar gelir desteği ve aynı destekler ihtiyaç tespiti yapılan bireylere ihtiyaçları ortadan kalkana kadar düzenli olarak verilebileceği gibi akut problemi çözmeye yönelik olarak tek sefer ya da düzensiz aralıklarla da verilebilir. Süreğen kriz ve risk koşullarında yoksulluğun nesiller arası aktarımını önlemek için çocuk yoksulluğunun giderilmesi öncelikli eylemlerden birisidir. Çocukların nitelikli beslenme, eğitim, sağlık ve kültürel ihtiyaçlarını karşılanmasına yönelik imkânların sağlanması önemsenmektedir. Ayrıca sosyal desteklerin yardım alan bireylerde bağımlılık yaratmasını önlemek üzere ihtiyaç sahibi bireylere sosyal ve ekonomik yeterliliklerini artırmaya yönelik mesleki eğitim, danışmanlık ve psikolojik destek verilecektir.

Akut krizler karşısında kentin refah düzeyinin korunmasında önemli eylemlerden biri de karşılıklı dayanışma ve yardımlaşmayı temel alan esnek yardımlaşma ve dayanışma sistemidir. Gerek hızlı müdahale olanağı sağlanması gerek toplumsal dayanışmayı artırması ve toplumsal ayrışmanın önüne geçerek bir arada yaşam olanaklarını artırıcı etkisi açısından bu sistem sosyal destek mekanizmasının önemli bir ayağını oluşturmaktadır.

Yoksulluğun önemli nedenlerinden biri olan işsizlik sorununa getirilen çözümlerden biri dezavantajlı ve yoksulluk riski altındaki bireylere meslek ve iş edindirme programlarıdır. Çalışan yoksulluğuna yönelik ise şeffaf, adil ve dengeli bir vergilendirme sistemi önemli müdahalelerdendir. Bu eylem orta vadede hayata geçirilecek, temel gelir mekanizmasının da temelini oluşturacaktır.

İstanbul'da yaşayan her bireyi kapsayan, koşulsuz ve düzenli olarak verilecek nakdi geliri tarifleyen temel gelir mekanizması ile İstanbullulara sağlanacak güvence sayesinde, bireylerin kendilerini geliştirmeye zaman ayırmaları, bu sayede istihdama ve ekonomik faaliyetlere katılımlarının artması; özgürlük ve dayanışma duygusunun gelişmesi, bireylerin özgüveni ve toplumsal aidiyet duygusunun pekişmesi ve insanların iyi olma hâlinin öne çıkması hedeflenmektedir. Özellikle kadınlar ve gençler için aileden/haneden bağımsız karar alma olanağının artırılması, şiddet gören kadınların şiddet sarmalından kurtulmaları, hane içi eşitsizliklerin azalması mümkün olabilecektir.

"Yoksullukla Mücadele ve Sosyal Destek Mekanizmaları" eylem çerçevesi, **Çevre ve Ekoloji Meydan Okuma Alanı** bağlamında, iklim göçlerinden kaynaklanan kentlerdeki yoksulluk riski, ekolojik krizlerden kaynaklanan gıda riski ve yeşil dönüşüm sürecinde yaşanabilecek olası işsizlik ve yoksulluk riskine karşı sosyal destek mekanizmalarının hazır hâle getirilmesini sağlayacaktır. Bu meydan okuma alanının **Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım Meydan Okuma Alanı** ile ilişkisi mekânsal eşitsizliklere dayanmaktadır. İstanbul'da eşit olmayan mekânsal gelişmenin yarattığı yoksulluk bölgelerinin tespit edilmesi kentin merkezi bölgeleri, gelişme alanları ve çeperi arasındaki eşitsizliklerin azaltılması ve kentsel altyapı ve diğer hizmetlerden yararlanamayan bölgelerin ekonomik sorunlarının giderilmesi sağlanacaktır. Eylem çerçevesiyle **Ekonomi ve Kalkınma Meydan Okuma Alanı** arasındaki bağlantıyı, kentin ekonomik gelişmesinin temelinde toplumsal refahın ön plana alınması perspektifi tarif etmektedir. Ekonomik kalkınmanın toplumsal refahı sağlayacak eşit ve adil bir paylaşım düzeni içerisinde gerçekleşmesi ve gelir adaletini sağlamaya yönelik eylemler iki meydan okuma arasındaki temel ilişkiyi tanımlamaktadır. **Yönetişim ve Demokrasi Meydan Okuma Alanı**yla ise kent demokrasisi ve toplumsal tabanın güçlendirilmesi ve toplumsal dayanışmayı artırıcı eylemler açısından ilişkilidir. Kırılgan durumda olan

toplumsal grupların ve bireylerin kırılganlıklarını ortadan kaldırmaya yönelik siyasal ve sosyal güçlenmeye ilişkin adımlar, grupların ve bireylerin mekânsal ve sosyal ihtiyaçlarını yerel yönetimin karar mekanizmasına dâhil ederek kararlara katılabilmelerini sağlayacak ve aynı zamanda toplumsal dayanışma ağlarını güçlendirecek eylemler yoksulluğu ve gelir adaletsizliğini de ortadan kaldırmaya katkı sağlayacaktır.

Bu eylem çerçevesinin hayata geçirilmesi kapsamında düzenli gelir desteğinin, desteğe bağımlılık yaratan bir sisteme dönüşmesi risklerdendir; Ayrıca bireylere verilse de nakdî ve aynî yardımların hane içerisinde dağılımıyla ilgili oluşabilecek sorunların, genellikle kadınlar ve kız çocukları açısından yinelenen eşitsiz koşulları doğurması riski bulunmaktadır. Temel gelir konusunda ise düşük ücretli işlerde eksik istihdam, yüksek kamu maliyeti riskleri söz konusudur.

Tablo 25. Stratejik Eylem Çerçevesi 23: Yoksullukla Mücadele ve Sosyal Destek Mekanizmaları

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa → Orta → Uzun		
Sosyo-ekonomik Kırılganlık Analizi ▲ →	İstanbul'da kentsel olanakların ve sosyal hizmetlerin planlanabilmesi ve farklı kriz senaryolarına göre toplumsal kırılganlıkların tespit edilmesi amacıyla veri tabanı oluşturulacak ve sosyoekonomik hasar görülebilirlik analizi yapılacaktır. İstanbul'un kentsel ve kırsal alanları bütünlüklü bir şekilde ele alınacak, sosyoekonomik kırılganlık riskleri semt ölçeğinde tespit edilecek, sosyal hizmetler bu analizlere dayanılarak planlanacaktır. Düzenli olarak güncellenecek bir veri tabanı ile değişen kriz koşullarında sosyal hizmetlerin sağlıklı ve güncel ihtiyaçları karşılayabilmesi sağlanacaktır.	T1A4H5 T7A4H3
Düzenli Sosyal Destek Mekanizmalarının Sağlanması ★ →	Sosyal destek mekanizması düzenli gelir desteği ve düzenli ayni destek olmak üzere iki ana destek türünden oluşmaktadır. - Süreğen kriz ve risk koşullarında yoksulluğun nesiller arası aktarımını önlemek için çocuk yoksulluğunun giderilmesi, bunun için çocukların nitelikli beslenme, eğitim, sağlık ve kültürel ihtiyaçlarını karşılanmasına yönelik imkânların sağlanması önemsenmektedir. - Sosyoekonomik Kırılganlık Analizi çalışmasından yararlanarak tespit edilecek olan ihtiyaç sahiplerinin sosyal destek mekanizmasına bağımlılıklarını minimuma indirmek ve bu desteklere ihtiyaç duymayacak şekilde sosyal ve ekonomik yapılabirliklerini artırmaya yönelik olarak istihdama ilişkin mesleki eğitim, danışmanlık ve psikolojik destek verilecektir. - Düzenli gelir desteğine ihtiyaç duyduğu tespit edilen bireylere, bu ihtiyacı ortadan kalkana kadar, belirlenen miktarlarda düzenli gelir desteği sağlanacaktır. - İhtiyaç sahibi bireylere tespit edilecek ihtiyaçlarına göre düzenli olarak ayni yardım desteği sağlanacaktır. Bu yardımlar arasında öncelikli olanlar şunlardır:⁹² - Gıda destek paketleri, - Öğrenci destek paketleri, - Ücretsiz ulaşım desteği, - Hijyen destek paketi, - Teknolojik cihaz destek paketi, - Kültürel destek paketi	T7A6H3 T7A6H4 T7A7H4

⁹² Bu destek paketlerinin ayrıntılı tanımları, "Güvenli ve Adil Gıda Sistemi," "Sağlıklı Yaşam ve Erişilebilir Sağlık Hizmetleri," "Her Yaşta Herkes için Çok Yönlü Eğitim Olanakları," "Herkes için Adil Ulaşım" ile "Özgün ve Özgür Kültür ve Sanat Ekosistemi" stratejik eylem çerçevelerinde bulunmaktadır.

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★ Metropolen □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa ↔ Orta ↔ Uzun		
Akut Krizlere Yönelik Esnek Yardımlaşma ve Dayanışma Sistemi ★ →	Doğal afetler, ani gelişen sosyal, ekonomik ve yönetsel krizler nedeniyle sosyal destek ihtiyacının arttığı durumlarda toplumsal dayanışmayı ve yardımlaşmayı artıracak, kolaylaştıracak, hızlı ve esnek hareket edebilmeyi sağlayan bir dayanışma sisteminin kurulması sağlanacaktır. Dijital araçlar kullanılarak kurulan bu sistem; farklı toplumsal grupların başvuru süreçlerini kolaylaştırarak kapsayıcılığı önceleyecek ve Askıda Fatura, takas gibi eş zamanlı yürüyen diğer dayanışma ve yardımlaşma uygulamalarının bir arada yer alacağı bir uygulama ile desteklenecektir.	T1A3H6 T7A8H1 T7A8H5
Dezavantajlı ve Yoksulluk Riski Altındaki Bireylere Meslek ve İş Edindirme Program-ları ⁹³ ★ →	İstanbul'da yaşayan engelli, genç, kadın, göçmen veya 65 yaş üstü olan dezavantajlı ve yoksulluk riski altındaki bireylerin, meslek ve iş edindirme programları aracılığıyla ekonomik olarak güçlendirilmele-ri sağlanacaktır. "Adil ve Güvenceli İstihdam" stratejik eylem çerçe-vesi ile eş güdümlü olacak bu eylem kapsamında: - Enstitü İstanbul İSMEK'ler aracılığıyla meslek edindirme eği-timleri verilecek; - İstihdam Ofisleri aracılığıyla iş bulabilmeleri sağlanacak; - İşverenlerin bu grupların işe alımlarında özendirilmeleri amacı-yla teşvikler sağlanacaktır.	T5A5H4 T6A3H9 T7A2H4
Şeffaf, Adil ve Dengeli Bir Vergi-lendirme Sistemi ⁹⁴	Gelir dağılımı eşitsizliğini azaltmak için gelire oranlı doğrudan ve dolaylı vergilerden (Katma değer vergisi gibi) vazgeçilmesi, kamu kaynağı elde etmeye odaklı vergi politikalarının yeniden düzenlen-mesi, yeni vergi kaynakları yaratarak vergilendirmenin gelir dağılı-ımını dengeleyici bir araç hâline getirilmesi adına vergi düzenlemeleri yapılacaktır.	T7A6H6
Temel Gelir Meka-nizmasının Kurulması ★ ↔	İstanbul'da yoksulluğun azaltılması, adil bir gelir dağılımını sağ-lanması, sosyal hizmet sisteminde yaşanan bürokratik yükün azal-tılması, sağlık sorunları ve suç gibi sosyal risklerin önlenebilmesi açısından önemli bir mekanizma olan temel gelir uygulamasının ha-yata geçirilmesi sağlanacaktır. - Temel gelir uygulaması İstanbul'da yaşayan her bireye, koşulsuz ve düzenli olarak nakdî destek verilmesini kapsayacaktır. - Destek miktarı, bir kişinin hayatını idame ettirebilmesi için ge-rekli olan tutara göre belirlenecek ve bu miktar düzenli aralık-larla güncellenecektir.	T7A6H5

⁹³ Söz konusu eylem, Ekonomi ve Kalkınma Meydan Okuma Alanı, Adil ve Güvenceli İstihdam eylem çerçevesi ile eş güdümlü yürütülecektir.

⁹⁴ Yönetişim ve Demokrasi Reform Paketi: Yerel Yönetim Reformu, Mali Reform Paketi ile eş güdümlü uygulanacaktır.

Stratejik Eylem Çerçevesi 24: Güvenli ve Adil Gıda Sistemi

Güvenli ve Adil Gıda Sistemi stratejik eylem çerçevesi 21. yüzyılda kronik bir kriz hâline gelen gıda fiyatlarındaki yüksek enflasyon göz önünde bulundurularak gıdaya erişim sorunu üzerinden kurgulanmakta; gıda konusunu sistematik ve bütünsel bir yaklaşımla ele almakta; tarım-gıda sistemi, yerel üretim, üretici refahı, gıda sistemi-nin dayanıklılığı, tedarik zinciri, gıda atığı, gıda-nın yönetişimi, afette gıda ve su tedariki, kırılğan grupların sağlıklı gıdaya erişimi gibi konulara yö-nelik eylemleri kapsamaktadır. Söz konusu eylem çerçevesi iklim dostu tarımsal üretimi ile üretici refahını önceliklendiren, Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım başlığı altındaki Kırsal Yerleşimler Strate-jik Eylem Çerçevesi ile tarladan-sofraya gıda sis-temi yaklaşımı doğrultusunda birbirini tamamlamaktadır.

Adil bir gıda sistemine sahip olmak, gıda üreti-mi ve dağıtımında eşitlik ve adaletin dolayısıyla toplumsal refahın sağlanmasını destekler. İstan-bul'da bireylerin sağlığından toplumsal refah ve çevresel sürdürülebilirliğe kadar bir dizi önemli alanı kapsayan geniş bir etki sağlaması bakımın-dan güvenli ve adil bir gıda sistemine ihtiyaç var-dır.

Bu ihtiyacı karşılamak için ise öncelikle İstan-bul'da gıda kaynaklarının adil bir şekilde dağıtı-larak toplumun tüm kesimlerinin gıdaya erişimi güvence altına alınmalıdır. Aynı zamanda adil bir gıda sistemine gıda üreten çiftçilerin ve işçi-lerin adil ücretler alması ve toplumda ekonomik denkliğin sağlanarak gelir eşitsizliğinin azaltması bakımından da ihtiyaç duyulmaktadır. Adil ve gü-venli bir gıda sistemine geçiş, sadece toplumsal refahın artırılması açısından değil, aynı zamanda halk sağlığının iyileştirilmesi açısından da kritiktir. Halk sağlığı açısından güvenli bir gıda sistemine sahip olmak, gıdadan kaynaklanan zararlı mikro-organizmaların ve kimyasalların kontrol altında tutulması bakımından önemli olup, bireylerin sağ-lıklı bir beslenme pratiği geliştirmelerine katkıda bulunarak toplumda kronik hastalıkların önlen-mesinde kilit bir rol oynamaktadır. Bunların yanı sıra güvenli bir gıda sistemi çevresel sürdürülebi-lirliği destekleyerek tarım uygulamalarının doğayı koruyucu, toprak ve su kaynaklarını sürdürülebilir bir şekilde yöneten bir yapıya sahip olmasını sağ-layarak ekosistemlere verilen zararı en aza indir-mesi açısından da önemlidir.

İstanbul'da hayata geçirilecek eylemlerle güç-lendirilecek bir gıda sistemi büyük bir öncelik arz etmektedir. Sürdürülebilir ve çevre dostu tarım uygulamalarına yönelme, çiftçilerin gelirlerini ar-

tırarak kırsal kesimde ekonomik adaletin sağlanması ve tarımsal ürünün işlenerek gıda ürününe dönüştürülmesi süreçlerinde adil bir sistem kurulması amaçlanmaktadır. Gıda lojistiği ve tedariki süreçlerinde karbon ayak izinin azaltılması ve sürdürülebilir sistemlerin kullanılması, adil bir gıda tedariki sistemi için küçük üreticinin desteklendiği ve lojistik ağların da bu yönde geliştirildiği bir sistem sağlanacaktır. Tüketicilere yönelik bilinçlendirme kampanyaları ve eğitimler aracılığıyla sağlıklı beslenme alışkanlıkları kazandırılması bu sayede toplumun genel sağlık durumunun iyileştirilmesinin yanı sıra gıda güvenliğinin sağlanmasına yönelik eylemler hayata geçirilecektir. Gıda güvenliği ve adil erişim için politika ve mekanizmaların oluşturulması amacıyla toplumun her kesiminin sağlıklı, güvenli gıdaya ulaşmasını sağlayarak sosyal destek mekanizmaları oluşturulacak, kooperatiflerin ve küçük esnafın desteklenmesi sağlanacaktır. Afet ve kriz dönemlerinde su ve gıda tedariki adil ve hızlı bir şekilde yönetilerek acil durum planları ve etkin afet müdahale mekanizmaları hayata geçirilecektir. Adil bir gıda sisteminin temelinde yer alan şeffaf ve katılımcı bir gıda yönetişimi sistemi ile karar alma süreçlerine daha geniş bir toplumsal katılım sağlanacaktır.

Güvenli ve Adil Gıda Sistemi stratejik eylem çerçevesi, **Çevre ve Ekoloji Meydan Okuma Alanı**nda gıda atıklarının asgari düzeye indirilmesi ve tarımsal üretimin agroekolojik yöntemler ile teşvik edilmesi sonucunda gıda sistemine yönelik üretim, tedarik ve atıklardan kaynaklı karbon ayak izinin azaltılması ve toprak-su kirliliğinin önüne geçilmesi, hayvan refahı üzerinden de söz konusu agroekolojik yöntemlerin İstanbul’un ekolojik zenginliği-

ni güvence altına alması şeklinde karşılık bulurken; **Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım Meydan Okuma Alanı** bağlamında ise kentsel bir olanak olarak sağlıklı gıdaya erişim noktalarının güvence altına alınması, kentin kırılgan noktalarına bu hizmetin ulaştırılması, tarımsal üretimin desteklenmesi adına kent içinde ve kırsalda alanların oluşturulması ve mevcut alanların korunması anlamına gelmektedir. Sağlıklı beslenmenin güvence altına alınacak olması **Toplumsal Refah ve Adalet Meydan Okuma Alanı** kapsamında değerlendirilirken, gıda politikalarının oluşturulması ve yönetimine yönelik sistemik bir bakış açısı ile ortak karar mekanizmalarının gerekliliği **Yönetişim ve Demokrasi Meydan Okuma Alanı**nda karşılık bulmaktadır. Son olarak eylem çerçevesi, gıda tedarik zincirinde yer alan bütün aktörleri kapsamı ve tedarik zincirinde güvencenin sağlanması bakımından **Ekonomi ve Kalkınma Meydan Okuma Alanı** ile ilişkilendirilmektedir.

Gıda sistemi içerisinde merkezi ve yerel yönetim başta olmak üzere kurumlar arası çok aktörlü karmaşık bir yapının varlığı karar alma, uygulama ve denetleme süreçlerinde koordinasyon eksikliklerine yol açmaktadır. Stratejik Eylem Çerçevesi açısından riskler değerlendirildiğinde bu durum karar alma süreçlerinde tek bir uygulayıcı kurumun diğerleri pahasına öne çıkması ve gıda sistemindeki karşılıklı fayda ilkesinin göz ardı edilmesi riskini teşkil etmektedir. Ayrıca tarımsal üretim ve gıda tedariki aşamasında yaşanan krizler, yapısal dönüşüm çalışmalarının hayata geçmesini geciktirerek sosyal yardım odaklı akut kararları zorunlu kılacaktır.

Tablo 26. Stratejik Eylem Çerçevesi 24: Güvenli ve Adil Gıda Sistemi

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa → Orta → Uzun		
Gıda Dayanıklılık Planlaması ★ →	Gıda Dayanıklılık Planlaması: - İstanbul gıda sistemi yapılacak risk analizi ile incelenecek; hasar görebilirlik haritaları ile gıdaya erişim açısından kırılgan bölgeler ve gruplar tespit edilecek, - Dayanıklı ve Yaşayan Semt Stratejik Eylem Çerçevesinde yer alan Kendi Kendine Yeterli Semtler eylemi kapsamında güvenli ve sağlıklı gıdaya erişim semt ölçeğine kadar planlanacak, semt ölçeğinde belirlenen risk ve hedef gruplara yönelik dayanıklılık planlaması oluşturulacaktır. - Afet sonrası müdahale ve iyileşme/toparlanma süreçlerinde ortaya çıkacak gıda ihtiyacının karşılanabilmesi için gıda depoları ve gıda tedarik planlaması ile İstanbul’un gıda dayanıklılığı sağlanacaktır. - Afet sonrası müdahale aşamalarında ortaya çıkacak erzak ihtiyacının belirlenmesi, tedariki ve dağıtımı için, gıda sektörü çalışanlarının deneyimlerinden yararlanılacaktır. Afette Sağlıklı Su: “Dayanıklı ve Yaşayan Semt” stratejik eylem çerçevesinde ve kamusal açık mekânlar ve yeşil alanlara yönelik stratejilerde yer alan planlama anlayışına uygun olarak kamusal mekânlarda afet anında suya erişimi sağlayacak depolama ve dağıtım sistemleri hayata geçirilecektir.	T3A5H4 T6A5H5
Gıda Üretimi ve İşlenmesi ★ →	İstanbul'un Sofrası: İstanbul'un yemek ve gastronomi mirasına odaklanacak proje ile: - İstanbul'un tarihi üretici ve bostancı kimliği güçlendirilecek; bu üreticiler desteklenecek, - İstanbul'a özgü tarım ürünleri araştırılacak ve uygun iklim alanlarında bu ürünlerin üretimi sağlanacak, - İstanbul'un özellikle su ve balıkçılık kültürü öne çıkarılacaktır. - Çok kültürlü yapısından ve tarihi birikiminden yararlanılarak İstanbul'un gastronomik önemine yönelik bilgilendirme faaliyetleri yürütülecek, - Her türlü çeşitliliği ve farklılığı sahiplenecek mutfak kültür ve geleneklerinin İstanbullular tarafından benimsenerek korunması ve kutlanması sağlanacaktır.	T5A3H5 T6A5H4

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★ Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa ↔ Orta →→ Uzun		
Gıda Üretimi ve İşlenmesi ★ →	- İstanbul'da üretim yapan üretim kooperatifleri desteklenecek, zirai danışma, lojistik, depo, organizasyon ve satış destekleri sağlanacaktır. Semt Tarımı ve Mahalle Meyveleri: - Mevcut tarım alanları semt ölçeğinde tespit edilerek korunacak, yeni alanların kurulması teşvik edilecek ve semtlerin gıda yeterliliği kapasitesi artırılacaktır. Böylelikle hem gıda güvencesi desteklenecek hem de yerelde dayanışma güçlendirilecektir. Olta Balıkçılığının Denetlenerek Teşvik Edilmesi: İstanbul'un balık kültürünü yaşatacak ve biyoçeşitliliği koruyacak şekilde olta balıkçılığı bir ruhsat ve denetim programı ile desteklenecektir.	T5A3H5 T6A5H4
Sürdürülebilir Gıda Lojistik ve Tedarik Ağı ★ →→	Bölgesel Tarımsal İş Birliği Planı: Tarladan sofraya tedarik zincirinin bütün aşamalarının takip edilmesi ile sistemdeki sorunlara yönelik kısa ve uzun vadeli çözümler oluşturulacaktır. Trakya ve Marmara'nın tamamını ele alacak bir bölgesel yaklaşım ile İstanbul'un gıdasının yakın bölgelerden tedarik edilmesi desteklenecektir. Bu bölgelerle yapılacak iş birlikleri ve teşviklerle, üreticilerin hem çevre dostu üretime geçmesi teşvik edilecek hem de kısa tedarik zincirinin tesis edilmesi sağlanacaktır. İstanbul Gıda Akış Haritası: Ticaret Bakanlığı Hal Kayıt Sistemi, Tarım ve Orman Bakanlığının ilgili kayıt sistemleri ile entegre olacak bir yapı ile İstanbul'a gıda akışının haritalandırılması ve takibi yapılacaktır. Gıda Tedarik Ağında Mekânsal ve Dijital Dönüşüm: Özellikle toptancı halleri, semt/üretici pazarlarına odaklanan bu dönüşüm projesi ile: - İstanbul'un iki yakasında karma toptancı halleri oluşturulacak ve her hal projesinde demiryolu entegrasyonu önceliklendirilecek, - Başta meyve ve sebze halleri olmak üzere yerinde dönüşümü sağlayacak şekilde kapasite artırılacak, - Üretici satış kanallarının artırılması kapsamında hallerde ve pazarlarda yasa gereği ayrılmış %20'lik üretici kotası teminat altına alınacak, - Halden alışverişlerin internet ortamı üzerinden sağlanacağı e-ticarete dayalı bir sistem oluşturulacak,	T6A5H2 T6A5H6

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★ Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa ↔ Orta →→ Uzun		
Sürdürülebilir Gıda Lojistik ve Tedarik Ağı ★ →→	- Merkezi dağıtım filosu oluşturularak e-ticaret ile gerçekleştirilen alışverişlerin dağıtımı merkezi filo ile sağlanacak, - Hallerde, e-ticaret sistemi ve merkezi dağıtım filosuna entegre edilmiş semt pazarları planlanacak, - Mahalle arası semt pazarları erişim kriterleri göz önünde bulundurularak kapalı alanlara dönüştürülecek; bu alanlarda gıda denetimleri artırılacak, bu alanlar rekreasyon alanları ve afet toplanma alanları olarak kentsel yaşama dâhil edilecek, - Perakende sektörüne yönelik geleneksel esnafı ve rekabet imkânlarını destekleyecek mekânsal ve yasal çözümler geliştirilecektir.	T6A5H2 T6A5H6
Güvenli Gıda Tüketimi ve Denetimi ★ →	Güvenli İstanbul Gıdası Sertifikası: İstanbul'a ve İstanbullulara özgü bir şekilde oluşturulacak sertifika ile İstanbul'a gelen gıdanın güvenliğinin güvence altına alınması sağlanacak, belirlenecek hijyen ve besin değeri standartları, merkezi yönetim ile birlikte denetlenecektir. Sağlıklı Gıdayı Seç: Obezite başta olmak üzere beslenme kaynaklı bulaşıcı olmayan hastalıklara yönelik sağlıklı gıdanın tercih edilmesi için kültürel dönüşüm sağlanacak ve beslenme-gıda okuryazarlığı teşvik edilecektir. Yuvamız İstanbullar başta olmak üzere okullarda bostan uygulaması ile çocuklara tarımsal üretim ve sağlıklı gıda bilinci kazandırılması sağlanacaktır. Sağlıksız Gıdaları Özendiren Reklamlara Yönelik Yasal Düzenlemeler: Kentteki reklam noktalarında sağlıksız beslenmeye dair reklamlar yasal süreçler sonunda yasaklanacaktır. İBB Mutfaklarında Sosyal Satın Alma İle Güvenilir Gıda: İBB başta olmak üzere kamu kurumlarının gıda temininde, gerekli gıda güvenliği denetimlerinin de yapılmasıyla küçük ölçekli üreticiler önceliklendirilecektir.	T6A5H6 T6A5H8

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★ Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa ↔ Orta →→ Uzun		
Gıda Atığının En Aza İndirilmesi ★ ↔	Gıda Atıksız İstanbul: İstanbul'da gıda atığının ve zayıatın önüne geçecek üç ayaklı bir eylem uygulanacaktır: - Bu bağlamda farkındalık, denetim ve teşvik faaliyetleriyle atık azaltılacak; - Yenilebilir durumdaki gıdalar mevcut aşevleri ve gıda bankalarına yönlendirilecektir. - Semt pazarlarından, yeme-içme mekânlarından, perakende ve toptan satış noktalarından gelen gıda atıkları toplanacak ve kompost hâline getirilecek; bu kompost, park ve bahçelerde toprağı zenginleştirmek için kullanılacaktır. Ayrıca, hallerde oluşan gıda atıklarının gıda bankalarına, kompost tesislerine ve biyometanizasyon tesislerine yönlendirilmesi için iş süreklilik planları oluşturulacaktır.	T1A2H6 T6A5H5
Herkes için Güvenli ve Sağlıklı Gıdaya Erişimin Sağlanması ★ →	Hayata Sağlıklı Başlangıç: İhtiyaç sahibi anne ve yeni doğan bebeklerin gıda ihtiyacı özel bir program ile güvence altına alınacaktır. Okullarda Gıda ve Su Güvencesi: Yakın bölgelerde üretimi teşvik edecek ve çocukların günlük gıda ihtiyacının dengeli bir biçimde sağlanacağı, kırılğan bölgeler öncelikli olmak üzere bütün eğitim kurumlarında geçerli ücretsiz okul yemeği uygulaması başlatılacaktır. Akut Şok Durumlarında Herkes için Sağlıklı Gıdaya Erişim: - Kırılğan kesimlerin gıdaya erişim durumları belirlenen kriterlere göre takip edilecek, - Gıda Dayanıklılık Planlaması ve Dayanıklı ve Yaşayan Semt politika belgesinde tanımlanacak prensiplere göre akut şok anlarında hızlı müdahale ve desteklemeye imkân sağlayacak şekilde güvenli ve sağlıklı gıdaya erişim programları uygulanacaktır. Kamusal Mekânlarda Sağlıklı Su: - Spor alanları, meydanlar, hobi alanları gibi kamusal olan ve kolay erişim bulunan alanlarda depoların ve gerekli altyapının sağlanmasıyla İstanbullulara ücretsiz su sunularak yaşayanların suya erişimi güvence altına alınacak; - Akıllı uygulamalarla İstanbulkart üzerinden kişilere günlük/aylık ücretsiz su miktarı tanımlanacak, çeşmelerden İstanbullulara sunulacaktır.	T3A3H2 T3A5H4 T6A5H1

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★ Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa ↔ Orta →→ Uzun		
Güvenli ve Sağlıklı Gıdaya Erişim için Örgütlenme ve Destek Modelleri ★ ↔	Tüketim Kooperatifleri ile İş Birliğinde Yerel Dayanışma ve Örgütlenme Modeli: Tüketim kooperatiflerine depo, organizasyon, satış destekleri sağlanacak ve kooperatifler üzerinden yerel dayanışma ve dayanıklılık güçlendirilecektir. Gıda Sisteminde Güvenceli İstihdam: Mevcut güvencesiz istihdamın önüne geçecek şekilde denetim ve destek programları uygulanacaktır. Sokak Satıcılarına Güvence: İstanbul'un geleneksel sokak satıcıları, öncelikle yerel yönetim bünyesinde yapılacak çalışmalar ile mevcut varlığını koruyup güçlendirecek şekilde denetimli ve güvenceli bir yapılanmaya sahip olacaktır.	T5A5H4 T5A3H4 T6A5H3
Gıda Yönetişim Mekanizması ★ ↔	Farklı kurumlar arasındaki yetki karmaşasının önüne geçecek, araştırmaları destekleyecek ve katılımı sağlayacak şekilde tarım ve gıda politikalarına yönelik üç ayaklı bir yönetim mekanizması oluşturulacaktır. Gıda Politikaları Merkezi: İBB içinde akut şokların, kronik streslerin takip ve projeksiyonunu yapacak, yerel ulusal ve küresel dinamikleri takip ederek ilgili birimleri ve kamuoyunu bilgilendirecek, eylem planları oluşturacak bir yapı kurulacaktır. İstanbul Gıda Konseyi: İstanbul'un gıda politikalarının belirlenmesi ve uygulanmasında katılımcılığı merkeze alacak bu gıda konseyinde üreticiler, şefler/ gıda çalışanları, akademisyenler, kamu ve özel sektör temsilcileri, sivil toplum uzmanları yer alacaktır. Gıda Koordinasyon Merkezi: İstanbul Gıda Konseyi'nin de temsil edildiği Gıda Koordinasyon Merkezi, ulaşım kararlarının alındığı UKOME benzeri bir yapı ile yerel ve merkezi hükümetin öncülüğünde, ilgili oda ve konsey temsilcilerinin bulunduğu ve bağlayıcılığı olan bir karar mekanizması oluşturulacaktır.	T6A5H1 T6A5H7

Stratejik Eylem Çerçevesi 25: Sağlıklı Yaşam ve Erişilebilir Sağlık Hizmetleri

Sağlıklı Yaşam ve Erişilebilir Sağlık Hizmetleri Stratejik Eylem Çerçevesi, İstanbul'da toplumsal refah ve adaletin güçlenmesi için sağlık alanını kapsamlı bir perspektifle ele almayı hedefleyerek, sağlık hizmetlerinin niceliksel ve niteliksel olarak geliştirilmesini amaçlamaktadır. Sağlık hizmetlerinin kent genelinde adil bir şekilde yaygınlaştırılması ve niteliğinin artırılması ön planda tutulan stratejilerdir. Bu çerçevede, sağlık hizmetlerinde eşitlik ve kapsayıcılık ilkesini vurgulayarak, her bireyin temel sağlık hizmetlerine etkili ve nitelikli bir şekilde erişimini sağlamak, hastalıkların erken teşhis ve tedavisini güvence altına almak, toplumun sağlık bilincini artırmak, madde bağımlılığı sorunu yaşayan bireylerin tedavi ve rehabilitasyonlarına yönelik çalışmalar yapmak, ruh sağlığına ilişkin hizmetleri genişletmek, yaşlanan nüfusun bakım hizmetlerini kurumsallaştırmak ve salgın hastalık, afet gibi acil durumlar için sağlık sistemini hazır ve etkin kılmak amacıyla çözüm önerileri sunmaktadır.

Koruyucu hekimlik ve önleyici sağlık çalışmalarının yeterli ve herkes için erişilebilir olmaması, hastalıklar sonrasında ihtiyaç duyulan tedavilerin çok daha maliyetli olmasına neden olmakta, bireylerde kronik hastalıklara, sakatlıklara ve ölümlere de yol açabilmektedir. Bu sebeple birinci basamak sağlık hizmetlerinin kentte daha erişilebilir olması bunun yanında sağlık birimlerinin nitelikli hizmet verirken etkin çalışan kurumlara dönüşmesi hedeflenmiştir. Ayrıca sağlık hizmetlerinin sunumunda dezavantajlı grupların ihtiyaçlarının gözetilmesi bu anlamda kadınlara, çocuklara, engellilere, LGBTİ+ bireylere, mültecilere, göçmenlere ve yaşlılara dair özel çalışmaların yapılmasına yönelik stratejik eylemler önerilmiştir.

İstanbul'da yaşam süresinin uzaması nedeniyle hastalık yükünün artması beklenmektedir. Bu bağlamda sağlık politikaları daha da önem kazanmaktadır. Sağlık alanında koruyucu hekimlik ve önleyici sağlık çalışmalarına daha fazla önem verilmesi, İstanbullulara sağlıklı yaşam davranışlarının kazandırılması yoluyla hastalıkların dola-

yısıyla kamu giderlerinin de azaltılmasına ihtiyaç vardır. Nüfusun yaşlanması, gelecekte sağlık sektörünün insan kaynağı açısından yetersiz kalabileceği bir durumu beraberinde getirmektedir. Bu nedenle, sağlık çalışanlarının çalışma koşullarının iyileştirilmesi ve istihdamda kalma sürelerinin artırılması, sağlık sektöründeki beyin göçünün önlenmesi önemli bir hedeftir. Aksi takdirde ilerleyen yıllarda İstanbul'da hastalık yükündeki artışla başa çıkma konusunda büyük sorunlar yaşanabileceği görülmektedir.

Yakın zamanda tecrübe edilen COVID-19 pandemisi ve Türkiye'nin deprem riski göz önünde bulundurulduğunda sağlık sisteminin acil durumlara, salgın hastalıklara karşı hazır ve etkili bir şekilde müdahale edebilmesi hayati bir önem taşımaktadır. Bu nedenle, sağlık sisteminin afetlere karşı dayanıklılığını artıracak önlemlerin yanı sıra, sağlık çalışanlarının da bu tür durumlara hazırlıklı olmalarını sağlayacak stratejiler geliştirilmiştir.

Sağlıklı yaşam davranışlarının toplumda daha fazla yerleşmesi aciliyet kazanmıştır. Dünya genelinde olduğu gibi İstanbul'da da obezite önemli bir halk sağlığı sorunu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle, özellikle çocuklardan başlayarak obeziteyi önlemeye yönelik çalışmaların toplum genelinde yaygınlaştırılması önemlidir.

Depresyonun toplum sağlığı üzerinde önemli bir risk faktörü hâline gelmesi nedeniyle, bireylerin ruh sağlığını güçlendirmek için psiko-sosyal desteklerin sağlanması, stresle başa çıkma, duygusal denge ve kişisel gelişim gibi alanlarda bireylerin güçlendirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Bağımlılıkla mücadelede bireylerin ihtiyaçlarına uygun etkin sağlık hizmetlerinin sunulması ve sürekliliği olan rehabilitasyon hizmetleri ile bağımlılık sorunlarının önlenmesi, bunun yanı sıra bağımlı yakınlarına ilişkin destek mekanizmalarının kurulmasına ve bağımlılığın önlenmesi hususunda okul öncesi eğitimden başlayarak farkındalık ve bilinç artırma eylemlerine ihtiyaç vardır.

Sağlıklı bireylerin sağlık hizmetlerine erişiminde sadece nitelik ve niceliğin artırılması değil, aynı zamanda sağlıklı bir fiziksel çevrenin oluşturulması da kritik bir faktördür. Sağlık hizmetlerinin yanı sıra sağlıklı bir çevrenin oluşturulması da toplumun sağlık ve refahını artırmada hayati bir rol oynamaktadır. Sağlık hizmetlerinin sunumunun etkili bir biçimde çalışabilmesi için yaşanabilir bir

çevre ve sürdürülebilir bir altyapıya ihtiyaç olduğu düşüncesiyle; VEP'de su kaynakları, yeşil alanlar, hijyen standartlarına uygun mekânlar gibi çeşitli unsurların bütünsel bir şekilde ele alınması, toplumun genel sağlığını destekleyecek daha kapsamlı bir yaklaşım benimsenmiştir.

Sağlıklı Yaşam ve Erişilebilir Sağlık Hizmetleri eylem çerçevesi, **Çevre ve Ekoloji Meydan Okuma Alanı**nda insan sağlığını doğrudan etkileyen aşırı hava olayları, yangınlar vb. yanı sıra dolaylı şekilde etkileyen salgın, vektör, su ve gıda kaynaklı hastalıklarla kirlilik kaynaklı hastalıkların yarattığı sağlık risklerini azaltmak için önlem ve mücadele yöntemleri açısından ilişkilidir. **Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım Meydan Okuma Alanı** açısından kırılgan grupları da kapsayacak şekilde sağlık hizmetlerini herkes için erişilebilir kılmak ve sağlıklı yaşam çevreleri oluşturmak için fiziksel olanakların geliştirilmesi anlamına gelmektedir. **Ekonomi ve Kalkınma Meydan Okuma Alanı** ile İstanbul nüfusunun öngörülen yaşlanma eğilimi ve uzayan yaşam süresi dâhilinde artması beklenen hastalıkların kamu için karşılanması güç maliyetler oluşturmaya engel olması ve sağlık sektöründeki istihdam konuları kapsamında ilişkilidir. **Yönetişim ve Demokrasi Meydan Okuma Alanı** açısından birinci basamak sağlık hizmetlerinde yerel yönetimlerin daha aktif bir rol alması, merkezi yönetimin yetkilerini yerel yönetimle paylaşması, sağlık alanındaki faaliyetlerin eş güdümlü yürütülmesi ve sağlık hizmetlerinin demokratikleşmesi olarak karşılığını oluşturmaktadır. Yerel yönetimlerin halk sağlığına ilişkin koruyucu ve önleyici sağlık çalışmalarında daha etkin olmaları maksadıyla gerekli mevzuat değişikliklerinin yapılması; bu kapsamda Sağlık Hizmetleri mevzuatında hayata geçirilecek değişikliklerle ruh sağlığı hizmetlerinin birinci basamak sağlık hizmetlerine entegre edilmesi önemli bağlantı noktalarıdır.

Bu stratejik eylem çerçevesinin hayata geçirilmesi konusundaki temel risk, cinsel sağlık ve LGB-Tİ+lara yönelik sağlık hizmetlerine erişim konusunda dezavantajlı bırakılmış kesimler hakkında kamuoyundaki olumsuz intiba olarak değerlendirilmektedir. Bu kapsamda Sağlıklı Yaşam ve Erişilebilir Sağlık Hizmetleri eylem çerçevesinde kullanılacak dilin geniş kesimlerin kabul etmesine yönelik olmaması, ayrıştırıcı bir etkiye ve negatif bir izlenime sebep olma riskini barındırmaktadır.

Tablo 27. Stratejik Eylem Çerçevesi 25: Sağlıklı Yaşam ve Erişilebilir Sağlık Hizmetleri

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa ↔ Orta ↔ Uzun		
Erişilebilir Birinci Basamak Sağlık Hizmetlerinin Geliştirilmesi ★ ↔	Birinci basamak sağlık hizmetlerinin erişilebilirliği kapsamında koruyucu sağlık hizmetleri sağlanarak hastalıklar önlenecek ve tıbbi müdahale ihtiyacı azaltılacaktır. Bu bağlamda: • ASM sayısı ve hekim sayısı artırılarak ASM başına düşen nüfus azaltılacak, yerel yönetimlerin ASM'ler için mekânsal destekte bulunmaları sağlanacak; • Birinci basamak sağlık tesislerinin ve hizmet veren sağlık personelinin sayısı artırılacak; yerel yönetimlere bağlı hizmet veren tesislerde nitelik ve niceliğin artırılması sağlanacak; • Nitelikli sağlık hizmetlerine erişimi sağlamak üzere sağlık tesislerinin teknolojik kapasitesi ve mekânsal nitelikleri artırılacaktır. • Sağlık hizmetlerinin erişilebilirliği kapsamında yoğun dış göç almış olan derin yoksulluğun yerleşik olduğu semtlerde Gezici Önleyici Sağlık Birimleri oluşturulacaktır. Hem Sağlık Bakanlığı'nın hem de İstanbul'daki yerel yönetimlerin önceliklendirme yapmaları gereken alanlar şunlardır: • Çocuklara yönelik gelişimsel taramalar, dezavantajlı gruplar önceliklendirilerek yaygınlaştırılacak, • Dezavantajlı gençler için önleyici diş sağlığı muayeneleri gerçekleştirilecek, • Meme kanseri, rahim ağzı, kolorektal ve akciğer taramaları yapılacaktır, • Yetişkinlerde yüksek kan basıncı, diyabetli yetişkinlerde göz kontrolü ve yıllık albümin testleri yaptırılacak, • Hamile kadınların yeterli sağlık hizmeti alması sağlanacak, • Orta yaşlı bireylere kemik erimesi taraması hizmetleri verilecektir. Ruh sağlığı hizmetlerinin takip ve tedavi süreçlerinin, birinci basamak sağlık hizmetleri kapsamında etkin bir şekilde yürütülmesi sağlanacaktır.	T6A2H2 T6A2H3

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa ↔ Orta ↔ Uzun		
Sağlık Okuryazarlığının Artırılması ★ →	Bireylerin işte, evde ve okulda sağlıklı yaşam davranışları kazanmaları ve sağlık okuryazarlığı edinmeleri ve farkındalık düzeylerinin yükseltilmesi yönelik öncelikle aşağıdaki konularda farkındalık çalışmaları ve bilgilendirme kampanyaları düzenlenecektir. Sağlık hizmetlerine erişim, temel hijyen bilgisi, ilaç okuryazarlığı, obezite ve hareketli yaşam olanakları, ve temel ilk yardım bilgisi konuları çerçevesinde: • Okullarda sağlığı artırıcı eğitim yaklaşımları geliştirilecek ve desteklenecek, • Çocuklar için müfredata sağlıklı beslenme alışkanlıkları kazandırmak amaçlı dersler, etkinlikler ve oyunlar eklenecek, • Okullarda ebeveyn ve çocukların sağlıkla ilgili bilgiye erişimini sağlamak için çevrim içi mecralar oluşturulacak ve bu mecralara yönlendirilmeleri sağlanacaktır.	T6A2H6 T6A5H8
Sağlıklı Yaşam Koşullarının Oluşturulması ★ →	• Herkes için Güvenli ve Sağlıklı Gıdaya Erişimin Sağlanması başlıklı eylem kapsamında sağlıklı beslenme davranışları kazandırılması amacıyla toplumda farkındalık düzeyi artırılacak, sağlıklı gıdaya erişim kolaylaştırılacak,⁹⁵ • Daha temiz bir kentsel çevre için su, hava ve toprak kirliliği azaltılacak, yapılarda kullanılan ve insan sağlığını tehdit eden unsurlar bertaraf edilecektir. Ayrıca, kirlilik kaynaklı hastalıkların mekânsal tespiti sağlanacak; bu hastalıkların önlenmesine yönelik tedbirler alınacak, • Bu çerçevede konut çevrelerinin fiziksel niteliği ve çalışma mekânlarının sağlık koşulları iyileştirilecek, okullarda ve civarında sağlıklı çevreler sağlanacak; okul dışı sosyalleşme ve gelişim mekânları oluşturulacak,	T6A2H1

⁹⁵ Söz konusu stratejik eylem Toplumsal Refah ve Adalet Meydan Okuma Alanı Güvenli ve Adil Gıda Sistemi Stratejik Eylem Çerçevesi Herkes için Güvenli ve Sağlıklı Gıdaya Erişimin Sağlanması eylemiyle eş güdümlü planlanacaktır.

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★ Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa → Orta → Uzun		
Sağlıklı Yaşam Koşullarının Oluşturulması ★ →	- Kent içinde yürünebilir alanlar artırılacak, halkın sağlığının bütünsel olarak korunması amacıyla sağlıklı yaşam çevreleri ve fiziksel olanaklar geliştirilecek, - İstanbul'da her semte yönelik ihtiyaç tespiti yapılarak hayat boyu spor yapma alışkanlıklarını geliştirecek olanaklar artırılacak,⁹⁶ - Açık havada eğitmen gözetiminde düzenli spor egzersizleri, kentin açık alanlarında, tesis ihtiyacı olmadan yapılabilecek, lisans zorunluluğu olmadan katılım sağlamanın mümkün olduğu yarışma ve etkinlik sayıları artırılacaktır.	T6A2H1
Yaşlı Sağlığı ve Hastalıklarına Yönelik Hizmetlerin Sağlanması ★ →	Nüfusun yaşlanmasıyla artması öngörülen hastalıklara sahip bireyler için: - Yaşlılarda sık görülen hipertansiyon, diyabet (şeker hastalığı), osteoporoz, tiroit hastalıkları gibi dâhili problemler yanında unutkanlık, depresyon, anksiyete, idrar kaçırma, beslenme bozuklukları, düşkünlük gibi geriatrik sendromlarla mücadeleye yönelik hizmetlerin artırılması sağlanacaktır. - İstanbul'da demansa bağlı hastalıklarla yaşayan nüfus tespit edilerek veri tabanı oluşturulacak ve "İstanbul Demans Haritası" hazırlanacaktır. - İstanbul Demans Haritası aracılığıyla demans hastalarının ve yakınlarının kentsel hizmetlere ilişkin ihtiyaçlarına yönelik çalışmalar gerçekleştirilecektir.	T6A2H2 T6A2H8
Bağımlılıkla Mücadele ve Rehabilitasyon Hizmetlerinin Artırılması ★ →	Bağımlılıkla mücadele kapsamında: - İstanbul'da farkındalık artırma çalışmaları yapılacak, - Sigara ve tütün kullanımının önüne geçilmesi ve kullanımın azaltılması için sigarayı bıraktırmaya yönelik geniş ölçekli halk sağlığı kampanyaları yürütülecek, kitlesel medya tanıtım çalışmaları yapılacak, - Bireylerin ihtiyaçlarına uygun etkin sağlık hizmetleri sunulacak ve sürekliliği olan rehabilitasyon hizmetleriyle bağımlılığa ilişkin sorunlar önlenecek, - Bireylerin toplumsal ve ekonomik yaşama katılmalarını kolaylaştıracak beceriler edinebilecekleri şekilde meslek edindirme faaliyetleri gerçekleştirilecek, - Bağımlı yakınlarına ilişkin psikososyal destek mekanizmaları kurulacaktır.	T6A2H2 T6A2H7

⁹⁶ Toplumsal Refah ve Adalet Meydanı Okuma Alanı Herkes için Erişilebilir ve Nitelikli Spor Olanakları Stratejik Eylem Çerçevesi ile eş güdümlü planlanacaktır.

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★ Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa → Orta → Uzun		
Ruh Sağlığı Hizmetlerine Erişimin Artırılması ★ →	Her yaştan bireye ihtiyaç duyduğu psikososyal destek hizmetlerin verilmesine yönelik olarak; - Psikososyal destek birimlerinin sayısı artırılacak, birinci basamak sağlık hizmetleri içerisine dâhil edilmesi sağlanacak, - Ergen ve yetişkinlerin depresyon taramasına tabi tutulduğu birinci basamak sağlık muayeneleri gerçekleştirilecek, - Ruh sağlığı hizmeti alırken toplumsal ve ekonomik yaşama katılım göstermekte zorlanan bireyler için beceriler edinebilecekleri şekilde meslek edindirme faaliyetleri gerçekleştirilecek, - Hasta ve hasta yakınlarına psikolojik destek ve eğitimler verilecektir.	T6A2H2 T6A2H9 T7A5H4
Cinsel Sağlık Hizmetlerine Erişimin Artırılması ★ →	Cinsel sağlık hizmetleri kapsamında; - Cinsel sağlık, üreme sağlığı ve üreme hakları konusunda her yaş grubu, cinsiyet ve farklı ihtiyaçlara uygun farkındalık çalışmaları yürütülecek, - Cinsel sağlık ve üreme sağlığı hizmet kalitesi ve hizmete erişim olanakları artırılacak, - Cinsel sağlık konusunda ücretsiz test ve aşı olanakları sağlanacak; sağlık birimlerinde HIV ve HPV başta olmak üzere ücretsiz test, aşı ve gerekli durumlarda ilaç ihtiyacı karşılanacaktır.	T6A2H2 T6A2H10
Bakım Hizmetlerinin Erişilebilir Hâle Getirilmesi ★ →	Erişilebilir bakım hizmetleri kapsamında: 65 yaş ve üzeri bireylerin yanı sıra, aynı şekilde özel ilgi, destek ve korumaya ihtiyacı olan, bağımsız yaşamakta güçlük çeken engelli bireylere yönelik, ihtiyaç duydukları şekilde evde ya da ilgili kurumlarda bakım hizmetleri daha nitelikli ve erişilebilir biçimde sunulacak, "Bakım istasyonları", "ikame bakıcı" gibi uygulamalarla kısa süreli şekilde bakım hizmeti sunularak bakım verenin desteklenmesine imkân sağlanacak, - Yaşlanan nüfusun kendi ortamlarında sosyalleşmelerine imkân tanıyacak gündüz bakım ve sosyal yaşam evleri yaygınlaştırılacaktır.	T6A2H2 T6A2H8 T7A5H3

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★ Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa ↔ Orta →→ Uzun		
Okulda Hemşire Var Programı ★ →	Çocuk sağlığına yönelik erken çocukluk eğitimi ve örgün eğitimde hizmetlerin artırılması ve sistematik hâle getirilmesine yönelik Okulda Hemşire Var Programı kapsamında: - Her okulda bir hemşire görevlendirilerek çocukların sağlık durumları takip edilecek ve sağlıklı büyümeleri sağlanacak, - Çocukluk çağı obezitesinin önüne geçmek amacıyla okullarda çocuklara sağlıklı yaşam davranışları kazandırılacak, - Hemşirelerin çocuklar ve gençlerin ailesi ile iletişimlerini sağlayarak çocuklar ve gençlerin yanı sıra ailenin sağlık okuryazarlık düzeyi yükseltilecektir. - Yuvamız İstanbul kreşlerinden başlayarak, erken çocukluk eğitimi sürecinde de çocukların sağlık durumlarının takip edilmesi ve sağlıklı büyümeleri sağlanacaktır.	T6A2H2 T6A2H8 T6A5H8
Okulda Hareket Var Programı ★ →	Çocukların hareketlilik düzeyini artırmaya yönelik olarak geliştirilen Okulda Hareket Var Programı kapsamında: - Çocukların ve gençlerin sağlık okuryazarlığı edinmeleri ve sağlıklı yaşam davranışlarını kazanmaları sağlanacak, - Müfredata fiziksel aktiviteyi artırıcı etkinlikler ve oyunlar eklenecek, - Okullarda çocukların ve gençlerin fiziksel aktivite düzeyini artıracak şekilde fiziki koşullar geliştirilecektir.	T6A2H2 T6A2H8 T6A5H8
Sağlık Sektöründe İstihdama Yönelik Uygulamalar ★ →	- Sağlık hizmetlerine erişimde eşitsizliğin azaltılması için sağlık sektöründeki çalışan sayısı artırılacak, - Sağlık sektöründe çalışanları istihdamda tutma kapasitesi geliştirilecek, - Kamu faydasını önceleyen iş tanımları üzerinden sağlık çalışanlarının itibarını geri iade etmek üzere iletişim kampanyaları düzenlenecek, - Sağlık çalışanlarına yönelik şiddetin hastane girişlerine yerleştirilecek X-Ray cihazı gibi çeşitli önleyici güvenlik tedbirleri ve cezai yaptırımlar yoluyla önlenmesi sağlanacaktır.	T5A5H4 T6A2H3

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★ Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa ↔ Orta →→ Uzun		
Sağlık Çalışanlarının Krizlere ve Afetlere Hazırlıklı Hâle Getirilmesi ★ →	Kriz ve afet durumlarında meydana gelebilecek toplumsal ve bireysel sağlık risklerini önleyecek şekilde sağlık alanında çalışmalar yapılacaktır. Bu kapsamda: - Birinci basamak sağlık çalışanları iklim krizinden kaynaklı sağlık riskleri ve bu risklerden kaynaklanabilecek hastalıklarla mücadele konusunda bilinçlendirilecek, - Afetlerle ilgili farkındalığın artırılması ve sağlık tutum ve davranışlarının geliştirilmesi için davranış değişikliği sağlayacak eğitim etkinlikleri düzenlenecek, - Sağlık sistemini etkileyen afet ve kriz hallerinde sağlık çalışanlarının tükenmişlik sendromunu önlemek ve afet sonrası stresle başa çıkabilmelerini sağlamak üzere çalışma olanakları da dâhil olmak üzere, sosyal ve psikolojik destek sistemleri sağlanacaktır. - Afet sonrasında görev alacak sağlık çalışanlarına güvenli barınma olanaklarının sağlanmasına yönelik lojman, güvenli konut edinmede öncelikli ekonomik destekler gibi mekanizmalar sağlanacaktır.	T6A2H4
Sağlık Hizmetlerinin Afetlere Dayanıklı Hâle Getirilmesi ★ →	Afetlere dayanıklı sağlık hizmetlerine yönelik olarak risk değerlendirmesi ve bu değerlendirmeye göre alınacak önlemler belirlenmiştir. Bu çerçevede kapsayıcı bir müdahale sisteminin oluşturulması önemlidir. Afet sonrasına yönelik risk değerlendirmesi ve öncelikli alınacak önlemler şöyle belirlenmiştir: - Afetlerle ilgili risklerin etkin bir şekilde yönetilmesi için risk temelli bir yaklaşımla kaynak kullanımının optimize edilmesi amacıyla, Dünya Sağlık Örgütü tarafından önerilen Riskleri Değerlendirme Stratejik Aracı (The Strategic Tool for Assessing Risks, STAR) kullanılarak, İstanbul'a özgü bir Sağlıkta Stratejik Risk Değerlendirmesi yapılacaktır. - Sağlık ve ruh sağlığı hizmeti verecek sağlık çalışanlarının eş güdümünü sağlayacak bir örgütlenme yapısı oluşturulacaktır. - Düşük maliyetli "deprem çantası" oluşturulması ve afette öncelikli kırılgan gruplara dağıtılması sağlanacak, deprem çantasının önemine yönelik farkındalık kampanyaları ve her ev ve iş yerinde bulundurulması için kampanyalar düzenlenecektir. - Afet durumunda sağlık hizmetlerinin güvenilirliğini sağlamak üzere, afet sonrası sağlık ve bakım hizmeti sunacak gönüllülere afetlere hazırlık eğitimleri verilecektir.	T3A5H1 T4A1H4 T6A2H4

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa ↔ Orta ↔ Uzun		
Sağlık Hizmetlerinin Afetlere Dayanıklı Hâle Getirilmesi ★ →	Afet sonrası kapsayıcı sağlık müdahalesi: - Özel gruplara göre farklılaştırılmış psikolojik destek sağlanacaktır: - Yakınlarını kaybetmiş olanlar, - Çocuklu, hamile ve lohusa kadınlar, - Hâlihazırda psikolojik destek görenler. - Afet bölgelerinde, kadınların cinsel sağlık malzemelerine (gebelik önleyici yöntemler, doğum kontrol hapları, kondomlar, HIV ve HPV testleri, smear kitleri ve cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlara karşı koruyucu malzemeler) erişimleri sağlanacak; - Geçici barınma alanlarında cinsel sağlık ve üreme sağlığı hizmetleri planlanacak; bu alanlarda ped istasyonları ile kişisel hijyen ve cinsel sağlık ürünleri için de otomatlar veya taşınabilir üniteler oluşturulacak; - Cinsel sağlık hizmetleriyle ilgili kadınların bilgilendirilmeleri, kadın sağlığı hizmetlerine ulaşabilmeleri için kadınları cesaretlendirici bir dil kurulması için yardım personeline/gönüllülere eğitim verilecektir.	T3A5H1 T4A1H4 T6A2H4

Stratejik Eylem Çerçevesi 26: Her Yaşta Herkes için Çok Yönlü Eğitim Olanakları

Her Yaşta Herkes için Çok Yönlü Eğitim Olanakları Stratejik Eylem Çerçevesi, okul öncesi eğitimden başlayarak tüm çocukların ve yetişkinlerin nitelikli ve kapsayıcı eğitime erişimini ve bu alanda yaşanan eşitliksizliklerin giderilmesini amaçlamaktadır. Eğitim alanında İstanbul'da geçmiş yıllara göre niceliksel olarak bir iyileşme kaydedilmiş olsa da niteliksel açıdan önemli kayıplar yaşanmıştır. İstanbul'da eğitimdeki karmaşıklıkları anlamak ve çözümlmek için yerel ihtiyaçlara da odaklanarak kentteki eğitim sisteminin güçlendirilebilmesi, sürdürülebilir kılınması, kapsayıcı ve erişilebilir hâle getirilmesine ihtiyaç vardır.

Herkesin eşit fırsatlara erişim sağladığı bir eğitim sistemi sayesinde, gelir eşitsizlikleri ve yoksulluk oranlarında düşüşün yanı sıra toplumsal eşitsizliklerin azaltılması da beklenen etkiler arasındadır. Bu eylem çerçevesi ile İstanbul'da adil bir eğitim sistemiyle fırsat eşitliği sağlayarak yoksullukla mücadele etmek ve bunun yanı sıra öğrencilerin sosyal ve duygusal gelişimlerine odaklanarak, eğitim sisteminin daha kapsayıcı ve destekleyici olması hedeflenmektedir.

İstanbul sahip olduğu yüksek nüfus yoğunluğuyla çeşitli etnik, kültürel ve sosyoekonomik grupları bünyesinde barındıran bir metropoldür. Bu çeşitlilik, eğitim politikalarının bu farklılıkları anlayacak ve kapsayacak şekilde oluşturulmasını gerektirmektedir. İstanbul'da toplumsal adaletin tesisi açısından engelli, göçmen, mülteci, özel ilgi gerektiren çocuklar da dâhil olmak üzere her bir çocuğun eğitim hakkından faydalanması amaçlanmıştır.

Türkiye'nin ekonomik merkezlerinden biri olup birçok sektörde faaliyet göstermekte olan ve hızlı değişen bir iş dünyasına sahip olan İstanbul'da, teknolojik gelişmeler ve dijital dönüşüm, kenti dinamik kılmaktadır. Bu bağlamda, eğitim stratejileri, iş dünyasındaki bu dinamik değişimlere uyum sağlayacak biçimde tasarlanmıştır. Ayrıca, dijital okuryazarlığın, her yaş grubundaki birey için teşvik edilmesi ve iş gücüne özgü eğitim ihtiyaçları ve beceri taleplerinin karşılanması yönünde eylemler geliştirilmiştir. Yetişkinler arasında yaşam boyu öğrenme kültürünün oluşturulması da bu bağlamda kritik bir öneme sahiptir. Eğitim sayesinde gelişen ve evrilen teknolojilere adapte olmak, sadece İstanbul'a özgü bir durumu değil, aynı zamanda küresel düzeydeki trendleri takip etmek için de önemli bir ihtiyaçtır.

Türkiye'nin deprem ülkesi olması, İstanbul'un da deprem riski altında olduğu gerçeği, afetlere karşı etkin bir hazırlık gerekliliğini ortaya koymaktadır. İklim krizi ve Covid-19 pandemisi gibi küresel olaylar da göstermektedir ki, doğal afetlere ve salgınlara karşı bilinçli ve hazır bir toplum, hayat kurtarıcı bir faktördür. Bu bağlamda, afetlere hazırlık konusunda sağlanacak eğitimlerle, İstanbullulara acil durum planları oluşturma, güvenli bölgelere ulaşma ve dayanıklılık kazanma konularında gerekli bilgi ve beceriler sunulmasını, afetlere karşı dirençlerinin artırılmasını sağlayacak eylemler bu eylem çerçevesi kapsamında yer almaktadır.

Bu stratejik eylem çerçevesi kapsamında, erken çocukluk eğitiminin erişilebilirliğine yönelik olarak okul öncesi eğitim; sosyoekonomik açıdan dezavantajlı öğrenciler göz önünde bulundurularak eşitsizliklerin önüne geçecek nitelikli eğitime erişim; yenilikçi ve yaratıcı uygulamaların dikkate alındığı örgün eğitim; hayat boyu öğrenme ilkesi göz önünde bulundurularak yükseköğretim ve mesleki eğitim imkânları; öğrencilerin ekonomik olarak güçlendirilmesine yönelik destekler, öğrencilerin sağlık durumlarını önceleyen uygulamalar; güvenli, kapsayıcı, etkin öğrenme ortamları ile okul dışı özgür öğrenme alanları konularında eylemler geliştirilmiştir.

Her Yaşta, Herkes için Çok Yönlü Eğitim Olanakları Stratejik Eylem Çerçevesi, **Çevre ve Ekolojisi Meydan Okuma Alanı** ile ilgili olarak bireylerin bilinçlenmesini, tutum ve davranışlarının olumlu yönde değişmesini hedefleyerek, iklim krizine karşı kırılganlıkların azaltılmasını, olası afet ve krizlere karşı hazırlıklı olmalarını sağlamayı amaçlamaktadır. Eğitim hizmetlerine erişimde yaşanan sorunların üstesinden gelinmesi ve herkes için ulaşılabilir kılınarak kapsayıcı bir şekilde sunulması için yapılacak düzenlemeler, **Kentsel**

Yapılı Çevre ve Ulaşım Meydan Okuma Alanında somut bir karşılık bulmaktadır. **Ekonomi ve Kalkınma Meydan Okuma Alanında**, iş yaşamında gereken becerilerin geliştirilmesi, bireylerin eğitim düzeyinin yükseltilerek istihdam edilebilirliklerinin artırılması, iş yaşamının ihtiyaçlarına duyarlı bir şekilde kalkınmaya katkı sağlayacaktır. **Yönetişim ve Demokrasi Meydan Okuma Alanında** ise yerel yönetimlerin eğitim alanındaki yetkilerinin genişletilmesi, yereldeki paydaşların (üniversiteler, sivil toplum kuruluşları, sanayi ve ticaret odaları) aktif katılımını teşvik ederek koordineli bir şekilde eğitim faaliyetlerinin yürütülmesini sağlamak konuları ilişkili konulardır. Böylece, yerel yönetimlerin etkin katılımıyla eğitim hizmetlerinin demokratikleşmesi ve okulların fiziksel koşullarının iyileştirilmesinin ötesinde, müfredat gibi akademik başarıya etki eden alanlarda da etkin rol alınması mümkün kılınacaktır.

Her Yaşta, Herkes için Çok Yönlü Eğitim Olanakları Stratejik Eylem Çerçevesindeki eylemlerin merkezi yönetim ile yerel yönetimlerin eş güdüm hâlinde çalışmalarını gerektirmesini gerektirmektedir. Bu yönde ihtiyaç duyulan yetki paylaşımının gerçekleştirilmemesi, eylemlerin hayata geçmesinin önünde yönetişimsel riskler oluşturmaktadır. Bu bağlamda, yerel yönetimlerin Millî Eğitim Bakanlığı ile iş birliği yaparak okullarda eğitim hizmetlerine dâhil olması konusunda mevzuat değişikliği yapılması önemli bir hedeftir. Mevzuattaki değişikliklerle yerel yönetimlerin müfredata katkı sunabilmesi, okullarda yapılan sosyal yardımlar konusunda merkezi yönetim ve yerel yönetimlerin yetkileri paylaşmasının yanı sıra, sosyal yardımlar için bir takım göstergeler oluşturulması, yardımın hangi ölçütlere göre yapıldığına ilişkin kayıt tutulması ve bu kayıtların Sayıştay denetimine açık olması sağlanacaktır.

Tablo 28. Stratejik Eylem Çerçevesi 26: Her Yaşta Herkes için Çok Yönlü Eğitim Olanakları

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa ↔ Orta ↔ Uzun		
Okul Öncesi/ Erken Çocukluk Eğitiminin Yaygınlaştırılması ★ ↔	Okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması eylemi kapsamında İstanbul'daki kreş sayısı artırılacaktır. İBB'nin Yuvamız İstanbul Çocuk Etkinlik Merkezleri'nin sayısının artmasının yanı sıra diğer yerel yönetim birimleri ve kamu kurumlarının kreş sayıları da artırılacaktır.	T6A3H3 T6A3H4 T7A4H3
Okullarda Sosyal Hizmet Anlayışının Geliştirilmesi ★ ↔	Öğrencilere daha etkili destek sağlanması için eğitim kurumlarında kapsamlı bir sosyal hizmet anlayışı geliştirilecektir. Bu sayede öğrencilerin sadece akademik başarıları değil, aynı zamanda sosyal ve duygusal gelişimlerine de odaklanılacaktır. Bu eylem kapsamında; - Eğitim kurumlarında görev alacak meslek elemanlarına yönelik özel eğitim programları düzenlenecek, sosyal hizmet uzmanları, pedagoglar ve rehber öğretmenlerin, çocukların ihtiyaçlarını daha iyi anlamalarını ve etkili bir şekilde destek vermelerini sağlayacak yetkinliklere sahip olacaklardır. Erken risk tespiti ve politika üretiminin sağlanabilmesi için: - Meslek elemanları tarafından çocuklar yakından takip edilerek biyopsikososyal risk durumları tespit edilecek. Böylece, öğrencilerin sorunlarına erken müdahale edilerek daha olumlu bir eğitim deneyimi yaşamaları sağlanacaktır. Aynı zamanda tespit edilen sorunların takibi ile koruyucu, önleyici ve rehabilite edici politikaların geliştirilmesi sağlanacaktır. Kurumlara yönlendirme ve iş birliği kapsamında: - Gerekli durumlarda öğrencileri uygun uzmanlık alanlarına yönlendirerek, kurumlar arası iş birliği desteklenecektir. Bu sayede, çocukların spesifik ihtiyaçlarına yönelik uzmanlardan destek almaları sağlanacaktır.	T5A5H4 T6A3H8 T6A3H9
Eğitimde Sosyal ve Ekonomik Destek Programları ★ →	- Ekonomik zorluklar nedeniyle eğitimine devam etmekte güçlük çeken ya da örgün eğitimden kopmuş çocuklar ve dış göçlerle kente gelmiş ailelerin çocuklarının eğitimlerinin kesintiye uğramaması için Eğitimde Kal Programı ile çocuklara aynî, maddi ve psikolojik destek sağlanacaktır. Okula Başlangıç Paketi ile ilköğretim öğrencilerinin eğitim hayatlarına güçlü bir başlangıç yapmalarını sağlamak amacıyla, dezavantajlı bölgelerde yaşayan öğrencilere okula başlangıç paketi desteği sunulacaktır. Bu destek, temel eğitim malzemeleri ve ihtiyaçları içerecek şekilde tasarlanacaktır.	T6A3H2 T6A3H8 T7A6H3

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa ↔ Orta ↔ Uzun		
Eğitimde Sosyal ve Ekonomik Destek Programları ★ →	• Eğitime Destek Programı kapsamında gençlerin eğitim hayatlarını sürdürmelerine ve sosyal hayata etkin bir şekilde katılmalarına olanak sağlayacak burs, yurt, ulaşım ve gıda gibi ekonomik destekler verilecektir. Bu desteklerle gençler ekonomik olarak güçlendirilecek ve eğitim imkânları artırılacaktır. Bu çerçevede: - o İBB tarafından gerçekleştirilen Genç Üniversiteli Bursu yaygınlaştırılacaktır. - o Toplu taşıma indirimleri yanında öğrencilere bisiklet desteği ve mikro hareketlilik araçlarında indirim uygulamaları sağlanacaktır. - o Orta ve yükseköğretimdeki gençlerin, teknolojik cihazlara erişimini ekonomik hâle getirmek amacıyla öğrencilere destek sağlanacaktır. Bu destek, gençlerin telefon, tablet ve bilgisayar gibi cihazlara erişimlerini artırarak dijital eğitim imkânlarını genişletecektir. - o İBB hizmetlerinde öğrencilere özel İndirimler uygulanacaktır Kent Lokantası, Beltur kafe ve sosyal tesislerde öğrenci dostu menüler, kitap ve kırtasiye alışverişlerinde indirimler sağlanarak öğrencilerin ekonomik olarak desteklenmesi ve sosyal hayata daha aktif katılımları teşvik edilecektir.	T6A3H2 T6A3H8 T7A6H3
Akademik Başarıların ve Becerilerin Desteklenmesi ★ →	• Genç Gelecek Beceri Okulları kurularak gençlere örgün eğitim dışında teknoloji ve girişimcilik alanlarında yaratıcı eğitimlere erişim imkânı tanınarak gençlerin potansiyelleri açığa çıkarılacaktır. Bu okullar, teknosemtlerde de hizmet vererek pratik beceri kazandırma fırsatları sunacaktır. • Orta ve yükseköğretim öğrencileri için çevrimiçi beceri artırma-ya yönelik mecraları ve uygulamalar geliştirilerek, öğrencilere çeşitli alanlarda çevrimiçi eğitim ve beceri kazanma fırsatları sunulacaktır. • Kent genelinde kütüphane ve çalışma ortamları artırılarak öğrencilere daha fazla kaynak ve huzurlu bir öğrenme ortamı sunulacaktır. Bu alanlar, öğrencilerin araştırma yapmalarını, projeler geliştirmelerini ve kendilerini geliştirmelerini destekleyecektir. • Okul dışı ve içi özgür öğrenme alanları yaygınlaştırılacak, öğrencilere sınırları aşan bir öğrenme deneyimi sunulacak böylelikle öğrencilere kendi ilgi alanlarında derinleşme ve öğrenme fırsatları sağlanacaktır.	T6A3H7 T6A3H9 T6A3H10

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa ↔ Orta ↔ Uzun		
Akademik Başarıların ve Becerilerin Desteklenmesi ★ →	• Bireylerin teknolojik okuryazarlıklarını ve dijital becerilerini geliştirmek teknolojiyi etkin bir şekilde kullanmalarını desteklemek amacıyla çeşitli eğitim programları ve aktiviteler yer alacaktır. • İBB Sanal Okul programının yaygınlaştırılması sağlanarak bireylere teknolojiyi sadece kullanma değil, aynı zamanda üretme becerisi kazandırılacaktır Bireylerin teknolojiyi bireysel ve toplumsal fayda sağlama yönünde kullanmaları teşvik edilecek böylece İstanbul'un inovasyon ve yaratıcılık kapasiteleri artırı-lacaktır.	T6A3H7 T6A3H9 T6A3H10
Hayat Boyu Öğrenme İmkânlarının Artırılması ★ →	• Yaşlanan nüfus için hayat boyu öğrenme imkânları oluşturularak, bireylerin sürekli olarak yeni bilgiler edinmeleri, becerilerini geliştirmeleri ve sosyal bağlantılarını artırmaları sağlanacaktır. • Kent genelinde Enstitü İstanbul İSMEK kurumlarının artırılması, yaygınlaştırılması ve eğitim içeriklerinin çağın ihtiyaçlarına uygun hâle getirilmesiyle yetişkinlere çeşitli alanlarda eğitim fırsatları sunulacaktır. • Yaşlanan nüfusa dijital okuryazarlık eğitimleri verilerek, bireylerin modern teknolojileri etkin bir şekilde kullanabilmeleri sağlanacak, dijital hizmetlerden ve kentsel olanaklardan daha etkin bir şekilde faydalanmalarına olanak tanınacaktır.	T6A3H2 T6A3H5
Bireylere Ekolojik Okuryazarlık Kazandırılması ★ →	Çocuklarda ve gençlerde iklim krizi ve ekolojik krizlere dair farkındalık oluşturulacak ve bireylerin ekolojik düşünme kapasiteleri geliştirilecek şekilde; iklim krizi, temiz enerji kaynakları, temiz gıda ve tarım uygulamaları, ekolojik ayak izi, su ve karbon ayak izi, ekolojik haklar ve iklim adaleti konularında bilgilendirme çalışmaları yapılacaktır.	T1A2H6 T1A3H5 T1A3H6
Eğitim Hizmetlerinin Afetlere Dayanıklı Hâle Getirilmesi ★ →	• Deprem Sonrası Eğitim Mekânları: Deprem sonrasında rutin eğitim hizmetlerinin verileceği mekânlar belirlenerek, afet sonrası normalleşme sürecinde eğitim hizmetlerine hızlı bir şekilde devam edilmesi sağlanacaktır. • Travma Sonrası Stres Bozukluğu (TSSB) için Rehabilitasyon Programları: Afet bölgesinde yer alan okullarda Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) iş birliğiyle, travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) için rehabilitasyon dersleri düzenlenecektir. Bu derslerle öğrencilere ve öğretmenlere, afetin etkileriyle baş etme ve duygusal sağlıklarını koruma konusunda destek sağlanacaktır.	T3A5H1 T4A1H4 T6A3H2

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ☐ Küresel ☒ Ulusal ☐ Bölgesel ☒ Metropoliten ☐ İlçe ☒ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : ☐ Kısa ☒ Orta ☐ Uzun		
Eğitim Hizmetle- rinin Afetlere Dayanıklı Hâle Getirilmesi ★ →	Davranış Değişikliği Eğitimleri: Afetle ilgili farkındalığın artırılması, afetlere yönelik tutum ve davranışların geliştirilmesi için davranış değişikliği sağlayacak eğitim etkinlikleri düzenlenecektir. Bu etkinlikler, toplumun afetlere hazırlıklı olma konusunda bilinçlenmesine ve sağlıklı davranış alışkanlıkları kazanmasına katkıda bulunacaktır. Afet Okuryazarlığı ve Afetlere Hazırlık: Çocukların ve gençlerin afetlerle ilgili bilinçlenmeleri, afet öncesi hazırlıklar, afet sırasında ve sonrasında yapılacaklar konusunda düşünme becerileri kazanmaları için doğal afet okuryazarlığı çalışmaları yapılacaktır. Bu çalışmalarda sanatsal yöntemler kullanılması önceliklendirilecektir.	T3A5H1 T4A1H4 T6A3H2

Stratejik Eylem Çerçevesi 27:
Erişilebilir, Yaşanabilir, Kapsayıcı Barınma

Tüm dünyada artan konut fiyatları, alternatif barınma türlerinin eksikliği ve konutun bir yatırım aracına dönüşmesi gibi nedenlerle ortaya çıkan barınma krizi, İstanbul'da ana kriz alanlarından biri hâline gelmiş durumdadır. İstanbul'da konut arzı ağırlıklı olarak özel sektör tarafından karşılanmakta ve bu durum konuta erişimde adaletsizliği daha da belirgin hâle getirmektedir. Erişilebilir, Yaşanabilir, Kapsayıcı Barınma Eylem Çerçevesi yaşanmakta olan krize cevap verebilecek şekilde yerel yönetimlerin barınma sorununun çözümünde öncelikli aktör olarak tanımlandığı, kurumsal kapasite gelişiminden alternatif kapsayıcı finansman modellerine, yeni konut sunum biçimlerinden katılım modeline uzanan stratejik eylemleri tanımlamaktadır.

Barınma, temel bir insan hakkı olup her bireyin güvenli, sağlıklı ve özel bir yaşam alanına sahip olmaya hakkı vardır. Erişilebilir ve yaşanabilir barınma en başta bu temel hakka saygı gösterilmesi anlamına gelmektedir. Erişilebilir ve yaşanabilir konutlar, toplumsal refahı etkileyen temel unsurlardan biridir. Sağlıklı, güvenli ve sosyal açıdan destekleyici bir konut ortamı, bireylerin ve toplumun genel olarak daha sağlıklı, dengeli ve refah içinde bir yaşam sürmesine olanak tanımaktadır. Kapsayıcı barınma politikaları, düşük gelirli bireylerin, göçmenlerin, engelli bireylerin ve diğer dezavantajlı grupların konut ihtiyaçlarını karşılamak üzere hayata geçirilecektir. Böylelikle gelir eşitsizliğinin konut edinme sürecinde yarattığı engellerin bertaraf edilmesi ve toplum içinde daha adil bir konut dağılımı sağlanması hedeflenmektedir. Erişilebilir barınma sadece günlük yaşam konforunu değil, aynı zamanda afet ve acil durumlara karşı dirençli bir toplum inşa etmenin temel bir unsuru olarak toplumsal refah ve güvenliği desteklemektedir.

Erişilebilir, Yaşanabilir, Kapsayıcı Barınma Stratejik Eylem Çerçevesi, **Çevre ve Ekoloji Meydan Okuma Alanı** açısından enerji, su gibi kaynakların sürdürülebilir olarak üretildiği ve kullanıldığı yaşam alanları anlamına gelmektedir. **Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım Meydan Okuma Alanı** kapsamında konut gelişiminin İstanbul'un kuzeye doğru yayılmasını önleyecek ve kent için ekolojik koridorları koruyacak biçimde gerçekleştirilmesi, aynı zamanda hâlihazırda yapılaşmış olan alanlarda donatı ihtiyacını ve sürdürülebilirliği göze-

ten güvenli yapılaşmanın sağlanması olarak karşılık bulmaktadır. **Ekonomi ve Kalkınma Meydan Okuma Alanı**nda, konutun yatırım odağından ziyade kullanım ve ihtiyaç odaklı temellendirilmesi, bu anlamda denge mekanizmalarının kurulması, yaşamaya elverişli konuta erişimin sağlanması ve barınma hakkının temini ile toplumsal refahın adaletli dağılımının desteklenmesi ön plana çıkarken; **Yönetişim ve Demokrasi Meydan Okuma Alanı** bağlamında ise yerel yönetimlerin barınma krizinin çözümünde birincil aktör olduğu kurumsal mekanizmaların kurulması ile İstanbul Konut Ofisi gibi yeni kurumsal aktörlere merkezden yetki ve bütçe devri, bu kurumsal yapıların İBB'nin ilgili birim ve iştirakleri ile merkezi yönetim, sivil toplum ve özel sektörle koordinasyonuna ilişkin esasların belirlenmesi anlamına gelmektedir.

Erişilebilir, Yaşanabilir, Kapsayıcı Barınma Stratejik Eylem Çerçevesi, bütünsel yapısı nedeniyle sistemik olarak uygulanmaması durumunda, beklenen sonuçları yaratamayabilir. Eylem çerçevesinin pek çok veçhesi, kapsamlı bir mevzuat değişikliği gerektirmekte ve merkezi yönetim başta olmak üzere kamu kurumları, özel sektör aktörleri ve sivil toplumun katılımı ile koordineli bir şekilde uygulanmalıdır. Buna karşın, gerekli mevzuat değişikliklerinin yapılmaması ve koordinasyonun sağlanamaması, konut üretiminin enflasyon ve üretim maliyetleri gibi sebeplerle zorlaşması, mülkiyet odaklı ve rantın dengesiz paylaşımına dayanan modelin kültürel kabulünün aşılamaması gibi durumlar, söz konusu alt eylemlerin hayata geçmesi bakımından temel riskler olarak değerlendirilmektedir.

Tablo 29. Stratejik Eylem Çerçevesi 27: Erişilebilir, Yaşanabilir, Kapsayıcı Barınma

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa ↔ Orta ↔ Uzun		
Konut Ofisinin Kurulması ⁹⁷ ★ →	Yerel yönetimin bütüncül, veriye dayalı, konuta erişimi sınırlı olan kesimleri önceleyen bir konut politikası ortaya koyması ve farklı birim, iştirak ve paydaşlarla koordinasyonu sağlamak üzere İBB bünyesinde Konut Ofisi kurulacaktır. Konut Ofisi'nin öncelikli olarak görev alacağı konular şu şekildedir: - Mekânsal planlara da kaynaklık edecek biçimde, İstanbul'da konut ihtiyacı, konut arzı, boş konut ve konut rezervi konularında veri toplamak ve analiz etmek; - Bu analizleri kullanarak konuta erişimi sınırlı olan kesimleri önceleyen sosyal konut, sosyal kiralık konut modelleri geliştirmek, - Konut ve konut alanı tasarımlarına yönelik rehberler hazırlamak, - Adil bir konut piyasasının oluşturulmasına yönelik olarak kiralık konut sistemi, kooperatifçilik, ortak mülkiyet gibi farklı konut sistemleri geliştirmek, - Kentsel dönüşüm ve yenileme konusunda finansman modelleri geliştirmek, - İhtiyaç sahibi İstanbulluların konut üretimi ve kullanımına ilişkin kararlara katılımını sağlayacak katılım ve yönetişim modelleri geliştirmek, - Kamu kurumları ve yerel yönetimler arasında koordinasyon sağlamak. Ayrıca ofis bünyesinde tarihi konutlar için özel bir birim kurulacak, tarihi konutların koruma durumu ve konut kullanıcılarının yaşam koşullarının iyileştirilmesi, metruk konutların konut stokuna kazandırılması için destek mekanizmaları ve programlar geliştirilecektir.	T6A4H1
Kapsayıcı ve Alternatif Finansman Modelleri ★ →	- Kapsayıcı alternatif finansman modellerinin geliştirilmesi kapsamında; sosyal kiralık konutlar, sosyal konutlar, boş konutlar aktif konutlara dönüştürülecek ve kentsel dönüşüm süreçleri bütünlüklü şekilde değerlendirilecek; - Söz konusu alternatif finansman modelleri kamunun, yüklenicinin ve kullanıcının finansmanını bütüncül olarak ele alan ve alt ve orta/alt gelir grubunu önceliklendiren bir anlayışla kurgulanacaktır.	T6A4H1 T6A4H2 T6A4H4

⁹⁷ Bu eylem, Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım Meydan Okuma Alanı altında bulunan "Güçlü, Nitelikli ve Sürdürülebilir Konut Alanları" Stratejik Eylem Çerçevesinde ortak eylem olarak ele alınmaktadır.

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa ↔ Orta ↔ Uzun		
Kapsayıcı ve Alternatif Finansman Modelleri ★ →	- Gayrimenkul yatırım fonu, gayrimenkul yatırım ortaklığı ve gayrimenkul sertifikası gibi menkulleştirme seçenekleri, barınma hakkının temini ve sosyal konut öncelikleriyle bağdaşan şekilde işlevselleştirilecektir.⁹⁸ - Boş konut, ikinci ve daha fazla konut sahiplerine yeni bir vergilendirme modeli oluşturulacaktır. - Uluslararası konut geliştirme fonlarından yararlanılacaktır. - Yeni vergilendirme modelinden ve fonlardan gelen gelirler sosyal konut yapımında kullanılacaktır.	T6A4H1 T6A4H2 T6A4H4
Halk Konut Programı ★ →	Halk Konut Programı kapsamında: - Mülkiyeti kamuda olan, topluluk ve kamu iş birliği ile yönetilecek; - Ödemesi asgari ücretin üçte birini aşmayacak şekilde sosyal kiralık konut üretilecek; - Sosyal kiralık konutların "Adil Paylaşımlı Konut/Birlikte Yaşam Programı" çerçevesinde kentin bütününe yayılmış bir şekilde, farklı gelir gruplarının birlikte yaşayabilmesine hizmet eder şekilde üretilmesi planlanacaktır. - Sosyal kiralık konutlar ile kentsel dönüşüm/yenileme süreçleri entegre edilerek sosyal kiralık konutların yenileme süreçlerinde ihtiyaç sahiplerinin geçici ihtiyaçlarının karşılanmasında kullanımının önceliklendirilmesi sağlanacaktır. Bu kapsamda, - İBB'nin konut üretimine uygun parsellerinde ve İBB tarafından yenilenen yapı ile alanlarda sosyal kiralık konut üretilecek, - Belli bir birim sayısı ve büyüklüğün üzerindeki tüm kamu ve özel sektör konut projelerinin %20'sinin sosyal kiralık konut olarak ayrılması sağlanacak, - Sosyal konut olarak ayrılamayan konut projelerinde (planlama ve yer seçimi kriterleri açısından) konutların piyasa değeri üzerinden %20'lik oran %5 artırılarak Dayanıklı Kent, Dayanıklı Konut Fonu'na aktarılacaktır.	T6A4H3 T6A4H4 T6A4H6

⁹⁸ Afet ve Krizlere Dayanıklı İstanbul eylem çerçevesi dayanıklı yapılar alt eyleminde bahsi geçen Dayanıklı Kent, Dayanıklı Konut Fonu ile entegre şekilde yürütülecektir.

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★ Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa ↔ Orta ↔→ Uzun		
Halk Konut Programı ★ →	- Sosyal hizmetler birimi ve aile sigortası çalışması ile entegre şekilde sosyal kiralık konutlardan yararlanacak kişilerin başvuru süreçleri, listelenmesi ve önceliklendirilmesine ilişkin süreçler tanımlanacak, - Kentsel dönüşüme konu olan, riskli alan ve yapılarda yaşayan ev sahibi ve kiracılar ile İBB'nin sosyal destek programlarından yararlanan haneler önceliklendirilecektir. Adil Paylaşımli Konutlar/Birlikte Yaşam Programı kapsamında: - Konut alanları farklı sosyoekonomik gelir gruplarının bir arada yaşamasına imkân verebilecek, toplumsal karşılaşma ve kaynaşma mekânlarını yaratacak şekilde planlanacak, - Özel sektör ve kamu sektörünün, bilhassa belli bir büyüklüğün üzerindeki projelerinde (sayı/parsel büyüklüğü/ada ölçeği gibi) belli bir oranın sosyal kiralık konut olarak ayrılması sağlanacak, - Proje kapsamında üretilen sosyal kiralık konutların projenin bütününe yayılması, konutların aynı kalitede inşa edilmesi sağlanacaktır.	T6A4H3 T6A4H4 T6A4H6
Boş Konutların İşlevlendirilmesi ★ ↔→	Boş Konut Sistemi eylemi kapsamında, İstanbul'daki boş konut stokunun, kiralık konut ve sosyal kiralık konut olarak işlevlendirilmesi sağlanacaktır. Bu kapsamda: - Çoklu mülk sahipliği durumunda, uzun süredir boş bırakılan konutların tespiti ve yaşamaya elverişlilik analizi yapılacak, - Konutun uzun süre boş bırakılmaması için teşvik sistemi kurulacak, - Boş konut sahipleri ile konut ihtiyacı bulunanları bir araya getiren bir dijital arayüz geliştirilecek, - Boş konutların yönetimi için gerekli kurumsal ve finansal mekanizmalar kurulacak, - Yaşamaya elverişli ve güvenli boş konutların yenileme süreçlerinde geçici süreyle barınma ihtiyacının karşılanması için kullanılmasına ilişkin sistem kurulacak; teşvik ve vergi mekanizmaları oluşturulacaktır.	T6A4H4 T6A4H6 T7A6H6

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★ Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa ↔ Orta ↔→ Uzun		
Konut Kooperatiflerinin Desteklenmesi ★ →	Topluluk mülkiyeti ve güvenceli kullanım hakkına dayalı konut üretim, işletim ve yönetim sistemleri geliştirilecek ve konut kooperatifleri desteklenecektir. Bu çerçevede konut kooperatifleri: - Topluluk mülkiyeti ve güvenceli kullanım hakkına dayalı konut üretim, işletim ve yönetim sistemleri geliştirilecektir. - Yalnızca konut inşasına değil birlikte yaşamın örgütlendiği yerel birimler olarak konut kooperatifleri desteklenecektir. - Kamu arazilerinde yapılan konutların yalnızca uzun vadeli kullanım hakkı kooperatife tahsis edilecek, mülkiyetleri kamuda kalacaktır.	T5A3H5 T6A4H6 T7A2H5
Erişilebilir Kiralık Konut Sistemi ★ ↔→	- Başta kiracılar olmak üzere, kira ilişkisinin tüm taraflarını içeren, kiralık konutların yaşamaya elverişliliğini tesis eden, güvenli ve güvenceli kiralık konut sistemi kurulacak, - Kiralık konutlar bakımından düzenli değerlendirme ve denetim ile denetim raporlarının kamuya açıklığı esaslarına göre geliştirilecek, - Kira güvencesine ilişkin farkındalık ve eğitim çalışmaları yapılacaktır, - Kiralık konutların yaşanabilirliğini denetleyen, kiralık konutların mahalle ve sokak ölçeğinde, belli özelliklere göre asgari-azami kira bedellerini tavsiye niteliğinde belirleyen ve yayınlayan bir yapı kurulacak, - Kira ilişkisinin tüm taraflarını güvence altına alan, çoklu mülk sahipliği durumunu gözetken, kapsayıcı kira tahdidi uygulamaları geliştirilecektir.	T6A4H5 T7A2H3
Sürelî Barınma Olanaklarının Artırılması ★ →	Öğrenciler için Barınma Paketi kapsamında: İBB Yurtlarının sayısı artırılacak ve teknosemt gibi projelerle ilintili şekilde bütüncül olarak ele alınacak, İBB Öğrenci Evleri Programında, öğrencilerin öğrenim süreleri boyunca makul kiralarla yaşayabilecekleri, birlikte üretim alanlarının kurgulandığı sosyal kiralık konutlar üretilecek, Askıda Ev Programı ile boş gayrimenkulünü belli bir süreliğine öğrencilerin kullanımına açmak isteyen ev sahiplerine aracılık edilmesine ilişkin bir sistem kurulacaktır.	T6A4H2 T7A2H3 T7A2H5

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★ Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa ↔ Orta ↔↔ Uzun		
Sürelî Barınma Olanaklarının Artırılması ★ →	65+ Vatandaşlar için Barınma Paketi kapsamında, yaşlanan nüfus ve artan bakım: - Yaşlanan nüfus ve artan bakım ihtiyacı ile aktif yaşlanmanın teşvik edilmesi hedefleriyle paralel olarak, sosyal kiralık konutlara entegre olan 65+ konutlarında bakım ihtiyaçlarının karşılandığı (bakım evinden ziyade-günlük/haftalık hemşire ziyaretleri vb.) bir sistem kurulacaktır. Göçmenlere Yönelik Barınma Paketi kapsamında: - Sosyal kiralık konutlarda göçmenler için kota ayrılacak, - Göçmenlerin barınma hakkına ilişkin yaşadıkları sorunlara dair danışabilecekleri birimler kurulacaktır. İstanbul'da Evsizliği Önleme Paketi kapsamında: Evsizler için Geçici Barınma Programı ile farklı sebeplerle kalıcı barınmaya ilişkin programlardan yararlanamayan evsizler için güvenli geçici barınma merkezleri oluşturulacak; sokakta kalanların bu alanlarda barındırılması, bu alanlara düzenli sıcak yemek servisinin yapılması ve düzenli temizlik hizmeti götürülmesi sağlanacak, Önce Barınma Programı ile bilhassa kronik evsizliği önlemek amacıyla evsizler için kalıcı barınma seçenekleri geliştirilecek ve bu seçeneklerin öncelikle istihdama katılımın sağlanması ve sosyal yardımlarla desteklenmesine ilişkin eylemler ile eş güdümlü ilerlemesi sağlanacak, Barınma Destek Programı ile evsiz kalma riski altında olan kişilere (yeni mezunlar, bekâr kadınlar vs.) geçici süre ile (ve cüzi miktarda borçlanma tanımlayarak), iş hayatında bağımsızlaşana dek barınma ihtiyaçlarını giderebilecekleri geçici barınma seçenekleri tanımlanacaktır. Bu seçenekler istihdam politikalarına katılım ile desteklenecektir.	T6A4H2 T7A2H3 T7A2H5
Afet Sonrası Geçici Barınma Alanlarında Güvenliğin ve Refahın Sağlanması ★ →	Afet sonrası iyileşme aşamasında belirlenecek mekânsal organizasyon kriterleri, dezavantajlı grupların ihtiyaçları önceliklendirilerek belirlenecektir. Kentlilerin güvenliğini ve sosyal refahını esas olan kriterler şu şekilde olacaktır: - Kadınlara ve diğer dezavantajlı gruplara yönelik adli destek mekanizmaları işletilecek; bunun için özel konteynerler oluşturulacak, - Kadınların ihtiyaçlarını, rahatsızlıklarını daha rahat dile getirebilecekleri, yardım taleplerini ifade edebilecekleri kadın dayanışma çadırları/konteynırları oluşturulacak;	T3A5H4 T4A1H4

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★ Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa ↔ Orta ↔↔ Uzun		
Afet Sonrası Geçici Barınma Alanlarında Güvenliğin ve Refahın Sağlanması ★ →	- Ev içi şiddete karşı koruma için kadınların taleplerinin esas alınarak barınma ihtiyaçları karşılanacaktır. Bu kapsamda ailelerin kalabileceği barınma birimlerinin yanı sıra kadınların ailelerinden bağımsız tek başlarına yaşayabilmesine imkân tanıyacak düzenlemeler yapılacaktır; - Afet sonrası şiddet olaylarındaki potansiyel artıştan dolayı kadınlara güvenli sığınma olanakları ve destek hizmetleri sağlanacak; mevcut ve yeni kullanıcılar için bu hizmetler sürekli hâle getirilecektir. Sığınma evlerinde kalan, uzaklaştırma kararı almamış kadınların güvenliği sağlanırken, sığınma evine başvuru süreçlerinde de güvenlik önlemleri alınacaktır. - Kadınlar, LGBTİ+'lar, göçmenler, engelliler ve tüm dezavantajlı gruplar için, afet sonrası oluşturulacak geçici yaşam ve barınma alanlarındaki duşların mahremiyeti, ısıtılma gibi kriterler göz önünde bulundurularak mekânsal güvenliği sağlanacaktır. - Afet sonrasında kentlilerin bulundukları mahalleden uzakta yaşamak istememelerinden dolayı büyük çadır kentler yerine aidiyet hissedilen yerde altyapısı önceden hazırlanmış küçük ölçekli barınma alanları kurulacak; - Çocuk bakımı ve temel eğitime yönelik çocuk çadırlarının oluşturulması; bu alanların kadınların sosyalleşmelerine de alan sağlayabilecek fonksiyonlar taşıması sağlanacak; - Bakım ihtiyacı olanlara (yaşlı, engelli, hasta bireyler vb.) yönelik bakım ihtiyaçlarının karşılandığı çadırlar/konteynırlar oluşturulacak, bu sayede bakım emeği veren kişilerin günlük yaşantılarına devam etmeleri sağlanacak; - Afet ve kriz durumlarında kültür ve sanatın devamlılığının sağlanması, kültür ve sanatın iyileştirici gücünün kullanılabilmesi için çocuklar başta olmak üzere farklı gruplara yönelik çeşitli aktiviteler düzenlenecektir.	T3A5H4 T4A1H4

Stratejik Eylem Çerçevesi 28: Herkes İçin Adil Ulaşım

Kentsel olanakların artışına paralel olarak ulaşım hizmetlerine dair fiziksel olanakların yanı sıra toplumsal olanakların da çeşitlenmesi, kentte sunulan tüm hizmetlerin erişilebilir hâle gelmesinin yolunu açar. İstanbul'da toplumsal refah ve adaletin sağlanmasının bir yolu olarak kapsayıcı ve erişilebilirliği temel alan bir ulaşım planlaması, kentteki fırsatlara erişimi de eşit kılar. Kentsel yaşam söz konusu olduğunda ulaşımда özellikle dezavantajlı grupların (kadınlar, çocuklar, yaşlılar ve engelliler) ihtiyaçlarına karşılık bulacak şekilde çalışmalar yapılması ayrıca önemlidir.

Örnek olarak, İstanbul'da ulaşım politikaları geliştirilirken, ev içi bakım hizmetlerinin sorumluluğunu sıklıkla yüklenmek zorunda kalan **kadınların** yaş gruplarına, çalışma hayatlarına, medeni durumlarına ve sosyoekonomik durumlarına göre farklı yolculuk taleplerinde bulunduklarını göz önünde bulundurarak; bu yolculuk taleplerini karşılarken ne kadar zaman harcadıkları, yolculuklarında hangi ulaşım türünü tercih ettikleri, bu ulaşım türüne erişim kolaylıkları, ulaşım süresi boyunca

güvenliği ve ulaşım konforunun sağlanması gibi hususlara öncelik vermek, kadınların kent içi hareketlilik deneyimlerini iyileştirmeye yönelik önemli adımlar arasındadır. **Toplumsal cinsiyet eşitliğinin** kentsel yaşamda daha adil bir yaşamın vazgeçilmez unsuru olduğunu ve cinsiyete duyarlı ulaşım olanaklarının beraberinde kadınların kentsel hizmetlere erişilebilirliğini arttırdığını söyleyebilmek mümkündür. Kentsel yaşama katılımда **çocukların ulaşım ihtiyaçları** yetişkinlerden farklılaşmakta, toplu ulaşım sisteminin çocuklara göre planlanmaması ve tasarım aşamasında yetişkinlere odaklanması çocukların seyahatlerini konfordan uzak kılmakta ve tehlikeli olabilecek tecrübeler de neden olmakta; ayrıca çocuklar toplu ulaşımда ihmal ve ayrımcılığa maruz kalmaktadır. Bu nedenlerle özellikle çocuklar için ulaşımın tıpkı sağlık ve eğitim haklarında olduğu gibi ücretsiz bir hizmet olarak sunulması gerekmektedir. Ulaşım planlamasında benzer şekilde farklı ihtiyaçlarının gözetilmesi gereken gruplardan birini de **engelliler** oluşturmaktadır. Ulaşım sisteminin araç trafiğini önceleyen şekilde oluşturulmuş olması engelli bireylerin hayatını zorlaştırmakta, toplumsal hayata katılımalarını, kentsel hizmetlere erişimlerini büyük ölçüde olumsuz etkilemektedir.

Çocuklar, kadınlar, yaşlılar ve engelliler gibi dezavantajlı gruplar, ulaşım konusunda daha fazla dezavantaj yaşamakta; ulaşım sistemleri bu grupların özel mobilite ihtiyaçlarına yeterince cevap verememekte ve onların karşılaştığı zorlukları göz ardı etmektedir. Ulaşım sistemlerindeki özel ihtiyaçların eksikliği, bu grupların günlük yaşamlarını etkileyerek toplumsal ve ekonomik yaşama katılımlarına engel teşkil etmektedir. Bu gruplar genellikle yoksullukla daha sık karşılaşan gruplar olup, ulaşımдаki fiziksel engellerden dolayı diğer gruplara kıyasla daha fazla zorluk yaşamaktadır. Bu stratejik eylem çerçevesinin öncelediği kapsayıcı ve adil ulaşım olanaklarına ve kentte yaşayan herkesin toplumsal ve ekonomik yaşama eşit ve adil bir katılımının mümkün olması için ihtiyaç vardır. Kentsel olanaklara erişilebilirliği artırmak için ulaşım hizmetlerinde gerçekleştirilecek eylemler aynı zamanda toplumun her kesimi için çok daha konforlu, güvenli ve sürdürülebilir ulaşım hizmetleri anlamına gelmektedir.

"Herkes İçin Adil Ulaşım" Stratejik Eylem Çerçevesinin hayata geçirilmesinin birincil adımı, ulaşımда erişilebilirliğin ne kadar sağlandığının ya da bu hedefe ulaşmada ne gibi eksikliklerin mevcut olduğunun ortaya çıkarılacağı bir **"Ulaşımда Erişilebilirlik İzleme Birimi"** olacaktır. Bu birimin çalışma alanlarından biri olan **"İstanbul Erişilebilir Ulaşım Envanteri"** sayesinde toplu taşıma araçlarının, durakların, istasyonların, iskelelerin ve kamusal alanların ne kadar erişilebilir olduğu analiz edilecektir. Bu envanterlerin yardımıyla hedeflenen eylemlerden biri olan **"Kapsayıcı ve Kesintisiz Ulaşım Sistemlerinin Kurulması"** stratejik eylemiyle, kapsayıcı ve adil olması istenen İstanbul ulaşımının aynı zamanda engre olması için yapılması gerekenler ortaya çıkarılacaktır. **"Kentsel Olanaklara Erişim için Düzenlemeler"** stratejik eylemi, İstanbulluların kentteki sağlık, eğitim, kültür ve spor gibi olanaklara erişimlerini güvence altına almanın yollarını gösteren bir eylemdir. Yine bir başka önemli stratejik eylem olan **"Ulaşım Yoksulluğuyla Mücadele Edilmesi"** eylemi, sosyoekonomik olarak dezavantajlı grupların hareketliliğini sağlamak için ulaşım yoksulluğunun giderilmesini hedeflemektedir. Bir sonraki stratejik eylem olan **"Ulaşım Araçlarının ve Durakların Güvenli Hale Getirilmesi"** eylemi, kırılgan ve toplumsal pozisyonu nedeniyle şiddete uğrama ihtimali olan bireylerin ulaşım hakkının korunmasını sağlayacaktır. **"Ulaşım Konforunun Sağlanması"** stratejik eylemi, farklı fiziksel özelliklere ve yolculuk yüklerine sahip İstanbulluların ulaşım sorunu

yaşamamalarını hedeflemektedir. **"Yaya Ulaşım Olanaklarının İyileştirilmesi"** stratejik eylemi hem kentteki olanaklardan faydalanmak hem de kenti deneyimlemek için tüm kentlilerin yaya hareketliliğine katılabilmesini öngörmektedir. **"Güvenli Okul Bölgelerinin Oluşturulması"** stratejik eylemi, ulaşım güvenliğinin eğitim gören çocuk ve gençler için sağlanmasının sadece mühendislik ile ilgili bir mesele olmadığını, aynı zamanda toplumsal olarak çözülmesi gereken bir soruna işaret ettiğini vurgulamaktadır. **"Herkes için Adil Ulaşım"** eylem çerçevesi, birincil olarak ulaşım kullanıcılarını hedeflese de ulaşım sektöründe çalışanları da ilgilendirir. Ulaşım sektöründe toplumsal ayrımcılığın önlenmesi, ulaşım olanağının kendisinin de kapsayıcılığını artıracak ve daha adil hâle getirecektir. Son olarak da hedeflenen **"Ulaşım Hakkına Dair Farkındalık ve Bilgilendirme Kampanyaları Yürütülmesi"** eylemi sayesinde, toplumda ulaşımın bir hak olduğu bilgisinin yaygınlaştırılmasını ve ulaşımда sağlanan kolaylıklar nedeniyle hedef alınan gruplarla ilgili önyargıların kırılmasını hedeflenmektedir. Bir diğer önemli nokta ise tüm kentsel olanaklarda olduğu gibi, ulaşım olanaklarının da sosyoekonomik olarak dezavantajlı grupları gözetten bir bakış açısıyla iyileştirilmesi, yoksullukla mücadeleye hizmet edecektir.

Bu stratejik eylem çerçevesinin, Yönetişim ve Demokrasi Meydan Okuma Alanı açısından önemi, kent yönetimine katılım açısından aktif İstanbullular olmanın kolaylaştırıcılarından birinin kapsayıcı ve adil bir ulaşım sistemi olmasından kaynaklanmaktadır. Çevre ve Ekoloji Meydan Okuma Alanı açısından baktığımızda, kapsayıcı, adil ve konforlu bir toplu taşıma ile cazip ve engelsiz bir yaya ulaşım sistemi, bireysel motorlu taşıt kullanımı ile doğru orantılı olarak İstanbul'da artan sera gazı emisyonlarını azaltacaktır. Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım Meydan Okuma Alanı ile doğrudan bağlantılı olan "Herkes için Adil Ulaşım" çerçevesindeki eylemler, ulaşım altyapılarının ve kamusal açık mekânların bu çerçevede belirtilen kapsayıcı ve adil bakış açısıyla uyumlu olması ve bu bakış açısında ihtiyaç duyulan fiziksel müdahalelerin hayata geçirilmesi sayesinde somutlaşacaktır. Son olarak da Ekonomi ve Kalkınma Meydan Okuma Alanı açısından bakıldığında, özellikle ulaşım hakkından yeterince yararlanamayan dezavantajlı grupların hareketliliğinin artırılması, bu grupların hem üretici hem de tüketici olarak kentin ekonomik hayatına katılımını kolaylaştıracaktır.

Tablo 30. Stratejik Eylem Çerçevesi 28: Herkes İçin Adil Ulaşım

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa ↔ Orta ↔ Uzun		
İstanbul Erişilebilir Ulaşım Envanteri ve Ulaşımda Erişilebilirlik İzleme Birimi ★ →	- İBB'nin yönetim ve denetimindeki karayolu toplu taşımada kullanılan toplu taşıma araçlarının evrensel tasarım ilkelerine göre erişilebilirlik envanteri oluşturulacak, - İBB'nin raylı toplu taşıma araçlarının ve istasyonlarının evrensel tasarım ilkelerine göre erişilebilirlik envanteri çıkartılacak, - İBB'nin deniz yolu toplu taşıma araçlarının ve iskelelerinin evrensel tasarım ilkelerine göre erişilebilirlik envanteri oluşturulacak, - İBB sorumluluğundaki kamusal donatıların ilgili evrensel tasarım ilkelerine göre erişilebilirlik envanteri çıkartılacak, - Bu envanterler ışığında ulaşım hizmetlerini niceliksel ve niteliksel olarak takip edecek bir Ulaşımda Erişilebilirlik İzleme Birimi kurulacaktır. Kapsayıcı ve güncellenen ulaşım verisinin toplanması: Ulaşım da hizmetlerin erişilebilirliğini artırmak için cinsiyet, yaş ve bunun yanı sıra fiziksel, görme, işitme engelliliğini dikkate alan çok kırımlı erişilebilirlik veri tabanı oluşturulacak ve ulaşım verisi periyodik bir şekilde güncellenerek kırımlara göre analizler yapılacaktır. - Erişilebilirlik verilerinin toplanması için İstanbulluların dâhil olacağı açık bir veri platformu oluşturulacaktır. - Analizlere göre ulaşım hizmetlerinde güncellemelere gidilecektir. - Bu birimde cinsiyete duyarlı bir ulaşım sistemi için kadın çalışan personel kotası, ulaşım sisteminin daha erişilebilir olması için de engelli kotası konulacaktır.	T2A1H6 T2A4H4 T2A4H5
Kapsayıcı ve Kesintisiz Ulaşım Sisteminin Kurulması ★ ↔	Tüm İstanbullular için adil, kapsayıcı ve entegre bir ulaşım sisteminin yaratılması kapsamında: - Yürüme engelli, görme engelli, çocuk, 65 yaş üstü vb. farklı dezavantajlı bireyler göz önünde bulundurularak toplu taşıma durak ve araçlarında düzenlemeler yapılacaktır. - Sesli bildirim benzeri destek sistemlerinin olduğu akıllı duraklar oluşturulacaktır.	T2A1H9 T2A4H1 T2A4H4

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa ↔ Orta ↔ Uzun		
Kapsayıcı ve Kesintisiz Ulaşım Sisteminin Kurulması ★ ↔	- Akıllı trafik ışıkları uygulamaya geçirilecek, yürüme engelli, görme engelli, 65 yaş üstü için trafik ışıklarının süresi yaya ve araç trafiği analiz edilerek uzatılacaktır. - Havaalanı, demiryolu ve denizcilik terminalleri gibi alanlarda rehber köpek alanları oluşturulacaktır. - Engelliler için işaret dili destekli görüntülü, yazılı ve sesli erişimin mümkün olacağı ulaşım çağrı merkezi kurulacaktır. - Erişilebilir taksi taşımacılığına ilişkin gerekli düzenlemeler yapılacak; tekerlekli sandalyeye uygun özelliklere sahip araçlar yaygınlaştırılacaktır. - İnsan sirkülasyonunun yoğun olduğu aktarma merkezlerinde otistik, zihinsel engelli bireyler ve psikolojik rahatsızlığı olan bireylerin ihtiyaçları için sessiz odalar oluşturulacaktır. - İstanbul'un kültürel çeşitliliği göz önünde bulundurularak, araçlarda, duraklarda ve aktarma merkezlerinde farklı dillerde görme/ışitsel bilgilendirme ve yönlendirme araçları sağlanacaktır. Kentte 7/24 Ulaşım Hizmetleri Gece ulaşımında toplu taşıma olanakları artırılacaktır. Özellikle kadınların hareketliliğini artırmak için, katılımcı süreçlerle belirlenecek ihtiyaçlara cevap veren ek uygulamalar geliştirilecektir.⁹⁹	T2A1H9 T2A4H1 T2A4H4
Kentsel Olanaklara Erişim için Düzenlemeler ★ ↔	Kentin tüm alanları için planlanan ulaşım sisteminin yanı sıra, sağlık, eğitim, kültür ve spor gibi kentsel olanaklara erişimin artırılması için özel kurgulanmış ulaşım kolaylıkları sağlanacaktır. Bu kapsamda: - Yürüme engeli olanlar için uygun rampalar ve asansörler, kentsel olanak sağlayan donatılara yerleştirilecek; kamusal mekânlara buna göre tasarlanacaktır. - Kentsel donatılara ve tarihi alanlara ulaşımı sağlayan araç ve yaya yollarına süre gösteren tabelalar ve haritalar yerleştirilecek; bu tabela ve haritalarda görme engelli İstanbullular için Braille alfabesi olarak da yer alacaktır. - Kültürel çeşitlilik göz önünde bulundurularak karekod, tabela ve haritalardaki bilgiler, İstanbulluların kullandıkları ana dillerde de yer alacaktır.	T2A2H2 T2A4H1 T2A4H3

⁹⁹ Söz konusu eylem; Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım Meydan Okuma Alanındaki "Entegre Toplu Taşıma" stratejik eylemi ile eş güdüm içinde planlanacaktır.

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ☐ Küresel ☒ Ulusal ☐ Bölgesel ☒ Metropoliten ☐ İlçe ☒ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : ☐ Kısa ☒ Orta ☐ Uzun		
Ulaşım Yoksulluğu ile Mücadele Edilmesi ★ →	Sosyoekonomik olarak dezavantajlı İstanbullular ile fiziksel, işitme, görme engelli bireyler ve grupların karşı karşıya kaldığı ulaşım yoksulluğunun önüne geçilecektir. Bu kapsamda: - Toplu taşımada mesafe bazlı ücretlendirmenin kapsamı genişletilecek, - İndirimli toplu taşıma hizmeti tüm dezavantajlı grupları içerecek şekilde çeşitlendirilecek, - Dezavantajlı grupların ulaşımında kapsayıcılığının artırılmasını sağlamak için yapılan 0-4 yaş arası çocuğu olan kadın, yaşlı, engelli, öğrenci kartları gibi uygulamalar artırılacak; ulaşımında kadınların mobilitesini artırmak için çocuk şartı olmaksızın ihtiyaç sahibi kadınlara yönelik aylık sınırlı ulaşım kartları verilecektir. - Dezavantajlı gruplar için, okul kaydı, hastane randevusu, spor dersi belgesi ya da kültürel etkinlik bileti gibi belgeler karşılığında değişen süre ve oranlarda seyahat indirimleri uygulanacaktır.	T2A4H1 T2A4H3
Ulaşım Araçlarının ve Durakların Güvenli Hâle Getirilmesi ★ →	Ulaşımında emniyetin sağlanmasına yönelik, toplu taşıma araçlarında, duraklarda, durakların çevresinde ve hareketlilik (aktarma) merkezlerinde güvenlik önlemleri artırılacaktır. Çocuklar, kadınlar, LGB-Tİ+'lar, farklı etnik gruplar ve göçmenler gibi kırılgan ya da şiddete uğrama ihtimali olan grupların güvenlikleri ön planda tutulacaktır. Bu kapsamda araçlarda, duraklarda ve hareketlilik (aktarma) merkezlerinde; - Yeterli aydınlatma sağlanacak; - Entegre kamera sistemleri kurulacak; - Acil durum butonları koyulacak ve var olan butonlar artırılıp yaygınlaştırılacak; - Güvenlik personelinin fiziksel şiddet, taciz, sözlü saldırı gibi konularda acil durum müdahale bilgisine sahip olması, gerekli durumlarda kolluk kuvvetiyle hızla iletişime geçebilmesi sağlanacaktır.	T2A1H6 T2A3H3 T2A4H2

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ☐ Küresel ☒ Ulusal ☐ Bölgesel ☒ Metropoliten ☐ İlçe ☒ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : ☐ Kısa ☒ Orta ☐ Uzun		
Ulaşım Konforunun Sağlanması ★ →	- Ulaşım araçlarının farklı fiziksel özelliklere uygun olması sağlanacak, koltuk, tutamaç, buton dâhil tüm kullanımlar ergonomik şekilde tasarlanacak, - Bebek arabası, tekerlekli sandalye, bisiklet, valiz ve evcil hayvan çantaları gibi yüklerle yolculuk eden bireylerin ihtiyaçlarını karşılayacak tasarımların araçlarda yer alacak; - Ulaşım araçlarının maksimum yolcu kapasitesinin aşılmayacak; - Aktarma istasyonlarında asansör ve yürüyen merdivenlerin işler durumda olması sağlanacak, - Fiziksel, işitme ve görme engelli bireyler de dâhil olacak şekilde aktarma istasyonlarında tuvaletlere yer verilecek, - Bebek arabası, tekerlekli sandalye ve valiz gibi yüklerle yolculuk edenler yaya yolu ve kaldırım tasarımlarında gözetilecektir.	T2A1H5 T2A1H6 T2A1H9
Yaya Ulaşım Olanaklarının İyileştirilmesi ☐ →	“Erişilebilir İstanbul” Stratejik Eylem Çerçevesi altında bulunan “Aktif Hareketliliğin Teşvik Edildiği, Güvenli Sokak Ağı” stratejik eylemi ile eş güdüm içinde düşünülecektir. İstanbulluların kentteki olanaklardan faydalanması ve kenti deneyimlemeleri için aşağıdaki unsurlar dikkate alınacaktır: - Erişilebilir kent mobilyaları ile yaya ulaşımı cazip, konforlu ve engelsiz hâle getirilecek; dinlenme alanları ve yönlendirme elemanları gibi kent mobilyaları, ⁶⁵ yaş üstü, fiziksel engelli bireyler ve çocuk arabası, valiz, evcil hayvan ile seyahat edenlere uygun tasarlanacak; - Tasarımların iklim koşullarına uygun olmasına dikkat edilecek; - Yaya sergileri ile kentlilerin kültür ve sanatla karşılaşmanın imkânı sunulacak; - Kenti deneyimlemek için kültürel rotalar oluşturulacak; bu yürüyüş rotalarına toplu taşıma ile erişim sağlanacak; özellikle hareket kısıtı olan bireylerin, kadınların ve göçmenlerin hareketliliğinin artırılması için ayrıcalık sağlanacak; bu eylem “İstanbul’un Farklı Kültürlerinin Bir Arada ve Diyalog İçinde Yaşamaları” eylemiyle eş güdümlü düşünülecektir.	T2A2H1 T2A2H2 T2A2H5

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ☐ Küresel ☒ Ulusal ☐ Bölgesel ☒ Metropoliten ☐ İlçe ☒ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : ☒ Kısa ☐ Orta ☐ Uzun		
Güvenli Okul Bölgelerinin Oluşturulması ★ →	Okul bölgelerinde ulaşımın gözden geçirilerek başta çocuklar olmak üzere yaya öncelikli olacak şekilde gerçekleşmesi sağlanacaktır. Bu kapsamda: - Okul giriş çıkışlarında öğrenci ve velilerin güvenli erişimlerinin sağlanması için trafik sakinleştirme uygulamaları hayata geçirilecek, - Okul girişlerindeki düzensiz parklanmaların önüne geçilecek, - Okul girişlerinde öğrenciler ve veliler için güvenli bekleme alanları oluşturulacak (yaya durağı gibi uygulamalar), - Güvenli ulaşım için farkındalık çalışmaları için okullarda öğrencileri ve genel olarak kentte yaşayan tüm bireyleri hedefleyen çalışmalar yapılacaktır, “Okula Yürüyoruz”, “Okula Bisikletimle Gidiyorum” etkinlikleri yapılacaktır, “Trafik Güvenliğinin Sağlanması” stratejik eylemi ile eş güdüm içinde çalışmalar yapılacaktır.	T2A3H3
Ulaşım Sektöründe İstihdam ve Personel Eğitim Faaliyetleri ★ ↔	Ulaşım Sektöründe Kadın İstihdamının Artırılması: Ulaşım sektöründe, şoför, vatman, makinist ve kaptan gibi erkek mesleği olarak görünen alanlarda kadın istihdamı artırılacaktır. Ulaşım Sektöründe Personel Eğitim Faaliyetleri: Her türlü toplumsal ayrımcılığa karşı farkındalık yaratmaya ve tutum değişikliği oluşturmaya yönelik eğitimler ile şiddetsiz iletişim ve kriz yönetimi eğitimleri verilecektir.	T2A3H3

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ☐ Küresel ☒ Ulusal ☐ Bölgesel ☒ Metropoliten ☐ İlçe ☒ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : ☒ Kısa ☐ Orta ☐ Uzun		
Ulaşım Hakkına Dair Farkındalık ve Bilgilendirme Kampanyaları Yürütülmesi ★ →	Ulaşım hakkı konusunda bilgilendirme kampanyaları kapsamında farkındalık geliştirecek ve hem tüm kentlilere hem de dezavantajlı gruplara yönelik mevcut uygulamalardan verimli bir şekilde faydalanmayı sağlayacak eylemler geliştirilecektir. Farkındalık amacıyla: - Ulaşımın bir kent hakkı olduğuna dair yaygın bilgilendirme çalışmaları yapılacaktır; - Basılı, görsel içerikler ve sosyal medya çalışmalarına önem verilecektir; - Toplumdaki ayrımcılık nedeniyle kamusal alanda bulunmakta zorluk çeken ve bu nedenle kentsel olanaklara erişemeyen kadın, LGBTİ+ ve göçmen gibi gruplar için kolaylaştırıcı uygulamalar gerçekleştirilecektir; - Ulaşım kolaylığı ve seyahat indirimlerinin sağlandığı dezavantajlı gruplarla (65 yaş ve üzeri bireyler, görünmez engeli olan bireyler) ilgili toplumda ayrımcılık karşıtı kampanyalar yapılacaktır. Mevcut uygulamalar hakkında kentlilerin bilgilendirilmesi için: - Tüm kentlilerin faydalanabileceği yeni ulaşım araçları, bu araçların geliştirilen özellikleri ve ulaşımı kolaylaştıran uygulamalar konusunda bilgilendirme sağlanacaktır; - Kadınların gece otobüslerinde durak dışı inebilmesi uygulaması hem İETT şoförlerine hem de kullanıcılara aktif bir biçimde duyurulacaktır, - Engelli bireylere, dezavantajlı gruplara seyahat indirimleri hakkında bilgilendirmeler yapılacaktır; Anne Kart gibi yürürlükte olan ama yeterince bilinmeyen uygulamalar daha yaygın bir şekilde tanıtılacaktır.	T2A3H3

Stratejik Eylem Çerçevesi 29: Herkes İçin Erişilebilir ve Nitelikli Spor Olanakları

Nitelikli spor olanaklarına erişim, sporun bir hak olarak ele alındığı güncel yaklaşımlar çerçevesinde İstanbulluların toplumsal refahı ve iyilik hâli ile doğrudan ilintilidir. Düzenli spor yapmak obezite, kalp ve damar hastalıkları gibi sağlık sorunlarının ve psikolojik sorunların azaltılmasında önemli bir etkiye sahiptir. Rekreatif bir olanak olan spor, sosyal ilişkilerin geliştirilmesi ve kültürlerarası iletişimin güçlenmesine katkı sağlamaktadır. Bu olanakların İstanbul'da yaşayan herkes için eşit erişilebilirlikte olması ise kentsel adaleti güçlendirecek bir unsurdur.

Herkes için erişilebilir ve nitelikli spor olanakları eylem çerçevesi, sağlıklı bir yaşamı tesis edebilmek ve kültürler arası ilişkileri güçlendirmek adına her yaşta spor yapmanın gündelik hayatın bir parçası hâline getirilmesini amaçlamaktadır. Spor kültürü ve alışkanlığını yaygınlaştırmaya yönelik; her yaş, cinsiyet, engellilik durumu ve spor geçmişine sahip bireyin ihtiyaçlarıyla kentin ekonomik, ekolojik ve sosyal dengeleri dikkate alınarak eylemler geliştirilmiştir.

Spor günlük rekreasyonun bir parçası olmanın yanı sıra bir profesyonel meslek alanı ve bir ekonomik sektör olarak da değerlendirilmektedir. Dolayısıyla spor altyapısı ve tesisleri, spor etkinlik ve organizasyonları, profesyonel ve teknik personele yönelik eylemler de bu stratejik eylem çerçevesinde ele alınan konular arasındadır.

Sağlıklı bir yaşamın parçası olarak rekreatif bir etkinlik olmanın yanı sıra profesyonel spor dalları ve spor karşılaşmalarının da İstanbul'un geleceği için önemli bir yeri vardır. İstanbul'da sporcuların her yönüyle desteklenmesi, spor kulüpleri ve federasyonları ile iş birliklerinin sağlanması ve spor eğitiminin desteklenmesi sporun ulusal ve uluslararası ölçekte de gelişmesine katkı sağlayacaktır. Ayrıca yerel, ulusal ve uluslararası spor karşılaşmalarının İstanbul'da yapılması, gerek İstanbul'un kent kimliğine uygun olan spor turizminin gerek spor ile ilişkili diğer ekonomilerin gelişmesi için olanak sağlayacaktır.

Eylem çerçevesinde ön planda tutulan konulardan biri de toplumsal cinsiyet eşitliğine yöneliktir. Kadınların ve kız çocuklarının spor yapmaya özendirilmesi, spor profesyonelleri ve teknik per-

sonel arasında kadın sayısının artması önemli bir kriter olarak ele alınmış, bunu sağlamak adına cinsiyetlendirilmiş spor dallarında cinsiyet dengesinin sağlanması önemsenmiştir. Ayrıca engelli bireylerin spor yapma olanaklarının artırılması ve her yaşta bireye yönelik spor olanakları sunulması ile yaş alan bireylerin de spor alışkanlıklarını devam ettirmeleri hedeflenmiştir.

“Herkes İçin Erişilebilir ve Nitelikli Spor Olanakları” eylem çerçevesi, **Çevre ve Ekoloji** Meydan Okuma Alanı ile açık ve doğal alanlarda spor yapılması ve doğal alanların dâhil edildiği spor rotalarının oluşturulması sonucunda koruma bilincinin artırılması ve bu alanların sahiplenilmesi açısından ilişkilidir. **Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım** Meydan Okuma Alanında ise farklı ölçeklerde spor tesislerinin yaygınlaştırılması, ulaşım olanaklarının spor alanlarına ve hizmetlerine erişimi kolaylaştırması, yürüyüş ve bisiklet kullanımının bir faydasının da spor ihtiyacını karşılıyor olması, kamusal mekânlarda spor etkinliklerinin düzenlenmesi gibi spor yapmak için ihtiyaç duyulan mekânsal olanaklar düzeyinde ilişkilidir. **Ekonomi ve Kalkınma** Meydan Okuma Alanı bağlamında ise bu paket ile gerçekleştirilecek spor etkinliklerinin kent ekonomisine farklı alanlarda (turizm, tekstil endüstrisi, organizasyon ve reklam sektörü, vb.) katkı sağlaması beklenmektedir. Farklı ölçeklerdeki spor karşılaşmalarının ve diğer etkinliklerin katılımcı bir yöntemle organize edilmesi, kulüpler ve federasyonların yanı sıra sporcuların ve yerel halkın da bu organizasyonlarda söz hakkına sahip olması, yerel katılımı mahalle/semt ölçeğinde spor kulüplerinin etkin paydaşlar olması ise **Yönetişim ve Demokrasi** Meydan Okuma Alanı ile ilişkili konulardır.

Toplumun spor yapma alışkanlığı edinmek yerine yalnızca izleyici/sporsever olarak kalması önemli bir risk faktörüdür. Bunun yanında sporun piyasalaşması, sporcuların hem fiziksel hem psikolojik olarak hızlı yıpranması, aktif spor hayatları sonrasında ekonomik, fiziksel ve psikolojik sorunlarla karşı karşıya kalmaları da sporcular açısından önemsenmesi gereken bir risktir. Büyük ölçekli uluslararası organizasyonların ekonomik, ekolojik, sosyal riskleri, kent bütçesine yaratacağı olası yük, doğal alanlarda yapılan spor etkinliklerinin ekolojik tahrip riski ve kullanma kapasitesini aşacak olası yoğunluklar da diğer riskler arasında yer almaktadır.

Tablo 31. Stratejik Eylem Çerçevesi 29: Herkes İçin Erişilebilir ve Nitelikli Spor Olanakları

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa ↔ Orta ↔ Uzun		
Sporda Eşitliğin ve Kapsayıcılığın Sağlanması ★ →	Tanıtım ve Farkındalık Kampanyaları: Düzenli spor yapma alışkanlığını artırmak, sporcu sağlığını korumak, sporda toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak ve yaş ayrımıcılığı da dâhil tüm ayrımcılık türlerine karşı farkındalığı sağlamak, sporda şiddetin önüne geçebilmek, farklı ve yeni spor dallarının gelişmesini sağlamak adına tanıtım ve farkındalık kampanyaları düzenlenecektir. Çocukların Korunması: Tüm spor alanlarında sporun her açıdan güvenli olması sağlanacaktır. Sporda çocuklar için mekânsal, fiziksel, psikolojik ve sosyal olarak koruma ve güvenlik ilkelerinin belirlenmesi ve tüm eğitim birimleri, organizasyon ve etkinliklerde bu ilkelerin hayata geçirilmesi sağlanacaktır. Fiziksel, duygusal ve cinsel istismarın ve ihmalin önüne geçilmesi için sporda çocukların güvenliğine yönelik farkındalık artırıcı kampanya ve programlar geliştirilecektir. Spor Dallarında Cinsiyet Dengesi: Benimsenmiş olan toplumsal cinsiyet rollerini yeniden üreten spor alışkanlıklarının değişmesi için farkındalık kampanyaları yanı sıra; - Daha çok kadınların ve daha çok erkeklerin yaptığı spor dallarında kadın erkek oranının dengelenmesi için eğitim ve destek programları artırılabilecek, - Kadın sporculara yönelik pozitif ayrımcı uygulamalar hayata geçirilecektir. - Spor profesyonelleri, yöneticiler, antrenörler ve teknik personel arasında cinsiyet eşitliğinin gözetilmesi adına kadınların desteklenmesi sağlanacaktır. Paralimpik Spor Dalları: - Paralimpik spor dallarının tanıtılması için tanıtım kampanyaları, spor karşılaşmaları ve etkinlikleri artırılabilecektir. - Paralimpik sporlara yönelik tesis ve altyapı olanakları artırılacaktır. - Paralimpik sporcuların, spor kulüplerinin ve federasyonlarının desteklenmesi sağlanacaktır. - Paralimpik spor dallarında antrenör yetiştirilmesine yönelik eğitim programları sağlanacaktır.	T6A6H2 T6A6H6

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★ Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa ↔ Orta ↔ Uzun		
Spor Tesisleri ve Spor Altyapısının Geliştirilmesi ▲ ↔	İstanbul Spor Envanteri kapsamında: İstanbul'da yer alan tüm spor tesislerine (kamu kurumları ve özel sektör, açık ve kapalı tesisler) yönelik bir envanter çalışması yapılacaktır. - İstanbul'da her semte yönelik ihtiyaç tespiti yapılarak hayat boyu spor yapma alışkanlıklarını geliştirecek olanaklar artırılacak, yoksul ve dezavantajlı semtlerde ücretsiz ya da düşük ücretlerle spor yapılabilecek olanaklar geliştirilecektir. - Envanter çalışmasında tespit edilen ihtiyaçlar doğrultusunda tesislerin iyileştirilmesi sağlanacaktır. - İstanbul genelinde herkes için erişilebilir spor tesislerinin sayısı artırılacaktır. - Spor altyapısı uluslararası standartlara uygun olarak geliştirilecektir. - Farklı spor dalları tarafından kullanılabilecek çok amaçlı spor tesisleri artırılacaktır. - Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okulların spor salonlarının altyapı ve teknik malzeme eksiklikleri giderilerek okul saatleri dışında atıl kalan spor salonlarında semt sakinlerinin ihtiyaçlarını karşılayacak spor eğitimlerinin verilmesi sağlanacaktır.	T6A6H7
Hayat Boyu Spor Olanaklarının Artırılması ▲ ↔	Açık/kamusal mekânlarda spor olanaklarının artırılması: - Parklar, rekreasyon alanları gibi açık, kamusal mekânlarda spor yapma olanaklarının artırılmasına yönelik spor altyapısı güçlendirilecek, yapılacak ihtiyaç tespitine göre yeni olanaklar geliştirilecektir. Bu kapsamda yürüyüş, koşu, bisiklet yolları artırılacaktır. - Açık sahaların sayısı ve farklı spor dallarına yönelik kullanılabilecek saha çeşitliliği artırılacaktır. - Açık alanlarda yer alan spor aletleri sayısı artırılacak, bu alanlarda sporcu sağlığına yönelik tabela ve dijital uygulamalar yer alacaktır. - Açık ve kamusal mekânlarda eğitmen gözetiminde yapılan spor etkinlikleri artırılacak, günün farklı saatlerinde farklı ihtiyaç gruplarına yönelik eğitim uygulamaları geliştirilecektir. - Spor olanaklarının kapsayıcılığını artırmak için engelli dostu, kadın dostu ve tüm yaş gruplarına yönelik saha ve spor aleti tasarımları geliştirilerek herkese uygun olanaklar sağlanacaktır.	T6A3H5 T6A6H1 T6A6H2

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★ Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa ↔ Orta ↔ Uzun		
Spor Tesisleri ve Spor Altyapısının Geliştirilmesi ▲ ↔	- Kentin ekolojik koridorları ve doğal alanlarında; doğal varlıklar ile kültürel mirasın etkileşiminin yoğun olduğu kültürel habitatlarda geliştirilecek olan deneyim ve keşif rotalarının erişilebilirliğinin artırılması sağlanacak, bu alanlarda ekolojik ve kültürel hassasiyetleri de gözeterek biçimde doğa sporları teşvik edilecektir.¹⁰⁰ - Sporun İstanbulluların gündelik hayatının bir parçası hâline gelmesi için spor yapmayı teşvik edici etkinlikler artırılacaktır. Bu kapsamda: - Açık havada eğitmen gözetiminde düzenli spor egzersizlerinin yanı sıra koşu, bisiklet, yüzme (açık su/deniz), paten gibi kentin açık alanlarında, tesis ihtiyacı olmadan yapılabilecek, lisans zorunluluğu olmadan katılım sağlamanın mümkün olduğu yarışma ve etkinlik sayıları artırılacak, bu sayede spor yapmaya olan ilginin artırılması sağlanacaktır. - Katılıma açık etkinlik organizasyonlarında yaş, cinsiyet, engellilik durumu, spor geçmişi gibi farklı özellikler ve ihtiyaçlar gözetilecektir. - Açık mekânlarda yapılacak spor etkinliklerinin kent içinde İstanbullularla etkileşimi sağlayacak mekânlarda yapılması sağlanacaktır. İstanbulluların denizle ilişkisini güçlendirmek, spor olanaklarını çeşitlendirmek için su sporlarının desteklenmesi sağlanacaktır. Bu kapsamda: - Kapalı tesislerin yanı sıra açık su sporlarına yönelik tesislerin sayısı artırılacaktır. - Açık su sporlarının desteklenmesi sağlanacak, bu spor dallarında tanıtım etkinliklerinin artırılması sağlanacaktır. - Açık su sporları yarışmaları desteklenecek ve sayıları artırılacaktır. - Denize girilebilecek plajların sayısı artırılacak, plajlarda su sporlarına yönelik tesisler de yer alabilecektir.¹⁰¹ - Açık ve kapalı tesislerde su sporları eğitim ve kurs sayısı artırılacaktır.	T6A3H5 T6A6H1 T6A6H2

¹⁰⁰ Kültürel habitat alanları Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım Meydan Okuma Alanı İstanbul Mirası Ağı Stratejik Eylem Çerçevesi ile Çevre ve Ekoloji Meydan Okuma Alanı Ekosistem Temelli İstanbul Makroformu: İstanbul'un Kanatları Stratejik Eylem Çerçevesinin ortak mekânsal eylemleri ile detaylandırılmıştır.

¹⁰¹ Söz konusu alt eylem, "Yüzülebilir Deniz Suyu Kalitesinin Sağlanması" adlı eylem olarak Çevre ve Ekoloji Meydan Okuma Alanı, "İstanbul'un Kıyı Ekosistemi" Stratejik Eylem Çerçevesi içerisinde de yer almaktadır.

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa ↔ Orta ↔ Uzun		
Yerel, Ulusal ve Uluslararası Spor Organizasyonları ★ ↔	Yerel, ulusal ve uluslararası spor organizasyonları kapsamında: - Tüm kente yayılan, semt ölçeğinde aidiyet duygusunu artıran, sosyal ilişkileri kuvvetlendiren, dezavantajlı semt sakinlerinin dâhil edilmesine imkân sunan yerel spor karşılaşmaları düzenlenecek, - Geleneksel mahalle/semt kulüplerinin desteklenmesi sağlanacak, bu kulüplerde futbol dışındaki spor dallarının da geliştirilmesi özellikle desteklenecek, - Mahalle ve semt kulüpleri arasında yapılan karşılaşmalar, amatör ve yerel ligler desteklenecek, - İlköğretim okulları, liseler ve üniversitelerin spor kulüplerinin desteklenmesi sağlanacak, - Sivil alan ve üniversitelerle yapılacak iş birlikleri ile ulusal ve uluslararası ölçeklerde spor organizasyonlarının İstanbul'da yapılmasına yönelik kampanyalar geliştirilecektir.	T6A6H3
İstanbul'un 2036 Olimpiyatlarına Hazırlanması ★ ↔	İstanbul'un 2036 Yaz Olimpiyatları ve Paralimpik Oyunlarına hazırlanmasına yönelik olarak; - Sürdürülebilir Olimpiyat yaklaşımını temel alacak olan Eko-Olimpiyat Eylem Planı hazırlanacaktır. Olimpiyatların ekonomik, mekânsal, ekolojik, yönetsel ve sosyal etkilerinin değerlendirildiği Eylem Planında eko-olimpiyat kavramının da geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması sağlanacaktır. - Eylem Planı, Olimpiyat sürecini; adaylık süreci, ev sahipliğinin belli olması ve Olimpiyatlara hazırlık, oyunların gerçekleşmesi ve oyunlar sonrasındaki süreç dâhil, tüm aşamaları ile ele alacak, - Olimpiyat oyunlarına yönelik altyapı, lojistik, organizasyon, iletişim ve tanıtım çalışmaları bu eylem planına uygun olarak gerçekleştirilecektir.	T6A6H3
Spor Eğitiminin Desteklenmesi ve Geliştirilmesi ★ →	Spor Okullarının Desteklenmesi - Spor federasyonları, spor okulları, yerel yönetimler, ilgili STK'lar ve kamu kurumları iş birliği ile spor okulları desteklenecek, spor dalları ve semtlerin ihtiyacına göre yeni spor okulları açılması teşvik edilecektir. - Çocukların ve gençlerin spora yönelmeleri ve genç yaşta sporcu yetiştirilmesi için spor okullarının desteklenmesi sağlanacaktır.	T6A3H7 T6A6H5

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa ↔ Orta ↔ Uzun		
Spor Eğitiminin Desteklenmesi ve Geliştirilmesi ★ →	- Erken çocukluk eğitimi düzeyinden itibaren çocukların spor yapabilmelerini sağlamak için kreş ve yuvaların uygun spor tesislerine erişimleri sağlanacaktır. - Spor okullarında çocukların güvenliğine ilişkin geliştirilen ilkele- rin uygulanması sağlanacaktır. Yeni Gelişmekte Olan Spor Dalları - Olimpik dallar arasına yeni giren ya da girme olanağı olan spor dalları (örn. kayak, break dance, tırmanış, dalga sörfü, vb.) araştırılarak, bu dallarda sporcu yetiştirilmesi için yeni spor okulları açılacak, bu dallarda sporcu yetiştirilmesi sağlanacaktır. - Gelişmekte olan e-spor etkinliklerinin çocuklar ve gençler için obezite başta olmak üzere çeşitli sağlık sorunlarına yol açma- yacak biçimde organize edilmesi için etkinlik kurallarının düzen- lenmesi ve e-spor yönergeleri hazırlanması sağlanacaktır. Spor Profesyonelleri ve Teknik Personel Yetiştirilmesi Farklı spor dallarında antrenör, eğitimci ve destekleyici personelin yetiştirilmesine yönelik mesleki eğitim ve sertifika programları artırılacak, spor hekimliği, fizyoterapi ve spor psikolojisi üzerine özel programlar geliştirilecektir. Bu alanlarda cinsiyet dengesinin sağ- lanmasına özen gösterilecektir.	T6A3H7 T6A6H5
Sporda Teknoloji Kullanımının Artırılması ★ ↔	Tüm spor dallarında sporcu başarısının artırılması, özel gereksinimli gruplar da dâhil tüm sporcuların sağlıklı, konforlu ve sürdürülebilir spor faaliyetlerinde yer alması, spor olanaklarının kolay erişilebilir hâle getirilmesi, spor tesislerinin sağladığı imkânların iyileştirilmesi ve sporun eğlenceli hâle getirilerek spor yapma alışkanlığının artırılmasına yönelik sporda yeni teknolojilerin geliştirilmesi ve kullanıl- ması sağlanacaktır. Bunun için; - Spor teknolojileri konusunda uzmanlaşmış girişimler ve spor sektöründe yenilikçilik desteklenecek, - Spor karşılaşmaları ve etkinliklerinde yeni teknolojilerin kullanıl- masının desteklenmesi sağlanacaktır.	T6A6H7
Sporcu Sağlığı ve Sporcuların İyi Olma Hâlinin Korunması ★ ↔	Sporcu sağlığının korunabilmesi, sporcuların fiziksel ve psikolojik açıdan destek alabilmelerinin sağlanması adına; - Sporcu sağlığı merkezlerinin sayısı, hizmet kalitesi ve çeşitliliği artırılarak yaygınlaştırılacak, - Sporcu beslenmesi konusunda uzmanlıkların geliştirilmesi des- teklenecek, - Spor hekimliği ve spor psikolojisi alanında uzmanlaşan psikolog ve terapist sayısı artırılacaktır.	T6A6H5

Stratejik Eylem Çerçevesi 30: Özgün ve Özgür Kültür ve Sanat Ekosistemi

Toplumsal Refah ve Adalet Meydan Okuması açısından bakıldığında, Özgün ve Özgür Kültür ve Sanat Ekosistemi Stratejik Eylem Çerçevesinin iki önemli soruna çözüm sunduğu görülmektedir. Bunlardan birincisi, bir kentin yaşanabilirlik endeksinin önemli unsurlarından olan kültürel olanakların tüm İstanbullular için iyileştirilmesinin, toplumsal refahın gelişimi için önemli bir unsur olmasıyla ilintilidir. İkinci olarak ise kültürel haklardan mahrum kalmış, kültürün tüketici ya da üreticisi olmakta engellerle karşılaşan İstanbulluların bu haklara erişimini sağlamak, kültürel hakların kullanımında adalet sağlayacaktır. Son olarak da afet gibi kriz durumlarından derinden etkilenen kültür ve sanat ekosisteminin dayanıklılığını artırmak, bu gibi kriz durumlarında kültür ve sanatın iyileştirici gücünün de kullanabilmesine olanak sağlayacaktır.

Bu stratejik eylem çerçevesi, İstanbul'daki kültür ve sanat ekosisteminin özgün ve özgür biçimde gelişmesini sağlayacaktır. Kültür ve sanat alanının kırılğanlığını önlemek için, bu alanın toplumsal hayata sağladığı fayda göz önünde tutularak; kültür üreticileri desteklenecek, kültür ve sanatta yaratıcılık ve yenilikçilik teşvik edilecek, kültür ve sanat üretiminin sürekli ve krizlere karşı dayanıklı olması sağlanacaktır. Çok kültürlülük perspektifi benimsenerek, tek tipçi bir kültür anlayışına karşı farklı kültürlerin sanatsal yapıtları ön plana çıkarılacak; kültür hiyerarşisi yaratan bakış açıları

bir sorun kabul edilecek ve buna karşı eylemler oluşturulacaktır. Son olarak da kentteki kültürel olanaklardan faydalanmanın ve özellikle de bu alanda bir aktör olmanın yalnızca sosyoekonomik avantajlara sahip olanlara mahsus bir ayrıcalık olmasını ortadan kaldırmak için çeşitli eylemler geliştirilecektir. Bu sayede, kültür ve sanat üreticisi olarak hayatını kazanabilme hakkı, daha geniş kitlelere ulaşabilecek ve tüm İstanbullular kültürel haklardan adil bir şekilde yararlanabilecektir.

Özgün ve Özgür Kültür ve Sanat Ekosistemi'nin temeli olan kültürel haklar, sadece kültürel olanaklara erişimle sınırlandırılmadan; kültürel eğitim ve kültürel üretime katılım gibi daha geniş müdahaleler gerektiren haklarla beraber ele alınmaktadır. Bu kapsamda, kentin toplumsal yapısını derinden etkileyen, kültürel çeşitliliği gözetken ve kültürel haklarda bu çeşitliliğe de yer veren bir bakış açısı gözetilmiştir. İlk olarak, bu stratejik eylem çerçevesinde belirlenen eylemlerin birçoğunun yapılabilmesi için, kapsayıcı ve şeffaf kültür yönetimi araçlarının oluşturulması hedeflenmiştir. Bu doğrultuda, **“İstanbul Sanat Kurulu’nun kurulması”** ve bu kurum tarafından, “Kapsamlı, güncel ve dijitalleşmiş kültür ekonomisi envanteri” tutulması planlanmıştır. İkinci olarak, İstanbulluların nitelikli kültürel olanaklara eşit bir biçimde erişimi için “Bağımsız Kültür ve Sanat Kurumlarının Desteklenmesi”, “Semtlerde Kültür ve Sanat Olanaklarının Yaygınlaştırılması”, “Kültür Merkezlerinin Katılımcı Programlanması” ve “Kamusal Mekanda Kültür ve Sanat Karşılaşmaları Programı” üzerine eylemler gerçekleştirilecektir.

Kültürel üretime yönelik destek mekanizmalarının oluşturulması amacıyla “Kent Merkezlerinde Bağımsız Sanat Mekanları Programı”, “Kapsayıcı Kültürel Üretim Destek Mekanizmalarının Kurulması”, “İstanbul Sanatçısı Statüsü ve İstanbul Sanat Koleksiyonunun Oluşturulması” ve “Genç Sanatçılara Yönelik Destek Programları” gibi eylemler ortaya konulmuştur. İstanbul’da yaşayan tüm bireyler için kültür ve sanat eğitiminin yaygınlaştırılması için “Sınır Tanımayan Gençler Değişim Programı”, “Gençlerin Kültür ve Sanat Odaklı Dijital Olanaklara Erişiminin Artırılması” ve “Çocuklarla Kültür ve Sanat Programları” eylemleri öngörülmüştür. İstanbul Büyükşehir Belediyesi’nin olanaklarıyla ayrı öneme sahip sanat alanlarını hedefleyen “İstanbul Kütüphaneler Ağı” ve “İstanbul Tiyatroları İçin Destek Mekanizmaları” eylemleri, İstanbul’da bu alanlarda kültürel olanak sunan tüm kurumları bir arada düşünen ve geliştiren bir bakış açısına sahiptir. Son olarak da “Afet ve Kriz Durumlarında Kültür ve Sanatın Devamlılığının Sağlanması” eylemi, kültür ve sanat ekosisteminin, afet ve krizlerde sürekliliğini ve dayanıklılığını hedeflemektedir.

Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım Meydan Okuması, kültürel olanaklara erişimde yaşanan sorunların önüne geçilmesi için, bu olanakların kapsayıcı bir şekilde sunulacağı kamusal mekânların yaratılması ve bu mekânlara ulaşım için gerekli düzenlemelerin yapılması açısından kritik öneme sahiptir. Aynı zamanda, bu stratejik eylem çerçevesinde belirlenen eylemlerin kent içinde mekânsal karşılık bulması açısından da Kentsel Yapılı Çevre ve Ula-

şım Meydan Okuması ile ilişki içindedir. Ekonomi ve Kalkınma Meydan Okuma Alanı bağlamında, kültürel üretim sayesinde ortaya çıkan ürünlerin katma değerlerinin yüksekliği, yaratıcı kültür endüstrileri olarak ciddi bir ekonomik katkı anlamına gelmektedir. Özellikle kadınların yaratıcı kültür endüstrilerinde ortalama istihdam oranlarından çok daha yüksek oranlarda çalışması, LGBTİ+, göçmenler ve diğer dezavantajlı gruplara da istihdam olanakları yaratması açısından bu stratejik eylem çerçevesi, istihdamın kapsayıcılığını artırma potansiyeli teşkil etmektedir. **Yönetişim ve Demokrasi** Meydan Okuması bağlamında, Özgün ve Özgür Kültür ve Sanat Ekosistemi Stratejik Eylem Çerçevesi, kültürel olanakların sunumunda gerek kültür üreticilerinin gerekse kültür tüketicilerinin talep, öneri ve şikâyetlerinin dikkate alınması ve kültürel hareketlilik sayesinde, İstanbullular arasındaki diyalogu güçlendirmesi açılarından kentteki demokrasi kültürüne katkı sunmaktadır. Ayrıca, gerçekleştirmeyi hedeflediği kurumsal mekanizmalarıyla, belediyenin farklı paydaşlarla beraber hareket edeceği iyi bir yönetim örneği olma potansiyeline sahiptir.

Özgün ve Özgür Kültür ve Sanat Ekosistemi Stratejik Eylem Çerçevesinin olabilecek yegâne riski, bu paketin sektörel bir müdahale olarak düşünüldüğü diğer sektörlerle tanınmayan bir ayrıcalık olarak algılanması ihtimalidir. Bunu engellemek için, kültür ve sanatın birleştirici toplumsal işlevi konusunda kamuoyuna yönelik çalışmalar yapılması gerekmektedir.

Tablo 32. Stratejik Eylem Çerçevesi 30: Özgün ve Özgür Kültür ve Sanat Ekosistemi

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★ Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa ↔ Orta ↔ Uzun		
İstanbul Sanat Kurulu'nun Kurulması ★ →	Kültür Dairesi Başkanlığı'nın altında kurulacak İstanbul Sanat Kurulu aracılığıyla, bu stratejik eylem çerçevesindeki stratejik eylemlerin birçoğu, kültür ve sanat camiasıyla iş birliği içinde gerçekleştirilecektir. Bu çalışmada İBB, yönlendirici olmak yerine alan açıcı, engelleri kaldıran, imkân ve platform yaratıcı bir role sahip olacaktır. Bu kapsamda: - Yerel yönetim tarafından ayrılacak bütçe ile gençlere, dezavantajlı gruplara ve bağımsız sanatçılara yönelik hibe ve destekler sağlanacak; farklı sanat dallarına yönelik prestijli ödüller oluşturulacak; bunların dağıtımı için oluşturulacak şeffaf komisyonlar, bu platform bünyesinde yer alacak; - İstanbul Sanat Koleksiyonu için oluşturulacak kriterler ve yönetim biçimi bu kurul tarafından belirlenecek; - Kültür merkezleri için öngörülen katılımcı süreçlerin modeli, bu kurul tarafından belirlenecek ve işleyişlerinin devamlılığı takip edilecektir. İstanbul Sanat Kurulu'nun işleyiş yapısında şu noktalar ön plana çıkar: - Tek dönem kuralına dayalı özel ve dinamik bir kurul olması öngörülen İstanbul Sanat Kurulu'nun iç yapısında genç kotası ve kadın kotası bulunacak; - Kurulun içinde sanatçılar, kültür profesyonelleri, alanda çalışan akademisyenler ve İBB'nin ilgili dairelerinde ve iştiraklerinde çalışan yöneticiler bulunacak; - Belirtilen çalışma alanlarında sorumlu olacak İstanbul Sanat Kurulu, bu alanların dışında kalan konularda İBB'ye tavsiye veren ve takip eden konumda olacaktır.	T5A1H2 T6A1H3 T6A1H5
Dijital Kültür Envanteri Oluşturulması ★ ↔	Kültür ve sanat kurumları ile yaratıcı endüstrilerin kapsayıcı, güncel ve dijitalleşmiş envanteri oluşturulacaktır. Bu envanterin oluşumunda geçmişteki iyi uygulamalar referans alınacaktır (2010 Avrupa Kültür Başkenti İstanbul'un Kültür Mirası ve Ekonomisi Envanteri, İSTKA). Bu kapsamda: - Saha çalışmasına dayalı oluşturulacak envanterin dijitale aktarılaraq sürekli güncellenebilen bir biçim alması için katılımcı veri toplama yöntemleri teşvik edilecek; - Bu proje kapsamında edinilen envanter, İstanbul'un kültür varlıklarını da içeren Bütünleşik Koruma Envanteri gibi farklı envanter çalışmaları ile ilişkilendirilecektir.	T4A4H5 T6A1H4

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★ Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa ↔ Orta ↔ Uzun		
Bağımsız Kültür ve Sanat Kurumlarının Desteklenmesi ★ →	İki yönlü bir eylem olan “Bağımsız Kültür ve Sanat Kurumlarının Desteklenmesi” eylemi, hem bağımsız kültür ve sanat kurumlarına destek olacak hem de İstanbulluların, bağımsız yerli yapımlar, genç sanatçıların ürünleri ve festival yapıtları ile karşılaşmalarını kolaylaştıracaktır. Bu kapsamda: - Bağımsız sinema, tiyatro ve konser salonları ile müzelerin tanıtımı İBB'ye ait medya araçları yoluyla yapılacaktır; - Bağımsız sinema, tiyatro ve konser salonları ile müzelere maddi destek için İBB kombine bilet satın alacak, - Bu biletler birincil olarak, ücretsiz biçimde gençlere, kadınlara, öğrencilere ve dar gelirliyle ulaştırılacaktır; - İkincil olarak biletler, kent puanı (semt konseylerine katılım, atık ayrıştırma, ulaşım da bisiklet kullanımı, spor faaliyetleri, vb.) biriktirenlere indirimli olarak satılacaktır; - İBB'nin sahipliğinde gerçekleşen ya da paydaşı olduğu festivallerde, bağımsız kültür ve sanat kurumlarının ev sahipliği yapmaları tercih edilecek; - Bulunduğu bölgedeki kiraların artması ya da kullanıcılarının azalması gibi ekonomik sebepler nedeniyle işlevini yitirmiş ya da yitirmekte olan bağımsız sinema, tiyatro ve konser salonları ile müze mekânlarının yeniden canlanması için teşvik mekanizmaları oluşturulacaktır; eski işlevi geri kazandırılan sanat mekânları, İstanbul'un prestijli mekânları olarak tanıtılacaktır.	T5A1H2 T6A1H1 T6A4H5 T6A1H6
Semtlerde Kültür ve Sanat Olanaklarının Yaygınlaştırılması ▲ →	Sosyoekonomik olarak dezavantajlı bölgelerdeki semtlerde sanatçı buluşmaları düzenlenecektir. Bu kapsamda: - Kültürel olanaklara erişimin az olduğu semtlerde belediyeye ait olan ya da olmayan kültür ve sanat kurumlarının canlandırılması sağlanacaktır. Bu amaçla, yazarların okurlarla, oyuncuların izleyicilerle, müzisyenlerin dinleyicileriyle buluşabileceği, plastik sanat üreticilerinin eserlerinin tartışmalarla deneyimlenebileceği programlar ve atölyeler düzenlenecek; - Sivil alanın veya ilçe belediyelerinin kurumsal kapasitesinin yüksek olduğu semtlerde, özellikle bu kurumların temsilcileriyle ortak karar verilerek oluşturulan projelerle dış paydaşlara ait mekânlar bu buluşmalar yoluyla güçlendirilecek; kültür tüketimi çeşitlendirilecek,	T6A1H1 T6A1H6 T6A1H7

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★ Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa ↔ Orta ↔ Uzun		
Semtlerde Kültür ve Sanat Olanaklarının Yaygınlaştırılması ▲ →	Oluşturulacak mobil kültür merkezleri, semtleri ziyaret edecektir. Bu kapsamda: Nitelikli ve çeşitli kültürel olanaklara erişimin olmadığı ya da kısıtlı olduğu, belediyenin, ilçe belediyelerinin ve/veya farklı kurumlara ait kültür merkezlerinin dahi olmadığı semtlerde, bu imkânların oluşturulması için mobil kültür merkezleri oluşturularak semtte yaşayanların kültürel ihtiyaçlarına cevap verecek olanaklar oluşturulacaktır. “Toplumsal Barış İçin Bir Arada Yaşam” eylem çerçevesi içinde yer alan “İstanbul (Kültür) Takvimi ve İstanbul Şenlikleri” ile eş güdüm içinde semtlerdeki festivaller artırılacaktır.	T6A1H1 T6A1H6 T6A1H7
Kültür Merkezlerinin Katılımcı Programlanması ▲ →	Semtlerde yaşayanların ihtiyaçlarına karşılık vermeyen kültür merkezleri, katılımcı yöntemlerle yeniden programlanacaktır. Bu kapsamda: - Özellikle kentsel olanakların yetersiz olduğu bölgelerde, bölgede yaşayan ve bölgede hizmet vermek isteyen kültür üreticileri ve bu hizmetlerden yararlanan İstanbulluların katılımıyla hem ilçe hem de büyükşehir belediyesine ait kültür merkezlerinin içerikleri ve programları gözden geçirilecek; - Kültür merkezlerinin mevcut kullanıcıları dışında bölgede yaşayan ancak kültür merkezlerinden faydalanmayan potansiyel kullanıcıların çekilmesi için çalışmalar yapılacaktır; - Yerel diller başta olmak üzere farklı dillerde üretilen sanat yapıtlarının ve farklı kültürlerle dair içeriklerin, kültür merkezlerinin programına girmesi teşvik edilecek; - Bu katılım mekanizmaları İstanbul Sanat Kurulu tarafından organize edilecektir.	T4A3H8 T6A1H1 T6A1H6
Kamusal Mekânda Kültür ve Sanat Karşılaşmaları Programı ★ →	“Toplumsal Barış İçin Bir Arada Yaşam” stratejik çerçevesinin altında bulunan “Kamusal mekânda kültürel çeşitliliği öne çıkaran tasarımlar” ile ilişkili biçimde: - İstanbul’un geçmiş ve güncel kültürel çeşitliliğini öne çıkaran ve kültürel çeşitliliği bir zenginlik olarak görünür kılan tasarımlar oluşturulacaktır. - Bu perspektiften beslenen kent kültürü, aşağıda açıklamaları verilen sokak sanatı, kamusal mekânlarda heykel yerleştirmeleri ve sokak sergileri ile canlandırılacaktır.	T4A3H8 T6A1H3 T6A1H6

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★ Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa ↔ Orta ↔ Uzun		
Kamusal Mekânda Kültür ve Sanat Karşılaşmaları Programı ★ →	İstanbulluların gündelik hayatlarında kültür ve sanatla karşılaşmalarına olanak sağlayan sokak sanatının desteklenmesi için sokak sanatına talebin olduğu ilçelerde: - Sokaklarda ve meydanlarda sokak sanatı için ayrılan yerler çoğaltılacak; özellikle müzik, dans ve performans alanından sanatçıların taleplerine göre yeni mekânlar belirlenecek; - Sokak sanatı için kamusal mekânlara yerleştirilecek kent mobilyaları hem sanatçıların hem de kültür tüketicilerinin tercihlerine uygun şekilde belirlenecektir. İstanbul Sanat Kurulu tarafından niteliksel ve katılımcı yöntemlerle kurgulanacak belediye heykel sempozyumları genişletilecek; üniversite iş birlikleri yoluyla bu etkinlikler akademik bilgi üretimini hedefleyen panelleri de içerecek; etkinliklerde üretilen heykeller kamusal mekânlara yerleştirilecektir: - Halka açık gerçekleştirilen bu sempozyumlar sayesinde İstanbullular, yerleştirilen heykeller ile karşılaşmanın yanı sıra sanatçılarla da üretimlerine dair konuşma fırsatı bulacaklardır. - Üç boyutlu tasarımlar için özgün malzeme seçimleri kadar yerel materyallerin de kullanılması teşvik edilecektir. “Polonezköy Açık Hava Ağaç Oyma Heykel Sergisi” ve “Uluslararası İstanbul Taş Heykel Sempozyumu” gibi iyi uygulamalar referans alınacaktır. Sokaklar gibi açık kamusal mekânlar ya da garlar gibi kapalı kamusal alanlar, sergiler için değerlendirilecektir. - Heykel sempozyumlarında olduğu gibi sokak sergilerinde de İstanbul Sanat Kurulu sorumlu olacaktır. - Yerel materyal kullanımının teşviki için “Uluslararası Eskişehir Pişmiş Toprak Sempozyumu” gibi iyi uygulamalar referans alınacaktır. “İstanbul Yaya Sergileri” ve Ankara’daki “Gar Sergisi” gibi iyi uygulamalar yeniden canlandırılacak; sanatsal yapıtlarının üretim ve yerleştirmesinde, ilgili kamusal mekânların toplumsal hafızadaki yerleri göz önünde bulundurulacaktır.	T4A3H8 T6A1H3 T6A1H6

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★ Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa ↔ Orta ↔ Uzun		
Kent Merkezlerinde Bağımsız Sanat Mekânları Programı □ ↔	Bağımsız Sanat Mekânları: Kültür ve sanat odağı olma işlevlerini yitirmiş kent merkezleri, yeniden yenilikçi ve bağımsız kültürel üretime açılacaktır. Paylaşılan Kültürel Miras Mekânlar Programı ile eş güdüm içinde ihtiyaç ve değer analizleri doğrultusunda işlevlendirilecektir. Bu kapsamda: - Yenilikçi ve bağımsız kültür ve sanat üretimi için ortak alanlar oluşturulacak; bu alanların kullanımı, İstanbul Sanat Kurulu gözetiminde belirli sürelerle ihtiyaç sahibi sanatçılara tahsis edilecek; - Kendi mekânlarında kalmak isteyen yenilikçi ve bağımsız kültür ve sanat aktörleri için kira desteği sağlanacak; - Kültür ve sanat aktörleri, kooperatifleşme, sendikalaşma ve ortaklıklar kurabilme yönünde maddi olarak teşvik edilecektir.	T4A3H8 T6A1H2 T6A1H5
Kapsayıcı Kültürel Üretim Destek Mekanizmalarının Kurulması □ ↔	Sosyoekonomik olarak dezavantajlı bölgelerde kapsayıcı kültürel üretim destek mekanizmaları oluşturulacaktır. Bu kapsamda: - Kentin yoksulluk ve derin yoksulluk bölgelerinde yaşayan ve kültürel üretim hakkından mahrum kalan farklı sosyal grupların kültürel üretimleri, sanat, tasarım ve dijitalleşme gibi yenilikçi yöntemlerle desteklenerek geliştirilecek; - Zanaatkârlar, amatör üreticiler dâhil olmak üzere yerel üreticilerin kültür ve sanat aracılığıyla kalıcı biçimde gelir edinebilmelerine yönelik ağ oluşturma, eğitim ve maddi destek mekanizmaları oluşturulacak; - Semtlerde oluşturulacak “Dayanışma ve Refah Odakları” kapsamındaki “Ortak Yaratıcılık Alanları” bu mekanizmaların somutlaşacağı alanlar olacak; - Bu destek mekanizmaları İstanbul Sanat Kurulu tarafından organize edilecektir.	T5A2H3 T6A1H5 T7A1H1
İstanbul Sanatçısı Statüsü ve İstanbul Sanat Koleksiyonunun Oluşturulması ★ →	İBB’nin ortaya koyacağı İstanbul Sanatçısı Statüsü ile, UNESCO’nun 1980 tarihli tavsiye nitelikli kararının kent ölçeğinde uygulanması sağlanacaktır.¹⁰² İstanbul’da ikamet eden sanatçıların adil ücret almalarının yanı sıra sosyal güvenceye, emeklilik hakkına ulaşmaları yönünde adımlar atılacak; özellikle ülkeler arası hareketlilik anlamında yaşadıkları zorlukların üstesinden gelmek için uluslararası iş birlikleri geliştirilecektir. Bu çalışmalar, İstanbul Sanat Kurulu bünyesinde kurulacak özel bir birim aracılığıyla gerçekleştirilecektir.	T5A2H1 T5A2H2 T6A1H5

¹⁰² UNESCO’nun “Sanatçının Statüsüne İlişkin Tavsiye Kararı” (27 Ekim 1980) uyarınca, “‘Statü’ kelimesi, bir yandan yukarıda belirtildiği gibi bir toplum içerisinde, sanatçıların rol oynamak için talep gördükleri kısma/yere atfedilen öneme dayanarak sanatçılara gösterilen saygıyı diğer taraftan, sanatçının faydalanabileceği, gelir ve sosyal güvenlik konularına özel referansla ahlaki, ekonomik ve sosyal haklar dâhil hak ve özgürlüklerin tanınmasını belirtir.”

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★ Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa ↔ Orta ↔ Uzun		
İstanbul Sanatçısı Statüsü ve İstanbul Sanat Koleksiyonunun Oluşturulması ★ →	İstanbul Sanat Koleksiyonu kapsamında, hem İstanbul’da ikamet eden sanatçılar desteklenecek hem de İBB’nin prestijli bir sanat koleksiyonlarına sahip olması sağlanacaktır. İyi uygulamaların referans alınacağı bu eylem sayesinde edinilen koleksiyonların sergilenmesi, İstanbullular için yeni bir kültürel olanak anlamına da gelecektir. Bu kapsamda: - Koleksiyon, özellikle genç sanatçıları hedefleyecek; - Sanatçıların katılım göstermek için motive olacakları prestijli İBB sergileri, oluşturulacak dijital bir katalogdan hareketle hazırlanacak; - Koleksiyonlara ve yarışmalara İstanbul’da yaşamış ve kente değer katmış sanatçıların isimleri verilerek, geçmiş dönemin İstanbul Sanatçıları onurlandırılacak; - Farklı sanat dallarından eserlere özel oluşturulacak koleksiyonlara, “İstanbulluların Yaşayan Mirası Destek Programı”¹⁰³ ile eş güdüm içinde İstanbul’un kültürel mirasının parçası olan sanat dalları da dâhil edilecek; geleneksel malzeme ve üretim yöntemlerinin kullanımı (Beykoz Göksu’daki geleneksel çömlekçilik ve Eyüp düdüğü gibi üretim yöntemleri) mekânsal bağlar gözetilerek teşvik edilecek; - Koleksiyonun oluşturulması için atılacak adımlar (yarışma, atölye çalışması, jürilerin belirlenmesi, satın alma stratejileri, sergilerin programı), İstanbul Sanat Kurulu tarafından organize edilecektir.	T5A2H1 T5A2H2 T6A1H5
Genç Sanatçılara Yönelik Destek Programları ★ →	Genç sanatçıların kamusal kaynaklardan desteklenmesi ön planda tutulacaktır. Bu kapsamda: - Genç sanatçılara yönelik burs, hibe, aynî destek ve mekân desteği programları oluşturulacak; - Yerel yönetim tarafından şeffaf ve alanın uzmanlarıyla belirlenecek kriterlerle oluşturulacak programlarda, İstanbul Sanat Kurulu birincil sorumluluk alacaktır.	T6A1H2 T6A1H5 T6A1H6

¹⁰³ Söz konusu alt eylem, Toplumsal Refah ve Adalet Meydan Okuma Alanı, “İstanbulluların Kültürel Miras Hakkı” Stratejik Eylem Çerçevesi içerisinde yer almaktadır.

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★ Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa → Orta → Uzun		
Sınır Tanımayan Gençler Değişim Programı ★ →	Sosyoekonomik olarak dezavantajlı bölgeler önceliklendirilerek, tüm İstanbul'da oluşturulması planlanan Sınır Tanımayan Gençler Değişim Programı kapsamında: - Gençlerin kültürel gelişiminin önü açılacak, ülke içi ve ülke dışı ilişkiler, kültürel farklılıkların keşfiyle güçlenecek; özellikle B40 Balkan Şehirleri Ağı gibi iş birliklerinden yararlanılarak bölgesel ilişkilerin canlanması hedeflenecek; - Program odağına gençleri ve profesyonel olmayan, amatör sanatçıları alacak, bu şekilde kültürel üretimin kapsayıcılığı artırılacak ve kültürel üretimin niteliği yükseltilecek; - Bu eylem, Enstitü İstanbul İSMEK gibi belediye kurumları üzerinden hayata geçirilirken, kardeş belediyelerle ortak etkinlikler kurgulanacak; - Eylem kapsamında, sanatsal ürünler (sergi, konser, tiyatro oyunu, vb.) üzerinden gençlerin hareketliliği kadar, sanatsal ürününün hareketliliğine ve sanatsal üretimin beslenmesi için farklı disiplinlerden uzmanların bilgisine erişim konusuna da yer verilecektir.	T5A1H2 T6A1H2 T6A1H7
Gençlerin Kültür ve Sanat Odaklı Dijital Olanaklara Erişiminin Artırılması □ →	İBB Gençlik Ofislerinde ve İPA Kampüs'te dijital platformlarla iş birlikleri: Sosyoekonomik olarak dezavantajlı bölgeler önceliklendirilerek dijital teknolojilere erişim mahalle ölçeğinde güçlendirilecek; genç İstanbulluların sahip olacakları sağlıklı fiziksel çevre, onların gelişimine katkıda bulunacaktır. Bu amaçla, İBB bünyesinde bulunan gençlik ofislerinde eğitim, kültür ve sanat içeriğine erişimi geliştirilecektir: - Kültür ve sanat içeriğine sahip dijital platformlarla yapılacak iş birlikleri aracılığıyla gençlik ofisleri bu olanaklarla donatılacak; bireysel deneyimlemenin haricinde bu platformlarda yayınlanan sanat yapıtlarına dair konuşma ve paneller düzenlenecek; - İş birlikleri aracılığıyla dijital eğitim modülleri kurulacak; müfredat desteği ve sınavlara hazırlık dışında gençlerin dünya çapındaki üniversitelerde sunulan eğitimlere katılmaları teşvik edilecek; - Yapay zekâ destekli sanatsal üretim ve tasarım konularında firmalarla iş birliği üzerinden teknik altyapı oluşturulacak; bu araçların kullanımı konusunda eğitim verilecek, kullanım alanları konusunda bilgilendirme yapılacaktır;	T5A2H3 T6A3H7 T6A3H10

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★ Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa → Orta → Uzun		
Gençlerin Kültür ve Sanat Odaklı Dijital Olanaklara Erişiminin Artırılması □ →	- E-sporlar için İstanbul'da gelişmekte olan oyun sektörü ile iş birliği sağlanacak; gençlerin uluslararası ve ulusal düzeyde gerçekleştiren e-spor turnuvalarına katılabilmeleri için olanak sunulacak; - Robotik ve mekanik tasarımlara dair eğitimler ve atölyeler yapılacaktır. "Toplumsal Barış için Bir Arada Yaşam" Stratejik Eylem Çerçevesi'nin altında bulunan "İstanbul Dayanışma ve Refah Odakları" eylemi de bu eylemin gerçekleştirilebileceği mekânlar sağlayabilecektir.	T5A2H3 T6A3H7 T6A3H10
Çocuklarla Kültür ve Sanat Programları □ →	Çok kültürlülük perspektifiyle, tek tipçi bir kültür anlayışı yerine, İstanbul'daki farklı kültürel üretimleri tanıyan, gözeten ve bu kültürleri yaşatan, gelecek kuşak kültür üretici ve tüketicileri olan çocuklara kültür okuryazarlığı kazandırılacak, farklı sanat alanları hakkında teorik ve uygulamalı bilgiler verilecektir. Çocukların, sanatsal üretim yoluyla öğrendiklerini pekiştirmelerine imkân tanınacaktır. - Atölye çalışmaları gibi çocuklara uygun eğitim metotları aracılığıyla çocuklara müfredat dışı kültür ve sanat eğitimi kapsamında: - İstanbul'un farklı kültürlerine ait sanatsal yapıtlar tanıtılacak; tarihsel bağlamları içinde açıklanacak, bu yapıtların sanat tarihi içindeki etkileri vurgulanacak; - Klasik sanat yapıtları ve dünyanın farklı yerlerinden yerel sanat yapıtları çocuklara tanıtılacak; tarihsel bağlamları içinde açıklanacak, bu yapıtların sanat tarihi içindeki etkileri vurgulanacaktır. - Yapılandırılmış gezi programları kapsamında: - Çocukların sanat eserleriyle tanışması için özel ve kamu sanat kurumlarıyla iş birlikleri yapılacaktır; "İstanbul'un Kamusal Mekânları Hafıza Programı" ve "Bir Arada Yaşam Programları" stratejik eylemleri ile eş güdüm içinde, İstanbul'un toplumsal mirasını taşıyan kamusal mekânları da bu gezi programları aracılığıyla çocuklara tanıtılacak; kültürel mirasa dair bilgilendirme için oyunlaştırma yapılacaktır; - Çocukların sokak sanatını keşfetmelerine olanak sağlanacaktır.	T6A1H7 T6A3H7 T7A1H4

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ☐ Küresel ☒ Ulusal ☐ Bölgesel ☒ Metropoliten ☐ İlçe ☒ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : ☐ Kısa ☒ Orta ☐ Uzun		
Çocuklarla Kültür ve Sanat Programları ☐ ☒	- Yuvamız İstanbul ÇEM Merkezleri'nde eylemin uygulanması için gerekli kapasite gelişimi kapsamında: - Uzmanlarla iş birliği kurulacak, uzman istihdamı sağlanacak; - İçerik gelişimi sağlanacak, program oluşturulacak; - Mekânsal ve araçsal ihtiyaçlar belirlenecek, bu ihtiyaçlar giderilecektir. "Toplumsal Barış için Bir Arada Yaşam" Stratejik Eylem Çerçevesi-nin altında bulunan "Semtlerde Dayanışma ve Refah Odakları" ey-lemi, bu eylemin gerçekleştirilebileceği mekânlar sağlayacaktır.	T6A1H7 T6A3H7 T7A1H4
İstanbul Kütüphane-ler Ağı ★ ☒	Sosyoekonomik olarak dezavantajlı bırakılmış bölgeler başta olmak üzere, İstanbul'daki kütüphanelerin niteliklerinin artırılması, işlevle-rinin çeşitlendirilmesi, hedef kullanıcı gruplarına göre farklı işlevleri olması ve birbirleriyle ilişkilenmeleri sağlanacaktır. Bu kapsamda: - İBB'ye bağlı kütüphanelerde farklı işlevlere sahip kullanıcı dostu mekânlar oluşturulacak; bu mekânların kitap okurlarını rahatsız etmeden bağımsız birimler olarak işlemeleri sağlanacak; - Başta çocuklar ve gençler olmak üzere İstanbulluların kütüpha-ne kullanımının teşvik edilmesi için kültür okuryazarlığı, sanat okuryazarlığı, ekolojik okuryazarlık, afet okuryazarlığı ve dijital okuryazarlık gibi farklı alanlarda okuryazarlık eğitimleri verile-cek; bu eğitimlerde saha çalışmaları, teorik ve teknik eğitime eşlik edecek; - İBB kütüphanelerinin katalogları ve kullanım kapasiteleri güç-lendirilecek; - İBB'ye ait olmayan kamu kütüphaneleri, ilçe belediyesi kütüp-haneleri ve özel kütüphaneler desteklenecek; - İstanbul kütüphanelerinde bulunan yerel dillere ait koleksiyon geliştirilecek; yerel dille yazılmış yapıtlar başta olmak üzere kü-tüphane koleksiyonundan yapıtlar üzerine tematik paneller ve akademik konferanslar düzenlenecek; yerel dillerde üretimin de-vamlılığı için bu dillerde edebi üretimi teşvik edecek yarışmalar düzenlenecek ve ödülleri verilecek; - İBB'ye, ilçe belediyelerine, Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı ve bağımsız tüm İstanbul kütüphanelerinin ortaklaşabilecekleri bir platform oluşturulacak: - Ortak etkinlikler düzenlenecek, ortak araştırma projeleri geliştirilecek;	T6A1H5 T6A1H7 T6A3H6

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ☐ Küresel ☒ Ulusal ☐ Bölgesel ☒ Metropoliten ☐ İlçe ☒ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : ☐ Kısa ☒ Orta ☐ Uzun		
İstanbul Kütüphane-ler Ağı ★ ☒	- Dijital katalog sistemi oluşturulacak; - Kütüphaneler arası kitap ödünç almada kolaylıklar sağla-nacak; ödünç alınan kitapların geri iadesi konusunda kulla-nıcı bilgilerinin takibine dair ortak tedbirler alınacak; - Telif haklarına ters düşmeyecek biçimde, özellikle bilimsel kitaplar dijital tarama yoluyla kullanıcılara ulaştırılacak; - Sürelî e-kitap ve sesli kitap ödünç sistemi yaygınlaştırılacak ve ortaklaştırılacak; - İstanbul'da yeni kütüphanelerin açılması kapsamında: - Var olan İBB kütüphanelerinin güçlendirilmesine ve İBB'ye ait olmayan kamu kütüphanelerinin, ilçe belediyesi kütüp-hanelerinin ve özel kütüphanelerin desteklenmesine yönelik eylemlerin ihtiyacı karşılamadığı durumlarda, yeni kütüp-haneler açılacak; - Yeni sabit ve mobil kütüphaneler için, uzmanlarla ve potan-siyel kullanıcılarla yürütülecek katılımcı süreçler sonucunda ihtiyaç, katalog ve güzergâh belirlenmesi yapılacaktır. "Toplumsal Barış için Bir Arada Yaşam" Stratejik Eylem Çerçevesinin altında bulunan "Semtlerde Dayanışma ve Refah Odakları" eylemi, bu eylemin gerçekleştirilebileceği mekânları sağlayacaktır. - Değişen ihtiyaca göre, sabit kütüphaneler yerine mobil kü-tüphaneler kullanıma sokulması da planlama içine alına-caktır. - Tarihi kütüphanelerin yönetimiyle ilgili eylem adımları şu şekilde olacaktır: - Tarihi eser olarak ziyaretçi de kabul eden tarihi kütüpha-nelerin, kullanıcı ve ziyaretçi planlarının ayrı olacak hazır-lanacak, - Tarihi kütüphanelerin koleksiyonu ileri teknolojilerle koru-nacak ve dijitalleştirilecek - Tarihi kütüphanelerin içinde yer aldıkları binaların konser-vasyonu gerçekleştirilecek ve binalar, afet ile diğer risklere hazır hâle getirilecektir.	T6A1H5 T6A1H7 T6A3H6

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ☐ Küresel ☒ Ulusal ☐ Bölgesel ☒ Metropoliten ☐ İlçe ☒ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : ☒ Kısa ☐ Orta ☐ Uzun		
İstanbul Tiyatroları için Destek Mekanizmaları ★ →	İstanbul'da bulunan özel tiyatroların faaliyetlerine devam edebil-meleri için İBB bünyesinde bulunan Şehir Tiyatroları ile ortaklıklar kurulacaktır. Bu kapsamda: - İBB bünyesindeki Şehir Tiyatroları'nın sahnelerinin kotalı ve dö-nüşümlü şekilde özel tiyatlara cüzi meblağlarla kiralanması ya da ücretsiz olarak verilmesi; - Dekor, kostüm gibi aynı desteklerin sağlanması ve bunların de-polanması için alanların tahsis edilmesi; - Ses kaydı gibi profesyonel işlemler için teknolojik destek sağ-lanması; - Üniversitelerle iş birliği içinde amatör tiyatrolarının, üniversite tiyatrolarını ve yarı profesyonel tiyatroların katılabileceği pres-tijli yarışmaların düzenlenmesi ve ödüllerin İstanbul Sanat Ku-rulu aracılığıyla verilmesi sağlanacaktır.	T5A1H2 T6A1H3 T6A1H5
Afet ve Kriz Durumların-da Kültür ve Sanatın De- vamlılığının Sağlanması ★ →	Afet ve kriz durumlarında kültür ve sanatın devamlılığının sağlan-ması, kültür ve sanatın iyileştirici gücünün kullanılabilmesi için kritik öneme sahiptir. Bu kapsamda: - Toplumsal iyileşme için kültür ve sanatın bir araç olarak kullanı-mı yaygınlaştırılacak; - Kültür ve sanat aktörlerine, ekonomik kriz, doğal afet, toplum-sal kriz gibi durumlarda, İstanbul Sanat Kurulu yoluyla belir-li süreli finansal destek programları, maddi ve aynî hibeler ile mekânsal destekler sağlanacaktır.	T3A5H1 T5A1H2 T6A1H5

Stratejik Eylem Çerçevesi 31:
İstanbulluların Kültürel Miras Hakkı

VEP, İstanbul mirasını yalnızca bir kentsel yapılı çevre meselesi olarak ele almamaktadır.* Aynı za-manda, İstanbulluların kentin kültürünü derin bir zaman algısıyla deneyimlemesini, tüm toplumsal grupların kültürel birikimlerini paylaşarak sürdür-mesini ve İstanbul mirası aracılığıyla toplumsal barış ile diyaloğun teşvik edilmesini amaçlamak-tadır.

Bu perspektifle, İstanbul mirasının korunmasının kentsel aidiyet duygusunu ve yaşam kalitesini güçlendirmedeki rolüne odaklanmaktadır. VEP, toplum ve İstanbul mirası arasındaki bağı güçlen-dirmek için araçlar sunarak, hak temelli koruma yaklaşımlarını geliştirmeyi ve kentin yaşam kali-tesini artırmayı hedeflemektedir.

Bu stratejik eylem çerçevesi, kültürel miras politi-kalarını yukarıdan aşağı karar alma süreçlerinden uzaklaştırarak, temel bir hak olarak kültürel mira-sın korunması ve kültürel mirası üreten, yaşatan birey ve toplulukların ilgili süreçlere katılımının sağlanması, koruma yaklaşımlarının insan hakları ve sosyal adalet perspektifiyle güçlendirilmesini kapsayan daha adil ve demokratik bir İstanbul Mirası politikası için olanaklar ve açılımlar sağla-yacaktır. Bu olanaklar kültürel çeşitliliğin mirasını sürdürbilmesini gözeterek, birlikte yaşama ve kültürlerarası diyalog ve paylaşımı geliştirerek, toplumsal refah ve adalet krizlerinin çözümüne kültürel miras temelli katkılar sağlayacak, ayrıca İstanbul Mirası politikalarını toplumsal refah ve

adalet alanındaki krizlere karşı daha dayanıklı kı-lacaktır. Bu çerçevede kültürel mirasın korunması aynı zamanda bir kentsel olanak olarak görül-mekte ve hak temelli bir yaklaşım ile ele alınmak-tadır. Bu yaklaşım, İstanbul mirasının varoluşuna herkesin katkı sağlayabilmesini güvence altına al-mayı, kent hakkı ve kültürel hakların kesişiminde konumlandırarak bunu kültürel miras hakkı ola-rak tanımlamaktadır.

Eylem çerçevesinin nüvesini oluşturan İstanbul-luların kültürel miras hakkı, İstanbul mirasını ko-ruyabilme, deneyimleyebilme, erişebilme, yöneti-minde söz sahibi olabilme, kentin İstanbul Mirası değeri kazanacak öğelerini belirleyebilme ve on-ları sürdürebilme, İstanbul mirasından öğrenme, İstanbul mirasının müşterekliğini güvence altına alma ve sorumlulukları paylaşma, araştırma hak-larının birleşimi olarak toplum odaklı ve çeşitlilik-leri gözeten kapsayıcı bir koruma yaklaşımını ta-rif etmektedir. İstanbulluların kültürel miras hakkı stratejik eylem çerçevesi bu hak temelli bileşenle-re karşılık altı başlıkta eylem çerçevesini oluşturu-maktadır. İlk olarak İstanbul mirası yönetiminde katılım ve yönetim odaklı eylemler ile herkesin İstanbul mirası koruma hakkı için Katılımcı Kent-sel Koruma Modeli'nin oluşturulması hedeflen-mektedir. İstanbul mirası deneyimleyebilme ve erişebilme hakkı ise kültürel mirasın müşterek değerine odaklanarak kültür mirası mekânların sorumluluklarının paylaşılması ve ortak kullanım olanakları yaratılmasını hedefleyen Paylaşılan Kültürel Miras Mekânlar Programı ile eylemsel-leşmektedir.

Eylem çerçevesinin hak temelli yaklaşımı İstanbul mirasını koruyabilme, onarabilme ve yaşanabilir kılma hakkına da odaklanmaktadır. Bu kapsamda Erişilebilir Kültürel Miras Hizmetleri Programı ile, özellikle tarihi çevre sakinleri ve yapı kullanıcıları için kültür varlığı yapıların koruma, bakım, onarım süreçlerinin özellikle gelir düzeyi düşük toplumsal kesimler için daha erişilebilir olmasını amaçlayan rehberlik ve uygulama hizmetleri üretmektedir.

Eylem çerçevesi en geniş anlamıyla erişebilirlik ve İstanbul mirasından öğrenme hakkının bir başka boyutu olarak müzelerin rolünün güçlendirilmesine dair eylemlerini İstanbul Müzeleri ve Hafıza Mekânları programı ile öne sürmektedir. Bu program, aynı zamanda müze ve hafıza mekânlarının kültürel çeşitliliği gözeterek tüm toplumsal grupların mirasını sürdürebilmesi ve tarihsel tecrübelerin paylaşılabilmesine, bu alanda toplumsal katılımın ve dayanıklılığın artırılmasına odaklanmaktadır. İstanbulluların Yaşayan Mirası stratejik eylemi ise kentin kültürel çeşitliliğini somut olmayan kültürel miras boyutuyla ele almaktadır. Tüm toplumsal gruplar için kültürel mirası sürdürebilmeye dair bilimsel, sosyal ve ekonomik araçlar ortaya koymaktadır.

Kültürel Miras Hakkı, İstanbul özelinde, doğal ve kültürel varlıkların etkileşiminden beslenen mirasın toplumsal boyutuna odaklanmaktadır. Bu yaklaşım, İstanbulluların coğrafya, ekoloji ve çevre ile diyalogunu güçlendirerek, Çevre ve Ekoloji Meydan Okuma Alanında anlamlı bir karşılık bulmaktadır. Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım Meydan Okuma Alanında, Kültürel Miras Hakkı, müşterek niteliği doğrultusunda kentsel yapılı çevrenin iyileştirilmesini ve kamusal kullanımların artırılmasını desteklemektedir Böylece, kültürel miras mekânları yalnızca birer nesneye dönüşmekten veya insansızlaşmaktan kurtularak, sosyal mekânlar olarak ön plana çıkmaktadır. Ekonomi ve Kalkınma Meydan Okuma Alanı kapsamında, kültürel mirasın salt turizm ekonomisi odaklı bir kaynak olarak görülmesinin aksine turizm ile kültürel miras arasında dengeyi gözetmesi, kültürel mirasın korunmasına kaynak oluşturmaları, bu kaynağı yaratıcı endüstriler ile etkileşim içinde toplumsal kalkınmanın hizmetine sunması ve koruma sektörünü ekonomik olarak güçlendirmesi olarak karşılık bulmaktadır. Son olarak, İstanbulluların mirasını yerinden, izlenebilir ve katılımcı araçlar ile yönetmesi, İstanbulluların kültürel mirasa onu üretme, koruma, sürdürme, yaşatma

gibi farklı yönleriyle katılabilme imkânının sağlanması ve kültürel mirasın geleceğini kapsayıcı katılım ve iletişim araçlarıyla ele almasıyla Kültürel Miras Hakkı Stratejik Eylem Çerçevesi, Yönetişim ve Demokrasi alanındaki niteliğini kazanmaktadır.

Bu stratejik eylem çerçevesinin karşı karşıya olduğu risk, mevcut mevzuata göre birden çok koruma statüsüne sahip alanlardaki yetki çokluğu ve karmaşasına ek olarak planlama yetkilerinin çok fazla dağıtılmış olması sebebiyle yerel yönetimlerin koruma alanındaki etkinliğini sınırlandırmasıdır. Bu durum bütünleşik ve hak temelli bir korumanın önünde engel teşkil etmekte; koruma politikalarına halkın katılımı da göz önünde bulundurularak yerel ölçekte bir müdahale aracının bulunması gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Tablo 33. Stratejik Eylem Çerçevesi 31: İstanbulluların Kültürel Miras Hakkı

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa ↔ Orta ←→ Uzun		
Katılımcı Kentsel Koruma Modeli ¹⁰⁴ ★ →	Kültürel miras hakkının kapsayıcı katılım ve yönetim araçları ile güvence altına alınması için Katılımcı Kentsel Koruma Modeli geliştirilecektir. Bu model, İstanbul mirası yönetimine sivil alanın katılımının güçlendirilmesi, bu alanda hak temelli toplulukların teşvik edilmesi, sivil alanda dayanışma ve iletişim olanaklarının artırılması ve kamu- sivil alan ilişkilerinin güçlendirilmesi olmak üzere iki odak üzerinde kurulacaktır. İlk odak bazında, Vizyon 2050 Strateji Belgesi ve Eylem Planı çerçevesinde sivil alanın rollerinin güçlendirilmesi hedeflenerek sivil aktörlerin bir İstanbul Mirası Topluluk Ağı'nı oluşturabilmesi için araçlar geliştirilecektir. İstanbul Mirası Topluluk Ağı, kent bütününde İstanbul mirası yönetiminde bir katılım mekanizması işlevi üstlenecek, birlikte hareket etme ve izleme mecrası olarak VEP'in İstanbul mirası yaklaşımının hayata geçirilmesinde eş güdümü destekleyecektir. Bu kapsamda; - İstanbul Mirası Topluluk Ağı'nın uygulama aracı olarak bir dijital platform oluşturulacak; İstanbul mirasının korunması için çalışan sivil alan aktörlerinin topluluk ağına dâhil olması, İstanbul mirasının korunması için çalışan bireylerin topluluk oluşturma ya da topluluklara katılabilmesi bu dijital platform ile kolaylaştırılacak, bu amaçla sivil alan aktörleri için iletişim ve iş birliği olanaklarını arttıracak - Vizyon 2050 Eylem Planı İstanbul mirası ve koruma odaklı eylemlerinde sivil alanın rolünün güçlendirilmesi için oluşturulacak bir fon, açık çağrı ile sivil alanın kullanımına sunulacak, İstanbul Mirası Topluluk Ağı üyeleri, yerel yönetim ve kamu kurumlarının İstanbul mirasının korunması kapsamındaki çalışmalarını izleyecek, yapılacak periyodik toplantılar ile katılım süreçleri planlanacak, danışma ve istişare toplantıları bir izleme mekanizması olarak işlev gösterecektir. Ayrıca, İBB ile birlikte yıllık olarak düzenlenecek İstanbul Mirası İzleme Toplantıları ile öncelikle İBB ve katılımı teşvik edilecek kamu kurumları ile olmak üzere İstanbul mirasının korunması için gerçekleştirilen plan, proje, uygulama ve araştırmalara ilişkin sonuçlar yayınlanacak, bu sonuçlar uluslararası koruma ilkeleri, Vizyon 2050 Strateji Belgesi ve Eylem Planı, İstanbul'a özgü koruma politikası belgesi¹⁰⁵ ve plan kararları çerçevesinde izleme ve değerlendirme raporlarına dâhil edilecektir.	T4A4H1 T4A4H6 T6A1H4 T7A8H4

¹⁰⁴ Söz konusu eylem Yönetişim ve Demokrasi Meydan Okuma Alanı'nda İstanbul Yerel Yönetimler Mimarisinde Dönüşüm Stratejik Eylem Çerçevesi ile eş güdüm içerisinde planlanarak uygulanacaktır.

¹⁰⁵ İstanbul'a bir koruma politikası belgesinin geliştirilmesi Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım Meydan Okuma Alanı İstanbul Mirası Ağı Stratejik Eylem Çerçevesi Koruma Planlaması Programı kapsamındadır.

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa ↔ Orta ↔ Uzun		
Katılımcı Kentsel Koruma Modeli ★ →	Modelin ikinci odağını, kültürel miras yönetiminde katılım yer almaktadır. Bu çerçevede yerel yönetim, kamu kurumları ve sivil alan arasında ortak bir iletişim, iş birliği, eş güdüm ve izleme sistemi kurulacaktır. İBB yetki alanında ve projelerinde bu model kapsamında ki sorumlulukların yerine getirilmesinde öncü rol oynayacak, diğer yetkili aktörleri teşvik edecektir. Bu kapsamda; - İBB Kültür Varlıkları Dairesi Başkanlığı bünyesinde kültürel miras yönetiminde paydaş yönetişi ve katılım üzerine uzmanlaşmış Kültürel Miras Katılım Koordinatörlüğü kurulacak; Katılımcı Kentsel Koruma Modeli çerçevesinde hayata geçirilecek eylemleri yürütecektir. Koordinatörlük, her ölçekte paydaş analizleri, katılım süreç planları ve müzakere süreçlerinin yürütülmesinden sorumlu olacaktır. İstanbul Mirası Topluluk Ağı'nın kolaylaştırıcılığının yürütülmesinden sorumlu olacaktır. - Her ölçekte koruma projelerinin oluşturulmasında katılım süreç planlaması gerçekleştirilecektir. - İstanbul mirası üzerine politika, karar alma ve projelendirme süreçlerinin katılımcılık ve şeffaflık ilkeleri doğrultusunda toplumun sürekli olarak bilgilendirilmesi; tüm karar, politika belgeleri, plan, proje ve etki değerlendirme çalışmalarının dijital araçlarla desteklenmiş duyuru ve askı süreçlerine tabi tutulması ile toplum için bilgilendirme, görüş, geri bildirim ve revizyon talebi ileme olanakları sağlanacaktır. - İstanbul mirasına ayrılan maddi kaynakların şeffaflığı sağlanacak, - İstanbul mirası hakkında proje müellifi bilgilerin, bilim ve danışma kurullarının aldığı kararların izlenebilirliği sağlanacaktır. - İstanbul mirası alanlarında topluluk destekli yönetim modelinin geliştirilmesi teşvik edilecektir.	T4A4H1 T4A4H6 T6A1H4 T7A8H4
	İstanbul mirasının müşterek niteliği gereği mülk sahibi, kullanıcı, yerel yönetim gibi farklı aktörler arasında korumanın sorumlulukları paylaşılarak kültür mirası mekânlarda mülkiyetten bağımsız olarak ortak kullanım imkânları sağlanacaktır. Bu kapsamda geliştirilecek Paylaşılan Kültürel Miras Mekânlar Programı mülkiyet yapısındaki değişkenlere ve kültürel çeşitlilik değerine göre: Belediyeler mülkiyetindeki kültür mirası yapı ve alanların kâr amacı gütmeyen kuruluşlar, inisiyatifler ile topluluk destekli yönetilmesi, ortak ya da açık kullanım imkânları yaratılması için pilot yapı ve alanlar seçilecek,	T4A3H6 T4A3H7 T4A4H2 T6A1H3

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa ↔ Orta ↔ Uzun		
Paylaşılan Kültürel Miras Mekânlar Programı ★ ↔	- Özel mülkiyetteki metruklaşmış yapıların kamulaştırılması ya da İBB ve ilgili paydaşların iş birliği ile koruma-onarım çalışmalarının yapılması karşılığında bu yapıların kültür mirası değerine uyumlu ve toplumsal ihtiyaçları karşılayacak şekilde yeniden işlevlendirilmesi ve/veya topluluk destekli yönetimi planlanacak, - Kültürel çeşitlilik hafızasını taşıyan yapıların kültürlerarası diyaloga katkı sağlayacak şekilde mülk sahipleri, kullanıcılar, sivil alan ve uluslararası kurumlarla iş birliği içinde korunması; bu yapıların koruma, bakım, onarım, güvenlik gibi ihtiyaçlarının karşılanarak geçici etkinlik ve programlarla ortak kullanım imkânlarının artırılması sağlanacaktır.	T4A3H6 T4A3H7 T4A4H2 T6A1H3
Erişilebilir Kültürel Miras Hizmetleri Programı ★ ↔	Kültürel miras hakkının özel bir boyutu olarak tarihi çevrenin yaşayanları için iyileştirilmesi ele alınarak özellikle gelir düzeyi düşük toplumsal kesimlerin yaşadığı alanlarda sivil mimarlık örneklerinin, korumaya değer bulunan yapıların, kullanıcıları tarafından korunabilmesi için destek mekanizmalarının geliştirilmesi önceliklendirilecektir. Kültürel miras mekânların herkes için yaşanabilir kılınması için koruma, bakım ve onarım hizmetlerinin erişilebilirliği artırılabilecektir. Bu kapsamda geliştirilecek erişilebilir kültürel miras hizmetleri programı: - Kültür varlığı envanterinin yoğun olduğu semtlerde, semt sakinlerine tarihi çevre ve yapılarını koruma, onarım ve bakım hizmetlerinin onay, projelendirme, uygulama gibi farklı aşamalarında rehberlik etmek, basit onarım uygulamalarını gerçekleştirmek, bu semtlerin koruma durumunu izlemek ve denetlemek üzere KUDE-B'ler bünyesinde kültürel miras hizmet istasyonları açılacaktır. Kültürel Miras Hizmet İstasyonları hizmet verdikleri semtlerin kültür mirasının nitelikleri ve ihtiyaçları, koruma mevzuatı ve uygulaması, bölgenin demografik yapısına uygun iletişim araçları doğrultusunda uzmanlaşmış kadrolarla güçlendirilecek, - Kültür varlığı yapıların kullanıcılarının ihtiyacı olan koruma derecesi, yapı tipi, mevzuat, alternatif finansman yolları vb. tüm bilgilerin toplanıp, erişilebilir hâle getirildiği ve tarihi yapı kullanıcıları arasında deneyim paylaşımı imkânları sunan kültürel miras hizmetleri dijital platformu kurulacaktır. Bu dijital platform ile aynı zamanda tüm İstanbullulara kültürel mirasın korunması hizmetlerine dair bilgilendirme, haber verme, talep oluşturma gibi araçlar sunulacaktır. - Kültür mirasının korunması konusunda kent sakinlerinin kültür mirası okur yazarlığını artıracak faaliyetler düzenlenecek, - Kültür mirası yapı kullanıcıları için yapı özelinde kullanım kılavuzları hazırlanacaktır.	T4A4H1 T4A4H2 T4A4H5 T4A4H7

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa → Orta → Uzun		
İstanbul Müzeleri ve Hafıza Mekânları Programı ★ →	Tüm toplumsal grupların İstanbul mirasına erişimde eşit haklara sahip olabilmesinde müzelerin rolünün güçlendirilmesi, hafıza mekânlarının yaygınlaştırılması için İstanbul Müzeleri ve Hafıza Mekânları Programı oluşturulacak, bu kapsamda müze ve hafıza mekânlarına yönelik, destek, dayanışma araçları geliştirilecektir. - ICOM'un güncellenen müze tanımı (2022)¹⁰⁶ ve bu alanda güncel yaklaşımları takip ederek İstanbul müzeleri ve hafıza mekânlarını geliştirebilmek için yerel yönetimler ve müzeler ve hafıza mekânları arasında İstanbul Müzeleri ve Hafıza Mekânları Platformu kurulacak, müzeler arası iş birliği ve eş güdüm artırılacaktır. - İBB Kütüphaneler ve Müzeler Müdürlüğü İstanbul Müzeleri ve Hafıza Mekânları Platformu'nun kolaylaştırıcılığını üstlenecek, İBB'ye ait olmayan müze ve hafıza mekânlarını bu platform üzerinden destekleyecektir. - Müze ve hafıza mekânlarının COVID-19 salgınında belirginleşen dijital teknolojilere erişim açısından eşitsizliklerin giderilmesi için ortak bir veri tabanı ve uygulama geliştirilecektir. - İstanbul müzeleri ve hafıza mekânlarının tanınırlığını ve görünürlüğünü arttıracak ortak iletişim araçları, mekânsal işaretleme uygulamaları geliştirilecektir. - Müze ve hafıza mekânlarının yönetim ve planlama çalışmaları için katılım rehberleri ve araçları hazırlanacaktır. - Kurumların afet ve akut şoklara hazırlık eylem planlarının hazırlanması desteklenecek, bu planlar arasında uyum ve eş güdüm sağlanacak, kurumlar arası ortak eylemler belirlenecektir. - Toplumsal ve tarihsel tecrübelerin paylaşılmasına imkân sunan ya da tarihi ve kültürel birikimi yoğun semtlerde toplumsal belleği yansıtan Toplumsal Hafıza Merkezleri İBB tarafından kurulacak ya da sivil inisiyatiflerce kurulması desteklenecektir. Kültürler arası diyalog ve barışa katkı sağlayacak bu mekânlar da; bireylerin ve farklı toplumsal grupların kendi tarihlerini anlatabilecekleri ve paylaşabilecekleri sergiler, söyleşi vb. etkinlikler, sözlü tarih, arşiv çalışmaları ve hatırlatma ve anma pratikleri gerçekleştirilecektir. - Kent sakinlerinin müzelere erişebilirliğini arttırmak adına ziyaretçi yönetim planları ile desteklenerek ücretsiz ziyaret edilebilen müze sayısı ve müzeler için ücretsiz ziyarete açık gün sayısı artırılacaktır. - Müze, hafıza mekânları ve anıtların mimari dokusuyla uyumlu yenilikçi çözümler ve etkinlikler geliştirilmesi yoluyla kültürel mirasa engelli erişilebilirliği artırılacaktır.	T4A3H6 T4A4H5 T7A1H5

¹⁰⁶ ICOM (2022). Museum Definition, <https://icom.museum/en/resources/standards-guidelines/museum-definition/>, erişim tarihi 12.07.2023.

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa → Orta → Uzun		
İstanbulluların Yaşayan Mirası Destek Programı ★ →	İstanbul'un somut olmayan kültürel mirası, tüm toplumsal gruplar için bu mirasın korunmasını hedefleyen hak temelli bir yaklaşım ile ele alınacaktır. Bu kapsamda belgeleme ve araştırma, sürdürme ve yaşatma temel eylemleri çerçevesinde iki boyutlu bir stratejik eylem yaklaşımı geliştirilmiştir. İlk olarak, İstanbul'un somut olmayan kültürel mirasını kültürel çeşitliliği ile kapsayıcı bir yaklaşımla ele alarak geliştirmeye ve mekânsal boyutunu korumaya odaklanılarak kurulacak Somut Olmayan Kültürel Miras Merkezi ile: - Katılımcı envanter çalışmaları gerçekleştirilecek, - Somut olmayan miras taşıyıcıları için dayanışma ve iletişim ağı oluşturulacak, - Somut olmayan mirasa ilişkin farkındalık ve tanıtım çalışmaları yürütülecek, - Somut olmayan mirasın taşıdığı bilgi ve pratikler belgelenecek, - Atölye çalışmalarıyla somut olmayan miras pratiklerinin sürdürülmesine katkı sağlanacak, - İstanbul (Kültür) Takvimi ve İstanbul Şenliklerine dair kültürel miras odaklı araştırmalar yürütecek, ilgili aktörler için bu süreçte kolaylaştırıcılık rolü üstlenecektir.¹⁰⁷ - Somut olmayan mirasın taşıdığı bilgi ve pratikleri eğitim programlarına entegre etme faaliyetleri gerçekleştirilecek, bu kapsamda rehberler, atölye ve kurslar düzenlenecektir. İkinci bir boyut olarak İstanbul'un kültür mirası niteliğindeki sektörlerinin, kendi tarihsel birikimini oluşturmuş zanaatlarının, geleneksel ticaret ve üretim alanları ve mesleklerinin özgün niteliklerinin, mekânsal ilişkilerinin, yaratıcı endüstrilerle etkileşim içinde ve destek mekanizmaları ile korunması, yaşatılması ve geliştirilmesi sağlanacaktır. Bu kapsamda Somut Olmayan Kültürel Miras Merkezi tarafından geliştirilerek uygulanacak İstanbulluların Yaşayan Mirası Destek Programı ile; - İstanbul Mirası Araştırmalarını Geliştirme Programı yaşayan mirası programı kapsamındaki değer ve kriterler belirlenecek, bu değer ve kriterleri taşıyan köklü işletme, meslek, ticaret ve üretim alanları belgelenecek somut olmayan kültürel miras envanterinde kayıt altına alınacak,	T4A4H5 T7A1H4 T7A1H5

¹⁰⁷ İstanbul (Kültür) Takvimi ve İstanbul Şenlikleri eylemi Özgün ve Özgür Kültür ve Sanat Ekosistemi Stratejik Eylem Çerçevesi kapsamında geliştirilmiştir.

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ☐ Küresel ☒ Ulusal ☐ Bölgesel ☐ Metropoliten ☐ İlçe ☐ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : ☐ Kısa ☒ Orta ☐ Uzun		
İstanbul-ların Yaşayan Mirası Destek Programı ★ →	- Program kapsamındaki değerlerin İstanbul'un yaşayan mirası sertifikası ve mekânsal işaretleme uygulamaları ile tescili sağlanacak, - Erişilebilir ve ortak bir arşiv ile taşıdıkları hafıza kayıt altına alınacak, İstanbullular ve yaratıcı endüstriler ile etkileşim olanakları artırılacak, - Sürdürülebilirliği risk altındaki işletmeler, meslek ve zanaatlar tespit edilerek destek sağlanacaktır.	T4A4H5 T7A1H4 T7A1H5
İstanbul Mirası Araştırmalarını Geliştirme Programı ★ →	İstanbul mirası üzerine yapılacak araştırma ve koruma projelerinin teşvik edilmesi amacıyla finansal, ayni ve teknik destek araçları geliştirilecektir. Bu eylem kapsamında; - İstanbul mirası hakkında bilimsel araştırmaların desteklenmesi, sonuçlarının erişime açılması, yayınlanması İstanbullulara ve uzmanlara sunulması için uluslararası kurumlar, üniversiteler ve yerel yönetimler arası iş birlikleri geliştirilecektir. - İstanbul Mirası Bilimsel Araştırma Destek Programı ile her yıl İstanbul mirasının araştırılması, koruma araçlarının geliştirilmesi üzerine belirli sayıda proje İBB tarafından finansal, ayni ve teknik olanaklarla desteklenerek, bu araştırma sonuçlarının topluma sunulması sağlanacaktır.	T7A1H4

Stratejik Eylem Çerçevesi 32: Toplumsal Barış için Bir Arada Yaşam

Toplumsal Barış için Bir Arada Yaşam Stratejik Eylem Çerçevesi, toplumsal refah ve adaletin sağlanması için kritik öneme sahiptir. Bu meydan okumanın altında bulunan, kentsel olanaklara odaklanan stratejik eylem çerçevelerinden farklı bir biçimde, bir arada yaşamı sağlamanın ancak ayrımcılıkların önüne geçerek ve kentsel olanaklara adil erişimi sağlayarak olacağını öngörmektedir. Bu anlamıyla, diğer eylem çerçeveleriyle konuşan, onlardan beslenen ve onlara perspektif sağlayan bir çerçevedir.

Farklı kültürlerin, dillerin, inançların, etnik grupların, çeşitli yaşam pratiklerine ve uyruklara sahip toplulukların; farklı demografik özelliklere, cinsiyet kimlikleri ve cinsel yönelimlere, çeşitli sosyo-ekonomik arka planlara sahip bireylerin kenti İstanbul'da bir arada yaşam her daim bir meydan okuma meselesi olmuştur. İstanbul'un demografik yapısının belirleyicilerinden olan göç, 21. yüzyıl-da da kendini göstermiş; vatandaşlık bağı dışında kalan demografik özellikler, nüfus kaydı, konuşulan dil ve inanç yapıları gibi mekânsal olarak tespit edilebilen göstergelerle aynı zamanda, farklı cinsiyet kimlikleri ve cinsel yönelimler gibi resmi olarak kayıt altına alınmayan ama İstanbulluların hayatlarını şekillendiren sosyal, kültürel ve ekonomik farklılıklar belirlenerek bunlara uygun politikaların geliştirilmesinin taşıdığı önem bütümüdür.

Toplumsal Barış için Bir Arada Yaşam Stratejik Eylem Çerçevesi kapsamında, toplumsal cinsiyet temelli şiddet, yaş ayrımcılığı, kentsel olanaklara eşit erişim imkânları, kent yaşamında kendini güvende hissetme, kültürel çeşitlilik, ayrımcılıkla mücadele gibi toplumsal adaletsizliğe işaret eden konulara yönelik eylemler geliştirilmiştir. "Çoklu Ayrımcılıkla Mücadele ve Şiddetin Önlenmesi" eylemiyle hem iletişim kampanyaları hem de kurumsal yapılarla bu sorunun çözülmesi öngörülmüştür. "Bir Arada Yaşama Uyumlu Kentsel Hizmetler" ve "Göçmenlere Yönelik Kentsel Hizmetler" eylemleri, kentsel olanakların sunumunda farklılıkların tanınmasını ve adil erişimin sağlanmasını hedeflemektedir. "Güvenli Ve Kapsayıcı Kamusal Mekânlar" ve "Bir Arada Yaşam Programları" eylemleri ise hem farklı kültürlerin kent düzeyinde tanınması hem de bu kültürlerin güvenle yaşamlarını İstanbul'da sürdürebilmeleri için yapılması gerekenleri ortaya koymaktadır.

Toplumsal Barış için Bir Arada Yaşam Stratejik Eylem Çerçevesinin Ekoloji ve Meydan Okuma Alanındaki karşılığı iklim krizinden en çok etkilenilecek toplumsal grupların güçlendirilmesi ve sağlık, barınma gibi kentsel olanakların kesintiye uğrayabileceği kriz durumlarında bu grupların yaşayabileceği risklerle ilgili farkındalık ve önleyici tedbirler olurken; Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım alanında kentsel olanaklara erişimde yaşanan ayrımcılığın önüne geçilmesi için bu olanakların kapsayıcı niteliğe sahip olacağı kamusal alanlar ve olanakların sunulduğu mekânlara erişim için gerekli fiziksel ulaşım düzenlemeleri anlamına gelmektedir. En üst ölçekte, toplumsal barışın inşa edildiği ve farklı grupların bir arada yaşayabildiği bir kentin ekonomik olarak daha sürdürülebilir özelliklere sahip olması; daha alt ölçekte ise kentteki farklı gruplara ait kültürel mirasın tanınması, kültür turizmi ve yaratıcı endüstriler açısından Ekonomi ve Kalkınma alanında fayda sağlamaktadır. Yönetişim ve Demokrasi Meydan Okuma Alanı açısından, bir arada yaşama kültürünün yerelleşmesi, kentteki demokrasi anlayışını kuvvetlendirecek ve herkes için kentsel haklara saygılı bir kent yaşamının oluşumu olarak karşılık bulmaktadır.

Bu stratejik eylem çerçevesinin taşıdığı en önemli risk, toplumsal, sosyal ya da ekonomik olarak dezavantajlı bırakılmış grupların farklılıklarının tanınmasının diğer gruplar tarafından yeni bir tür eşitsizlik olarak algılanması olarak değerlendirilmektedir. Böyle bir durumda, önlenmeye çalışılan ayrımcılığın daha da körüklenmesi gibi bir sonuç doğurması ihtimali bulunmaktadır.

Tablo 34. Stratejik Eylem Çerçevesi 32: Toplumsal Barış İçin Bir Arada Yaşam

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa ↔ Orta ↔ Uzun		
Çoklu Ayrımcılıkla Mücadele ve Şiddetin Önlenmesi ★ →	Bir Arada Yaşama Yönelik İletişim Kampanyaları: Ayrımcılık odaklı farkındalık ve eğitim çalışmaları yapılacak, çoklu ayrımcılıklar da göz önünde bulundurularak, yeni medya araçları aktif kullanılacak ve ayrımcılık karşıtı alternatif kapsayıcı söylemler yaygınlaştırılacaktır. Bu kapsamda: - Kadınlara, çocuklara ve LGBTİ+'lara yönelik ayrımcılığın önlenmesi için toplumsal cinsiyet temelli farkındalık çalışmalarının yanı sıra cinsel, fiziksel, psikolojik ve ekonomik şiddetin durdurulması amacıyla önleyici ve koruyucu tedbirlere yönelik farkındalık çalışmaları yapılacaktır; - Göçmenlerin yaşadığı ayrımcı ve ayrıştırıcı sorunların ortadan kaldırılabilmesi ve bir arada yaşamanın olumlu yönlerine yönelik farkındalık çalışmaları yapılacaktır; 65 yaş ve üstü nüfusa ve yaşlılık dönemine ilişkin yanlış kabul-lerin, yaşa bağlı ayrımcı tutum ve davranışların önlenmesi, 65 yaş ve üstü bireylerin toplumsal ve ekonomik hayattan dışlanmamalarının sağlanabilmesi için farkındalık çalışmaları yapılacaktır.	
	Ayrımcılıkla mücadele ve şiddeti önleme birimlerinin kurulması: Toplumsal cinsiyet temelli şiddete karşı koruma birimleri eylemi projesi kapsamında: - Toplumsal cinsiyet temelli şiddet konusunda, korumaya yönelik kamu hizmetleri ve bunlara erişim yollarını da içeren yaygın bilgilendirme çalışmaları gerçekleştirilecek; - Toplumsal cinsiyet temelli şiddete uğrayan bireylerin (kadınlar, çocuklar, LGBTİ+'lar ve erkeklerin) cinsel, fiziksel, psikolojik ve ekonomik şiddetten korunmasına yönelik sığınma evleri, danışma birimleri ve dayanışma evlerinin sayısı artırılacak, bu hizmetlerin etkinliğinin artırılması sağlanacak; - Kadınlara yönelik olanların yanı sıra LGBTİ+'lara ve erkeklere yönelik hizmet veren sığınma evleri de açılacak; - Cinsel şiddete uğrayanlara yönelik tıbbi ve adli tıp muayenesi, travma desteği ve danışmanlık hizmetlerinin sağlanacağı cinsel şiddet kriz merkezleri kurulacaktır. İş yerinde mobbing, taciz ve şiddet komisyonları projesi kapsamında: - İş yerlerinde mobbing, taciz ve şiddetin önlenmesi için kamu ve özel kurumlar içinde mobbing, taciz ve şiddet komisyonu kurulacak; - Kurumların bu konudaki politikalarını belirleyecek bir politika metni hazırlanması için kampanyalar düzenlenecektir.	T7A2H1 T7A2H2 T7A2H3

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa ↔ Orta ↔ Uzun		
Bir Arada Yaşama Uyumlu Kentsel Hizmetlerin Sağlanması □ ↔	Başta göçmenlerin yoğun yaşadığı sosyoekonomik olarak dezavantajlı bölgeler olmak üzere, İstanbul'da kentsel hizmetlerin bir arada yaşama uyumlu hâle getirilmesi için kurumsal kapasite gelişimi uygulanacaktır. Bu kapsamda: - Hanelerde Türkçe dışı dillerin en yoğun konuşulduğu bölgeler ile yabancı uyruklu nüfusun en çok bulunduğu bölgelerde, ihtiyaca karşılık gelen çok dilli kentsel hizmetler oluşturulacak ve bu hizmetin hâlihazırda var olduğu kurumlarda bu hizmetlerin standardize edilmesi sağlanacak; - Kentsel hizmetlere erişimi artırmak amacıyla kentsel hizmet sunanların etnik, dini ve dil kökenli ayrımcılık; toplumsal cinsiyet ayrımcılığı, yaş ayrımcılığı ile ilgili farkındalık düzeyleri artırılacak; farklı grupların değişen ihtiyaçlarına özel çözüm yolları oluşturulacak; - Kamu personeline toplumsal cinsiyet duyarlı hizmet, toplumsal cinsiyet temelli şiddetle mücadele ve şiddete uğrayan bireylerin korunması, desteklenmesi ve yönlendirilmesi konusunda eğitimler verilecektir.	T7A2H2 T7A2H3
Göçmenlere Yönelik Kentsel Hizmetlerin Sağlanması □ ↔	Göç Hizmet Merkezleri:¹⁰⁸ Göçmenlerin yoğun yaşadığı sosyoekonomik olarak dezavantajlı bölgelerde, göçmenlerin günlük hayatta karşılaştıkları sorunlarla ilgilenebilecek kurumsal kapasiteye sahip semt ölçekli kamusal merkezler oluşturulacaktır. Bu merkezler, "Semtlerde Dayanışma ve Refah Odakları" stratejik eylemi ile eş güdümlü işleyecektir. Bu kapsamda: - Muhtarlık İşleri Dairesi Başkanlığı ile iş birliği içinde göç hizmet merkezlerinin hangi semt odaklarında kurulacağı belirlenecek; ihtiyaç sahiplerinin bu merkezlerden faydalanabilmeleri için bilgilendirilmeleri sağlanacak; - Çok dilli ve farklı hedef kitlelerin sorunları hakkında bilgi sahibi personel istihdam edilecek; - İhtiyaçlarını belirlemek için göçmenlerle, bu ihtiyaçların çözümü için iç ve dış paydaşlarla düzenli toplantılar yapılacaktır; "Kültürlerarası ve Nesiller Arası Diyalog Programları" ile "İstanbul Göç Müzesi" ile koordinasyon içinde çalışılacaktır.	T7A1H6

¹⁰⁸ Söz konusu alt eylem, Toplumsal Refah ve Adalet Meydan Okuma Alanı, "Dayanıklı ve Yaşayan Semt" Stratejik Eylem Çerçevesi içerisinde de yer almaktadır.

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: Küresel Ulusal Bölgesel Metropoliten İlçe Semt / Gerçekleştirme Vadesi : Kısa Orta Uzun		
Göçmenlere Yönelik Kentsel Hizmetlerin Sağlanması 	İstanbul Hemşehriliği Programı: Düzensiz göçmenlerin eğitim ve sağlık gibi kentsel hizmetlerden faydalanmaları ve toplumsal yaşama uyumlarının artırılması için oluşturulacak İstanbul Hemşehriliği Programı kapsamında: - İstanbul hemşeriliği üzerinden kayıt altına alınmaları sağlanacak; - Çalışma izni konusunda kolaylaştırıcı mekanizmalar oluşturulacak; - Uygun mevzuat değişikliği öngörülenecektir.	T7A1H6
Kamusal Mekânlarda Güvenliğin ve Kapsayıcılığın Sağlanması 	Kadınların, çocukların ve LGBTİ+'ların kendini güvende hissedeceği kamusal mekânların hayata geçirilmesi sağlanacaktır. Bu kapsamda: - Güvenlik algısı taraması sonrası güvensiz bulunan kent mekânlarının kentsel tasarım projeleriyle güvenliği sağlanacak; güvenli mekânların tasarlanmasına yönelik bir kentsel tasarım rehberi oluşturulacak; bu rehber "Kamusal Açık Mekânlar ve Yeşil Alanlar için Tasarım ve Uygulama Rehberi" eylemi ile eş güdümlü hazırlanacak; - Parklar ve rekreasyon alanlarına panik butonu/acil durum butonu gibi güvenlik araçları yerleştirilecek, akıllı uygulamalar geliştirilecek; - Bu araçların kullanımına ilişkin güvenlik görevlileri düzenli olarak eğitimden geçirilecek; kamusal mekânların ve araçların düzenli olarak bakımı yapılacaktır. Güvenli kamusal mekânlarda kapsayıcı etkinlikler: Başta göçmenlerin yoğun yaşadığı sosyoekonomik olarak dezavantajlı bölgeler olmak üzere, güvenli kamusal mekânlarda kadın ve çocuk dostu kapsayıcı etkinlikler düzenlenecektir. Bu kapsamda: - Kadın ve çocuk dostu, açık, yarı açık ve kapalı kamusal mekânlar kullanılacak; - Bu alanların olmadığı yerlerde ihtiyaç durumunda yeni alanlar inşa edilecek; - Hem yerel halk hem de göçmen nüfusu kapsayacak etkinlikler tasarlanacak; - Şiddetle mücadele, ifade özgürlüğü gibi konular başta olmak üzere güçlendirme programları uygulanacaktır.	T7A1H1 T7A1H2 T7A2H3

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: Küresel Ulusal Bölgesel Metropoliten İlçe Semt / Gerçekleştirme Vadesi : Kısa Orta Uzun		
Kamusal Mekânlarda Güvenliğin ve Kapsayıcılığın Sağlanması 	Kamusal mekânda kültürel çeşitliliği öne çıkaran tasarımlar: "Kamusal Mekanda Kültür ve Sanat Karşılaşmaları Programı" eylemi ile ilişki içinde, kamusal mekânda İstanbul'un geçmiş ve güncel kültürel çeşitliliğini öne çıkaran ve kültürel çeşitliliği bir zenginlik olarak görünür kılan tasarımlar kapsamında: - Farklı grupların kültürel değerleri, iki ve üç boyutlu tasarımlar aracılığıyla kentsel mekânda görünür kılınacak; - Özellikle farklı uyrukların ve farklı ana dillerin var olduğu bilinen bölgelerde, bu müdahaleler önceliklendirilecek, çok dilli tasarım projeleri yapılacaktır; - Kent merkezlerindeki kamusal mekânlarda çok dilli tabelalar ve farklı biçimlerdeki görsellerle kültürel çeşitlilik görünür kılınacaktır.	T7A1H1 T7A1H2 T7A2H3
Bir Arada Yaşam Programları 	Kültürlerarası ve Nesiller Arası Diyalog Programı: Sosyoekonomik olarak dezavantajlı bölgelerde, göçmen ve göçmen olmayan tüm İstanbulluları kapsayacaktır: - Farklı sosyoekonomik gruplardan ve kültürlerden insanların karşılaşabileceği, etkileşime geçebileceği ve birlikte kültürel üretimde bulunabilecekleri var olan ya da yeni oluşturulacak-mekânlar kültürel ve nesiller arası diyalog için kullanılacak; - Bu mekânların haricinde kültür rotaları oluşturulacak; bu rotalar "Yaya Ulaşım Olanaklarının İyileştirilmesi"¹⁰⁹ eylemiyle eş güdümlü çalışacak; - Kent merkezlerinde ya da çeperlerde bulunan kütüphanelerin, müzelerin, parkların, oyun alanlarının, okul bahçelerinin, spor alanlarının ve kültür merkezlerinin bir arada yaşama kültürü ile dönüştürülmesi kadar; kent genelinde kurulması öngörülen Hafıza Mekânları da bu amaçla kullanılacak; - Bu merkezlerde yüz yüze karşılaşmaların yanı sıra geçici sergiler, etkinlikler ve hatırlatma pratikleri oluşturulacak; - Diyalog programları, ilk ve ortaöğretim müfredatına eklenecek; okulların içinde bulundukları kent mekânını tanıma konusunda yardımcı saha gezi noktaları olarak kurgulanacak; - Bu mekânlar ayrıca, 65+ İstanbulluların çocuk ve gençlere deneyim aktarımı yapabilecekleri yerler olacak;	T7A1H1 T7A1H2 T7A1H5

¹⁰⁹ Bu eylem, "Herkes için Adil Ulaşım" Stratejik Eylem Çerçevesinde bulunmaktadır.

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ☐ Küresel ☒ Ulusal ☐ Bölgesel ☒ Metropoliten ☐ İlçe ☒ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : ☒ Kısa ☐ Orta ☐ Uzun		
Bir Arada Yaşam Programları ★ ↔	“İstanbul'un Kamusal Mekânları Hafıza Programı” eylemi ile eş güdümlü olarak bu merkezlerde üretilecek programlar, kamusal mekânlardaki programları da içerebilecek, “Somut Olmayan Kültürel Miras Merkezi” ile eş güdümlü çalışılacak; "Birlikte Yaşam ve Uzlaşma Merkezi Tarihi Yarımada" eylemi, bu programın somut bir örneği olarak ele alınacaktır.¹¹⁰ İstanbul Göç Müzesi: Kültürel zenginliğin en önemli taşıyıcılarından biri olan göç olgusunu toplumsal barışın ve demokrasinin inşası üzerinden anlamak için bir hafıza, diyalog, kültürel üretim ve paylaşım mekânı olarak tasarlanan İstanbul Göç Müzesi, kent merkezinde yer alarak İstanbul'un kültürel çeşitliliğe saygısını görünür kılacaktır. Bu kapsamda: “Kültürlerarası ve Nesiller Arası Diyalog Programları” ve “Göç Hizmet Merkezleri” ile koordinasyon içinde çalışacak; - Göç Müzesi'nin ihtiyaçlarına dair ayrıntılı bir ön araştırma (arşiv çalışması, sözlü tarih çalışması, göçmen gruplarla saha çalışmaları, konuyla ilgili uzman ve sivil girişimlerle atölyeler, vb.) yapılacak; müzede sergilenecek koleksiyon bu yöntemle açığa çıkarılacak; - Yapılacak saha çalışmasıyla, müzede temsil edilecek göç anlatısının gerekliliklerine ve uzmanlar, ilgili STK'lar ve göçmen grupların ihtiyaçlarına ve önerilerine göre müzenin yerine karar verilecek ve mekânsal tasarım ihtiyaçlarına bu perspektifle karar verilecektir. İstanbul (Kültür) Takvimi ve İstanbul Şenlikleri: İstanbul'u, farklı kültürlerin bir araya geldiği özel bir kent olarak kutlamak için belirlenecek günlerin yer alacağı İstanbul Takvimi'nde, kent geneli için ortak bir gün ve semtlerin kendilerine ait günleri yer alacaktır. Bu takvim aracılığıyla düzenlenecek İstanbul Şenlikleri'nde, İstanbul'un doğasının ve kültürel zenginliklerinin tanınması ön planda olacaktır. İstanbul'un ve semtlerinin yerel hikâyeleri kadar buraya başka yerlerden göç ederek gelen İstanbulluların kente kattıkları değerler de İstanbullu olmanın parçası olarak kutlanacaktır. Bu kapsamda: - İstanbul'un tarihi semtlerindeki unutulmaya yüz tutmuş özel günler yeniden canlandırılacak (Örneğin Baklahorani); kültürel gelenekler kapsayıcı bir bakış açısıyla yeniden kutlanacak;	T7A1H1 T7A1H2 T7A1H5

¹¹⁰ Söz konusu eylem, Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım Meydan Okuma Alanı Müzakere Odağı Tarihi Yarımada Stratejik Eylem Çerçevesi kapsamında detaylandırılmaktadır.

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ☐ Küresel ☒ Ulusal ☐ Bölgesel ☒ Metropoliten ☐ İlçe ☒ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : ☒ Kısa ☐ Orta ☐ Uzun		
Bir Arada Yaşam Programları ★ ↔	- İstanbul genelinde kutlanan bahar şenlikleri (Örneğin Hıdırellez, Nevruz) desteklenecek; kentin doğal ve kültürel mirası ile ilgili yeni şenlikler düzenlenecek; - İstanbul'a özgü ürünlerin hatırlandığı, tanındığı ve kutlandığı şenlikler düzenlenecek; mevcutta var olan benzer festivaller (Örneğin Uluslararası Şile Bezi Kültür ve Sanat Festivali, Beykoz Kanlıca Yoğurt Festivali ve daha yeni bir örnek olarak, Adalar Mimosza Festivali) desteklenecek; - İstanbul'a göçün belirli bölgelerden ve ülkelerden yoğunlaştığı semtlerde, bu farklı bölgelerin ve ülkelerin kültürel değerlerinin tanındığı şenlikler düzenlenecek; - Bu eylem “Somut Olmayan Kültürel Miras Merkezi” ile eş güdüm içinde olacaktır.	T7A1H1 T7A1H2 T7A1H5

Stratejik Eylem Çerçevesi 33: Dayanıklı ve Yaşayan Semt

Çoklu krizlere karşı dayanıklı kentlerde öne çıkan boyutlardan birisi yapılı çevrenin dayanıklılığı, diğeri toplumsal dayanıklılıktır. Semt düzeyinde örgütlenecek toplumsal ağların, afet öncesinde, sırasında ve sonrasında kent sakinlerinin ihtiyaçlarına kolektif olarak hizmet etme yeteneğine sahip olması kentsel dayanıklılık açısından önemlidir.

Bu eylem çerçevesine adını veren **Dayanıklı ve Yaşayan Semt** krizler karşısında büyük kayıplara uğramadan, kendisini yeniden üretip, geleceğe taşıyabilen yerel topluluk birimidir. Dayanıklı semtler ne verilidir ne de tümüyle bir toplumsal inşa sonucu oluşurlar. Burada benimsenen yaklaşım semtleri var olan birikimleriyle muhataplaştırarak krize, afete ve depreme dayanıklı hâle gelecek biçimde kamusal kaynaklarla destekleyip, örgütlü hâle gelmesini sağlamayı amaçlamaktadır.

Bu eylem çerçevesinde somutlaştırılmaya çalışılan semt; İstanbul sakinlerinin kurduğu toplumsal ağlar ve kentteki gündelik dinamiklerle şekillenen, ilçe, mahalle gibi idari sınırların ve onlara bağlı mekânsal kademelerin ötesinde, doğal eşikler ve toplumsal algı ile sınırları belli belirsiz açığa çıkan özel bir ölçektir. Semt, aynı zamanda sosyal, mekânsal ve ekonomik boyutları ile algılanabile-

cek bir ölçektir. Bu ölçek İstanbul gibi bir metropolde kent planlamada ve kentsel hizmetlerin sunulmasında bir yol gösterici olduğu kadar, kente katılım olanaklarını ele almak açısından da önem taşır. Kente katılımın kamusal alana dâhil olma ve kente dair kararların üretimine dâhil olma boyutları Vizyon 2050 çalışmasının **Yönetişim ve Demokrasi Meydan Okuma Alanı**nda kent hakkı bağlamında öne çıkan başlıklar arasındadır. Kent hakkının gündeme alınması aynı zamanda toplumsal bağların güçlendirilmesi yolu ile kentsel aidiyetin ve kentin yönetimine demokratik katılım talebini artırmasını da içermektedir. Semtte kurulu toplumsal ağlar, boyutu ve misyonu ne olursa olsun, eşitler arası etkileşim için iyi bir ölçek sunmaktadır. Semt konseyi ve mahalle meclisi gibi kamusal alanlar desteklenerek semt sakinlerinin demokratik katılım olanaklarının artırılması yeni kentsel demokrasi örüntülerinin hayata geçmesi için önemli adımlardır.

Dayanıklı ve Yaşayan Semt Stratejik Eylem Çerçevesi, VEP kapsamında farklı ölçeklerde ele alınan kentsel dayanıklılığın, semt ölçeğinde uygulamaya dönüşmesini amaçlamaktadır. Bu doğrultuda, gıda, enerji, afet gibi farklı katmanlarda semtlerdeki toplumsal dayanıklılığı sağlamak adına eylemler geliştirilmiştir. Ayrıca eğitim, sağlık, kültür ve sanat gibi kentsel hizmetlere erişile-

bilirlik, çocuk, genç ve yaşlı nüfus oranı, yoksulluk haritası, okul öncesi eğitimdeki çocuk oranı, ilk, orta ve yükseköğretimdeki öğrenci oranı, sosyal hasar görülebilirlik analizleri ve benzeri başlıklarda yapılacak mekânsal analiz çalışmaları ile semt kurgusu desteklenecektir.

Depreme ve diğer afetlere karşı etkili bir stratejinin en önemli unsuru etkili ve yaygın toplumsal katılımıdır. Deprem başta olmak üzere afetler, arama kurtarma faaliyetleri ve sosyal hizmet sunumunun aksamaması da dâhil olmak üzere, yerel düzeyde pek çok tehlikeli sonuç yaratacaktır. Toplumsal dayanıklılığı sağlamak, karşılıklı güveni hâkim kılan zengin yerel ağlar oluşturmak ve geliştirmek için yerel düzeyde kaynak oluşturma, dayanışma ve iş birliği konularına odaklanmayı gerektirmektedir.

Bu stratejik eylem çerçevesinde semt ölçeğinde kendine yeterlilik konusu ve semtlerin kendine yeterliliğini teşvik eden **"Semtlerde Dayanışma Refah Odaklarının Oluşturulması"** ele alınacaktır. **"Semtlerin Krizlere Karşı Dayanıklı Hale Getirilmesi"** eylemi ile toplumsal güven, örgütlenme ve dayanışma bağlamında aktif yurttaşlık ve semt sakinliği, afet gönüllülüğü ve kentsel aidiyeti pekiştirecek eylemler tanımlanmaktadır. **"Dayanıklı Semt Topluluk Modeli"** ile semt yaklaşımının yerel yönetim ile ilişkilenmesi ve semt örgütlenmesinin kentsel dayanıklılığı tesis etmesi hedeflenmiştir.

Deprem olgusunun kamu ve sivil toplum alanında yarattığı duyarlılık semtleştirme stratejisinin güçlendirilip yaygınlaştırılmasında önemli bir giriş noktası sağlayacağı gibi toplumsal düzeyde depreme dayanıklı kenti sağlamak açısından önemli bir örgütlenme alanıdır. Bu bağlamda İBB kurumsal mimarisinde katılım odaklı öngörülen düzenlemeler ve afet odaklı kent bütünü yönetim modelinin ele alınacağı kent ölçeğinde katılım ve temsil platformları **Yönetişim ve Demokrasi Meydan Okuma Alanı** kapsamında ele alınmaktadır. Bununla birlikte yerel topluluklar düzeyinde geliştirilecek katılım mekanizması ve araçları ile toplulukların yerel özgünlükleri çerçevesinde kent yönetimine ve deprem seferberliğine dâhil olmaları, katılım mekanizma ve araçlarının tanımlanması "semt modeli" ile birlikte **Yönetişim ve Demokrasi Meydan Okuma Alanı ve Toplumsal Refah ve Adalet Meydan Okuma Alanının** kesişiminde yer almaktadır.

"Dayanıklı ve Yaşayan Semt" Stratejik Eylem Çerçevesi semtlerin gıda, enerji ve afet başta olmak üzere kendi kendine yeterli hâle getirilmesine odaklanan eylemler ile iklim krizi ve deprem gibi afetler karşısında kentsel dayanıklılığı sağlamaya destek olarak **Çevre ve Ekoloji Meydan Okuma Alanı**na katkı verecektir. Eylem çerçevesinin semt ölçeğinde topluluk temelli örgütlenme modeli ile semt sakinlerinin yaşadıkları yere aidiyetini ve toplumsal güveni artırma hedefi İstanbul'un **Toplumsal Refah ve Adalet Meydan Okuma Alanı**ndaki meydan okumasına verilecek katkının temelini oluşturur. Bununla birlikte kentsel hizmetlere erişimde kapsayıcılığın sağlanmasında "Dayanıklı ve Yaşayan Semt" kurgusu bir ölçek olarak tarif edilmiştir.

İstanbul sakinlerinin kurduğu toplumsal ağların ve kentteki gündelik dinamiklerin yarattığı mekânsal katmanların oluşturduğu semt örüntüsü, kent planlamaya ve kentsel hizmetlerin sunulmasına bir yol gösterici olduğu ölçüde mekânsal adaletin sağlanmasına katkıda bulunacaktır. Yanı sıra dayanıklılığı ve yerelliği odak alan semt kurgusu, kent makroformunun gelişiminde kompakt bir gelişme modelinin benimsenmesi ve kentin tarihsel olarak sahip olduğu kendine özgü toplumsal dinamikleri ve mekânsal ağların sürdürülmesi yolu ile İstanbul'un **Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım Meydan Okuma Alanı**na katkıda bulunacaktır.

"Dayanıklı ve Yaşayan Semt" eylem çerçevesinin hayata geçmesinin önemli bir adımı olarak Semtlerde Dayanışma ve Refah Odakları, semtlerin ihtiyaçlarını gidermenin ötesinde, bilim ve teknoloji odaklı eğitimin erişilebilirliğinin ve kapsayıcılığının artmasını sağlayacak, bu sayede yerelde refahın artırılması ve yerel ekonominin güçlenmesine katkı sağlayacak, nihai olarak da İstanbul'un **Ekonomi ve Kalkınma Meydan Okuma Alanı**na katkıda bulunacaktır.

Son olarak, İstanbul'un yerindenlik anlayışı ile toplumsal katılımı ele alan bir anlayışla yönetilmesi, kentin yeniden üretimine katılabilme imkânının sağlanması ve afetlere dayanıklılığı yerelde ve yaşayanlarla birlikte ele almasıyla "Dayanıklı ve Yaşayan Semt" Stratejik Eylem Çerçevesi **Yönetişim ve Demokrasi Meydan Okuma Alanı**ndaki niteliğini kazanmaktadır.

Tablo 35. Stratejik Eylem Çerçevesi 33: Dayanıklı ve Yaşayan Semt

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa ↔ Orta ↔ Uzun		
Kendi Kendine Yeterli Semtler Modeli ▲→	Metropolitende çeşitli veri katmanları birlikte değerlendirilerek yapılacak ağırlıklandırma çalışmaları ve bu çalışmalar sonucu ortaya çıkan mekânsal ve toplumsal tipolojiler doğrultusunda tanımlanacak alt bölgeler semt olarak değerlendirilecektir. İstanbul'un kentsel ve kırsal alanları bütünlüklü bir şekilde ele alınacak, bu değerlendirme saha çalışmaları ile desteklenecek; mekânsal aidiyet ve ortak yaşam alanlarının kullanımına dair örtülü alışkanlıkların tanımladığı sınırlar rehber alınacaktır.	
	Semt kurgusu, kendine yeten bir yerleşim modeli oluşturmak suretiyle yaşayanların kentsel hizmetlerden en iyi şekilde yararlanmasının yanı sıra mekânsal adaletin sağlanması, kentsel dayanıklılığın ve yaşam kalitesinin artırılmasını amaçlamaktadır.	
	Semt ölçeği, sosyoekonomik kırılganlık risklerinin tespit edilmesinde kullanılacak, sosyal hizmetler ve risk yönetimi bu analizlere dayanak olarak planlanacaktır. Aynı zamanda semtler afet ve kriz dayanıklılığı çerçevesinde, olası afet ve krizlere karşı dayanışma faaliyetlerinin seferber edileceği odaklar olacak, ilgili paydaşlar çeşitli yöntemlerle süreçlerin parçası hâline getirilecektir.	T5A3H5 T6A5H3 T7A8H1
	Semtlerin kendi kendine yetebilir birimler olabilmesi için; Dayanıklı Semtler için Topluluk Modeli ile semtlerin afetler karşısında yalnızca fiziksel olarak değil, topluluk olarak da daha dayanıklı olması sağlanacaktır. Model ile İstanbul'da semt ölçeğinde yeni kurumsal yapılar oluşturulacak; semt bileşenleri ve işleyişleri tarif edilecektir. Semtte Gıdaya Erişim: Mevcut kentsel tarım alanları semt ölçeğinde tespit edilecek, bu sayede bu alanlar korunacak, yeni alanların kurulması teşvik edilecek ve böylece semtlerin gıda yeterliliği kapasitesi artırılacaktır. Bu doğrultuda semtlerdeki korunan bostanlar ve yeni kurulan halk bostanlarının devamlılığı için yerelde istihdam sağlanacaktır. Semt ölçeğinde toplanacak yağmursuyu geri kazanım yöntemleriyle yeşil alan sulamaları ve sokak temizliği vb. kullanımlarda su tüketimi azaltılacaktır. Yanı sıra, sağlıklı gıdaya erişimi artırmak üzere Kent Lokantalarının ve Halk Ekmek büfelerinin sayıları artırılacaktır.	

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa ↔ Orta ↔ Uzun		
Kendi Kendine Yeterli Semtler Modeli ▲→	Enerji Dayanıklılığı: - Fabrika, garaj, spor kompleksi, sosyal tesis, kültür tesisi gibi yapıların çatı ve cephelerinde güneş enerjisinden elektrik elde edilmesine yönelik uygulamalar, kamu binaları öncelikli olmak üzere yaygınlaştırılacaktır. - Yurttaş enerji kooperatiflerinin kurulması teşvik edilecek ve semtlerde kurulacak mikro şebekeler ile enerji sistemine entegre edilecektir. Bu sayede enerji kaynakları çeşitlendirilecek ve enerji bağımlılığı azaltılacaktır.¹¹¹	T5A3H5 T6A5H3 T7A8H1
Semtlerde Dayanışma ve Refah Odaklarının Oluşturulması ▲→	Semtlerde Dayanışma ve Refah Odakları semtlerin merkezinde yer alması planlanan, yerel için özgün biçimde kurgulanacak, yer aldıkları semtin ihtiyaçlarına göre modellenecek yeni bir hizmet anlayışını temsil etmektedir. Odaklar, katılım ve sivil alanın güçlendirilmesine yönelik olarak da VEP kapsamında planlanmış etkinliklerin gerçekleşme alanı olacaktır. Toplumsal dayanışmanın ve afetlere karşı toplumsal dayanıklılığın artması için gereken faaliyetlerin gerçekleşmesinde bu alanlar kullanılacaktır. Bu model içerisinde yer alacak temel hizmet birimleri şunlardır: Çözüm Masası ve Dayanışma Programı - İBB'nin tüm genel hizmetlerine dair yönlendirmelerin ve dezavantajlı gruplarda kolaylaştırıcı aracılıkların yapılacağı yardım, destek, irtibat noktası olarak organize edilecektir. Gelen yerel talepleri değerlendirmenin yanı sıra sahadan gelen bilgileri de doğrudan ilgili birimlere iletecek, İBB'nin farklı birimleri arasında aktif koordinasyonu sağlayacaktır. - Kentsel dönüşüm projelerinin aktif olduğu alt bölgelerde iletişim noktası olarak hizmet verecektir. - VEP kapsamında tasarlanmış olan tüm başvuru ve talepleri içeren eylemlerin de gerçekleşmesine aracı olacaktır. Ortak Yaratıcılık Alanları - Ortak alanlar, Vizyon Eylem Planı kapsamında eylemlerde planlanmış; düzenli mekân kullanımı gerektiren, eğitimler, farkındalık etkinlikleri, kültür ve sanat çalışmaları, toplantılar vb. aktivitelerin yer alacağı birimler olacaktır.	T4A2H3 T7A1H6 T7A2H5

¹¹¹ Enerji kooperatifleri konusuna Ekonomi ve Kalkınma Meydan Okuması ve Çevre ve Ekoloji Meydan Okuması içerisinde de yer verilmiştir.

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : ➡ Kısa ➡ Orta ➡ Uzun		
Semtlerde Dayanışma ve Refah Odaklarının Oluşturulması ▲➡	- Semtlerde gerçekleştirilecek “Çocuklarla Kültür ve Sanat Programları”¹¹² için bu alanlar değerlendirilecektir. “Kapsayıcı Kültürel Üretim Destek Mekanizmalarının Kurulması”¹¹³ eyleminde yer aldığı gibi sanat, tasarım ve dijitalleşmeye dayalı yenilikçi yöntemler, bu alanların işleyişinin bir parçası olacaktır. Sağlık Destek Birimi - Her odakta mutlaka bir sağlık birimi olacaktır. VEP kapsamında alt eylem olarak tasarlanan; Okulda Hemşire Var, Gezici Önleyici Sağlık Birimleri, Erişilebilir Birinci Basamak Sağlık Hizmetlerinin Geliştirilmesi, Psikolojik Destek Birimi gibi farklı eylemlerin¹¹⁴ hizmet kanalı olması tasarlanmıştır. Ayrıca mevcutta yer alan aile sağlık merkezleri (ASM) ile beraber kurgulanacak bir birlik-telik sağlanacaktır. Göç Hizmet Merkezleri¹¹⁵ - Göçmenlerin yoğun yaşadığı, sosyoekonomik olarak dezavantajlı bölgelerde, günlük hayatta karşılaştıkları sorunlarla ilgilenebilecek birimler olarak kurgulanacaktır. - Yapılacak analiz çalışmaları ve Muhtarlık İşleri Dairesi Başkanlığı başta olmak üzere yerel yönetim birimleri ile iş birliği içinde göç hizmet merkezlerinin hangi semtlerde kurulacağı belirlenecek; ihtiyaç sahipleri ile doğrudan iletişim kurulacaktır. - Çok dilli ve farklı hedef kitlelerin sorunları hakkında bilgi sahibi personel istihdam edilecektir. - İhtiyaçların belirlenmesi için göçmenlerle, bu ihtiyaçların çözümü için iç ve dış paydaşlarla düzenli toplantılar yapılacaktır.	T4A2H3 T7A1H6 T7A2H5

¹¹² Söz konusu alt eylem, Toplumsal Refah ve Adalet Meydan Okuma Alanı, “Özgün ve Özgür Kültür ve Sanat Ekosistemi” Stratejik Eylem Çerçevesi içerisinde de yer almaktadır.

¹¹³ Söz konusu alt eylem, Toplumsal Refah ve Adalet Meydan Okuma Alanı, “Özgün ve Özgür Kültür ve Sanat Ekosistemi” Stratejik Eylem Çerçevesi içerisinde de yer almaktadır.

¹¹⁴ Söz konusu alt eylemler, Toplumsal Refah ve Adalet Meydan Okuma Alanı, “Sağlıklı Yaşam ve Erişilebilir Sağlık Hizmetleri” Stratejik Eylem Çerçevesi içerisinde de yer almaktadır.

¹¹⁵ Söz konusu alt eylem, Toplumsal Refah ve Adalet Meydan Okuma Alanı, “Toplumsal Barış için Bir Arada Yaşam” Stratejik Eylem Çerçevesi içerisinde de yer almaktadır.

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : ➡ Kısa ➡ Orta ➡ Uzun		
Semtlerde Dayanışma ve Refah Odaklarının Oluşturulması ▲➡	Vizyon 65+ Ofisi İstanbul'un yaşlı nüfusunun farklı ihtiyaçlarına karşılık verebilecek hizmet birimleri olarak tasarlanan ofisler, ihtiyaç duyulan semtlerde odaklar içerisinde yer alacaktır. - Yaşlıların ve gençlerinin bir arada vakit geçirmesine imkân tanıyan mekânların sağlanması yoluyla kuşaklar arası iletişimin mümkün kılınacağı programların hazırlanıp hayata geçirilmesinden sorumlu birimlerdir. - İBB Sosyal Hizmetler Şube Müdürlüğü iş birliğiyle hayata geçirilecek “Hep Beraber Staj” programı kapsamında, özellikle sosyal hizmetler, gerontoloji, diyetetik bölümlerinin öğrencilerinin ihtiyaç duyan yaşlı nüfusla bir araya gelmesi hedeflenmektedir. - Semtlerde yer alması sayesinde erişilebilir olan ofisler ile yaşlılara kentsel hizmetlere ulaşım kolaylığı sağlanacak, refakatçi uygulaması yaygınlaştırılacaktır. - Yaşlanan nüfus için ihtiyaç duyulan ruh sağlığı hizmetleri hakkında bilgilendirmeler ve yönlendirmeler yapılacaktır. - Yaşlılara yönelik istismar ve şiddetin engellenmesi amacıyla bilgilendirmeler danışma ve yönlendirme görevi üstlenecektir. Teknosemtler İhtiyaç analizine göre belirli odaklarda yer alacak Teknosemtler ile semt ölçeğinde gençler ile teknoloji ve bilgi yoğun sektörlerin aktörleri ve yerel halk arasında etkileşim sağlanacak, ekonomik ve sosyal fayda yaratılacaktır. - Tüm gençlerin, eğitim hayatlarını sürdürmelerine ve sosyal hayata katılımlarına olanak sağlanacak, gençler ekonomik olarak güçlendirilecek ve imkânları geliştirilecek; - Gençlerin teknolojiye, bilgiye ve dijital araçlara sürekli ve uygun maliyetle erişimleri sağlanacak; - Gençlerin dijital araç ve teknolojileri öğrenme ve kullanma becerileri geliştirilecek, teknolojik üretim yapabilecekleri merkezler kent genelinde adil dağılım sağlanarak yaygınlaştırılacak; - Her Yaşta Herkes İçin Çok Yönlü Eğitim Olanakları Stratejik Eylem Çerçevesinin altında bulunan ve gençlere örgün eğitim dışında pratik beceriler edindirmeyi amaçlayan “Genç Gelecek Beceri Okulları” ile eş güdümlü işleyecek; “Gençlerin Kültür ve Sanat Odaklı Dijital Olanaklara Erişiminin Artırılması Dijital Uçurumun Engellenmesi” eylemiyle eş güdümlü olarak gençlere özel mekânların tasarlanmasına öncelik verilecektir.	T4A2H3 T7A1H6 T7A2H5

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : ➡ Kısa ➡ Orta ➡ Uzun		
Dayanıklı Semt Topluluk Modeli ▲ ➡	Krizlere karşı toplumsal dayanıklılığının artması için, semt ölçeğinde örgütlenen toplulukların güçlenmesi Vizyon Eylem Planının önemli stratejilerinden biridir. Bu toplulukların kurulabilmesi, etkin ve etkili olabilmeleri ve devamlılıklarının sağlanabilmesi ve toplumsal güvenin artması için; birbirini tanıma, dayanışma ve birlikte çalışma deneyimleri sağlanacaktır. Semt ölçeğinde kentsel aidiyeti artıracak, aktif yurttaşlığı teşvik edecek mekanizmalar hayata geçirilecektir. Birlikte çalışma becerisi ve pratiğini sağlamak için, yerel bilgiye sahip semt sakinlerinden oluşan ve güncellenen bir gönüllü veri tabanı hazırlanacak; semt sakinleri için gönüllülük teşvik edilecek ve dayanışma olanakları sağlanacak, semtin sorun ve ihtiyaçları kadar potansiyellerine ve müşterek değerlerine de odaklanan dayanışma ve örgütlenme pratikleri desteklenecektir. Bu hedefleri temel alan Dayanıklı Semt Modeli çerçevesinde her semtte kurumsal bir yapı olarak Dayanıklı Semt Birimi kurulacaktır. Toplumsal dayanıklılığın artırılması için gönüllü olan semt sakinlerinin görev ve sorumluluklarının tanımlandığı, mahalleliler, sivil toplum ve yerel yönetimlerin katılımı temeline dayanan bir örgütlenme ve koordinasyon yapısı oluşturulacaktır. Yerel ihtiyaçlar bağlamında topluluk içinde çalışma grupları oluşturulacaktır. Çalışma grupları ve semt sakinlerince kurulan sivil inisiyatifler kurulan birim ile koordine olacak ve "Semtlerde Dayanışma ve Refah Odakları" bünyesinde yer alan mekânsal imkânlardan faydalanacaktır. Toplumsal katılımın ve dayanışmanın temel alındığı dayanıklı semt için topluluk modelinin hayata geçirilmesi doğrultusunda "Dayanıklı Semtler İçin Topluluk Modeli Politika Belgesi" oluşturacaktır. Toplumsal dayanıklılığın sağlanması için semt ölçeğinde toplulukları araya getirmek ve bir arada yaşama kültürünü canlandırmak amacıyla kültürel, sanatsal ve sportif etkinlikler düzenlenecektir. Bu kapsamda: "Toplumsal Barış için Bir Arada Yaşam" Stratejik Eylem Çerçevesinde yer alan "İstanbul (Kültür) Takvimi ve İstanbul Şenlikleri" gibi etkinlikler düzenlenecek; "Herkes için Erişilebilir ve Nitelikli Spor Olanakları" Stratejik Eylem Çerçevesinde yer alan mahalle ve semt kulüpleri, semtlerin tarihi spor kulüpleri ile iş birliği içinde spor müsabakaları düzenleyecek; var olan müsabakalar desteklenecektir. - Semtlerde var olan dayanışma günleri, kermesler gibi etkinlikler desteklenecek ve artırılacaktır.	T7A8H1 T7A8H5

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : ➡ Kısa ➡ Orta ➡ Uzun		
Semtlerin Krizlere Karşı Dayanıklı Hâle Getirilmesi ▲ ➡	Dayanıklı Semt Birimlerinin öncülüğünde semt sakinlerinin afet farkındalığı, dayanışma pratikleri ve afet sonrası örgütlenme alışkanlıkları geliştirilecektir. "Dayanıklı Semtler İçin Topluluk Modeli Politika Belgesi" bu bağlamdaki temel kaynak olacak, semtlerde yer alan farklı krizlere karşı kırılğan grupların katılımı sağlanarak hedef kitle odaklı önlem ve müdahale planları hazırlanacaktır. Politika belgesinde yer alacak modelin temel yapısı aşağıda açıklanmıştır: Dayanıklı İstanbul Koordinasyon Kurulu, İBB ve İstanbul Kent Konseyi yürütücülüğünde, İstanbul Deprem Bilim Kurulu danışmanlığında İstanbul ölçeğinde semtlerde afetlerle mücadele konusunda yapılacak tüm çalışmaların çerçevesini belirleyecektir. Bu kurul semt sakinlerinin daha güçlü, daha sağlıklı, daha güvenli ve daha dayanıklı topluluklar oluşturmak için bağlantı kurmasına ve iş birliği yapmasında kolaylaştırıcı olacaktır. İçerdiği bileşenler ve üst yapıların koordinasyonu sağlanacak kurul; ilçe, semt ve mahalle gibi alt birimlerden kurula düzenli aktarım yapacak bileşenleri içerecektir. Afet ve kriz durumlarında uluslararası ve ulusal arama, kurtarma ve sağlık kuruluşlarının saha koordinasyonunu sağlayacaktır. İstanbul ölçeğinde kurulacak ve Dayanıklı İstanbul Koordinasyon Kurulu ile çalışacak Dayanıklı Semt Birimleri afetlere hazırlıklı olma ve kapsayıcı müdahale süreçlerini yerelde organize edecektir: - Semt ölçeğinde fiziki ihtiyaç analizleri ve düzenli ihtiyaç takibi yapılacaktır. - Semt ölçeğinde mevcut geçici barınma alanları ve toplanma alanları gözden geçirilip ihtiyaca göre iyileştirecek veya ilgili birimlerle birlikte yeniden planlanacaktır. - Afetlerle mücadele bağlamında semt ölçeğinde gerekli eylemlerin gerçekleştirilmesi için gereken bütçe, ekipman vb. kaynak ihtiyacı tespit edilecektir. - Semt ölçeğinde iletişim kanallarının ve araçlarının hazır olduğu semt iletişim planları hazırlanacaktır. - Semt Lojistik Planı, Risk Azaltım Eylem Planı, Müdahale Eylem Planı topluluk ölçeğinde hazırlanacaktır,	T3A5H1 T3A5H4 T7A8H5

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★ Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa ↔ Orta ↔↔ Uzun		
Semtlerin Krizlere Karşı Dayanıklı Hâle Getirilmesi ▲ →	- İlk Yardım Eğitimi, Acil Müdahale Eğitimi, Haberleşme Eğitimi, Saha Eğitimleri, Arama Kurtarma Eğitimi ve güncelleme eğitimleri verilecektir. - Mahalle, semt ve ilçe ölçeklerinde afet gönüllüleri organizasyonu sağlanacak; afet öncesi hazırlıklar, en yüksek riskli alanlardan başlanarak tamamlanacak ve farklı ölçeklerde afet gönüllüleri organizasyonlarının koordinasyonu sağlanacak, - Semt sakinlerinin afet farkındalığı, dayanışma pratikleri ve afet sonrası örgütlenme alışkanlıkları geliştirilecektir. Semtlerde kırılğan gruplar tespit edilecek; kırılğan grupların katılımı sağlanarak toplumsal cinsiyet gibi unsurlar dikkate alınarak farklı krizlere karşı hedef kitle odaklı önlem ve müdahale planları hazırlanacak, - Afet farkındalığı için hazırlanacak materyallerde farklı ana dilere sahip kişiler gözetilerek çok dilli tasarım ve/veya görselleştirme kullanılacak, çocuklar gibi hedef gruplar düşünülerek bu görselleştirmenin pedagojik kriterlere uygun olmasına dikkat edilecek; evden çıkamayan bireylere ulaşmak için broşürler hazırlanacaktır. - İSADEM'lerde (İstanbul Aile Danışmanlık ve Eğitim Merkezi) ve Enstitü İstanbul İSMEK'lerde (İstanbul Büyükşehir Belediyesi Sanat ve Meslek Eğitimi Kursları) afetlere hazırlık için sosyal programlar düzenlenecek; toplumsal cinsiyet temelli gönüllülük eğitimleri verilecek, bu eğitimler için alanda deneyimi olan sivil toplum kuruluşları ile iş birliği yapılacaktır. Afet sonrası kapsayıcı müdahale için Dayanıklı Semt Birimleri yerel yönetimlerle birlikte koordinasyon görevi üstlenecektir: - İş bölümü ve görev dağılımı yapılması, yerel bilginin arama kurtarma ekiplerine aktarımı, arama kurtarma ve destek çalışmalarına katılım, afet sonrası hızlı hasar değerlendirmesi, afet sonrası müdahalede sağlık ekiplerine destek olabilecek kişilere eğitimler verilmesi işleri dayanıklı semt birimleri tarafından yürütülecektir. - Temel ihtiyaçların koordinasyonu ve tedariği semt ölçeğinde organize edilecek, - Semt ölçeğinde gönüllü koordinasyonu yapılacak, - Arama kurtarma ekipmanların korunması için mekânsal imkânlar sağlanacak ve düzenli bakımları yapılacak	T7A8H1 T7A8H5

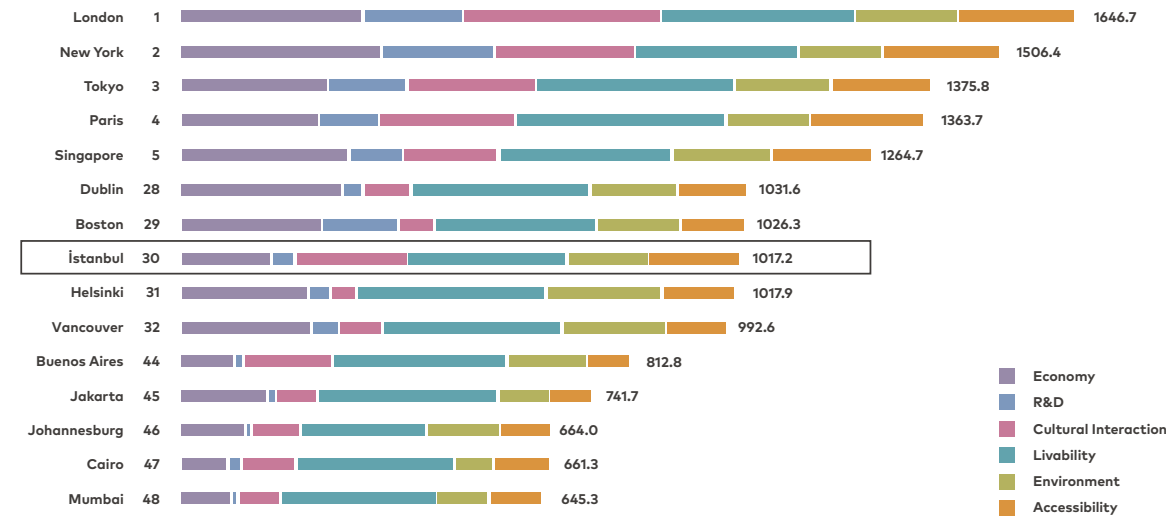
Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★ Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa ↔ Orta ↔↔ Uzun		
Semtlerin Krizlere Karşı Dayanıklı Hâle Getirilmesi	- Afet sonrası müdahalede sağlık ekiplerinin kullanabileceği alanlar ve geçici-kalıcı barınma alanları kurulacak, - Yardım organizasyonlarının koordinasyonu için bir yönerge oluşturulacaktır. Dayanıklı Semt Birimleri afet sonrası toparlanma ve iyileşme sürecini koordine edecektir. - Semt ölçeğinde iletişim kanallarının ve araçlarının kullanılması ve semt iletişim planına uygun şekilde iletişim faaliyetleri yürütülecektir. - Dayanıklı Semt Birimleri yerelde acil durum yönetimini, müdahale planlarına uygun olarak düzenli bir biçimde yürütecektir. Arama kurtarma faaliyetlerine destek olarak, yerel bilginin arama kurtarma ekiplerine ve sonrasında da afet sonrası temel hizmetlerin sunumunda yer alan kamu ve sivil toplum gönüllülerine aktarma konusunda görev alacaktır. - Dayanıklı semt birimlerine bağlı çalışan ve farklı düzeylerde afet gönüllü eğitimi alan bireyler afet sonrasında temel ihtiyaçların tedariği (gıda, su, hijyen) konularında yerel koordinasyon ve gönüllüler arası iş bölümüne dâhil edilecektir. - Geçici barınma ve toplanma alanlarının güvenliğinin ve işleyişinin sağlanması konusunda Dayanıklı Semt Birimleri'nden destek alınacaktır. - Dezavantajlı grupların ihtiyaçları tespit edilerek; farklılaşan ihtiyaçlara yönelik müdahale bu tespit üzerinden gerçekleştirilecektir.	T3A5H1 T3A5H4 T7A8H5

İstanbul jeopolitik ve jeoekonomik konum ve rolleriyle tarih boyunca bir dünya kenti ya da küresel kent olma özelliğini sürdürmüştür. Giriş bölümünde de dikkat çekildiği üzere İstanbul diğer işlevleri yanında küresel nitelikte finans ve gelişmiş hizmet sektörleriyle öne çıkmaktadır.

Dünya Kentleri Sıralamasını düzenli biçimde yapan uzman kurumlar dünya kentlerini, ekonomik

rolleri yanında, kültürel etkileşim ve turizm, yaşanılabilirlik, çevresel değerler ve erişebilirlik gibi ölçütler üzerinden değerlendirip sıralamaktadır. İstanbul son 10 yılda bu sıralamalarda 25-35 aralığında konumlanmıştır. İstanbul, 2014 yılında 21. sıradayken, 2019 yılında 37. sıraya gerilemiş ve 2023 yılı değerlendirmesinde durumunu iyileştirerek 30. sıraya gelmiştir.¹¹⁶

Şekil 24. Küresel Kentler Sıralamasında İstanbul ¹¹⁷

Bu tür sıralamalar belli bir genelleme düzeyinde yapılmakta ve bu nedenle kentlerin bazı özgünlükleri yeterince dikkate alınmamaktadır. Örneğin birçok küresel kentin tersine imalat sanayiinin tür ve kompozisyonu değişime uğrasa da İstanbul'un bu alandaki rolü hâlâ önemlidir. Gayrisafi yurt içi hasılda en yüksek payı 2021 yılında %22,2 ile imalat sanayi almıştır. Mevcut eğilimin sürmesi durumunda 2028'de sanayi payının %26,9'a ulaşması, 2053'e gelindiğinde ise %30'u aşması beklenmektedir.¹¹⁸

İstanbul, küresel krizlerle dönüşürken aynı zamanda kriz alanlarını dönüştürme gücüne de sahip olmuştur. İstanbul'un küresel ölçekteki asli ve en stratejik uğraşı kent ekonomisinin, coğra-

fi konumlanışının gereği hem nicel hem de nitel olarak, ekonomik dalgalanmalara maruz kalmayacak biçimde iyileştirilmesi olacaktır. Bu nedenle finans, ileri hizmetler, turizm yanında sanayi sektöründeki faaliyetlerini küresel olduğu kadar ulusal ölçekle ilişkileri çerçevesinde dikkate alan biçimde yeni ve güçlü bir İstanbul ekonomisi senaryosunun ortaya konulması önemlidir.

Ekonomi ve Kalkınma Meydan Okuma Alanı, İstanbul'un diğer meydan okuma alanları ile eş güdümlü olarak, 21. yüzyılın krizleri karşısında dirençli ve gelişmelere yön veren bir ekonomik yapıyı mevcut koşullardan yola çıkarak öne çıkarmayı hedeflemektedir.

İstanbul Ekonomisini Tanımlayan Dört Alan

Küresel ve ulusal ekonomideki önemli rolü İstanbul'un günümüze dek bir çekim merkezi hâline gelmesinde önemli bir unsur olmuştur. Bu çerçevede bakıldığında İstanbul ekonomisinin dört ana alanda öneminin devam edeceği ve çok katmanlı hâle geleceği öngörülmektedir.

1. İstanbul tarihsel olarak uluslararası iş bölümünde dünya kenti olma özelliğiyle iç içe geçen biçimde finans ve hizmet sektörlerinde kumanda ve kontrol işlevlerini büyük ölçüde elinde tutmaktadır. Buna bağlı olarak ileri hizmetler grubundaki reklamcılıktan hukuk alanına, mali müşavirlik hizmetlerinden bilgi üretimi ve işlenmesine kadar uzanan geniş bir alanda İstanbul'un çekiciliğinin devam edeceği de tartışmasızdır.
2. Uluslararası iş bölümünde İstanbul, imalat sanayii başta olmak üzere üretim ve üretime yönelik hizmetler alanında da öne çıkmaktadır. Mal ve hizmetlerin ihrac noktası olarak kent mekânı aynı zamanda bu işlevi destekleyecek sosyal ve fiziki altyapı açısından da önemli bir yığılma noktası olma özelliğini korumaktadır. Geleneksel sanayilerin dikkate değer bir bölümü geçtiğimiz dönemde Marmara ve Trakya başta olmak üzere kent dışına çıkma eğilimi göstermekle birlikte, İstanbul'un üretim içindeki payı hâlâ yüksektir ve yeni teknolojilere dayanan üretim ve üretim birimlerinin İstanbul'a olan ilgisi artarak sürmektedir. İleri teknolojiye dayanan bu tür yatırımların önümüzdeki dönemde de İstanbul'un sağladığı avantajları kullanmak istemeleri öngörülebilir bir durumdur.

4. Tarihi ve kültürel birikimiyle İstanbul'un önümüzdeki dönemde turizm ve tüketim merkezi olma işlevleriyle çekiciliğini korumaya devam edeceği öngörülebilir bir durumdur. Ulusal ve küresel düzlemde turizm faaliyetleri yanında, uluslararası konferans, bilimsel etkinlikler, festivaller ve spor etkinliklerinin de İstanbul ekonomisi ve gelişiminde önemli yer tutmaya devam edeceği açıktır. Bunun yanında özellikle konut ve gayrimenkul sektörü açısından da ulusötesi bir pazara hitap edecek biçimde İstanbul'un yatırım baskısı altında kalacağına yönelik göstergeler mevcuttur.

5. Geçtiğimiz dönemde İstanbul, özel yatırımlar yanında kamu yatırımlarının da önemli bir odağı olmuştur. Özellikle büyük ölçekli projeler; İstanbul'un geniş tüketim kapasitesi ve stratejik konumu çerçevesinde büyük ölçüde İstanbul ve Marmara Bölgesinde yoğunlaşmıştır. Üniversiteler ve araştırma kurumları da bu tür bir yoğunlaşmanın parçası olarak İstanbul'un ekonomik etkinlikleri içinde önemli yer tutmuştur. Tersine ciddi bir kamu politikası öngörülmemesi durumunda bu eğilimin devam etmesi olasıdır.

İstanbul'u ekonomik açıdan 21. yüzyıl ve ötesine taşıyacak stratejilerin bu dört alanı içeren bütüncül bir senaryoyu içermesi önemlidir. Bu nedenle her bir alanda var olan durum ve sorunların tespiti yanında, söz konusu gelişme stratejisinin bağlamının sunduğu fırsatlar ve kısıtlar açısından da ayrıntılı biçimde tanımlanması gerekmektedir.

Makro Kısıtlar ve Fırsatlar

Kalkınma gözetilmeden büyüyen ekonomi, ekolojii tahrip eden sektörel tercihler ve ortaya çıkan eşitsizlikler, ekonominin temelini oluşturan iş gücünün güvencesizliği gibi sorunların İstanbul'un potansiyelleri kadar büyük olduğu görülmektedir. İstanbul'un ekonomik büyüme biçimi, bu büyümeyi izleyen demografik yapısı ve mekânsal gelişme eğilimlerinin önümüzdeki dönem açısından köklü biçimde düşünülmesi gerektiği açıktır. İklim krizinin etkileri, küresel finansal şoklar, tedarik zincirlerinde yaşanan aksamalar ve farklı alanlardaki pek çok kriz, ekonomik coğrafyaları şekillendirmeye devam ederken bu coğrafyaları dönüştürmek durumunda bırakmaktadır. Bu çerçevede kısıtlar ve fırsatlar açısından şu altı bağlamsal özellik önemli görünmektedir:

1. Bir dünya kenti olarak İstanbul'un jeopolitik konumu Doğu-Batı açısından olduğu kadar Güney-Kuzey ayrışması açısından da **bir köprü görevi görmeye** uygundur. Benzer biçimde bugünkü konumuyla İstanbul; Balkanlar, Akdeniz, Karadeniz ve Avrasya yanında Ortadoğu coğrafyaları açısından da neredeyse tek küresel kent niteliğini taşıyan büyük yerleşim birimidir. İstanbul, bu durumu küresel kentler arası ilişkilerde yarışmacı bir fırsat olarak görmek yerine, bu eşsiz konumu bir yandan geniş bir coğrafyanın haklarını temsil açısın-

¹¹⁶ Pareto Economics (2023). Global Power City Index Report 2023. <https://pareto-economics.com/wp-content/uploads/2023/02/Global-Power-Index-Report-2023.pdf>

¹¹⁷ Pareto Economics (2023). Global Power City Index Report 2023. <https://pareto-economics.com/wp-content/uploads/2023/02/Global-Power-Index-Report-2023.pdf>

¹¹⁸ T.C. Cumhurbaşkanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2023). On İkinci Kalkınma Planı (2024 - 2028). https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/12/On-Ikinci-Kalkinma-Plani_2024-2028_11122023.pdf

dan diğer yandan da küresel düzlemde ortaya çıkan jeoekonomik ve politik yarılımları hafifletmeye yönelik bir köprü rolü oynamak açısından önemsemektedir.

- İstanbul mevcut birikimi nedeniyle ulusal düzeyde etkileşim içinde olduğu Anadolu coğrafyası ve yerleşim birimlerine yönelik önemli sorumlulukları olduğunun bilincindedir. Bu çerçevede İstanbul ile Anadolu ve İstanbul/Marmara Bölgesi arasında İstanbul/Marmara lehine doğan **yatırım ve nüfus dengesizliği-ni azaltan** bir ulusal mekânsal stratejiye ihtiyaç vardır. Denge stratejisinin etkin biçimde uygulanmaması hem İstanbul/Marmara hem de Anadolu açısından kaybetmek anlamına gelecektir. Tersine bir strateji ise iki coğrafyanın da kazanma koşullarını yaratacaktır.
- Yakın zamana kadar uygulanan ve gayrimenkulcüyü yatırım stratejileriyle desteklenen aşırı büyüme stratejisinin gerektirdiği mekânsal genişleme **ekolojik dengeleri ve sınırları** zorlayan önemli olumsuzluklar yaratmıştır. Bölgesel ve metropoliten ölçekte ekolojik bölgelerin yaşadığı tahribat, müsilaj gibi sorunlar söz konusu aşınmanın gözle görülür boyutları olarak öne çıkmıştır. Önümüzdeki dönemde izlenecek kalkınma ve büyüme stratejilerinin bu eğilimlerin önüne geçilebilecek önlemleri de içermesi İstanbul'un geleceği açısından önemlidir.
- Deprem riskinin** büyüklüğü dikkate alındığında ekonomik yatırımların ve eşlik eden demografik büyümenin sınırlandırılması önümüzdeki dönemin öncelikleri arasındadır. Ancak depremin olumsuz sonuçlarını kabul edilebilir sınırlara çekebilmek aynı zamanda büyüme için kullanılan kaynakların bir bölümünün depreme yönelik yatırımlar için kullanılması gerektirmektedir. Bu tür bir kaynak önceliklendirmesi sadece toplumsal açıdan değil ekonomik açıdan da akılcı bir çözüm olarak öne çıkmaktadır.
- Toplumsal açıdan bugüne kadarki büyüme stratejilerinin toplumun çeşitli kesimlerine yansımaları bölüşüm açısından son derece eşitsiz olmuştur. Yoksulluk, dışlanma, işsiz-

lik gibi boyutlar VEP'in ilgili bölümlerinde ele alınmıştır. Ekonomik düzlemde, bugüne kadar geliştirilen stratejilerin önemli bir bölümü, ister genel ister sektörel düzlemde olsun, büyük ölçekli aktörleri öne çıkarmıştır. Oysa küresel kentlerin ekonomik profiline dikkatli bakıldığında orta ve küçük ölçekli girişimlerin, esnaf ve küçük üreticinin, kültür endüstrilerinin dikkate değer bir bölümünün büyük ölçekli aktörleri gözetken siyasa çerçevelerinin dışında kaldığı görülecektir. Bu çerçevede, geleceğin dünyasının çoklu krizler dünyası olduğu da dikkate alınarak, İstanbul'un ekonomik stratejisinde büyük ölçekli ekonomik aktörler yanında **küçük ölçekli ekonomik aktörler ve girişimcilerin** de metropoliten ekonominin kurucu öğeleri olduğu kabul edilmiştir.

- Yönetimsel boyutta mevcut ekonomik stratejilerin en önemli sorunlarından biri, özellikle kamusal otorite açısından, yerel yönetimlerin ekonomik süreçlerin neredeyse tümüyle dışında tutulmasıdır. Dünya kentlerinin önemli bir bölümünde, merkezi yönetim yanında yerel yönetim birimleri ekonomik stratejilerin kamusal ayağında ana aktör olarak tanımlanmıştır. Bir dünya kenti olarak İstanbul gerçekliği bu resmin dışına düşmektedir. Yukarıda sıralanan olumsuzlukların dikkate değer bir bölümünde bu yönetimsel dışlanmanın izleri vardır. Bu durumun tersine çevrilmesi **yerel yönetimlerin ekonomik stratejilerde esaslı bir kamusal aktör hâline gelmesine** bağlıdır. VEP, ekonomik stratejisi bu yönde bir yönetimsel mimari ve katılım modelinin altını çizmektedir.

Yeni Bir Ekonomik Stratejiye Doğru

İstanbul'u ekonomi ve kalkınma alanında Türkiye bütünüyle birlikte geleceğe taşıyacak stratejinin tespiti açısından, Küresel Kentler Sıralaması Endeksi'nde¹¹⁹ dikkat çekilen İstanbul'un güçlü ve zayıf yönleri önemli ipuçları sağlamaktadır. Söz konusu endeks sıralamayı yaparken, ekonomik performans, araştırma-geliştirme, kültürel etkileşim, yaşam kalitesi, çevresel değerler ve erişilebilirliği dikkate almıştır. İstanbul ekonomik performans açısından 39., araştırma-geliştirmede 30., kültürel etkileşim alanında 6., yaşanabilirlik açısından 42., çevresel değerler alanında 30. ve erişilebilirlik alanında 12. sırada yer almaktadır.

Bu sıralama ekonomi ve kalkınma açısından dört alanda önemli değişikliklere ve iyileştirmelere gidilmesi gerektiğini göstermektedir:

- Ekonomik Performans
- Araştırma- Geliştirme
- Yaşanabilirlik
- Çevresel Değerler

Bu dört alan ekonomik alanın dar bir tanımlamasının ne derece sınırlayıcı olduğunu göstermektedir. Ekonomi alanı (ekonomik performans ve araştırma-geliştirme) ile toplumsal (yaşanabilirlik) ve ekolojik (çevresel değerler) alanlar arasındaki tamamlayıcılık dikkat çekicidir. VEP, ekonomi ve kalkınma stratejisini bu tür bir bütüncül yaklaşım üzerinden tariflemiştir.

İklim değişikliği başta olmak üzere ekolojik dengedeki bozulmalar gezegenin ve İstanbul gibi büyük metropollerin geleceği açısından alarm verirken, benzer alarmların konut/kira, ulaşım ve diğer toplumsal yapılar açısından da geçerli olduğu gerçeği reddedilemez bir noktaya gelmiştir. VEP; İstanbul için bu alanları birlikte düşünen, yarışmacılığın yarattığı ekonomik aklın yerine iş birliği ve onarıma dayanan bir ekonomi ve kalkınma programını koyan stratejiler sunmaktadır.

İstanbul'un genel olarak küresel düzlemdeki konumunda sınırlı da olsa bir iyileşme olmakla birlikte ekonomik performans ve araştırma-geliştirme alanlarında bir gerileme vardır. Dahası küresel dünya kentleri sıralamasında üst sıralarda olan kentler ve sıralamada yükselen batı coğrafyaları dışındaki bölgelerin küresel kentleri genel olarak *bölgesel ve kuşaksal stratejiler* izlemektedir. İstanbul'un bireysel bir stratejinin ötesine geçmesi gelecek konumlanışı ve küresel düzlemde etkili bir aktör hâline gelebilmesi açısından önemlidir.

İstanbul'un ihtiyaç duyduğu jeopolitik ve jeoekonomik yeniden konumlanma stratejisinin küresel düzlemdeki en önemli dönüştürücü ayağı **İstanbul Küresel (Bölge) Habitatı Projesi**'dir.

İstanbul Küresel (Bölge) Habitatı Projesi

Proje, sadece küresel düzlemde daha etkili bir performans göstermekle ilgili değildir. Yakın zamanda küresel ölçekte yaşanan mülteci sorunu,

pandemi sonrası turizm ve benzeri sektörlerde yaşanan tıkanmalar, bölgesel çatışmalar ve ekonomik krizlerin sonuçları, metropoliten ölçeklerde görece güçsüz bölgelere yığılmaktadır. Bu nedenle küresel kentlerin konumlanış stratejileri jeoekonomik olduğu kadar jeopolitik sonuçlara sahiptir. İstanbul'un bölgesel olarak işaret ettiği yerleşmelerin birlikte hareket edebildiği *Çoklu Bölgesel İş Birliği Ağları* küresel düzlemde yaratılan bölgesel eşitsizliklerin dengelenmesinde önemli olacaktır.

Nitekim Yönetişim ve Demokrasi Meydan Okuma Alanı altında ele alındığı gibi İstanbul son yıllarda bu bakış açısından hareket ederek konumlandığı coğrafyada daha aktif iş birliği ve ortaklık ağları yaratma yönünde önemli ve sonuç alıcı girişimlerde bulunmuştur. İklim değişikliğine karşı mücadelede hedefli C40 gibi ağlarda aktif biçimde yer almanın yanında İstanbul, Balkan Kentleri Ağı ve Mega-Cities Zirvesi'nin kurucu aktörü olarak öne çıkmıştır. Bir başka anlatımla İstanbul, bir süredir küresel bir kent olarak kendi potansiyellerini değil, aynı zamanda bulunduğu geniş coğrafyanın kaynaklarının ve potansiyellerinin de küresel düzleme taşınmasında stratejik bir aktör hâline gelmeye başlamıştır. VEP bu stratejinin güçlenerek sürmesini sadece küresel düzlemde daha iyi bir konum elde etmek açısından değil, aynı zamanda küresel sorunların ve yüklerin daha adil ve etkili dağılım ve çözümünü sağlaması açısından da önemsemektedir.

VEP, önümüzdeki dönemde bu alanların her biri için iyileşmeler öngörmekle birlikte, İstanbul için daha yapısal sayılabilecek jeopolitik nitelikte bazı strateji değişikliklerinin İstanbul'u söz konusu sıralamada daha iyi bir yere getireceğini öngörmektedir. Dünya kentlerinin coğrafi dağılımı açısından bakıldığında, diğerlerinden farklı olarak İstanbul özgün bir konuma sahiptir. Bulunduğu coğrafyada İstanbul'a en yakın benzer statüde olan kent Moskova'dır. Söz konusu coğrafyada İstanbul dışında küresel bir kentin bulunmayışı İstanbul'a potansiyel olarak geniş bir hinterland ve temsil coğrafyası sağlamaktadır. Ancak bu potansiyelin bugüne kadar İstanbul tarafından iyi kullanılabildiği söylenemez. Balkanlar, Ortadoğu, Akdeniz ve Asya bölgeleriyle daha yakın ilişkilenecek İstanbul'u küresel ortamda daha güçlü hâle getirecektir. İstanbul Küresel Bölge Habitatı, ekonomik performans,

¹¹⁹ Pareto Economics (2023). ibid.

araştırma-geliştirme yanında kültürel etkileşim açısından da yeni açılımlar sağlayacaktır.

İstanbul-Anadolu Gelişme Koridorları: BAŞAK Örneği

İstanbul'un Türkiye coğrafyasının diğer bölge ve illeriyle ilişkisi tarihsel olarak son derece güçlü, ancak aynı zamanda da sorunludur. İstanbul küresel düzleme açılırken, daha güçlü ve adil bir konumlanma açısından Türkiye'nin diğer coğrafyalarıyla olan ilişkisini de güçlendirme ve sağlıklılaştırma yönünde aktif bir strateji izleyecektir.

2022 yılında İstanbul'un 4,6 trilyon TL'lik GSY-H'si ile toplam milli gelirin %30,4'ünü üretmiştir. İstanbul'u, %8,9 ile Ankara ve %6,5 pay ile İzmir izlemiştir. Aynı yıl için Türkiye ekonomisi %5,5 büyürken İstanbul söz konusu büyümenin yarısından fazlasını (2,46) ile gerçekleştirmiştir. Büyümeye katkıda İstanbul'u Antalya (0,65) Ankara (0,55) ve İzmir (0,30) izlemiştir. Söz konusu büyümeye 46 il pozitif, 14 il negatif, 21 ili ise sıfır katkıda bulunmuştur. Söz konusu dağılımlar İstanbul'un diğer coğrafyalarla kurmuş olduğu ilişkinin olumlu ve tamamlayıcı yönleri yanında sorunlu boyutlarını da göstermektedir. VEP'in benimsediği *İstanbul_ULUSAL* stratejisinin ana vurgusu güçlü bağların sağlıklı hâle getirilmesine yöneliktir. Bu çerçevede iki ana tema öne çıkmaktadır.

Birinci tema ekonomik düzlemde İstanbul'un diğer coğrafyalarla ilişkisinin sağlıklı hâle getirilmesine yönelik gerekli müdahaleleri içermektedir. Çünkü ekonomik düzlemde güçlü bağlar karşılıklı katkıları yanında sorunlara da işaret etmektedir. Giriş bölümünde yer alan kentsel bölgeler arası güçlü ilişkiler haritaları bu açıdan önemlidir (Şekil 5).

Tek yönlü ilişkilendirme biçiminin sadece diğer iller ve bölgeler için değil aynı zamanda aşırı yüklenmiş İstanbul ve Marmara Bölgesi için de büyük sorun hâline geldiği açıktır. Bu nedenle ikinci tema, deprem, büyümenin yarattığı ekolojik tahribat, büyüme eşiklerinin aşılmış olması bu ilişkinin dengelenmesi gerektiğine işaret etmektedir.

VEP, İstanbul'un geleceğe dengeli taşınması yanında diğer coğrafyaların güçlendirilmesine de hizmet edecek biçimde Anadolu'da kalkınma koridorlarının oluşturulmasını önemsemektedir. Bu tür bir perspektif geleneksel bir bakış açısıyla bakıldığında İstanbul'un sorumluluğunda değil-

dir. Ancak İstanbul kendi geleceğini de yakından ilgilendiren bölgesel bir konuda İstanbul dışında ki coğrafyaların kalkınmasına katkı yapacak bir öneriyi bir haktan çok sorumluluk saymaktadır.

Bu çerçevede yakın zamanda yaşanan Kahramanmaraş merkezli depremin büyük yıkım yarattığı 11 ili de içeren **Bütünleşik Anadolu Şehirleri Atılım Koridoru (BAŞAK) Projesi'**ni gecikmiş bir tartışma ve kalkınma perspektifini oluşturmaya katkı yapmak amacıyla ortaya koymaktadır. Kuşkusuz, bu sürecin merkezi yönetim kurumları kadar ilgili bölgelerin ilgili bileşenleri tarafından sahiplenilmesi de önemlidir.

BAŞAK Projesi, İstanbul açısından ikili öneme sahiptir. Birincisi imalat sanayi yanında bağlı bazı sektörlerin de İstanbul'da yoğunlaşmasını seyretecek bir çekim odağı olarak işlev görecektir. Öte yandan bu derece güçlü bir gelişme odağının oluşmasına bağlı olarak bir finans ve ileri hizmetler merkezi olarak İstanbul, iş bölümü içinde BAŞAK ekonomisiyle birlikte çalışacaktır. Bu çerçevede VEP, Türkiye coğrafyasının belli bir bölümünü Kahramanmaraş Depremi'nden etkilenen illerin karşı karşıya olduğu yıkımı da dikkate alarak çalışmıştır. Bu bölge ötesinde kapsamlı bir çalışmanın Türkiye Mekânsal Strateji Belgesi çerçevesinde gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Bölgesel Metabolizma Üretiminin Sağlıklılaştırılması

İstanbul, çoğu durumda metropoliten ölçeğe de karşılık gelen il sınırları çerçevesinde değerlendirilmelere konu olsa da yarattığı devinim ve yol açtığı sonuçlarla daha geniş bir coğrafyaya etki yapmaktadır. Bu değerlendirme kuşkusuz Marmara Bölgesi'ni de işaret etmektedir. Marmara Bölgesi'yle birlikte düşünüldüğünde İstanbul açısından ortaya çıkan coğrafyanın özgünlüğü bir metabolizmaya işaret etmekte ve temel hedef de bu metabolizmanın işleyişinin sorunlarından arındırılarak sağlıklı hâle getirilmesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu çerçevede ekonomik açıdan en kritik eylem alanlarından biri, **Marmara Onarım Programı** olarak tanımlanmıştır. Programda VEP'in büyük projeler olarak gördüğü i) *Marmara Bütünü Ekolojik/Çevre Tahribatının Onarımı*, ii) *Deprem Dirençli Marmara Projesi* iki kapsamlı temel alan söz konusudur.

Bu çerçevede İstanbul bölgesel ölçekte anlaşılabilir biçimde Marmara Bölgesi bütünlüğü içinde bir eylem alanı ve iş birliği modeli etrafında tanımlanmıştır. Söz konusu çok aktörlü iş birliği modelinin eylem alanı deprem gibi kısmen doğa olaylarından kaynaklı olumsuzlukları kısmen de çevresel kirlilik ve iklim değişikliği gibi büyük ölçüde insan etkinliklerinden kaynaklanan olumsuzları hedeflemektedir. Bu çerçevede özellikle sanayi tesislerinin İstanbul ve Marmara Bölgesi çerçevesinde yol açtığı çevre tahribatının ayrıntılı biçimde çalışılması ve çözümler üretilmesi kendi başına yeşil dönüşümü de içeren biçimde bir ekonomik etkinliktir. Dolayısıyla deprem çalışmalarıyla birlikte ekolojik onarım projeleri -büyük ölçekli iki projelendirme alanı- ekonomik büyüklük açısından kamu (merkezi ve yerel yönetim) yatırımı yanında özel sektörün de içinde yer alacağı geniş bir yatırım programı içermektedir. Öte yandan bu sorunların her biri kaynakları ve muhatapları kadar çözüm yollarıyla da Yönetişim ve Demokrasi Meydan Okuma Alanı'nda çözümlenen tematik ve farklı örgütlenme modellerini gerektirmektedir.

Dönüştüren ve Dayanıklı Metropoliten Ekonomi

Metropoliten ölçekte İstanbul Vizyon 2050 Strateji Belgesi'nde yer alan "Dönüştüren ve Dayanıklı Ekonomi" teması bu dönüşümlere odaklanmış ve aşağıda sıralanan altı amaç kapsamında İstanbul'un ekonomisine yönelik gelecek müdahalelerin çerçevesini sunmuştur:

- Üretimi bilgi, teknoloji ve inovasyon ağırlıklı olarak dönüştürmek,
- İstanbul'u yenilikçi ve yaratıcı girişimler için çekim merkezi hâline getirmek,
- Ekonomik çeşitliliği ve sektörler arası etkileşimi geliştirmek,
- Yeşil dönüşümü sağlamak,
- İş gücünün dönüşüm süreçlerine adaptasyonunu ve istihdamın kapsayıcılığını artırmak.

İstanbul Vizyon 2050 Eylem Planı, bu amaçlar ve amaçlara yönelik hedeflerin hayata geçirilebilmesi için eylemler ve somut projeler geliştirmiştir. Küresel, ulusal ve bölgesel boyutları ve etkileri olan; araştırma geliştirme ve kültürel etkileşim temelinde kurulacak çoklu bölgesel iş birlikleri ağıları, Bütünleşik Anadolu Şehirleri Atılım Koridoru

(BAŞAK) Projesi, Marmara Bütünü Ekolojik/Çevre Tahribatının Onarımı, Deprem Dirençli Marmara eylemleri, detaylı çalışılacak eylem çerçeveleri olarak ele alınacağından; aşağıdaki eylem çerçeveleri arasında detaylandırılmamıştır. Ancak ekonominin dayanıklı hâle gelmesi; sektörel çeşitliliğin korunması ve geleceğe taşınması; üretim mekânlarının dönüşümü; yerel ekonomilerin güçlenmesini sağlayacak biçimde küçük üreticiler ve esnafların desteklenmesi; adil ve güvenceli istihdam olanaklarının yaratılması konuları etrafında çerçevelenen, Ekonomi ve Kalkınma Meydan Okuma Alanı İstanbul metropoliten, ilçe ve semt ölçeklerinde gerçekleştirilecek eylemlerin temelendiği bileşenleri oluşturmaktadır.

Şekil 25. Ekonomi ve Kalkınma Meydan Okuma Alanı Bileşenleri ve Alt Bileşenleri

Bu meydan okumaya ilişkin bileşenler ve alt bileşenleri ekonomi ve kalkınmaya ilişkin stratejik eylem çerçeveleri ve eylemleri şekillendirmiş ve birbirleri ile iç içe geçen ve diğer meydan okuma alanları ile ilişkili beş proje paketini ortaya çıkarmıştır:

- İBB'nin kurumsal mimarisindeki değişimler dâhil olmak üzere, yapısal önerilerle sektörü ve iş gücünü risklere karşı korumaya odaklanan **"Dayanıklı Ekonomi"**,
- Küresel kent olma iddiası ve potansiyelinde olan İstanbul'un yerel piyasada kendini var etmeye çalışan küçük üreticilerini hedefleyen **"Yerel Ekonomide Esnaf ve Küçük Üreticiler"**,
- İstanbul'da ekonomik yapının fiziksel ve ekolojik sürdürülebilirliğine yönelik projeleri içeren **"Dönüşen Üretim Mekânları"**,
- İş gücünün niteliğini yükseltirken eşitsizliklerin de giderilmesini hedefleyen **"Adil ve Güvenceli İstihdam"**.

Stratejik Eylem Çerçevesi 34: Dayanıklı Ekonomi

Dayanıklı Ekonomi Stratejik Eylem Çerçevesinin temel amacı, farklı alanlarda meydana gelen risklere karşı sektörlerin ve iş gücünün korunmasıdır. Bu doğrultuda sektörel yapıya ilişkin risklerin tespiti; iş gücünün farklı şoklar karşısında güvenceli bir esneklik kazanması; sektörler arası ilişkilerin ve çeşitliliğin güçlendirilerek katma değer ve rekabet gücünün artırılması; yeni teknolojilerin geliştirilebilmesine olanak sağlanması ve küresel ölçekte rekabet gücünün artırılması gibi unsurları kapsayan stratejik eylemler geliştirilmiştir. Bu stratejik eylem çerçevesinin gerçekleştirilmesinde, İBB'nin kurumsal mimarisinin kent ekonomisine vurgu yapılacak şekilde dönüştürülmesi; sektörlerle doğru müdahaleyi tespit edecek aktörlerin bir araya getirilmesi ve veri tabanı, simülasyon modeli gibi araçların oluşturulması öngörülmektedir.

Çevre ve Ekoloji Meydan Okuma Alanı'nın bu eylem çerçevesindeki karşılığı, iklim risklerine karşı ekonominin dayanıklı hâle getirilmesi; **Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım** Alanında mekâna bağımlı risklerin önlenmesi şeklinde karşılık bulmaktadır. **Toplumsal Refah ve Adalet** Meydan Okuma Alanı çerçevesinde, iş gücünün esnekliği ve farklı sektörler arasında geçiş yapabilme yetisi ile **Yönetişim ve Demokrasi** Meydan Okuma Alanı bağlamında, fonlara erişimin artırılmasına yönelik değerlendirmeler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Dayanıklı Ekonomi Stratejik Eylem Çerçevesi'nin barındırdığı riskler, ekonomik yapıya ilişkin detaylı verilerin bulunmaması ve bu doğrultuda kritik simülasyonların ve eylemlerin temellendiği ilişkilerin kurulmasında meydana gelecek zorluklar olarak değerlendirilmektedir. Küresel krizlerin, dayanıklı bir ekonomik yapı oluşturulmadığı durumlarda belli sektörleri olumsuz yönde etkilemesi de önemli bir risk olarak görülebilir. Bu noktada, özellikle COVID-19 salgını sonrası ulusal ekonomide yaşanan çeşitli sorunlar, küresel krizlerin etkileri açısından önemli bir örnek olarak ön plana çıkmaktadır.

Tablo 36. Stratejik Eylem Çerçevesi 34: Dayanıkl Ekonomi

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: Küresel Ulusal Bölgesel Metropoliten İlçe Semt / Gerçekleştirme Vadesi : Kısa Orta Uzun		
Sektörel Veri Tabanı Oluşturulması	Sektörlerin kentteki mekânsal dağılımlarını tespit etmek üzere arazi kullanım çalışması yapılacak; mekânsal olarak sektörel bir veri tabanı oluşturulacaktır. Aynı zamanda bu çalışmayla, kentte dağınık biçimde bulunan sektörlerin mekânsal kümelenmesine ilişkin teşviklere yönelik fayda sağlanacak; rekabet gücü yüksek sektörlerin belirlenmesine yönelik kapsamlı ve süreklilik arz eden çalışmalar yürütülecektir.	T5A1H5
Kent Ekonomisi Çalışma Birimi	İBB bünyesinde, Kent Ekonomisi Dairesi Başkanlığı kurulacaktır. Daire Başkanlığı, - Ekonomik sektörlerle ilişkin veri tabanı oluşturacak ve bu veri tabanının güncel tutulmasına yönelik çalışmalar yapacak; - Sektörlere yönelik mekânsal analizler gerçekleştirecek; ihtiyaç hâlinde sektörel ana planların hazırlanmasına katkı sağlayacak; - Sektörlerin gelişme stratejilerine yönelik kararları üretecek; Yenilikçi İstanbul Fonu, İklim Bankası, Enerji Yatırım Destek Fonu vb. finansal destek mekanizmalarının oluşturulmasından ve yönetilmesinden sorumlu olacak; - İstanbul'un bölgesel olarak iş birliği yapabileceği kentlerle ilişkilerin geliştirileceği Çoklu Bölgesel İş Birliği Ağlarının da yer alacağı, İstanbul Küresel (Bölge) Habitatı Projesi'nin geliştirilmesi ni ve uygulanmasını sağlayacak; - Tüm çalışmalarında sektör paydaşları ile iş birliği içerisinde çalışacak; - Deprem gibi kısmen doğa olaylarından kaynaklı olumsuzlukları, kısmen de çevresel kirlilik ve iklim değişikliği gibi büyük ölçüde insan etkinliklerinden kaynaklanan olumsuzlukları onarmayı hedefleyen Marmara Onarım Programı'nın İBB bünyesindeki çalışmalarını yürütecektir. Bu program dâhilinde, ekonomik büyüklükleriyle dikkate değer kamu (merkezi ve yerel yönetim) yatırımlarının yanı sıra özel sektörün de içinde yer alacağı geniş bir yatırım programı uygulanacaktır.	T5A1H5
Kırılگانlık Simölasyon ¹²⁰	Doğal afetler, ekonomik krizler, savaş, kıtlık, salgın hastalıklar vb. ani şoklar karşısında, olası ekonomik kayıp tahminlerine ilişkin simölasyon modelleri geliştirilecektir. Aktörlerin, döviz kuru, faiz, likidite vb. risklerini ve üretim araçları ve iş gücü kaybı gibi risklerini etkin şekilde yönetmeleri için kent ölçeğinde risk planlaması yapılacaktır.	T4A5H4

¹²⁰ Söz konusu stratejik eylem, Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım Meydan Okuma Alanı, "Afet ve Krizlere Dayanıkl İstanbul" eylem çerçevesi içerisinde de yer almaktadır.

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: Küresel Ulusal Bölgesel Metropoliten İlçe Semt / Gerçekleştirme Vadesi : Kısa Orta Uzun		
Güçlü Sektörel İlişkiler Kurulması	Birbiriyle bağlantılı sektörler arasında güçlü ilişkiler kurulmasına yönelik fayda sağlamak üzere: - Sektörlerin girdi-çıktı ilişkileri ve birbirleriyle kurdukları tüm ekonomik ilişkiler, mekânsal ve yapısal olarak analiz edilecek; düşük ve orta teknoloji imalat sektörleri ile yaratıcı ve yenilikçi sektörler (tekstil-moda, perakende ticaret-bilgi ve iletişim teknolojileri vb.) başta olmak üzere, düşük düzeyde ilişkili olduğu tespit edilen sektörlerin güçlü ilişkiler kurmasına yönelik teşvik mekanizmaları geliştirilecektir. Güçlü ilişkiler kurduğu tespit edilen sektörler arasında ise bilgi yayılımı geliştirilecek; mevcut ilişkiler güçlendirilerek katma değer yaratılacak; - Farklı sektörler arasındaki etkileşimi destekleyecek şekilde, ulusal ve uluslararası alandaki benzer ekosistemler ile diyalog imkânlarının ve iş birliklerinin artırılması için kurumsal kapasite geliştirme çalışmaları yapılacak; dayanışma ağları, sosyal girişimcilik ve kooperatif gibi alternatif etkileşim türleri desteklenecektir.	T5A3H1 T5A3H3
Gelişme Potansiyeli Gösteren Sektörlerin Desteklenmesi	Başat sektörlerin yanı sıra gelişme potansiyeli gösteren sektörler de desteklenerek sektörler arasında çeşitlilik sağlanacak; bu doğrultuda ekonomik kırılگانlık en aza indirilecektir. Bu sektörler, Kent Ekonomisi Çalışma Birimi tarafından yürütülecek sektörel analizlerle göre yönlendirilecektir.	T5A3H2 T5A3H3
Rekabet Gücü Yüksek Sektörlerin Büyütölmesi	Sektörel veri tabanı çalışmalarının sonucunda belirlenecek rekabet gücü yüksek sektörlerde firma sayısının artırılmasına yönelik eylem planları hazırlanacaktır. İhracat değeri ve rekabet gücü yüksek firmaların, Ar-Ge birimlerinin ve çalışmalarının buluşacağı ortak platformların sayısı ve etkinliği artırılacaktır.	T5A3H3 T5A3H4
Sektörel Eylem Planları Hazırlanması	İstanbul ekonomisinin dayanıklılığını sağlayabilmek için sektörel veri tabanı ve kırılگانlık simölasyonu çalışmaları ile eş güdüm içerisinde, sektörlerin ihtiyaçlarını ve potansiyellerini ortaya çıkaracak ve kent ekonomisini yönlendirecek eylem planları hazırlanacaktır. Öncelikli olarak eylem planları hazırlanacak sektörler:	T5A3H2

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : —→ Kısa ←→ Orta →→→ Uzun		
Sektörel Eylem Planları Hazırlanması ★ →	- Sektörel veri tabanı çalışması temel alınarak, sektörlerin gelişme eğilimleri ve ihtiyaçları belirlenerek iklime duyarlı, sürdürülebilir ve yeşil dönüşüm prensiplerini benimseyen İstanbul Sanayi Ana Planı hazırlanacaktır. OSB, TGB, ÖEB ve sanayi alanlarında, alan ve firma bazlı afet ve risk yönetimi planları hazırlanarak; bu konuda firma ve alan yönetimlerine gerekli destekler sağlanacaktır. Tekstil ve girdi sağladığı sektörler, Sanayi Ana Planı bağlantılı olarak detaylı çalışılacaktır. Katma değeri yüksek, teknoloji yoğun, ekolojik ve döngüsel üretim yapan alt sektörler (giyilebilir teknolojiler, teknik tekstiller, akıllı tekstiller, tekstil takviyeli kompozitler ve nanoteknoloji) desteklenecektir. Tekstil sektörünün dönüşümünü sağlamak üzere Ar-Ge, tasarım ve markalaşma stratejileri geliştirilecektir. Turizm Sektörü: İstanbul'da turizm alternatifleri, kültürel, ekolojik ve toplumsal kriterler gözetilerek çeşitlendirilecektir. Özellikle Tarihi Yarımada ve Adalar gibi bölgelerde, kültürel mirasın korunması ve İstanbulluların ihtiyaçlarını gözeten dengeli ve sürdürülebilir bir turizm anlayışı benimsenerek; etkin bir turizm izleme ve yönetim modeli oluşturulacaktır. Kırsal alanlar, Tarihi Yarımada ve kentlin farklı özgünlükteki bölgelerinde tarihi güzergâhlar değerlendirilecek; alternatif turizm rotaları kültürel, ekolojik, toplumsal etkileri gözetilerek belirlenecektir. Bu alanlarda turizmin öncelikle, tarihi bölgelerde yaşayanlara, İstanbullulara ve koruma çalışmalarına ekonomik fayda üretmesi sağlanacaktır. İnşaat ve İlişkili Sektörler: İklim dostu ve afete dirençli teknolojilerin (yosun beton, karbon beton, yeşil beton ve yeşil şap vb.) önceliklendirilmesi; ahşap, ekolojik yeni nesil kerpiç tuğla gibi alternatif malzeme kullanımlarıyla ilgili AR-GE süreçlerinin yürütülmesi; sürdürülebilir mimarlık pratiklerinin yaygınlaşması; usta yetiştirme, beceri kazandırma gibi istihdam olanaklarının artması; kentsel yapılı çevredeki emisyon ve lojistik hareketliliğin azaltılması için mikro beton santralleri vb. çözümler üretilmesi; müteahhitlik hizmetinin herkes için erişilebilir olmasına yönelik düzenlemelerin ele alınması gibi konulara dair stratejiler geliştirilecektir. Kırsal Ekonomi: Kırsal alanlarda refahın artırılması ve bu alanlardaki ekonomik faaliyetlerin devamlılığını sağlamak üzere, - Kırsal nitelikli yerleşimlerin uzmanlaştığı tarımsal faaliyetler belirlenerek, bu faaliyetler kapsamında yüksek katma değerli ürünler üretilcek; - Bölgenin ekolojik yapısına uygun ve doğal alanları yerleşim baskısı altında bırakmayacak şekilde, alternatif ekonomik faaliyetlerin desteklenmesine yönelik eylemler geliştirilecektir.	T5A3H2

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : —→ Kısa ←→ Orta →→→ Uzun		
Sektörel Eylem Planları Hazırlanması ★ →	Enerji Sektörü: Kentin ihtiyacı olan enerjinin yeşil enerjiden karşılanabilmesi için, enerji sektörü, yenilenebilir enerji türlerine (atıktan ve biyokütleden enerji, dalga enerjisi, güneş enerjisi, rüzgâr enerjisi, yeşil hidrojen vb.) yönlendirilecek; semtlerde enerji kooperatiflerinin ve/veya topluluk destekli enerji üretimi modellerinin kurulması desteklenecektir.¹²¹ Geri Dönüşüm Sektörü: Farklı sektörel faaliyetler sonucunda ortaya çıkan atıkların geri dönüşüm sektöründe değerlendirilmesi teşvik edilecek; sektörler arası ilişkilerin bu yönde gelişimi özendirilecektir. - Ayrıca, aşağıda yer alan sektörlerle ilişkin plan yapım sürecine temel oluşturacak analizler ve araştırma çalışmaları yürütülecektir: Yaratıcı ve Kültürel Ekonomiler: İstanbul'un özellikle, küresel ölçekte güçlendiği oyun sektörü, dizi-film sektörü, moda sektörü vb. sektörler; Finans: Finans sektörüne yönelik detaylı bir analiz çalışması yapılacaktır; Bilgi ve İletişim Teknolojileri: Telekomünikasyon, bilgisayar programlama, danışmanlık ve ilgili faaliyetler, bilgi hizmet faaliyetleri.	T5A3H2
Adil Dönüşüm Sürecinde Sosyal Destek Mekanizmaları Geliştirilmesi ★ ←→	Sınırdaki karbon düzenlemesi ve yeşil dönüşüme tabii tutulacak sektörler ve bu sektörlerdeki istihdam kapasitesi belirlenerek, adil dönüşüm sürecinde bu sektörlerde çalışanlara, yeni ve dönüşen istihdam alanlarına yönelik eğitimler verilecek; bu süreçte gerekli olabilecek sosyal yardım ve destek mekanizmaları sunulacaktır.	T1A4H5 T5A5H2
İş Gücünün Güçlendirilmesi ★ →	Kırılganlık simülasyonu sonuçlarına göre iş gücünün güçlendirilmesi için: - Kriz anlarında hasar görebilecek sektörlerde çalışanların güçlendirilmesine yönelik sosyal destek mekanizmaları sunulacak; - Kırılgan sektörlerdeki çalışanların, sektöre özel ani şoklar karşısında farklı sektörler ve iş kolları arasında geçiş yapabilmelerini sağlayacak mekanizmalar geliştirilecek; mesleki eğitim olanakları sağlanacak ve bu alanlarda işverenin sorumluluk almasına yönelik teşvikler oluşturulacaktır.	T1A4H5

¹²¹ Enerji sektörüne yönelik Çevre ve Ekoloji Meydan Okuma Alanı ve Toplumsal Refah ve Adalet Meydan Okuma Alanında da eylemler geliştirilmiştir.

Stratejik Eylem Çerçevesi 35: Yerel Ekonomide Esnaf ve Küçük Üreticiler

Yerel Ekonomide Küçük Üreticiler Stratejik Eylem Çerçevesi, küresel kent olma iddiasında olan İstanbul'un yerel piyasasında kendini var etmeye çalışan esnaf ve küçük üreticilerin, bu büyüme sürecinden olumsuz etkilenmemelerini ve tam tersine, küresel aktörlerin yanında ekonomik güçleriyle var olabilecekleri bir ekosistem yaratabilmelerini sağlamayı önüne koymaktadır. Birbirinden farklı alanlarda değer üreten bu aktörler, yenilikçilik ve yaratıcılık, girişimcilik, geleneğin devam ettirilmesi, kooperatifçilik ve agroekoloji gibi hem sosyal hem de ekonomik veçheleri olan perspektifler dikkate alınarak desteklenecektir.

Çevre ve Ekoloji Meydan Okuması bağlamında, stratejik eylem çerçevesi içinde yer alan agroekolojik tarım eylemi, iklim dostu, hayvan refahını koruyan agroekolojik tarıma geçilmesini he-

deflediğinden, doğrudan bu meydan okumayı beslemektedir. Yerel Ekonomide Esnaf ve Küçük Üreticiler Stratejik Eylem Çerçevesi, İstanbul'un kırsal bölgeleri ve küçük ölçekli üretimin yer aldığı merkez bölgelerindeki mekânsal ihtiyaçlar ile ilişki kurması dolayısıyla, **Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım Meydan Okuma Alanı** ile ilişkilidir. **Toplumsal Refah ve Adalet Meydan Okuması** ile ilişkisi, içeriğindeki birçok eylem çerçevesi üzerinden kurulabilmektedir. Özellikle kooperatif odakları üzerine geliştirilen eylem, kadınların ve kırılgan grupların ekonomik açıdan güçlenmelerini hedeflemektedir. Bu eylem, toplumsal refahın yükseltilmesi ve kent sakinleri arasındaki adalet duygusunun onarılması açısından son derece önemlidir.

Stratejik eylem çerçevesinin barındırdığı temel risk, eylemlerin öngördüğü hedef kitlenin doğru kriterlerle seçilmemesi durumunda kamu kaynaklarında oluşabilecek artı maliyet olarak öngörülmektedir.

Tablo 37. Stratejik Eylem Çerçevesi 35: Yerel Ekonomide Esnaf ve Küçük Üreticiler

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: Küresel Ulusal Bölgesel Metropoliten İlçe Semt / Gerçekleştirme Vadesi : Kısa Orta Uzun		
Yenilikçi İstanbul Fonu ★	İBB çatısı altında Yenilikçi İstanbul Fonu oluşturularak; yenilikçi girişimlere ve yaratıcı aktörlere yönelik farklı kurumlar tarafından sunulan fon kaynakları ortaklaştırılacak ve bu kaynakların aktarımında İBB'nin etkinliği artırılarak, yenilikçi girişimcilerin ve yaratıcı aktörlerin finansmana erişimlerinin kolaylaştırılması sağlanacaktır.	T5A2H1
Girişimci Destek Merkezlerinin Kurulması ★	Ortak çalışma alanları yaratılarak yeni girişimler için mekân sunulması, girişimcilerin ölçek büyütebilmesi ve toplumda girişimcilik kültürünün yaygınlaşması hedeflenmektedir. Bu kapsamda girişimcilerin pazara ve bilgi ağlarına erişim imkânlarının artırılması, girişimcilere yönelik eğitim ve mentörlük hizmetleri ile hızlandırma programlarının sunulması planlanmaktadır. Teknoloji ve bilgi yoğun firmalar arasında da etkileşim ve bilgi yayılımı maksimize edilerek, söz konusu etkileşim tabana yayılarak ekonomik kalkınmaya katkı sağlanacaktır. Şişli Habitat Yeni Nesil Yaşam Merkezi örneğinde olduğu gibi kurulacak teknosemtlerden bazıları, girişimci destek merkezi olarak da işlevlendirilebilecektir.¹²² Yenilikçi ve yaratıcı girişimciliğin desteklenmesi adına Ar-Ge ve tasarım merkezleri, teknoloji geliştirme bölgeleri ya da teknoloji transfer ofislerinin yoğun olarak bulunduğu bölgelerde ve özel olarak, Kuzey Yaşam Koridoru'nda Yaratıcılık ve Girişimcilik Odakları¹²³ kurulacak; bu odalarda kuluçka merkezleri kurularak girişimcilik kültürünü yaygınlaştıracak faaliyetlerin gerçekleştirilmesi sağlanacaktır.	T5A2H4 T5A2H5
Zanaata Dayalı Geleneksel Üretimin Desteklenmesi ★	Kentteki ve kırsal alandaki zanaata dayalı geleneksel üretim coğrafyaları tespit edilerek; bu sektörlerde katma değer artırılmasına yönelik bilgi yoğun, yaratıcı ya da orta-yüksek ve yüksek teknoloji sektörleri ile iş birliklerinin yapılması sağlanacaktır. Bu sayede, geleneksel ürüne ve üretime yönelik toplumda bilinirliğin artması sağlanacak ve bu sektörlerin kaybolmasının önüne geçilebilecektir. ¹²⁴	T5A3H2
Esnaf ve Kooperatiflerin Güçlendirilmesi ★	Tarımsal üretimi ile öne çıkan kırsal alanlarda ve mahallelerde iklim dostu, hayvan refahını koruyan agroekolojik tarıma geçilmesi için gerekli zirai destekler, danışmanlık, bürokratik ve mali süreç yönetimine yönelik destekler, eğitim ve pazarlama programları sunulacaktır.	T5A1H6 T5A3H2 T5A3H5

¹²² Bu eylem, Toplumsal Refah ve Adalet Meydan Okuma Alanı altındaki "Dayanıklı ve Yaşayan Semt" Stratejik Eylem Çerçevesinde bulunan "Semtlerde Dayanışma ve Refah Odaklarının Oluşturulması" eylemi ile bu eylemin altında da bahsi geçen "Teknosemtler" eylem adımı üzerinden ilişkilidir.

¹²³ Bu eylem adımı, Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım Meydan Okuma Alanı altındaki "Kuzey Yaşam Koridoru" Stratejik Eylem Çerçevesinde bulunan "Kuzey Yaşam Koridorunda Yaratıcılık ve Girişimcilik Odakları" eylemi ile eş güdümlüdür.

¹²⁴ Bu eylem, Toplumsal Refah ve Adalet Meydan Okuma Alanı altındaki "İstanbulluların Kültürel Miras Hakkı" Stratejik Eylem Çerçevesi ile ilişkilidir.

Stratejik Eylem Çerçevesi 36: Dönüşen Üretim Mekânları

Dönüşen Üretim Mekânları Eylem Çerçevesi, metropolitende farklı mekânsal dağılımlar sergileyen ekonomik yapıların fiziksel ve ekolojik sürdürülebilirliğini sağlamayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda yeşil dönüşüme, geleneksel üretimlerin katma değerinin artırılmasına, girişimcilik kültürünün yaygınlaşmasına ve farklı türlerdeki ekonomi aktörlerinin güçlendirilmesine yönelik eylemler oluşturulmuştur.

Dönüşen Üretim Mekânları Stratejik Eylem Çerçevesinin **Çevre ve Ekoloji Meydan Okuma Alanındaki** yansıması, ekonominin iklim krizine olan etkilerinin azaltılması ve iklim kaynaklı afetlere karşı ekonominin direncinin artırılması şeklindedir. Paralel doğrultuda, ekonomik yapının yerleşim alanlarında kirlilik vb. olumsuz etkilerinin azaltılması, **Çevre ve Ekoloji Meydan Okuma Alanının** yanı sıra **Toplumsal Refah ve Adalet Meyda Okuma Alanı**

ile de ilişkilidir. Bunun yanı sıra dönüşen ekonomik sektörlerin gerek iş gücünde gerekse kent mekânında yaratacağı toplumsal etki, bu stratejik eylem çerçevesinin **Toplumsal Refah ve Adalet Meydan Okuma Alanındaki** bir başka karşılığı oluşturmaktadır. **Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım Meydan Okuma Alanıyla** ilişkisi farklı ölçeklerde çeşitli aktörlere yönelik mekânların yaratılmasının yanı sıra, kentin makroformunun biçimlenmesinde de önemli etkileri olması nedeniyledir.

Dönüşen Üretim Mekânları Eylem Çerçevesinin barındırdığı temel risk, ekonomi alanında yerel yönetim yetkilerinin kısıtlı olmasıdır. Bununla birlikte özellikle yeşil dönüşüm süreçlerinin ve ilgili altyapı yatırımlarının finansal açıdan büyük yatırımlar gerektirmesi de önemli bir risk faktörüdür. Küresel finansal krizler karşısında ekonomi aktörlerinin ve firmaların faaliyetlerini korumaya yönelik yaklaşımları, dönüşüm süreçlerinin önünde önemli engeller oluşturmaktadır.

Tablo 38. Stratejik Eylem Çerçevesi 36: Dönüşen Üretim Mekânları

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa → Orta → Uzun		
İstanbul Sanayi Ana Planı ¹²⁵ ★ →	Sektörel veri tabanı çalışması temel alınarak, sektörlerin gelişme eğilimleri ve ihtiyaçları belirlenerek, iklime duyarlı, sürdürülebilir ve yeşil dönüşüm prensiplerini benimseyen İstanbul Sanayi Ana Planı hazırlanacaktır. OSB, TGB, ÖEB ve sanayi alanlarında, alan ve firma bazlı afet ve risk yönetimi planları hazırlanarak; bu konuda firma ve alan yönetimlerine gerekli destekler sağlanacaktır. Özel olarak tekstil ve girdi sağladığı sektörler, Sanayi Ana Planı bağlantılı olarak detaylı çalışılacaktır. Katma değeri yüksek, teknoloji yoğun, ekolojik ve döngüsel üretim yapan alt sektörler (giyilebilir teknolojiler, teknik tekstiller, akıllı tekstiller, tekstil takviyeli kompozitler ve nanoteknoloji) desteklenecektir. Tekstil sektörünün dönüşümünü sağlamak üzere Ar-Ge, tasarım ve markalaşma stratejileri geliştirilecektir.	T5A4H5 T5A4H6 T5A4H8
Teknoloji Odaklı Fuar Alanlarının Kurulması ★ →	Gerek sanayi ürünlerine yeni ihracat pazarları sağlaması gerekse turizmin gelişmesi bakımından, İstanbul ve ülke ekonomisine önemli katkılar sağlayan mevcut fuar alanlarına ek olarak; güçlü ulaşım bağlantılarının bulunduğu, üretim mekânlarına hizmet edecek, teknoloji geliştirme bölgeleri ile entegre, teknoloji odaklı uluslararası fuvar alanları oluşturulacaktır.	T5A2H2 T5A1H3 T5A1H5
Sanayi Alanlarının Temiz Üretime Yönelik Dönüştürülmesi ★ →	OSB, TGB, ÖEB ve sanayi alanlarında mavi-yeşil altyapıların kullanılması; üretim süreçlerinde yenilenebilir enerji kullanımının artırılması; su tüketimi yoğun sektörlerde su kullanımının optimize edilmesi; geri kazanım suyunun uygun olan sanayi sektörlerinde kullanılması; emisyon yoğun sektörlerde çevresel etki azaltıcı fitre vb. çözümlerin kullanılması; sektörel atıksuların ortak artırma sistemlerinde toplulaştırılması ve katı atıkların döngüsel üretime dâhil edilmesine yönelik, alan bazlı atık yönetim sistemlerinin kurulması planlanmaktadır.	T5A4H4 T5A4H6
Sınırdaki Karbon Düzenlemelerine Uyum Sağlanma-sı ¹²⁶ ★ →	Sınırdaki karbon düzenlemesine tabi sektörler ile bu sektörlerdeki KOBİ'ler başta olmak üzere, sektörlerin yeşil dönüşümüne yönelik eğitim ve danışmanlık hizmetleri sunulacaktır.	T5A4H4 T5A4H7 T5A4H8

¹²⁵ Bu stratejik eylem, "Dayanıklı Ekonomi" Stratejik Eylem Çerçevesinde yer alan "Sektörel Eylem Planları Hazırlanması" eyleminde, bir eylem adımı olarak da bulunmaktadır.

¹²⁶ Bu stratejik eylemde öngörülen uyum, Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım Meydan Okuması altında bulunan "Sürdürülebilir Yük Hareketliliği" Stratejik Eylem Çerçevesinin "Lojistik Teşvikleri" eylemi ile eş güdüm içinde olacaktır.

Stratejik Eylem Çerçevesi 37: Adil ve Güvenceli İstihdam

Dönüşen ekonomik yapı, istihdam alanında da önemli değişimleri getirmektedir. Teknolojik ve yenilikçi üretimin artması, bir yandan nitelikli iş gücüne olan talebi artırmakta; ancak düşük nitelikli iş gücünü işsizlik riskiyle karşı karşıya bırakmaktadır. Adil ve Güvenceli İstihdam Eylem Çerçevesi kapsamında güvenceli ve güvenli iş imkânlarının artırılması, iş gücünün niteliğinin yükseltilmesi, istihdamda önemli bir sorun olan eşitsizliklerin giderilmesi ve adil bir iş yaşamının sağlanması için farklı mekanizmalar önerilmiştir. Ekonomik dönüşüm süreçlerinde ve krizlerde, işsiz kalma riski taşıyan iş gücünün ve bu süreçte dezavantajları olan grupların desteklenerek; istihdam olanaklarının artırılması hedeflenmiştir. Gençler, kadınlar, 65 yaş ve üzeri bireyler ile göçmenler gibi gruplara yönelik ayrı ayrı eylemler geliştirilmiştir. Farklı sektörlerde risk altındaki çalışanların güvenli ve güvenceli çalışmalarına olanak sağlanması da hedefler arasında yer almaktadır.

Adil ve Güvenceli İstihdam Eylem Çerçevesi, **Çevre ve Ekoloji Meydan Okuma Alanında** yeşil dönüşüm sürecinde meydana gelecek iş gücündeki daralma ve buna bağlı hak kayıplarının önüne geçilmesi konuları ile ilişkilidir. İstihdamın sadece iş yeriyle sınırlı bir mesele olmaması, iş yerine erişimin kentsel yapıyla çevre ile ilişkisi unutulmamalıdır. Özellikle kadınlar ve göçmenler gibi, farklı nedenlerle kent mekânında hareketlilik açısından dezavantajlar yaşayan grupların istihdamı konu-

sunda, gerek yer seçimi gerek ulaşım açısından **Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım Alanı** ile ilişki kurulmaktadır. İnsan onuruna yakışır ücret ve çalışma koşullarının sağlanması, bu eylem çerçevesinin **Toplumsal Refah ve Adalet** bağlamında ilişkisini ortaya koymaktadır. Ayrıca gerek bölgeler arasındaki gerek kent içindeki mekânsal ve toplumsal farklılıkları önemseyerek; bu farkların ekonomik etkilerinin eşitsizliklere yol açmadan dengelenmesi, Adil ve Güvenceli İstihdam eylem çerçevesinin **Toplumsal Refah ve Adalet** konusunda bir diğer karşılığını oluşturmaktadır. Son olarak, İstanbul'un ekonomik yapısında gerçekleşmesi istenen değişimler adına yerel yönetimlerin güçlendirilmesi, yönetimin demokratikleşmesi ve katılım kanallarının artırılması ile yaratıcı ve yenilikçi üretim ekosisteminin güçlendirilmesi ve eşit ve adil bir istihdam yapısının sağlanması, **Yönetişim ve Demokrasi Meydan Okuma Alanı** ile ilişkili konulardan biridir.

Eylem çerçevesinin barındırdığı risklerden biri, üretim biçimindeki ve üretim süreçlerindeki dönüşüme uyumlu bir istihdam yapısının sağlanamamasının, ekonomik gelişmeyi de olumsuz etkileme olasılığıdır. Bu durum, adil ve dengeli bir istihdam yapısına ulaşma hedefini de risk altında bırakabilir. Bunun yanı sıra, İstanbul'da yaşayan herkes için adil ve güvenceli bir istihdam yapısı oluşturmayı amaçlayan stratejik eylemler için, uzun erimli ve kademeli bir uygulama süreci gerçekleştirilemediği durumda, üretim maliyetlerinin artması, bunun sonucunda kentin sermaye açısından ekonomik cazibesini kaybetmesi riski vardır.

Tablo 39. Stratejik Eylem Çerçevesi 37: Adil ve Güvenceli İstihdam

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: Küresel Ulusal Bölgesel Metropolitan İlçe Semt / Gerçekleştirme Vadesi : Kısa Orta Uzun		
İş Yerlerinde Ücret Dengeleme Sistemi	Dezavantajlı grupların eşit iş karşılığında diğer çalışanlarla eşit ücret alması, toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılıktan kaynaklanan ücret eşitsizliklerinin giderilmesine yönelik İBB ve iştiraklerinden başlayarak; iş yerlerinde ücret dengelenmesi çalışmaları hayata geçirilecektir: - Bu doğrultuda ücret eşitsizliklerini tespit etmeye, izlemeye ve dönüştürmeye yönelik bir ücret takip modülü geliştirilecek; - Yeni işe alımlarda eşit ücretlendirme kriterlerine uygun ücret politikası izlenmesi sağlanacak; - Kamu kurumlarının hizmet alımı sözleşmelerinde, ücret eşitliği takip modülü kullanım esasının getirilmesi sağlanacaktır.	T5A5H4 T7A4H3 T7A6H2
Kayıt Dışılığın Yoğun Olduğu Sektörlerde Güvenceli Çalışmanın Sağlanması	Kayıt dışı çalışmanın azaltılarak, çalışmanın güvenceli hâle getirilmesi için gerekli denetim sistemi kurgulanacak; buna yönelik mevzuat değişiklikleri yapılacak, işverene yönelik yaptırımların artırılması ve denetim sisteminin uygulanması için güvenceli istihdam seferberliği geliştirilecektir.	T5A5H4
İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği için Denetim ve Farkındalık Uygulamaları	Yoğun ve uzun çalışma saatleri, sigortasızlık, kuralsızlık ile şekillenen ve sendikal hakların zayıflamış olduğu tarım, inşaat ve taşımacılık gibi iş kolları başta olmak üzere: - İş kazası ve meslek hastalıklarıyla ilgili veri eksikliğini giderecek çalışmalar yapılacaktır; - İstihdam alanları oldukça sınırlı olan iş sağlığı uzmanlığı mesleğinin önem kazanması ve yaygınlaşması için farkındalık kampanyaları düzenlenecek; - İşçilerin çalışma alanlarının ve özellikle inşaat alanlarındaki barınma koşullarının denetlenmesi için yerel yönetimlere yetki ve görev verilmesi sağlanacak, mevzuat değişiklikleri ve denetim modelleri geliştirilecek;	T5A5H4

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa → Orta → Uzun		
İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği için Denetim ve Farkındalık Uygulamaları ★ →	- Mekânsal uygunluk, havalandırma ölçütleri gibi fiziki koşulların geliştirilmesine yönelik denetleme protokolü geliştirilecek; - Yoğun iş cinayeti yaşanan ve meslek hastalıklarının yaygın olduğu iş kollarının olduğu bölgeler başta olmak üzere, iş kazaları ve meslek hastalıkları konusunda danışma merkezleri kurulacak; bu merkezlerin, göçmen işçileri de bilgilendirecek kurumsal kapasiteye kavuşturulması sağlanacak; - Meslek hastalığı tanısı konulduktan veya iş kazası yaşadıktan sonra işini kaybeden kişiler için mesleki rehabilitasyon sistemi kurulacaktır.	T5A5H4
Mobbing, Taciz ve Şiddet Komisyonları Kurulması ¹²⁷ ★ →	İBB ve iştirakleri başta olmak üzere kamu kurumları ve özel iş yerlerinde mobbing, taciz ve şiddetin önlenmesi için Mobbing, Taciz ve Şiddet Komisyonları kurulacaktır. Kurumların bu konuda kendi politikalarını belirleyeceği ve taahhüt edeceği politika metinlerinin hazırlanması için kampanyalar düzenlenecektir. - Komisyon tarafından hazırlanan belge, hem kendi bünyelerinde hem ticari ilişki içinde olduğu tüm kurumları içeren politikaları kapsayacak; - Belediye mevzuatında, cinsel taciz, şiddet, mobbing gibi açık ve net ifadeler kullanılacak; - Toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik politikalar yaygınlaştırılacak; cinsiyet ve cinsel yönelim temelli ayrımcılığı tespit ve takip için Cinsiyet Ayrımcılığı Takip Sekreteryası kurulacak; - Bölgesel İstihdam Ofisleri'nde danışmanlık verilebilmesi için mobbing uzmanları istihdam edilecek; - Taciz, şiddet ve mobbing, bir işçi sağlığı ve iş güvenliği meselesi olarak ele alınacaktır.	T7A2H2 T7A2H3 T7A4H4
İş Yeri Kreşlerinin Kurulması ★ ↔	İBB ve iştirakleri başta olmak üzere, 150 kadın çalışandan fazla çalışana sahip iş yerlerinde yasal zorunluluk olan iş yeri kreşi uygulamasının hayata geçirilebilmesi için STK'lar, üniversiteler ve kamu kurumları ile iş birliği içerisinde kampanyalar düzenlenecektir.	T5A5H4 T6A3H3 T7A2H4 T7A4H3

¹²⁷ Söz konusu stratejik eylem, Toplumsal Refah ve Adalet Meydan Okuma Alanı, "Toplumsal Barış İçin Bir Arada Yaşam" eylem çerçevesi içerisinde de yer almaktadır.

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa → Orta → Uzun		
Dezavantajlı Grupların İstihdam Olanaklarının Artırılması ve İyileştirilmesi ★ ↔	Dezavantajlı grupların istihdam olanaklarının artırılmasına ve mevcut olanakların iyileştirilmesine yönelik olarak, farklı ihtiyaçları gözeten düzenlemeler yapılacaktır. Engelli bireylerin istihdam olanaklarının artırılması için: - Çalışmak isteyen engellilere, otizmlilere vb. dezavantajlı gruplara yönelik esnek çalışma modelleri oluşturulacak; bu modellerin işverenler tarafından kullanılması teşvik edilerek, iş yaşamında ayrımcılığın önüne geçilecek; - Kamu kuruluşlarında ve özel sektörde, engelli bireylerin istihdamı ve ayrımcılık konusunda farkındalık ve bilgilendirme kampanyaları yürütülecek; engellilere, ailelerine, çalışma arkadaşlarına ve insan kaynakları uzmanlarına yönelik eğitim ve farkındalık çalışmaları organize edilecek; - Engelli bireylerin atıl pozisyonlara değil, vasıflarına uygun işlere yerleştirilmesi; işe uygun oldukları takdirde engellilik durumuna bakılmaması yönünde faaliyetler sürdürülecek; - Hem engelli bireylerin girişimcilik faaliyetlerine hem de ailelerine eğitici programlar ile destek sunulacak; - Engellilerin toplumdan izole olmalarını önlemek amacıyla, evden çalışmalarının desteklenmesi yerine ulaşım hizmetlerinin kapsayıcılığı sağlanacak;¹²⁸ - Engelli bireyler istihdam edildiğinde ailelerinin aldığı bakım desteğinin ve sosyal yardımların kesilmemesi yönünde düzenlemeler yapılacaktır. Genç istihdamının ve girişimciliğinin artırılması için: - Gençlerin istihdam olanaklarını artırmaya yönelik mesleki eğitim destekleri sunulacak; - Gençlerin potansiyellerini ortaya koyabilecekleri, fikirlerini hayata geçirebilecekleri girişimcilik destekleri sağlanarak teşvik edici ortamlar oluşturulacak, gençlerin kurguladığı örgütlenmeye imkân veren özerk mekânların kurulması desteklenecek; - Bölgesel istihdam ofisleri yaygınlaştırılacak ve gençlerin istihdam ofisine erişimleri kolaylaştırılacak; - İş ve meslek danışmanlığı hizmeti yaygınlaştırılacak; - Enstitü İstanbul İSMEK'ler aracılığıyla eğitim ve öğrenim imkânı sunan ve iş gücü piyasalarındaki ihtiyaca uygun nitelikli eğitimler verilecektir.	T5A5H4 T7A2H4 T7A6H1

¹²⁸ Bu eylem adımı, Toplumsal Refah ve Adalet Meydan Okuma Alanındaki "Herkes İçin Adil Ulaşım" Stratejik Eylem Çerçevesinin içindeki "Kapsayıcı ve Kesintisiz Ulaşım Sisteminin Kurulması" eylemiyle eş güdümlüdür.

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa → Orta → Uzun		
Dezavantajlı Grupların İstihdam Olanaklarının Artırılması ve İyileştirilmesi ★ →	Kadın istihdamının ve girişimciliğinin artırılması için: - Cinsiyetlendirilmiş işlerde cinsiyet dengesinin sağlanmasına yönelik; cinsiyetlere atanmış iş kolları belirlenerek bu iş kollarında cinsiyet dengesinin sağlanabilmesi için kadın oranının düşük olduğu iş kollarında mesleki eğitimler verilerek, işe alımlarda bu oranlara göre alım yapılması sağlanacak; - Kadın istihdamının düşük olduğu sektörlerden özellikle bilgi ve iletişim teknolojileri (BİT) sektöründe kadın istihdamının artırılması için; lisans ve yüksek lisans seviyesinde BİT sektöründe uzmanlaşan kadınlara özel burs, teknolojik araç desteği, meslek içi eğitimler verilerek bu alanda kadın istihdamı artırılacak; - Kadın girişimcilerin artırılması için; kadınların ekonomik kaynaklara kolay erişimi artırılacak, kadınlara yönelik fon ve kredi destekleri sağlanacak; - Farklı nedenlerle (çocuk, hasta yaşlı bakımı, sağlık sorunları vb.) belirli bir süre iş hayatına ara vermiş olan kadınların işe dönüş süreçlerini ve yeniden istihdam edilebilmelerini kolaylaştıracak mesleki eğitim ve danışmanlık hizmetleri ve esnek çalışma vb. yöntemler hayata geçirilecektir. Göçmen istihdam olanaklarının artırılması ve iyileştirilmesine yönelik: - İstanbul'da sektör analizi yapılarak, ihtiyaç duyulan alanlarda göçmenlere istihdam sağlanabilmesi amacıyla bu alanlarda mesleki beceriler kazandıracak eğitim faaliyetleri düzenlenecek; - Göçmenlerin var olan mesleki becerilerinin uygun istihdam olanaklarıyla eşleştirilmesini kolaylaştıracak mesleki yeterlilik sertifikaları ile belgelendirme çalışmaları yapılacaktır; - Farkındalık yaratmak ve istihdam koşullarını iyileştirmek adına İBB Bölgesel İstihdam Ofisleri ile mülteci ve göçmen kotası koyacak; - Göçmenlerin kayıt altında ve güvenceli şekilde istihdamlarının sağlanması amacıyla işverenler teşvik edilecek; - İş sağlığı ve güvenliği konusunda göçmen işçileri de kapsayacak şekilde yeni düzenlemeler yapılacaktır; - Mülteci ve göçmenlerin yoğun olarak yaşadığı bölgelerde mahalle ölçeğinde çalışmalar sürdürülerek Türkçe kursları, kreşler ve bakımevleri açılacaktır;	

Stratejik Eylem Adı	Stratejik Eylem Açıklaması	Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile İlişkisi
Mekânsal Katman: ○ Küresel ● Ulusal □ Bölgesel ★Metropoliten □ İlçe ▲ Semt / Gerçekleştirme Vadesi : → Kısa → Orta → Uzun		
Dezavantajlı Grupların İstihdam Olanaklarının Artırılması ve İyileştirilmesi ★ →	- Göçmen ve mülteci işçiler için hukuki destek mekanizmaları kurulacak, çok dilli farkındalık çalışmaları yürütülecek; - İş sahalarında göçmen işçiler için gezici sağlık ekipleri faaliyet gösterecektir. 65+ nüfusun istihdam olanaklarını artırılması ve iyileştirilmesine yönelik: - İş yaşamında yaş sebebiyle ayrımcılıkların önüne geçilerek çalışmak isteyen 65+ nüfus için esnek çalışma imkânları oluşturulacak; 65+ nüfusun çalışma olanaklarının artırılması için işverenler teşvik edilecek; - Yaşlı ve emekli bireylere hakları konusunda bilgilendirme yapılacak, teknolojik okuryazarlık kazanmaları sağlanacaktır.	T5A5H4 T7A2H4 T7A6H1

İstanbul Vizyon 2050 Eylem Planı

Sonuç

2050 yılında geleceğin İstanbul'u kurgusuna ulaşmak için İstanbul Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile uzun erimli bir yol haritası oluşturulmuş, bu yol haritasında 7 ana tema altında toplanan, 38 stratejik amaç ve bunlara ilişkin 246 hedef ortaya konmuştur. İstanbul'un kendine özgü dinamiklerini kaybetmeden; coğrafi konumu, kültürü, doğal varlıkları gibi sahip olduğu değerleri ve potansiyellerini geliştirerek 2050 yılına ulaşması büyük önem taşımaktadır.

İstanbul Vizyon 2050 Strateji Belgesi ile belirlenen yol haritasını adım adım uygulamak, hayata geçirilecek farklı ölçeklerdeki eylemler ile olacaktır. Bu doğrultuda, uygulamaya geçirilecek eylem ve bunlarla bağlantılı projelerin, beş, on ve yirmi beş yıllık vadelerde gerçekleştirilmesi öngörülmüştür.

Küresel ölçekten kent ölçeğine kadar farklı etkileri olan 21. yüzyıl kriz alanları VEP çalışması kapsamında 5 meydan okuma alanında tanımlanmış ve uygulamaya yönelik stratejik eylem çerçeveleri ve stratejik eylemler bu kategorilere uygun olacak şekilde sunulmuştur. Buna ek olarak bu stratejik eylem çerçeveleri ve stratejik eylemler İstanbul

Vizyon 2050 Strateji Belgesi'nin amaç ve hedefleri ile bağlantılı şekilde, İstanbul'un farklı katmanlarında tanımlanmıştır.

Sonuç olarak VEP çalışması kapsamında beş meydan okuma alanı altında toplam 37 eylem çerçevesi ile 276 stratejik eylem önerilmiştir.

VEP kapsamında geliştirilen yapısal öneriler projelerin gerçekleştirilmesi amacıyla belirlenmiştir. Bu çerçevede 5 meydan okuma alanı içerisinde 27 mevzuat değişikliği ve yeni mevzuat, 58 birim, 29 envanter, 48 plan ve 40 katılım modeli önerisi getirilmiştir. Çalışma kapsamındaki bazı mevzuat, birim, envanter ve plan önerileri doğrudan bir eylem olabilirken bazı öneriler eylemlerin hayata geçirilebilmesi için aynı zamanda bir araç olarak da çalışmada yer almıştır. Bütüncül bir yaklaşım geliştirilmesi bakımından, eylem planında yer alan konuların birbiriyle ilişkili olması sebebiyle mevzuat, birim, envanter ve plan önerileri farklı stratejik eylem çerçevelerinde tekrar edebilmektedir. Bu planlar ile uygulama aşamalarında ve revizyon süreçlerinde de eş güdüm sağlanabilmesi için öneriler tablolarına da yer verilmiştir.

İstanbul Vizyon 2050 Eylem Planı

Ek 1. VEP Kapsamındaki Mevzuat, Birim, Envanter ve Plan Önerileri

	Yönetişim ve Demokrasi Meydan Okuma Alanı
Mevzuat Önerileri	Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkındaki Mevzuatın Güncellenmesi
	Bütünleşik Koruma Mevzuatı
	Kıyı Alanlarının Kamusal Kullanımına Yönelik Mevzuat Güncellemesi
	Mali Reform
	Şehircilik Reformu
	Yerel Yönetim Reformu
Birim Önerileri	Sivil Toplum İstişare Kurulunun Yeniden Yapılandırılması
	Dayanıklı İstanbul Koordinasyon Kurulu
	Dayanıklı İstanbul Koordinasyon Kurulu Çatısı Altında Dayanıklı Semt Birimleri
	Demokrasiyi Güçlendirme, Katılım ve Aktif Yurttaşlık Müdürlüğü
	Devlet Planlama Teşkilatı'nın Yeniden Kurulması
	İBB Katılım Koordinatörlüğü
	İstanbul Uluslararası İzleme Ofisi
	Kent Hareketleri Ağı
	Kırsal Hizmetler Ofisi
	Küresel Müzakere ve Kentsel Demokrasi Enstitüsü
	Metropolitan Konsey, İlçe ve Semt Konseyleri
	Sivil Toplum Kuluçka Merkezleri
	Yerelde Göç Diplomasisi Platformu
Plan Önerileri	Büyükşehir Yönetim Modelinin Yeniden Düzenlenmesi
	Dayanıklı Semtler için Topluluk Modeli Politika Belgesi
	Kapsayıcı Katılım Rehberi
Katılım Modeli Önerileri	21. Yüzyıl İçin Yerel Yönetim ve Kent Mutabakatı Şurası
	Aktif Kentsel Yurttaşlık Ağı
	Büyükşehir Yönetim Modeli Kapsamında Geliştirilecek Katılımcı Yönetişim Modeli
	Dayanıklı Semt Topluluk Modeli
	Dijital Demokrasi Platformu
	İstanbul Dayanışma ve Kooperatifler Ağı
	İstanbul Öğrenci Ağı
	İstanbul Veriye Dayalı Karar Alma Modeli
	İstanbul'un Katılımcı Bütçesi
	Kapsayıcı ve Katılımcı Kentsel Dönüşüm Yönetişim Sistemi
	Kent Hareketleri Ağı
	Metropolitan Konsey
	Semt Konseyi
	Yurtdışında Yaşayan İstanbullular (B)ağı/Topluluk Ağı
	Yurttaş Jürisi ve Yurttaş İnisiyatifi

	Çevre ve Ekoloji Meydan Okuma Alanı
Mevzuat Önerileri	Mikro Şebeke Kurulumuna Dair Mevzuat Düzenlemeleri
	Noktasal Kirlilik Kaynaklarına Yönelik Mevzuat Düzenlemeleri
	Pm _{2,5} Parametresi İçin Mevzuata Ulusal Sınır Değeri Konulması
	Sanayi Faaliyetlerinin Orman Ekosistemi ve Komşu Ekosistemlere Zarar Verme-mesine Yönelik Mevzuat Düzenlemesi
	Yeni Yapılan Binalarda Enerji Verimliliği ve Yenilenebilir Enerji Uygulamalarına Yönelik Mevzuat Düzenlemesi
	Sera Gazı Emisyonlarının Azaltılması ve Çevresel Kirliliğin Önlenmesine Yönelik Mevzuat Değişiklikleri
	Peyzaj Düzenlemeleri, Kentsel Tasarım Projeleri ve Kentsel Mobilya Seçimlerinde İklim Uyumluluk Kriterlerinin Koruma Altına Alınmasına Yönelik Mevzuat Düzenlemeleri
Birim Önerileri	Araştırma ve Geliştirme (AR-GE) Merkezleri
	Bitki Hastanesi
	Botanik Bahçesi
	Ekolojik Acil İletişim Noktası
	Enerji Verimliliği ve Dönüşümü Enstitüsü
	Güneş ve Rüzgâr Teknoloji Merkezleri
	İstanbul Doğa Tarihi Müzesi
	Karbon Rezerv Merkezi
	Marmara Belediyeleri Koordinatörlüğü
	Sokak Hayvanlarına ve Yaban Hayatına Ait Canlılara Yönelik Rehabilitasyon ve Koruma Hizmet Merkezleri
	Tozlaşma Bahçeleri
	Bütünleşik Su Yönetimi Birimi
Envanter Önerileri	Anıt Ağaç Envanteri
	Güneş Enerjisi Verimlilik Analizi/Haritası
	Hayvan Sağlık Verilerinin Tutulduğu, Rehabilitasyon ve Koruma Hizmet Merkezleri ile Entegre Dijital Altyapı
	Marmara Dijital Platformu
	Atıksu ve Yağmursuyu Hatları İçin Birleşik Sistem ve Ayrık Sistemin Haritalandır-ması
	İklim Risklerine Karşı Kırılganlık Haritası
	Kentsel Isı Yoğunluğu ve Termal Risk Haritalaması

	Çevre ve Ekoloji Meydan Okuma Alanı
Plan Önerileri	Aydınlatma Master Planı'nın Güncellenmesi
	Bütünleşik Kıyı Alanları Planı
	Gürültü Eylem Planı'nın Güncellenmesi
	Kuzey Yaşam Koridoru Ana Planı
	Rüzgâr Enerji Santralleri Etki Değerlendirme ve Yer Seçim Kriterleri Rehberi
	Tarım Ana Planı
	İnşaat/Yıkıntı Atıklarının Geri Dönüştürülmek Üzere Toplanmasına Yönelik Eylem Planı
	Sıcak-Sağlık Eylem Planı (Heat-Health Action Plan)
	Hayvansever Gönüllü Programı
Katılım Modeli Önerileri	Doğa Koruma ve Farkındalık Konusunda İnteraktif Eğitim Programı
	Peyzaj ve Süs Bitkileri Yetiştiriciliği Sertifika Programı
	İklim Riskleri Erken Uyarı ve Bilgilendirme Sistemi
	Kentsel Isı Yoğunluğu ve Termal Risk Haritalaması Açık Veri Sunumu
	Su Kaynakları ve Su Kullanımı Açık Veri Portalı

	Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım Meydan Okuma Alanı
Mevzuat Önerileri	İstanbul Arkeolojik Mirası Yetki ve Sorumluluklar Yönergesi
	İstanbul Mirası Koruma Politikası Belgesi
	Kültürel Miras Etki Değerlendirme Mevzuatı
	Mevcut Yapı Güçlendirme Mevzuatının Geliştirilmesi
	Tarihi Yapılarda Deprem Riskleri Yönetimi Kılavuzu'nun Güncellenerek Mevzuatlaş-tırılması
	Tarihi Yarımada Koruma Fonu İçin Mevzuat Düzenlemesi
	Yapı Özelinde Koruma ve Kullanma Yönetmeliklerinin Hazırlanması
Birim Önerileri	Kültürel Miras Hizmet İstasyonları
	İstanbul Kırsal Araştırmaları Enstitüsü
	İstanbul Metropol Arkeolojisi Ofisi
	Kamusal Tasarım Komisyonu
	Konut Ofisi
	Koruma Planlama Bürosu
	Kültürel Miras İlk Yardım Ekibi
	Tarihi Yarımada (Suriçi) Bilgi-Belge Merkezi
	Tarihi Yarımada (Suriçi) Koordinatörlüğü
Envanter Önerileri	Bütünleşik Koruma Envanteri
	Dijital Konut Envanteri
	Ekonomik Kırılganlık Simülasyonu
	Endüstri Mirası Envanterinin Güncellenmesi
	İstanbul Dijital İkizi
	Kent Arkeolojisi Veritabanı
	Kırsal Yerleşimler Varlık Envanteri
	Kültürel ve Doğal Miras İçin Risk Envanteri ve Modellemeleri
	Modern Miras Envanterinin Güncellenmesi
	Ulaşım Mirası Envanterinin Güncellenmesi
	Yenilikçi Kıyı Tasarımları İçin Rehber Hazırlanması
Plan Önerileri	Afet Lojistik Ana Planı
	Üst Ölçek Plan Yaklaşımı ve İstanbul Makroformu Çalışması
	Boğaziçi - Adalar Bölgesinin Koruma Durumunun İyileştirilmesi Amaçlı Eylem Planları
	Anastasios Suru Kültürel Habitat Alanı Planı
	Bütünleşik Afet ve Kriz Etki Değerlendirme Analizi ve Eylem Planı
	Boğaziçi - Adalar Bölgesinin Dünya Mirası Adaylık Sürecinde Katılım Odaklı Eylem Planı
	İstanbul Arkeolojik Mirasını Koruma Uygulama Rehberi

	Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım Meydan Okuma Alanı
Plan Önerileri	İstanbul Tarihi Deniz Taşıtları Koruma Amaçlı Tasarım Rehberi
	Kapsayıcı, Erişilebilir Kamusal Açık Mekânlar ve Yeşil Alanlar için Tasarım ve Uygulama Rehberi
	Kıyı Alanları Ana Planı
	Köy Tasarım Rehberleri
	Kuzey Yaşam Koridoru Ana Planı
	Afet Müdahale Eylem Planı
	Afet Risk Azaltım Eylem Planı
	Semt Lojistik Planları
	Sürdürülebilir Konut Standartları Rehberi
	Tarım Ana Planı
	Tarihi Alan Yönetimi Planının Güncellenmesi
	Tarihi Yarımada İyi Yönetişim ve Koruma Katılım Planı
	Tarihi Yarımada Koruma Amaçlı İmar Planı
	Yeşil Lojistik Yaklaşımı Tasarım Rehberi
Katılım Modeli Önerileri	Boğaziçi - Adalar Dünya Mirası Platformu
	Burada Birlikte Katılımcı Tasarım Projesi
	Kamusal Mekân Değerlendirme ve İzleme Uygulaması
	Kamusal Tasarım Yarışmaları Düzenlenmesi

	Toplumsal Refah ve Adalet Meydan Okuma Alanı
Mevzuat Önerileri	İstanbul Hemşehriliği Programı Kapsamında Uygun Mevzuat Değişikliği
	İstanbul Sanatçısı Statüsü
	İstanbul'un Yaşayan Mirası Sertifikası
	Perakende Yasası
	Sağlıksız Gıdaları Özendiren Reklamlara Yönelik Yasal Düzenlemeler
Birim Önerileri	Ayrımcılıkla Mücadele ve Şiddeti Önleme Birimleri
	Dayanıklı İstanbul Koordinasyon Kurulu
	Dayanışma ve Refah Odakları
	Genç Gelecek Beceri Okulları
	Gezici Önleyici Sağlık Birimleri
	Gıda Koordinasyon Merkezi
	Gıda Politikaları Merkezi
	Göç Hizmet Merkezleri
	İstanbul Göç Müzesi
	İstanbul Müzeleri ve Hafıza Mekânları Platformu
	İstanbul Sanat Kurulu
	Konut Ofisi
	Kültürel Miras Katılım Koordinatörlüğü
	Ortak Yaratıcılık Alanları
	Sağlık Destek Birimi
	Somut Olmayan Kültürel Miras Merkezi
	Teknosemtler
	Toplumsal Hafıza Merkezleri
	Vizyon 65+ Ofisi
Envanter Önerileri	İstanbul Demans Haritası
	İstanbul Erişilebilir Ulaşım Envanteri
	İstanbul Gıda Akış Haritası
	İstanbul Kültür Envanteri
	İstanbul Müze ve Hafıza Mekânları Ortak Veritabanı
	İstanbul Spor Envanteri
	Kentsel Tarım Alanları Envanteri
	Somut Olmayan Kültürel Miras Envanteri
	Sosyoekonomik Kırılganlık Veri Tabanı

	Toplumsal Refah ve Adalet Meydan Okuma Alanı
Plan Önerileri	Bölgesel Tarımsal İş Birliği Planı
	Eko-Olimpiyat Eylem Planı
	Gıda Dayanıklılık Planı
	Güvenli Mekânlar Kentsel Tasarım Rehberi
	Kültürel Miras Kurumlarının Afet ve Akut Şoklara Hazırlık Eylem Planları
	Müze ve Hafıza Mekânları İçin Topluluk Destekli Yönetimi Amaçlı Katılım Rehberleri ve Planları
	Semt İletişim Planları
	Topluluk Ölçeğinde Müdahale Eylem Planı
	Topluluk Ölçeğinde Risk Azaltım Eylem Planı
	Topluluk Ölçeğinde Semt Lojistik Planı
Katılım Modeli Önerileri	Çözüm Masası ve Dayanışma Programı
	İstanbul (Kültür) Takvimi ve İstanbul Şenlikleri
	İstanbul Erişilebilir Ulaşım Envanteri Açık Veri Platformu
	İstanbul Gıda Konseyi
	İstanbul Kütüphaneler Ağı
	İstanbul Miras Topluluk Ağı
	Kamusal Mekânda Kültür ve Sanat Karşılaşmaları Programı
	Katılımcı Kentsel Koruma Modeli
	Kültür Merkezleri İçin İstanbul Sanat Kurulu'nun Organize Edeceği Katılım Mekanizmaları
	Kültürel Miras Hizmetleri Dijital Platformu
	Kültürlerarası ve Nesiller Arası Diyalog Programı
	Paylaşılan Kültürel Miras Mekânlar Programı
	Sınır Tanımayan Gençler Değişim Programı
	Somut Olmayan Miras Taşıyıcıları İçin Dayanışma ve İletişim Ağı
	Tüketim Kooperatifleri ile İş Birliğinde Yerel Dayanışma ve Örgütlenme Modeli

	Ekonomi ve Kalkınma Meydan Okuma Alanı
Mevzuat Önerileri	İşçilerin Barınma Koşullarının İyileştirilmesine Yönelik Mevzuat Değişikliği
	Kayıt Dışı Çalışmanın Azaltılmasına Yönelik Mevzuat Değişikliği
Birim Önerileri	Cinsiyet Ayrımcılığı Takip Sekreteryası
	Girişimci Destek Merkezleri
	İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları Konusunda Danışma Merkezleri
	Kent Ekonomisi Dairesi Başkanlığı
Envanter Önerileri	Mobbing, Taciz ve Şiddet Komisyonu
	Sektörel Veri Tabanı
Plan Önerileri	Ücret Takip Modülü
	İstanbul Sanayi Ana Planı
	Sektörel Eylem Planları: Enerji Sektörü
	Sektörel Eylem Planları: Geri Dönüşüm Sektörü
	Sektörel Eylem Planları: Kırsal Ekonomi
	Sektörel Eylem Planları: Turizm Sektörü
	Sektörel Eylem Planları: İnşaat ve İlişkili Sektörler

Ek 2. Eş güdüm Sağlanan Planlama Çalışmaları

2030 İstanbul Akıllı Şehir Stratejik Planı	İstanbul Kentsel Dönüşüm Strateji Belgesi
Adalar İlçesi Strateji Belgesi	İstanbul Otopark Ana Planı 2022
Beyoğlu Mekânsal Strateji Planı	İstanbul Sürdürülebilir Kentsel Hareketlilik Planı I - II
Göç ve Uyum Eylem Planı	Koru İstanbul: İstanbul Doğal ve Kırsal Alanları Strateji Belgesi
İSKİ Master Planı	Marmara Denizi Eylem Planı
İstanbul Deprem Seferberlik ve Eylem Planı	Yerel Eşitlik Eylem Planı
İstanbul İklim Değişikliği Eylem Planı	Yeşil Alan Yönetim Sistemi Strateji Belgesi
İstanbul Kenti Spor Ana Planı ve Spor Eylem Planı	İstanbul Lojistik Ana Planı

Ek 3: İstanbul Vizyon 2050 Strateji Belgesi'nde Yer Alan Tema, Amaç ve Hedeflere İlişkin Kodlar

TEMA KOD T1: Çevreyi Koruyan ve Değişen İklimle Uyumlu Kent				
Amaç Kod	Amaç	Hedef No	Hedef	Hedef Kod
A1	Doğal değerleri korumak, iyileştirmek ve onarmak	H1	Yapılaşmış çevrenin genişlemesini kontrol altında tutan tampon bölgenin oluşturulması	T1A1H1
A1		H2	Su havzalarının, yer üstü ve yer altı su kaynaklarının korunması	T1A1H2
A1		H3	Tahrip olmuş dere, göl gibi sulak alanların yeniden ekosisteme kazandırılması	T1A1H3
A1		H4	Bütünleşik kıyı alanları yönetimi yaklaşımı ile kıyı ve deniz ekosisteminin korunması	T1A1H4
A1		H5	Öncelikle Kuzey Ormanları olmak üzere parçalanmış ekosistemlerin bütünleştirilmesi	T1A1H5
A1		H6	Ekosistemin unsuru ve kent kültürünün parçası olan tüm canlıların tanınması ve korunması	T1A1H6
A1		H7	Göçmen ve ziyaretçi türler başta olmak üzere kuş türlerinin kent içerisindeki beslenme ve dinlenme alanlarının muhafaza edilmesi	T1A1H7
A1		H8	Endemik ve tehlike altındaki türler başta olmak üzere biyoçeşitliliğin envanterinin çıkarılması ve buna dair uluslararası farkındalık yaratılması	T1A1H8
A2	Çevre kirliliğini ve sera gazı emisyonlarını azaltmak	H1	Hava kalitesinin artırılmasına yönelik emisyon azaltım uygulamalarının yaygınlaştırılması ve ölçüm sistemlerinin iyileştirilmesi	T1A2H1
A2		H2	Enerji verimliliğinin sağlanması ve tüketimin azaltılması, enerji üretimi ve tüketiminde yenilenebilir enerjinin payının artırılması	T1A2H2
A2		H3	Sektörlerin yeşil dönüşüm ve sera gazı emisyonlarının azaltılmasına yönelik desteklenmesi	T1A2H3
A2		H4	Mevcut yapıların karbon ayak izinin azaltılması ve yeni yapıların düşük karbonlu yapı olarak inşa edilmesi	T1A2H4
A2		H5	Çevre dostu ulaşımın yaygınlaştırılması ve ulaşımdan kaynaklanan emisyonların azaltılması	T1A2H5
A2		H6	Sıfır atık yaklaşımının benimsenerek atık oluşumunun kaynağında azaltılması, yeniden kullanımın ve geri dönüşümün artırılması	T1A2H6
A2		H7	Işık kirliliğinin azaltılmasına yönelik çevre dostu ışıklandırma sistemlerinin kullanılması	T1A2H7
A2		H8	Gürültü kirliliğinin azaltılmasına yönelik uygulamaların ve farkındalık çalışmalarının yaygınlaştırılması	T1A1H8
A2		H9	Farklı sektörlerin ve kentsel kullanımların toprak kirliliği üzerindeki olumsuz etkilerinin izlenmesi ve azaltılması	T1A2H7
A2		H10	Deniz ve kıyılardaki kirliliğin etkin atık yönetimiyle azaltılması	T1A1H8

TEMA KOD T1: Çevreyi Koruyan ve Değişen İklimle Uyumlu Kent				
Amaç Kod	Amaç	Hedef No	Hedef	Hedef Kod
A3	Kent'in iklim değişikliğine uyum kapasitesini ve yurttaşların iklim krizi mücadelesine katılımını artırmak	H1	İklim risklerine karşı kentsel olanakların ve altyapının kırılganlığının azaltılması ve uyum kapasitesinin artırılması	T1A3H1
A3		H2	Kent içi yutak alanların artırılması ve kent peyzajının iklim uyumlu hâle getirilmesi	T1A3H2
A3		H3	İklim krizinin etkilerine karşı kültürel mirasın korunması ve iklim krizi ile mücadelede rolünün güçlendirilmesi	T1A3H3
A3		H4	İklim risklerine karşı gıda tedarik süreçlerinde kırılganlığın azaltılması, kentsel tarım alanlarının aktif olarak kullanılması	T1A3H4
A3		H5	Çevre yönetimi kapasitesinin artırılması ve katılımcı yönetim mekanizmalarının kurulması	T1A3H5
A3		H6	Yurttaşların çevresel farkındalıklarının artırılmasıyla iklim krizi mücadelesine katılımının sağlanması	T1A3H6
A3		H7	İstanbul iklim hareketini güçlendirmek üzere sivil alanın desteklenmesi	T1A3H7
A4	İklim adaletini sağlamak	H1	Toplumun çok boyutlu iklim krizi etkilerine karşı kırılganlıkların belirlenmesi ve azaltılması	T1A4H1
A4		H2	İklim risklerinin insan sağlığı üzerindeki etkilerinin önleyici sağlık uygulamalarıyla azaltılması	T1A4H2
A4		H3	İklim krizi etkileri ve uyum politikaları doğrultusunda ortaya çıkabilecek ekonomik eşitsizliklerin giderilmesi	T1A4H3
A4		H4	İklim adaletini sağlamak üzere adil ve dengeleyici mekanizmaların hayata geçirilmesi	T1A4H4
A4		H5	Başta kırılgan gruplar olmak üzere, istihdamın adil dönüşümünün sağlanması	T1A4H5

TEMA KOD T2: Etkin ve Kapsayıcı Hareketlilik				
Amaç Kod	Amaç	Hedef No	Hedef	Hedef Kod
A1	Bütünleşik ulaşım sistemleriyle erişilebilir ve konforlu yolculuk sağlamak	H1	Farklı ulaşım türlerini zamansal ve mekânsal olarak bütünleştirecek, aktif kent yaşamına destek sağlayacak hareketlilik merkezlerinin oluşturulması	T2A1H1
A1		H2	Raylı sistemlerin kent içi hareketlilikte ana özne hâline getirilmesi	T2A1H2
A1		H3	Lastik tekerlekli toplu taşıma sistemlerinin raylı sistemleri besleyecek şekilde düzenlenmesi	T2A1H3
A1		H4	Denizyolu ulaşım payının artırılması	T2A1H4
A1		H5	Toplu taşıma sisteminin hizmet kalitesi ve teknoloji düzeyinin artırılması	T2A1H5
A1		H6	Gelişen teknolojilere uyumlu bütünleşik akıllı ulaşım yönetim sisteminin geliştirilmesi	T2A1H6
A1		H7	Kent içi yolculuklarda bireysel ulaşım talebini azaltacak otopark yönetimi ve organizasyonunun sağlanması	T2A1H7
A1		H8	Kentsel hareketlilikte bireysel yolculuk talebinin azaltılması	T2A1H8
A1		H9	Toplumdaki farklı ihtiyaç ve talepler göz önünde bulundurularak toplu taşımada 7/24 kesintisiz hizmet sunumunun yaygınlaştırılması	T2A1H9
A2	Yaya ve bisikletli ulaşımı kent genelinde bir ulaşım türü olarak yaygınlaştırmak	H1	Yürünebilirliği artıracak şekilde mahalle ölçeğinde kentsel fonksiyonların güçlendirilmesi	T2A2H1
A2		H2	Yayaların konforunu artıracak kentsel tasarım düzenlemelerinin yapılması	T2A2H2
A2		H3	Aktif ve mikro hareketlilik ağının kent genelinde yaygınlaştırılması ve sürekliliğinin sağlanması	T2A2H3
A2		H4	Bisiklet paylaşım ve mikro hareketlilik araç altyapısının yaygınlaştırılması ve yenilikçi girişimlerin desteklenmesi	T2A2H4
A2		H5	Sağlıklı yaşam için İstanbullularda yürüme ve bisiklete binme alışkanlıklarının geliştirilmesi	T2A2H5
A2		H6	Kültürel mirasın yaya ve bisiklet rotalarına dâhil edilmesiyle aktif hareketliliğin teşvik edilmesi	T2A2H6
A3	Trafik güvenliğini sağlamak	H1	Kaza yoğun alanlar öncelikli olmak üzere tüm ulaşım altyapısının iyileştirilmesi	T2A3H1
A3		H2	İnsan hareketliliği ve mekânsal özellikler göz önünde bulundurularak güvenli hız yönetiminin sağlanması	T2A3H2
A3		H3	Güvenli trafiğin oluşturulmasına yönelik farkındalık ve eğitim çalışmalarının yürütülmesi	T2A3H3
A3		H4	Kamu kurumları ve sivil toplumda trafik güvenliği çalışmalarına yönelik izleme ve denetleme mekanizmalarının geliştirilmesi	T2A3H4

TEMA KOD T2: Etkin ve Kapsayıcı Hareketlilik				
Amaç Kod	Amaç	Hedef No	Hedef	Hedef Kod
A4	Ulaşım sistemlerinde kapsayıcılığı sağlamak	H1	Ulaşım altyapısının herkes için erişilebilir hâle getirilmesi	T2A4H1
A4		H2	Dezavantajlı gruplar başta olmak üzere ulaşım sistemlerinde herkes için emniyetin sağlanması	T2A4H2
A4		H3	Farklı ihtiyaç grupları göz önünde bulundurularak, ulaşım sistemlerinde ekonomik karşılanabilirliğin kapsamının genişletilmesi	T2A4H3
A4		H4	Ulaşım sistemlerinde erişilebilirliğin dijitalleşme ve teknoloji ile desteklenmesi	T2A4H4
A4		H5	Kentsel hareketlilikte karar alma süreçlerine katılımın dezavantajlı grupları içerecek şekilde artırılması	T2A4H5
A3	Küresel ve bölgesel bağlantıları güçlü, çevreyle uyumlu insan ve yük hareketliliğini sağlamak	H1	Kent genelinde, ekolojik sınırlar gözetilerek kademelendirilmiş yük aktarma merkezlerinin planlanması	T2A5H1
A3		H2	Sanayi alanlarına erişilebilirliğin demiryolu öncelikli olarak artırılması	T2A5H2
A3		H3	Yük hareketlerinde demiryolu ve denizyolunun etkin kullanılarak kent içi trafiğe giren ağır taşıt sayısının azaltılması	T2A5H3
A3		H4	Mal ve hizmetlerin tedarik ve dağıtımında yenilikçi ve çevre dostu araç kullanımının yaygınlaştırılması	T2A5H4
A3		H5	Kentsel lojistik yönetim sisteminin kurulması	T2A5H5
A3		H6	Uluslararası ve şehir dışı insan hareketliliğinde düşük emisyon ulaşım türlerinin etkin kullanımının sağlanması	T2A5H6
A3		H7	Liman, otogar, tren garı ve havalimanları gibi kente ana varış noktaları ile kent içi toplu taşıma sistemleri arasındaki bağlantının güçlendirilmesi	T2A5H7

TEMA KOD T3: Bütünleşik ve Akıllı Altyapı Sistemleri				
Amaç Kod	Amaç	Hedef No	Hedef	Hedef Kod
A1	Yenilikçi teknolojilerle altyapı sistemlerinde koordinasyon ve verimliliği artırmak	H1	Altyapının yönetiminde etkin iş birliği, koordinasyon ve verimliliği sağlayacak akıllı yönetim sisteminin kurulması	T3A1H1
A1		H2	Altyapı hizmetlerinde bütünleşik mali yönetimin sağlanması	T3A1H2
A1		H3	Altyapı sistemlerinde kontrol, tespit ve müdahalede insan ve sistem hatalarını en aza indirecek teknolojilerin geliştirilmesi	T3A1H3
A1		H4	Gelecek ihtiyaçları ve sorunları öngörebilmek amacıyla İstanbul'un dijital ikizinin oluşturulması	T3A1H4
A2	Enerji üretimi ve tüketiminde yenilenebilir enerjinin payını artırmak	H1	Yapılarda yenilenebilir enerji sistemlerinin kurulması ve şebeke entegrasyonunun teşvik edilmesi	T3A2H1
A2		H2	Kamu yapılarında ve kentsel donatılarda yenilenebilir enerji uygulamalarının artırılması, enerji verimliliğinin sağlanması	T3A2H2
A2		H3	OSB'ler başta olmak üzere sanayi alanlarında yenilenebilir enerji kullanımına yönelik ortak altyapının kurulması	T3A2H3
A2		H4	Büyük yapılarda çatı ve cephelerde güneş enerjisi uygulamalarının artırılması	T3A2H4
A2		H5	Ekolojik sınırlar, kültürel miras ve yerleşim alanları dikkate alınarak rüzgâr enerji santrallerinin artırılması	T3A2H5
A2		H6	Biyokütleden enerji üretim uygulamalarının yaygınlaştırılması	T3A2H6
A2		H7	Yenilenebilir enerji alanında Ar-Ge merkezleri ve üniversiteler ile iş birlikleri sağlanarak yenilikçi yöntemlerin geliştirilmesi	T3A2H7
A3	Sürdürülebilir su sistemlerini geliştirerek dışa bağımlılığı azaltmak	H1	Kişi başına düşen su tüketim miktarının azaltılması	T3A3H1
A3		H2	Tüm İstanbullular için temiz ve erişilebilir su ihtiyacının karşılanması	T3A3H2
A3		H3	Su kayıp ve kaçak miktarının azaltılması	T3A3H3
A3		H4	Sanayi faaliyetlerinde su tüketiminin azaltılması ve endüstriyel atıksuların geri kazanımının sağlanması	T3A3H4
A3		H5	Tarımda verimli sulama tekniklerinin yaygınlaştırılması	T3A3H5

TEMA KOD T3: Bütünleşik ve Akıllı Altyapı Sistemleri				
Amaç Kod	Amaç	Hedef No	Hedef	Hedef Kod
A3	Sürdürülebilir su sistemlerini geliştirerek dışa bağımlılığı azaltmak	H6	Sürdürülebilir yağmur suyu çözümlerinin artırılması	T3A3H6
A3		H7	Gri su sistemlerinin yaygınlaştırılması	T3A3H7
A3		H8	Deniz suyundan kullanım suyu sağlanması	T3A3H8
A3		H9	Biyolojik ve ileri biyolojik atıksu arıtma kapasitesiyle geri kazanılan suyun artırılması	T3A3H9
A4	Etkin atık yönetimiyle kentin atık miktarını azaltmak	H1	Atık oluşumunun kaynağında azaltılması ve ayrıştırılması	T3A4H1
A4		H2	Atıkların geri dönüşümü ve geri kazanımına yönelik uygulamaların yaygınlaştırılması	T3A4H2
A4		H3	Atık toplama faaliyetlerinde karbon ayak izinin azaltılmasına yönelik atık toplama sisteminin kent bütününde kurulması	T3A4H3
A4		H4	Endüstriyel faaliyetlerde sürdürülebilir atık yönetiminin ve döngüsellüğün sağlanması	T3A4H4
A5	Afetlere hazırlıklı ve güvenli kentsel altyapı sistemlerini geliştirmek	H1	Afet risklerine karşı kentsel altyapı sistemlerinin dayanıklılığının artırılması	T3A5H1
A5		H2	Afet erken uyarı sistemlerinin kurulması ve birbirine entegre edilmesi	T3A5H2
A5		H3	Altyapı sistemlerinde ve kurumlarda siber saldırılara karşı güvenliğin artırılması	T3A5H3
A5		H4	Afet sonrası oluşacak temel ihtiyaçlara yönelik depolama sistemlerinin yapılandırılması	T3A5H4
A4	Bilgi ve iletişim altyapısının kapsayıcılığını artırmak, güvenli ve güvenilir açık veri sunmak	H1	Dezavantajlı gruplar dâhil, tüm kentlileri kapsayan ve kişisel verileri koruyan veri üretiminin sağlanması	T3A6H1
A6		H2	Tüm kentsel hizmetlerde bütünleşik veri toplama, izleme ve değerlendirme araçlarının geliştirilmesi	T3A6H2
A6		H3	Verinin şeffaf ve adil paylaşımına olanak sağlayacak dijital kent uygulamalarının yaygınlaştırılması	T3A6H3
A6		H4	Verinin sosyal adalet ve etik ilkeler gözetilerek işlenmesi ve kullanılması	T3A6H4
A6		H5	Bilgi ve iletişim teknolojileri altyapısının geliştirilmesi ve ücretsiz internet hizmetinin yaygınlaştırılması	T3A6H5

TEMA KOD T4: İyi Yaşam Sağlayan Canlı ve Duyarlı Mekânlar				
Amaç Kod	Amaç	Hedef No	Hedef	Hedef Kod
A1	Kentın biyo-kültürel alanlara yayılmasını engellemek, nitelikli kentsel yapılı çevre oluşturmak	H1	Duyarlı yörelerle yapılaşmış çevre arasında tampon bölgenin oluşturulması ve proaktif koruma sağlayan temel işlev bölgelerinin geliştirilmesi	T4A1H1
A1		H2	Mevcut yapılaşmış alanda niteliksel yoğunlaşmanın sağlanması	T4A1H2
A1		H3	Yapılaşmış kentsel alan içerisindeki biyo-kültürel alanların korunması	T4A1H3
A1		H4	Kentsel mekânın riskler ve afetler karşısında dayanıklı hâle getirilmesi	T4A1H4
A1		H5	Kente özgü ihtiyaçları gözetken, sürdürülebilir yapılaşmaya yönelik tasarım standartları belirlenerek kentsel alanın niteliğinin artırılması	T4A1H5
A1		H6	Mekânın anlam ve değerini gözetken, katılımcı ve kapsayıcı bir anlayışla planlama ve dönüşüm süreçlerinin gerçekleştirilmesi	T4A1H6
A2	Yaşam kalitesini yükseltmek üzere kentsel mekânın dengeli gelişimini sağlamak	H1	Kentsel olanakları ve donatılarıyla kendine yetebilir alt bölgelerin oluşturulması	T4A2H1
A2		H2	Kentsel alanda dengeli ve çok merkezli gelişmeyi destekleyecek şekilde ulaşım bağlantılarının sağlanması	T4A2H2
A2		H3	Kent bütününe hizmet eden kentsel donatıların dengeli mekânsal dağılımının sağlanması	T4A2H3
A2		H4	Barınma ve istihdam dağılımının dengelenerek kentin ulaşım yükünün azaltılması	T4A2H4
A2		H5	Sürdürülemez ve atıl durumdaki alanların, kentsel olanakları geliştirecek, canlı ve yenilikçi bir kent oluşturacak şekilde yeniden işlevlendirilmesi ve kentsel yaşama kazandırılması	T4A2H5
A3	Canlı kentsel yaşamı destekleyen dinamik kamusal mekânları geliştirmek	H1	Tüm kamusal mekânların kalitesinin artırılması, güvenli ve aktif kullanılmasına yönelik iyileştirmelerin yapılması	T4A3H1
A3		H2	Kamusal açık mekân sisteminin sürdürülebilir, esnek ve adaptif hâle getirilmesi ve kamusal açık mekân bağlantılarının güçlendirilmesi	T4A3H2
A3		H3	Doğal izlerin geri kazandırılarak aktif kamusal mekân sistemi içerisinde değerlendirilmesi	T4A3H3
A3		H4	Farklı alt bölgelerin nitelikleri doğrultusunda, burada yaşayan nüfusun özgün ihtiyaçlarına cevap veren kamusal mekânların katılımcı süreçlerle oluşturulması	T4A3H4
A3		H5	Kamusal açık mekân sistemi içerisinde erişilebilir ve canlı kıyı alanlarının geliştirilmesi	T4A3H5

TEMA KOD T4: İyi Yaşam Sağlayan Canlı ve Duyarlı Mekânlar				
Amaç Kod	Amaç	Hedef No	Hedef	Hedef Kod
A3	Canlı kentsel yaşamı destekleyen dinamik kamusal mekânları geliştirmek	H6	Gelecek için çoklu ve birlikte kullanıma imkân veren, toplumsal hafızayı besleyen kamusal mekânların oluşturulması	T4A3H6
A3		H7	Kültürel mirasın kamusal mekân sisteminin parçası hâline getirilmesi	T3A3H7
A3		H8	Kent ekonomisini destekleyecek hibrit kamusal alanların yaratılması	T3A3H8
A3		H9	Kamusal mekânların farklı fiziksel yeterlilikteki bireylerin kentsel hayata katılımlarına olanak sağlayacak şekilde iyileştirilmesi	T3A3H9
A4	Kültürel mirası korumak, yaratıcı ve yenilikçi yaklaşımlarla kentsel yaşamla bağıı güçlendirmek	H1	Kültürel miras alanlarında çok katmanlı bütünleşik korumanın sağlanması	T4A4H1
A4		H2	Kültürel miras alanlarında yaşam kalitesinin iyileştirilmesi ve koruma-onarımıyla metruklaşmanın önlenmesi	T4A4H2
A4		H3	Kültürel miras alanlarında tarihsel birikimi olan kullanımların korunması ve geliştirilmesi	T4A4H3
A4		H4	Yaratıcı ve yenilikçi yaklaşımlarla kültür mirası mekânların toplumsal ihtiyaçların karşılanması için kullanılması	T4A4H4
A4		H5	Kültürel mirasın dijital alanda sunulmasının, belgelenmesinin ve yönetiminin sağlanması	T4A4H5
A4		H6	Yerindenlik ilkesi ve kültürel miras hakkını gözetten bir alan yönetim sisteminin etkinleştirilmesi ve yaygınlaştırılması	T4A4H6
A4		H7	Korumada tüm paydaşlar için teknik, ekonomik, yönetsel destek mekanizmalarının geliştirilmesi	T3A4H7

TEMA KOD T5: Dönüştüren ve Dayanıklı Ekonomi				
Amaç Kod	Amaç	Hedef No	Hedef	Hedef Kod
A1	Üretimi bilgi, teknoloji ve inovasyon ağırlıklı olarak dönüştürmek	H1	İleri teknoloji ve bilgiye dayalı yeni yatırımlar için teşvik edici ve kolaylaştırıcı iş ortamının sağlanması	T4A1H1
A1		H2	İstanbul'un yaratıcılık ve yenilikçilik ekosisteminin güçlendirilmesi	T4A1H2
A1		H3	İstanbul'un Ar-Ge ve yenilikçilik altyapısının güçlendirilmesi	T4A1H3
A1		H4	Küresel ve yerel ölçekte bilgi akışını destekleyecek arayüz ve ağların desteklenmesi	T4A1H4
A1		H5	Üretim, Ar-Ge ve yenilikçilik aktörleri arasında iş birliğini ve etkileşimi geliştirecek mekanizmaların oluşturulması	T4A1H5
A1		H6	KOBİ'ler öncelikli olmak üzere tüm firmaların yeni teknolojilere uyumunun sağlanması	T4A1H6
A2	İstanbul'u yenilikçi ve yaratıcı girişimler için çekim merkezi hâline getirmek	H1	Girişimleri ve yaratıcılığı destekleyen fon kaynaklarının çeşitlendirilmesi ve kente özgü bir fonun oluşturulması	T4A2H1
A2		H2	Girişimlerin ve yaratıcı aktörlerin ulusal ve uluslararası bilgi ağlarına ve pazara erişim imkânlarının geliştirilmesi	T4A2H2
A2		H3	Girişimcilik, yaratıcılık ve yenilik kültürünün geliştirilmesi ve toplumda yaygınlaştırılması	T4A2H3
A2		H4	Yenilikçi ve yaratıcı girişimleri destekleyen ve etkileşimlerini artıran odakların oluşturulması	T4A2H4
A2		H5	Gençlerin ve kadınların girişimcilik kapasitelerinin artırılması ve desteklenmesi	T4A2H5
A2		H6	Yeni girişimlerin sürekliliği ve ölçek büyütme kapasitelerinin artırılması	T4A2H6
A2		H7	Yenilikçi girişimciliği ve yaratıcılığı teşvik edici ve kolaylaştırıcı yasal ve yönetsel çerçevenin geliştirilmesi	T4A2H7
A3	Ekonomik çeşitliliği ve sektörler arası etkileşimi geliştirmek	H1	Mekânsal ve sektörel olarak ilişkili aktörler arasındaki etkileşimin ve iş birliğinin geliştirilmesi	T5A3H1
A3		H2	Doğal ve kültürel potansiyelleri ve sektörel çeşitliliği desteklemek üzere yerel üretimin ve üreticilerin desteklenmesi	T5A3H2
A3		H3	Farklı kurumlar, sektörler ve ekonomi paydaşlarının ulusal ve uluslararası diyalog ve iş birliği imkânlarının artırılması	T5A3H3
A3		H4	Sektörlerin ortak ihtiyaçlarını karşılayacak ve etkileşimini artıracak ortak altyapının sağlanması	T5A3H4
A3		H5	Sosyal girişimciliğin, kooperatiflerin ve ekonomik dayanışma ağlarının ekonominin aktörü olarak güçlendirilmesi	T5A3H5

TEMA KOD T5: Dönüştüren ve Dayanıklı Ekonomi				
Amaç Kod	Amaç	Hedef No	Hedef	Hedef Kod
A4	Yeşil dönüşümü sağlamak	H1	Üretim ve lojistik faaliyetlerinde doğal kaynak kullanımının ve karbon ayak izinin azaltılması	T5A4H1
A4		H2	Çevreye duyarlı ürünlerin üretiminin desteklenmesi	T5A4H2
A4		H3	Yeşil ve sürdürülebilir finansman modellerinin geliştirilmesi	T5A4H3
A4		H4	Döngüsel üretim ve tüketim sistemlerinin kurulması ve yaygınlaştırılması	T5A4H4
A4		H5	Sanayi ve ticarethanelerde enerji verimliliğinin ve yenilenebilir enerji payının artırılması	T5A4H5
A4		H6	OSB'ler öncelikli olmak üzere sektörlerin mekânsal organizasyonunda yeşil-mavi altyapı uygulamalarının yaygınlaştırılması	T5A4H6
A4		H7	Tarımsal üretimde endüstriyel üretimden agro-ekolojik üretime dönüşümün desteklenmesi	T5A4H7
A4		H8	Sektörlerin yeşil dönüşüme uyumunu kolaylaştıracak bilgi ve desteğin sağlanması	T5A4H8
A5	İşgücünün dönüşüm süreçlerine adaptasyonunu ve istihdamın kapsayıcılığını artırmak	H1	Ekonominin yenilikçi ve yaratıcı dönüşümünü destekleyen nitelikli işgücü kapasitesinin sağlanması	T5A5H1
A5		H2	Değişen ekonomik yapıya paralel olarak işgücünün adil dönüşümünün sağlanması	T5A5H2
A5		H3	Değişen üretim biçimleri doğrultusunda yeni çalışma modellerinin geliştirilmesi	T5A5H3
A5		H4	Dezavantajlı grupların işgücü piyasasına katılımlarının desteklenmesi ve tüm sektörlerde istihdam koşullarının geliştirilmesi	T5A5H4

TEMA KOD T6: Herkes İçin Erişilebilir ve Adil Kentsel Olanaklar				
Amaç Kod	Amaç	Hedef No	Hedef	Hedef Kod
A1	İstanbul'un kültürel değerlerinin uluslararası görünürlüğünün ve kültürler arası etkileşim olanaklarının artırılması	H1	Kentin tümünde kapsayıcı ve nitelikli kültür hizmetlerine erişim olanaklarının sağlanması	T6A1H1
A1		H2	İstanbul'un kültürel değerlerinin uluslararası görünürlüğünün ve kültürler arası etkileşim olanaklarının artırılması	T6A1H2
A1		H3	İstanbul'un kültürel zenginliğini artırmak için farklı kültürel ve sosyal gruplar tarafından üretilen kültürel değerlerin desteklenmesi	T6A1H3
A1		H4	Kültürel miras ve kültür yönetiminin katılımcı, izlenebilir ve şeffaf süreçlerle hayata geçirilmesi	T6A1H4
A1		H5	Yenilikçi ve bağımsız kültürel üretimin desteklenerek yaygınlaştırılması	T6A1H5
A1		H6	Herkes için erişilebilir kamusal kültür ve sanat üretim alanlarının oluşturulması	T6A1H6
A1		H7	İstanbul'un kültürel üretim potansiyelini artıracak kültür okuryazarlığının artırılması	T6A1H7
A1		H8	Kültüre ve kültürel mirasa erişimde kent sakinleri ile ziyaretçiler arasında etkileşimi mümkün kılan adil ve dengeli kullanımın sağlanması	T6A1H8
A2	Sağlıklı yaşam koşullarını geliştirmek ve nitelikli sağlık hizmetlerine erişim sağlamak	H1	Sağlıklı yaşama imkân sağlamak ve halk sağlığını korumak üzere fiziksel çevrenin iyileştirilmesi	T6A2H1
A2		H2	Sağlık hizmetlerinin tüm bireyler için karşılanabilir, erişilebilir ve nitelikli olarak sunulması	T6A2H2
A2		H3	Koruyucu ve önleyici sağlık hizmetlerinin geliştirilmesi, birinci basamak sağlık hizmetlerinin etkin ve tercih edilir hâle getirilmesi	T6A2H3
A2		H4	Olası salgın hastalık, kriz ve afetlere bağlı olarak meydana gelebilecek toplumsal ve bireysel sağlık risklerinin önlenmesi	T6A2H4
A2		H5	Yenilikçi sağlık teknolojilerinin geliştirilmesi ve erişim olanaklarının artırılması	T6A2H5
A2		H6	Bireylere sağlıklı yaşam alışkanlıkları kazandıracak sağlık okuryazarlığının yaygınlaştırılması	T6A2H6
A2		H7	Her türlü bağımlılıkla mücadele için farklı yaş gruplarına uygun, etkili sağlık hizmetlerinin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması	T6A2H7
A2		H8	Bakıma ihtiyaç duyan bireylere yönelik nitelikli, sürekli bakım hizmetlerinin sağlanması	T6A2H8
A2		H9	Ruh sağlığını güçlendirmeye yönelik hizmetlerin erişilebilir ve talep edilir hâle getirilmesi	T6A2H9
A2		H10	Cinsel sağlık ve üreme hakları konusunda bilgiye ve hizmetlere erişim olanaklarının geliştirilmesi	T6A2H10

TEMA KOD T6: Herkes İçin Erişilebilir ve Adil Kentsel Olanaklar				
Amaç Kod	Amaç	Hedef No	Hedef	Hedef Kod
A3	Her yaştan bireyin potansiyelini ortaya çıkaracak becerileri kazanacağı eğitim hizmetlerine erişimini sağlamak	H1	Örgün eğitimde okulların niteliğini artıracak yenilikçi ve yaratıcı uygulamaların geliştirilmesi	T6A3H1
A3		H2	Eğitim olanaklarından mahrum kalan grupların nitelikli eğitime erişimlerinin desteklenmesi	T6A3H2
A3		H3	Her çocuğun nitelikli erken çocukluk eğitimine erişiminin sağlanması	T6A3H3
A3		H4	Özel gereksinimli çocukların erken eğitsel tanı ve erken eğitim hizmeti almalarının sağlanması	T6A3H4
A3		H5	Hayat boyu öğrenme olanaklarının artırılması ve yaygınlaştırılması	T6A3H5
A3		H6	Tüm kentte bilgi kaynaklarına erişime ve beceri gelişimine imkân sağlayacak nitelikli öğrenme, çalışma ve üretme alanlarının oluşturulması	T6A3H6
A3		H7	Okul dışı özgür öğrenme alanlarının geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması	T6A3H7
A3		H8	Çocukların ve gençlerin eğitimden kopuşlarının önüne geçilmesi	T6A3H8
A3		H9	Bireylerin istihdam edilebilirliğini ve becerilerini artıran mesleki eğitim ve yükseköğretim imkânlarının geliştirilmesi	T6A3H9
A3		H10	Bireylerin dijital ve teknolojik araç kullanma ve teknoloji üretme kapasitelerinin artırılması	T6A3H10
A4	İstanbuluların konforlu ve ödenebilir konuta erişimini sağlamak	H1	Adil bir konut piyasasının geliştirilmesi için yerel yönetimlerin dengeleyici ve düzenleyici aktör olarak rolünün güçlendirilmesi	T6A4H1
A4		H2	Farklı toplumsal grupların ihtiyaçlarına yönelik barınma alternatiflerinin çeşitlendirilmesi	T6A4H2
A4		H3	Konut alanlarının karma ekonomik grupları içerecek şekilde geliştirilmesi	T6A4H3
A4		H4	Konuta erişim sorunu yaşayanlara yönelik sosyal konut ve sosyal kiralık konut üretilmesi	T6A4H4
A4		H5	Tüm tarafların güvence altına alındığı kiralık konut sisteminin kurulması	T6A4H5
A4		H6	Adil konut sunumunun sağlanabilmesi için topluluk odaklı inşa, mülkiyet ve işleyiş modellerinin çeşitlendirilmesi	T6A4H6
A4		H7	Konut üretiminin farklı ihtiyaçları gözetken katılımcı ve kapsayıcı bir anlayış ile gerçekleştirilmesi	T6A4H7

TEMA KOD T6: Herkes İçin Erişilebilir ve Adil Kentsel Olanaklar				
Amaç Kod	Amaç	Hedef No	Hedef	Hedef Kod
A5	Her koşulda sağlıklı gıdaya erişimi sağlamak	H1	Herkesin sağlıklı su ve gıdaya erişimini güvence altına alacak destek mekanizmalarının geliştirilmesi	T6A5H1
A5		H2	İstanbul'un gıda talebinin yakın bölgelerden karşılanmasını sağlayacak bölgesel gıda sisteminin oluşturulması	T6A5H2
A5		H3	Gıda enflasyonunu dengeleyecek şekilde çok aktörlü alternatif satış kanallarının oluşturulması ve desteklenmesi	T6A5H3
A5		H4	Tarımsal üretimin ve kentsel tarım alanlarının artırılması ve üretimin teşvik edilmesi	T6A5H4
A5		H5	İsraf ve atığı önleyecek şekilde, iklim dostu ve afetlere dayanıklı üretim-tedarik sisteminin geliştirilmesi	T6A5H5
A5		H6	İstanbul'da gıda güvenliğinin sağlanması için tedarik zinciri boyunca gıdanın sağlık koşullarının şeffaf bir şekilde denetlenmesi	T6A5H6
A5		H7	İstanbul'un tarım-gıda sistemine dair araştırmaların ve yenilikçi yöntemlerin desteklenmesi	T6A5H7
A5		H8	Başta çocuklara yönelik olmak üzere sağlıklı beslenmeye dair kültürel dönüşümün sağlanması	T6A5H8
A6	Uluslararası standartlarda spor altyapısını geliştirmek, sporun yaşam biçimi olarak benimsenmesini sağlamak	H1	Sporun bir hayat biçimi olarak yaygınlaştırılması, İstanbulluların spor yapma alışkanlıklarının artırılması	T6A6H1
A6		H2	Spor olanaklarının artırılması, uluslararası standartlarda altyapının geliştirilmesi ve tüm İstanbullular için erişilebilirliğinin sağlanması	T6A6H2
A6		H3	Olimpiyatlar da dâhil farklı ölçeklerde ve dallardaki spor etkinliklerinin sayısının ve bu etkinliklere İstanbulluların katılımının artırılması	T6A6H3
A6		H4	Paralimpik sporlar da dâhil olmak üzere, spor branşlarının çeşitliliğin artırılması ve farklı spor dallarının teşvik edilmesi	T6A6H4
A6		H5	Sporcu yetiştirilmesine yönelik antrenör, eğitmen ve destekleyici personelin ve lisanslı sporcu sayısının artırılması	T6A6H5
A6		H6	Spor dallarında cinsiyet dengesinin sağlanması	T6A6H6
A6		H7	Sporda Ar-Ge çalışmalarının desteklenmesi ve teknoloji kullanımının artırılması	T6A6H7

TEMA KOD T7: Eşit ve Özgür Toplum				
Amaç Kod	Amaç	Hedef No	Hedef	Hedef Kod
A1	Bütün toplumsal ve kültürel grupların özgünlükleriyle birlikte yaşayabilmesine imkân sağlamak	H1	Farklı kültürel ve sosyal grupların kültürel değerlerini devam ettirme, geliştirme ve paylaşma olanaklarının sağlanması	T7A1H1
A1		H2	Kentte farklı kültürlerin bir araya gelebileceği ve birlikte üretebileceği diyalog mekânlarının oluşturulması	T7A1H2
A1		H3	Kentin herkesçe paylaşılacak değerleri üzerinden aidiyet ve dayanışmanın güçlendirilmesi	T7A1H3
A1		H4	İstanbul odaklı tarihsel ve kültürel kent araştırmalarının ve eğitim faaliyetlerinin artırılması	T7A1H4
A1		H5	Kültürel mirasın ve tarihsel tecrübelerin kültürler arası diyalog ve barışa zemin oluşturacak şekilde paylaşım imkânlarının oluşturulması	T7A1H5
A1		H6	İstanbul'da yaşayan göçmen gruplara yönelik birlikte yaşama katkı sağlayacak destek mekanizmalarının iyileştirilmesi	T7A1H6
A2	Ayrımcılıkla etkin ve sürekli mücadele etmek	H1	Ayrımcılığa neden olan ön yargıların önlenmesine yönelik toplumsal farkındalık yaratılması	T7A2H1
A2		H2	Çoklu ayrımcılıklar da göz önünde bulundurularak ayrımcılığa karşı kurumsal mekanizmaların hayata geçirilmesi	T7A2H2
A2		H3	Ayrımcılık nedeniyle şiddete uğrayan bireylerin ve toplulukların korunmasına yönelik mekanizmaların oluşturulması	T7A2H3
A2		H4	Ayrımcılığa uğrayan toplulukların ekonomik hayata katılımlarının desteklenmesi	T7A2H4
A2		H5	Ayrımcılığa uğrayan toplulukların dayanışma ağlarının güçlendirilmesi	T7A2H5
A3	Bireysel özgürlükleri ve farklılıkları güvence altına almak	H1	Herkesin kendi özgün kimliğini ve yaşam tarzını özgürce yaşamasının güvence altına alınması	T7A3H1
A3		H2	Bireylerin sansüre uğramaksızın düşüncelerini özgürce ifade edebilmelerine imkân sağlanması ve örgütlenmelerinin teşvik edilmesi	T7A3H2
A3		H3	Herkesin adalete eşit bir şekilde erişimini sağlayacak destek mekanizmalarının artırılması	T7A3H3
A3		H4	Yerel yönetimlerin katılım mekanizmalarında farklı fikirlerin ve toplumsal grupların temsil edilmesinin sağlanması	T7A3H4

TEMA KOD T7: Eşit ve Özgür Toplum				
Amaç Kod	Amaç	Hedef No	Hedef	Hedef Kod
A4	Toplumsal cinsiyet eşitliğini hayatın her alanında ve her düzeyde sağlamak	H1	Kentsel olanaklara erişimin önündeki toplumsal cinsiyet temelli engellerin kaldırılması, toplumsal yaşama katılımın desteklenmesi	T7A4H1
A4		H2	Kadınların karar alma süreçlerine katılımlarının artırılması ve yönetim kademelerinde yer almalarının sağlanması	T7A4H2
A4		H3	Toplumsal cinsiyet kaynaklı ekonomik eşitsizliklerin önlenmesi	T7A4H3
A4		H4	Toplumsal cinsiyet temelli şiddetin önlenmesi için koruyucu ve önleyici tedbirlerin artırılması	T7A4H4
A4		H5	Kadınların ve kız çocuklarının eğitim olanaklarından eşit biçimde yararlanmalarının sağlanması	T7A4H5
A4		H6	Kadınlar, çocuklar ve yaşlılar başta olmak üzere, tüm kırılgan gruplara yönelik her türlü istismarın önüne geçilmesi	T7A4H6
A5	Yaşlanan nüfusun bağımsız yaşayabilmesini, kentsel yaşama aktif katılabilmesini sağlamak	H1	Yaşlanan nüfusun toplumsal ve ekonomik hayata katılımını sağlayan aktif yaşlanma olanaklarının sağlanması	T7A5H1
A5		H2	Yaşam kalitesini artıracak sağlıklı yaşlanma olanaklarının sağlanması	T7A5H2
A5		H3	Yaşlı bakım hizmetlerinin etkin, kaliteli ve erişilebilir hâle getirilmesi	T7A5H3
A5		H4	Yaşlanan nüfusun iyi olma hâlini yükseltecek ruh sağlığı ve destek hizmetlerinin artırılması	T7A5H4
A5		H5	Yaşamın her alanında yaş ayrımcılığıyla mücadele edilmesi	T7A5H5
A5		H6	Yaşlanan nüfusa yönelik mekânsal olanakların iyileştirilmesi, kentsel hizmetlerde yaşlı dostu uygulamaların artırılması	T7A5H6
A6	Gelir adaletsizliğini önlemek ve tüm biçimleriyle yoksulluğu azaltmak	H1	Dezavantajlı ve ayrımcılığa uğrayan toplulukların işgücü piyasasına erişiminin desteklenmesi	T7A6H1
A6		H2	Çalışma hayatındaki eşitsizliklerin önlenmesine yönelik adil ücret politikasının yaygınlaştırılması	T7A6H2
A6		H3	Yoksulluğun nesiller arası aktarımının önlenmesi için çocuklara yönelik destek sisteminin oluşturulması	T7A6H3
A6		H4	Sosyal transferlerin hak temelli ve etkin kılınması; sosyal politikalar ile desteklenerek bağımlılığın azaltılması	T7A6H4
A6		H5	Bir sosyal güvenlik hakkı olarak evrensel temel gelir uygulamasının hayata geçirilmesi	T7A6H5
A6		H6	Vergi yükünün şeffaf, adil ve dengeli bir şekilde dağıtılarak gelir dağılımı eşitsizliğinin azaltılması	T7A6H6

TEMA KOD T7: Eşit ve Özgür Toplum				
Amaç Kod	Amaç	Hedef No	Hedef	Hedef Kod
A7	Gençlerin karar süreçlerine katılımını artırmak ve potansiyelini gerçekleştirebileceği becerileri kazandırmak	H1	Gençlerin dünya ile iletişim kurabilecekleri becerileri geliştirmesine yönelik eğitim olanaklarının sağlanması	T7A7H1
A7		H2	Gençlerin siyasete katılımının özendirilmesi ve karar süreçlerine katılmalarının desteklenmesi	T7A7H2
A7		H3	Gençlerin aktif yurttaşlık deneyimlerinin ve sivil topluma katılımının artırılması	T7A7H3
A7		H4	Gençlerin eğitim sürecindeki ihtiyaçları doğrultusunda sosyal ve ekonomik destek sisteminin oluşturulması	T7A7H4
A7		H5	Gençler için güvenli ve konforlu barınma alternatiflerinin geliştirilmesi ve erişilebilir kılınması	T7A7H5
A7		H6	Gençlerin istihdam olanaklarının artırılması ve genç girişimciliğinin teşvik edilmesi	T7A7H6
A7		H7	Gençlerin teknolojiyi üretmesine ve etkin kullanmasına olanak sağlayacak beceri ve yetkinlikleri kazanmalarının desteklenmesi	T7A7H7
A8	Sivil alanı ve toplumsal dayanışmayı güçlendirmek	H1	Toplumun örgütlenme kapasitesinin artırılması	T7A8H1
A8		.H2	Etkili ve yenilikçi bir sivil alanın desteklenmesi	T7A8H2
A8		H3	Kent hareketlerinin ve diğer sosyal hareketlerin desteklenmesi	T7A8H3
A8		H4	Sivil toplumun yerel yönetimlerde karar süreçlerine katılımının ve alınan kararlara etkisinin artırılması	T7A8H4
A8		H5	Yerel ölçekte hemşehrilik hukuku ve ortak yaşam kültürünü geliştirmek üzere dayanışma ağlarının desteklenmesi	T7A8H5

Ek 4. İstanbul Vizyon 2050 Eylem Planı Hazırlık Süreci Katılımcı Listesi

Prof. Dr. Ahmet Cevdet Yalçiner	Prof. Dr. Yaşar Uysal
Prof. Dr. Aliye Ahu Akgün	Prof. Dr. Zeynel Arslan Gündoğdu
Prof. Dr. Alp Erinċ Yeldan	Prof. Dr. Zeynep Enlil
Prof. Dr. Alper İlki	Doç. Dr. Ebru Seçkin
Prof. Dr. Alper Ünlü	Doç. Dr. Eda Beyazıt İnce
Prof. Dr. Asu Aksoy	Doç. Dr. Erhan Kurtarır
Prof. Dr. Atilla Dikbaş	Doç. Dr. Gökçe Dervişoğlu Okandan
Prof. Dr. Bahar Yetiş	Doç. Dr. Hüseyin Onur Tezcan
Prof. Dr. Biray Kolluoğlu	Doç. Dr. Kevser Üstündağ
Prof. Dr. Burcu Balçık	Doç. Dr. Senem Çakmak Şahin
Prof. Dr. Cemal Taluğ	Doç. Dr. Tuna Kuyucu
Prof. Dr. Ejder Akgün Yıldırım	Doç. Dr. Tunç Durmaz
Prof. Dr. Ela Babalık	Dr. Öğr. Üyesi Atiye Tümenbatur
Prof. Dr. Emine Ferhan Gezici Korten	Dr. Öğr. Üyesi Ebru Acuner Türet
Prof. Dr. Eser Çaktı	Dr. Öğr. Üyesi Gülsün Tanyeli
Prof. Dr. Fatma Ünsal	Dr. Öğr. Üyesi Gülşen Pelin Olcay
Prof. Dr. Firdes Saadet Karakulak	Dr. Öğr. Üyesi İlknur Hacisoftaoğlu
Prof. Dr. Haluk Eyidoğan	Dr. Öğr. Üyesi Özgün Özçakır
Prof. Dr. Haluk Gerçek	Dr. Öğr. Gör. Erdem Çolak
Prof. Dr. Haluk Özener	Dr. Öğr. Gör. D. Ceren Lordoğlu Bayraktaroğlu
Prof. Dr. Hatice Kurtuluş	Dr. Bülent Şık
Prof. Dr. Hayriye Eşbah Tunçay	Dr. Diren Kocakuşak
Prof. Dr. Hilal Elver	Dr. Evrim Ulusan
Prof. Dr. Himmet Karaman	Dr. İlker Kayı
Prof. Dr. Hürriyet Gülsün Ögdül	Dr. Mustafa Elvan Cantekin
Prof. Dr. İclal Dinçer	Burçin Altınsay
Prof. Dr. Kamil Yılmaz	Deniz Özgür
Prof. Dr. Kayıhan Pala	Edin Zaim
Prof. Dr. Mehmet Tanyaş	Elif Okumuş Öksüz
Prof. Dr. Murat Şeker	Evren Müftüler
Prof. Dr. Mustafa Koç	Gizem Takıl
Prof. Dr. Naci Görür	Gürhan Ertür
Prof. Dr. Nüket Sivri	İbrahim Orhan Demir
Prof. Dr. Okan Tüysüz	Nasuh Mahruki
Prof. Dr. Ömer Lütfi Şen	Orkun Doğan
Prof. Dr. Seval Sözen	Pelin Yenigün
Prof. Dr. Seda Kundak	Turgut Erdem Ergin
Prof. Dr. Şerif Barış	Tülin Hadi
Prof. Dr. Tayfun Özkaya	Yaprak Sarıışık
Prof. Dr. Ünal Akkemik	

İstanbul Vizyon 2050 Eylem Planı

Kaynakça

- Bits'n Bricks, Spatial Analysis & Visualization Initiative ve Technical University of Munich Chair of Building Technology and Climate-Responsive Design (2021). Marmara Sea Sea Mucus Visualization. <https://github.com/PrattSAVI/Musilaj?tab=readme-ov-file>
- Dmitry Bachmanov, Andrey Kozhurin, Egor A Zelenin, V. G. Trifonov (2022) Active Faults of Eurasia Database AFEAD v2022. DOI:10.13140/RG.2.2.25509.58084
- ICOM (2022). Museum Defination, <https://icom.museum/en/resources/standards-guidelines/museum-definition/>, erişim tarihi 12.07.2023.
- Institute for Urban Strategies (2023). Global Power City Index 2023, The Mori Memorial. https://mori-m-foundation.or.jp/pdf/GPCI2023_summary.pdf
- İBB (2022). Antik Çağ'dan Günümüze 3 İstanbul 1 Tarihi Yarımada: Koruyoruz / Geleceğe Taşıyoruz, İBB, s.3-5.
- İBB (2022). İstanbul Kent Konseyi Paydaş Yönetişim Modeli ve Katılımcılık Rehberi Uzay Haritası (Paydaş Yönetişim Modeli) (yayınlanmamış rapor).
- İBB Çevre Koruma ve Kontrol Dairesi Başkanlığı-İklim Değişikliği Şube Müdürlüğü (2023). Sera Gazı Envanteri 2021, İstanbul Büyükşehir Belediyesi İklim İzleme Raporu 2022. <https://cevre.ibb.istanbul/wp-content/uploads/2023/04/2022-iklim-izleme-raporu-tr.pdf>
- İPA-Vizyon 2050 Ofisi. (2020). İstanbul Kent-sel Analiz Raporu.
- İPA (2021). Güvencesizlik, Yeni Eşitsizlikler ve Çözüm Yolları Konferansı Özet Kitabı, https://ipa.istanbul/wp-content/uploads/2021/09/GUVENCESIZLER_OZETKITAP-web-3.pdf
- Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü-KRDAE (2024) Bölgesel Deprem-Tsunami İzleme ve Değerlendirme Merkezi (BDTİM), Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul, Turkey
- Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (2020). Türkiye'de Kentsel ve Kırsal Yerleşim Sistemleri Araştırması (YER-SİS) Türkiye'de Kentsel ve Kırsal Hizmet Merkezleri Raporu.
- T.C. Cumhurbaşkanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2023). On İkinci Kalkınma Planı (2024-2028), https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/12/On-Ikinci-Kalkinma-Plani_2024-2028_11122023.pdf
- T.C. Cumhurbaşkanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2023). On İkinci Kalkınma Planı (2024 - 2028).
- TÜİK (2023). Bitkisel Üretim İstatistikleri 1995 – 2023.
- TÜİK (2021). Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları: 2021, Nüfus ve Demografi.
- TÜİK (2023). İl Bazında Gayrisafi Yurt İçi Hasıla, 2022.
- UNESCO Türkiye Milli Komisyonu (1980). Sanatçının Statüsüne İlişkin Tavsiye Kararı, paralel çeviri= "Recommendation concerning the Status of the Artist", UNESCO General Conference, 21st, 27 October 1980, Belgrade, Serbia, ISBN: 92-3-101916-3, 92-3-401916-4.
- World Health Organization (2021). Strategic toolkit for assessing risks: a comprehensive toolkit for all-hazards health emergency risk assessment, Geneva, Licence: CC BY-NC-SA 3.0 IGO, ISBN 978-92-4-003608-6. <https://www.who.int/publications/i/item/9789240036086>
- World Meteorological Organization (2023). The Global Climate 2011-2020, A Decade of Accelerating Climate Change, ISBN 978-92-63-11338-2. <https://library.wmo.int/idurl/4/49934>

İstanbul Vizyon 2050 Eylem Planı

Şekil, Tablo ve Kısaltmalar

Şekil Listesi

Şekil 1. Vizyon Eylem Planı (VEP): Ölçekler-Meydan Okumalar-Eylem Alanları-Vizyon İlişkisi Bütünü	16	Şekil 8. 19 Mayıs 2021 Marmara Denizi Yüzeyinde Gözüken Müsilaj Gövdeleri Haritası	29	Şekil 16. Çevre ve Ekoloji Meydan Okuma Alanı Mekânsal Şeması	84	Şekil 21. Toplumsal Refah ve Adalet Meydan Okuma Alanı Bileşenleri ve Alt Bileşenleri	203
Şekil 2. Altı Temel Kriz/Meydan Okuma Alanı	19	Şekil 9. İstanbul Kent Makroformunun Tarihsel Değişimi	31	Şekil 17. Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım Meydan Okuma Alanı Bileşen ve Alt Bileşenleri	123	Şekil 22. Toplumsal Refah ve Adalet Meydan Okuma Alanı Mekânsal Şeması Temel Toplumsal Hizmetler-1	205
Şekil 3. İstanbul Kent Mekânı Ölçekler ve İlişkiler	21	Şekil 10. VEP Uygulama Alanları	32	Şekil 18. Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım Meydan Okuma Alanı Mekânsal Şeması	124	Şekil 23. Toplumsal Refah ve Adalet Meydan Okuma Alanı Mekânsal Şeması Temel Toplumsal Hizmetler-2	206
Şekil 4. İstanbul'un Küresel Kentler Arasındaki Konumu	24	Şekil 11. İstanbul İlçeleri Nüfus Yoğunluğu	33	Şekil 19. İstanbul Miras Ağı ve Müzaker Odağı Tarihi Yarımada Stratejik Eylem Çerçevesi Mekânsal Şeması	146	Şekil 24. Küresel Kentler Sıralamasında İstanbul	294
Şekil 5. Kentsel Yerleşimler Arası Güçlü İlişkiler	26	Şekil 12. Dayanıklı Semt Birimi ve Bileşenleri	35	Şekil 20. Erişilebilir İstanbul ve Sürdürülebilir Yük Hareketliliği Eylem Çerçevesi Mekânsal Şeması	168	Şekil 25. Ekonomi ve Kalkınma Meydan Okuma Alanı Bileşenleri ve Alt Bileşenleri	300
Şekil 6. Bütünleşik Anadolu Şehirleri Atılım Koridoru (BAŞAK) Sentez Haritası	27	Şekil 13. VEP Stratejik Eylem Çerçevesi İlişki Ağı	40				
Şekil 7. Marmara Bölgesi Tarihsel Depremleri	28	Şekil 14. Yönetişim ve Demokrasi Meydan Okuma Alanı Bileşenleri	50				
		Şekil 15. Çevre ve Ekoloji Meydan Okuma Alanı Bileşen ve Alt Bileşenleri	83				

Tablo Listesi

Tablo 1. İBB'nin Üye Olduğu Uluslararası Kuruluşlar	23	Tablo 11. Stratejik Eylem Çerçevesi 9: Atık Yönetim Sistemi	104	Tablo 21. Stratejik Eylem Çerçevesi 19: Güçlü, Nitelikli ve Sürdürülebilir Konut Alanları	174	Tablo 31. Stratejik Eylem Çerçevesi 29: Herkes İçin Erişilebilir ve Nitelikli Spor Olanakları	249
Tablo 2. Vizyon 2050 Eylem Planı Meydan Okuma Alanları ve Stratejik Eylem Çerçeveleri	42	Tablo 12. Stratejik Eylem Çerçevesi 10: İstanbul'un Kıyı Ekosistemi	108	Tablo 22. Stratejik Eylem Çerçevesi 20: Afet ve Krizlere Dayanıklı İstanbul	178	Tablo 32. Stratejik Eylem Çerçevesi 30: Özgün ve Özgür Kültür ve Sanat Ekosistemi	256
Tablo 3. Stratejik Eylem Çerçevesi 1: 21. Yüzyıl için Yerel Yönetim ve Kent Mutabakatı	54	Tablo 13. Stratejik Eylem Çerçevesi 11: Yenilenebilir Enerji Uygulamaları	112	Tablo 23. Stratejik Eylem Çerçevesi 21: Sürdürülebilir Yük Hareketliliği	187	Tablo 33. Stratejik Eylem Çerçevesi 31: İstanbulluların Kültürel Miras Hakkı	269
Tablo 4. Stratejik Eylem Çerçevesi 2: Küresel Ağlar ve Kent Diplomasisi	63	Tablo 14. Stratejik Eylem Çerçevesi 12: Suyunu Koruyan İstanbul	116	Tablo 24. Stratejik Eylem Çerçevesi 22: Müzakere Odağı Tarihi Yarımada	192	Tablo 34. Stratejik Eylem Çerçevesi 32: Toplumsal Barış İçin Bir Arada Yaşam	276
Tablo 5. Stratejik Eylem Çerçevesi 3: İstanbul Yerel Yönetimler Mimarisinde Dönüşüm	67	Tablo 15. Stratejik Eylem Çerçevesi 13: Üst Ölçek Plan Yaklaşımı ve İstanbul Makroformu	128	Tablo 25. Stratejik Eylem Çerçevesi 23: Yoksullukla Mücadele ve Sosyal Destek Mekanizmaları	209	Tablo 35. Stratejik Eylem Çerçevesi 33: Dayanıklı ve Yaşayan Semt	284
Tablo 6. Stratejik Eylem Çerçevesi 4: Güçlü Toplumsal Taban ve Katılım	72	Tablo 16. Stratejik Eylem Çerçevesi 14: Kırsal Yerleşimler	135	Tablo 26. Stratejik Eylem Çerçevesi 24: Güvenli ve Adil Gıda Sistemi	213	Tablo 36. Stratejik Eylem Çerçevesi 34: Dayanıklı Ekonomi	302
Tablo 7. Stratejik Eylem Çerçevesi 5: Ekosistem Temelli İstanbul Makroformu: İstanbul'un Kanatları	87	Tablo 17. Stratejik Eylem Çerçevesi 15: Kuzey Yaşam Koridoru	142	Tablo 27. Stratejik Eylem Çerçevesi 25: Sağlıklı Yaşam ve Erişilebilir Sağlık Hizmetleri	220	Tablo 37. Stratejik Eylem Çerçevesi 35: Yerel Ekonomide Esnaf ve Küçük Üreticiler	307
Tablo 8. Stratejik Eylem Çerçevesi 6: Doğa Pozitif İstanbul	92	Tablo 18. Stratejik Eylem Çerçevesi 16: İstanbul Mirası Ağı	147	Tablo 28. Stratejik Eylem Çerçevesi 26: Her Yaşta Herkes İçin Çok Yönlü Eğitim Olanakları	229	Tablo 38. Stratejik Eylem Çerçevesi 36: Dönüşen Üretim Mekânları	309
Tablo 9. Stratejik Eylem Çerçevesi 7: İklimle Uyumlu İstanbul	95	Tablo 19. Stratejik Eylem Çerçevesi 17: Kapsayıcı, Erişilebilir ve Dayanıklı Kamusal Açık Mekânlar ve Yeşil Alanlar	159	Tablo 29. Stratejik Eylem Çerçevesi 27: Erişilebilir, Yaşanabilir, Kapsayıcı Barınma	234	Tablo 39. Stratejik Eylem Çerçevesi 37: Adil ve Güvenceli İstihdam	311
Tablo 10. Stratejik Eylem Çerçevesi 8: Kirlilikle Mücadele	100	Tablo 20. Stratejik Eylem Çerçevesi 18: Erişilebilir İstanbul	169	Tablo 30. Stratejik Eylem Çerçevesi 28: Herkes İçin Adil Ulaşım	242		

Kısaltmalar Listesi

AFAD	: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
AKOM	: Afet Koordinasyon Merkezi
AMF	: Asya Belediye Başkanları Forumu
AR-GE	: Araştırma ve Geliştirme
ASM	: Aile Sağlığı Merkezi
AUS	: Akıllı Ulaşım Sistemleri
B40	: Balkan Kentleri Ağı
BAŞAK	: Birleşik Anadolu Şehirleri Atılım Koridoru
BDTİM	: Bölgesel Deprem-Tsunami İzleme ve Değerlendirme Merkezi
BİT	: Bilgi ve İletişim Teknolojileri
BSP	: Belediye Stratejik Planları
C40	: Büyük Kentler İklim Liderlik Grubu
CIVITAS	: Civitas Forum Network Ağı
CO ₂	: Karbondioksit
ÇEM	: Çocuk Etkinlik Merkezi
DELICE Network	: Delice Ağı
DEMIST	: Uluslararası Tarihi Ev Müzeleri Komitesi
DMA	: Dünya Miras Alanı
DSA	: Düşük Salım Alanı
ECAD	: Uyuşturucuya Karşı Mücadele Veren Avrupa Kentleri Teşkilatı
EDS	: Elektronik Denetleme Sistemleri
EIT	: Avrupa İnovasyon ve Teknoloji Enstitüsü
EMI	: Depremler ve Megakentler İnisiyatifi
ESN	: Avrupa Sosyal Hizmet Ağı
EUROCITIES	: Avrupa Kentleri Teşkilatı
GSYH	: Gayrisafi Yurt İçi Hasıla
ICOM	: Uluslararası Müzeler Konseyi
İBB	: İstanbul Büyükşehir Belediyesi
İETT	: İstanbul Elektrik Tramvay ve Tünel İşletmeleri
İMP	: İstanbul Metropolitan Planlama
İPA	: İstanbul Planlama Ajansı
İSADEM	: İstanbul Aile Danışmanlık ve Eğitim Merkezi
İSMEK	: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Sanat ve Meslek Eğitimi Kursları
İSTKA	: İstanbul Kalkınma Ajansı
KAİP	: Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı

KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
KOBİ	: Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
KRDAE	: Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü
KUDEB	: Koruma Uygulama ve Denetim Büroları
KÜMED	: Kültürel Miras Etki Değerlendirme
LGBTİ+	: Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Trans ve İnterseks
LHC	: Tarihi Şehirler Birliği
LUCI	: Uluslararası Aydınlatma Derneği
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
METROPOLIS	: Dünya Büyük Metropoller Birliği
MUFPP	: Milano Kentsel Gıda Politikası Anlaşması
OICC	: İslam Başkentleri ve Kentleri Teşkilatı
OSB	: Organize Sanayi Bölgesi
OWHC	: Dünya Mirası Şehirleri Teşkilatı
ÖÇK	: Özel Çevre Koruma
ÖEB	: Özel Ekonomik Bölgeler
PM _{2.5}	: Partikül madde (çapı 2.5 mikrondan küçük)
PPM	: Milyonda bir birim
SKA	: Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları
STAR	: Riskleri Değerlendirme Stratejik Aracı
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TCDD	: Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları
TDBB	: Türk Dünyası Belediyeler Birliği
TDİ	: Türkiye Denizcilik İşletmeleri
TEUS	: Taşkın Erken Uyarı Sistemi
TGB	: Teknoloji Geliştirme Bölgesi
TSSB	: Travma Sonrası Stres Bozukluğu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
UCLG	: Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler Dünya Teşkilatı
UKOME	: Ulaşım Koordinasyon Merkezi
UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu
VEP	: İstanbul Vizyon 2050 Eylem Planı
WHO	: Dünya Sağlık Örgütü
WUWM	: Dünya Haller Birliği
YAYSİS	: Yeşil Alan Yönetim Sistemi

Küresel krizlere karşı İstanbul'un verdiği yanıt, dünya kentlerine de ışık tutuyor.

İstanbul Vizyon 2050 Eylem Planı (VEP) kısa süre önce tamamlanan İstanbul Vizyon 2050 Strateji Belgesi'nde belirlenen vizyon ve hedefleri gerçekleştirmeye yönelik kapsamlı bir yol haritasıdır.

VEP'in en özgün yanı İstanbul'u, krizlerle anılacağı anlaşılan 21. yüzyıl gerçekliğini esas alarak konumlandırmasıdır. Yakın dönem deneyimlerinin gösterdiği gibi küresel ölçekte yaratılan çoklu krizlerin ve yarattıkları sorunların gösteri mekanı İstanbul gibi küresel metropollerdir. Tam da bu nedenle VEP, İstanbul'u krizler karşısında kırılganlıkları hedefleyerek dirençli hale getirecek sistematik politika ve eylem programları bütünü olarak kurgulanmıştır.

VEP kapsamında; *Yönetişim ve Demokrasi, Çevre ve Ekoloji, Kentsel Yapılı Çevre ve Ulaşım, Toplumsal Refah ve Adalet, Ekonomi ve Kalkınma* beş temel kriz alanı olarak tespit edilmiş ve meydan okumaya dönüşen bu alanlara yönelik 6 farklı ölçekte 37 stratejik eylem çerçevesi ve 276 eylem tanımlanmıştır.

VEP'in tanımladığı yol haritasında İstanbul;

- Küresel ölçekte bir müzakere kenti,
- Ulusal ölçekte dengeli bir ulusal ekonominin yönlendirici gücü,
- Bölgesel ölçekte sağlıklı bir metabolizmanın emniyet sibobu,
- Metropolitan ölçekte bütünlüklü bir işleyişin planlayıcı ve uygulayıcı iradesi,
- İlçe ölçeğinde özgünlüklerini öne çıkaran bir zenginliğin temsilcisi,
- Semt ölçeğinde günlük yaşamın ve katılımın örgütlendiği eşsiz bir metropoldür.

İstanbul Vizyon 2050 Eylem Planı dirençli İstanbul için olduğu kadar kural haline gelen ve süreklilikler kazanan krizler karşısında çıkış arayan diğer dünya kentlerine de bu yolda önemli ipuçları sağlamaktadır.